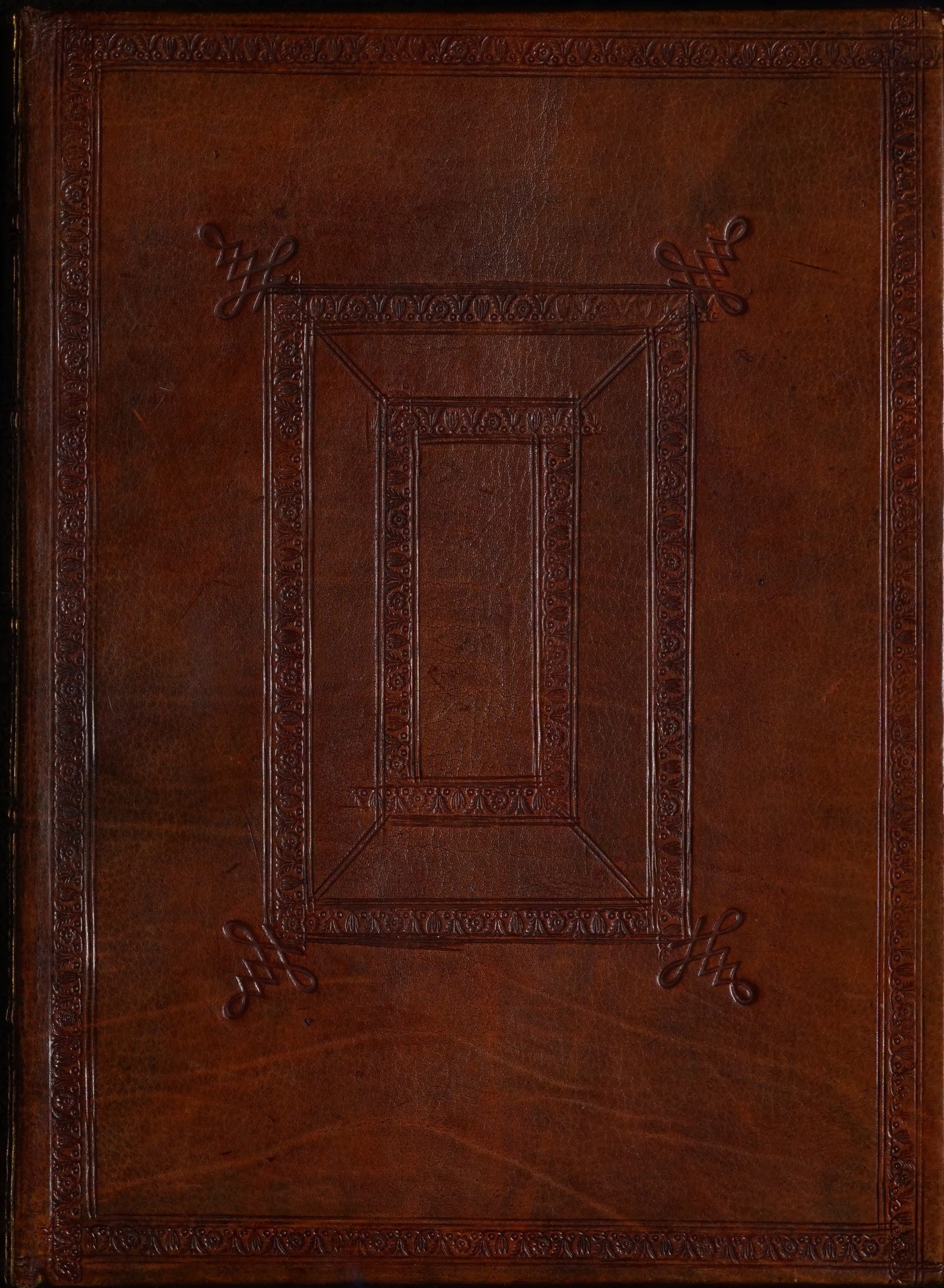
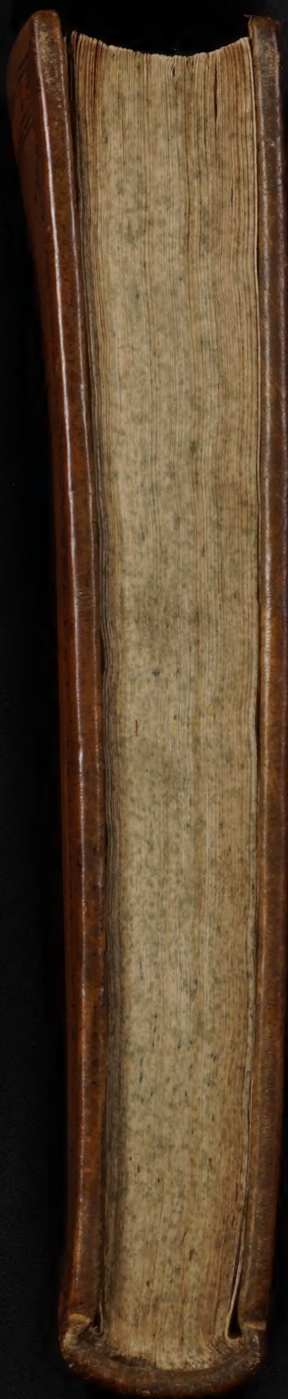

INGRASSE
DE
TUMORIBUS

1553

IOANNIS PHILIPPI INGRASSIAE SICVLI RACHALBVTENSIS, DE TVMORIBVS PRAETER NATVRAM TOMVS PRIMVS. IN QVO GENERATIM TVMOrum omnium Præternaturalium species: præsertimq; earum nomina & definitiones, atq; etiam causæ, multaq; generalia declarantur. Græciq;, & Latini, & Arabes, quatenus ad hæc ipsa pertinet, enucleantur. Occasione sumpta ab Auicennæ uerbis, Arabum Medicorum Principis, Tertia Fen Quarti Libri, Tractatu Primo. Cuius interim uniuersum Primum Caput in hoc Tomo elucidatur. Reliqua in sex alijs Tomis declarabuntur: quos Elenchus pagina duodecima demonstrabit.

AVTHORIS INSIGNIA.

Omnia tuta manent: æqua perlibro bilance:
Distribuo cunctis quæ sibi conueniunt.

Iustitiam quæris? Me quæras, Desero nunquam:
Deserit hæc non me: semper inesse puta.

ILLVSTRISSIMO EXCELLENTISSIMOQVE DOMINO. D. PETRO TOLETO, MARCHIONI VILLAE FRANCæ, Neapolitaniq; Regni iustissimo, nec non dignissimo Proregi, Atq; inuictissimo Cæsareæ, & Catholicæ Maiestatis Locumtenenti, Ioannes Philippus Ingrassias, Siculus, Rachalbutensis Salutem.

VOT Hominum tyrannica pernicies, acerbaq; (familiaris tamen ac stipẽdio conuocata) lues multis abhinc annis exorta nostram ad ætatem usq; peruenerit (Excellẽtissime Principum omnium Coryphæe, ac uerè Monarcha) ob nimiam, quam addicti, inconsultiq; Medici, & præsertim Chirurgi, Barbaris, corruptisq;, ac mirum in modum deprauatis caudicibus fidem adhibuerunt: Cùm regredi mortuis iustitiam ab Excellentia tua, contra Medicos petituris permissum non sit: Ex ijs tamen, quæ dicenda, hoc in libro proponentur, promptissimè liquebit. In primis enim etiamsi plures hodie priscam, & perpetuò uenerandam Hippocratis, Galeniq;, blattis iam, tineisq; derosam Medicinam suscitantes, atq; è tenebris in lucem reuocantes doctissimi, & utrumq; idioma callentes Medici omnibus neruis propalare conantur: Haudquaq; nihilominùs durissimæ ceruicis, & refractariæ Mineruæ homines desunt, Quos non modò Aesculapius, sed ne Musarum quidem pater, unà cum Pegasidibus ab incurabili stultitiæ morbo, callosoq; iam animi scirrho curare unq; potuerint, Tyrannico tamen aspectu, ac perfricta mediusfidius fronte, usq;adeò non Auicennam modò Barbarorum non iniuria Principem, sed Razem quoq; maximum expertorem ab ipsis nuncupatum, diuinumq;, & Euangelistam (prout nonnulli uo

cant) Mesuem, *Quodq́; peius est,* Dinulum, Gentilem, Forliuiensem, Matthæum à Gradibus, Atq; *(ut summatim deniq; perstrinxerimus)* cunctos Barbarorum, *tametsi ineptissimos interpretes, tanq; orthodoxos, omnisq́; uel q; minimi erroris penitùs expertes ad usq; sydera, summis encomijs extollunt: ut repertis iam, uel (rectiùs dixerim) post tot, tantasq; ærumnas, inuentis quidem saluberrimis, concoctuq; facillimis frugibus, malint nihilominùs adhùc in insalubriũ, durissimorũq;, & coctioni rebellium glãdium usu, porcorum instar, grunniendo consenescere. Adeò ut pluribus morbis (quorum non dico substantiam, speciesq́;, ac symptomatã, & sedem affectam, sed in primis nomen ipsum ignorant) aduersissima, & prorsùs insaluberrima indies, ad lethum usq;, medicamenta tùm interiùs, tùm exteriùs admoueant. Publiceq; interim in scholis horum nonnulli discipulos erudientes, uel (si exquisitiùs loqui tentauerimus) illos, more suo, rudere docentes, mali corui mala quoq; (ut in prouerbio dicitur) oua passim producere enitantur. Garrientes interim, dicentesq; in nullis* Auicennam *ab* Hippocratis, Galeniq; *methodis, simplicibus'ue, aut compositis medicamentis, quemadmodum neq; in* Anatomicis *administrationibus uarium extitisse. Quanuis intereà magis & à uero, & à Medicinæ fundatoribus uarium ipsimet suis ineptissimis expositionibus, uel (ut rectiùs dixerim) confusionibus reddant. Quod si alicubi diuersum esse forte quadam offenderimus, Non sine ualidissima ratione factum id esse opinantur. Placuit enim* Principi, *& quidem seriò contradicere. Absit ergo (aiunt) ab auribus nostris quempiam illi uel minimũ errorem impingere. Sed quis est (cristam deinde tollentes inquiunt) qui* Principis *nostri erratum uel per somnium indigitare queat? Multi enim audacter, osceq; loquentes* Arabum *expertissimam academiam uituperant, ac tanq; innumeris erroribus saburratam abhorrent: Velimus tamen ut unam, uel duas saltem nobis interdùm falsitates, in tam ueridico* Medicorum Principe *indigitarent. Sic enim illis, suoq; Galeno palmam exhiberemus: Omissisq;* Arabum, *et horum intempretum liminibus,* Græcorum *uestigia sequeremur. Atqui (syncrusio risu adiungunt) idipsum nobis mirum in modum, oppidoq; displicet: Quoniã hi* Principem Medicorum Auicennam, Razem, Serapionem, Mesuem, *aliosq;* Arabes *nauseant: Demptis tamen* Barbaris, *nesciunt suo cum nugiuendo* Galeno, *siue (ut malunt)* Galieno *simplex clysterium ordinare. Sicq; corridentes, uel potiùs corrudentes, alto celeusmate sibi ipsis inuicem applaudunt,* Galenum *suis cum asseclis quotidie floccipendentes, atq; tetrico demùm uultu concludunt, Quid nobis cum nugigerulo, fabulatoreq;* Galeno? *Quod medicamentum ægrotis eo docente præcipiemus? Nihil enim præter* Mesuæ *antidota passim usurpantes* Medicos practicos *aspeximus. Intantùm igitur eius uiri, cæterorumq;* Arabum *compositiones extollunt: ut si quispiam* Galeni, Pauli'ue, Oribasij, *uel* Celsi, *aut cuiusuis antiquioris tùm* Græci, *tùm* Latini *quapiam uti medicaminis compositione malit, hunc tanq; delirum, & à recto declinantem uehementer increpent. Etiam si ex illorum fortassis imitatione salutem, ex* Barbarorum *uerò sequela interitum succedere manifestissimè cõspiceret. Quinimmò (si exquisitiùs & abiecta larua perlibrarimus) quanq; ab* Auicenna *uocato, cæterisq; antiquioribus* Arabibus *ipsemet* Mesuas, *& reliqui omnes* Barbarolatini, *quos uulgò practicos uocant, à* Galeno *Medicorum primo, post* Hippocratem, *spirarcho, alijsq;* Græcis *(pluribus interim, quod peius est, interpositis mendis, & periculosissimis uitæ humanæ deprauationibus) transcripserunt: Hi tamen* Barbaro *tanq; (ut aiunt* Euangelistæ *primam compo-*

nendi

niendi gloriam temerè præbent. Innumeraq́; deinceps uſq;adeò nefanda connectunt: ut in memoriam ea reuocans, erodi uiſcera uel inuitus ſentiam. Vtinam uerò & hos, quos inſeſ qui gloriantur, Barbaros intelligerent. In quamplurimis.n.aliud nil, q̃ Galeni exactiſſimas leges illi uoluerunt, à quo tranſcripſiſſe credebant. Hi tamen interpretis nomine gloriati uariasq́; interim ſibi chimæras depingentes, innumera paſſim nec uera, nec Authoris menti conformia phantaſmata, abſq; ullo dicendi ſcopo, ebriorum, & in tenebris palpantium ritu, aceruant. Perindè ut ijs perpenſis, quæ declaranda hic ſunt, compertiſſimum fiet; pluriesq́; Chirurgorum (ut exiſtimant) proton Dinutium, cui tantùm temeriter tribuunt, ad lapidem offendere inuenimus. Sic enim diminutiuè Dinutium, Dinellum'ue, aut Dinulum nũcupaſſe nobis placuit: Quoniam iuuenculus adhùc, & qui unico duntaxat anno Medicinæ incubuerat, Neq; dum doctoris inſignia meritus, niſi poſtq̃; alios deindè quatuor annos ſtuduerit (prout ipſemet [a] confeſſus eſt) quùm totam tertiam (de tumoribus uidelicet) Fen, tractatum'ue, & magnam quoq; quartæ partem exponere conatus eſt. Vt hinc facilè uel cæci conſpiciant morionum Chirurgiculorum fatuitates, qui talem uirum, taliaq́; ſcribentem perfricta fronte uſq;adeò extollunt, ut Galeni, & Hippocratis quoq; nedùm aliorum priſcorũ authoritati præponant. Ex altero autem latere q̃plurimos adeò Galeni, Pauliq́;, ac cæterorum omnium Græcorum, nedùm Hippocratis, monumenta extollentes offendimus: ut non minùs, q̃ euangelica dicta ab omnipotentiſſimo, ſapientiſſimoq́; Redemptore noſtro, ipſaq́;(ut breuiter dixerim) ſumma ueritate prolata reputent. Quinimmò potiùs in Euangelicis monumentis, q̃ in Græcorum, præſertimq́; Galeni dogmatibus quidpiam ueritati diſſonum reperiri, ſuis inſanis auribus percipere ſuſtulerint. Cùm tamen addictos eſſe non ſemel Galenus [b] reprobarit. Vt qui tametſi Hippocrati deditiſſimus eſſet, Hippocraticum tamen ſe dici minimè ſufferebat. Hominesq́; adeò ad hallucinandum promptos, atq; natura procliues determinauit.[c] Vt quiuis ab errore liber, immunisq́; ſit: diuinus potiùs, q̃ humanus reputandus omninò fuerit. NOS autem qui ad nullius uerba, Galeni quoq; inſtar (ſi murem liceat elephanto conferre) iurati ſumus: & ſi maxima ex parte Galenum, ipſiusq́; interpretatione Hippocratem ſectamur. Quippe idipſum nonniſi quia horum dogmata tùm rationi conformiora, tùm à contradictionibus, calumnijsq́; remotiora exiſtunt. Perindè atq; Ariſtotelis quoq; monumenta cum Alexandro Auerrhoes [d] extitiſſe (abiectis reliquorum omnium decretis) comprobauit. Ex quo non temerè quemadmodum Ariſtoteles philoſophorum, poſt Platonem, ſpirarchus: Ita etiam Galenus medicorum non iniuria, poſt Hippocratem, Coryphæus, nominandi ueniunt. Veritate nihilominùs (pro cuius defenſione, propria quoq;, ipſius met Philoſophi [e] teſtimonio, impugnare licet (uel Hippocrati, uel Galeno manifeſtiùs refragante, In ijs quidem, quæ per ſemetipſa intantùm liquent, ut ab omnibus etiam Medicinæ candidatis, deducto quouis animum obtenebrante liuore, iudicari facillimè queant: Non Arabes modò, uerùm illos quoq; primos Medicinæ parentes tametſi rariſſimè cõtinget) reuelata fronte, præſentiq́; animo poſtergabimus. In ijs inq̃;, quæ per ſemetipſa liquent. In arduis .n. abſtruſisq́; ſententijs, noſtræ potiùs ignorãtiæ, intellectusq́; caligini, & imbecillitati attribuemus, q̃ tantos condemnare uiros, Pandeleti more, audeamus. IMPOSITO igitur noſtris humeris, licet indignis, ab Excellentia tua utriuſq; medicinæ, hoc in publico Neapolitano Studio, tùm Theoricæ, tùm Practicæ (ut uocant) partis onere: Hortanteq́; deinceps, & ue-

a 4ª. 4ʲ. in fine expõnis ſuæ.

b Vt colligitur libello de libris proprijs cap. 2. cõtra Martialiũ, & uide libello de facultatũ naturaliũ ſubſtãtia circa medium.

c Vt pº. lib. Iatrapologiæ noſtræ uerſus finẽ, pluribus authoritatibus oſtẽſum eſt.

d 2. cœli. cõ. pº. et. 12. meta. 18.

e pʲ. Ethicorum 17º.

luti calcaribus irritante tuo Medicorum omnium huiusce temporis coryphæo; MARINO SPINELLO, Rarissimo inq; Naturæ miraculo. Cui quidem non temerè Excellentia tua, uniuersáq; huius Regni nobilitas longè magis, q̃ Aesculapio, innumeris, admirandisq; experimentis commota confidit. Quò ueritas in omnibus ferè, quæcunq; ad Medicum spectant, pro imbecillimis nostris uiribus, nostræq; scientiolæ mensura, elucescat. (Omissa interim cuiuslibet uel Græci, uel Latini, aut Barbari affectione, liuoreq;) & ineptissimis inde, ignauissimisq; morionibus respondeamus, & innumeras insimul misercul is ingenijs errandi occasiones, & cum quotidiano mortalium periculo præsumptiones deleamus: Auicennæ priùs, quem Barbari suum ueluti Principem non temerè uenerantur (Maior enim inter Arabum monumenta in huius operibus doctrina reperitur) caliginem elucidare, Barbaróq; sub cortice dulcissimos interdùm nucleos emedullare, nec non plurimos errores detegere decreuimus, tametsi non ingenij semper, doctrinæ'ue defectu: Sed magna ex parte traducentium è Græco in Arabicum, aut ex Arabico rursùs in Latinum fortassis corruptione, ac uitio contingerent. E quibus quidem rudis, indigestæq; interpretum molis fatuitates euestigiò per semetipsas elucescent. Atq; in ijs præsertim, quæ Chirurgi multis abhinc annis uelut sui muneris propria, ob multorum Physicorum imperfectionem, rapta possessione usurparunt. In ijs inq̃; præ cæteris insudasse certum est, primitusq; commentaria propalare, tùm quia plures longè in ijs, tertia scilicet, quarta, & quæ uerè Chirurgorum, ut uidebimus, aliasq; f prædiximus, est quinta Fen uocata, & errores, & obscuritates passim obseruantur: tùm quia tumorum, uulnerumq;, & ulcerum, nec non fracturarum, & deniq; luxationum elucidationes Excellentiæ tuæ perfectum Chirurgum (cui iam dimissa penitùs horum curatio fuit) exoptanti gratiores fore nobis retulerunt. Vbi quidem perfectissimos iam uocatos Physicos, DEI Optimi Maximi munere, gratia'ue obtinuit. Quanq; suis interim laudibus defraudare Neapolim uiderer, Nisi plures me Hercle tam doctrina, q̃ experientia celeberrimos eam obtinuisse confiterer. Ab horum itaq; commentariorum lucubrationibus exordiendum omninò duximus. A tumoribus præter naturam, præ cæteris assumpto initio. Quorum elucidatio maximum (ut spero) morborum numerum, cumulum'ue tam simplicium, q̃ compositorum amplectetur. Quoniam ex triplici (ut uidebimus g) morborum genere tumor ipse præter naturam compositus est. Eoq; promptiùs ad huiuscemodi tractationem conuertar, quia tertiam hanc quarti libri Fen tractatum'ue magnum de præter naturam tumoribus tractantem stipendio conducti Chirurgi, Neapolitano in studio, publicè quotannis interpretari consueuerunt. Vt ex nostris ijs laboribus chirurgicam partem decenter, & exquisitè profiteri cupientibus ueluti Ianua quædam reseretur. Vnde totius quidẽ domus illuminatio resultat. Mox uerò deindè, si & Excellentiæ tuæ priùs, & posteà legentibus nonnihil gratitudinis præseferre cognouerimus, obtenta Summi Redemptoris gratia, reliqua in lucem ædere accingemur. Hippocratem intereà, Galenũq; insimul, nec non Paulum, & Aetium, cæterosq; non Græcos modò, sed Romanos etiam, quin & Arabes Barbaros'ue plurimos, ubi difficultas occurret, enarrantes: Siq; nonnihil suspectum interciderit, alacri fronte, præsentiq; animo, pro ueritatis amore, pernotantes. Quod si malè ad nos horum quispiam conuersus sit: uel fortè sibimet ipsi alicubi aduersus extitisse apparuerit, uel alteri fortassis authori, siue sua sponte, siue præter intentionem contradixisse inuenietur:

f lib. 2. Iatrapologiæ. cap. 5.

g Infra fol. 18. lin. 8. & 71. 33. & 72. 40. & 75. 15.

nietur: Traductiones corrigere pro uiribus enitemur, contradictiones uerò ſiquidem ſedari poterunt, conciliabimus: ſin autem nequeunt, potiore ſemper, ac rationi conformiore ſelecta, reliquam condemnabimus. Sed ne præternaturalium quidem tantummodò tumorum cognitio ſimpliciter diſquiretur: At propè omnium morborum, quatenùs uidelicet aliquo modo tumoribus adnecti ſolent. Quibus porrò cognitis, ad curationem quoq; accingemur. Adeò ut cuncta comprehendens liber hic, TVMORIS quoq; naturam præſeferat.

VERVM enimuerò ni ſibi potentiſſimũ defenſorem, Tutanum ue impetrarit, ab innumeris Philippomaſtigibus uſq; adeò nõ leui quidẽ rabie mordebitur: ut longè plura ſtigmata recepturus ſit, q̃ literulas offeret. Nanq; ſi Iatrapologiæ tribus abhinc annis in lucem æditæ illuſtriſſimum dominum Ioannem à Vigintimilijs Heroem proculdubio non ſatis à nobis laudatum, ueluti patronũ, fautoremq; inuocauimus: Vbi aduersùm triuiales quoſdam chirurgiculos, rudesq; duodecim numero mediculos diſputabamus: Quid in hac multò maiori prouincia noſtris humeris ultra uires impoſita quæſimus agendum? Cùm & Arabum Principem, & innumeros ferè famoſiſſimos eius interpretes: Quin & Serapionem aliquandò, & Razem, Hali Abbatem, Albucaſim, Meſuem, ac demùm cunctos ex Barbarica ſecta Medicos, tam priſcos, q̃ recentiores, in q̃pluribus turpiter defeciſſe contendamus? Immò & nõ nunq̃ Celſum, ac Plinium maximæ notæ uiros, aliosq; interdùm uel Latinos, uel etiã Græcos obeliſco pernotare certum ſit. Adeò ut nec ipſi, quem anteà Medicorum, excepto Hippocrate, Coryphæum nominauimus, Galeno parcentes, dicamq; uel inuitus neq; noſtro philoſophantium Medicorum protoplaſto Hippocrati, ubi fortaſſis occurret, indulgentes, nedùm Paulo, Aetioq;, aut Oribaſio, uel Philotheo, ſeu demùm cuiuis eiuſdem idiomatis, & ſectæ alumno: Veritatem præponere, quibuſlibet horum inuitis enitendum perpetuò decretum ſit. Idipſum uerò tametſi maximum (ut uidetur) pondus idcircò facillimè, atq; alacriter portare, quodq; ueſtigamus aſſequi ſperamus, quoniam omni ſemoto liuore, animiq; affectu ſingula diſquirimus: nil aliud præter ueritatem exoptantes. Quam ob rem DEI Optimi Maximi, noſtriq; dulciſſimi Redemptoris IESV CHRISTI adiutricem manum firmiſſimo corde ſperamus, illiusq; gratiæ in omnibus maximè confidimus. At noſtrum propoſitum exequamur. uidelicet ut communem ſcribentium conſuetudinem q̃libentiſſimè ſectantes, ualentiſſimi cuiuſpiam, inuictiſſimiq; Herois nomen contra ſuſurrones, inuidosq; naſutulos, ab operis initio, tanq̃ perpetuum Tutánum inuocemus. Quò igitur hi famoſiſſimi celeberrimiq; doctores, & maximæ olim in toto ferè orbe authoritatis illis rudibus, ignauisq; mediculis, aduersùm quos Iatrapologia loquebatur, longè præſtantiores, & excellẽtiores ſunt: Eò & multò potentiore Monarcha, fautoreq; Principe indigemus. Quiquidem ut conſtantiſſimus æqui diſtributor uirtutibus, doctrinæq;, & ueritati aſtipulans, fauensq;, & uitijs, & ignorantiæ, falſitatiq; perpetim Herculeis uiribus aduerſetur. In hoc autem ipſo genere, Te duntaxat unicum uerè Principum exemplar inueniri Phœbo clarius eſt: Vniuerſoq; ferè orbi adeò pernotum, ut à me lucidius fieri non queat. Inquit uerò Peripateticorum ſpirarchus:[b] Excellentiſſima uirtutum uidetur eſſe legitima iuſtitia, atq; (ut Euripides aſſerit) neq; Heſperus, neq; Lucifer ita mirabilis. Et prouerbio dicere conſueuimus {Iuſtitia in ſeſe uirtutes continet omnes} Atq; perfecta maximè uirtus eſt: quia perfectæ uirtutis eſt uſus. Idq; eſt ex eo, quia non ad ſe ſolum (ad quem, prout aliàs[i] inquit, nec iniuſtitia eſſe queat: cum ne-

b 6'. Ethic. 3°.

i Ibidẽ cap. 10.

mo

mo sibi ipsi nocere uelit) sed ad alium etiam is, qui ipsam quidem habet, uti uirtute potest. Complures enim in proprijs uti possunt: sed in his quæ sunt ad alium, nequeunt. Et propterea Biantis Prienæi sententia benè sese habere uidetur {Magistratus uirum ostendit.} Ad alium enim est, & in societate iam ipse magistratus consistit. Quæ autem maior (quilibet quæso respondeat) hoc in Regno inuenta est unq; ea, quæ hodie in Rhamnusio TOLETO *Iustitia, omnigenaq; uirtus, ac prudentia reperitur? Vt non temerè* TOLETVM *quasi tollens auferens'ue letum, hoc est ipsam mortem, & quicquid letum, hoc est (Prisciano erudiente) deletum iam erat extollens. Cùm omnis ferè uirtus, ante tuum aduentum, deleta fuerit: Neapolisq; (ut cuiq; compertum est) non aliud, q; lucus exulibus, ac prædonibus ueluti perniciosis quibusdam feris undiq; refertus fuerit. Quid uerò aliud mortis causa magis est tùm animæ, tùm corporis, q; Iustitiæ absentia? Contra uerò quid uitæ magis & animæ, & corporis, & cuiusuis reipublicæ præstantior causa est, q; ipsa (cuius pater, & filius es) Iustitia? Cuius quidem ui cunctas, quæ deletæ iam erant, uirtutes in lucem reuocasti. Haud enim Aegyptiorum quidem rex Bocchyris, uel Manium (ut Poetæ, ob iustitiæ excellentiã, fingunt) iudices Rhadamanthus, Aeacus'ue, aut Cretensis Minos ita ex æquo partiebant, quin interdùm aliqua foret strangulatio. Siquidem præteritis temporibus Satyrici carmen uerum esse hoc in Regno, præsertimq; in urbe Neapoli compertum erat {Dat ueniam coruis, uexat censura columbas.} Nunc uerò, ubi scilicet regere Biante Prienensi iudicando præstantior excellentia tua incepit, cuiq; quod suum est distribuitur. Vt nullus modò intersit, qui uel ad teipsum, quia minùs attentè alicuius causam intellexeris, uel ad alium dignè prouocare queat Macheta. Quemadmodum Philippo Lacedemoniorum regi Machetæ ius negligentiùs audienti contigit. Vltra quam, perindè ac Numæ Pompilio religione præponeris: Ita & Aristidem incorruptione mirabiliter excellis. Qua de re mirum non est, si* DIVVS CAROLVS CAESAR *Imperatorum coryphæus non minùs tibi, q; sibimetipsi confidat: Amplissimam deniq; potestatem, summa liberalitate præbens: Quam (ut opinor) aliorum nulli unq; præbuerit. At quis esset diuino potius, q; humano spiritu afflatus* CAESAR: *Qui alium, q; è Regia proculdubiò stirpe natum* PETRVM TOLETVM *eligeret? Petrus enim es super quàm certè petram* DEVS *Optimus Maximus iustè regendi, gubernandiq;, ac ipsius (ut uno uerbo dixerim) sanctissimæ Iustitiæ unicũ nostro æuo exẽplar ædificare uoluit. Exẽplar inq;: Etenim postq; tu Prorex, Cæsarisq; locũ tenẽs annis ab hinc uiginti Neapolim appulisti, In reliquis Maximi Caroli prouincijs, ac Regnis tuã cæteri Gubernatores Iustitiã æmulari paulatim exorsi sunt. Missa nihilominùs interim facimus infinita ferè hoc in Regno, præsertimq; Neapoli, ac per te renouatis iã Puteolis bona tuo munere confecta. Quot inq; castra, Muros, Aggeres, sacra Templa & Hospitia, ordine tuo condita: Itemq; Aquæductus, Fontes, plurimaq; ædificia. Vt stratum quoq; nuper utrinq; uarijs ædificijs ornatum, quia primam te præcipiente originem sumpsit,* TOLETI *nomine* TOLETANVM, *communissima omnium uoce, uel* TOLETVM, *nuncupetur. Sed quid de iam extinctis per te pluribus Neapoli assiduam ferè pestem inducentibus paludibus, uiarumq; multarum refectione, ac stratorum continuo apparatu dixerim? Cùm ne minimam quidem partem in Italia Traianus Imperator (uel Galeno teste) refecerit. Vt qui obscurissimæ speluncæ instar, perforatum à Cocceio (prout nonnulli uolunt) Architecto Pausilypi*

montem

montem (nonnulli crittam uocant) aliquatenùs uel dilatare, uel quopiam spiraculo illuminare non aduertit. Quem tamen ALFONSVS PRIMVS *Neapolitanorum Rex quadantenùs ampliare aggressus, dirutis interim angustis tam ingressus, q̃ egressus extremis oris, ab obscurissimis tamen liberare tenebris, & hinc & inde pertranseuntium siue hominum, siue equorum, aut curruum confusione haud potuit, Tu uerò demùm usq; adeò, non dilatasti modò, sed altè confossum exquisitè collustrasti. Vt absq; luminaribus totum percurrere nullibì quidem offensus unusquisq; ualeat. Sed quis est, qui cuncta quidem, quæ per te hoc in Regno, nedùm alijs in locis, bona humanum genus lucratum sit, non dico in parua Epistola, quam nunc intendimus, sed ne in maximo quidem uolumine comprehendere posset? Satius ergo fuerit, industriusq; ab illis abstinere, q̃ ineptissimis nostris definitionibus rem lucidissimam perturbare. Ad id nihilominùs reuertendum omninò duximus, unde sermo progressus est. Quoniam scilicet non secùs ac perlongam Pausilypi speluncam usq; adeò perlustrasti: ut absq; facium, uel cuiusuis luminarium præsidio, tutus quilibet per eam incedere queat: Ita Neapolim ueluti quandam anteà speluncam, uenenatis quidem pluribus feris completam, intantùm ad uiuum usq; confodiens, resecãsq; expurgasti, tùm Iustitia, tùm omnigena deinceps uirtute, publicisq; studijs, rediuiuis iam opera tua redditis, collustrasti. Vt non interdiù modò, sed noctù quoq; tutissimi per urbem probi uiri spatientur. Quibus de causis rursùm* TOLETVM, *hoc est tollens letum, mortemue diceris, quia immortalis iam ob admiranda gesta tua redditus es. Te igitur* DIVI CAESARIS *Locumtenentem uelut candidissimum priùs, iustitiaq; met ipsa iustiorem: Dein data pro nobis (quemadmodum speramus) sententia, in tam ardua quidem, aduersus tot, tantosq; uiros lite, haud leui iurgio. Vt inuictissimum acerrimumq;, huiusce (licet tanto Heroe indigni) opusculi Tutãnum elegimus. Electoq; ipsum inscribimus, & penitùs ac toto pectore deuouemus. Tibiq; munusculum id, q̃uis minimum, tuo interim nomine fouendum dedicamus: Haud ignari quidem tui duntaxat nominis ui roboratum, comburentissimo igni, nedùm mordacibus obtrectatorum linguis obstaturum. Vale igitur & obnoxium, deditissimumq; seruũ tuum Philippum, perindè atq; consueuisti, ab inuidis & iniquis aduersantibus, tuo potentissimo, iustissimoq; brachio defendas. Iterumq; ac perpetuò Vale.*

Datum Neapoli. *sexto* Idus Aprilis

M. D. LII.

Inuidus, aut stultus, si mastix dicier horres:
Desine, qui nasum Rhinocerotis habes.
Arte homines uiuunt: cuncti ratione ligantur.
Si ars, ratio desunt, Garrule quid loqueris?
Quid prodest naso statim suspendere adunco
Quæ nondum nosti, sed neq; nosse uales?
Ergo adsit ratio, uel quod mordere tyranni
Audes ritu, saltem indigitare uelis.

IOANNES BENEDICTVS CHARERIVS LOCRENSIS AD LECTOREM IN TOTVM OPVS QVASI ARGVMENTVM.

Quicquid docta cohors Argiuum, Arabûq; caterua,
Et Latij rectè scripsere in Apollinis arte,
Doctorum hic Princeps, Diuinus mente Philippus
Perstringit: Soluit nodos: Velata reuelat:
Illos, dum possunt, concordi fœdere nectit:
Cum nequeunt, Veri non ulli parcit amore.
Cumq; tumor libro titulus sit, cuncta uidebis
Morborum signa, & causas, ac nomina, curas,
Anatomen quoq;, nec multis, Adeoq; disertè,
Addere ne possis quicquam, seu carpere iustè.
Cedant ergo, Cous, pariterq; Galenus, & omnes:
Nanq; opus exactè nunc tractans omnia, fulget.
Non igitur nummis parcendum, docta Iuuentus:
Fœnus erit precio: uenales ponite uestes:
Grammaticus, Logicus, Physicus, Diuinus & ipse
Accipiant: nam dic quem non sine fine iuuabit?
Heros quisq; simul, uitam cui cura tuendi:
Dira uenena liber nosse, & curare docebit.

DE TVM. PRAET. NAT. TOMI SEPTEM. QVORVM

PRIMVS est, in quo declaratur primum caput tertiæ Fen quarti Auicennæ. Id quod idcircò fecimus, ut non Græcos modò, sed Arabes etiam, pro uario studentium appetitu, enarremus. Etenim quandoq; stultus olitor'ue ualdè opportuna locutus est. Itemq; ut nulli nos addictos esse propalemus. Haud.n. Auicennæ literam, Triuialium interpretum ritu exponere tentabimus. Distinguetur autem id primum caput in quatuordecim textus, siue dixisse mauis, sectiones: Ita & illis respondentia commenta. In quorum primo generatim repetitis ijs, quæ in primo libro Princeps de apostematibus, tumoribus'ue præter naturam prædixerat: Quæstionem de causa continēte adiunximus. ut eam inuenire in singulis tumoribus queamus. In secūdo uberrimè in memoriam rursùs reuocatis, et qdē specialiùs his, quæ in primo libro dicta iā à Principe fuerant: tumores oēs percurrimus, singulorū materias disqrētes, atq; unà Galeni libellū cui titulus inest, de tumoribus præter naturā, exponentes: ad calidum uel non calidū singulos reduximus. In tertio cōmento humores oēs, tā naturales, q̄; nōnaturales, eorūq; gñones oñdemus. In ultimo aūt, q numero quartusdecimus est, doloris causas (præter cōtextus interpretationē) iuxta Galeni sententiā uestigabimus, atq; unà plures dubitationes ad dolorē pertinētes enodabimus. In reliqs uerò hūc præcedētibus cōmētis, plurima et qdē opportuna, quæ ad textus declarationē pertinēt, elucidabimus. Atq; hæc in primo Tomo.

SECVNDVS Tomus erit, ī quo secūdū Auic. caput, ad calcē usq; primi Tractat9 enucleabim9. Vbi de tumorib9 præter nā꜡ apostematibus'ue calidis unà cū Prīcipe pertractatur.

TERTIVS Tomus erit, in quo totum secundum Auicennæ tractatum, de tumoribus. s. apostematibus'ue frigidis, & tertiū quoq; de lepra, quæ à Græcis elephantiasis dicitur, loquentem exponemus: Morem intereà nostrū in hoc, & alijs obseruantes. Vt uidelicet non Auicennam (quemadmodum nonnulli rudes opinantur) interpretari puerulis intēdamus: sed omnes insimul, quos uidisse licuit, Græcos, Latinosq;, et Arabes in examen reduxerimus. Veritatem perpetuò ueluti primum scopum intendentes.

QVARTVS Tomus erit, in quo reliquos oēs tumores tā extrinsecos uel à Principe, atq; ipso etiā Galeno omissos, q̄; intrinsecos, suis cū notis, atq; etiā curatione percurremus. Febrē intereà plurimosq; alios morbos, q tumoribus adiungi consueuerūt, non definientes modò, sed exquisitè suis cū symptomatibus curantes. Quo itidem in loco de uenenis etiā, uenenatorumq; animaliū demorsu pertractabimus. quatenùs uidelicet tumorū quoq; causæ fieri solēt.

QVINTVS Tomus erit, in quo de uulneribus, ulceribusq; loquentes, ut quæ maxima ex parte à tumoribus minimè absoluūtur, quartā intereà libri etiā quarti Fen elucidabimus.

SEXTVS Tomus erit, in quo luxationes, & fracturas, earumq; curationes (ut in quibus tumores fiunt) ostendemus. Interim quintam Fen quarti libri exponentes. Vbi & fascias quoq;, ligaturasq; & instrumenta declarabimus.

SEPTIMVS Demùm Tomus erit, in quo tam pro tumorū, q̄; pro uulnerū, & ulcerū curatione, uerā chirurgiam docebimus: Anatomicas interim necessarias administrationes et usus non exteriorum tantummodò, sed interiorum quoq; omnium breui compendio declarātes.

QVIBVS Tandem expeditis, ad Artis Medicæ, nec non Aphorismorum tandiù tritas, ultraq; nonum annum pressas lucubrationes, ut in lucē ædantur, accingemur. Si tamen Deo Optimo Maximo placuerit.

IOANNES BENEDICTVS CHARE-
rius Locrensis inter Authoris discipulos minimus
ad Lectorem, de Catalogo superius
in ultimis uerbis promisso.

Catalogum quæris? Non est: Clamore Studentum
Dimidio sectus traditur iste Liber:
Aedat nanq; Tomi partem, quàcunq; uolumen
Pertingat metam, nocte, dieq; rogant:
Fronte tamen partis (Domino aspirante) sequentis
Certè aderit præstò, quodq; uidere cupis.

IOANNES BAPTISTA LOMBARDVS SICVLVS ARTIVM, ET MEDICINAE

Doctor ad Lectorem.

Hippocrates Magnus sciuit quodcunq;, Galenus
Centaurus Chiron, Græcia tota simul:
Nec non & Latij quicquid potuere disertè,
Hic breuibus, pro re, continet iste liber
Quicquid item Princeps Arabum, Græx Barbara tandem
Conscripsit, paucis hic quoq; Lector habes.
Inuentum medicina meum est, tuus inquit Apollo,
Hic tamen expleuit nobilis artis opus.
Ergo lege, & Siculo, quas debes, redde Philippo
Grates, nam meruit, nocte, dieq; simul.

PHILIPPVS INGRASSIAS SVIS DISCIPVLIS

SALVTEM SEMPITERNAM.

FFLAGITASTIS Filij chariſſimi, quotidianis ferè conuicijs, ut Primum Tomum noſtrarum lucubrationum, de Tumoribus præter naturam (quem non ob aliud, niſi ob ueſtram omnium utilitatē imprimendum curauimus) ad umbilicum reduxerimus. Cùm tertium iam annum aggrediamur, à die, quo typographis, ut in lucem ædatur, præbuimus. Verùm haud noſtra tantummodò culpa res intantùm delata eſt, ſed Impreſſorum quoq;. Primo enim calcographo uerba nobis, pro imprimendis chartis, indies reddente, ac ſemper tanq; exquiſitiſſimo decoctore nobis procraſtinante, maxima cum difficultate ad trigeſimum ſecundum, ſupra centeſimum folium, perueнimus. Adeò ut imprimendi typi ferè conſumpti fuerint. Id quod ex ſequentibus, ſcilicet centeſimi trigeſimitertij, characteribus facillimè iudicari poteſt. Illo enim officinæ impreſſoriæ domino ad decoctionis extremum reducto (cuius nomen, honeſtatis cauſa, omittimus) ad aliū oportuit cōfugere, ac nouos deindè typos effingere. Qua de re longum tempus interceſſit. Fuit autem hic (ut ſcitis) Matthæus Cancer: uir certè, ob raram uirtutem, omni laude, ac honore dignus: pariterq; eius officinæ gubernator Thomas Riccionus, ſolertiſſimus quidem typographus, ac uir me hercle uſq; adeò induſtrius, ingenioq; pollens, ut non typos ordinare modò, ſed quodcunq; uoluerit opus manibus perficere aptiſſimus ſit. Nihilominùs tamen multis deinde cauſis impediti nos, tam ſcilicet publicis lectionibus, q; ægrotantium uagitibus, anatomiciſq; ſuo tempore adminiſtrationibus: aliàs autem æſtiuo calore, atq; nonnullis interdùm familiaribus negotijs occupati, uix folium ſingulo menſe imprimendum corrigere potuimus (Hanc enim ob cauſam Neapoli potiùs, q; alibi ædendum curauimus) Quoniam uerò ab expletis ordinarijs lectionibus (quibus impræſentiarum, pro aphoriſmorum interpretatione, occupamur) menſe, ut ſperamus, Iunij in Patriam nauigare certum eſt: Ne ueſtra expectatio tandiù, ad odioſam uſq; famē differatur: Accipite interim PRIMI TOMI ſaltē dimidiū, adeò quidē, ob prædictas cauſas, intermiſſionibus impreſſum, correctumq;, ac reuiſum, ut à uarijs appareat typographis, quinimmò et à uarijs authoribus, cum diuerſo quoq; dicendi ſtylo compoſitus. Quò poſſitis inter hæc plurima, quæ à me publicè legente audiueritis, exquiſitiùs, atq; adamuſſim contemplari, Pariterq; iudicare, an huius primi reſiduum, cæteriq; ſex Tomi publicandi ueniant. Quanuis enim Ego in Cathedra reſidens, uiuaq; uoce uos docens, ſæpenumerò ueſtrùm plurimos, præſertim ingenioſiores, & doctrina prouectiores iuuenes, alacri uultu admirari, & (uelut ab ore meo pendentes) magnoperè huiuſcemodi lucubrationes commendare aduerterim: Noſcens tamen multùm intereſſe, ſcripta in receſſu, per longū otium perlibrare, ac omni ſemoto Præceptoris amore, uel quouis alio affectu, peregrina mēte, ac proprijs ex locis ſingula perpēdere: q; ſic ueluti pertranſennā quē uis Doctorē alto throno reſidentē opera ſua confidētibus iā diſcipulis, acutiori ex induſtria, rhetorū inſtar, tetricro etiā uultu perſuadere. Plurima.n. ſunt q̄ prima ſtatim frōte perpulchra, et exactiſſima uidētur: Quæ nihilominùs deinde ſcripta, præcipueq; impreſſa nullius eſſe mo

menti inueniuntur. Quam ob rem nunc ex scriptis, nec amplius ex uiua mea uoce desumptũ, ac per multum otium, peregrina mente, atq; demorsis unguibus extusum uestrum expecto iuditium. Quò cætera quidem (si ut spero successerit) alacrius in lucem ædere accingar. Verùm id uos admonere intereà minimè grauabor. Quoniam & si de aliquo tumore loquentes plurima in nostris publicis lectionibus aliquãdo dixerimus, quùm scilicet de tumoribus præter naturam extraordinariè tractaremus, quæ in præsenti uolumine desiderabitis: In sequentibus tamẽ, locis uidelicet proprijs, inuenietis. Vbi enim opportuniùs enucleãda fore uisum est: eousq; reseruauimus. Quæ tamen à nostro è Sicilia reditu, ut sedulò uobis morem geram, absq; (si DEO Optimo Maximo placuerit:) interruptione in lucem ædenda fore, uestræ utilitatis, non gloriæ causa curabimus. Paucula interim scholia, & indicem solertissimi, nõ minùs q; ingeniosissimi nostri discipuli, Ioannis Benedicti Charerij Locrẽsis industria collectum superadiunxisse libitum est, quo promptiùs cuncta præter laborem inuenire queatis. Valete igitur, & Philippum intereà loci uestrum ab inuidis susurronibus, delirisq;, & ineptissimis Sycophantis, uel Grammaticen desiderantibus, omni semoto liuore, uel affectu, ueritatem duntaxat præferentes, Non armis quidem, uel contumelijs, at ipsa doctrina, uiuisq; rationibus defendere enitamini. Datum Neapoli Quinto Idus Martij. 1552.

SCHOLIVM PRIMVM.

FOl.13. lin.14. {ubi res non postulat (ut Galeni uerbis utar) commorantes.} Verba Galeni contra ineptos interpretes, hæc sunt {χρονίζουσι δὲ οὐκ ἀναγκαίως} quod est {comorantur autem præter necessitatem} uel ut in prima æditione Cruserius uerterat {ubi res non postulat} tũc enim rectiùs interpretatus est Galeni uerba Cruserius, q; in secunda æditione: ubi ad semet Galenum potiùs, q; ad interpretes referre uerba hæc intelligit, dicẽdo. {Morari uero in ijs non est necesse, de quibus semel hic statui dicere.etc.} In eodem folio.[a] Cùm ponantur loca multa, Interpretis munus ostendentia, cum illis considera etiam, quia idem innuisse apparet Galenus.2[i].prognost.com.30. in fine.

a In prin°. marginis. litera A.

2[m].

Fol.19. & sequentibus, Græcorum ἀπόστασις, & ἀπόστημα declaratur. Pro quibus nominibus notandum est, quoniam eiusdem originis nomina sunt, separationem. s. quandam, & diuisionem unius ab altero præseferentia, παρὰ τὸ ἀφιστάναι, quod est, abscedere, segregariq;. Vnde & eadẽ ratione, apud Latinos, Abscessus dicitur à uerbo {abscedo} Sic ea Græca nomina à uerbo {ἀφίστημι} deriuãtur: quod uerbũ illis idẽ, quod nobis {abscedo} siue {segregor} præsefert. Quam ob rem in idem uenit, si apud Græcos interdùm legitur {ἀφιστάμενος} .q.d. {abscedens} quemadmodùm Sorani uerba legimus à Galeno relata.6.de cõp.med. secundùm loca.[b] {τὰ ἀφιστάμενα οὖλα} hoc est {abscedentes gingiuas} Cornarius autem Latinè traduxit {ad disperatas per abscessum gingiuas} quò rem clariùs ostenderet. Idem quoq; significabit {ἀφεστηκός} ab eodem pariter uerbo ueniens. perindè ac ibidem, post pauca Galenus ipse ait. οὖλα ἀφεστηκότα} que uerba idem Cornarius uertit {gingiuarum abscessus} Arabes idipsum {dubellet} nomine demonstrant.

b cap.2.

3[m].

Fol.

Fol.23.lin.5. Quùm Galeni uerba de iniqua intemperie referuntur. Sic habetur. {Qui uerò circa costas abscessus colligũtur.etc.} Græcè autẽ {αἱ δὲ κατὰ τὰς πλευρὰς ἀποστάσεις} quoniam igitur {πλευρὰ} non costam modò, sed latus etiam significare potest: propterea non necessariò costarum, ac per hoc ossium abscessus, eo ex loco nos colligere possumus. Verùm quia numero plurali, statimq; de thorace meminit, cùm lateris significatum generalissimum sit, aptius uidetur speciatim de costis intelligendum. Quod uerò ibidem post pauca subditur, de ossium phlegmone, pernotandum: Quùm {aliquid simile inflammationi} interpretes traducunt: Græcè in sexto methodi [c] legitur {ἀνάλογον τι φλεγμονῇ} hoc est {proportionale aliquid inflammationi} Quinto autem de composit.med. secundùm loca [d] dicitur τῇ φλεγμονῇ παραπλήσιον} quod est {inflammationi proximùm, seu uicinum} Haud uerò ineptè conuerterunt {simile} cùm & idem significare nomina hæc possint, Græci nihilominùs sermonis uim adnotasse libuit.

c cap.5.
d cap.4.

4m.

Fol.29.in principio. Aristotelis uerba, iuxta Theodori Gazæ traductionem retulimus, minimè interim illius defectus curantes. Cùm tunc temporis extra propositum fuerint. Ne autẽ aliquis, ob Gazæ traductionem, Græcè.s. Aristotelem uidens, ambigat: Aduertendum nunc est, Græcè apud Aristotelem haberi {φυμάτων, καὶ δοθιήνων} Theodorus autem interpretatus est {panis, & papulis} {φύματα} ergo {panos} {δοθιῆνας} uerò Latinè {papulas} conuertit. Nos autem & Hippocratis, & Galeni, atq; etiam Celsi phymata longo sermone declarauimus, dùm sextum & trigesimum tumorem elucidaremus, [e] quod nonnulli uel ex Celso Latinè tuberculum nominare consueuerunt. Differre autem à phymate panum, penès Celsum (qui φύγεθλον à phymate diuersum panum appellat) atq; ipsum quoq; Plinium, sub pani uoce tam Celsi phymata, q̃; phygethlon comprehendentem enucleauimus. Quam ob rem neq; Celsi, neq; Plinij consuetudinẽ seruans Theodorus; sed ne alterius quidem ullius Romani authoris, defecisse hoc in loco apparet. Græcorum autem φύγεθλον, & Latinorum panos, in declaratione tumoris trigesimi octaui uberrimè declarauimus. [f] Turpiùs uerò longè aberrat: cùm dothienẽ Latinè papulas interpretatus est. Plura.n. de dothienibus, Latinè quidẽ furũculis uerè nominandis, in declaratione tumoris trigesimiquinti prædiximus. [g] Vbi Marcellum quoq; Virgilium increpuimus, strumas interdum non modò ex Plinio, sed ex sua nonnunq̃; sententia, pro dothienibus exponentem: Simulq; à Barbaris {demenul} à quibusdam uerò carbunculum nominari ostendimus. Ex quo & carbunculi nominis æquiuocationem enodare necessum fuit. Papulas autem in declaratione tumoris uigesimi quinti, apud Celsum, eiusq; sectatores, Græcorum Lichenas: [h] apud Plinium uerò, Græcorum exanthemata calida significare demõstrauimus. His ergo exquisitè perpensis, quæ prænotatis in locis uberrimè à nobis præscripta sunt, quàm aberret hoc in loco Theodorus, uel idiotis compertum esse potest. Nos autem (ut diximus) rem obiter pertranseuntes, hæc ibi [k] uestigare non curauimus.

Cõtra Gazæ traductionem.
e A folio.217. usq; ad foliũ.222
f folio.223.in fine, usq; ad foliũ.228.
g A fol.209.in fine ad foliũ usq; 217.
h fo 137.
i fol.138.et.139
k fol.29.ĩ prin°.

5m.

Fol.30 4a. {Nisi herpetem, atq; anthracem intellexisse contenderis.} Alio quopiam tumore, præter phlegmonen, & erysipelas, posse cor affici Galenus dicens, frigidos uidetur insinuasse. Dictum uerò est ibi nisi contenderis Galenum, per alium à phlegmone, & erysipelate tumorem, intellexisse, uel herpetem, uel anthracem, præsertim quia Græcè habetur {τιν'

mr} ut uertendum potius sit {aut alio quopiam huiusmodi, seu tali tumore} quam ob rem uideatur calidum, inflammatumq; tumorem intellexisse. Restat ergo uel herpetem, uel anthracē audire. Verùm quia herpes ex bili quidem tenuissima fieri solet, sanguineq; penitus destituta: In corde autem continuò sanguis feruet, remotissimum uidetur ibi herpetem gigni posse, Multoq; minus anthracē, cùm pustulas huiusmodi tumor uel ab initio statim apportet. quas in corde fieri adeò rarissimum uidetur, ut impossibile potius reputandum sit: etiam si tumoris utriusq; principium intellexerimus. Quod autem faciliùs, ac frequentiùs, uulnerato scilicet corde, contingere solet, uel phlegmone est simpliciter, uel erysipelacea, uel (& hoc rariùs) erysipelas inflammatum: Rarissimè autem erysipelas simpliciter dictū. Quicunq; uerò ex ijs tumor audiatur, Incipiens statim animal pernecabit: neq; ad apostema abscessum'ue deuenire potest.

6m.

Ibidē.13. Razis locus corrigitur, tribusq; rationibus ea correctio probatur. Quibus addere potes quartam. quoniam.s. ab initio statim exorsus est {Aegritudines cordis, quas curari possibile est. etc.} Deinceps uerò in oppositum subdit {Apostema uerò, disruptio, aut corruptio complexionis confirmata non sunt possibiles} possibili enim opponitur impossibile, siue non possibile: Haud uerò {non facile} Comprobaturq; idipsum deniq; ab Arabum Principe, dicente cōfirmatam caliditatem non recipere curam, non confirmatam uerò difficilem esse ad curationem. Auerrhoes autem & si prima fronte uidetur penitùs negare, subdens tamen {excepto ꝙ non sit cum apostemate, aut non ultimetur} in Galeni opinionem uenit: Quòd.s. uel non adueniat apostema (largè Arabum more capiamus) aut si quandoq; aduenit, non ultimatur. Priùs enim interficiet.

7m.

Fol.42.25. {Sed hæc minùs mala est: q̃; angustia} sic uerba Galeni tunc retulimus, prout, in Linacri traductione legimus. Vtpote quam interpretationem non præcedentibus modò, sed ipsis quoq;, ac magis, consequentibus congruentiorem iudicauimus. Quoniam uerò Fuchsius aliter eū passum interpretatus est: Vt scilicet oppositum, potiùs ex Galeno collegerit: dicēs {Minus uerò hac ipsa (scilicet amplitudine) mala est angustia.} Ex quo non peiorem esse angustiam, sed minùs malā habetur. Hāc ob causam hoc in scholio rem exquisitiùs cōtemplabimur. Etenim alteri, quam nos insecuti sumus, traductioni, Copi quoq; interpretatio respondet: ubi sic apud eum legitur {Sed in hoc ab angustia uincitur} in hoc.s. uitio, quod iam iam nominauerat, uincitur amplitudo præternaturalis ab angustia etiam præternaturali. Ex quo angustiam uitiosiorem esse amplitudine patet. Cui quidem sententiæ adhùc Arabū Princeps astipulatur: qùm de pupillæ constrictione loquēs,[l] sic ait. {Si est naturalis, est laudabilis, & si est accidentalis, est deterior, q̃; dilatatio.} Idipsum uerò quod dicitur sic intellectum uidetur alia ex parte Galeni met sententiæ in præcedentibus aduersari. Cùm omnem amplitudinem, sua met ratione, quatenùs uidelicet amplitudo est, uitiosam esse dixerit (ob spirituum.s. diffusionem) angustiam uerò, si natiua sit, laudabilem, uisuiq; potiùs commodam: Sin autem præternaturam aduenerit: sui quidem ratione adhùc uitiosam non esse uoluerit. nisi affectuum, quos insequitur, causa. Prætereà statim subdit amplitudinis causam esse tensionem: angustiæ uerò laxationem. tentionis autem causa siccitas est: quemadmodum laxitatis humiditas. Quò igitur humiditas faciliùs, quàm siccitas curatur, prout ibidem Galenus insinuauerat, Eò & minùs uitiosa dici debet angustia ex Rhagoidis humiditate proueniens, quàm ex siccitate genita

[l] 3a.fen. 3'. tr. 4o.c.15.i prin°.

genita dilatatio. Atq; hæc ipsa fortassis duntaxat considerauit Fuchsius: Minimè interim aduertens ex siccitate etiam aduenire posse angustiam: perindè ac rursùs ex humiditate (uel Galeno ibidem erudiente) amplitudinem, tuncq; longè uitiosiorem, difficiliorisq; curationis esse angustiã amplitudine. Quã ob rem neutra potest sententia simpliciter proferri. Nisi cõparationis canonẽ à Galeno [m] præpositum obseruarimus. Vt. s. in cæteris paritas cõseruetur. præsertimq; ĩ effectiuis causis, quod magis ad propositũ pertinet. Duplex. n. alterutrius affectus causa esse potest. hoc est siccitas, et humiditas, q̃q; diuersis quidẽ modis. Est. n. humiditas, ut similaris partis, idest ipsius substantiæ rhagoidis, causa (ob laxitatem) constrictionis, angustiæ'ue pupillæ. Eadem uerò humiditas, ut instrumentalis (siue ab humoribus ascendentibus, descentibus'ue, & aquosæ humiditati admistis, indéq; rhagoidẽ utris instar inflati extendentibus, siue ab aliquo præter naturam tumore calido, aut frigido aduenerit) amplitudinis causa erit. Pariterq; siccitas, ut similaris quidem, ut pote eiusdem uueæ tunicæ morbus, dilatationem, ut autem instrumentalis, quoniam scilicet aquei uocati humoris defectus sit, angustiam potiùs gignet. Quotiès igitur uel angustiam amplitudine, uel hanc illa peiorem, aut minùs malam esse proferre uolumus: tunc eiusdẽ causæ respectu idipsum decernendum est: sicq; semper deteriorem esse angustiam inueniemus. Etenim si amplitudinem ex humiditate genitam consideremus, siue humores intùs cum aqueo inclusi fuerint, siue tumorem præter naturam producentes, eorum dissolutionem difficilem non esse Galenus ibidẽ adiũxit. Quæ tamen humiditas in uueæ substantia inspersa, usq; adeò ut eam relaxans pupillam augustam reddat, nõ sic facilè discuti poterit. Exemplum ex cuiusuis partis alterius paralysi, resolutione'ue desumi potest. Quam ob rem eiusdẽ causæ respectu, angustia peior est, q̃; latitudo. Sin uerò amplitudinem ex rhagoidem extendente siccitate obortam perlibrarimus: tametsi hæc difficulter humectari potest: longè tamen difficilioris curationis erit angustia, quæ ob siccitatem, hoc est, aquei humoris diminutionem, defectum'ue genita sit (prout ibidem ex Galeno etiam didicimus) q̃q; aliquandò curatam in puerulo uidit Galenus, incredibile tamen, & uulgò fieri non solitum. Seruata igitur causarum paritate, semper deteriorem esse angustiã (si modò præter naturam aduenerit) q̃; amplitudinem proferemus. Fuchsius uerò tametsi rationem assignet, quomodo angustia minùs mala est, Eam ex humiditate ortam ad latitudinem ex siccitate factam comparando: In alijs tamen posteà defecit. Græcus uerò contextus ambiguus adeò est, ut hanc interpretibus æquiuocatianem induxerit. Sic enim habet { Μικρότερον δ' ἐστὶ τῆς στενότητος κακὸν} Quæ uerba dupliciter quidem exponi possunt: Primò quidem: ut Genitiuus {στενότητος} à comparatiuo { μικρότερον } regatur, sic uidelicet interpretando { Minùs uerò malum est id, scilicet amplitudo, q̃; angustia} sicq; nos cum Linacro, & Copo intelleximus. Aliter autem exponere pro Fuchsio possumus, ut. s. genitiuus {στενότητος} possessiuè potiùs capiatur, Neutrum uerò {κακὸν} substantiuè sumatur. ut idẽ significet, quod {κακία} id est malitia. Vt sic uidelicet interpretetur { Minor autem est angustiæ malitia } q̃. s. amplitudinis malitia sit. Atq; in hanc sententiam Fuchsii traductio uenit. Cum sic legit { Minùs uerò hac ipsa mala est angustia} facitq; pro eo: Quoniam angustia secundùm se spiritus uniens dispergente illos amplitudine melior est. Nobis autem, ob prædictas rationes, alteram potiùs insequi sententiam uisum est. Qua de re sic legimus {Sed hæc (scilicet amplitudo) minùs mala est, q̃; angustia. }

Cõtra Fuchsium.

m 2°. de tẽperamẽtis cap. 2 & 2'. Apher. com. 18. et. 20. et. sequẽ.

Ibidem lin.40ª. cum.41ª { seu frigefactionem in neruis.etc. } continentem stuporis causam posuit Galenus eam, quæ facultatis transitum impedit: ueluti constrictio est, siue compressio, uel obstructio, aut demùm ipsa frigefactio, pro qua tamen frigefactione aduertendum, quod exquisitè perpendentes frigefactionem, media, quam effecit, densatione, impediti transitus causa hæc est. Quam ob rem frigefactio continens, coniuncta'ue stuporis causa non est, sed quæ absq; medio lædit, ipsa uidelicet densitas, quemadmodum & obstructio, frigiditas autem, nō secùs ac obstruens humor, symptoma cōtinentis causæ, morbi'ue alia causa est. Cuius morbi ratione, continens dici aliàs potest.

9ᵐ.

Fol.43.21. Quandoq; duas, quandoq; tres posuit Galenus sputi facilis, aut difficilis causas. differenter tamen, prout in locis ibi notatis apparet. Quibus addere potes alium locum. s. libro de const. art. med. cap. 15: uersus finem. Vbi duas etiam posuit, aliter tamen: materiæ. s. crassitiem, tenuitatem'ue, & membranæ densitatem, aut raritatem. Dolorem intereà, uirtutisq; robur omittens. Sic enim Galeni morem sæpè fuisse obseruauimus, ut quæ sibi promptiùs occurreret, protulerit. Tu uerò interim cuncta eius loca perpendas, & ex uno alteri suppleas.

10ᵐ.

n cap.30.

Fol.45.27. Causa conseruans ponitur semper nouam regenerans alterationem, tametsi conseruatiua dicitur. Idcircò & libro de salubri, an ad Gymnasticā pertineat,[n] conseruatiua medicinæ pars inter correctiuas ponitur, & si pauxillum, & occultum est, quod corrigit. Idēq; rursùs ibidē repetitur,[o] atq; alibi non semel[p].

o cap.40.

p ut 3ᵒ art. med. 3ᵒ. et ī prinᵒ. primi de tuenda ualet. & sæpè.

q cap.2 propè medium.

11ᵐ.

Fol.48.4. ponitur ibi, & in præcedentibus, & sequentibus fiens quidam morbus: cuius nulla pars facta, designari potest, qui propriè pathos, non morbus dicendus est, & potiùs fiens morbus, quàm morbus fiens. Eundem eligere potes ex pᵒ. de locis affectis.[q] Quum ait { quippè nonnunquā à causa quapiam oritur pathos (licet interpres uertat affectus) Sed ita oritur, ut separata causa, haudquaquā permanentem habeat dispositionem.etc. }

12ᵐ.

r cap.2.

Ibidem lin.23. { Nisi malis. etc. } Placuit.n.mihi nonnunquā huiusmodi consideratio: priùs quàm plura Galeni loca perlibrarim. ut. s. { ἔτι γινόμενον } quasi dicat. { adhùc fiens. } præposita dictione { ἔτι } Latinè { adhùc } illud significet, quod aliquid factum ostendere queat, saltem medicè: quod. s. actiones lædere ualeat: præter id, quod in generatione adhùc est. Quasi factū esse intellexerimus, adhùc autem fientē deinceps: Vt putrida febris quælibet est. Postposita uerò dictione { ἔτι } sic dicendo { γινόμενον ἔτι } hoc est { fiens adhùc } non factum aliquid, sed statim fientem præseferat qui talis adhùc est (. s. in generatione adhùc) nil factū ostendere ualēs. Videbaturq; huiuscemodi speculatio tribus ex locis ibi notatis roborari. Verumtamen, à Galeno differentiam hanc minimè obseruari, uel in eodem (ut ibi notauimus) Aphorismo cognouimus. aliumq; locum addamus, hoc est. 13. methodi.[r] Vbi de phlegmone loquens fiente, quæ. s. partem habet factam, partem uerò futuram, postposita dictione { ἔτι } sic ait { γιγνομένης δ' ἔτι τῆς φλεγμονῆς } quod Linacer interpretatus est { phlegmones uerò, quæ in generatione adhùc est. } dein uerò eam duntaxat partem intellexisse uolens Galenus, quæ futura est, non facta, præposita ea dictione ait { τὸ δ' ἔτι γιγνόμενον } quod Linacer

nacer nulla etiam in Latinis dictionibus obseruata proprietate, ait. { Quòd in generatione adhùc est } Distinctionis tamen gratia nos uti possemus. Quemadmodum infrà [s] fientem morbum (qui.s. nunc primum generatur) à morbo fiente (qui uidelicet factus iam est morbus, ueruntamen adhùc increscit, ac pro aliqua parte fit) clarioris doctrinæ gratia, distinximus. Quo etiam pacto fientem hominem (priùs q; oriatur) ab homine fiente (ut qui natus est iam, ad annum tamẽ usq; uigesimumquintum augetur) secernere possumus. Hic.n.homo iam est: adhùc nihilominùs fit, perficiturq́;, dùm incrementum suscipit. Veruntamen anteà [t] ex industria utrunq;, fientem hominem appellauimus, ut confundi posse nomina significaremus.

[s] fol.51.lin.18.

[t] fol.49.

13m.

Fol.51.27. { excepto numero.etc. } Dubitare quispiam posset de morbo in numero. Videtur enim ꝙ sextus digitus causa sit morbi in numero, & quidem continens. Posito enim, & ablato sexto digito: ponitur, & aufertur morbus in numero. Quo etiam modo uidetur de lapide in uesicæ concauo retento: quoniã scilicet posito, uel ablato lapide, ponitur iam, aufertur'ue morbus. Verùm sic non est. Etenim sextus digitus, ipseq́; lapis, uel pterygion, aut quiuis morbus in numero positus à Galeno est, nõ per aliud medium functiones impediunt. Sextus ergo digitus est, qui functiones impedit, numerusq́; similiter diminutus absq; medio lædit. Sic lapis in uesicæ cauitate. Qui autem obstructione media lædit, non morbus in numero, nec eius causa, sed morbi in uia, meatu'ue causa dicetur. Quòd si remoto, aut posito sexto digito, ponitur morbus. Idipsum non secùs est, ac si diceremus, posita febre, ponitur morbus in intemperie calida. Remota febre, remouetur morbus. etc.

14m.

Ibidem 39. Magnitudinis causa humoris copia esse potest. quæ quidem, si præternaturalem quempiam tumorem inducat, utputa phlegmonen, scirrhũ, erysipelas, aut aliquem huiusmodi tumorem. Continentis causæ nomen merebitur. Sin uerò humores illi non ampliùs humoris, aut diuisæ à membro substantiæ formam repræsentent, sed in membri substantiam penitùs, nutritionis ui, permutati fuerint: Continens causa dici non poterunt. quemadmodum neq; hi, ex quibus factus est sextus digitus. Ni antecedentes fuisse dixeris, tam magnitudinis, q̃; sexti digiti, ut uiscidi humores lapidis, qui in renibus, aut uesica genitus est. Sic de superexcrescente in ulceribus carne, ex sanguine ad ulcus profluente dicendum est, encanthideq́;, & eo, qui totus maximè increuit. quẽadmodum fuisse Nichomachum Galenus [u] refert. Priapismi autem causa continens, flatuosus inq; spiritus est.

[u] lib de morb. differẽtijs c.9.

15m.

Fol.52.18. Figura per se operationes lædere potest: Ideoq; morbus erit. Exemplũ huius est, si uerbi gratia cuipiam usq; adeò crura obliqua, & recurua, ac per hoc malè figurata sint: ut genua sibi inuicem occurrentia, ad cursum, uelocemq́; motum sese impediant. Huiusce autem curuitatis causa esse potest, interdùm siccitas, & quidem coniuncta, ut qùm contractionis nerui causa est. qua posita, aucta, diminuta, & ablata: idem secundum proportionem in contractione contingit. Humiditas uerò interdùm & curua reddit crura, seu blesos, aut uaros puerulos. qua paulatim assiccata, in rectitudinem quoq; peruenire crura increscentibus pueris sæpissimè uidimus. Haudquaq; uerò semper hæc coniunctæ rationem obtinet. Cùm aliquos uiderimus, quibus exiccata crura iam sint, in rectum nihilominùs uergere nequiuerunt. Ita

& asperitatis causa nō semper cōiuncta est. Quāuis.n.sic dici mereatur siccitas, linguæ asperitatem febrientibus tantam inducens, ut locutionem offendat. Nihilominus tamen quæ ab erodentibus sua acrimonia humoribus aduenit asperitas ut cōtinentes causas huiuscemodi humores nō habet. Vt pote quibus remotis, erosarum partium asperitas, inæqualitasq; remanserit.

16[m].

Fol.53.20. Plenitudo, multitudo'ue, Græcè πλῆθος, causa continens nonnunq; est. Verùm sub silentio prætereundum non est, plenitudinem aliqn ut morbū, aliqn uerò ut morbi causam cōtinentis definitionē lucrari. Vt.n. obstructionis, uel nimiæ dilatationis alicuius uasis causa est, non morbus, at morbi causa, & quidē continens dicenda uenit. Vt autē uires aggrauans, cùm non intemperiei, neq; solutionis, neq; alicuius ex instrumētalibus naturis ratione id agat: Nisi ut multitudo est: hac ratione morbi naturam participabit, tuncq; ad morborum genus, quod in numero sit, redducendus uidetur.

17[m]. Nota id contra Brasauolum, & Fuchsium.

Ibidem circa finem: & consequenter in folio.54. declaratur distinctio Galeni, libro positam de morborum differentijs.[x] Vbi non subdiuisionem posuit, at aliam nouam & generaliorē distinctionem, qua possimus intelligere quot modis aliqua superabundent: Aut.n. ex toto genere præter naturam sunt, aut nō. Quorū tamen aliqua sunt morbi, aliqua uerò causæ. Eundem distinguendi modū ex alijs Galeni met locis declarare in studijs publicè consueuimus: Sic.n. & secundo de febrium differentijs[y] intelligendum fore, cuiuis promptissimum est. Cū de biliosis febribus, & quidem continuis loquens: ut exquisitiùs eam cognouerimus, quæ in medio primi, & tertij diei, quandam aliam accessionem facit: hoc est, in secundo die, quam uulgò duplicem nos tertianam appellamus: generalem quandam distinctionem adiunxit: quæ omnes febres quotidiè inuadentes, uel (ut eius sermone utar) in die intermedia facientes accessionem, comprehenderet. Idq; non ob aliud, nisi quò possimus biliosam exactiùs cognoscere. haud quia pituitosas febres, quotidie quidem conformiter affligentes, ad biliosas reducere uoluerit. Id enim falsissimum est. Quam ob rem sic ait {Earum quæ in die intermedia faciūt accessionem continuæ, nonnullæ quidem in quotidianarum figura progrediuntur. etc.} Atq; idipsum alacriter Galenus egit, quò cunctas febrium species recenseat. quemadmodum paulò priùs insinuauerat. Eodem rursùs distinctionis modo usum esse Galenum patet. 2° de diebus decretorys.[z] Vbi morborum acutorum diuisiones multas declarans, eos tandem ostendit, qui ad quadragesimū usq; protenduntur. Vt autem et horū acutorū natura exquisitiùs pateat (cùm non omnes, qui ad quadragesimum extenduntur, morbi acuti sint) generalem distinctionem eorum, qui ad quadragesimum peruenire solent, adiunxit, quò uidelicet distinguere nouerimus, qui nam ex ijs acuti sint, qui uerò diuturni. Quam ob rem subdit {Duplex autem horum quoq; natura est} intellige horum.s. morborum, qui ad quadragesimum diem protendi consueuerunt, non horum scilicet acutorum: Tunc enim ueritati, & sibi metipsi repugnaret, acutos etiam intelligens, qui ad quadragesimum, & cum febre quidem intermittente protelantur. Cùm, (si febrem habent acuti) hanc necessariò continuam fore aliàs, tùm Hippocratis, tùm Galeni quoq; sententia, demonstrarimus. Eorum igitur, qui ad quadragesimum usq; diem producuntur, duplex natura est {uel enim accessionum remissiones in exactam integritatem finiunt, uel continua febris semper perdurat. Atq; hos (scilicet quorum febris

[x] cap. 8.

[y] cap. 2.

[z] cap. 12. post principium.

„ *bris continua est) de acutorum natura esse apparet: alij uerò (qui scilicet in exactam inte-*
„ *gritatem desinunt) manifestè diuturni sunt} sic enim uertenda Galeni uerba sunt: & non quemadmodum Andernacus {Atq; huiusmodi de acutorum natura intelligenda sunt.} Ete-nim in neutro genere participium {intelligenda} interpretatus, quibusdam errandi ansam præbuit. Vt utrūq; diuisionis membrum ad acutorum naturam reducerent, tam scilicet mor-bos quorum febris continua est, q; eos, qui ad integram quietem finientes, ad quadragesimum protenduntur. Quanuis enim Græcè in neutro genere dictio {τὰ τοιαῦτα} id est, {hæc ip-sa} ponatur: quam uertit Interpres {huiusmodi.} Idipsum tamen aduenit, quoniam apud eos {morbi} in neutro genere proferuntur {τὰ νοσήματα} secùs uerò Latinis exponendū ue-nit. At hæc obiter. Ad propositum ergo reuertamur: & Galeni quoq; morem alibi seruatū ostendamus. Nam tertio ártis medicè[z] Galenus de morbosa intemperie locuturus, uniuersa-lem distinctionem præposuit, quæ futurā intemperiem includeret: sub qua sanum actu corpus, medicinæq; salubrem partem rursus assumeret. Exemplum uerò huius rei tale nos declarare consueuimus. Verbi gratia quispiam medicus ægrotanti dicat {piscibus uescendi ueniam præ beo.} dein uerò statim subdat. {sunt autem pisces quidam saxatiles, quidam autem in alto pe lago degentes. Ego uerò saxatiles tibi pisces permitto.} Piscium distinctionem præpositam hoc loco agnoscimus, non quidem ut eorum, quibus uesci ægrotans queat, subdiuisio sit, ue-runtamen generalis quædam diuisio præposita est, quò eam eligamus speciem, quam ægro-tanti concessuri sumus.* AT *quispiam dicere posset: Si lapis in uesica morbus, & causa es-se potest, diuersis quidem rationibus. ut à nobis declaratum est.[a] in cōcauo enim morbus in nu mero: in meatu autē urinario, causa morbi in uia: Quòd si perforatus sit, causa & morbus, di uersis tamen respectibus, dicitur. Si inq; et morbus, & causa esse potest, dicā libro de mor-borum differentijs[b] lapidem in uesica non ut causam, sed ut morbum capi, pro Fuchsio, ac Brasauolo. Respondendum uerò est, quòd si ut morbum capimus, causa caret continente. Verùm quandò nos causam obstructionis, morbi'ue in meatu lapidem ponimus: non in conca-uo, sed in uia retētum lapidem consideramus. Id quod satis superq; pro nobis est. Galenus ue-rò magis ut obstructionis causam, q; ut morbū in numero, in eo loco accepisse uidetur. Vbi ger men in naribus obortū obstructionis causam protulit. In primis enim (ut ait) obstructio mor-bus est. quoniā et ipsa primò functiones lædit. Sic & anteà[c] quoq; uberiùs, ac rursùs de mor borū causis loquēs,[d] obstructionē ipsam, ueluti et cōstipationem in cauitate, aut meatu morbū, crassos uerò uiscidosq; humores nō morbū, sed morbi causam esse ait.* QVAMOBREM *uehementer non admirari nequeo ridiculam senioris iam facti Fuchsii sententiam. ut qui tam acriter, & conuicijs scatens, quibuslibet continētem morbi causam ponentibus refragatur: ut demū obstructione sibi præposita, ne terga uertere, aut herbā dare cogeretur: humores mea-tui impactos morbū esse, quæ dicitur obstructio, non huius causam ait, in nuper æditis cōmēta rijs super libris de morbis, & symptomatis, eorumq; causis,[e] pluribus quidē in locis impactos humores, siue multos, siue crassos, aut glutinosos, morbum esse, non causam determinauit. Cau sam uerò esse eosdem, sed antecedentem: priùs scilicet q; impacti sint, hoc est, dum fluunt. Qua de re uitiosum quoq; succum membranæ costas succingenti adhærentem, nō causam phlegmo nes: seu pleuritidis, at ipsam pleuritim, siue ipsum morbum esse uoluit. & morbum quidē esse nemo (ut subdit) nisi insanus negauerit. quod nimirū illi morbi definitio optimè quadret. etc.*

Cōtra Andernacū.

[z] tex. 33. cum. 34.

Optimū exēplum.

Obiectio.

[a] fol. 54.

[b] cap. 8.

Responsio.

[c] cap. 5. 7.

[d] etiā cap. 7.

Cōtra Fuchsium de causa continēte

[e] Vide p̄: de diff. mor. super c. 7. uersus finē & iterū de morborū causis cap. 2. uersus finē. et primo de sympt. causis ca. 2. post medium.

e cap.10. Ex eo autē in hāc uerè demētiā uenit. quoniā Galenus Methodi undecimo[e] obstructionis (inquit) ipsius quod iā occupauit, curādū: quod uerò futurū est, propulsandū. Quoniā igitur Galenus obstructionē factā curandā esse ait: Curatio autem ipsi morbo competit, nō causæ: cui potiùs præseruatio necessaria est: Eaq; rursus factæ obstructionis curatio aliter non fit, q̄ eorū, siue crassorum, siue multorum, aut lentorum quoq; humorum ablatione. Idcircò non causa humores illi erūt, uerùm ipsamet (ut impacti sunt) obstructio. Multaq; Fuchsius ad huiusmodi apertissimam insaniam comprobandam aggregat. Quæ quidem referre, aut impugnare ad nauseam usq; stomachor: A medicorum nanq; catalogo reijciendos eos fore duco: qui quidem primo statim obtutu nouas huiusmodi falsitates non conspexerint. Verùm enimuerò quoniam non desunt duræ ceruicis, crassiorisq; mineruæ sycophantæ: qui sola Fuchsii authoritate moti Præsertim quia multa hic bonus uir ex aliorum furtis uolumina quotannis in lucē ædens: uir multarū se esse lectionū cādidatis præsefert. Hāc ob causam paucissimis, quoad fieri possibile fuerit, rē hāc perstringemus. Omittētes interim quæ Galenus. 2°. aphorismorū.[f] propter delf com.22. liros addidit, num curatio, an præseruatio dicenda sit, quæ causas aufert. Etenim q̄a depēdens causa suum esse, & ueluti adhuc in generatione tam obstructo, q̄ huiusmodi multa obtinuerunt: Idcircò ad causæ ablationem, euestigiò morbum auferri necessum est. Id quod abolctis, qui iam nunc defluunt, obstructionem facturis humoribus, minimè contingit: sed à futuro duntaxat præseruatio. Itaq; nō temerè huius præcautio: facti autem uera curatio dici potest. q̄q; aliquid ibi etiam præseruationis includitur. At ipsum noui phantasmatis authorem suismet ex uerbis (à Galeno licet exscriptis) exquisitè perpensis conuincamus. Dum ait { si sola citra aliū morbum in ijs (scilicet iecoris cauo, atq; intestinis) fuerit obstructio: Vnicus etiā erit morbus. } siste pedem hic, & unà cū Fuchsio non huiusmodi meatuū cauitatum'ue paruitatem, aut ablationem esse morbum dicas, neq; humores, aut fæces, uel quoduis aliud impactum, esse causas, at humores ipsos impactos, lapidem'ue, aut quodcūq; illud fuerit, ipsam esse obstructionem, morbumq; determines. Mox uerò deindè sequere. { At si phlegmone quoq; intestinum infestetur, atq; ob id internum ipsius occludatur spatium, excrementorūq; descensus probibeatur: duo utiq; morbi erunt: nempè phlegmone, et obstructio. Sæpè enim ex morbo morbus nascitur: ut ex calculo uesicæ, qui per se morbus in numero existit, alius nascitur morbus, nempe obstructio. } Perpende igitur quæso phlegmonen, siue quemcunq; alium tumorem, quomodo ipsum obstructio sequitur, nisi huius causa tumor sit? Vbi enim morbus morbum sequitur, proculdubiò qui sequitur, symptomatis: quem uerò hic sequitur, causæ rationē ille habet. Cui tamē (ut patet) continentis definitio congruit. Nec fluens phlegmone est. Sed non secùs obstructionem, meatus'ue paruitatem, aut omnimodam angustationem facit, q̄ lentus ipse, crassus'ue, aut multus humor. Cur ergo impactus humor ipsa met obstructio, morbusq; est: Phlegmone autem internum spatium occludens, siue germen, aut quicunq; alius tumor sit, causa obstructionis, non ipsamet obstructio dicitur? Quòd si pariter & hunc tumorē ipsam met obstructionē esse posueris: tunc duo morbi non erunt, nec morbus morbū ut symptoma, aliaq; ratione morbus suam causam sequitur. Sed unus idemq; morbus esset. Nisi duos hoc pacto morbos contempleris, ipsam uidelicet obstructionem, quæ aliud non est, q̄ tumor ille (ut sic dixerim) meatui impactus. quam obstructionem, quem'ue morbum intemperies consequatur. Sicq; obstructio non sequens, at præcedens morbus esset. Sin uerò tumoris intemperiem

riem

riem contempleris: hæc obstructionis causa non est. quemadmodum neq; eiusdem tumoris solutio. Non alium ergo morbum obstructio sequitur, nisi tumorem, ratione qua tumor est. Igitur tumor causa obstructionis est. Sed enimuerò quod risu magis dignum est, sedulò contemplandum uenit: Etenim ex Fuchsii opinione obstructionem aliud non esse, q̃ tumorẽ meatui ĩterpositũ, seqtur. Tumor uerò hic, siue phlegmone sit, siue quiuis alius, nõ nisi humor ille impactus est (ut de pleuritide ait) Ergo nõ aliũ ibi morbum cõsiderabimus, q̃ humorem illum impactum. Noua hercle morborũ speculatio aureis characteribus, et in durissimo quidẽ marmore, aut (rectiùs dixerim) perfectissimo quouis metallo, nedũ intellectu insculpẽda est. Apertiùs autem id eius exemplo patet, qùm de lapide in uesica loquitur, dicens per se morbum esse in numero, alium tamen ex eo morbum nasci, nempè obstructionem. Quomodo enim ex lapide obstructio nascitur, nisi ut ex causa? Sic enim morbus morbi causa est. Igitur si causa est, & ei continentis definitio congruit, cui dubium, qui mente sanus sit, lapidem in collo uesicæ, aut principio meatus positum, obstructionis continentem causam esse? At rem exquisitiùs perlibra. Quomodo ex lapide ut morbo in numero potest obstructio fieri, nisi ut continente causa? Etenim si lapidem in uesicæ concauo consideres, tunc in numero morbus est, obstructionis uerò antecedens causa, quia nondùm obstruit. Si autem hoc modo lapidem intelligis, ut posteà morbus in meatu fiat: quùm scilicet inde ad meatum peruenerit. Duo me hercle morbi insimul non erunt, quorum alter alterum sequatur, uel ille huius causa sit. quod quidem Galenus intendit. Quando enim in numero est, obstructio non est: cumq; obstructio fit, in numero non amplius est. Quod si eundem in ceruice uesicæ positum, & præcipuè (ut nos in quæstione diximus [g]) perforatum supposuerimus: tametsi diuersis quidem rationibus, idem in numero morbus sit, circularis musculi contractionem impediens, aliaq; ratione obstructionis causa, ac magis si perforatus non sit, Idem tamen lapis duplex insimul morbus non est, sed morbus, & causa, Morbus quidem in numero: causa uerò, obstructionis respectu. Sicq; uerus Galeni sermo erit, ex morbo morbum oriri, ut primus uidelicet morbus secũdi causa sit. Quemadmodum febris calidos præter naturam tumores insequens, alter morbus est: qui nihilominùs respectu eius, quem sequitur tumoris, symptomatis rationem habet, ille autem, quem febris ipsa seqtur, causæ. Præsertim quoniã læsarũ à febre functionũ tumor ille proxima, et absq; medio coniuncta causa non est. Quicquid autem alteriùs medij ratione offendit, non morbi, sed causæ rationem obtinere compertissimũ est. Cùm ille morbus uerè sit, qui absq; ullo medio functionibus officit. At cur in adeò manifesta insania immoramur? Ad alia ergo properemus. Etenim intereà quorundam sententiam negligimus, omnis morbi causam continentem admittentium. Quoniam scilicet non intemperiem, malam'ue compositionem, aut continui solutionem morbos, at morborum causas ponũt. Etenim licet exquisitissimè, ac Philosophorũ more loquendo, sanitas, non caliditas, aut figura. uel situs, uel numerus, magnitudo'ue., at in his quædam proportio, Aegritudo autem disproportio sit: quemadmodum uberrimè aliàs ex Auerrhoe,[h] atq; ipso etiam Turisano[i] demonstrauimus. Galeni tamen, cæterorumq; medicorum (ut medici sunt) more loquentibus, febris essentiã in genere caloris præter naturam esse occurret: Itaq; in alijs proferendum decernimus.

g fol. 44. 39.

h 2ʳ. de aĩa cõm. 143. et. 7ˡ. physicorũ. 17.

i 2. artis med. cõm. 4. & pˡ. 15. 3ˡ. pº. & . 24.

18^m.

Fol. 69. lin. 17. Residuum febris (oblata scilicet putredine) symptoma non esse determinatur.

natur. Aut ergo remanens intemperies tanta est adhùc, ut lædere queat: Tuncq; febris eadem est putredinalis, quatenùs scilicet à putredine generationẽ susceperit. Aut minor est, q̃; ut manifestè (morborum instar) offendat: Tunc neutralitas dici poterit. Aut penitùs nullam læsionem, uel deniq; occultam inducit, etiam si aliquatenùs sentiatur. tuncq; sub sanitatis latitudine comprehendetur.

19^m.

Ibidem lin.25. Eorum sententia reprobatur, qui ablatis putridis humoribus, remanentem febrẽ diariam esse uolunt. Sequeretur enim cuiuslibet febris putridæ finem in diariam permutari. Quòd autem non à putridis uaporibus, uerùm ab acribus, uitiosisq; sine putredine tamẽ exhalationibus, uaporibusq;, in constrictionibus ephemeram fieri Galenus dixerit. Cuius Galeni uerba primo de differentijs febrium[k] perpendenti liquere potest. Etenim si uapores fuligines'ue putres essent, febris proculdubiò putrida gigneretur. Illi enim non nisi à putridis humoribus eleuarentur. Haudquaq; uerò interim ualet: quoniam ibi Galenus de putrescentibus cibis meminerit: unde uitiosorum succorum generatio resultat. Putridi enim cibi tametsi uitiosos maxima ex parte succos generant, non tamen intereà putridos. Quoniam in omnibus qui huiusmodi cibis utuntur, necessariò febris, distributo cibo, superueniret. Immò si ualidissimus cuiuspiam uentriculus fuerit, optimumq; iecur, etiam si putridus cibus sit, usq; adeò coctione, ac uitiosarum, & putridarum partium segregatione corrigi potest, ut bonos inde suscipiat humores: tantum abest ut necessariò putridos aceruet. Exemplum ex canibus non fœtidas modò, putresq; nostras fæces: at carnes quoq; uermibus interdùm scatentes, ad satietatem usq; comedentibus desumi potest: Multisq; pariter auibus: in quibus tamen nullam inde conspicimus læsionem contigisse. At hæc obiter, & ueluti per transennam pro his, quæ in primo commento dicta sunt, satis superq; sint. Ad secundum pertranseamus

k cap.3.et.5.

20^m.

Fol.72.35. Notandum ibi est, cum dicitur intemperiem consequi tumorem in apostemate: ipsum uerò tumorem, magnitudinemq; primitùs apostmati congruere. Haud enim ex hoc intelligas uelim, q̃ primò fiat tumor, deinde intemperies, sed q̃ tumoris, apostematis'ue triplici ex morborum genere compositi ratio primitùs inmagnitudinis tumore consistit. Sæpenumerò, prior intemperies autẽ præsertim calida succos attrahens, tumoris causa est: nonnunq̃; uerò continui solutio reliquis antecellit.

21^m.

Fol.75.29. Duæ assignantur ad Auicennæ obiectionem responsiones. Prima est. Simul stare dicens, semper in apostemate figuram, ac magnitudinẽ uitiari. ueluti Princeps ait: et nõnunq̃; non usq; adeò uitiari, ut sensu dignosci queat, Secunda responsio est quoniam.s. Auicennæ dictum magna ex parte (aliorum medicinalium theorematum more) uerum esse affirmabimus. Exquisitiùs autem considerantes nunc, utranq; responsionem suspectã habemus. Primam quidem, quia iuxta Principis (quem saluare uolumus) mentem esse non potest. ut qui non ex symptomatibus, at ex morbis, ac per hoc manifestis, & functioni lædentibus compositionem declarare intendebat. Figura autem, dimensioq; sensum effugiens morbus nõ est. Secundam quoq; suspectam quadantenùs habemus: quoniam Auicennæ sermo uniuersalis est. Quanq̃; defendi potest ex eo quod à Galeno:[l] didicimus, maxima.s. ex parte, intelligendum: & si

l Aphor. 58. in fine cõméti.

& si perpetuũ quodam ex figura dictionis ostendatur. Ne ergo ad quartam responsionem peruenire cogamur. Errasse .f. Principem, de figura inq; uniuersaliter determinantem: Quod magis pium est eligemus: Tertio scilicet dicentes, figuræ nomine formationem intelligendam hoc loco esse. sub qua superficies aspera, & lenis, uia, meatus'ue, & receptaculum, propriaq; figura comprehenditur. Ex his enim, quæ prædicta iam à nobis sunt,[m] aliquã formationis speciẽ necessariò in apostematibus deprauari iam liquet. Necuiolẽta huiusmodi interpretatio est. Cũ sæpè nostro etiam æuo Interpretes pro formatione figuram, & pro figura formam traducant. Tu uerò eam, tibi ex huiusmodi responsionibus eligito, quæ tuis auribus magis arridet. 22^m. — m supra fol.18. in principio.

Fol.85.34. { Intelligo autem hic.etc. } Aduerte quoniam Galenus de tumoribus præter naturam loquens,[n] ait. Idem in anthracis generatione aduenire, siue ab initio atrabilarius fuerit sanguis, siue ob assationem posteà genitus. Est autem qui anthracem gignit succus in eum permigrans, q proculdubiò uerè, ac propriè atra bilis (quæ.f. præternaturalis est) dicitur. Vel ergo ab initio, ante.f. hunc feruorẽ, exquisitè atra bilis non erat: Verùm crassior tantùm sanguis, melancholicus'ue fuerat, qui tamen posteà superassatus in atram exquisitè bilim conuertitur. Vel si melancholicus crassiorq; anteà non fuerit, usq; adeò tamen adustus est, ut in eandem atram bilim uergat. dum uerò in hoc feruore iam est, & exactè adhuc in atram bilim conuersus non fuerit, sed in eius confinio sit: anthracis causa Galeno docente[o]) fiet. Etenim postq; exquisita, perfectaq; iam atra bilis est: cinis remanet omni feruore (q;q; non omni penitùs calore) destitutus. Quamobrem cancri potiùs causa fuerit. Quòd si aliàs huiusmodi atra bilis genita iã sit, tametsi per se ad talẽ feruorẽ reuerti nequeat. Sanguini tamẽ, biliq;, admista rursùs feruere, anthracisq; causa fieri poterit. Quòd aũt nonnihil quoq; amaræ bilis in hoc tumore admisceri solitũ sit. Cuius ratione feruor exarcebatur, Ex Paulo etiam elici potest, qui erysipelaceas inflammationes nonnunq; excitari protulit.[p] Quoniam uerò densior substantia est, q; bilis pura, & exquisita, uel sanguini etiam admista: Idcircò uehementiores, q; ab erysipelaceis inflammationibus fiant, febres excitari Galenus[q] edocuit. Verùm enimuerò in eiusdem Galeni monumentis repugnantia quædam inuenitur. Etenim exquisitè completam esse atrã bilim, quæ anthracis causã est, libro de febrium differẽtijs secundo, inficias iuit. Verùm potiùs in confinio.etc. Oppositum uerò, Primo eiusdem prædixisse apparet.[s] Vbi, iuxta Leoniceni traductionem, de carbunculis, anthracibus'ue loquens, ait { fiunt autem ex sanguine quidem satis calido, & ad atræ bilis naturam, propter adustionem, conuerso. } Si ergo conuersus est ad atræ bilis naturam: quomodo conuersum non esse in libro secundo protulit? Quanq; promptissima responsio est: sic dicẽdo. Conuersum esse ad atræ bilis naturã: quia iã atræ bilis naturam participat. Cum quo interim stat exquisitè, atq; adamussim conuersum nõ esse. Notandus tamen Græcus contextus est. Nam dicit libro primo[t] { Μελαγχολικώτερον } ubi Leonicenus uertit { atræ bilis naturam } quæ quidem Græca dictio melancholicum magis redditum esse sanguinem significat, non atram euasisse bilim. Quemadmodum & in secundo libro:[u] ubi Græcè dicitur { μελαγχολικὸς χυμὸς. } id est { melancholicus humor } idem interpres { atræ bilis humorem } interpretatur. Quæ quidem uerba pernotasse, futile non erit. Cũ plures inde obiectiones insurgere queant, de quibus tamen alibi fusiùs decernendum reseruauimus. 23^m.

n cap.7. i fine.
o 2.de differentijs feb.cap.9.
p lib.4.cap.25. post principia.
q 14.meth.c.10.
r cap.9.
s cap.3.in fine.
Rñsio p^a.
24.
t cap.3.
u cap.9.

Fol.91.26. { Diminutum quoq; calorem dixisse, absurdum non est } Aduerte quòd à Galeno id
x 2°. de potentijs naturalibus. cap.9. post medium. insinuatum alibi[x] legimus. Cùm ait. { In sanguine generãdo quicquid abundè crassum, at ter „
reum ex ciborum natura, in nutrimento fertur, neq; commodè à naturali calore alteratur, id „
Lien ad se trahit. etc. }

24[m].

Fol.94.28. Erysipelas; Tumor quidem ordine propositus quartusdecimus ad examen succes-
dit. Quoniam uerò nonnulli nominis etymologiam disquirunt: Hanc ob rem quod in studijs
publicè dicere consueuimus, obiter hic annotemus. Aliquando enim ἐρυσιπέλας, diximus,
quasi ἐρύσιμῳ πέλας, per syncopen: ablata syllaba { μῷ } fit { ἐρυσιπέλας } hoc est, ery-
simo uicinum, quasi dicat simile { πέλας } enim significat idem, quod { propè } Adeò ut tu-
morem præseferat, qui quidem instar erysimi cutim comburat, & quandam illi mordicationẽ
y 6. simpliciũ. 141. inducat. Erysimi enim semen (Galenus [y] ait) sicut gustu nasturtio apparet simile: ita fa-
cultate igneum est, excalfactorium. etc. Irionem Latini appellant. Sic ergo me declarantem
non semel audiuistis. Quemadmodum & secundò nonnunq; dicere consueuimus { ἐρυσιπέ-
λας } quasi dicat { ἐρυσιβηπέλας } per syncopen quoq;. Est autem { ἐρυσίβη } idem, quod
Latinè ærugo, seu rubigo. Vt affectũ æruginis instar erodentem, præsertim quotiès exul-
ceratum est, præseferat. Atq; iterùm tertiò diximus { ἐρυθροπέλας } sic enim à quibusdam
aliquandò scriptum Græcè legimus. quoniam scilicet propè ad rubrum accedit. Flauus enim
color exquisitè ruber nõ est, sed illi proximus. Demũ ex Etymologico magno { ἐρυσιπέλας }
quoniã ad uicina trahitur, dictum esse propalauimus. à uerbo { ἐρύω } quod significat { traho }
& { πέλας } quod (uti prædiximus) significat { propè } παρὰ τὸ ἐρύεσθαι ἐπὶ τὸ πέ- „
λας. ὅ ἐστιν ἑλκοῦσθαι. καὶ ἐπιρρεῖν τοῖς πλησίον ἐπινεμόμενον. } quod est, Latinè { Dici „
z Lib.3. de his quæ in medicatrina fiunt. com. 31. ante mediũ. tur erysipelas (Felicianus Latinè uicinitrabam nominauit,[z] Nos autẽ passiuè potiùs, ex Ety
mologico diceremus, uicinitractum. s. nuncupantes) ab eo quod est, trahi ad uicinum, proxi- „
mumue: quod ẽ, ulcerari, trahiq;, ac defluere: uicinas partes depascẽs. } Trahitur. n. ad uicina, „
cùm extenditur, ac proximis partibus distribuitur, cuiusmodi naturæ esse hunc affectũ, cuiuis
compertum esse autumo. Tuum uerò fuerit, quamlibet harum nominis originem eligere. Mo
dò idipsum prænotaueris. Quoniam scilicet omnes quatuor à futuro uerbi { ἐρύω } uideli-
cet { ἐρύσω } primam originem sumpserunt. Vnde & erysimon, erysibe, idest ærugo, &
erythron, hoc est, rubrum quoq; orta nomina sunt. Verùm hæc ad Grammaticos, quæ nisi à
quibusdam impulsus, ac magnoperè astrictus fuerim: sub silentio præterijssem. Aliud nihi-
Cõtradictio lominùs interim non oblitus, quod maioris momenti est. Quoniam Galenus libro cui titulus
a lib.3. cõ.31. ante medium. κατ' ἰητρεῖον [a] incensum esse, atq; inflãmatum semper erysipelas ait: cũ tumore aũt nõ sem
per. Id quod eiusmet dogmati apertissimè refragatur, in tumorum catalogo semper huiusmo
di affectum connumerantis. Nisi aliquandò manifestum non esse tumorem intellexerimus. ut
Solutio. quùm ex tenuiori, ac pura bili genitus, exquisitissimus affectus est. Quanq; semper aliquem
inesse tumorem determinatum à nobis est. Quùm nullum esse apostema, tumoremue ostendi
mus,[b] quin proueniat læsio in dimensione. hoc est, in ipsa corporis mole, ac (ut dicere con-
b fol.76. lin 4. 5. sueuerunt) corporeitate, interiori q; magnitudine. Satisq; fore dictum est,[c] quòd in penitioribus
c fol.28. lin.5. partibus tumor, molesue præternaturam existat.

25[m].

Fol.103. Tres herpetis species, iuxta Galeni mẽtẽ, supposuimus: quàs infrà [d] ex ipsiusmet uerbis uberrimè oñdemus. Quoniã uerò sic DEO Opt. Max. placuit: Vt huius primi Tomi dimidiũ dũtaxat publicaremus: & cõmẽtũ illud à pluribus ex nostris auditoribus desideratũ: q.s. uiua uoce à nobis intellexerũt: Idcircò eorũ, quæ de huiusmodi speciebus dicẽda ibi sunt, sũmã hìc obiter tetigisse uisum est. In primis ergo nota herpetẽ hũc à Scribonio Largo [e] Latinè zonã appellari. Sic.n. expressè ait {Ad Zonã, quã Græci ἕρπητα dicunt. etc.} idẽq; Marcellus innuit. [f] ac Plinio ascriptus liber [g] qui nõ modò zonã, sed circinũ quoq; nũcupat. Qui nihilominùs seorsùm ab igne sacro de circino, zona ue determinauit: quẽ sacrũ ignẽ ad Græcorũ herpetẽ potiùs, q̃; ad erysipelas reducẽdũ fore, uberrimè quoq; infrà demõstrabimus. Cuius ignis sacri speciẽ quãdã cõsiderabimus: nõ ab hoc tantũ authore scriptã, Sed in ipso etiã legitimo, ac germano Plinij libro inuẽtã, [h] quæ hominẽ mediũ ambiẽs, cingensq;, ipsum enecare cõsueuit: Zosterq; nominatur. Eandẽ uerò spẽm, & Zonã, et circinũ esse opinamur: & ob id qa mediũ cingere hominẽ soleat, et zonã, & circinũ appellari. De quo tñ alibi fusiùs. Quod uerò Manardus priùs, ac deindè Tagaultius, atq; alij Manardum æmulati dixerunt, apud Hippocratẽ s. herpetis nomine interdùm intelligendos esse morbillos, reprobatum iam à nobis est. [i] Tres uerò herpetis esse species, adeò me herclè apertè à Galeno prædictũ, libro ad Glauconem secundo [k] est, ut cæcis, ac morionibus liquere debeat. Modò Galeni contextum ex Græco emendatũ legerint. Etenim Leoniceni traductio erroris, confusionisq; ansam pluribus hucusq; dedit. Vt duas esse herpetis species crediderint. Satius autem fuerit Galeni uerba priùs, ut ab ipso scripta sunt, contemplari. Sic.n. ait {μόνης δ' ἀποκριθείσης, καὶ κατά τι
„ μόριον ἱσταμένης, ἕρπης ὀνομάζεται. εἰ μὲν δὴ παχεῖα τὴν σύστασιν εἴη, πᾶν ἕλκει μέ-
„ χρι τῆς ὑποκειμένης σαρκὸς τὸ δέρμα, καὶ καλεῖ τούτους Ἱπποκράτης ἕρπητας ἐσθιο-
„ μένους. εἰ δὲ λεπτοτέρα εἴη τὸ ἐπιπολῆς μόνον ὥσπερ ἐπικαίει, καὶ τοῦτο τὸ εἶδος ἀπηνέγ-
„ κατο τὴν τοῦ γένους προσηγορίαν ἁπλῶς τε καὶ χωρὶς προσθήκης ἕρπης ὀνομασθέν.
„ τῶν γὰρ ἄλλων δυοῖν εἰδῶν, τὸ μὲν ἤδη προειρημένον, ἐσθιόμενος ἕρπης ὀνομάζεται: θάτε-
„ ρον δὲ τὸ λοιπὸν, κεγχρίας, ὅτι καὶ τούτῳ συμβέβηκε φλυκταίνας μικρὰς καὶ πολλὰς
„ ἐπιπολῆς τοῦ δέρματος ἐπεγείρειν κέγχροις ἐοικυίας. γίνεται δ' ὁ τοιοῦτος ἕρπης ὑπὸ χο-
„ λῆς μὲν καὶ αὐτὸς ἀλλ' ἧττον δριμείας καὶ θερμῆς, ἢ οἱ πρόσθεν} quod ẽ Latinè ad uer-
„ bũ interpretantibus {sola uerò excreta, & in aliquo membro firmata (.s. bili) herpes nomina-
tur. Siquidẽ crassa secũdũ substãtiã sit, totã exulcerat cutẽ usq; ad subiectã carnem. Vocatq;
„ hos Hippocrates herpetes exedẽtes. Si uerò tenuior fuerit, quod in superficie dũtaxat ẽ, quasi
„ deurit. Hæcq; species generis nomenclaturã sortita est. Cùm simpliciter, et sine additione, her-
„ pes nominetur. Nã ex duabus alijs speciebus, quæ quidẽ prædicta iã est, herpes esthiomenos
„ exedens ue nominatur: Altera uerò, quæ reliqua est, miliaris. Quoniã huic bullæ paruæ, ac
„ multæ per superficialẽ cutem milijs similes excitantur. Fit autem huiusmodi herpes ex bile
„ qdẽ et ipse, at minùs acri, et calida, q̃; priores.} Hæc Galenus ait. Vbi cũ scripsit {Sola. etc.} cõmuniter loquebatur. Dein uerò species adiunxit: dicẽs {Siquidem crassa. etc.} Quarum prima spẽs est, quã Hippoc. exedẽtẽ uocat. 2am. uerò noĩe gñis nũcupari ait. Duas ergo spẽs huc usq; Gal. apertissimè retulerat. Quas considerans Leonicenus, ita Græcum textum peruertens, subdit {Nam ex duabus speciebus, quæ quidem nuper dictæ sunt: altera herpes exe-
„ dens nominatur: altera uerò miliaris. Quoniam in hoc affectu pustulæ paruæ, ac multæ
„ per summam cutem similes milijs excitentur.} In qua Leoniceni uersione, duas esse her-

d cõm.8.
e cap.247. et uide cap.206.
f cap.20.
g lib.3.c.33. et 34.
h lib.26.c.11. circa finem.
i fol.195.
k cap.p°.

petis species patet. Quarum prima esthiomenos herpes, altera uerò & nomine generis, & aliàs speciali nomine, miliaris nuncupetur. Sic enim intellexisse Leonicenum teneo, saltem eo tempore quo librum Galeni ad Glauconem traduxit: De qua herpetis specie secunda statim Galenus addit { Fit autem herpes huiuscemodi ex bile quidem & ipse, sed minùs calida & acri, q̄; sit prior.} Verùm enimuerò quantùm à uero aberret, Galeni met ipsius Græca uerba præseferunt, quæ sic fideliùs, atq; ad uerbum translata resonant { Nam ex alijs duabus speciebus} intellige alijs ab ea, quæ nomine generis herpes simpliciter nuncupabatur. quòd si duæ præter illā aliæ sunt: cui dubium fuerit tres esse? At Galeni uerba prosequamur { quæ quidem nuper dicta est, herpes exedens, siue corrodens, siue esthiomenos uocatur } Aduertas quæso quoniam ex duabus alijs, ab ea scilicet quæ generis nomine dicta est, unius tantùm anteà meminerat, scilicet exedentis. Ideoq; ait { quæ nuper dicta est.etc.} De altera autem specie (ex duabus.s.præter eā quæ nomine generis dicitur) nil adhuc dixerat. Quam ob rem euestigiò subiunxit { Altera uerò quæ reliqua est, Miliaris dicitur. Quoniam.etc.} Considera igitur uerbum illud à Leoniceno dimissum { quæ reliqua est } sicut anteà dimiserat {alijs} & quod singulari numero legendum fuerat { quæ nuper dicta est} ipse numero legit plurali { quæ nuper dictæ sunt } contrà uerò infrà ubi legendū numero plurali fuerat: Ipse singulariter intellexit dicens {q̄; sit prior} Tu autem sic legas { Fit autem herpes huiusmodi(scilicet miliaris)ex bile quidem & ipse, sed minùs calida, & acri, q̄; sint priores} ob pituitæ scilicet admistionem. Necessarium uerò fuit hæc uerba subiunxisse, quò scire queamus, an̄ ex bile miliaris etiam fiat. quoniam de hac anteà non meminerat. sed de alijs duabus, speciebus. Hāc autem speciem denuò subiunxit: rationem assignare uolens, cur prædictarū altera generis nomen retinuerit. subdit enim: Quasi dicere uolēs: Cùm tres species sint, duæ uerò nomen obtinuerunt. ut altera ab Hippocrate exedens diceretur, altera uerò ab alijs medicis post Hiprocratis ætatem, miliaris nominata sit. Remansit absq; nomine tertia. Qua de re simpliciter generis nomine, dicta herpes est. Verum de his loco proprio Deinceps [k] uberiùs loquemur. Vbi tres etiam ex libro de tumoribus præter naturam [l] eligemus. Etenim primò dicens { cùm biliosus fluor decubuerit, qui exactus quidem est, cutem ulcerat.etc.} de quo posteà subdit, herpetem hunc esse affirmans. De eo quidem, qui generis nomine simpliciter sic nominatur, intellexisse nec dedecet, neq; à Galeni sententia digreditur. Quā obrem quùm posteà dicit { Cùm autem rursùs acer ipse alter quidem minùs talis.etc.} reliquas duas species describere, exedentem uidelicet, atq; miliarem, determinari potest. Nec præcedentis, ut generis, diuisionem esse dicendum. Ni tunc temporis incognitam Galeno speciem, quæ innominata est, Idcircò & omissam pronuntiasse (quod magis impium est) malueris. Sic & Paulum [m] glossare possumus. Aetius [n] uerò iuxta Montani traductionem duas potiùs uidetur intellexisse. Secundùm uerò Cornarij uersionem [o] tres apertissimè declarantur. Nobis autem (ut aliàs diximus) datum hucusq; non est, nisi octo primos Aetij Græci libros, proprio Idiomate legisse. Princeps Arabum [p] non tres modò species distinctè ostendit: sed duplicem exedentem sub formicæ corrosiuæ nomine declarat, formicam interim ambulatiuam solam eam nuncupans, quæ nomine generis herpes simpliciter ad Glauconem secundo [q] dicitur. Quanquàm turpissimo deinceps errore huiuscemodi formicas, herpetes'ue cum formicis, acrochordonisq; Græcorum confundat. Razes etiam [r] Galeni

k cōm.8.
l cap.10.
m lib.4.c.20. in principio.
n lib.14.c.61.
o cap.60.
p Infra tex.8.
q cap.6.et.7.

[r] Galeni uerba ad Glauconem referens, eo modo legit, quo nos ex Græco emendauimus, tres interim species uel ex Galeni sententia ponens. Pariterq; Haliabbas.[s] Adeò ut mirandum proculdubiò satis, plusq; satis sit de Tagaultio, Fuchsioq;, & Acakia duas duntaxat species noscentibus. At ne in methodo quidem medendi[t] tres quoq; species esse, adamussim singula perpendentem latebit. Etenim herpetem Romanæ mulieris describens, & qui duntaxat cuticulã erodat, ulceretq;: Generis nomine uocatum herpetem intellexisse præsefert, qui cuticulam tantũ ueluti deurit. etc. Altera enim species, quæ. s. exedens nuncupatur, totam cutim ad subiectam usq; carnem (exclusiuè tamen ut dicitur) exedere, secundo ad Glauconem posita est. Quocircà quæ libro methodi quartodecimo[u] scribuntur, de simpliciter dicto herpete intelligenda ueniunt. Meminit autem posteà de miliari. Nulli uerò dubium est exedentem quoq; speciem inueniri. Tres ergo necessariò species inde colligemus. At de his obiter internis tùm hoc in scholio dictum iam sit.

26[m].

Fol. 114. 5. Aetium Galeni sententiã exscripsisse diximus: quatenùs uidelicet duplex œdematis modus est, secundusq; dicendus potiùs symptoma est. Quanuis Aetius primum, quem scilicet morbum posuimus, flatuosum continere spiritum, & uelut à uaporoso humore prognatum posuerit. Cuius porrò sententiam ueram esse ostendemus, cùm defluentem priùs pituitã, in uapores deinde conuersam, per ipsius carnis, atq; cutis etiam poros dispersam, imaginati fuerimus. Non secùs, ac de sanguine in phlegmones generatione Galenus[x] dicebat. quoniam uidelicet ex refertis uasis, halitus specie resudans in ipsam carnem spargitur.

27[m].

Fol. 115. lin. 11. {Tuũ uerò est. etc.} Quoniã ex multis propositis à Galeno tumoribus[y] ut œdemate, cãcro, anthrace, carbunculo'ue, gangræna, atq; alijs sequentibus, sigillatim cæteros definit, eorũq; materiã, causam'ue expressit: Inflationẽ uero, Græcè dictã ἐμφύσημα, Latinisq; characteribus emphysema, non ampliùs nominauit, neq; (sicut in alijs fecit) definiuit: Hanc ob causam tunc nobis omisisse in catalogo eorũ tumorum, qui à Galeno definiti sunt, placuit. Reducendum tamen aliquo modo ad quẽpiã ex frigidis tumoribus à Galeno definitis: Quoniam uerò exquisitiùs posteà singula perpẽdentes, eum in sequentibus multorum aliorum tumorum meminisse inuenimus, soloq; tumoris nomine contentum absq; ulla definitione, atq; ulla causæ mentione, pertransiuisse, quemadmodum formicarũ, acrochordonum, psydracũ et epinyctidũ, quos tumores non secùs, ac emphysema, tanq; oĩbus notos relinquẽs, definire nõ curauit. Idcircò in melius nostram sententiã permutantes, huius declarationẽ neutiquam hoc loco postergandam fore, decreuimus: Quam ob rem duos, & sexaginta numero tumores proferre in catalogo possumus, eorũ scilicet qui à Galeno in libro de tumoribus præter naturam aliquo modo tacti sunt: Verùm hæc q̃ minimi momenti sunt: Quod autem necessarium omninò est, perpetim considerandum occurrit. uidelicet Tumoris nomen, definitio, causæq;, & temperamentum, quæ præ cæteris hoc in loco uestiganda, proposuimus.

28[m].

Fol. 116. lin. 36. {sicq; in foueam excauari nequit} Dictum ibi à nobis est ex, uaporibus per poros dispersis alteram œdematis speciem constitui: E quibus deinde adauctis, partemq; lacerantibus, altera quoq; emphysematis species fiat. Hinc est, quòd ex œdemate nonnunq; emphysema fieri, contingit. Vti uidemus in cadaueribus, in quibus priùs fit œdema (ut se-

[r] 13. Cõt. cap. 10. tribus in locis litera a.
[s] 8. Theoricæ cap. 10.
[t] 14. Methodi cap. 17.
[u] cap. 17.
[x] 14. Methodi ca. 2°. uersus medium.
[y] lib. de tumoribus præter naturam. cap. 6. post mediũ et cap. 7.

y cap.3.

cundi ad Glauconem.)[y] Deinde auctis spirituosis uaporibus, adeò intumescit corpus, ut totum instar tympani resonet, & non ampliùs foueam, præmentibus digitis efficiat. Sic ergo differunt aliquando hi tumores secundùm magis, & minus.

29[m].

Fol.121.19. {Centaurea semetipsum curasse Chironē.etc.} Inde fortassis hercle nomen impositum est, ut centaurea, & centaurium diceretur: quia Chironem Centaurum curauerit. Quēadmodum & chironion eandem nonnulli hærbam, ob curatum Chironem appellarunt.

30[m].

z lib.de medicamentis.c.6. post medium.

a 6. de Hist[a]. aïaliū.c.22.in fine.

b 30.Georgicorū uersu.280.

c 6. de Hist[a]. aïaliū.c.18.post principia.

Fol.130.25. Lichen equorum declaratur: in eorū.s. genibus, ac super ungulas. Marcellus autem Romanus medicus,[z] Lichenem quoq; Asini ad medicinæ usum capit. dicens {capilli, & barbæ nascentur etiam glabro, si lichenē Asini, idest collectionem duram, quæ est circa crura eius comburas, & teras, & puluerem illum ex oleo uetere imponas. Hoc ita ualidum est, ut si mulieri inde maxillam unxeris, barbas ei nasci, scias. Hippomanes uerò, quod à Plinio describi posuimus, ab Aristotele[a] priùs dictum legimus. Sic scribente {Cùm equa peperit, statim secundas deuorat, atq; etiam quod pulli nascētis fronti adhæret, Hippomanes dictum, magnitudine minùs carica parua, specie latiusculum, orbiculatum, nigrum, hoc si quis prærupto odorē moueat, equa excitatur, furitq́;, agnito eo odore. Quapropter id à ueneficis petitur, & percipitur mulierculis.} Virgilium autem idem innuisse diximus. cū ait. {Quæritur & nascētis equi. etc.} At hoc nomine expresso, aliud Virgilius intellexit. Cùm aliàs inquit.[b] {Hinc demùm (Hippomanes uero quod nomine dicunt Pastores.) Lentum destillat ab inguine uirus.} Quo etiam ad ueneficia mulieres uti subdit {Hippomanes, quod sæpè malæ legére nouercæ: Miscueruntq; herbas, & non innoxia uerba.} Nec minùs autem ab Aristotele id præscriptum legimus. Cùm de equarū libidine, ac furore loquens, ait.[c] {Tùm aliquid emittunt, quod Hippomanes appellatur, eodem, quo illud, quod nascitur (scilicet in fronte pulli) nomine. Sed hoc præcipuè ad amoris ueneficia petitur.} Duplex ergo Hippomanes Aristoteles docuit. Rursusq; statim subdit {Equæ tempore coitus humorem emittunt suis genitalibus, similem genituræ, sed multò tenuiorem, q̄ mares: quem Hippomanes nonnulli appellant, non quod pullis nascentibus (scilicet in eorum fronte) adhæret.} Quanq; non desunt, qui herbam, Aliq́; fruticem huius nominis esse autument. quoniam equis degustata furorem inducit. Dicitur enim ab {ἵππος} Græcè quod est {equus} & {μανία} quæ furibundam insaniam significat. Qua quidem ratione tam Hippomanes pulli nascentis fronti adhærēs, q̄ alterū genituræ simile, à genitalibus libidinosæ, furentisq; Equæ refudans coitus tempore, atq; emanans, nominatum utrunq; à uetustissimis Græcis est. Quoniam scilicet maniam, furibundam'ue, ac temerariam, uel amoris sæpenumerò insaniam, epotum inducit. Quòd si uel herba, uel frutex, uel quodcūq; aliud ab equis exesum, epotum'ue illos in insaniā perducat, Hippomanes quoq; dici potest, q̄tum ad nominis uim pertinet. Quanq; uetustissimi non id intendunt, sed quod ab equis originem habens, edentes, bibentes'ue maniacos, insanosq́; reddat, non uera tantùm dementia, q̄tùm ex amore. quos ita ob amorem insanientes Paulus,[d] Græcè appellat ἐρῶντας. Auic. uerò Arabicè[e] Ilisci, seu Albasach.

d lib.3[o].c.17.

e p[a].3[i].tr 4.c.22.&.23.

f 6.de loc. aff. cap.6 p[i].de Historia aïaliū. 13. &.2[i].p[o] uersus finem.

31[m].

Fol.159.7. {uel inuito Galeno} Galenus enim glandem non tumefieri ait.[f] Contra quē plura

ra ibi diximus. Quæ non solùm ipsi aduersantur Galeno: sed Aristoteli. à quo hanc sententiã transcripsisse Galenum opinor. Quanq; & aliter quoq; deficit Aristoteles, ut qui cartilagineam esse penis substantiam in homine credidit. 32^{m}.

Fol.170.36. *Plurima ex Dioscoride Plinium exscripsisse diximus. Plinio Dioscoridem uetustiorem esse supponẽtes, cum Chronicarum Authore. qui Dioscoridem sub Vespasiano Flauio, decimo Romanorum Imperatore, ac Titi patre florente: Pliniũ uerò sub Traiano quartodecimo Romanorum Imperare scripsit. Verùm si benè considerarimus. Plinius quoq; sub Vespasiano floruit: Cui libros naturalis Historiæ dedicauit. quemadmodum in eiusdem Epistola ad Vespasianum nuncupatoria liquet. Quam ob rem contemporaneos fuisse apparet. Id quod Hermolaus* [e] *etiam comprobat: præsertim quia tam Plinius,* [f] *q̃ Dioscorides,* [g] *Licanium Bassum cognouerit, & quidem ambo prouecti, & iam commentantes. Quinimmò Hermolaus aliquandò posteriorem, licet non multò, Dioscoridem suspicatur. Nos autem & si contemporaneos fuisse compertum habemus, priùs tamen Dioscoridem sua commentaria in lucem ædidisse reputamus. Vt qui Licanium Bassum cognouerit, eius tamen ut uiuentis mentionem fecit. Plinius uerò se naturalis Historiæ libros condente, mortuum esse Licanium carbunculo testatus est. Impossibile igitur non est à Dioscoride Plinium aliqua transcripsisse: Quem nihilominùs nominasse dedignatus fuerit. Quòd si nec Dioscoridem Plinius: neq; hũc ille nouerit: Ab eodem tamen ambobus priore aliquo Græcorum scriptornm, utrunq; plurima sumpsisse uerosimile est. Qua de causa in plurimis conueniant. Atq; idipsum pro eo, quod impræsentiarum intendimus, satis, superq; nobis est.* 33^{m}.

e In Glossematibus in Plinium super libro.26. cap.p°.
f lib.26.c.p°.
g lib.p°. in præfatione.
h Vt lib.29. in fine in glossematibus Plinij.

Fol.172.10. & 11. {*asef.*} & {*asaf*} *significant desudationem unde dicitur* {*asaphati*} *siue* {*sahafati*} *ex Razis locis comprobatum est, ac deinde Serapionis, dicentis* {& *deriuatur*
„ *hoc nomen proprium sahafati ex accidente proprietatis sequentis eam, quod est, quia accidũt*
„ *cum ea quædã foramina parua tenuia ualde. Ex quibus foraminibus resudat aqua.etc.*} *Vbi uerbum* {*resudat*} *considera. Vnde nominis ratio capitur. Cùm, ut diximus* {*asaphati*} *siue* {*sabaphati*} *ab* {*asef*} *siue* {*asaf*} *sudorem significantibus deducta nomina sint. Quam ob rem & idem quoq; Razes alibi* [i] *de hoc eodem affectu loquens, quem Græci* {ὑδρῶα} *idest, sudamina uocant, ait* {*Ideo Græci appellant* {*asaf*} *cum nomine deriuato à sudore.etc.*}

i 25. Cont. ca. 23. circa prin^a.

34^{m}.

Fol.183.7. {*ut formica, & claui.etc.*} *Auicennæ locus correctus quoq; supra fol.32. ubi lin. 27.30.32. formicas, pro Arabum consuetudine, diximus, quas Græci herpetas uocant. Hìc uerò formicam, non Arabum, sed Græcorum intelligimus.* μυρμηκίαν *illi nuncupant. Sic enim & ipse met Princeps non semel Græcorum more tam hoc nomen, q̃ alia usurpat. Quanq; aliàs Arabes insequens, Lectoribus non paruam errandi ansam præbuerit.*

35^{m}.

Fol.193.18. {*Hippocrates ecthymata nuncupasse uisus est*} *dico* {*uisus est*} *quia nõ patet hoc expressè nec à Galeno declaratum alicubi offendimus. Sed ita Manardus, eiusq; deinceps exscriptores Tagaultius, & Fuchsius, acceperunt. Sed enimuerò inde colligi potest: quoniam à crassioribus fieri humoribus ecthymata Galenus ait: Cuiusmodi exanthemata Paulus describit. Tenuiores enim uel per halitum discuterẽtur, uel in amplum latum'ue, herpetis, erysipelatis'ue instar, extenderentur.* 36^{m}.

Fol.194. prima { eius methodum minimè postergassent } . s. Hippocrates, Galenus, cæteriq; Græci, & Latini Authores ueteres. Quòd si fortaßè Hippocrates, & Galenus uel omiserint, uel (si dixisse mauis) scripserint, sed tamen hodie uolumina, in quibus scripta hæc sint, minimè reperiantur: Oribasius tamen, Paulusq;, & Aetius nequaq; præterijssent. At hi exanthematum curationem scribentes, longè diuersum ab ijs, quos nunc uestigamus, affectum intellexerunt. Vt tùm ex affectus descriptione, tùm ex remediorum natura patere cuiuis potest. 37m.

Ibidem.5. { uti Celsus Latinè conuertit, pustulæ, ulcerosæ ab Hippocrate.etc. } Aduerte q̄ nō dicimus nos Celsum uertere { pustulæ ulcerosæ } Sed ad Celsi uersionem refertur duntaxat dictio { pustulæ } quæ dictio, sicut & { efflorescentiæ } refertur ad Græcum nomen { ἐξανθήσιες } & quoniā dicitur ab Hippocrate in aphorismo { ἑλκώδεες } Ideo statim subdimus { ulcerosæ } Celsus uerò Hippocratis[i] aphorismum (ut sui moris est) referens libro secundo, [k] { pustulæ } tantùm, absq; hac dictione { ulcerosæ } ait: sic dicens { Vere tamen maximè quæcunq; humoris motu nouantur, in metu esse consueuerunt. Ergo tum lippitudinis, pustulæ, profusio sanguinis, abscessus corporis.etc. } Volumine autem quinto, [l] ubi pustulas, quæ maximè uernis temporibus oriuntur, declarat: exanthemata ostendit, proprijsq; inditijs describit, subdens { ubi hæ ruptæ sunt, infrà quasi exulcerata caro apparet: ἑλκῶδες Græcè nominatur.etc. } Adeò ut ad Hippocratis aphorismum accedere uideatur, pustulas ulcerosas definiens. Quanq; in quibusdam nuper impreßis Celsi codicibus, loco dictionis { ἑλκῶδες } legatur { φλυκταῖναι } sed non ita nostris, & Hippocratis auribus huiuscemodi contextus: ueluti alter arridet. Inficias tamen minimè imus, & hoc etiam secundo modo legi posse, ac ueritatem in Celsi dictio inueniri. 38m.

i 3ª. Aphor. 20.
k cap. pº. post principia.
l ca.28.sec.14
Celsi locus.

Ibidem.23. { Multæ coniecturæ persuadent. } Quarum prima est: Quoniam ferè omnes huiuscemodi exanthematibus usq; adeò affliguntur: ut nullus quidem, nisi acerba morte correptus sit, intactus euaserit. Secunda est quoniam infantibus præcipuè, tenerisq; puerulis adueniunt. Tertia quoniam si deest in tenera ætate, in sequētibus tamen, uel in ipsa demùm decrepitate, aduenire consueuit: quasi necessariū quoddam sit humanæ uitæ accidens. q̄q̄ aliquo modo ad primam hæc redduci queat. Quarta coniectura est: quoniam cuicunq; semel contigerit, rarißimè secundò, aut tertiò reuertitur. Quinta est, quia si una quidem uice uariolas passus homo fuerit: alia rursùs morbillis, maxima ex parte, uexabitur, & contrà. Demumq; rossalia tentabitur. Sexta est, quoniam uariolis priùs, dein morbillis, ac tertiò demū rossalia, ut plurimùm affligi consueuerimus. Vt minor in secundo, minimaq; in tertio affectu malignitas remanserit. Septima tandem fuerit, quoniam post uariolas, morbillosq;, & rossaliam, salubrior homo uiuit: eoq; magis, quò perfectiùs horum occasione perpurgatus fuerit. Plura tamen loco deinceps proprio demonstrabimus. 39m.

Fol.197.7. { Exceptis Adamo, et Eua protoplastis.etc. } Inuidi q̄dam susurrones mihi legenti occurrerunt, CHRISTVM Gloriosißimum nostrum Redemptorem obijcientes. quoniam homo fuit, ueruntamen uirili ex semine conceptus non est, nullamq; materni sanguinis infectionem recepit. Qui tamen responsione penitùs indigni sunt. Cùm de hominibus loquamur, & peccato, & cuiuis morbo subiectis, secùs uerò est de CHRISTO uerißimo DEO, et Homine: Vt qui non ex uirili semine, sed Spiritu Sancto cōceptus est. Purißimoq;,

& immaculatissimo sanguine genitus. Quinimmò & Beatissima eius mater, ac sanctissimi Apostoli, & reliqui omnes à DEO *Optimo Maximo electi extra nostri libri, tumorisq; omnis considerationem existunt. Quemadmodũ & alij quoq; repellendi, qui à mundi prima origine menstrualem infectionem extitisse, nobis aliquandò admittentibus*[m] *obijciunt ante primorum Parentum, Adæ. s. atq; Euæ originale peccatum, non fuisse in medium adducentes. Vt quod nos largè ac Medicorum more, & secundùm quendam loquendi modum pronunciare solemus, ad sophisticas reddducere quæstiones enitãtur. Satis enim, superq; nobis est, ante Aesculapium hanc infectionem extitisse. Quam ob rem ab Hippocrate, cæterisq; uetustioribus medicis, q̃tum ad hoc attinet, cognoscẽdum fuerat. Sed omissis blaterantibus sycophãtis, alia perpendamus.*

[m] *Vt fol. 204. 35.*

40m.

Fol. 200. 202. 203. tangitur, pro responsione ad secundum argumentum Fernelij ꝙ ex menstruo quidem sanguine embrionis generatio fit. Pro quo notandum est: eos, qui oppositum sentiunt, inde fortassis persuaderi: quoniam satis absurdum sibi uidebatur naturã, pro embrionis generatione, peiorem sanguinem transmittere. uidetur ergo ad uterũ, pro huiusmodi opere complendo, perfectiorem descendere. At minimè interim aduertunt quodlibet membrum sibi priùs, q̃; alijs intendere: quemadmodũ ex Galeno[n] *aliàs ostendimus. Cùm uerò insitas à natura facultates habeat, quibus se ipsum regat, attractiua utitur semper, quod perfectius, dulciusq; est attrahendo. Expultrice autem quod molestius, grauiusq; fuerit, à se reijciendo. Hepar ergo, & cætera mulieris membra omnia cùm perfectiorem, et magis elaboratum sanguinem, pro sui nutritione, attraxerint: quod crudius, minusq; purũ est ad uterũ singulo mense deijciunt. Vnde foràs expurgari queat. Quòd si semen ibi, formatrice sua, generatriceq; uirtute operãs hic inuenerit, ab eodẽ retinetur, coquiturq;, & exquisitissimè elaboratur: præsertim quod ex hoc minùs impurum est. Rursúsq; ex eo, quod concoctum est, perfectiusq;, ac magis depuratum attrahens: deterius ad circũstãtes uenas, ueluti ad promptuarium quoddam (uti Galenus*[o] *ait) transmittit. Vnde nõ ad mammas modò regurgitat, eas tumefaciẽs, in colostrum aliqua ex parte mutatum: sed ad pedes quoq; descendit. qua de causa tumefieri, œdematoso quidem tumore, grauidarũ crura consueuerunt. Quanuis ergo embrio, & ab initio sperma ipsum in utero conceptum, quod exquisitius, perfectiusq; est, ad se trahat. Non potest tamen à remotis, & à toto matris corpore attrahere: nisi quod propinquũ est, & illùc ab uniuerso corpore, tanq̃; superfluum, & aliorum membrorum nutritioni ineptum, depulsum fuerit. Aliter.n. concipiens utero mulier crassissimo, imperfectissimoq; & uitioso sanguine uix nutrita (cùm perfectior ad embrionem traheretur) ad nonum mensem usq;, Viua perdurare non posset. Etenim sic ualida membrorum natura non est: ut eum sanguinem, spermatis instar, elaborare queat. In quo uis tanta est, ut non coquere modò, aut nutrire, sed generare etiã ualeat. Verùm plura de his aliàs, & quidem uberrimè locuti sumus.*

[n] *5. Aph. 39. et 3. de potẽtijs naturalibus. c. 13.*

[o] *14. de usu partium cap. 8.*

41m.

Fol. 202. 28: { Hæreditarios podagricos uidemus. etc. } Immò accidit aliquando patrẽ in senectute aliquem pati morbum, quem posteà filius, ad eandem perueniens ætatem, patiatur. Cùm tamen (quod mirabile dictu est) genitus hic filius sit à patre, priùs q̃; talem morbum passus ipsemet pater fuerit, ut potè adhùc iuuene, ac robustissimo existente, ut ex hoc quidem ostendatur, non in ipso tantùm filio reseruatam diutiùs, abditamq; huiusmodi uitiosam qualitatem

extitisse,

extitisse, uerùm etiam in patre. Quiquidem in tempore, quo iam hunc filium generauit, huiusmodi abditam qualitatem reseruabat. Quam deinde ad senectutem perueniens publicauit. Ita quoq; in filio obseruatam esse diximus. Sic etiam de caluitiei, & barbæ, multorumq; aliorũ symptomatum similitudine indies conspeximus, quæ filij ad patrem referuntur: Aristotelesq; iam aliquando [p] idipsum tetigit. 42m.

p p° de generatione animalium cap. 18. in principio.

Fol. 213. lin. 12. & 13. & 16. & 28. Pustulæ nomine cũ interprete Linacro sæpè usi sumus, ubi Græcè habetur {φλυκταίνα} atq; ita prius, in declaratione tumoris decimi, admisimus. quanq; pustulæ nomen genericum apud Celsum [q] est, multas sub se species includens. Etenim quia Celsus quoq; met de carbunculo speciatim aliquandò loquens, [r] pustulæ nomen speciatim usurpauit. Ita & nos ipsum æmulati, bullæ, ampullæ'ue loco, pustulas (ubi præsertim non ex proposito loquimur) admisimus. 43m.

q libro 5. cap. 28. sec. 14.
r Ibidẽ cap. 28. in principio.

Obiectio.

Ibidem ponuntur responsiones ad primum, & secundum argumenta facta contra Celsum. In quibus tamen responsionibus ambigere quispiam posset: quoniam uidentur sibi inuicẽ repugnare. Etenim si de sæuiori, malignaq;, ac adeò uenenosa, ut partem affectam sensus expertem, gangrænæ instar, nedùm indoloriam reddat, anthracis specie locutum esse Celsum existimarimus: ut primi responsio insinuat: Quomodo sine febre esse potest? Quòd si à febre immunis est: quia s. in principio adhùc tumor sit: Quomodo igitur doloris, quin sensus quoq; interdùm expertem particulam reddidisse ualuit.? Ni ad sui extremum, summumq; peruenisse tumorem intellexerimus? Absurdum uerò nimis apparet horum signorum alterũ in fine, alterum uerò in principio capi. Cùm simul ambo, ad eiusdem affectus significationẽ, relata ab ipso Celso sint.

Rñsio.

Cui quidem obiectioni respondendum est, sic proculdubiò esse. uidelicet primum symptoma ipsius morbi potiùs finem insequi, quo tempore carbunculi effigiẽ exquisitiùs repræsentat. Priùs enim q̃ in nigredinẽ peruenerit, adustumq;, & crustosum ulcus effectum sit, carbonem præseferens, Phlegmone potiùs, q̃ carbo nuncupandus huiusmodi tumor uenit. At quod nam absurdum est ei, qui cuncta sigillatim inditia, symptomataq; narrare intendit, si quæ in principio aduenitint, ijs, quæ in medio, aut fine morbi contingere consueuerint, connumeret? Id quod apud Galenum quoq;, Paulum, Auicennam, cæterosq; tam Græcos, q̃ Arabes, atq; ipsos etiam Latinos obseruari sæpissimè potest. Vltra quod ne penitùs quidem impossibile, aut indecens esse arbitramur, anthracem, uel completum, ultimoq; cõbustum, in aliqua extremarum partium à corde remotissimarum obortum, absq; febre nihilominùs ab initio ad finem usq; perseuerãtẽ aliqñ inueniri posse. Præsertimq; in siccissimo, purissimoq;, & ad putridam febrem ineptissimo corpore, & in hyeme, atq; aere siccissimo, uel tẽperato, aut à uentis, & præcipuè Aquilonijs expurgato. Quemadmodũ sæpè phlegmonas usq; adeò uehemẽtes uidimus: ut ad Gangrænam perduxerint. absq; febre nihilominùs perdurasse. Sic & herysipelata, & herpetes. Quinimmò (quod dictu mirabilius est) & leues, paucasq; interim numero uariolas eodem modo, præter, ullam febrem, factas aliquãdò uidimus. Cui & ratio quadantenùs astipulatur. Cùm totus ille, non multus interim, uenenosus, malignusq;, & atrabilarius humor ad extremum, uilemq; locum, et à uisceribus, præsertimq; à corde remotissimum expellatur. Cuius occasione si febris affuerit, uel comminueretur: uel prorsùs cessaret. Quoniam ergo Medicorum Theoremata magna ex parte perpetim intelligenda fore Galenus etiam ipse confessus est: [s] etiamsi ex figura dictionis perpetuum quid ostendatur.

s 6'. Aph. cõm. 58.

ostendatur. Idcircò (ni uelis impiè Celsum, atq; Plinium condemnare) Hos authores sibi inuicẽ congruentes reddere possumus. Quam ob rẽ neq; Celsus sine febre huiuscemodi affectum gigni simpliciter protulit: ut qui rarissimum, & pauco etiam tempore perdurans acceperit: Verùm disiunctiuè loquens, ait { nonnunq; horror, aut febris oritur, aut utrunq;. etc. } Sed uberiùs loco deinceps proprio, tam hæc, q; reliqua multa contemplabimur.

44m.

Fol. 220. Tuberculum dupliciter capi, apud ipsum quoq; Celsum dicitur. nec (ut aliqui uolunt) speciatim, pro speciali Græcorum phymate. Quòd si apud eundẽ quoq; Celsum adeò speciale nomen id { tuberculum } caperetur, ut idem penitùs suo cum phymate esset: Haud tamen propterea cum Hippocratis, uel Galeni phymate confundi posset. ut cum illis dicamus, Hippocratis, Galeniq; phyma, Celsi tuberculũ esse. Quoniã (prout ibi fusiùs oñdimus) idem non est Celsi phyma cũ Hippocratis, aut Galeni phymate. Tu igitur perpẽde. Sed ne obstat quidem, quia secundo libro,[t] Hippocratis aphorismum[u] Latinè referens, ait { et plura alia tubercula } ubi quidem Hippocrates Græcè scripserat { καὶ τὰ ἄλλα φύματα } ut hinc Latinè tuberculum, propriè dictũ phyma præseferat. Etenim cõmuniter, generatimq; sumptũ esse tuberculi nomen, ueluti & apud Hippocratem, phyma, ex ijs, quæ uberrimè à nobis declarata iam sunt, liquet. quo nomine strumas etiam, acrochordonas, glandulasq; dignatus ipse Celsus sit. Hermanus autẽ Cruserius primo de morbis uulgaribus:[x] Vbi Græcè Hippocrates habet { ἐπάρματα } Latinè dicere possumus eleuationes, ipse uertit { tubercula } tuberculi nomen (ut patet) generatim usurpans.

t cap. pº. uersus finem.
u Aphor. 26. libri tertij.
x Cõmentario pº. cõm. 10.

45m.

Fol. 222. De Bubone sermo fit: multaq; de hoc nomine dicta sunt. Breuiter tamẽ impræsentiarum annotemus, quoniam si nomen id { βουβὼν } priùs de inguine, sede scilicet, dein uerò de omni phlegmone in glandulis quibuscunq; captum sit: Quemadmodum nonnulli dupliciter tantũ bubonem capientes, declarant. Verisimillimũ est priùs etiam de inguinum inflammatione dici, q; de aliarum partium adenosarum affectu. Qua de re tripliciter capi bubonis nomen supposuimus. Primò pro inguine. s. particula: Secundò pro eiusdem affectu. Tertiò pro reliquarum glandosarum partium inflammatione.

46m.

Fol. 224. in principio Galeni φύγεθλον definitur. quod quidem caliditate simul, ac generationis celeritate ab alijs phymatibus, tuberculis'ue, in ipso etiam adenosarum partium loco genitis differt. Quam ob rem deductum esse nomen dicere possumus fortasse, παρὰ τὸ φυγὴν, καὶ ἐθέλειν: quasi dicat: ab eo quod est, fugam, exiliumq;, uelle, arripereq;. Vt dicamus, φύγεθλον, idest, φυγὴν ἐθέλων hoc est, fugam, exilium'ue cupiẽs. quasi humor ille non uti à natura tantùm pulsus, eiectusq; in adenas percurrat, uerùm sua sponte q; libentissimè accelerans, tanq; ad sibi paratũ locum defluat, usq; adeò. s. celerrimè concurrens, ut ocyssimè tumor generetur. Quanuis & hoc ipso celeriùs ad suppurationem perueniat propriè dictum Galeni phyma. ut quod ex sanguine syncero fiat: quemadmodum phygethlo bilis admiscetur, eius suppurationem retardans.

47m.

Fol. 239. 37. { nonnulli uolunt } Hermolaus Barbarus[y] ita declarat. Quo etiam modo Calepinus. Qui licet de ramice loquẽtes Celsum minimè nominent: Quoniam tamẽ anteà de her-

y In glossematibus ĩ Pliniũ dictione { Enterocela } litera E.

z lib.7°.c.18.

nia ſermocinati, eam ex Celſo [z] in tres ſpecies diſtinxerant. Idcircò de ramice deinceps adiungentes, pro Celſi conſuetudine, ſuppoſuiſſe uidentur. Cùm hæc neq; apud Plinium, neq; alium ex ueteribus Romanis, quos uidiſſe permiſſum eſt, colligere potuerint. Motos autē ad huiuſmodi opinionem hos, & alios idem pronuntiantes, ſuſpicor: quoniam uidentes ipſi Celſum, ramicis nomenclatura, cirſocelam comprehendiſſe: [a] ac poſtmodùm capite ſequenti [b] de ſarcocela determinaſſe (quanq; ramicis nomine hanc minimè ſignificauit) demumq; de bubonocela ſtatim ſcripſiſſe: [c] quam & ipſe ramicis ſpeciem ſuppoſuit, inguinis ramicem nuncupans: ſarcocelam ſub ramicis etiam nomine comprehendi poſſe, iudicarunt. Quoniam uerò ſarcocela cum porocela plurimum conuenire, uidetur: adeò ut Paulus [d] de utroq; affectu, in eodem capite determinarit, diſtinctionis interim inditia ſubiungens: hanc fortaſſis ob cauſam, & porocelam ad ramicem reduxerunt. Nos autem (ut ibi quoq; notauimus) ſolam ex Celſo cirſocelam, ac ſuo modo definitam bubonocelam (quæ uaricis etiam ſpecies eſt) comprehenſam eſſe ramicis uoce, obſeruauimus. Sed hæc Grammaticis omittantur.

a Ibidē cap.22.
b cap.23.
c cap.24.
d lib.6.c.63.

¶ Hæc ſunt, Scholares, ac tanq; filij dilectiſſimi, paucula quædam ſcholia, uobis (ut ſpero) non inutilia. Quæ quidem non tanq; publicanda ſcholia ſcripta priùs fuerant, ſed obiter, ac ut contingebat, in mei libri margine inter imprimendum annotata. Cunq; à quibuſdam ex noſtris familiaribus diſcipulis uiderentur, inſtanter etiam petita fuerunt. Quamobrem currenti ferè calamo tranſcripſimus, ac Typographo pro ueſtro rursùs commodo præbuimus. Valete igitur, et me, uti ſoletis, peramate. Ac neceſſarium Indicem ab his accipite: Vnde quæ in libro ſcripta ſunt, promptiſſimè inuenire uobis integrum fore, compertum eſt.

AD LECTOREM

Prius q; ad libri examen perueneris, corrige mendas Typographorum incuria contingen= tes. utpote quæ inter legendum sæpè rei sententiam perturbare possent. Quamobrem ex industria statim ab initio pernotasse decreuimus. Vbi primus numerus foli= um : secundus uerò lineam ostendit. Vbi uerò unus tantum nume= rus positus est, prænotati folij lineam indigitat. Hæc ergo sunt .

¶Folio.25.linea.30.deest dictio {nõnunq;} legendũ ergo est{ab Hippocrate nũnq; designatæ} Et:39. {ad sciscens}.i.adiungens}.27.18.{audiuimus,comprobatur.}deest ergo {cõprobatur}.30.16.{ non confirma= ta} Ibidẽ in margine litera,e,{23. ante & post }litera,k, {dictorum}.57.7.{differentijs } lege { causis } 62.circa medium marginis {Ad $p^{m}.2^{m}.\&.4^{m}$.}Pauloq; post {Ad.$3^{m}.\&.5^{m}$.}.64.post mediũ marg. { Ad $p^{m}.\ 2^{m}.\&.4^{m}$.} .65.26. { promiserũt: ut ita} .68.post principia marg.{ Exẽplum 3^{m}.}dein {.2^{m}.}deinde{p^{m}.} sic.n.ab Auic.disponũtur.68.in Marg.h. male habetur. { fo.47. lin.3.} lege ergo { fo.35.litera.n.}.74.27.post uerbũ{comprehendit} integrã lineã typographus omisit. sic.n. subdere op3 {Haud.n.compositus dici põt,quia cum intemperie humor existit.Cùm nõ morbus at causa humor hic sit } Adeo ut etc. .74.40. { uideatur} .85.10.{minulentum quidẽ ulcus intellexerit.}.31.{ feruenti} .86.1. {confirmatur}.89.33.{ fermentationemq;}.92.in marg. post principium } tres responsiones} .93.33. {χωρὶς τοῦ ζεῖν}.103.27.{quod apostema}absq; accentu .109.f. { q̃nto de cõpo.}.37.{ad ἐκχύμωσιν ergo} per .κ.112.16.{expositione , significans} 113.29. {utero gerentibus}.115.14.{nonnunq;}.117. 39.{Quain re}.121.31.{tam Celsus}.124.19. {affectus} .21.{colliquationeue corporis } .31.{ consueue= rint}.38.{adhùc}.130.31.{præreptus} .132.29.&.30.{Polybi}.148.4.{elephanticum}.28. {comparare .173.12. { ulcuscula}.41. {albaud} bis absq; aspiratione legendum.175.lit.x. {in declaratione}.178.6. &.11.{ecZesmata} .179.21. {dici posset}ubi legitur {dicere possemus} .21.deest dictio { sedeq; } legen= dum ergo{symptomate sedeq; nomen } .180.14.{plures}.182.4. {nesciens}.186.24. {uehementiores } .190.25.{exanthemata}.26.{ .Galenus} .191.35.{mordensq;} ubi legitur {moderansq;} .194.16. de= est {affectum} lege ergo{congenitum affectum,quem} .30.{diuersos quoq;} .195.37.{ sepissimè} .197. 38. superfluit {quia} lege igitur{Enimuero non penitùs } .199.18.{in oppositum} .202.9. { ad cauum} .203.18. {generatione} .212.37.{ut rectius dixerimus}.213.13.{crusta } .217. in principio {cuius qui= dem} deest ergo dictio {cuius } .219.9. {duritie } .236.39. { occurrens demonstratur } .238.39. {ἐρυθροειδὴς}.239.3.{ἐλυτροειδὴς}.8.{ἴδιος}.11 {ἐρυθροειδὴς δὲ}.241.28. { cirsocelam } lege {hydrocelam}.245.29.{quouis modo} absq; accentu.246. infine marginis.litera { i } ponitur cũ lo= co RaZis.quæ tamen poni debet}fo.247.3.ubi est , i , super dictione {lepra. } 258.29. { uaca}lege {uocatam} .264.30.{ineptissimisq;}.267.38.{appareat}.370.34.{ Arabibus}.274.9. {μεταξὺ } .276.1. {interpretatus est}.9. { phlegmonenue} .277.34.{antiadas} .284.16. {uarijs} .296.7. {Quarum} .300.18. {tamen . }

¶In Scholijs fol.10. li .11. { aliorum} .12.26. {apostemati } .28. {in magnitudinis } .29.superflua est dictio {autem} legendnm nãq; {intemperies.præsertim etc. } .14.2. {ac terreum} 25.{ad uicina.}

Plura præter hæc errata sunt, præsertimq; in orthographia quæ tamen omisisse uoluimus cùm unusquisq; facillimè aduertat.& interlegendum corrigere posset.

IANCOLA ZIZVS POLISTENENSIS OBnoxius *Discipulus Excell. Philippi Ingrassiæ huius ætatis Medicorũ Principis. ad eiusdem Opus Hymnum.*

Icarus (fama est) cupiens uolatu
Tangeret stellas, rapidiq; solis
Regna, cum ceræ caluere, in undas
Corruit audax.

Corruit Phaeton, populante flamma
Corpus, aurati male qui petitos
Rexerat currus genitoris, atq;
Excidit ausis.

Parua uerò horrens pelagi pericla
Cymba, adit ripas, minus apta uento:
Nanq; si uelis penetraret altum,
Mersa periret.

Hæc timens, laudes caueo referre
Hoc libri uersu modico, uel ore:
Exigunt magna moduletur alter
Flaccus auena.

Nam docens quicquid Medici Latini
Arte dixerunt, Arabesq;, Græci,
Lucidis, paucis tenet iste uerbis
Dogmata cuncta.

Tu senex ergo, Iuuenisq; libro
Et stude, & grates meritas habendo
Semper (ut debes) sapiente summo
Disce Philippo.

Nestoris uiuat Pylij (Deusq;
Faxit) hic annos, meliora condat
Posteris: fama celebrisq;, toto
Fulgeat orbe.

INDEX OMNIVM QVAE IN HAC LIBRI PARte continentur: In quo primus numerus folium, secundus lineam denotat.

Aĩalia quedã

Atra bilis ex

Colis

Dedo=

aduenire

Encauma

Guardenigi

Intro=

Pauli alia

Tinea sicca

Vlcus thy

FINIS.

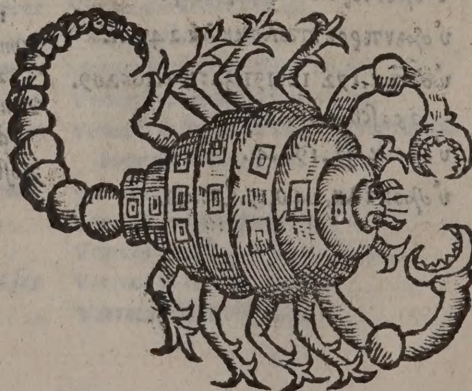

REGISTRVM

✠ A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z

AA. α β. a b c

Omnes sunt Terniones præter α quaternionem.

NEAPOLI
Excudebat Matthæus Cancer.
Septimo Idus Aprilis.
1552.

NQVIT medicorũ lucerna, fulgẽtiſſimũq; ſidus, GALENVS [a] librũ opus'ue quodpiã enarrãtis intereſſe, dũtaxat, quæ obſcuritatẽ habẽt dictiões elucidare. Quãq; uulgares (quos paſſim inſpicimus) ĩterpretes minimè id obſeruãt: uerũ quoq; et ea quæ dicũtur, ĩ libris (in quos cõmẽtaria parãt) aſtruũt, et demõſtrãt. Vtinã uerò id tantũ agerẽt: uenia nãq; digni, perutilia tãgẽtes, eſſent: Cũ Galenus ipſe, ob eũ quoq; morẽ, et his quos nõ probauit, cõſentire cogeretur: Maximaq; ex parte ad ea, quæ qdẽ explicatiõe ĩdigẽt, ſentẽtiã ſuã prodere, et afferre, demõſtrationesq; (uti uidere nõ ſemel cuiq; fas eſt) adiũxerit. Verũ et illi (quod tædioſum ſuper põdiũ ẽ) ſuis ĩ enarratiõibus, ſophiſticas (quæ diſcẽtes ipſos ad finẽ artis nullo pacto iuuare poſsũt) ſuperſeminãt quæſtiões. [b] Cõtrà tamẽ Galenus ipſe cũctorũ dux, atq; lucidũ exẽplar agebat: Sẽper enim quæ cõmodiſſima sũt, proſeq moliebatur. CONSIDERANTES igitur quæ à nugace Dinulo, diuiſoreq; potiùs (hoc ĩ libro) q̃; interprete, multoq; minus Speculatore gẽtili, (ſi tamẽ ipſius eſt, fulginatis .n. ſtylũ ſeruare nõ uidemus) cæteriſq; chirurgiculis aceruãtur, nõ ſophiſticas modo minimeq; utiles lucubratiũculas: et ubi res nõ poſtulat (ut Galeni [c] uerbis utar) cõmorãtes, inuenimus: Verũ ẽt, ijs omiſſis quæ nõ parua caligine, ſimul ac falſitate obruta diutiſſime lucẽ exoptarũt, unico uerbo, inſipide, ſatisq; ineptè pertrãſeũtes, ſicco (ut aiũt) pede, ac ueluti ſuper farinã mures, dicẽdo patet, planum'ue ẽ. Quod aũt peius arbitramur, nosq; mirũ ĩ modũ perturbat, idipſum eſt quoniã duplex cũ ſit interpretis ſcopus (Galeno [d] authore) ut ſimul & cõſentanea cũ ſcriptore, & uera dicat: q alterũ tantũ obſeruat, hoc eſt reprehẽdendus, q dimidiũ labefactauerit totius: is præſertim q uera tantũ dicat. placuit nãq; interdũ Galeno, [e] ut potiùs iuxtà ſentẽtiã authoris loquamur, cũ alterius doctrinã proſeqmur, enarramusq;, q̃q; fuerit falſum. Interpres uerò, q neq; uera dicat, neq; cõſentanea cũ authore libri, maximè cẽſendus eſt peccare: Quẽadmodũ nõ ſemel, aut iterũ chirurgiculorũ (ut exiſtimãt) proton dinutiũ, cuius qdẽ (ob aliqua ĩ ſenectute cõſcripta lõgè perfectioris farinæ cõmentaria, è qbus altiſſimã famã nõ immeritò adeptus eſt) rudibus pariter iuuenilibusq; cõpoſitiõibus tã temerè attribuũt, ĩnumerosq; eiuſdẽ claſſis ĩterpretes ad lapidem offendere quotidiè cernimus. Si uera prædicẽ, perge, & quæcũq; dixerimus ĩ dies perlibrato. Verũ nãq; (philoſopho [f] authore) ſibi õi ex parte cõſonũ eſt. VISA deinceps Auicẽnæ (quẽ barbari ſuũ ueluti Principẽ nõ ĩmeritò uenerãtur) caligine, atq; ĩ plurimis falſitate, cũ rudi indigeſtaq; interpretũ mole: ad eius dictorũ enodatiões pro noſtræ ſciẽtiolæ mẽſura, cœlitus inſpiratiõne obtẽta, ĩpellimur. Hũc ĩterim morẽ obſeruãtes: ut quæ doctè, uel è priſcorũ ſententia dicta ſint, hilari corde, ac ex illorũ monumẽtis cõprobarimus. Sic .n. (ueluti Galenus [g] edocuit) is q antiquorũ placita enarrãda ſuſcipit, ea amicè magis definire, q̃; moroſè redarguere debet. Quæ uerò ab illis ineptè, aut perperã albaſen trãſcripſerit: ex eorũ quoq;, ac præſertim Galeni, pauliq; (à qbus exſcribere conatus eſt) uerbis reſpuere enitemur: quæ obſcuritatẽ habẽt dictiões dũtaxat elucidãtes. In his uerò quæ per ſe iã uel medicinæ cãdidatis aperta sũt, minimè tẽpus fruſtrà cõterẽtes. Simpliciũ quoq; medicaminũ: ĩ qbus ĩnumeri cõtingũt errores, noĩa ſolũmodò tãgẽtes: qbus qdẽ magna ex parte paſſim cũ græci, tùm latini, arabesq; ac noſtri corruptè uulgares, frequẽtiori uſu rẽ indigitãt: Deinceps eorũ tẽperamẽta horũq; ordines gradus'ue, ac ſolas deniq; ad eius morbi de quo ſermo fiet propoſitũ pertinẽtes, et op-

a. 2i. de rõe uic. ĩ morb. acut. com. po. in prohœ. 3. aphor. & pi. reg. acut. cõ. 8. ideo 6. aphoriſ. cõ. po. circa mediũ quãm uideor expleuiſſe expoſitoris officium. &c.

b. uide 2i. de rõe uic. ĩ morbis acut. com. 2o.

c. 3i. de morbis uulg. cõmentario po. comẽ. 4. ante medium.

d. 3i. de morb. uulg. cõmentario po. com. 4. circa medium & libello de comate poſt prin. & in prin. 2i. de reſpiratiõis difficultate.

e. pi. prædic. cõ. 4. in alterã lõgiori enarratione.

f. pi. ethicorũ. x.

g. 2i. de ſymptomatũ cauſis cap. 5. poſt medium.

portunas uires : Dioscoridis præsertim, Galeniq;(si qdē tali de re locuti fuerint) Serapionis quoq;, ac Principis sæpiculè testimonio, nōnunq̄; uerò Pauli, atq; Aetij decretis describētes. Ne scripta nostra apud nasutulos cēsores malè audirēt, nomēq; nostrū sugillationis cōtagio, uel ingrati animi suspitione pollueretur, si sine testimonijs ageremus . tametsi nusq̄; loca (ne fastidiū parerēt) interseruisse libuerit. Idipsum uerò perpetim seduloq; obseruādū duximus, ut id de quo aliàs prætactū iam sit(ne repetita crābe miseros legētes interficiat) minimè repetamus. In calce demū cuiuslibet curatiui capitis curādi methodū, atq; nobis familiaria, & uel quotidianis experimētis cōprobata, uel ab alijs fidedignis experta(pro perfectiori doctrina) subiungemus. Galeni, Pauliq; loca interim quæ difficultatē habent enarrantes.

h. in prin. præfationis.

i. in prin. expōis pi. libri. de fractu ris.

QVOD si uis, atq; munus explanationis est(perinde atq; anteà [h] prætactū fuit) obscuras dūtaxat dictiones elucidare, fieri tamē ab oībus ferè expositoribus(Galeno quoq; [i] referēte) cōsueuit, aliqd uidelicet eorū quæ scripta sunt, aut uerū esse demōstrare, aut falsum cōuincere, aut si captiosè qspiā accusarit, defendere: licet separatū qd ab explanatione iam ēē uideatur. Nos itaq; cōmunē usum insequemur, inutilibus interim quæstionibus omissis , ut nō tātū exponētis, uerū ēt addētis, annotātisq; offitio fungamur. QVANVIS aūt exqsitæ indulgētes breuitati: nōnihil tenebrarū nouello lectori offundere: ipsiusq; mētis aciē, quæ minus attēta est, ac parū huiuscemodi dicēdi breuitati assueuerit, caligine quadā retūdare, ac hebetare, primo statim obtútu, scripta nostra uideātur: Deinceps tamē, re iam exactius perpēsa: apophthegmatisq; , et laconismis, priscorū academiæ(Galeni testimonio [k]) familiaribus, iā libratis, exqsiteq; recognitis, nō mediocrē usū cōferēt. ut quæ præ cæteris qdē cōmodis, adhuc facillimè, breuioriq; tēporis interuallo, memoriæ cōmendētur. Nā talis doctrinæ modus (Galeno [l] ēt cōsulēte) & ad primā disciplinā, & ad illa quæ didicerimus memoria retinēda: uel si fortè obliuio interciderit, ad memoriā reuocāda utilissimus est.

k. 4[i]. meth. 4[o]. infine & 2. prædictionū. cō. 16.

l. pi. aphoris. cō. p[o]. circa finē.

HAVDQVAQVAM tamē nos ipsos præterit, laborādū plus multò his fore, q qdē Principis, arabūq; dogmata iam aliàs professi fuerint: atq; in prauæ doctrinæ secta sint aliti: Geminū nāq; tēpus(Galeno [m] ēt docēte) reqrūt: Alterū in quo prauas opiniones dediscāt: Alterū uerò in quo melioribus sese exerceant. Dedocēdi quoq; tēpus prius est, qn grauius q̄; docēdi: ~~præsertimq; si triginta annis, uel~~ pluribus, calloso animi scirrho(ut Galeni [n] uerbis utar) occupatus homo sit. propter quod thimótheū clarū ī arte tibiarū ferūt dupli~~ces ab ijs, quos alius instituisset, solitū exigere~~ mercedes: ab eis simplices(ueluti Fabius [o] testatur) q rudes traderētur. Ei nihilominus magnoperè cōfidēdū duximus, quod ueritas intellectū(cuius bonū est [p]) allicit. Est aūt & deus ipse optimus maximus sūma ueritas, quæ nostrā mentē & allicere, & lustrare dignetur.

m. 7. meth. cap. 3. in fine.

n. lib. de peccatorum animi notitia atq; medela ante medium.

o. lib. 2. cap. 3.

p. 6. ethicorum cap. 3.

Obiectio.

AT maximū undiq; strepitū terga nostra lacerantē audituros iam cōcipimus: fatuū . s. hac tēpestate fore, barbaros exponēdo, tēpus ineptè cōsumere. hac inq̄; tēpestate, qua græcis uniuersa fides (neglectis barbarorū phātasmatibus) adhibetur. Satiùs nāq; foret Gal. uel Hippocratis, aut Pauli, q̄; arabū monumēta enarrare: si pluribus gratiora cōponere intēdimus.

Responsio.

Verū si iuste me increpāt: Iustiùs me Herculè Syluiū nō mesues modò cōmētaria interpretātē, sed Cactinariæ quoq; mēdēdi methodos Galeno annectentē: Albanū quoq; turinū: multoq; magis ītrepidū nō dico arabū, sed græcorū quoq; mastigē, oēsq; barbaros nauseantē Andreā Vesaliū (q Razis nōnulla interpretari, ornatis uerbis, enitūtur) increpabūt. Quos tamē uiros alioq doctissimos tātū abest ut arguā: ut maxima potiùs laude dignos existimem, ueluti & Ioannē quoq;

buyerinum

Buyerinum campegium quædam Auerrhois collectanea latinũ in idioma cõuertentẽ: si modò ex proprio illorũ idiomate in latinũ trãsferrẽt. Minùs enim ornatas dictiones in elegãtiores traducere, parũq; cõgruas, in eas quæ cõgruitate polleant orationes uertere: uel rhetorũ, uel grãmaticorũ potiùs q̃ medici munus arbitramur. Itaq; utiliùs lõgè fuerit Arabicis literis cõsũmato cõfidentes, eorũ difficultates, ex q̃bus tãscripserũt authoribus enucleare: mediciq; nomẽ, q̃ pedagogi gloriã nãcisci. Nos aũt ultrà q̃ græcorũ, & latinorũ quoq; monumẽta elucidabimus: ijs qui adhuc præduro callosoq; cordis tumore obstinatè, ac nostra præsertim in regione, talẽ barbaris fidẽ adhibẽtes, ut euangelica dicta reputẽt, cõtendere decreuerũt: medelã, suo præ cæteris ex Principe, intendimus. CVM uerò nõnullæ quæstiones dubitatiunculæq; à Dinello agitentur: Ne à rudibus & sciolis barbaris nouã hãc, quin antiqorẽ potiùs, rediuiuam nihilominùs doctrinã minimè olfaciẽtibus mihi detrahatur: Mutilusq; (si eas omiscrim) atq; inutilis existimer: pro enucleandis illis, Galeni quoq; uenia (perindeac anteà [q] præassumptũ iã est) interpretũ abusum quadãtenus cõseq cogar: ac præcipuè ut Dinutij, Gẽtilisq; illũ in cõsultè æmulãtis, & aliorũ ferè oĩum innumeræ chirurgiculorũ dementiæ, (parcãt quorum aures offendũtur, ubi de re utili sermo fiet) deleantur.

Quærit itaq; Dinulus hic priùs (tametsi importunè, cũ chirurgici liber hic minimè sit) quid est chirurgia? quoniam omnis notitia (uelut Cicero [r] atq; ex Platone [s] Galenus [t] quoq; affirmat) eius de quo sit disputatio, à definitione proficiscitur, indeq; exordiũ sumit. pro cuius qdẽ definitionis enodatione, medicinã (quã cũ Auicẽna sciẽtiam supponit) in theoricam, practicãq; præsecuit. Deinceps uerò practicã subdiuidẽs, in eã quæ præsentẽ tuetur sanitatẽ, ac eam quæ absentẽ (detruso morbo) recuperat. Sub secũdo utriusq; diuisionis mẽbro aptiùs collocandã chirurgiã duxit. Adeò ut nõ temerè tertiã terapeuticæ partẽ affirmare possimus, si pro habitu quidem intelligimus propriè sumpto, nos ipsos rectũ ad opus dirigẽte. Siui placeat de manuũ factione sermocinari, tertiũ dicemus medicorũ opus. Conãtur siqdem hi sola uictus ratione, si fieri qdẽ põt (Principe scribẽte [u] non oẽm morbũ suo perpetim indigere ut expellatur, cõtrario: uerũ satis superq; interdũ esse unica dũtaxat uictus ratione decẽter uti) quò prospera cũ damasceno cũcta succedãt, affectibus obsistere. Hac uerò nequeuntes ad medicaminũ usum trãscendunt. Quo adhuc impotentes, inuiti ad manutigiũ impellũtur. Verũ enimuerò nobis circa hæc spatiari, uagariq; minimè uacat: ut ostendamus cũ Rege medicorũ Galeno, philosophorũq; protogymnasiarcha Aristotele, nec nõ suo fido (in q̃bus potuit) achate Auerrhoe: qn & ipso arabũ medicorũ Principe, (inuitis suis expositoribus) Auicẽna, medicinã neq; scientiã esse, nisi cõmuniter ~~Sed artẽ propriè~~. Neq; in theoricã ac practicã uerè distingui. Cũ præcipuè satis superq; nostris in artẽ medicã cõmentarijs determinatũ sit: præter ea quæ amussim ac perpulchrè uir nũq; satis laudatus Ioãnes manardus, noster olim præceptor, suo primo in eandem cõmẽtario, [x] tetigit. Certũ nãq; nobis est ità uel in omnibus procedere, ut uerè, ac meritò de nobis dici nequeat, q̃ à charta sumpserimus in papyrũ trãscribentes. uerè inq;, ac meritò: fortassis enim aliquãdo nõ temerè, at opportunè id fiet. Boni tamẽ æqui ue Dino fecerimus: cũ iuxtà sui (quẽ interpretari conatus est) Auicennæ uerba, famosamq;, apud eius interpretes, intentionem loquatur, ut oẽs ferè Arabum interpretes suã ipsius opinionem comprobãtes habeat. Verum hinc, ab utroq; expositoris munere destitutũ esse, liquet. Principis. n. sententia Galeno minimè repugnat:

q. circa prin. huius præfationis.

Dini dubium primum.

r. lib. p°. de officijs.

s. in hippia minore: et in Alcibiade p°. et in sophista speciatim uerò in protagora.

t. p^i. metho. 3. et lib. de salubr. ad trasybulũ cap. p°.

u. 4^a. p^i. cap. p°. in fine.

x. comm. 13.

ueluti fusiùs loco suo demonstrabitur. Hi uerò tū falsa, tum a sui (quē interpretantur) authoris mente aliena turpiter aceruant.

Secūdum.

Ad secundū uero ipsius quæsitū permeātes, an. s. hic liber, in tertiā uidelicet, & quartā fen (quas ipse iam exposuisse credidit) atq; etiā quintā distinctus (omissis interim prioribus, posterioribusq; tractatibus) chirurgia possit appellari: Respōdentem uidimus, haud falsò, à cōmuniter uidelicet loquētibus, posse. exquisitiùs uerò Pauli sextus: Celsi septimus, & octauus, atq; Albucasis uterq;, nec nō quīta huius fen, chirurgia nūcupabitur. in quibus seorsum quidē rectus manutigij modus exhibetur. ubi .n. se medicinæ partes diuiserint, huic parti ea relinq autumat Celsus [y], in quibus uulnus fecit medicus, nō accipit: & in quibus uulneribus ulceribusq;, plus perficit manu, q̄ medicamēto: tū qcqd ad ossa pertinet.

y. lib. 7. in fine prohœmij

Princeps uero chirurgiā nō uocauit hūc librū, ut nobis huiusce quæstionis ansa relinquatur. Quòd si nomēclaturā hāc alicubi, quod nobis minimè occurrat, attribuisse cōtigerit: nullam in nōinibus uim uestigātes, nūcupādi modū hūc (impropriè licet, largiusq; loquēdo) admictimus: Si quidē Galeno [z] adhæserimus, dicēti: mutuā opē medici~~næ partes reqrere, tùm quæ~~ manu tùm quæ medicamētis, tùm ēt quæ uictu medetur: Maximeq; illā quæ manu curat reliqs duabus indigere: à quà nihilominus nomen propriè chirurgus ~~trahit (Celso [a] etiā docēte)~~ ut q ab ea plurimū præstat. Eoq; magis nomēclaturā hāc admictere cogimur: qa chirurgici tumorū omniū curationes sibi (ob multorū medicorū imperfectionē, ignauiamq;) usurparūt, raptimq; uēdicarūt. At prolixiùs in secūdo nostræ Iatrapologiæ uolumine [b] sermonē de his habuimus.

z. 3. de compositione medicamen. κατὰ γένη cap. x. circa medium libri.
a. in princi. 5. & 7. libri.
b. errato aduersorum. 5.

Tertium.

Quoniā uerò annexas oēs medicinæ partes, curatiuæ inq;, uoluit tā Celsus, q̄ Galenus: perfacile fuerit ad tertiū quoq; à Dino propositū dubiū respōdere, quot. s. sufficiāt, necessaria ue sint, adhoc ut aliqs perfectus existat chirurgicus. Ea etenim quæ iam physico nūcupato necessaria in eodē quoq; Iatrapologiæ secūdo [c] recitauimus, ipsi etiā chirurgo nō utilia modo, uerū simpliciter etiā necessaria, ad perfectionē fere cōcludemus. præterea uerò esse chirurgicus debet (Celsi [d] documēto) adolescēs, aut certè adolescē~~tiæ propior, manu strenua~~, stabili, nec unq̄ intremiscēte, eaq; nō minus sinistra, q̄ dextra prōptus, acie oculorū acri, claraq;: animo intrepidus: immisericors: Sic ut sanari uelit eū quē accipit: Nō ut clamore eius motus, uel magis q̄ res desiderat, properet: uel minùs q̄ necesse est, secet. Sed perindè faciat omnia, ac si nullus ex uagitibus alterius affectus oriatur. Pleriq; tamē eorū q hāc exercēt artē, & dicūtur restauratores (ut Razis [e] ad almāsorē uerbis utar) nō benè eā exercēt, neq; sapiēter, neq; sub certa radice, ad quā redditio fiat. Immo maior eorū pars casu operatur, & sicut ab alio edocti fuerint: Raroq; inuenies eorū aliquē, q huius artis libros legerit: aut q eam à magistro literas noscēte didicerit. Immo q maximè eam exercēt, sunt idiotæ, & rustici, & stolidi: (perindeac hodiè Neapoli rudis quidā, primasq; missæ respōsiones ignorās, ordinis minorū frater, maximæ apud uulgus authoritatis est) Ideoq; propter suæ stoliditatis causam, ægritudines pessimæ in hominibus generātur.

c. errato.4.et.7.
d. in prohœmio 7. libri.
e. in prin. 7. ad alman.

Ordo partiū libri.

LABORAT deinceps insudatq; Dinellus, ut ordinis rationē perscrutetur. Accipiāt q uolūt, Ego uerò superuacaneū reor: Cum nō possit certa ordinis ratio, perpetuò, ad finē usq; libri, obseruari (q̄q̄ in plurimis adamussim adaptari queat). quàobrem & ipsemet nōnunq̄ [f] Auicēnæ ordinem reprehendere coactus est. Sed ne (quod turpe ex Catonis monumento est) nugacium expositorum culpa nos redarguat, in his quidem plus q̄ par sit commorantes: Principem loqui exordientem, attento animo, arrectisq; auribus, ac ueluti ab eius ore pendentes, audiamus.

f. infra cap. 12. §. 5. in fine cōmē.

ALRAIS ABV HALI

ALHASEN, EBEN HALI, EBEN SINA, DE TVMORIBVS PRAETER NATVRAM.

TRACTATVS PRIMI.

CAPVT PRIMVM.

IAM LOCVTI FVIMVS IN LIBRO PRIMO *de apostematibus, & speciebus eorũ, et curis ipsorum, sermonem uniuersalem: ad quem redire oportet illum, qui uult audire quod nunc loquemur. In hoc autem loco loquemur de eis, sermonem particularem.*

COMMENTVM PRIMVM.

QVANQVAM *barbarè scripta ipsius* Auicennæ *uerba sunt.* Maioris tamẽ fidei gratià, ne grãmatici nomenclaturam desiderantes, inutiles interdum in barbarorum nominum libramento atq; examine euadamus (ueluti præsens commentum ponderanti liquere perfacile potest) non secùs ac antiquitus traducta ex arabico in latinum sunt, recitare ad finem usq; decreuimus. Sic .n & Leonicenus, & Manardus, Mattheus Curtius, ac Fuchsius, & demum omnes latini græciq; idiomatis peritissimi, & aliorum arabum, & Principis etiam uerba in medium adducere consueuerunt: ne calumniam, aliter uertendo, paterentur: cum Arabicæ linguæ penitus expertes extiterint. Nihilominus tamen deprauatos interim contextus(ubi occurrerint) ex bellunensi ut plurimum: quãdoq; uerò ipsius met ex aliqua Principis alibì dicta sententia, uel àquo transcripserit authore, rectiorem authoriq; conformiorem semper sensum eligentes, quẽadmodum & ex uarijs codicibus eius doctrinæ propinqorem determinantes, omni semoto liuore, corrigere prò uiribus enitemur. INTENTIONEM ergo simul(ut ad propositũ cõuertamur) ordinemq; tum scribendi: quem ipse obseruauit, tum etiam discendi: quem nos quoq; sectari debemus, exhibuit. Intentio quidẽ huiusmodi est de uocatis apostematibus particulariter determinandum. Ordo uerò, quem in scribendo iam obtinuit, est ab uniuersalibus ad particularia procedere. Cui quidem nos quoq; adhærere debemus. Quadere ad ea quæ primo in libro [a] uniuersaliter dicta sunt, eum reuerti præcipit, qui quæ hic dicenda sunt percepturus est. prænarratum uerò à nobis iam alibi [b] est non in theoricis modo, at practicis quoq;, factiuisq; artibus idem perpetuò obseruandum~~: ut ab uniuersa~~libus inq; ~~ad particularia~~ permigremus. QVO autem singula iuxtà authoris priùs(quem interpretamur) mentem: deinceps uerò iuxta ueritatem perpendantur: ad ea quæ primo iam libro uniuersaliùs pertractata sunt, reuersi: multa quidem non posterganda inuenimus. Secunda nanq; primi libri fen, [c] de passim uocatis ab ipso apostematibus, eorumq; speciebus: perinde ac deinde, fen eiusdem quartà, [d] de curationibus ipsorum, sermone quidẽ uniuersali locutus est. Priùs inq; de apostematibus, eorumq; speciebus, ab ipsorum essentia exorsus. Etenim

Intentio libri & ordo totius

a. fen. 2a doc. pa. cap. 5. & fen. 4a. p. cap. 25. & sequentibus.

b. po. lib. iatrapologiæ cap. 5. et in collegio medicorũ.

Eorũ quæ primo lib. dicũtur repetitio.

c. tra. po. cap. 25.

d. cap. 25.

 quia

quia tria sunt morborum prima genera (prout uniuersa Galeni, cæterorumq; medicorum schola reclamat) intemperies, uitiata compositio, atq; unitatis continui'ue solutio, Non temerè statim ambigere quis posset, quò eius de quo loquimur essentia pernoscatur: sub quo genere uocatum ab arabicis apostema à græcis uerò (si nomen significatu compar uestigarimus) uetustioribus quidem οἴδημα: nunc uerò passim ὄγκος atq; à latinis cõmuni dictione tumor, comprehendatur? Cui protinus ab initio necessariò enodandæ difficultati satisfecisse uolens, non simplicem morbum esse hunc, quem & cognoscere & curare nunc intendimus, ait: ac per hoc neq; illorum unico sub genere comprehensum. Sed ex triplici iam dicta morborum differentia compositum: intemperie inq; mala compositione, atq; continui solutione. Intemperie quidem calida, uel frigida, humida, uel sicca: uel quæ ex ijs commixta sit: calida inq; & sicca, calida & humida, frigida & sicca, seu demum frigida & humida: humori, àquo quidem oriunda est, proportionali. Vitiata uerò compositione: figura uidelicet, cum tumor præter naturã auctus, ob aceruatos humores, uel aliquid illis proportione respondens, factus sit: adeò ut affectæ partis actiones impediat: quarum tumorẽ continentium causarũ ratione, tum repleri obstruiq;, uel condensari meatulos, tum etiam si quæ amplior membro capacitas insit, eam diminui necessum est: quin & asperam natura superficiem extensione interdum leniri, lenem uerò tumoris inæqualitate exasperari non infrequenter contingit. Nonnunq; uerò numerus quoq; deprauatur: ut in oculi pterygio (quem nostri unguem indigitant) præsertim apostematis nomine latiùs iuxtà principis decreta (perinde ut infrà [e] demonstrabimus) assumpto. Siq; animalcula quædam, in ipsa tumoris apostematis'ue cauitate, generentur: sæpiculè autem & uniuersi affecti membri magnitudo augetur: Nonnunq; uerò articulum intercidentis cuiuspiam substantiæ ratione, situm quoq; partis lædi contingit. Vel omnia igitur ad organicorum compositionem pertinentia, uel horum plurima offendi, atq; in magnis præsertim effatuq; dignis tumoribus apostematibus'ue, necessum est. Quorum nihilominus uitiorum, quæ primò ac perse actiones impediunt, ea persemet in morborum catalogo computanda, componentiumq; morborum numerum cumulantia sunt. Quòd si alterius à se inducti ratione offendunt, ad causarum gregem reducenda: quemadmodum si obesse neutiq; ualeant, ad symptomatum syndromen aceruum'ue transferenda fuerint. Sed ne in his quidem duobus duntaxat uitiorum generibus tumor apostema'ue lapsum est, simplicium inq; primarumq; partium intemperie, atq; organicorũ compositione: uerùm & in ipsa utrisq; partibus communis unitatis, uel abdita, uel rudibus etiam propalata dissolutione: præcipueq; si exquisitiùs dictum græcorũ apostema (quẽ abscessum nuncupamus) extiterit. Abdita inquam, ea uidelicet quæ uehementioris uniuersimq; & uiolentia quadam inuadentis caloris, uel frigoris, uel etiam siccitatis dolorem, hac media (Galeni sententia [f]) inducentium ratione accidit. omnibus autem uel rudibus pernota, ea quæ, ob extensionem ab humore, uel spũ, uel quouis alio replente, partesq; intercidẽdo abinuicem abscedere cogente, facta est. Eoq; magis quò ad uigorem tumor propinquiùs accedit: Quo quidem tempore maxima, ob feruentis materiæ (siquidẽ calida est) dilatationem: uel saltem (si non calida sit) copiam, extensio, maximusq; deinceps, plenioris utris instar, renixus superuenit. Itaq; haud simplex morbus nominari quiuis tumor potest, quod apostematis nomine Princeps indigitat: uerum ex triplici genere (ipsius dogmate) cõpositus.

de quo.tr sequenti cap.2.com.pri.

Apostema secundum Aui. Quid?

e. in hoc eodem commẽto.

f. 4. simplicium medicamẽ. pº. & lib. de inæquali intemperie. 6. et pi. de sympt. cau cap. 6.

positus. Quam profectò sententiam idcircò minimè reijciendam duximus: quoniam Galeni quoq; medicorum phœbi fuisse (præter apertam rationem) cognouimus . Qui quidem uel in phlegmone (præter intemperiem) tensionis lacerantis ratione dolorē cōtingere ait: [g] Adeò ut in pleuritide, membranæ inq; costas succingentis inflammatione, doloris utranq; causam, uidelicet intemperiem, ac manifestā unitatis solutionē, medicè magis, & clariùs (ut alibi [h] ostendemus) loq uolens, assignauerit : præter quas à naturali quoq; habitu in quantitate re cedere ~~affecta mēbra, Eugenianū docēs [i] declarauit: secundū oēs scilicet dimē~~siones longū, latū, & profundū: adeò tamē ut naturæ actionibus officiat, perinde ac de oībus præter natu rā tumoribus sermonē habens [k] indigitat. Aliter enim symptoma nō morbus tumor ipse (quē admodū & cūcti præter naturā facti lapsus functionibus minime obstātes) existere ab eodē alibi [l] declaratur . Ex tribus ergo morborū generibus cōpositū esse Arabū principis apostema, tumorem'ue (ipsius met sententia uel à Galeno comprobata) demonstrauimus.

QVONIAM uerò diuinissimi Platonis præceptū extitit nō tantū à Galeno, [m] sed Auerroe [n] quoq; recitatum, de principijs qdem lōgum haberi sermonē oportere: paruus n. error in principio (philosophorū spirarchi [o] testimonio) causa est maximi erroris in fine . Idcircò superfluum uidetur minimè , quin operæpretium potiùs, quid sit apostema, quid'ue apostematis no mēclatura (abscessum latini uocant) apud græcos, atq; arabū interpretes, intelligēdum, & prolixiùs, & clariùs, alioq; calle incedētes, enodare . Diuersos. n. (quod barbaros ferè omnes , cùm physicos, tū chirurgos latet) hosce authores à se inuicem offendimus . Multò nanq; largius hoc nomine RaZes, atq; Auicēna, cœteriq; post ipsos barbari usi sunt , q̄ græci: cum ~~illi nomē~~ id (ueluti prætactū iam [p] est) capiant, pro quolibet præter naturā tumore : cui mala qualitas, & cōtinui dissolutio cōnectuntur . Adeò ut ad carnis incremētum additionē'ue (prout est ab his uocatū morum) formicasq;, & acrochordonas extendāt [q] Quāobrē & propriè dicta phlegmone, erysipelas, herpes, gangræna, sphacelos sideratio'ue , ac cœteri demū (id genus) tumores, ab Arabū principe (omissa reliquorū caterua) in apostematū catalogo cōnumerantur: quēadmodum œdemata quoq;, ac scirrhi, quin & ipsi etiam dracunculi . At uerò secus à medicorū lucidissima stella, cœterisq; græcis habetur . Quanuis enim largiùs, improprieq; loquēdo, ἀπόστασις (abscessum latini uertūt) interdū [r] pro euacuationibus etiā per effluxū acceperit Hippocrates, ut dysenterias, tenesmos, lienterias, aluiq; fluxiones: nō nunq; [s] uerò pro morbi alicuius in aliū trāsitu: ut qum ex alijs febribus ac morbis abscessus in quartanas factos esse pronūtiabat. Propriè tamen apud græcos idem est, quod ἀπόστημα, tumorq; præter naturā intelligitur, in quo spatium intermediū , uacuum'ue quodpiam fit: ad quod qdem ueluti ad sinum quendā materia colligitur . Adeò ut quæ priùs se cōtingebant, corpora nunc abinuicem distent . Idipsum uerò dubellet , uel cum articulo aldubellet : ac dubellati similiterq; aldubellati nominat Princeps . Ex quo Galeni, Pauliq;, & reliquorum deniq; græcorum ἀπόστημα , latinorum uero conformiter abscessus ; Auicennæ dubellet , siue aldubellet est (quemadmodum apud ipsum [t] perpendere licet .) Vt aūt quod diximus elucescat , inutile quidem haud fuerit , uel ab re . Galeni uerba recitasse : cū præcipuè nouum quoddam id portentum barbarolatinis nebulonibus nihil profundè speculantibus appareat . Inquit ergo medicorum imperator Galenus [u] (Expleto iam de scirrhosis, „ inflatisq; tumoribus sermone) Iam tempus opportunum occasio'ue est, ut transcamus ad ab scessuum

g. 2. aphoris. com. 47. 2. reg. acut. p°. commēto.
h. infra cō. ultimo huius p^i. capitis.
i. 13. meth. ī prin.
k. lib. de tumo. præter naturam. cap. p°.
l. lib. de morborū differentijs cap. 12.
m. p^i. simplic. 21.
n. 3. de aīa cō: 4.
o. p^i. cœli 33.
Apostema secundū græcos, atq; arabes.
p. supra in hoc eo dem cōmē. ex 2^a. p^i. doc. p^a. cap. 5.
q. ut infra. capitibus proprijs istorū p3.
r. p°. de morbis. uulg. comentario 2. tex. 35. 36.
s. ibidem. tex. 21.
t. infra cap. 21. & 2^a. p^i. doc. p^a. cap. 5. & 12^a. 3. cap. 9. in prin. & 14^a. 3. tr. 3. cap. x. in prin.
u. 2. ad Glauconem. 7.

ſceſſuum tractationem : Sic aũt nominant eas diſpoſitiones,in quibus inuicem diſtant , quæ prius ſe inuicem contingebant corpora . Spatium uerò uacuum in medio fieri neceſſum eſt: Quod aliquam ſubſtantiam ſpirituoſam , flatuoſam'ue , aut humidam, aut miſtam ex utriſq; comprehendit : Ad hoc uero ex inflammationibus quædam atq; ex eryſipelatoſis & inflammatis phlegmonoſis'ue nõ paucæ tranſmutantur (eryſipelatoſas & inflammatas phlegmonosas'ue diſpoſitiones(ἐρυσιπελατώδεις græcè , καὶ φλεγμονώδεις) appellat , miſtas ex utroq; humore inæqualiter, bili inq; , ac ſanguine : primas .ſ. in quibus bilis , ſecundas uerò in quibus ſanguis ipſe ſuperabundat . has enim , prout infrà uidebimus [x] , eryſipelatoſas eryſipelaceas'ue inflammationes : illas uerò inflammata phlegmonoſa'ue eryſipelata nuncupare græcorum conſuetudo eſt. & ſi ex alijs quoq; humoribus uni , uel duobus , aut etiam tribus complicari admiſceriq; tum ſanguinẽ , tum bilem ſæpiculè contingit : ut eryſipelatoſa œdemata , ſcirrhos'ue , aut phlegmonoſos hoſce itidem affectus intelligere queamus .) Sine his uerò etiam abſceſſuum apoſtematum'ue diſpoſitio conſiſtit , ex ſuperabundantia exceſſu'ue quorundam humorum , aut ſpirituum uaporoſorum : ſiue in ipſis patientibus partibus in medio generentur , aut ex alijs confluant : ea ratione qua fiunt illa , quæ decubitus , ἀποσκήμματα græcè uocantur (catharros Arabum Principis traductor [y] appellauit) Nominant uerò ſic huiusmodi diſpoſitiones : quum qui prius unum membrum infeſtant humores,eo relicto ad alterum tranſmutantur . Quocunq; uerò modo fiat abſceſſus apoſtema'ue , id ſpatium , quod abſcedentes interiacet partes , humiditatibus , quæ ipſum faciunt , impletur : Quæ ubi aliquando perdurauerint , plures habent alterationes . Nam & lapidibus , & arenis , & teſtis , & lignis , atq; carbonibus , & limo , & ſorditiei balnei , feci , ſiue amurcæ , & multis alijs talibus ſimilia in abſceſſibus corpora contineri inueniuntur . Quanq; iuxtà Pauli ſententiam [z] aptiùs id nomen prioribus abſceſſibus dedicatur . ijs inq; qui ex inflammatione , aut inflammatis eryſipelaceis'ue tumoribus oriundi ſunt : ueluti Principem [a] quoq; poſteriùs innuere demoſtrabimus . Dupplex igitur (ſiquidem rectè perceperis) apoſtematum abſceſſuum'ue genus prædictum eſt , perindeac ab eodem quoq; aliàs [b] non ſemel didicimus : unum quum phlegmone in pus uerſa , pus ipſum tanq; in ſinu aliquo eſt collectum . Atq; idipſum duntaxat author libri definitionum medicarum intellexit [c] , quum ait : apoſtema eſt mutatio corporis ex inflammatione in pus , Pliniusq; [d] ſimiliter, dicens , ſuppurationibus quæ græci uocant apoſtemata , idem quoq; genus indigitare uidetur : tametſi non neceſſariò quodlibet apoſtema ſuppurõnem eſſe concluditur . par enim ſermo eſſe , ueluti ſi quiſpiam dixerit { hominibus , quæ animalia dicimus } poteſt . In eam nihilominus ego ſententiam magis inclino,ut latinorum ſuppurationem idem cum græcorum apoſtemate fuiſſe Plinius : quemadmodum & Medicarum definitionum author,intellexerit.id quod nonnulli quoq; græcorum crediderunt . Quanuis oppoſitum plurimi (Galeno [e] referente)uelint . Eos .n. qui in conſuetum bonumq; pus immutantur , abſceſſus appellandos minimè cenſent : Sed illos duntaxat qui in aliam quandam corruptionem conuertuntur . Alterum uerò apoſtematũ genus eſt: quũ nulla præcedente phlegmone humor aliquis ſtatim ab initio,iſq; aliàs ſpecie alius,cæterum omninò acris,in parte aliqua colligitur.Porrò excoriat hic circumpoſita corpora:ſpatium uidelicet ſibi moliens,uel inter duas tunicas,uel ſub certis membranis.Excoriat autem omninò

apoſtema,

x. com,13.huius p[i].capitis.

y, 2[a]. p[i]. doc.p[a]. cap.5.poſt.princi.

z. lib.6.cap.37.

a. infra cap. 21. tex. 3.

Apoſtematum genus duplex.

b. uide 14.meth. cap.12.lib. de tumo.præternat. 4.

c. poſt medium.

d. lib. 20. cap. 3. circa medium,

e.lib.de tumo.præ ternaturam cap.3.

apostema, copia distendens: interim uerò putredinem quandã tempore contrahens. De utroq; autem apostematis genere simul intellexit Paulus [f], ipsum communiter hoc pacto definiẽs: ἀπόστημα τοίνυν ἐστὶ φθορὰ καὶ μεταβολὴ σαρκῶν, ἤτοι σαρκωδῶν, οἷον μυῶν, φλεβῶν, ἀρτηριῶν. hoc est. Apostema ergo abscessus'ue est carnium, seu carnosarum partium, nempè musculorum, uenarum, arteriarũ corruptio, mutatioq;. Si quis autem refractaria Minerua præditus, anceps adhuc fuerit, An Principis dubellet seu dubellati hoc idem importet, quod à græcis apostematis nomine indigitari, & à Galeno [g] definitum ostendimus: ipsum met inferiùs [h] perlegat: qum de exitura locuturus dicet: Qua si nomen aldubellati cadat super omne apostema existens in loco uacuo uel concauo, ad quẽ effunditur materia aliqua: & remanet in eo quæcunq; materia sit. Exituram uerò ipsius dubellati speciem esse uolens, ait [i], ex summa esse dubellet, quæ collectionem faciunt: eam .s. speciem quæ calida est, non frigida, pusq; aggregat: q̃uis interdum generis nomine talem exituram indigitans, ut qum de mamillarum, [k] atq; stomachi [l], & hepatis [m] aldubellati collectionem faciente, pusq; aceruante loquitur, ansam pluribus dederit exituram dubellati æqualiter cõfundere. Iam igitur liquet nec phlegmonem, aut erysipelam, neq; herpetem formicam'ue arabum, ac cæteros id genus maxima ex parte cutaneos tumores, apostemata, græcorum more loquentibus, dici posse: Nam in phlegmone non coaceruatur ad concauum sanguis: Sed ad primorum (uti Galenus [n] ait) corporum spatiola (poros græci nominant) quæquidem sola ratione (ipsius eiusdem authoritate [o]) contemplamur: licet ea quæ interaneis ossium partibus existunt, sensui quoq; manifesta ob duritiem (uel ipsomet [p], præter experimentum, teste) uideantur. ex quo spongiosas illas ossium partes chirurgicorũ uulgus appellat. Ad primorum inq; corporum spatiola poros'ue sanguis, partim per uenarum ora, partim per tunicas transmissus, effunditur, resudatq;. Replentur ergo illa prima corpora, nerui. s. ligamenta, membranæ, caro ipsa, tendonesq;, cutis, & ossa, anteq; hæc arteriæ, & uenæ, instar lanæ, & spongiæ, humore aliquo infusæ: atq; (ut idem quoq; medicorum Spirarchus ait [q]) cuilibet carnis particulæ roris modo immiscetur. Idem quoq; de igne sacro, quod erysipelas græce dicitur, herpeteq; determinandum. (quanuis hi affectus à flaua bili oborti magis q̃ propriè dicta phlegmone ad cutim uel cuticulam uergant) grangrænam pariter, ac siderationem sphacelon'ue, nec semper apostemata, neq; (pro ut nonnullos inconsultè machinatos esse deinceps ostendetur) ulcera confitebimur: nisi qum abscessus, aut ulcus eorum principium existit. tunc enim seruare ad finem usq; apostematis uel ulceris naturam potest: Galeno met alibi [r] docente, morbũ in principio & fine eiusdem esse speciei. Adhuc autem nil aliud uel gangræna, uel sphacelos est, q̃ mortificatio, hæc quidem facta, illa uerò fiens. Quæ si ex obstructione sola, uel ab extrinseco adstringente, uirtutisq; animalis transitum, quin uitalium spirituum, nutrimentiq; aduentum prohibẽte, succedat, uel à lurido quopiam pernitiosoq; aconito, aspidis'ue, aut cuiusuis uenenosi animalis morsu, qualitate duntaxat ijs sæpissime enecantibus, originem duxerit, apostematis nomenclaturam sibi uendicare nequaq; poterit. Ad nos itaq; reuersi, concludamus apostematis nomen cõmuniori, q̃ græcorum modo, in præsenti textu, ueluti & in barbarorum omnibus traductis monumentis assumptum: Ni traducentium garrulitate contingat, quod nihilominus q̃ minimi fore momenti arbitramur: Satis. n. superq; nobis impræsentiarum extiterit,

passim

f. lib.4.cap.18. uersus finem.

g 2[i].ad glauco.6. 14.meth.cap.12.

h. cap.21.in prĩ.

i. ibidem: & 2[a]. p[i].doc.p[a]. cap. 5. ante mediũ & clarius secundum bellunẽsis traductionem.

k 12[a] 3[i].cap.9.

l 13. eiusdem tr.4.cap.9.

m.14[a] eiusdẽ.tr. 3.cap. x.

n. de inæquali intemperie cap.2.et 4.14.meth.2. p[i]. prognosti. ultimo & de tumo. præter naturam. 2.

o. 6. aphorismorum com. 20. 13. meth.dist.p[a] cap. 2.in principio & 9.de usu partium p[o]. circa medium & 4[i]. de ratione uic. acut. cõm. 21.post. p[a].

p. de inæquali intemperie 2. 9. de usu partium p[o]. uersus medium.

q.lib.de tum.præternaturam 2. in fine & 14.meth. cap.2.

r. p[i].de locis affec.cap.2. & lib. de particularibus morborum temporibus cap.2.

passim uagantes barbarorum contextus græcis atq; latinis comparare. uerum enimuerò nī de nominibus certare, præter necessitatem, à nasutulis carpi timerem (oportuit enim hucusq; sermonē protelasse, quò rerum differentias nōnūq; pernouerimus) proculdubiò barbaros respuerem. Sequendum nanq; in græcis nominibus græcos, non barbaros, in latinis uero latinos, atq; in barbaris barbaros, & lippis & tonsoribus liquet. cum unicuiq;, propria in arte (Galeno [s] ēt docente) cedendum, uelutiq; peritiori confidendum magis sit. Quaderè, cum præcipuè nihil eruditum de nominibus in medium adduci posse, in uniuersum Galenus pronuntiarit, [t] siue assyriorum linguæ uocabulum sit: ab ipsis assyrijs rem discendam esse, cui nomen illud indiderunt: siue sit persarum linguæ, aut indorum, aut arabum, aut æthiopum, aut omninò aliorum quorundam, illos percunctari oportere, thrasybulum admonuit. [u] Quo quidem consilio deinceps conducti ab ipsomet Arabum Principe nominis Bothor significationem efflagitabimus, paruum nanq; apostema esse: quemadmodum & hoc simpliciter prolatum, Bothor magnum indigitare ait: [x] quod simpliciter dictū Bothor, sequenti cōtextu, pustulæ uoce (ut uidebimus ostendit) apostema reliquum absolutè pronuntians. Hæc de apostematis, atq; Bothor eminentiæ ue (ut aliqui interpretantur) tùm nomine, tùm essentia, in tantùm dicta sint. QVIBVS præostensis (ut ad ea, quæ uniuersaliter primo libro dicta, de ipsorum quoq; speciebus differentijsq;, sunt, complenda reuertamur) communi penes affectam sedem distinctione princeps usus est [y]: Quoniam uel mollem .s. partem, ut carnes ipsumq; etiam cerebrum (perindeac alibi ratione quoq; comprobans adiunxit [z]) uel duram, ut ossa, speciatimq; (ueluti & aliàs, Galeni quoq; demonstratione, confirmat [a]) dentes. Quibus quidem & mediam pariter adiungere, subintelligereq; debemus, ut neruos, membranas, ac tendones, quin cartilagines, & ligamenta tumor ipse apostemaue obsidet. Quā profectò distinctionem, sententiamue ex medicorum quoq; protoplasto Hippocrate [b], eiusq; protogono Galeno [c] elegimus. qui & ossa (ut à duris exordiamur) nonnunq; abscedere, uerumq; apostema pati confitentur. considerandum nanq; (dicebat Galenus [d]) si possibile est illud quod dicit: Noscentibus nobis, ꝙ uiam semper materiebus inuenire naturam Hippocrates opinatur, quando ualida fuerit: & si illæ sint crassiores, & per angusta foramina debeant permeare: quando & per ossa fieri inquit abscessus. Alibiq; [e] etiam cerebrū gangrenā pati: quod ibi sphacelari (largiùs capto nomine) dixit Hippocrates, nedū phlegmone uexari posse, pro comperto supposuerunt. quam quidem cerebri inflammationē phrenitidem, uel phrenitidis causam esse quamplurimis in locis Galenus ipse [f] exprompsit. qum .s. suis membranis in recipienda inflammatione consentit. Quem deindè medicorum imperatorem, & Paulus [g], & Aetius [h]: anteq; hos Oribasius [i], & Alexander [k], absq; liuore insectati sunt: quin & Razes [l], Arabumq; Princeps [m] Auerrhoes [n] quoq;, & haliabbas [o], ac demum tota & græcorum, & arabum schola confirmat. tametsi Oribasius, Paulusq;, & Aetius, atq; ipse etiam arabum Princeps, præter eam cerebro & membranis communem phlegmonem, phrenitidis causam existentem: ipsius duntaxat similaris substantiæ cerebri phlegmonē seorsum à phrenitide pertractant. Quam profectò phlegmonem, gangrænāq;, quin ipsum quoq; sphacelon siderationemue apostematis nomine barbarorum caterua sæpe sæpiùs indigitare consueuit. Atq; alijs quidem locis uel currentibus (ut ita dixerim) oculis, obiterq; ferè uisis: sedulò tamen, ac maturè Galeni uerba de iniqua intē

perie

Nota.

s. lib. ad bonas artes exhortāte post medium.
t. lib. de salubri an ad gymnasticā pertineat. cap. 32.
u. ibidem.

Bothor quid?
x. 2ª. pi. doc. pª. cap. 5. in princi.
y. ubi supra.
z. pª. 3ⁱ. tra. 3. cap. pº. circa prī.
a. 7ª. 3ⁱ. cap. pº. post mediū.

An cerebrum et ossa possint apostemari.
b. 7ⁱ. aphori. 73. sexti. 45.
c. 7ⁱ. aphori. 54.
d. ibidem.
e. 7ⁱ. apho. 50.
f. xi. metho. 18. in prin. & 4ⁱ. de locis affectis pº. et 3ⁱ. 5. et 5ⁱ. 3. et. 2. de sympt. causis. 7. post mediū 4. de præsagi. ex pulsibus cap. 9 ā prin. & uide pⁱ. prorrheticorū cōmētario pº. cōm. pº. & sæpe.
g. 3ⁱ. 6. 7. et. 8.
h. sexti. 25.
i. lib. curationum cap. 9. x. & xi.
k. pⁱ. 13.
l. lib. diuisionū. cap. 6.
m. 2ª. pⁱ. doctrina pª. cap. 5. pª. 3. tr. 3. cap. pº. in prin. & cap. 4. & 5.
n. 4. colliget ca. 46. post medi.
o. 9. theor. cap 4.

perie sermocinantis, perlibrato, qum ait.[p] Ac quæ in uentriculum incidunt abscessionum optima est, quæ in sinum eius internum abijt: in quem etiam plerūq; se aperiūt: Mala uerò quæ sub peritonæum. Pari modo in ijs quæ circa cerebrum existunt, bona est quæ in priores eius uentriculos abscedit: mala quæ sub inuolucro eius, item quæ in posticum eius uentrem se recipit. Qui uerò circa costas abscessus colliguntur hi in capacitatem erumpunt thoracis &c. quo quidem in loco si rectè perlibraris, & cerebri, & costarum abscessus, nedum phlegmonē fieri supponit. Quam porrò dentes etiam aliquādo suscipere, uel ipsi phlegmoni quippiam simile pati, iam alibi ratione[q] quam princeps (uti uidebimus[r]) transcripsit comprobare, nedum simpliciter proferre offenditur. Quo etiam loquendi modo (ut phlegmoni .s. persimilem affectum in ossibus concedamus) de fractis aliquando ossibus loquens[s] usus est. Nec sanè miror, inquiens: si phlegmones quidam simile etiam ipsis fractis ossibus ad portionem accidat. Quamobrem de mollium simul, durarumq;, & mediocrium partium tumoribus præter naturam, speciatimq; de phlegmone sermonem habens,[t] ait. Quòd uerò omnis quoq; caro (cuius iam maximeq; affectio est inflammatio) repleri fluore sanguineo uideatur, & color, & tumor ipse ostendit. quarè & humida omnis & madescēs, uti lana & spongia apparet. Huius rei testis est, quæ effluit sanies: qum inflammatio hostiolum habet. Iurè autem arbitror & ipsa cutis unà cum tumoribus eorum quæ subiacent, attollitur, & circumtenditur, & interposito tempore ipsa etiam de fluore aliquid accipit. uti uasorum quoq; tunicæ. sic etiam & ipsæ, quæ in inflammata parte sunt, membranæ: quin etiam ipsi nerui, & tendines, tempore procedente ipsius inflammationis participant. Interdum tamen uulneratis ipsis aut aliter affectis, ex illis ipsis primò ipsum malum incipit. uniuersaliter uerò nihil inflammatæ parti, secundum naturam, exactè se habere perseuerat, qum mora inflammationi est. sed omnia cum carne de fluore fruuntur: ut nōnunq; ipsa quoq; ossa attingat. quemadmodū ex ipsis promouetur interdum primò affectis &c. Cuius quidem Galeni uerba satis superq; cōtemplatum esse Principem (si rectè perlibraueris) liquet. QVONIAM uerò serapio[u] tam Hippocrati & Galeno, q; eos insequentibus omnibus barbaris nedum græcis aduersari, Marte proprio uisus est (tametsi apostema in cerebro, & frigidū & calidum proposuerat[x]) sic exquisitiùs postea loquens. Et quādo accidit in cerebro: nō oportet ut iudicetur, quia est in ipso cerebro: immo in uelamine duro continente ipsum, quod nominatur menynga. & est illud ex quo nascitur uuea tunica & secundina (tenuem per hæc membranam intelligens, quæ χοροειδὴς, choriformis à Galeno[y] nuncupatur, à barbaris uerò secundina. à qua quidem ῥαγοειδὴς, uuea .s. tunica oculorum exoritur. quaderè sic legendum fortassis est; ex quo nascitur uuea tunica, & est secundina; subditq; deinceps: Quia nos scimus q in omni membro, in quo fit tensio, accidit apostema: Sed non est in natura cerebri, ut recipiat tensionem, propterea quia est humidum currens. Et similiter non est in natura ossis ut recipiat tensionem, propterea quia est frigidum & siccum, & durum ualdè. Est ergo necesse ut non accidat tensio nisi mēbris quæ sunt inter id quod est in fine duritiei, & inter id quod est in fine lenitatis: Sicut sunt panniculi, & ligamenta, & nerui, & lacerti, & caro, & quæ sunt illis similia. Talem igitur Serapionis phantasiam sufferre noluit Princeps, ubi communiter loquebatur priùs, ita exordiens.[z] Apostemata præterea membris accidūt mollibus, & est etiam qum ossibus

p. cap.3.post medium.
q. 5. de compo. med. secundū loca.cap.4.ante medium.
r. paulo infra.
s. 6.meth cap.5. circa medium.
t. libr. de tumo. præterna.cap. 2. uersus finem.
Caro.
Cutis.
Vasorū tunicæ.
Membranæ.
Nerui.
Tendines.
Ossa.
Serapionis opinio.
u. p°. breuiarij cap. 20. in prin.
x. ibidem. cap. 17. in prin.
y. 8. de usu partium cap.8.
Serapionis locus.
z. 2ª.pⁱ.doc.pª. cap.5.post. prin.

*ossibus accidit res, quæ apostemati similatur, per quam eius ingrossatur magnitudo, & eius augmentatur humiditas. rationemq; huius extemplo adiungens, inquit. Neq; est mirum aut extraneum, ꝙ recipiens augmentum additionem'ue cum nutrimento, recipiat eā .s. additionem cum superfluitate: qum in ipsum penetrauerit, aut in ipso acciderit. Tam defluxui, q̄ paulatim aceruatæ materiei relatum apostema, ijs ultimis uerbis (quicquid nonnulli sōniauerint) indigitans. Deinceps uerò, tametsi de cerebro loqui intenderet: de utrisq; tamen, cerebro inq̄, mollibusq;, ac ossibus duris'ue omnibus (repetita Galeni rursus ratione) sic expressiùs contrà Serapionem ait.[a] Non enim est quemadmodum quidam existimant medicorum, ꝙ cerebrum ipsum non apostematur: sic ratiocinantes. Nam quod est lene sicut cerebrum, & durum sicut ossa, non extenditur: Et quod non extenditur, non apostematur. Hic autem sermo est erroneus, & illud ideò, quoniam lene uiscosum extenditur, & ossa etiam apostemātur. Et Galenus illud confessus est.[b] Et nos monstrabimus sermonem de eo in capitulo dentium.[c] Immò dicimus quod omne quod nutritur, extenditur, & augmentatur cum nutrimento. Et similiter est possibile ꝙ extendatur & augmentetur cū superfluitate: Et illud est apostema. Exequitur autem quod promiserat (ne mendax inanisq; reputetur) qum de dentibus sermonem particulariter habuit, Galeni adhuc rationem repetens,[d] ijs uerbis. *Et quandoq; accidunt eis .s. dentibus species apostematū. Et illud quidem non est mirum: omne .n. quod recipit extensionem cum augmento nutrimenti, non elongatur quin recipiat extensionem cum superfluitate. Nam si non reciperent materias penetrantes in eis, augmentantes eos, non fierent uirides, & denigrarentur. Illud .n. est propter penetrationem superfluitatum in eis: Et dentes quidem creati sunt recipientes augmentum & additiones semper. ut sit eis illud loco eius quod conteritur. Ita ꝙ dēs oppositus, loco eius qui cecidit & eradicatus est, augmentatur in longitudine cum fit additio conueniens ei, & non opponatur ei contritio. Quæ q̄dem uerba (uelut prædiximus) è medicorum phœbo transcripta sunt: ubi priuatim de dentibus loquebatur: quem pari pacto referre (quò ipsius Auicennæ furtum liqueat) minimè grauabor. Sic ergo inquit:[e] Si uerò liuidi per omnem suam substantiam facti appareant dentes, nihil mirum est ipsos ad inflammationi simile pati, Cui rei ex eo quis amplius fidem habeat, quod ex nutrimento ferè per omnem animantis ætatem incrementum accipiant. Id quod euidenter sæpenumerò apparet in his dentibus qui exemptis oppositi sunt, ut potè qui semper augescunt. Quātùm uerò augescunt, tantùm in ciborum mansu deteruntur. Qum uerò impossibilè sit incrementum accipere citrà nutrimentum: omninò duabus affectionibus, & his contrarijs obnoxij erunt, inopiæ uidelicet, & redundantiæ alimenti quod eis suppeditatur. Inopia igitur aridiores, & macriores, alimentumq; non sentientes, & ob id tenuiores eos reddit. Redundantia uerò consimilem in eis affectionem excitare potest, qualis est circà carnosas partes inflammatio &c. Cui deinceps medicorum Spirarcho, & græci, & arabes omnes, præter Serapionem assentiunt. præsertimq; Abenxoar: cuius uerba perlegere ne pigeat, qum ait:[f] Et ingrossantur quandoq; ossa in sua superficie ab humoribus mordicatiuis, qui infunduntur in ipsis ossibus, aut à fame grossa quæ transit super ipsa, undè concauantur, & corroduntur, & ingrossantur. Iterumq; latiùs deinceps:[g] Ingrossantur quandoq; ossa præternaturam, propter grossum regimen inordinatum subitò factum, & nō successiuè.*

a. p[a].3[i].tr.3.cap. p[o]. in prin.

b. 5. de cōpone. medicamē. secūdum loc. cap. 4. post prin.

c. 7[a].3[i].cap. p[o].

d. ubi supra .s. 7[a]. 3[i]. cap. p[o]. post medium.

e. 5[i]. de compo. med secundū loc. cap. 4. uersus medium.

f. 2[o]. theisyr. tr. 6. cap. 2. in prin.

g. ibidem cap. 5. in prin.

,, ſucceſſiuè. Et iam audiui dici à patre meo, ꝙ cuidam uiro uidit naſci in dorſo ſuo os, ad ſimilitudinẽ unius cornu: quod erat minoris duritiei oſſis naturalis. & ipſe pater meus purgauit humores groſſos in ipſo: & poſteà poſuit medicinas exiccatiuas ſuper os: ita ꝙ cecidit dictum os: ſicut cadunt cornua cerui in uere. Et mihi etiam fuit ortum os unum ſuper dorſum, magnum mihi inferens dolorem. & purgaui me ab humoribus groſſis, & poſui ſuper ipsum reſolutiua &c. Quod ſi aliud adnaſci, extendiq́;, & augeri poſt ortum conceſſeris, multò magis me herclè naturale os nutrimento quidem extenſibile, ſuperfluis quoq; craſſeſcere, maiusq́; nonnunq̃ fieri poſſe confiteberis.

Obiectiones.

QVONIAM uerò Galeni ratio de dentibus, à primo naturæ ortu, ad finem usq; uitæ (ni cadãt) augeſcẽtibus, prolata eſt, Princeps aũt ad cerebrũ, cæteraq́; oſſa, incrementi duntaxat ætate, ad ſtatum uſq; adoleſcentia, dilatare illam uoluit. Idcircò non temerè
1a. nõnulli ambigũt, qa in cõſiſtenti ætate, magisq; deinceps in decremẽto neutiq; fieri poſſe, cùm in cerebro, tùm in oſſibus apoſtema uidetur. nec. n. amplius nutrimẽto tũc tẽporis augẽtur, qn
2a. uix poſſunt, deficiẽte ætate, nutriri. Adhuc dẽtes haud ſecũdũ oẽs dimẽſiones: at (ueluti ex Galeno,[h] Principeq́;,[i] ac ipſo ẽt Ariſtotele,[k] colligitur) ſecundũ lõgitudinẽ dũtaxat augeri
3a. uidẽtur. Sic igitur & apoſtemata in illis fieri cõtingeret. Neq; uidetur ẽt præaſſumpta ratio ualere. Quicqd. ſ. nutrimẽto increſcit, id ipſum ſuperfluis quoq; augeri poſſe. Illud. n. natura nutrimentũ ad ſe dulciter trahẽte, ac poſt coctionẽ apponẽte, incrementũ fit: hoc uerò fieri nõ poſſe uidetur. Cũ uel exteriùs, tanq̃ naturæ moleſta, ſuperflua remaneãt, minimè qdem ab ipſis mẽbris attracta: uel ſi à fortioribus uiolẽter impulſa ſint, nõ ſic cuilibet minimæ particulæ adhæreãt, ut membrũ ijs increſcere queat. Hæc igitur obiecta nõnullos adeò perturbarũt, ut inconſtantes uarieq́; titubãtes, nũc horſum, nũc uerò illorſum ceciderint. At minimi me herclè momẽti ſunt: Galenumq́; lõgè minus q̃ Auicennã torquere uidẽtur. qui nõ hãc eſſe principalẽ rationẽ ſuppoſuit: uerùm eam quæ experimẽto cõprobatur, oculisq́; cõſpicitur: luẽtes ſ. per oẽm ſuam ſubſtantiã factos dentes. quãobrẽ corrũpente quopiã humore ſic plenos eſſe opinandũ: uti caro ſanguine (quoties phlegmone uexatur) infarta eſt. Illi ergo qppiã ſimile patitur (humoris tamen craſſitie, calorisq́; (cũ frigida pars affecta naturali temperamẽto ſit) paucitate. præter colorẽ ibi magis rubeũ, hic uero magna ex parte liuidũ, à carnis natura calidæ affectu differẽs. quin et dolore, pulſationeq́; (q̃uis horũ cauſæ, effectuũ quoq; nominibus ab Hippocrate[l] deſignatæ exiſtãt) cùm & ſenſus, & arteriarũ expertia oſſa ſint. Ex eo uerò quiſpiã habere huic rei fidẽ poſſe ſubiũxit: ꝙ ex nutrimento ferè per omnem animantis ætatẽ incrementũ accipiant. Declarare igitur id quod apparet facilius ex incremento, præſertim rudioribus ambigẽtibusq́; ualemus. Penitiùs uerò contẽplantibus: haud in augmẽti, ſed in nutritionis ui ratio cõſiſtit. Quadere ſtatim Galenus ſubdit.[m] ,, Cũ uerò impoſſibile ſit incrementũ accipere citrà nutrimentũ: omninò duabus affectionibus, & his cõtrarijs obnoxij erunt, inopiæ uidelicet, & redundãtiæ alimẽti quod eis ſuppeditatur. Inopia igitur aridiores, & macriores, alimentũq; nõ ſentientes, & ob id tenuiores eos reddit. Redundantia uerò conſimilẽ in eis affectionẽ excitare poteſt, qualis eſt circa carnoſas partes inflammatio. Poſt quæ curationem adſciſſens, repellentibus (ut in carnis exordiente iam phlegmone) occurrit: Non cõgeſtione, paulatimq́; facta coaceruatione, cui repulſio minimè congrueret: Sed defluxu fientẽ affectũ inſinuãs. Quoniã uerò Princeps totã incremẽto ui

h. .5. de compo. med. ſecundũ loc. cap. 4.
i. 7.3. tr. 3. cap. po.
k. .5. de genere animaliũ ultimo.

Ad primum.

l. .2. aphoriſ. 6. & lib. uulneribus capitis tex. ſecundũ uidiũ. 38.

m. ubi ſupra .5. de cõpo. med. ſecundum loc.

detur,apud nõnullos interpretes,rationis uim(quã ſæpiùs repetit)exhibere:propterea exq=
ſitiùs adhuc ueſtigãtibus,malè ab his perceptã principis mẽtem liquebit. Qui nutritionem
priùs,dein uerò incrementũ ſupponit. In qua qdem nutritione,tũ extenſionẽ,tũ incrementum
quodãmodò fieri perpendemus:quatenùs uidelicet diminutioni,nedũ ſiccitati, ipſamet nutri=
tionis actione,uel in ultima quadantenùs decrepitate,perditã inſtaurãdo ſubſtãtiam, cõſump
tamq; renouãdo obſiſtitur. Quòd ſi nõ amplius poſt uiceſimũ qntum,uel triceſimũ annũ augẽ
tur:uirtutis(nõ maius:at uel æquale,uel minus deperdito reficere,inſtaurareq; coquẽdo po=
tẽtis)imbecillitati,haudquaq; uerò ſiccitati,aut duritiei attribuẽdũ. Cũ multæ adhuc partes
tũc tẽporis molliores lõgè ſint,q; oſſa,dentes'ue in ſuæ natiuitatis exordio extiterint. Quin dẽ
tes ipſi pluribus qdem oſſibus duriores,ſiccioresq; ad finẽ uſq;(deducto impedimẽto)augen=
Ad 2m. tur. Verũenimuerò toto aberrãt cœlo,q nõ trina dimẽſione ueroq; incremento augeri dentes
n. quinti de gene ratione animaliũ ultimo. existimãt:quãuis prima naturæ intẽtio(tã philoſophi[n] q; Galeni[o] teſtimonio)iuxtà lõgitudi=
nẽ,perfecto adoleſcẽtiæ tẽpore,augmentũ facere ſit,propter eam quæ mãdendo fit detritio=
o. xi. de uſu par tium cap. 3. & 5. de cõpõne. med. ſecundũ loc. cap. 4. circa medium. nẽ. Etenim ſi nõ ſecũdum latitudinẽ extendi prõptè,facileq; uideatur. Alteruter utrinq; po
ſitus impedimẽto ſæpiùs eſt. Quãobrẽ nõnullis quorũ dens aliqs ceciderit, dẽtes utrinq; adeò
increſcere nõnunq;,uel in adultioribus,qn ſenibus(tametſi minùs,rariusq;) nedũ adoleſcẽti=
bus,inqbus me herclè frequẽtiùs,cõſpeximus. Vt cadẽtis uacuũ derelictũ locũ repleuerint.
Ad 3m. nullumq; inde cecidiſſe oſtendant. Vim quoq; nõ minus argumentũ habet de ſuperfluo, q;
de attracto nutrimẽto cõcludere. Licet.n.hoc attractũ apponatur, ſubſtantiæq; adglutine=
tur,coaleſcatq;: Illud tamẽ impulſum,rorisq; inſtar mẽbro prius inſperſum,deinceps uerò ue
lut à pãno quoduis liqdum,ſic à mẽbro imbibitur. adeò nihilominus ut uerũ augmentũ (inſtar
illius)nõ efficiat:quoniã id minimis particulis minimè appoſitũ coaleſcit. Sed in porulis dun=
taxat retentum,tumorẽ inde præternaturã nuncupatũ attollit. Nil ergo aliud aduerſorũ ra=
tio cõcludit,q; uerè incrementũ dici nõ poſſe,haud uerò,fieri nequiuiſſe tumorẽ: à corruptio=
Nota. neq; deinceps apoſtema,demonſtrat. Oborta uerò tota huiuſce rei difficultas eſt,maximeq;
apud oẽs barbaros adoleuit:adeò ut uarij uaria effinxerint,ob cùm phlegmonis tùm apoſte=
c. ſupra fo. 18. 19. 20. 21. matis propriè dicti ignorantiã. Quorũ tamen definitiones ſi ex prænarratis[c] agnoueris,lõgè
prõptiùs q; ego tibi enarrare uerbis ualeã,ipſorũ deliria pernotaueris. Cerebrũ itaq; phleg
mone,atq; eryſipelate uexari(tametſi raro) abſurdum tamẽ impoſſibile'ue minimè eſt, Quin
p. lib. curõnum cap. 9. tùm phlegmones,tùm eryſipelatis anteſignana inditia,atq; ẽt demõſtratiua Oribaſius,[p] Pau
q. 3. cap. 7. et. 8. lus,[q] Aetiusq;,[r] ac Princeps,[s] oſtenderunt. Apoſtemate autem abſceſſu'ue licet rariſſi=
r. lib. 6. cap. 25. 26. me) nõnunq; tamen,& maxima qdem ex parte,tribus paucioribus'ue hominẽ diebus per=
necante cerebrũ ut organũ eſt occupari cõtingit. Id quod Panhormi quædã publici ægrotan
s. pa. 3. tr. 3. cap. 4. & 5. tium hoſpitij cadauera priuatim,exercẽdi ſtudio,diſſecãtes,experimẽto nõnunq; cõfirmaui=
mus. Atq; hic rurſus Neapoli,anno 1548. caput cuiuſpiã ĩ incurabiliũ morborũ hoſpitio præ
mortui, publicè (ob ſuſpẽſorũ penuriã)incidẽtes,totã cerebri ſupra uẽtriculos ſubſtãtiã,præ
cipueq; anteriorẽ multa puris copia infartã,præter utrãq; mẽbranã ſimiliter affectã,inueni=
mus. Quinimo duos aquoſos abſceſſus olẽti ſanie ichore'ue plenos,ueſicula uidelicet mẽbranã
ue quadã circũuolutos, in corniformi calloſoq; dextri cerebri proceſſu,nõ ſine aſtantiũ admi=
ratione,ſtrepituq;,offendimus. Fieri aũt ex cerebri ſubſtantiæ corruptione, atq; in pus con=
uerſione calidum abſceſſum, non uidimus, haud tamen impoſſibile ipſius aliquando princi=

pium

pium fore (in extremis præcipue partibus) arbitramur: haudquaq; uerò ad uigorẽ nisi rarissimè peruenire: At statim circa talis corruptionis primordia maxima ex parte ob partis principalitatem pernecare. nullatenus uerò in corde uerum apostema incipere posse demonstrabimus. [t] Idipsum nihilominus interdum proprijs oculis conspeximus, ob maximum in capite factum uulnus incisionemq;, adeò quidem ut cerebri etiam substantiam effatu dignam penetrauerit, uel obliqua transuersa'ue dissectione peracta, cerebri frustum dimidiæ ferè nucis compressæ tamen magnitudine semotum omninò sit, tamq; uulneris & sanguinis è uulnerata parte defluxus, q; alterantis aeris ratione, multam deinceps ipsius cerebri substantiam perindè corruptam, ut puris uice, quolibet medici opere, capitisq; dissolutione, deflueret. Qui nihilominus uulnerati quindecim diebus, plùs minus'ue iam uixerunt. Quinetiam aliquos adhuc hodie uiuentes integræq; sanitati uel opera nostra restitutos agnouimus. quorum tamen Cerebri substantiam lupini, aut paruæ fabæ magnitudine, proprijs manibus, utpotè incisam corruptamq; abstulimus. ambigentibus interim, ob anatomes imperitiam, chirurgis: an cerebri substantia, an muccosum pituitosum'ue excrementum esset. Verùm de hòc aliàs. Id nobis impræsentiarum satis est, ut apostema fieri posse in cerebri substantia credamus: quoniam semota nedum corrupta cerebri parte, uixisse conspeximus. Id quod demum de frigidis præsertim apostematibus, aquosisq; ex eo quod uitulis accidere maximeq; in Siciliæ Lilybæo audiuimus. Hæc.n. animalia præsertim quæ tenella sunt endemius quidam morbus inuadere consueuit. alibi.n. contingere non audiuimus. q si euenit non omnibus in locis. qui & epidemius esse à nonnullis creditur. quamobrem ab alijs euestigiò segregant, ne illa pariter afficiat. firrium ibi uulgares nuncupant, quod nomen illis in gyrũ factam reuolutionem præsefert. circũuoluuntur.n. uituli statim atq; morbo illo affliguntur. quorum quidam confestim, ac repente apoplecticorum instar intereunt, quidam triduum, ac diutiùs quoq; uiuunt. quibus non aliud remedium inuenerunt, q; macellũ. ex quo fit (cum assiduus hic morbus ibi sit) ut uitulinas carnes frequentius comedant, q; ipsi præsertim domini cuperent. Mortuis ergo aut morbi ui, aut macellariorum gladio uitulis, in cerebri uentriculis, præsertimq; anterioribus maximã uiscidæ, uel tenuis etiam aquæ copiã, uel mẽbranula contentam gallinacei oui molliori adhuc putamine cooperti instar inueniũt. adeò ut in planta manus nõnulli accipiẽtes, ut prædictũ ouũ aqua plenũ uarijs hominibus indigitarẽt. Quò, aũt id maius extiterit, eò magis cerebri substãtiam deficere obseruarũt: ampliusq; abscessui spaciũ derelinquere. adeò ut interdũ uix tertiã cerebri partẽ inuenerint. ex quo cerebrũ corrodere talẽ abscessũ aiunt: forte q̃a in eã apostematis aquã corrupta cerebri substãtia cõuertatur. Eq̃bus oĩbus patet cerebrũ uero apostemate, præsertimq; frigido occupari posse, necessariò tamẽ ad mortẽ perducẽte. At nostrũ ad cadauer quod Neapoli ut diximus publicè dissecuimus reuertamur. Cuius q̃dẽ cadaueris, & septẽ (si rectè memini) locis craneũ, & pluribus tùm pectoris ossa, tùm ipsum quoq; sinistræ partis iugulũ, & nõnullæ ẽt costæ manifestissimis apostematibus à morbo gallico exortis oppressæ fuerant: tumoribus inq; in ipsa ossium substantia obortis: quibus deindè ruptis, apertisq;, puris copia huiusq; grauiter olentis emanabat. quo quidem illinc defluxo patula ossis cauitas, multaq; interanearum partium putrefactio quibuslibet uel alongè conspicientibus apparuit. Vt hoc solum cadauer satis superq; idoneum fuerit, pro huiusce quæstionis, contrà Serapionem, claritate.

t. paulo infra.

Sed quid est quod tantoperè admiremur, si apostematis propriè nuncupati essentiam perspectam ex prænarratis habuerimus? Vbi.s.partes quæ inuicem priùs unitæ fuerant, nunc (humore quopiam imbibito, intermediaq; parte, quæ priùs extrema coniungebat, putrefacta iam, carieq; oppressa) distent. tam cum euidenti extrinsecus tumore, q; sine illo. Satis.n.est q in penitioribus ossium partibus tumor moles'ue præter naturam existat. A defluxu quoq;, nedum paulatim facta aceruatione desumpto exordio. Quanuis.n.à maximis ad paruas, ac demum ad capillares usq; uenas, defluxus fiat: illis tamen immodicè plenis, resudat uel sanguis, uel quiuis alius à fortioribus ad imbecilliores partes trāsmissus, aut ab ijs fortassè attractus, aut (perindè àc inferius ostendemus [u]) obiter admissus humor, rorisq; uice priùs tam neruosis partibus, q; osseis, nedum carneis imbibitur, porulos quidem nutrimenti instar (uelut anteà [b] tetigimus) ingrediens. quamobrē & repellentibus ab initio statim in dentium affectu, quemadmodum in exordiente carnis phlegmone, Galenum [x] defluxui obsistere prædiximus. [c] Quid deniq; impedimento fuerit ex bili, tam cerebrum, q; ossa apostema nedum inflammationem suscipere? cum faciliùs, promptiusq; humor hic, tùm in glutinosam compactamq; cerebri substantiam (haud.n.sic fluida liquida'ue, uti Serapio machinatur, cerebri substantia est) tùm in osseam, duramq; penetrare, q; alij succi. (uel Galeno [y] principeq; [z] comprobantibus) perspicua ratione uideatur. præsertim si ad defluxū inflammatio referatur. Quamobrem de phrenitide sermocinans Paulus: [a] ubi cerebrū quoq; phlegmonem unà cum membranis experiri posse prædixerat, causam morbi esse adiunxit, uel sanguinem superantem, uel biliosum humorem, nonnunq; & flauam bilim perustam, adeò ut in nigram degenerauerit. Deincepsq; iterum habitò tùm phlegmones tùm erysipelatis cerebri sermone: [b] de lethargo demum ait, [c] locum eundem quem phrenitis, nempè cerebrum occupare, materiam uerò mali contrariam esse, pituitam.s. atq; etiam atram bilim. ueluti ante ipsum Galenus [d] expressit, Principsq; [e] illi ascripsit, tametsi Paulus nihil de atra bilario succo meminerit. Ex omnibus igitur humoribus, tùm in cerebro, tùm in ossibus apostemata fieri posse: (inuitis nonnullis interpretibus) tùm græcorum, tùm arabum omnium (quos uidimus) testimonio, contrà Serapionem concludemus. Nec adeò dura adamantinaq; ossa existere ut extendi, eiusdem phantasmate, nequeant. Idipsum nihilominus uerum esse confitentes: si paulatim.s proprijq; alimenti (ut par est) superfluitate aceruata generandum apostema sit: proculdubiò cerebrum ex pituitoso, aquoso'ue ossa uerò atrabilario ex succo promptiùs illud susceptura. AT PAVCA de corde hìc etiam obiter percurramus. Etenim quia neq; ut ossa durum, neq; ut cerebrum molle est, dubiò procul apostemari 1. posse uidetur. Eaq; præsertim ex Galeno [f] præassumpta, nec non à Principe [g] ob- 2. seruata ratione, quoniam augeri nutrimento ualet, igitur & superfluitatibus increscere, ac tumefieri nonnunq; posse consonū est. Oppositum uerò à Galeno [h] perlegimus, dicēte. τὰν καρδίαν δ᾽ αὖ πάλιν ἀδύνατον ἀπόστημα παθεῖν. *quod est, Rursus autem cor apostema abscessum'ue pati impossibile est. Quamobrem & Aristoteles [i] philosophorum decus ait. Cor solum uiscerum, atq; omninò partium corporis nullum uitium patitur graue. Idq; recta ratione. Cum.n.principium corrumpitur, nihil est quod cæteris quæ inde pendeant, præbere auxilium possit. Inditium ut nullum affectum cor patiatur, quòd in nulla hostia cor ità affectum uisum adhuc est: ut in cæteris uisceribus aliquando cernitur.*

u. cap.2.cō.9.et cap.19.cō p°.
b. supra fo.26.ī responsione ad 3.
x. 5. de compo. med. secundum loc.cap.4.
c. supra fo. 25. in fine & 26. in prin.
y. 6.aphoris. cō. 33.
z. pª.3.tr.3.cap. 7.
a. tertij. 6.
b. cap.7.& .8.
c. cap.9.
d. lib.de atra bili cap,5.
e. pª.3.tr.3.cap. 7.
Contra Mattheū de gradis.9.almā so.cap. de phrenitide.

An cor possit apostemari.
f. 5.de cōp°.med. secūdū loc.cap.4.
g. 2ª.p¹.doc. pª. cap. 5. & pª. 3. tr.3.cap.p°.ī prī. &.7.3. cap p°.
h. p¹.de loc.affe. 5.circa finem.
i. 3. de partibus animaliū cap. 4. iuxta finem.

Renes.n. ſæpenumerò calculis, & panis, & papulis referti uidentur: atq; etiam iecur, & pulmo, ac potiſſimum lien &c. Pro huius ergo nodi, atq; à nonnullis in Galeni etiam ſcriptis reputatæ contradictionis diſſolutione: quia.ſ.interdum [k] admictere, nonnunq; [l] uerò (uti præaſſumptum iam eſt expreſſiùs abnegare inuenitur: in memoriam reuocare oportet quæ de apoſtematis noīe penès græcos atq; arabes præſcripta iam ſunt. [m] Etenim phlegmone uel eryſipelate uulneratum cor, (ſiquidem uulnus ad uentriculos uſq; minimè penetret, in quo ſub nimio ſanguinis effluxu confertim interire hominem neceſſe eſt) tentari poſſe certum eſt, & à Galeno [n] etiam, pauloq; [o] ipſum (præter barbaros) tranſcribente admiſſum. Itaq; iuxtà nomenclaturam barbarorum, phlegmonem quoq;, & eryſipelam ipſam, quinetiam ſcirrhos, ac œdemata (ueluti prædiximus [p]) apoſtematis nomine dignātium, apoſtemari cor, apoſtemate'ue comprehendi, tuta fronte pronuntiare poſſumus. Verum autem & exquiſitiùs deſumptum græcorum ἀπόστημα abſceſſum'ue pati minimè poteſt. Haudquaq; uerò intelligimus, quia ſi apoſtema in corde fieret, animal interficeret. Sic n.phlegmone, atq; etiam eryſipelate, quin (ut uno uerbo expediam) largè aſſumpto etiam apoſtemate comprehendi nequiret. Cum illicò priùs q; augeantur huiusmodi affectus (Galeno [q] comprobante) animal corrumpatur. ità etiam quod de cerebro declarauimus [a] falſum eſſet, ipſum uidelicet propriè capto apoſtemate abſceſſu'ue aliquando uexari poſſe. quoniam.ſ.animal perimeret. uerùm hic non aliter apoſtemari cor, quin ipſius etiam ueri apoſtematis abſceſſus'ue principium primum ſuſcipere, q; cœlum noſtro digito pertingi, dum in terra degimus, impoſſibile fore determinamus. Frigidum nanq; in ipſius ſubſtantia tumorem, ſcirrhum inq;, uel œdema gigni (cum fons & origo caloris ſit, continuoq; moueatur) perindè quidem difficile reputamus, ut phœnice rariùs contingere poſſe credamus. Ab initioq; ſtatim ſtrangulare, priùs q; ad exquiſiti apoſtematis exordia perducere intendat. Calidum uerò quod ex inflammationibus (tametſi frequentiùs frigido quouis tumore cordi aduenire potentibus) oriri conſueuit: ijs uidelicet ſuppuratis, atq; ſpatium inane producentibus: ut quæ priùs ſe contingebant partes, nunc abinuicem diſcedant, impoſſibile quidem penitùs eſt. Oborta.n.phlegmone, priùsq; ad hoc perueniat, citiùs longè q; frigidi tumores perimit Etenim cum cor ipſum non toleret ut apoſtemetur (bene Princeps ait [r]) quomodo ergo tolerabit ut collectio & ſanioſitas in ipſo fiāt? Idcircò perbellè Ariſtoteles inquit [s], in nulla immolatarum hoſtiarum cor, quemadmodum alia uiſcera, graui quopiam uitio deprehenſum eſſe inuentum eſt. Longinquiùs ergo non temerè ab ipſomet arabum principe [t] dicitur ab hoc, ut toleret ſolutionem continui (ut in ueris apoſtematibus fieret) q; apoſtema.intellige penès ipſius loquēdi modū, phlegmonē, aut eryſipelā &c. Quibus exqſitè perpēſis, Galeni uerba rurſus trutinare debemus. quādo impoſſibile qādē ait [u] cor ἀπόστημα παθεῖν, hoc eſt, apoſtema pati. Haud .n. ⁑ ſuſtinet ⁑ ueluti corpus interpretatur, ait, ut intelligamus abſceſſum quidem cordi aduenire poſſe, Hoc tamen illud minimè ſuſtinere: quia.ſ.ab eo trucidetur. At impoſſibile cor apoſtema pati Galenus inqt adeò ut nunq; hmōi enuntiatio uera ſit ⁑ apoſtema cor inuadit ⁑ multoq; minùs hæc. ⁑ apoſtema cor affligit ⁑ uel ⁑ cor apoſtemate cruciatur ⁑ exqſitè inq; apoſtematis noīe deſumpto. Nā ſi largiùs, īpropieq; unà cū barbaris apoſtema ceperimus: tā calido q; frigido (licet hoc rariùs) apoſtemate, ſeu exqſitiùs loquētes tumore tētari poſſe dicemus. Id quod de frigidis prop

Solutio.
k. ut. 5. de locis affectis cap p°. poſt medium.
l. ut p[i]. eiuſdem 5. circa finem.
m. fol.19.20.21.
n. 5. de locis aff. p°.
o. lib.3. cap.34.
p. fol.19.20.21.
q. 5. de locis affe. p°.
a. ſupra fol.28.
r. 11[a]. 3. tr. p° cap.2.
s. 3. de partibus animalium. cap. 4. circa finem.
t. ubi ſupra.
u. p[i]. de locis aff. 5.

tereà admictimus: quoniã Galenus cũ cordis affectus à forti eius intẽperie, aut uenenoso humore nõnũq; ab erysipelate, aut phlegmõe fieri protulisset [x] illicò adiunxit ‹ aut alio quopiã præter naturã tumore › per hæc uerba fieri posse frigidos etiam tumores (ut arabum Princeps [y] & Serapio [z] exposuisse uidetur) intelligere Galenus præsefert. nisi herpetem, atq; anthracem intellexisse contenderis. Impossibile autem non uidetur eam aquositatem, quæ in cordis operculo comprehenditur, interdum in ipsa cordis substantia imbibi posse, atq; œdematosam quãdã, aut scirrhosam dispositionẽ excitare: uel atrabilariũ defluentẽ sanguinẽ hanc secundã producere. Quibus nihilominus affecti frequenter, & fortiter, absq; causa manifesta (ut Hippocrates ait [a]) exoluti: & si diutius, q̃ qui à calidis tumoribus comprehẽsi sunt, uiuere queant: repente tamen deniq; moriuntur. Sic ergo Razes, [b] arabum. s. in modum locutus, apostema, sicuti disruptionem, & intemperiem confirmatam, à Paulo [c] (ut patet) transcribens, acceptare uisus est, impossibiles tamen ad curandum esse subiungens. ‹ Impossibiles › .n. legendum est: ubi ait ‹ non faciles › ut tùm ex Paulo, à quo transcripsit, liquere perfacilè potest: tùm ex ijs quæ dein subdit, qum signa dolorum mortem inferentiũ, non alicuius salutaris adiungat. Itidemq; ex eo quod in oppositum subdit, confirmatur. dũ ait ‹ Quod autem ex eis curatur est caliditas cordis confirmata &c. › Quæ prædicta iam fuerant tria, in quorum numero apostema primum ponebatur, curari neutiq; posse ostendens. Eodem quoq; loquendi modo & Serapio, [d] & Haliabbas, [e] ipseq; etiam barbarorum euangelista Mesuas, [f] nec non Auerrhoes [g] & Hali Rhodoan [h] usi sunt, ut animal interficere cordis apostema protulerint. Quamobrem & Abenxoar [i] eius principia fieri posse concedens, ait. quando uult fieri apostema in corde: antẽq; confirmetur, moritur patiens omninò & deficit. Vnde Apponẽsis [k] quasdam distinctiones chimæriZare coactus est. ut apostema in principio non confirmatum cor pati posse uelit. Itidem curationi rebelle apostema mortemq; inferens: haud uerò quod medici opere sanetur. Adeò ut cor tolerare apostema, & non tolerare, simul pro contradictionum concordia pronuntiarit. Tolerare (inquit) quoniam, aliquantisper, uita adhuc durante, apostematis principia suscipere queat. Non tolerare autem: quia curationem nullo pacto admictens, medico medium unguem porrigit. Verùm enimuerò cuncta hæc superuacanea extitisse uel una tam græcorum q̃ barbarorum apostematis cognitio exquisitissimè indigitat. prehendi .n. phlegmone, uel erysipelate, aut fortassis œdemate, uel Scirrho cor possibile quidem est: apostemate uerò abscessiuo ne alongè quidem tentari posse dicendum: cum anteà uita penitus destituatur animal, q̃ ad apostematis mœnia iam appropinquare tumor queat. Quãuis propriæ substantiæ, mediæ inter durum & molle existentis ratione, perinde incrementum suscipere superfluis excrementis, ut proprio nutrimento, facillimè posset. HAEC intantùm de communi penès affectam sedẽ distinctione, in primo libro [l] (ad quem reuerti nos præcipit) posita, dicta nunc sint. Aquà quidem deinceps Galeni uerba, mentemq; transcribens, ait. Et omne quidem apostema, quod causam non habet primitiuam, uel exteriorem: et eius causa corporalis monstrat materiam de uno membro ad aliud quod est sub eo fuisse mutatam: uocatur catarrhus. Galeni autem uerba, mentemq; fuisse prædiximus ad Glauconem talia scribentis. [m] Est igitur una quædam apparentium inflammationum causa, quæ non admodum occulta est, quæ fluxio appellatur (catarrhum princeps, uel principis traductor appellat) Nisi quandoq; illis coniungatur,

x. 5. de locis affec. p°.
y. 11ª. 3. tr. p°. cap. 2. & tr. 2°. cap. p°.
z. 2. breuiarij cap. 23. i prin.
a. 2ª. aphor. 42.
b. lib. diuisionũ cap. 58. cir. prin.
c. 3ª. lib. cap. 34.

Razis locus.
1. 2. 3.

d. 2. breuiarij cap. 27. 28.
e. 9. theoricæ ca. 23. post mediũ
f. lib. de appropriatis cap. ulti.
g. 3. colliget. cap. 25. circa mediũ.
h. 2. art. med. tr. de uentre cõ. 25. & uide cõ. 31.
i. p°. theysir. tr. 12. cap. p°. in fine.
k. conciliatoris differentia 97. in fine 4ª. doctorũ.

Ad arg. tum pm. & 2m.

l. fen. 2ª. doc. pª. cap. 5.

m. 2. ad glauco. 2. in prin.

„ coniungatur, quæ aliqua alia ex causa factæ uidentur. Quandò.n.nulla ex his præcedente, membrum confestim patitur inflammationem, ea quæ hanc passionem causa generat, fluxio (græcè autem ῥεῦμα) uocatur. Ipsa uerò passio, dispositio fluxionis. Post hæc autem Princeps [n] diuersam causarum dispositionem, atq; uariam mouendi originem, modũq; demonstrat. [n. ubi supra.] Quoniam.s.uel priùs uitiosi iam humores erant, à sanguine tamen (quarta inq; substantia) adeò ueluti fræno temperati, coactiq;, & obtusi, ut nullum potuerint, suæ qualitatis ratione, uirtutem stimulans atq; irritans nocumentum inducere: Deindè uerò euacuato nimiùm sanguine, quouis quidem uacuationis modo, siue inq; naturali: ut in mẽstruis purgationibus, hæmorrhoidibus'ue: siue nonnaturali, ac (ut rectiùs dixerim) præter naturam, ut in uulneribus, detecti iam, solutiq;, & propriam acrimoniam nacti uitiosi humores, naturam ad sui expulsionem stimulant: ut uel extrà corpus, uel saltem ad imbecilliores partes, extremamq; cutim eijciantur. Tumq; demum apostemata, seu Bothor, pustulas'ue, aut eminentias dictas, pro humoris multitudine, uel paucitate, uariaq; natura, producãt. Quẽadmodũ erysipelata non semel, præsertimq; in superioribus partibus, à sanguinis defluxu superuenire conspeximus. HIS ergo in prima illius capitis parte reuisis, expeditisq;. Primò.s.ipsius apostematis essentia. Secũdò eiusdẽ penès magnitudinẽ, ac Tertiò penès affectã sedem distinctione: & Quarto quidem loco fluxionis, rheumatis'ue ab ea quæ exteriori ex causa oriunda est, differentia. Quintòq; deinceps uaria motus humorum origine: & cur aliquando quieti consistant, dein uerò agitentur humores. Vt demum uel Bothor, uel apostemata in exterioribus, interioribus'ue progignant. Ad alia in memoriam reuocanda reuertamur, quæ in Secunda illius capitis parte declarantur. Quæ pro faciliori quidem, promptioriq; memoria, ad octo iam numero reducentur. Primò igitur apostematum à causis corporalibus sumptas differentias ostendit, pro quatuor uidelicet humorum, flatuosiq; spiritus, ac serosæ demum aquositatis diuersitate. [1.] Sex.n.hæc dicta corporalium causarum naturam suscipere ait. Quamobrem in eam peruenire bimembrem diuisionem (quã post hæc uerba declarabimus [o]) necessum est, ‡ omne.s.apostema & Bothor uel calidum, uel non calidum existit. [o. com.2.] ‡ Nec interim obstare credideris, quoniam præter hæc sex: lapides quoq;, limum, pilos, ligna, carbones, arenam, balnei sordiciem, amurcam, cæterasq; id genus uarias effigies præseferentes substantias, apostematum corporeas, abditasq; causas dissecando (ueluti prætactũ iam est) inuenerimus. [Obiec.nis solutio.] Hæ nanq; uel à pituita, uel atra bili, sanguine'ue crassiori, aut horum aliquibus admistis, primam originem duxerunt: ut ad illas sex, reliquæ necessariò reducantur. Secundò tumoris tùm sanguinei tùm biliosi propria nomina ostendit. [2.] ut illum, phlegmonem: hunc uerò erysipelam (apostemata interim utraq;, more suo supponens) nuncupet. perindeac si componantur humores, composita quoq; nomina sortientur. Cumq; ad collectionem, puris'ue generationem peruenient ‡ Exiturę ‡ ueluti si adenosas laxasq; partes infestauerint, Malignæ interim, corruptiuæq; existentes ‡ tahun, uel althoin ‡ barbara uoce, nuncupantur. De quibus tamen fusiùs loco suo determinabimus. [p] Tertiò uocati ab eo apostematis, quatuor tempora (Galeni [q] dogmate, tametsi prauè interpretum nonnulli perceperint) ab ipso fluoris exordio primo, ad declinationis usq; terminum descripsit. [3.] [p. inf cap. 17. 18.] [q. lib. de tot. morbi tẽpori. cap. 3.] De quibus quidem, quia longior sermo sequenti capite habẽdus rursus est. [r] [r. com. x.] Idcircò (ne repetita crambe legentes, ad nauseam perduxerit) si cõ

morari

morari nequeas, quæ ibi dicuntur perlegito: deinceps uerò huc alacri fronte reuertaris, & calidorum duntaxat apostematum; quas phlegmonas græci (uel ipsomet arabum principe inferius[s] teste) nuncuparunt. Haud uerò frigidorum quatuor tempora describentem offendes.

s. cap. sequenti tex. 6.

Dubitatio. *Non temere igitur post hæc ambigens, huiusce rei causam uestigato: Cum & principium, incrementumq́;, & uigorem, ac deniq; (ni commoriantur) declinationem, instar calidorum, sortita fuerint.*

Responsio. *Quod proculdubiò uerum esse pernoscens: adeò quidem obscura, nec non distinctu, præter longitudinem, difficillima: rarissimeq́;, ni medicamentorum ui discutiantur, ad inclinationem perse reducta inuenies: ut à Galeno priùs, dein uerò ab ipso principe neglecta, & sub ipsis calidorum temporum descriptionibus inclusa, sub intellectaq; rationabiliter extiterint.*

4. *His autem perpensis, quartò: Non calidorum frigidorum'ue apostematum, quadrimembrem distinctionem adiunxit. quoniam .s. uel melãcholica, uel phlegmatica, aut aquosa, aut uentosa existũt. Melancholicorumq́; statim trimembrem diuisionem, in scirrhum uidelicet, duritiem'ue, cancrum, & glandularum genus. quæ Sigillatim quoq; proprijs capitibus infrà[t] declaranda iam sunt.*

t. tr. sequenti.

5. *Quintò melancholicorũ apostematum differentias, pro illustriori illorum notitia posuit: quibus .s. tam glandularum species, nodi inq; & scrophulæ q; cancer à scirrho manifestè distinguũtur.*

6. *Sextò phlegmaticorum pariter apostematum, quibus abinuicem secernantur, diuersitates enucleat. quorum nihilominus contemplationem, perinde ac & aliorum omnium, proprijs deinceps locis[u] cribrandam reseruauimus.*

u. ibidem.

7. *Septimò aquosas, quemadmodum &*

8. *Octauò demum uentosas apostematum species enarrat.* QVIBVS *expeditis ad bothor apostematum'ue paruorũ species, in Tertia capitis parte descendit. Eas .s. pro humorum diuersitate, flatuoso'ue spiritu, aut aquositate, uariari non minùs q; magna apostemata affirmans. Earum .n. Bothor eminentiarum'ue, Aliæ sunt sanguineæ, sicut uariolæ. Aliæ sunt ex cholera rubea pura, sicut esseræ cholericæ: & desudationes (melior .n. uetustior codex est, qui desudationes habet, q; nouus qui miliarem formicam, ex bili pituitæ admixta obortam, pro desudationibus, pura exquisitaq; ex bili genitis, emendat.) Et aliæ sunt ex eis permixtæ, sicut morbilli & scabies: Aliæ sunt ex bili admixta phlegmati, ut formica miliaris. Aliæ sunt melancholicæ, ut claui, & uerrucæ.*

De quibus uide infra cap. 13. cõ. p[o]. & 2. propter aliquas cõtradictiones.

Auicennæ loca. *Sic .n. potius legendum duximus, omninò deprauatam literam opinati, q; impiè adeò claram falsitatem & contradictionem in Auicennæ scriptis, ubi saluari facillimè potest, sufferre. Falsitatem inq;, cum uetustiori litera formicas, & clauos, atq; uerrucas ex bili sanguini admixta generari existimantes. Contradictionem uerò: quoniam formicas infrà,[x] uel ex pura cholera, uel phlegmati, aut etiam melancholiæ admixta: clauos autem & uerrucas atrabilario ex succo, uel assiccata pituita generationẽ suscipere ostendet.[y] Præter has uerò. Aliæ Bothor eminentiæ'ue, aut pustulæ à quibusdam dictæ sunt aquosæ, sicut uesicæ.* φλικταῖναι *Quandoq; sunt uentosæ, sicut inflaturæ: intellige quum paruæ sunt. Pro quibus iterum ad septimam quarti libri fen, ueluti de apostematibus ad tertiam (quam præ manibus exponendam habemus) particulariùs uidelicet, distinctiusq́; determinandũ nos remisit.*

x. cap. 7. & 8.

y. 7. fen. 4. tr. 3. ca. 12. & 13.

Expositio textus. ITAQVE *} iam locuti fuimus in libro primo[z] de apostematibus } tam .s. magnis, q; paruis, Bothor paulò antè nuncupatis } & speciebus ipsorum } biliosis inq;, sanguineis, pituitosis, melancholicisq́;, nec non aquosis, & deniq; uentosis, uel uario modo ex horum duobus, pluribus'ue compositis: itemq́; alijs speciebus, penès uarios distin-*

z. fen. 2[a]. doc. p[a]. cap. 5.

rios distinguendi modos. Quos infrà [a] colligendos omnes reseruauimus. Vbi quidem alio rursus calle, per diuisiones inq; species apostematum cunctas in primo libro prædictas repetemus. ‡ Sermonẽ uniuersalem: ad quem redire oportet illum, qui uult audire quod nunc loquemur. In hoc autem loco loquemur de eis sermonem particularem ‡ de eis intellige apostematibus sen præsenti, perindeatq; de bothor quibusdam, ut formicis, acrochordonibusq;, & esseris arabicè uocatis, de pluribus autem sen huius quarti libri septima [b] ut sunt sahafati ab ipso dicti, & impetigo, bothor lactei, scabies, desudatio seu hasepb, planta noctis seu benath, uerrucæ, claui, & cornua, itidemq; excedens corporis obesitas, aut alicuius partis tumor superfluensq; magnitudo, & deniq; paronychia, quod corruptè panna itium uocant, præter hæc autem de uariolis quoq;, ac morbillis prima sen huius libri quarti [c] prædictum est. Quæ quidem omnia (ut nil de tumoribus præter naturam desideretur) ubi occurret hoc in nostro commentario interpretabimur. Quoniam uerò non satis est morbum, speciés ue, & causas cognouisse: at curationem medico propriam, (ut medicinæ finem, sanitatis inq; possessionẽ nanciscamur) inquirere necessum est. Idcircò reuisa etiã uniuersali curandi methodo, in quarta (ut dixi [d]) sen primi libri declarata: ad quam similiter redire oportet eum, qui uult audire quod nunc loquemur. Nosq; inferius, [e] ante particulares cuiusq; curationes, ad memoriam reuocabimus: singulatimq; deinceps proprias curandi methodos enucleabimus.

QVAESTIO DE CAVSA CONIVNCTA

VERVMENIMVERO qa tùm de primitiuis exterioribus' ue ac manifestis causis, tùm de intrinsecis abditisq;, sanguine inq;, bili, ac cæteris prænarratis mẽtio facta est. Quas barbarorum cætus in antecedentes iterum, coniunctasq; secernit. Recentiores uerò, qui præsertim Galeno se uenditarunt, coniunctam, continentem' ue causam (iuxta Galeni, quæ proculdubiò uerissima esse supponunt, dogmata) summoperè deridentes condemnant. Propterea operæ pretium fore arbitrati sumus eam secundum ueritatem priùs, mox autem, pro Galeni dogmatibus, uestigare. Vbi .s. uelimus nolimus admictere, atq; ubi prorsus interdicendam cogemur. Deinceps uerò arabes, eorumq; sectatores, ne ueniali quidem (ut sic dixerim) peccato, nedum mortali criminandos fore, quin laudandos potiùs, ut rerum differentias, claritatemq;, in hoc, inani nominum impositioni præferentes. Vt igitur cuncta, pro nostris tametsi imbecillimis uiribus elucescant. Ea præ omnibus contemplanda, quæ continentem causam à Galeni dogmatibus prorsus alienam indigitant, persuadentq;. In primis ergo Nicolai Leoniceni ante alios hanc nostro æuo quæstionem excitantis, uelutiq; nouum quoddam portentum in medium adducentis, & in epidemiæ libello, & in Antisophista medico Romano suo discipulo attributo, positionem, fundamentaq; tetigisse decreuimus. Tametsi cum primus Galeni mentem emedullare inceperit: paucis contentus est. Quibus tamen deinceps alij posteriores, (cum facilè sit, eiusdẽ Galeni [f] atq; Aristotelis [g] trito monumento, inuentis addere) plurima superadiunxerunt. Præ cæteris igitur Leonicenus Galeni locum perpendebat, qùm medendi methodum uestigare, contrà eos qui se iniustè methodicos nuncupari præcipiebant, omnibus neruis intendit. [h] Vbi .n. passionis à morbo differentiam præostenderat: ut hic factus iam sineq; causa perdurans: Illa uerò fiens, & à causa dependens existat: Deinceps [i] autem à quatuor præternaturã inuentis (generatim loquendo) affectibus exorsus: Affectu inq; morbo' ue sic etiã propriè nuncupato

a. cõ. sequenti.

b. trac. 3. cap. p°. usq; ad .14. inclusiue, & tr. 4. cap. 5. 6. 7. 8. & 9.

c. tr. 4. cap. 6. usq; ad 12.

d. supra circa principia huius com. primi.

e. in principio capitis 3.

f. x. de usu partium cap. 3. ante medium & .14. methodi cap. 17. post mediũ & in nuitur p[i]. aphor. com p°.

g. 2[i]. elenchorũ ultimo.

h. p°. meth. cap. 7. quod fusius 2. eiusdem. 3.

i. ibidẽ cap. 8. p[i].

nuncupato, actiones per se primò atq; immediatiùs lædente, functionibusq; ipsis læsis, quæ insignia (græcè ἐξαίρετα*) Symptomata nominabat: Alijsq; tùm proprijs & familiaribus, tùm etiam forte quadam incidentibus Symptomatibus, casibus'ue: Atq; demum à morborum ipsorum causis. Tribus deindè sigillatim præostensis, de ipsis deniq; causis hoc pacto subiunxit,* Τέταρτον δ' ἐπὶ τοῖσδε γένος τιθέσθω τὸ τῶν νοσοδῶν αἰτίων, καὶ τούτων τὰ μὲν ἐν αὐτῷ τοῦ ζώου τῷ σώματι συνιστάμενα, προηγούμενα καλείτω· τὰ δ' ἔξωθεν προσπίπτοντα, προκατάρχοντα. *Hoc est, uerbum uerbo reddentibus, Quartum uerò præter hæc, genus statuito quod insalubrium morbosarum'ue causarum sit. Atq; harum quæ quidem in ipso animalis corpore consistunt, præcedentes nominet: quæ uerò extrinsecus, præincipientes. Hæc Galenus. illa.n.uerba ⁏ internas & externas, nisi malit, ut nunc uulgus medicorum insueuit ⁏ interpretis, non Galeni existunt. E quibus me herclè Galeni uerbis phœbo clarius est, antecedentes præcedentes'ue causas duntaxat internas supposuisse: quæ & esse unà cum affectu, morbo'ue (perindeut paulò priùs*[k] *enuntiauerat) & abesse etiam ab illo possunt: Cum affectus ipse morbus'ue constans, permanensq; sit: quemadmodum alibi*[l] *comprobat. Id quod coniunctis minimè congrueret: ut quæ unà cum morbo, & esse, & abesse necessariò debeant. Secundò librum de morbis & symptomatibus tertium Leonicenus considerasse uisus est, cui uolumini de symptomatum differentijs ipse etiam Galenus titulum præbuit. ubi quidem*[m] *triplex symptomatum (generatim uniuersimq; sumpto nomine) genus, pro dicendorum claritate, uestigans: sub quibus & morbum, & actionem læsam, & quæ uelut umbra corpus, ita morbum uel necessariò consequuntur, uel forte quadam concomitantur symptomata, spătim uidelicet sumpta, nec non quasdam passiones, quæ.s.præter naturam sunt, atq; ipsas etiam causas inclusit: Ea deinde singillatim omnia definiens, causam quæ morbum præcedit, græcè similiter* προηγουμένην, *nullam de continente coniuncta'ue mentionem faciens, his eodē capite determinauit: sic (ut iudicandi cuiq; libertas offeratur) exordiens. His sic se habentibus ac definitis. Cum morbus affectus quidam sit præter naturam, lædens actionē, fieriq; possit ut morbum ipsum alter præcedat affectus dispositio'ue, qui & ipse quidem sit præternaturam, neq; tamen suaptè ratione, neq; per se, sed interueniēte morbo lædat actionem.* Τὴν τοιαύτην διάθεσιν οὐ νόσημα καλέσομεν, ἀλλ' αἰτίαν προηγουμένην νοσήματος. *quod est, hunc affectum non morbum uocabimus, sed causam morbi præcedentem. Quòd si accuratè mentem adhibueris, hunc affectum causam uocare potes, eò quòd actionē uitiat, non per se tamen, neq; primò, sed per accidens & secundò tùm impediri tùm lædi per ipsum dixeris actionem: at à morbo ipso sui ipsius ratione, & primò. Itaq; dicendo Morbum esse corporis affectum, qui impedit functionem, ijs qui subaudiunt primò & per se satisfacit oratio. Verùm ob rudiores & rixosos, addendum est ⁏ primò ⁏ ut huiusmodi reddatur sermo. Morbus est affectus (* διάθεσιν *græci dicunt, cui uel affectum, uel dispositionem latini reddunt) corporis actionem aliquam impediens primò. Affectus uerò qui hunc præcedunt, non appellantur morbi. Quòd si alij quidam affectus superuenerint coincidant'ue, sequentes ueluti umbra, ne hos quidem morbos uocabimus, sed symptomata casus'ue. Itaq; non quicquid in corpore præter naturam fuerit, id protinus morbus nominari debet. Sed quod primò lædit actionem, morbus:* Τὸ δὲ τούτου προηγούμενον, αἴτιον μὲν

k. eodem.f.cap. 8.circa.prin.

l. 2. eiusdem.3. & lib. de sympt. differētijs cap.p°. 2m.

m. cap. p°. post medium.

μὲν νοσήματος. idest: hunc autem morbum præcedens, causa quidem morbi, non morbus appellabitur. Si uerò alius quispiam affectus in corpore morbum sequatur, ipse symptoma duntaxat nominandus est: q̄uis functionis quoq; noxa, symptoma sit animātis. &c. Quæ quidem omnia sic ad uerbum referre decreuimus: cùm ut præcedentis causæ determinationē exquisitiùs neoterici perpendant, tùm ut idipsum interim aduertant: cōmuniter .s. generatimq; sumptum διαθέσεος, latinè affectus, dispositionis'ue nomen, de causis etiam, symptomatibusq;, nedum ipsis morbis (de quibus tamen propriè sumptum duntaxat dici plurimùm solet) Galeni etiam dogmate prædicari. Nota. Affectus de omnibus rebus præter naturam prædicari solet.

3m. At ad Leonicenum primū quæstionis motorē conuertamur. quiquidem deinceps Galeni libellū de contentiuis cōtinentibus'ue causis seorsum, & ex proposito disputanteni perlibrauit. Cuius uerba referre nequimus: quia talē librum habere, nec græcè, nec latinè licuit. ipso autem Leoniceno referente causas contentiuas nullo pacto dari, uel rationibus probat. præsertimq; quoniam morbi affectus permanētes sunt, absq; causa consistere potentes, factiq; iam: Quaderè coniunctæ causæ definitio minimè congrueret. quæ est ut ablata causa, morbus statim remoueatur: quemadmodum ea posita, positus extemplo est. Adeò ut pluribus in locis Galenus[n] causam fientis morbi abscindere priùs: pro futuri .s. præuisione cautelaq; præceperit: dein uerò ad eam quæ facta iam est ægritudinē, à qua operationes primò & per se læduntur, uereq; morbus est, peruenire docuerit. Cuius intentio statim remota causa cessaret, euanesceretq;, si cōiuncta continens'ue fuisset. Alibiq;[o] nomine suo scribens Leonicenus Galeni sententiam eodē in prætacto libello refert: philosophos uidelicet stoicos primos contentiuas causas nominasse scribentis, & Athenæum Attaleū, propter eam quam habuisset cum Possydonio philosopho consuetudinem, primum cæpisse de causis contentiuis in medicina loqui.

4m. Demum artis medicinalis locum librabat. qùm de fiente quoq; morbo sermocinans, & in præseruatiua, & curatiua intentione cōtineri, præscribens, ita subdit.[p] Eius autem quæ adhuc fit ægritudinis, quod quidem factum est curare opus est, quod autem futurum, probibere ne fiat. Prohibebitur[q] autē, sublata ea dispositione affectu'ue, quem sequi natura apta est. Talis autem dispositio affectus'ue causa antecedens appellatur. Facta autem ægritudo curabitur, soluta ea dispositione, à qua primum ea quæ secundum naturam læditur operatio: quam quidem & ipsam morbi essentiam dicimus esse. Sic.n. ipsemet Leonicenus textum correxit, pro αἰτίαν, οὐσίαν legens. tametsi alij uel corrigendi, uel interpretandi modi sint: quos proprio loco (deo dante) propalabimus. Vbi uel cæcis apparet Galenū præcedentem dūtaxat causam cognouisse, continentem coniunctam'ue uti nullo pacto existentem dimittendo. Quam si dari somniasset: proculdubiò alicubi remouendam, quin multò magis q̄; antecedentem præcepisset. Hæc sunt quæ Leonicenum prorsus coniunctam causam abnegare (Galeni dogmate) commonuerunt. (coniunctam dico morbi, [redacted] coniuncta causa ipsemet morbus, uel Galeni testimonio,[r] existit) Nihil obstare subdentem, uel de pulsuum causis librum: qui coniunctas quoq; continentes'ue causas fientis, atq; in motu penitùs existentis passionis, non morbi, qui permanens affectus est admittit.[s] Neq; ulteriùs Introductorij authorem contra nos ualere: Cum spurius illegitimusq; Galeni liber existat. Hæc.n. duo duntaxat aduersari posse primus aduertit. Verumenimuerò quia perfacile quidem est inuentis (prout ex Aristotele, Galenoq; prædiximus[t]) addere. Idcircò plurimi deinceps

n. ut .3. art. med. 41. et 2. aphoris. 22. 8. meth. p°. xi. eiusdem. 2. 4. 8. x. et 13. eiusdem. 2 & .6.

o. lib. de epidemia ut Mōtuus, ac Brasauolus referūt hoc. n. lib. caremus. uide tamē infra argumēto 10. ex. 2. de natura humana.

p. tex. 33. lib. 3.

q. ibidē tex. 34.

r. lib. de symp. differētijs cap. p°. et p°. de locis aff. 2. & p°. & .2. methodi.

s. lib. p°. de pulsuum causis cap. p°.

t. supra fo. 33. uersus finem.

deinceps hanc litem ruminantes, plurima hinc & inde obstantia subiunxerunt. Vt autem quem exorsi iam sumus ordo conseruetur: quae.s. (Galeni mente) negandam indigitant: & loca, & rationes perlibrare. propterea & alia deinceps prosequamur. Librum ergo de

5m. morborum causis non semel percurramus. ubi (& si non alijs in locis) determinasse omnino oportuerat: Ni mancus imperfectusq; omninò esse decreuerit. Attamen antecedentes tantum hoc pacto declarauit, dicens: [u] Redeamus igitur ad id quod propositum nobis erat, nempè ut singulorum simplicium morborum causas explicemus praecedentes, usq; ad praeincipientes. Neq;.n. fuerit absurdum inutileue eos qui ita earum appellationes (dilucidioris doctrinae gratia) distinxerunt, imitari: Eas.n. quae in ipso animali consistunt, siue affectus dispositiones'ue, siue motiones praeternaturam, causas nominant praecedentes (graecè προηγουμένας) morborum: quae uerò extrinsecus adueniunt, & alterant, immutantq; uehementer corpora, praeincipientes causas, & praeinceptiuas (graecè προκατάρχοντα, καὶ προκαταρκτικὰ αἴτια) appellant. Vtroq;.n nomine graeci externas haud temerè describunt: à uerbo.s. προκατάρχεσθαι, quod sic principium primum, & incipere significat: ut quemadmodum in musicis, & canentium choro fit: in quibus choreae dux primam carminis modulatus partem, reliquum uniuerso choro, silens ipse, canendum reliquit. Sic in huiuscemodi motu, principium exteriores causae (quas nonnulli Celsum [x] imitati euidétes nuncupant) exhibere apparent: quibus deinde cessantibus, internae (quas abditas idé Celsus [y] appellat) motus alterationis duces esse consueuerunt, neq;.n. προηγεῖσθαι aliud significat, q; in itinere, in acie, in omni demum agenda re, ducem, & praeuium esse. plures autem non esse Galenus ipse, in eiusdem libri calce, ijs uerbis adiunxit. Atq; ut summatim dicam omnes huiusmodi morborum causae aut extrinsecùs irruunt, aut ex ipso corpore oriuntur. Extrinsecùs quidem adueniunt, quae uulnerare, aut collidere possunt. A corpore prodeunt immoderati, & incompositi motus animalis, & humores quidem deprauati, qui erodendi uim habent. quos motus, dispositionemq;, praecedentes causas (si quidem quae praenarrata iam iam sunt [z] recoluisti) nuncupabat: eos in hoc aemulatus, insequensq;, qui (clarioris doctrinae gratia) praecedentes internas, externas uerò praeincipientes nominarunt. Maximum quoq; huiusce positionis inditium firmissimamq; coniecturam esse nónulli uolunt quoniam liber cui titulus } de causis procatarcticis { inest, de praecedentibus antecedentibus'ue nonnunq; meminit: de coniunctis uerò nullam penitùs mentionem faciens. Quem nihilominus librum non semel uniuersum percurrens nullam de praecedentibus etiam causis mentionem fecisse nominatim inuenire unq; potui: nisi de procatarcticis semper (quas erasistratus ineptiq; illius aemuli morborum causas esse negabant) Acriter disputantem. quarum occasione, causas rerum omnes, tam materiales, q; finales, instrumentalesq; quin & eas, quae per accidens causae existunt, nedum efficientes percurrit. Nisi uelis antecedentem propterea nominasse: quia semper cuicunq; febri, phlegmonem (erasistrati placitis) antecedere aliquádo narrauit. [a] quo tamen in loco, tùm quia graeco quidem codice caremus, tùm etiam quia nec praecedentes neq; coniunctas causas nominare intendit, sed erasistrati duntaxat opinionem à se reprobandam recitare: nil proposito nostro conducens eligere possumus. Ad alia igitur properemus: librumq; aduersus Iulianum speculemur. quo in loco [b] manifestum est continentem causam, in his, quorum esse absolutum est (cuiusmodi morbos necessariò

u. cap.2. in fine.

Nota.

x. in prohoemio primi libri & saepe.

y. ibidem.

z. ex cap.2. eiusdem in fine.

6m.

Contra musam.

a. cap.2. secundum nostram uerò diuisioné. 12.

7m.

b circa medium libri cap. 9.

necessariò fore prædiximus[e]) omninò respuere. Vbi & stoicorum quoq; sententiam extitisse ait cōtinentem causam & ponere, & tali nomine significare. Contrà quos tamen libro de plenitudine[d] acriter (ut uidere perfacile est) argumētatur, ad impossibile illos, infinitumq;, & ab omni ratione semotum perducens. Præter hæc autem, & Quartum Salubriū uolumē
8m. [e] percurrentibus eue stigiò quæ præscripta iam sunt, ualidiori neruo roborantur: ubi spontinarum lassitudinum causas indigitare uolens ait. Causa uerò unde ea nascitur (.s. lassitudo, quæ nil aliud, q̄; affectus morbi'ue symptoma ē) affectus lassitudinis, lassitudinaceus'ue (ut sic dixerim: græcè κοπώδης) est: Porrò huius rursum ipsius (.s. affectus morbi'ue) causa bifariam scinditur: Aut enim intra ipsum animalis continetur corpus: καὶ ὀνομάζεται τηνικαῦτα προηγούμενον αἴτιον. idest, & uocatur tunc præcedens causa. Aut omninò non inest, καὶ καλεῖται προκαταρκτικὸν αἴτιον. Hoc est: & uocatur præincipiens causa. Verba enim ⸗nos illam internam, hanc externam nō incōmodè uocemus⸗ interpretis, nō Galeni sunt. Quam diuisionem deinceps paucissimis rursum interiectis repetit, ne somno quidem coniunctam imaginans: Quemadmodū Quarti quoq; libri de acutorum diæta loquentis Au-
9m. thorem enarrans: qùm uidelicet legitimi causi uniuersa symptomata percurrit: passionis inq; significatiua, assidentiaq; nec nō præcedentia, & exteriora: Sic demùm cuncta recolligens, subdit. [f] ὄντως αὐτάρκως γέγραπται τινά. τῶν γάρτοι λελεγμένων, ἔνια μέν ἐστι παθογνωμονικὰ συμπτώματα τῶν καύσων: Ἔνια δὲ συνεδρεύονται. Τῶν γεννώντων δὲ αὐτοὺς, τὰ μὲν ἐστι προηγούμενα: τὰ δὲ προκατάρχοντά γε καλούμενα ὑπὸ τῶν ἰατρῶν. πάντων γοῦν ὧν εἶπον συμπτωμάτων ἔξεστί σοι τὸν κατάλογον ὡς ἂν ἐθέλοις, ποιεῖσθαι. ἀλλ' ὅγε γράψας τὸ βιβλίον, ἤρξατο μὲν ἀπὸ τῶν προηγουμένων. τὸ γὰρ ἀναξηρανθῆναι τὰ φλεβία, προηγούμενον αἴτιόν ἐστιν. quod est, sic abūdè, sufficiēterq; scripta quædā sunt. Enī uerò eorū quæ dicta sunt, quædā incendētiū passionū significatiua sunt: quædā uerò assidēt. Generātiū uerò has, Alia qdē præcedētia, Alia uerò præincipiētia à medicis uocata sūt. Oīum tamē, quæ dixi, symptomatū potes tibi, ut lubet, catalogū facere. Sed q librū hūc scripsit à præcedētibus fecit exordiū. Venulas etenī exiccari præcedēs causa est. Quo qdē in loco nullā pariter de cōiuncta causa, tanq; neutiq; inuenta mentionē habuit. Idipsum intereà notatu dignū est: in uerbis illis ⸗omniū tamē quæ dixi symptomatū⸗ ab aliquo fortassis incauto scriptore additū esse ⸗προηγουμένων.⸗ ut dicatur ⸗ præcedētiū symptomatū⸗ quod uerbū sic in cōsultè adiectū: oēm penitùs sententiā, apud emunctæ
1o. naris uiros, perturbabit: Prægrediēs enim præcedēs'ue symptoma unū dūtaxat, ex libri authore, prædixerat: uenularū inq; exiccationē. Alterū uerò, biliosi tenuissimiq; succi ad easdē uenulas à ualidioribus mēbris reiectionē, ipsemet adiunxerat. Quid igitur sibi uult ⸗ omnium prægredientiū symptomatū? ⸗ (tametsi causas quoq; symptomata generatim nūcupari posse
2o. [g] inficias ire quiuerit nemo.) Præsertim quia statim subdit: ⸗ Sed qui librū hunc scripsit à
3o. prægredientibus fecit exordiū. ⸗ At ne alia quidē, pathognomonica inq;, & assidentia, uel exteriora symptomata προηγούμενα, hoc est, prægredientia, præcedētia'ue nūcupāda unq; ueniūt. Sic igitur tuta fronte legito ⸗Omniū autē, quæ dixi symptomatū⸗ hoc est passionis significatiuorū, assidentiū, & tam exteriorū præincipientium'ue, q̄; præcedentium, ⸗ potes tibi ut lubet catalagum ordinem'ue facere ⸗ ab exterioribus uidelicet, aut à pathognomonicis, uel alijs quibus uis exordiendo. ⸗ Huius uerò libri author à præcedentibus fecit exor-

C dium

c supra fo. 34. in fine argumenti p[i]. ex lib. de symptom. differentijs cap. p[o]. & 2. methodi cap. 3. & libro etiam primo.

d cap. 4. secundum nostram diuisionem.

e post principiū.

f com. 4. circa medium.

Galeni locus.

g ex lib. de symptomatum differentijs cap. p[o].

dium; quæquidem & si generatim symptomata nuncupare queamus, spãtim nihilominus
causas, atq; has iterum præcedentes appellare medicorum, ac præsertim Galeni, consue-
tudo est. Sed alia deinceps pro maiori prædictorum, de continente coniuncta'ue causa, cõ
10 firmatione, perpendamus. Secundo igitur de hominis natura commentario, illius uolumi-
b com. primo. nis (quisquis fuerit) authoris prima uerba enarrans[b]; quos. s. repletio parit morbos, eua-
cuatio curat; Nõ idẽ est (inquit) si dicas morborũ esse continentem causam repletionem, &
uacuationẽ singulaq; insequentia: atq; ex repletione oriri, aut alia ex re. Etenim uerum est
quosdam morbos generari ex repletione, uel à repletione (nihil. n. interest hoc an illo modo
loquare) At falsum est morbi continentem causam esse repletionem. Sic. n. græcè ad uer-
bum inquit: ὀυκ ἀληθὲς δὲ συνεκτικὸν ἄιτιον εἶναι νοσήματος πλησμονήν. paucisq; rur
sum interpositis hæc adiunxit: Quæ ob interpretum diuersitatem, quin rectius dixerim, con-
fusionem, suo quoq; Galeni idiomate recitabimus. ἴασις οὖν λέγεται καὶ τῶν ποιούντων
τὰς νόσους, ὀυ μόνον αὐτῶν τῶν ἤδη γεγενημένων νόσων. εἰ δὲ τῷ κυρίῳ κατ' αὐτῶν
ὀνόματι χρῷτό τις, προηγούμενα τῶν νόσων. ἐρεῖ τὰ τοιαῦτα τῶν αἰτίων,
ὥσπερ ἀθήναιος, ὑφ' ὧν δὲ πάλιν αὐτὰ ταῦτα τὰ προηγούμενα γίγνεται, προκα-
ταρκτικά τε καὶ προκατάρχοντα καλέσεις. quod est curatio igitur dicitur etiam eorũ,
quæ morbos efficiunt, nedum ipsorum generatorum iam morborum. Siquis uero nomine
horum proprio utatur, morborum præcedẽtes idgenus, causas dicet, quemadmodum athenæ-
us. A quibus autem rursus hæ ipsæ præcedentes fiunt, originem'ue trahunt, præincep-
tiuas, & præincipientes nominabis. In quibus quidem uerbis negare iam expressius ui-
detur, nedum sub silentio coniunctam causam prætermittere. ut cæcis etiam liqueat prorsus
abnegandam, & à causarum catalogo delendam, id genus, causam, Galeni dogmate, fo-
re. Simulq; athenæũ præcedẽtes causas, haud uerò continẽtes nominasse, ex Galeni uerbis li
i ut supra fo. 35. in argumẽto. 3. Respon°. p^a. quet. quanuis eum Leonicenus[i] primum de continentibus causis, propter eam, quam ha-
buisset cum Possydonio consuetudinem, scripsisse retulerit. Ni aut alterũ Athenæum: Aut
2^a. eundem diuersis tamen temporibus: uidelicet senectutis tempore, causas continentes, ob il-
3^a. lius consuetudinem appellare demum incepisse dixerimus. Vel tertiò deprauatam Galeni li-
teram contenderimus: ut præcedentium loco continentes habere debeat. Id quod non pe
nitus quidem à ratione alienum uidetur: quoniam actu facientium morbos causarum cura-
k 2. aphoris. 22. tionem, ut in aphorismo[k] etiam dicitur, inquirit. Quicquid tamen sit, litera quam habemus
11 præcedentes id genus causas, ipsius ẽt athenæi testimonio, nuncupat. Quã obrẽ & multitudi
nẽ, & lentitiẽ, crassitiemq;, præcedẽtes obstructionis causas haud cõtinentes aliquãdo appel-
l 11. meth. cap. 13. in prin. lat[l]: propriam oppositionis rationẽ præferre uolẽs. Quas tamen (si quæ cõtinentis causæ
nomenclaturã meritæ sint) nullo unq; pacto tali nomine destituendas esse, nulli nõ phœbo cla-
rius esse opinamur: ut quibus taliũ definitio perbellè cõgruat: cũ eis uidelicet positis, ob-
structio ponatur: ablatis uerò, q; primùm & ipsa dispereat: perindeac auctis, cõminutis'ue, eã
augeri, uel minui secundũ proportionẽ proculdubiò cõprehendimus. Galenus tamẽ, ueluti iã
iã prætactũ ẽ, προηγούμενα ἄιτια, hoc ẽ, præcedẽtes causas (cõiunctarũ nomẽ abhorrẽs) no
12 minauit. Pariterq; putredinẽ ab oĩbus barbaris cõtinẽtẽ cõiunctã'ue causam dubiò procul ap
m xi. meth. cap. 9. in fine. pellatã Galenus nõ cõtinentẽ, sed præcedentẽ uocauit[m] dicens. ἡ σηπεδὼν τῶν χυμῶν,
ἄιτιόν τι προηγούμενον τοῦ πυρετοῦ. i. putredo humorũ, causa quædã febris præcedẽs.

Quibus

Quibus quidem & Aristotelis philosophorum sine calumnia principis authoritatem adiungere possumus: quùm effectiuas causas formalibus comparans, ait:[n] Mouentes quidem igitur causæ ὡς προγεγενημένα ὄντα, quod est, uelut prius factæ genitæ'ue existunt: quæ autem ut ratio: simul. Quando.n.sanatur homo, tunc sanitas est: & figura æreæ sphæræ, simul & ærea sphæra. Formã igitur Formalem'ue morbi rationẽ, coniunctæ causæ nomen: Efficientes uerò (quas impræsentiarũ uestigamus) prægenitarum, ac per hoc præcedentiũ prægredientium'ue appellationem sortiri, uel philosophi (præter Galenum) dogma esse, liquidò cospeximus.

13^{m}. n. 12.metaphy. tex. 16.

Sed ne ratione quidẽ ultrà ea, quæ præscripta iam sunt, huiusce opinionis sectatores destituũtur. Triplex.n.cũ sit (Galeni quoq; sententia [o]) morbus, aut.s.factus, aut fiens, uel demum futurus fieri. Facti causam ponere cum absolutum iam sit, dementis esset, Futuri autem si causam assignare contenderis: præcedentem hãc esse, haudquaq; uerò coniunctam, ni iotario stolidior, ipsorum quoq; barbarorum monumentis admittes. Sin fiẽs adhuc morbus sit, duplex ipsius fientis pars est: facta uidelicet, ac futura fieri: factæ ut diximus causã non amplius est, futuræ autem præcedens. Nil ergo remanet cuius coniunctam aliquam causam proferre queamus. Quod si fiens non in partes dissoluere libuerit: at ipsum fiens, quatenùs fiens est, considerasse mauis, id utiq; morbus non est: sed Pathos. Cuius coniunctam dari causam nullus est, qui abneget, præsens autem sermo ipsius morbi, nequaq; uerò passionis, aut symptomatum, causas uestigat. Qui profectò morbus permanens est, non factus modò affectus, primò ac per se functiones offendens. Cuius continentẽ assignari causam (morbificam nonnulli uocant, coniunctam'ue) perindè recentiorum plurimi abnegant, ut eos qui hanc admittunt immedicabili theonis mordacitate, rabieq; admordeant.

14^{m}. o. 3. art. med. tex.32.& .2. aphoris.22.8.meth.cap.p^o. & alibi sæpe.

Quibus tamen morsibus hi quamplurima obstantia exacteq; & satis superq; succurrẽtia præsidia admouisse opinati, maiori deinceps rabie retaliando sic remordent: ut Aesculapio indigentia uulnera, nedum Hippocrate, impegisse machinati, cælum uociferando concutiant.

In opp.^{m}.

Famosum nanq; ac ueluti axioma penes oẽs ferè tam græcos, q̃ latinos, atq; arabes, tùm philosophos tùm medicos est, cõiunctã causam, effectui propinquã, nominare, eamq; omni penitus abiecto scrupulo admittere. Cum præcipuè Medicorum arabum Princeps[p] Hanc non definierit modò: eam.s.tali nomenclatura intelligens, inter quam corpoream iam existentem & morbum nulla alia media est causa. Verùm exemplis quoq; demõstrarit: ut putredo quidem, febris: & humor porulos ingrediens, obstructionis: & obstructio, cæcitatis. Si nanq; inter ipsam causam & affectum alia interponatur: antecedens ab ipso dicitur. quemadmodum repletio, febris, & receptaculorum oculi: ad quem descendere, obstructionem factura, talis repletio potest. E qua deinceps oppilatione cæcitas quoq; generanda sit.

p^{m}. p. 2^a.p^i.doc.2^a. sum p^a. cap. p^o. & p^a.parte canticæ canticorum tex.177.

Ab ipso autem Arabum medicorum Principe nullus ad nostrum usq; æuũ deflexisse uisus est. Adeò ut famosum existens, omni ex parte falsum opinari nouissimum sit. Eoq; maiori hoc admiratione dignum foret: quoniam ingeniosissimus cum fuerit & philosophus & medicus Prĩceps, rẽ adeò falsam proculdubiò aduertisset, à ueroq; philosophorũ dogmate alienã condemnasset: Etenim distinctionibus medico potiùs, q̃ philosopho cõgruis Galenus magis: perindeut physico decentioribus ille frequẽtiùs utitur. Quid si Auerrhoẽ perpẽdamus, arabũ quoq; philosophorũ nõ iniuriã spirarchũ? Hic.n. Auicẽnæ distinctionẽ interpretãs, eã ut uerã, absq; ullo prorsus scrupulo, permisit: eamq; definiẽs (ꝑ.s.ablata,

2^{m}. q. p^a parte canticæ canticorum cõ.176.& 177.

 & ipsæ

& ipse morbus auferatur) exemplo declarauit: sicut putrefactio (dicens) quæ est causa caloris extranei. Sin barbaros fortasse, in maioris momenti syntagmatibus alitus, nausean do respuas; ad nostros quæso latinos conuertere. In quorũ catalogo satis superq; fuerit prin-
3m. cipem (ueluti & inter arabes obseruauimus) Cornelium re, nedum cognomine, Celsũ con-
r. in prohœ. p. post. prin. sulere. Quem sic, absq; titubatione, loquentem [r] inuenies: Igitur hi, qui rationalẽ medicinam profitentur, hæc necessaria esse proponũt. abditarum, & morbos continentium causarum notitiam; deinde euidentium, &c. & iam rationalium medicorum esse coryphæum Hippocratem prædocuerat. Verùm quia solos hodie græcos, eorumq; monumenta sectari uniuersus ferè orbis profitetur: neq; id temerè, cũ omnis inde perfectio emanarit: Hāc obrem omissis neglectisq; latinis, nedum arabibus barbaris'ue authoribus, ad græcos confugere (uelimus nolimus) res met ipsa loquens impellit: Inter quos nobis propinquior, omni-
4m. busq; ferè pernotus occurrit Ioanitius monachus (ut aiunt) cretensis: qui quidem Isagogicum ad artem medicam opus conficiens, deq; causis demum loquens, ait, [s] Modi occasionũ
s. cap. 40. infirmitatem facientium tres sunt: Nam aliæ sunt quæ uocantur primitiuæ, quæ exteriùs accidunt corpori: ut calor & frigus. Sunt & antecedentes, quæ admouentur intrinsecùs in corpore: ut repletio, & inanitio. Sunt & aliæ, quæ uocantur coniunctæ: quæ dum adsunt, adest infirmitas, & abeuntibus his, infirmitas abest. Vt putredo in febribus. Quia græcis eius uerbis caremus: idcircò ut traducta antiquitùs sunt, sic ea recitaui-
5m. mus. Ab hoc uerò philotheum perlege, sic proprio idiomate scribentem: [t] τὸ δὲ αἰτιο-
t. p. aphorismo. com p. λογικὸν διαιρεῖται εἰς προκαταρκτικὸν αἴτιον, εἰς προηγούμενα, καὶ εἰς συνεκτικά. Quod est: pars autem causarum ratiocinatiua diuiditur in præinceptiuam causam, in præ-
6m. cedentes, & in continentes. Sed neq; his duntaxat quiescendum. ad Definitionum ergo medicarum authorem (quisquis ille fuerit) conuertamur: antiquus.n. græcus est, & si nõ Galenus, uel saltem non totus eius legitimus sermo sit: hic tamen unà cum præscriptis continentem causam admittens ait. [u] causa est quæ in corpore quidquam facit: ipsaq; incorporea
u. ante medium libri. est. Alia uerò procatarctica præincipiens'ue est (nonnulli antegressam, uel externam uertũt) Alia cõtentiua, seu continẽs, aut cõiuncta. quædam uerò antecedẽs, seu præcedens (uarijs.n. nominibus singulas dictiones, alioqn græcis semper easdem, describunt) Sic igitur græcè ait: ἔστι δὲ τὸ μὲν προκαταρκτικὸν, τὸ δὲ συνεκτικὸν, τὸ δὲ προηγούμενον. Singulasq; deinceps definiens, ait. procatarctica est quæ cõfecto opere discessit: uelut canis, qùm momordit: & scorpius, cũ ictum inflixit: & inustio à sole, quæ febrẽ parit. Cõtentiua, seu continẽs, coniuncta'ue est, quæ qùm adest præsentẽ cõseruat morbũ, sublata uerò tollit. ut calculus in uesica: in oculo aquula, unguis ala'ue græci πτερύγιον uocãt, & encãthis &c.
Libri. Def. Medi. Locus. alijsq; multis interpositis uerbis, ita rursus ait: cõiuncta causa est (male.n. antecedẽs, & græcè, & latinè, legitur) ea qua præsente adest affectus, & aucta augetur, & minuta minuitur, & sublata tollitur. Cõmunẽ uerò causæ continẽtis apud rationales medicos opinionẽ exti-
7m. tisse Introductorij quoq; author: siue (ut nõnulli uolũt) Herodotus, siue quiuis alter: aut ipse etiam (aliqbus tamen spurijs interiectis) Galenus manifestissimè testatur: dũ præpositis, & empiricorũ, & methodicorũ sententijs, ita de rationalibus cõclusit: [x] Quemadmodũ rationa-
x. cap. 8. post prin. libus causæ, licet ipsi nihilõminus, tùm affectus, tùm cõcursus ingrãt: totũ aũt causis attribuũt. Causarũ aũt nõnullæ procatarcticæ (quas euidẽtes interpres uertit) Aliæ cõtinẽtes, quædã

coadiuuantes

coadiuuantes, aliquæ concausæ: reliquæ præcedentes dicuntur. Omissis autem aliarum
definitionibus: ita coniunctas determinauit. συνεκτικὸν δὲ ἄιτιον ἐστὶν, οὗ παρόντος,
πάρεστι καὶ τὸ νόσημα, καὶ ἐξαιρουμένου, λύεται, ὥς σκόλοψ, καὶ βέλος.
quod est: continens autem causa est, qua præsente, præsens est morbus, & ablatà dissolui-
tur: ut spina, & telum. Quòd si præscriptos authores neglexeris dioscoridem profectò ma-
ximi, apud Galenum quoq; nominis uirum neglexisse non debueris. hic igitur continentē 8m.
quoq; causam admittit.[y] Quanuis.n.ex methodicorum opinione distinctionem præposuerit, y. lib.6.cap.35.
aliquas.s.procatarcticas, aliquas uerò coniunctas esse dignissimè ponentium: quibus amba-
bus definitis: ab utriusq; natura derelictum à morsu uenenum, corruptionemq; faciens
(φθοροποιὸν græce uocant) perindè secerni uolunt, ut causam nuncupare minimè suffe-
rant. Ipse tamen Dioscorides, ad improbandam illorum phantasiam, præassumpta causæ
definitione: quodcunq;.s.agit operaturq;, causam in singulis eorum quæ in corporibus fiunt,
se se ostēdere: sic deniq; cōclusit: Quoniā aūt causarū differētijs gaudent, alias cōtinētes, alias
uerò præincipientes, appellantes: dicendum ipsis est, alterutro istorum modorum, Proca-
tarcticam.s.præincipientem ue dici causam: ꝙ effectum præcedit, quodq; corporis cōpagem
præoccupat: Continentem uerò ꝙ præsentibus passionibus, adest & ipsa: remotaq; ea, se-
mouentur. quæ cum ipsa eueniunt. Mortiferam itaq; uim, à uenenosorum animalium de-
morsu corporibus illapsam, continentis causæ exemplum (cum illius definitio sibi cōgruat)
Dioscoridis anazarbæi testimonio fuerit. Verùm qui Galeno penitus se uendiderunt, illiq;
addicti, magis, q; suis dominis serui sunt, altiùs uocem eleuant, Galenum id genus causæ
alicubi numerantem uel conuitijs efflagitantes: Idcircò Galenum quoq; medicorum non in-
iurià Phœbum contemplemur: quem boni Imperatoris more, ceu magis strenuum, in ulti-
ma acie collocauimus. In fronte igitur libri, in quo pulsuum causas inquirit, statim conti- 9m.
nentes generationis causas posuit: [z] quemadmodum alterationis, tùm euidentes, tùm præce- z. lib.p°. de causis pulsuum cap. p°. in prin.
dentes causæ sunt. à quibus uniuersalem sermonem agens, non in pulsibus modò, sed in alijs
cunctis, triplex causarum genus esse statuit: quorum primum & præcipuum est id, quod
quidem continens appellant.cuius indè nomen deductum est, ꝙ illorum essentiam (quorum
.s.causa est) continet. Atq; idipsum (ueluti iam iam in pulsibus prædixerat) generatio-
nis causa existit. Continentem igitur causam uniuersaliter in omnibus admisisse uidetur. Id
quod pluribus etiam in locis particulariter confirmat: quorum singula percurramus: Ab eo
quidem primum sumentes exordium: ubi spumosæ pituitæ, spumosorumq; ob ipsam excre- 10m.
mentorum causas uestigat, [a] inquiens: fieret autem quandoq; & in ipso uentriculo, unam a. 7.aphoris.cō.30. in prin.
habens (ut quispiam dixerit) causam contentiuam, quomodocūq; excernatur, aut fiat:
antecedentes uerò plures. Est autem huius pituitæ causa contentiua flatuosus spiritus, dum
humori commiscetur, uehementem habens motum, & inæqualem: ita quod & ipse disrum-
pitur, & pituitam frangit in multas partes & paruas &c. Præterea contra Iulianum 11m.
scribēs, Asclepiadēq;, Galenus,[b] cōtinentē causam admittere potiùs, q; respuere (siqdē exqsi-
tiùs cōtēplabimur) apparet: tametsi cōtra Iuliani argumentū priùs loquēs, quo Hippocratis b. lib. cōtra Iulianum cap. 9.
aphorismum ille corrigere nitebatur, plenitudinē continentem esse causam abnegarit: de-
inceps tamen Asclepiadis sophisma soluere uolēs, quo probabat plenitudinē, cōiunctā causam
dici nō posse. Præmissa duplici plenitudinis distinctione: sic demùm subdit: ostensum à nobis

est ĩ his cōmẽtarijs in qbus symptomatũ causas enarrauimus: atq; ubi tumores præter naturã tractauimus, conuulsionem interdum, tremoremq;, ac in uniuersum phlegmonem, & erysipelas, idq; quod à recentioribus medicis œdema uocatur: aliosq; præterea affectus plenitudinis inniti hypothesi. tùm si plenitudinem euacuet quis, ad naturalem q̃primùm statum redire membrum. Vbi couuulsionis, tremorisq; (symptomatum) atq; etiam phlegmonis, erysipelatis, & œdematis, (morborum, ut uidebimus, compositorum) talis modi causas ponit. Quibus ablatis q̃primùm, cùm morbi, tùm symptomata tolluntur. Quanuis autem ex stoicorum placitis esse, & nomen, & rem adiunxerit. Distinctione tamen deniq; adiuncta (ne de nominibus contendere uideatur) in his, quæ absolutum esse habent, continẽtem causam prorsùs abnegat. adeò ut plenitudo febris absolutum quidem esse habentis coniuncta continens'ue causa non sit. In his uerò quæ in generatione suum esse habent, ab ipsaq; causa omninò, tùm in esse tùm in conseruari, dependens, eã utiq; admittit. Quamobrẽ phlegmoni tumoribusq; alijs præter naturam (ueluti posteriùs longiori discursu elucidabimus) coniunctam subesse causam inueniemus: qua profectò posita tumor fit: eaq; rursus ablata, q̃primùm & tumor ipse, uel talis tantusq; existens ut functiones perse ac primò offenderit, euanescet. Quibus sic se habentibus tam Iuliani q̃ Asclepiadis fundamẽta ruent.

c. 2 aphoris. 22. 12m. Quid quod Hippocratis etiam aphorismus huiusmodi causæ astipulari uidetur, dicens: c Quicunq; morbi ex repletione fiunt, satietate'ue, curat euacuatio. haud enim curaret euacuatio morbum: nisi coniuncta causa repletio esset: Qua remota, statim & morbus ipse deleretur. Aliàs remota repletione, oporteret ad morbi curationem peruenire. illius ergo remotio non curatio foret: sed futuræ duntaxat partis præseruatio. At alia Galeni loca per

13m. d. lib. p°. ante mediũ. 2. capitis. curramus. De symptomatum nanq; causis, proprio iam loco sermocinans, continẽti de causa meminit: qùm sic ait. d Molesta quidem est pupillæ paruitas, quæ præter naturam accidit: bona uerò quæ innata est. At amplitudo innata quidem uitiosa est: neq; uitio caret nonnaturalis: sed hæc minus mala est, q̃ angustia: ἡ μὲν γὰρ, (ὡς ἄν εἴποι τις) αἰτία συνεκτικὴ τῆς γενέσεος αὐτῆς, τάσις ἐστὶ τοῦ ῥαγοειδοῦς χιτῶνος, ὥσπερ αὖ τῆς σμικρότητος ἡ χάλασις. quod est causa.n. (ut quispiam dixerit) coniuncta, cõtinens'ue generationis huius.s. amplitudinis, tentio est rhagoidis tunicæ, quam latinè uueam dicimus: quemadmodum rursus, paruitatis causa, eiusdem relaxatio est. Sed ne semel quidem in eo-

14m. dem uolumine coniunctæ causæ meminisse contentus est. stuporis nanq; deinceps generationem enucleare uolens: præmissisq; iam exterioribus, quas procatarcticas diximus, causis:

e. ibidem cap. 5. post prin. ita demum conclusit. e Τὸ μὲν οὖν συνέχον αἴτιον, ἢ συνεκτικὸν, ἢ προσεχὲς, ἢ ὅπως ἄν τις ὀνομάζειν ἐθέλῃ, τοιαύτη τίς ἐστιν ἐν τῷ νεύρῳ ἡ διάθεσις, ὡς ἐμποδίζεσθαι τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐπιπεμπομένην αὐτῷ δύναμιν. hoc est. Igitur continua causa, aut contentiua, aut adhærens, uel quoquo modo quis nominare uelit, talis quidam est in neruo affectus, ut facultatem ipsi à principio transmissam impediat. Impeditur autem (pro ut statim adiunxit) facultas hæc, si neruus meatu aliquo præditus (uti manifestè in oculorum neruis uidere licet) uel obstructus est, uel compressus. si uerò meatum non habet: idẽ illi eueniet, si uel constringitur, uel refrigeratur, seu comprimitur. Stuporis ergo continentem causam, obstructionem aliquando, uel compressionem, aut constrictionem, seu fri-

15m. gefactionem in neruis factam posuit. Quin horroris quoq;, aut rigoris continentem alibi causam

sam admisit. ac praesertim ubi de illis sermonem facere aggressus est, qui cum in balneo se lauant, horrore tentantur, haec subdens. [f] μία μὲν γὰρ αὐτοῖς ἐστιν (ὡς ἄν εἴποι τίς) αἰτία συνεκτικὴ τοῦ γινομένου συμπτώματος. ἄλλαι δ' ἐκείνης πλείους προηγοῦνται quod est. Vna etenim his est (ut quispiam dixerit) causa continens excitati symptomatis: aliae uerò quae hanc praecedunt, multae. Post quae deinceps & continentem priùs (rodentium. s. excrementorum confertim actorum citatiorem motum) aliasq; demum explanando prosequitur. Praeterea quis à Galeni dogmatibus tam alienam continentem causam opinetur cum in prognosticis quoq;, tametsi ex aliorum denominatione, haud tamen falsam esse existimans, quin rem ipsam ostendat, quam nominare continentem consueuerunt, sic dicens. [g] Caeterum ea ipsa materia, si admodum tenuis, & aquosa est, uix screatur: ut quae in pulmone circumfluitet. τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ πρῶτον αἴτιον τῆς ἀναγωγῆς, ὅπερ καὶ προσεχὲς ὀνομάζουσι. Id est. Haec. n. prima causa eductionis, quam etiam adhaerentem nominant. Sed ne admireris quidem: quia προσεχὲς latinè adhaerentē haud συνεκτικὸν idest continentem dixerit: ut aliam intellexisse causam suspiceris. Idem nanq; superiùs, [h] ex eiusdem quoq; uerbis, continuam, continentem, & adhaerentem esse (graecè συνεχόν, συνεκτικόν, & προσεχὲς) ostendimus Id genus ergo causam adherentis nomine intellexisse uoluit, quam hoc loci uestigamus. Quin ut communiori barbarorum quoq; uocabulo utamur, προσεχὲς coniunctā, siue adiunctam latinè significat. duplexq; (uelut statim subdit [i]) prima causa est, tùm materiae uitium, tùm etiam id quod initium habet motus. Quam sententiam in comentarij rursum processu [k] comprobauit: q̄uis & eiusdem sputi priuationis, aliā non adeò primam adiungens, aliquando [l] tres esse causas protulerit. Vbi. s. continentis pulmonem membranulae densitatem adhibuit. quemadmodum aliàs [m] dolorem quoq; posuit. Ex quo quatuor dici possunt sputum prohibentes causae: duae tamē primae, atq; continentes, siue mauis dicere adhaerentes. Huic autem Galeni loco atq; alteri statim scribendo innixi quidam continentem causam, adeò firmitèr inuenisse machinantur: ut nulla prorsus dehinc ambiguitas remansisse nostris pectoribus debeat. Est ergo alter q̄ primùm sedulòq; perpendendus Galeni locus: [n] ubi aduersus methodicos disputans, & morborum species iuxtà causarū actionis numerū examinans, praemissis tùm in gustu, tùm in tactu exemplis, ad tertium deniq; penes uentriculi concoctionem peruenit, sic dicens. Proponatur itaq; iam quemadmodum uentriculus malè concoquens corrigendus nobis sit. Verba autem faciemus non solum contra methodicos, sed etiam contra eos rationalium, qui non cognita ipsius actionis prima causa, ἣν δὴ καὶ προσεχῆ καλεῖν εἰώθασιν: hoc est, quam adhaerētem etiam coniunctam'ue nominare sunt soliti, methodo quadam, ac ratione constitui posse artem putant. Equibus manifeste constare iuniorum nonnulli aiunt Galenum non semel coniunctae, nedum continentis causae (quas confundi uoluit) non tam ex sua q̄ aliorū sententia meminisse. id quod rationibus rursum confirmare non desistunt. Quas tamen ut nullius uel q̄ minimae efficaciae momentiue existentes infrà, seorsum quidem ac singulatim cōsiderabimus. Itaq; nunc Galeni loca prosequamur inquibus coniunctam continentem'ue causam indigitat. Quanuis enim primo de patientibus membris uolumine id genus causam nullo praedictorum epitheto nominarit: Eam nihilominus ex definitione intellexisse uidetur, qùm ait, [o] Id quo tangente nos, passio fit, separato uerò quiescit, causam esse, omnes iam

f. x. meth. cap. 10. post prin.

16m.

g. .2. prognost. com. 43. uersus medium comēti.

h. argumēto. 14. ex p°. de symptomatū causis cap. 5. post prin.

i. ubi supra. s. 2. prognostico. 43.

k. ibidem com. 67. post mediū.

l. ibidem cō. 60. post mediū com.

m. com. 43. circa prin.

17m.

Est Valeriola de morb. differ. cap. .2. com. ultimo.

n. .2. meth. cap. 4. ante mediū.

18m.

o. p°. de locis affectis cap. 2. ante medium.

iam homines confitentur. Sic enim & ignem ustulationis, & gladium sectionis causam esse credimus. atq; de singulis alijs similiter dicendum est. Ergo uacuatum humorem infestantis passionis causam fuisse, quo tempore in particula continebatur, putandum est. Apprimè igitur coniunctæ causæ definitio, in humoribus quoq;, nedum igne, aut gladio, liquet: Quãobrem & iterum post aliqua subiunxit: quippe nonnunq; à causa quapiam oritur passio: sed ita oritur, ut separata causa, haudquaq; iam permanentem habeat dispositionẽ affectum'ue. Interdum uerò partim iam factus est affectus, partim etiamdum fit. Sic.n. dictionem ἤδη γέγονεν ad διάθεσιν referendam arbitror: uelut posteà Fusiùs enucleabimus.

19.[m]

Perinde uerò atq; iam dicto loco: alibi [p] quoq; aduersus methodicos symptomata quidem inutilia ad curationem fore contendentes acriter disputans, eorumq; in symptomatis facto argumento: in morbis eodem utens Galenus, ita causas morbis coniunctas supponit, ut hi symptomatibus. quemadmodum uidelicet ablatis affectibus morbis'ue, quãprimùm unà & symptomata euanescunt: ita remotis quoq; causis affectus ipsos discedere: quẽadmodum & illis positis hos constitui uoluit.

p. libro de optima secta ad trasibulum cap.23.

Exemploq; rursus [q] à phlegmonis ac febris etiam causa desumpto comprobat, dicens. Multitudine igitur pereuacuationem subtracta, simul & genitus per eam morbus tollitur. Sed non propterea ꝙ simul cum efficiente causa morbus recedit, auxilium morbo aduersari dicendum est.

q. infra cap. 25. eiusdẽ et uide simile de tum. præter nat. cap. 2.

20.[m]

Firmari autem coniunctæ causæ opinio potest ex philosophorum coryphæo qùm de actu operantibus, effectiuisq; causis atq; ijs quæ secundum potentiam, loquitur, sic scribente, [r] differunt autem intantùm ꝙ operantia quidem actu'ue efficientia, & singularia simul sunt, & non sunt, tùm ipsa tùm ea quorũ causæ: ut hic medens, cũ hoc q sanatur: & hic ædificator cũ hoc ædificio, quod'ue edificatur. Quæ autem secundum potestatem, non semper: Corrumpitur.n. non simul domus, & ædificator.

r. 5. metaphysi. tex. 3. in fine & .2. physicorũ tex. 37.

21.[m]

Quid uerò aliud esse continentem causam diximus, q; eam quaquidem posita ponatur effectus, remotaq; discedat? ut simul sint, & non sint. Sed quid opus est uerbis? Nõne decantata uel à logiculis propositio est, causam & causatum (ut nomina iuxta philosophi [s] quoq; decretum finxerimus) correlatiua esse quorum quidem natura est, ut posita se ponant, peremptaq; se perimant. Simul.n. natura & tempore, simulq; nota passim prædicantur.

s. in prædictis cap. de ad al. quid.

22.[m]

Hanc ipsam ergo uerè causam dicimus, uereq; sic effectum continentem, ut posita ponatur, ablata uerò quãprimùm tollatur. At ne pluribus ac opus est immoremur: doloris ut symptomatis coniunctam continentem'ue causam esse (à quo dependet) morbum; continui uidelicet solutionem, uel intemperiem, adeò quibuslibet pernotum est: ut probare superuacaneũ sit. Hic autem dolor, quoties perinde increscit: ut uires prosternat, nedum functionibus officiat, morbi rationem subit, curandi ad se intentionem (Galeni [t] documento) retrahens: tunc ergo eandem tametsi auctam causam habens, quam priùs dum symptoma dicebatur, non morbus, sed morbum insequens, retinebat: eam proculdubiò coniunctam adeò possidebit, ut ablata, dolor hic tollatur, aucta, uel comminuta increscat, uel diminuatur, quemadmodum posita, obortus quoq; ipse est. Quoniam uerò nunc morbus iam est. Morbi ergo continentem causam, & philosophorum, & medicorum, tam græcorum, q; latinorum, aut arabum, non Galeni modò placitis designari posse satis superq; demonstratum esse apparet: Vsq; adeò, donec morsi quidam uenenosè remordeant, plaustraq; conuitijs onusta, aduersus oppositum contendentes afferant ac Zoili demùm è medicis euaserint.

t. 12. meth. cap. p°.

Nos

Opinio propria.

NOS autem inter acerrimos hinc & inde litigatores, mutuis adeò se inuicem obiurgijs, innumerisq; derisionibus lacerantes (nec aduertentes demùm se de nominibus frustrà quæstionem, ac tantum deinde rumorem agitare) medium tenere decreuimus: & causam continentem necessariò in quibusdam morborum speciebus dandam esse (modo coniunctæ causæ non aliam definitionem q; omnibus concessam, & uel Dioscoridi, nedum Galeno, alijsq; iunioribus pernotam admiserimus. In plurimis uerò speciebus (inuitis eam ponentibus) nè per somnium quidem talem causam, uerè proprieq; loquendo, exhiberi confitendum. Haud graui tamen peccato notandum esse arabum Principem, aliosq; largius, & medicorum more locutos, arbitramur. Quod quidem ut exactius elucidetur, ita exordiendum est. Vitiorum genera eadem sunt (Galeno[u] docente) his quæ uirtutem complent: temperatura quidem in consimilibus: numerus autem, & formatio, & magnitudo, & situs in instrumentarijs, utrisq; uerò communis unitas, quam & ipsorum continuitatē appellamus. Quamobrem & tria morborum prima genera sunt: primum quod in simplicium, primariūq; partium intemperie consistit: Secundum quod in organicorum deprauata compositione: tertium quod in soluta utrorumq; unitate fit. quod siue unitatis, aut unionis solutionem dicere malis, siue unitatis corruptionem, aut continuitatis solutionem, aut quomodolibet aliter nominare uelis, nihil referre ait Galenus,[x] qui nullum horum nominum à uetustioribus accipiens, ipse primus præscriptis dictionibus indigitauit. Itaq; primum ultimumq; morborum genus. quoties uerè morbi sunt (affectus inq; permanentes actionibus primò ac perse officientes) continente causa destitui prorsus determinandum. Ni alterationem, ipsam ue soluendi dissecandiq; passionem consideres: quæ morbus non est, sed ueluti iam omnibus ex Galeni monumentis pernotum est, πάθος τε, καὶ πάθημα, latinè passio dicta existit. Cuius causam continentem inueniri nullus est uel ex aduersantibus qui neget. Siue .n. calidus morbus sit, ut febris: siue frigidus, humidus ue, aut siccus: uel ex horum aliquibus compositus, perse consistens morbus est, siquidem expeditus perfectusq;, nullam dum efficientem causam pro suo esse expostulans. Nisi conseruans aliqua causa sit, quæ ad naturalē dispositionem potiùs reditum impediat, nouam semper alterationem regenerans. Cuius alterationis passionis ue causa continens, non morbi erit. Nec .n. uerum esse potest id quod è recentioribus nonnulli proferūt: conseruantem morbi causam posse (propriè loquendo) continentem appellari: Enimuerò nec ea posita, quāprimùm & morbus ipse obortus est, multoq; adhuc minus ea recedente statim euanescit (quanq; facilior tunc huius curatio deducto iam impediente fit) Cōseruationis tamen continens dici causa nō temerè potest: qua remota cōseruationem ilicet deficere necessum est. ea uerò cōseruatio nil aliud ē q; actio, quæ alia quoq; ratione pathos dicitur. Morbus autem alijs adhuc extrudēdus præsidijs remanet. Hæc inq; si expeditus perfectusq; iam ipse morbus est. Sin uerò futurus omninò extiterit, præcedentem duntaxat assignari causam posse, ut præseruatio non curatio morbi necessaria sit, omnibus pro confesso habetur. Quid si fiens morbus sit? Neq; huius, quà morbus est: tametsi eius fieri, alterationisq; quam passionem Galenus appellat, græce πάθος, continens causa inuenitur. Etenim quà fiens, passio est, quanq; ut operationes primò & perse lædens ac secundum partem consistens, morbus est. Haud .n. quod in consultè nōnulli proferunt, uerum simpliciter est, fientem .s. affectum non uerè morbum, sed pathos esse. Nam hoc

u. 2. art. med. tex. 4.

Tria morborum genera.

x. lib. de const. art. med. cap. 6. circa prin. lib. de. morb. cau. cap. ultimo circa prin. et 13. meth. in prin.

Si morbus factus est

Intemperiei, ut morbus est nulla causa cōtinens.

Cōtra Valeriolam.

Causa cōseruans nō est cōtinēs.

Si morbus fiēs est.

Contra Fuchsium.

posito fiens febris, putrida uidelicet, ipsaq; etiam comburentissimus causus morbus minimè esset. Cum uel rudes idiotæq; oppositum primo intuitu statim aduertant. Veluti nec uerum quoq; protulerit quispiam, si fientem febrem, aliam'ue quam uis intemperiem morbum esse, attico uultu, determinarit. Distinctione igitur, exquisitius speculari cupientes, indigebũt.

Exemplum fientis.

Nam uel fiens est, quia nunc.s. generationis exordium sumit: quẽmadmodum (ut res exẽplo clarius elucescat) si quispiam calere præternaturã incipiat: Deinceps uerò usq; adeò. Calor ille increscat: donec functiones impedire manifestè queat, tuncq; morbus fit: Verbi gratià ad tertium usq; gradum. Anteà uerò: siquidem circa primordia adhuc existens talis alteratio sentiri penitus nequeat: sub sanitatis latitudine contineri liquet. Sin uerò manifestari deinceps occipiat, nondum tamen à consuetis functionibus distrahere, atq; impedire, cubandi necessitatem inducens, queat: Neutrum fieri (iuxta medicorum, Herophili distinctione utentium, decreta) recensebimus. Quo tempore uniuerso, fiens febris est: quoniã in generatione essentiam habet. Morbus tamen adhuc nõ ẽ. Quamprimùm.n.anchoras in ijcere primas occepit, alteratio passio'ue (à medicis, omnia sensu iudicantibus, negligenda) fuerat. abhac uerò neutralitas. At ne huius quidem fientis morbi partes duas designare possumus, factam scilicet, ac futuram: cuius facta pars morbus existat. Verùm totus adhuc fiens, quà morbus, futurus prorsus est. Actio etenim (Galeni quoq; testimonio [y]) quæ & eadem passio est, ex eorum numerò non est, quæ esse absolutè dicuntur: aut certè non similiter, sicut iam comprehensa (tumor uidelicet mollis œdema'ue, aut phlegmone: redundantiaq; sanguinis, & pallor) siquidem nullo temporis spatio manent eius partes: Sicut profectò nec sermonis, nec etiam motus ullius: Sed horum quilibet in ipso fieri esse suum obtinet. Ac omnis quidem actio motus est actiuus, omnis alteratio, eius quod alteratur, motus est passiuus, Patitur nanq; quod alteratur. Ergo affectus dispositiones'ue dum alterantur, mouentur (motu quidem non locali, sed alterationis.) Qum à motu cessauerint: iam alterati sunt: non autem amplius alterantur. Sanè [z] alteratur is qui nigrefit, aut calefit: alteratus est qui iam obnigruit, siue (ut sic dixerim) nigrefactus, uel calefactus est. Itaq; alteratio generatio est qualitatis, aut affectus, aut quomodocunq; appellare uelis. Ac sanitas [a] quidẽ, et morbus & quæcunq; symptomatũ, causarumq; affectus, uel habitus sunt, ex permanentium consistentiumq; numero sunt. Actiones omnes, alterationesq; in quacunq; re fuerint, in ipso fieri essentiam suam possidẽt. Et corpus secũdum quodcũq; mouetur, secundum idem patitur, motusq; eius pathos, siue passio est. Huiuscemodi ergo fientis iam, atq; essentiam suam in generatione habentis morbi, quin (ut rectiùs absq; fœrete acerualiue sermone loquamur) passionis adhuc existentis continentem assignare causam astringimur: quatenus uidelicet fiẽs est, & ueluti prædictum est, in generatione suam essentiam habet. Quæ nihilominùs causa tametsi continens generationis morbi est: haudquaq; tamen continẽs morbi, qui adhuc non est, dici quodammodò potest. Posità nanq; illà, positus adhuc morbus non est. Quatenùs igitur morbus, quia sic futurus duntaxat est, præcedentem habere causam proculdubiò determinandum est. Qua quidem semota, eius ut futuri generatio prohibebitur. De huiuscemodi quoq; in generatione suam essentiam habente morbo intellexit tùm libro aduersùs Iulianum, [b] tùm uniuersaliùs de pulsuum causis [c] loquens, continentem s. obtinere causam admittens: adeò ut non in pulsibus modò, sed in omnibus

y. 2. methodi cap. 3. post prin.

z. ibidem Paulo post.

a. ibidem post. aliqua.

b. cap.9, uersus finem.

c. libro p°. in prin.

omnibus alijs triplex causarum genus concedens, primum atq; præcipuum continens esse propalauerit. De huiusmodi etiam fiente morbo, (si peregrina mente perlibraris) medicorum pater Hippocrates [d], enarrante Galeno, [e] locutus est, dicens. Quicunq; morbi ex repletione, satietate'ue fiunt, curat euacuatio: & quicunq; ex euacuatione, repletio: & aliorum contrarietas. Bifariam nanq; cum dici fiens morbus queat: hoc est, quia nũc iam fit, essentiamq; suam in generatione adhuc habet, nil facti hucusq; possidens: quemadmodum is est, quod pathos anteà nuncupauimus: uel partem aliquam iam factam (adeò ut functionibus obesse ualeat) ostendens: ita dùm fit, ut alteram futuram præseferat. Primum uetustissimus author fientis genus intellexit, uacuatione curandum esse proferens: Etenim quia totam in ipso fieri essentiam suam retinet, ipsaq; in generatione: sic à causa dependet, ut ablata, statim & ipse tanq; solis lumen dispereat. Secundi uero generis curatio ab euacuatione compleri minimè poterit, quin operæpretium est abscissa causa ad factam morbi partem (uel Galeni [f] monumentis) deuenire. Id quod clarioris doctrinæ gratià ex ipsomet medicorum phœbo intelligas, proprio sic idiomate, scribente. [g] οὐκέτι γινόμενον ὑπὸ πλησμονῆς, οὐδὲ οὐκέτι οὔσης αὐτῆς, εἴ τι μένοι, τοῦτο ἰάσεται κένωσις: ἀλλ' ὅσα κατὰ τὸν αὐτὸν γίνεται χρόνον ἐπιχειροῦμεν ἰᾶσθαι, κενώσεως χρήζει. quod est. Nõ quod adhuc fit à repletione, satietate'ue (quouis.n.modo uertas § πλησμονὴν §) haud impræsentiarum curauero) Neq; non ampliùs ipsa existente, si quid remanserit, id euacuatio sanabit: uerùm quæcunq;, eo ipso, quo fiunt, tempore, curare molimur, uacuatione indigent. Quibus quidem uerbis toto pectore perpensis, Galeni mentem ab interpretibus (multoq; minus à Martiano rota negationem præter Galeni phantasiã addente) prauè perceptam extitisse, liquet. Dicens.n. § ἔτι γινόμενον, § id quod factum est minimè intelligit, sed fiens: uel (ut clariùs loquamur) quod adhuc fit. ubi τὸ ἔτι, nõ superfluit: sed uim suam (si exquisitiùs aduerteris) hoc in loco præsefert. ut illud fiens indigitet, quod quidem partem habet factam, adhuc tamen fit: Quasi dicat: Et si factum est, adhuc tamẽ fit. Sic nanq;, artis medicæ cõmentario, [h] fiens græcè uocabat: quod à iam facto & futuro fieri (trimembri salubrium causarum distinctione præposita) separabat, dicens: ἄλλα μέν ἐστιν ὑγιεινὰ τῆς ἤδη γεγενημένης δυσκρασίας, ἄλλα δὲ τῆς ἔτι γενομένης ὥσπερ γε καὶ τῆς γενησομένης ἄλλα. quod est: Aliæ quidem sunt salubres causæ eius intemperiei, quæ iam facta est, Aliæ uerò illius, quæ adhuc fit: quemadmodum & aliæ sunt eius quæ futura est. Idipsum ergo fiens in Aphorismi enarratione statim exordiens abnegabat, [i] illud fiens, uel quod adhuc fit euacuationem non sanare dicens. Illud.n. duplici intẽtione curandum ordinauerat: abscindendo scilicet causam, deinceps ad factam partem perueniendo. Adeò ut ex præseruante, & curante commixta intentio fit. Quoniã uerò fieri, de factis quoq; uulgò intelligi consueuit. Perindè ut dicere mos est: Citharæ quæ fiunt à Ioanne, uel quas facit Ioannes, optimæ sunt, ac sonoræ. de factis iam intelligendo. Idcircò & pro illis subdit § Neq; non amplius ipsa existente, si quid remanserit, id euacuatio sanabit § De futuris autem Hippocratis uerba intelligere non decet: cum pura præseruatio, non curatio futuri morbi, causæ abolitio sit. Hanc obrem ueluti clarissimum dimisit, duos alios uerisimiliores sensus expressè reprobans. Reliquum est igitur quartò, fientes, eos intelligere: quorum nil factum adhuc est, sed in generatione totam essentiã possident.

d 2. aphoris. 22.
e ibidẽ in cõmẽ.
f 3. art. med. 34. 41. et 4. meth 4. ante medium & uersus finẽ 8. p°. circa finem unde cimi 2. 4. 8. & x. decimi tertij 2. & 6. & sæpe.
g 2. aphoris. 22.
Cõtra Rotã
h libro. 3. tex. 32
i 2. aphoris. com. 22. ĩ prin. cõmẽti.

fident. Ideóq; rursus adiunxit ⁝ uerùm quæcunq; eo ipso, quo fiunt, tempore, curare molimur. ⁝ Nam quià nil adhuc facti habent, quod secũdùm causæ recessum persistere queat: Ilicet hac semota, ipsum fieri, pathosq; remoueri, & euanescere necessum est. De hoc ipso nihilominùs fiente, cuius uidelicet nil adhuc factum demonstrari potest, de morbis curãdis octauo [k] loquebatur: quùm primam curandi intentionẽ à præsente morbo sumendam edocens, quẽlibet excessum à contrario semouendum concluserat: Sic exemplis demùm enarrans: Vt si iam factæ febres sint (ut uerbum uerbo reddamus) causa uerò quæ eas excitauit, iam desiit: harum curandarum scopus intentió ue, refrigeratio tantùm fuerit. Quarè quærenda nobis talis materia est, quæ cum redundante calore, paria refrigerãdo faciat. γιγνομένων δ' ἔτι τῶν πυρετῶν, τὴν ποιοῦσαν αὐτοὺς αἰτίαν ἀναιρετέον. quod est, fientibus autem adhuc febribus (quæ uerba clarioris doctrinæ gratia non temerè linacer uertit ⁝ at si in generatione adhuc febris est ⁝) efficientem has causam summouendum est. Quòd autem de hoc fiente intelligat, quod totam adhuc essentiam in generatione possidet: tertium diuisionis membrum, apertissimè ostendit, qùm subdit. εἰ δὲ τὸ μὲν ἤδη γεγονὸς αὐτῶν εἴη, τὸ δ' ἔτι γίγνοιτο τοῦ συναμφοτέρου στοχαστέον. hoc est. Si uerò pars earũ facta iam sit, pars autem adhuc fiat, in generandó ue sit, utriq; consulendum est: Primũ quidem summouendo quæ eas accendit causas: deinde extinguendo, quæ ab hac accensæ sunt, febres. At ne obstat quidẽ, si libro artis medicæ, [l] atq; in aphorismi enarratione, [m] ἔτι γινόμενον, illud fiens intelligat, quod alteram partem factam continet, alteram uerò futuram. Octauo autem methodi medendi uolumine, [n] aliud, quod totum adhuc in generatione suam essentiam habet, ⁝ γινομένων ἔτι ⁝ pronuntians: Cum (præter id quod de altero fiente subdens, alterius notitiam ostendit) nullibì certam, immutabilemq; nominum legem: in quibus aliàs sententia liquere potest, imposuerit. Nisi malis ⁝ ἔτι ⁝ præpositum, ac postpositum, uariam quandam uim præseferre: ut fiens adhuc, ab adhuc fiente differat. Quod nihilominùs perpetuum esse nequibit: cum in eiusdem aphorismi enucleatione rursus adiungat. ἀλλὰ νῦν γε περὶ τῶν ἔτι γινομένων ὁ λόγος ἐστὶ νοσημάτων. quod est. Sed nunc de his, qui adhuc fiunt, morbis, sermo est. de fientibus proculdubiò intelligens, quorum esse in generatione sit. Id quod ex eo determinatum esse uoluit, quod quidem anteà præscripserat dicens ⁝ uerùm quæcunq;, eo ipso, quo fiunt, tempore ⁝ quemadmodùm & in principio cõmenti positum participium, ab eo quod deinceps subiungitur, declarari potest ⁝ ἅ τι μένοι, hoc est, si quid manet ⁝ ut commune, tam fientibus, q̃ factis id sit. Quoniã ẽs .n. quippiam factum, remanens ue est: siue fiens adhuc morbus sit, hoc est aliam partem futuram habens, siue penitùs absolutus, uacuatione curari possibile non est. Nisi fiens eo modo sit, quo prædictum est, in generando .s. esse suum obtinens: liquet .n. (ueluti Galenus subdebat [o]) ꝙ unà cum causis ipsos efficientibus destructis, ipsos quoq; morbos destrui necessum est. Equibus quidem uerbis tametsi efficientes, atq; etiam continentes generationis, fieri ue, aut si mauis dicere passionis causas nuncupari posse elicias: haudquaq; tamẽ morbi continentes coniunctas ue causas proferre poterimus. Fortassis autem græcus Galeni codex deprauatus est: quemadmodum Leonicenus existimasse uidetur, dicens ⁝ Non si quid ⁝ litteram iota deficientem ostendens. ut loco illius ⁝ οὐκέτι ⁝ legendum sit ⁝ οὐκ εἴ τι γινόμενον &c. ⁝ quibus uerbis eandẽ fermè sententiã præseferret.. Haud .n. dicit, ueluti quidam

k cap. p°. in fine.

Obiectionis solutio.

l lib. 3. tex. 32.

m 2. aphoris. 22.

n cap. p°. in fine.

o eiusdem apho. cõmẽ. post prin.

quidam referunt ; non quod factum est ; uerùm ; non si quid factum est ; quasi dicat non illud fiens, ubi aliquid factum iam demonstrari potest, euacuatio sanat &c. Non ergo (prout aliàs [p] ipse Galenus inquit) idem est, si dicas morborum esse continentem causam repletionem sacietatemue, atq; ex repletione, oriri. Etenim uerum est illo modo, quosdam morbos generari ex repletione, uel à repletione (nihil enim interest, hoc, an illo modo loquare) At prauum est morbi repletionem, causam esse continentem. Itaq; si fiens adhuc morbus est (ut ad propositum conuertamur) quia scilicet uniuersa eius essentia in generatione sit, nihilq; adhuc factum ostendi queat, continentem eius designare causam necesse est. Verùm hæc non morbi (ut qui nondum existit) sed passionis causa proculdubiò determinanda uenit. Sin adhuc fiens morbus sit: Quia uidelicet factus iam adeò morbus est, ut functionibus obesse queat, ac per hoc morbi nomenclaturam meritus sit, incrementum nihilominùs recipiens: quemadmodum putridam febrem, fientem morbum dicimus: cuius altera pars facta sit, altera uerò futura. Huius quidem (quem morbum esse statuimus) antecedens tantùm, non coniuncta causa, humor (quisquis ille fuerit) existit. De hoc igitur fiente morbo (ueluti præscriptum iam est) tùm tertio artis medicinalis, [q] tùm alibi [r] non semel, intelligebat Galenus: qùm, duplici supposita morbi parte, priùs causam abscindere præcedentem, pro futuræ inhibitione: deindè ad eam, quæ facta est, curandam peruenire operæpretium esse declarauit. Ob id autē & hic fiens morbus dicitur, [1] Quia per se consistens affectus est, [2] operationes primò lædēs: [3] A quo etiam prima curandi intentio sumitur: ut non minùs absoluto, ac penitùs facto, morbus existat. Pro cuius integritate triplex iam dicta conditio satis superq; est. In eo tamē hic fiens, & is qui prorsùs factus, absolutusq; est differt, quoniam qui perfectus iam est, ad ultimum, quò potuit, peruēnit, ibiq; persistit, incremento carens. Hic autem, & si affectus est, iam adeò perfectus, ut lædere operationes possit: in eo tamen statu minimè retinetur: at partibus alijs denuò adiunctis, continuò increscit. Nec futuræ quidem portionis, sed præsentis ratione, morbus dicitur. Fiens uerò adhuc idem est, quia tametsi factus, aliæ nihilominùs partes adduntur. Vterq; igitur (si rectè perceperis) factus morbus est: Id quod exemplo aliàs hoc pacto demonstrare consueuimus. Vt uerbi gratià, priusq; perficiatur homo in utero, fiens homo dicitur: quoniam esse suum in generatione adhuc habet: nec homo est. postquam uerò perfectus iam absolutùsq; in lucem egreditur: homo proculdubiò factus est: cum uniuersas hominis partes necessarias quidem obtinuerit. Verùmtamen toto adolescentiæ tempore, fiens iterum homo nuncupari consueuit: æquè ac iuuenis homo factus uulgò nominatur, eò quòd non ampliùs increscit. ille autem, q̄uis homo iam sit, quià tamen augetur, multaq; futura quantitas est, fiens homo dici uulgò solet. Perindè igitur de morbo facto, &, altero modo, fiente intelligas, ut de iuuene atq; adolescente prædictum iam est. Sicq; febris hectica, à causo, tertiana, & alijs fientibus differt. Quarum quoq; curatio, ueluti & hecticæ, non indecenter dici potest. factæ inq; partis ratione At plura in aphorismi atq; cōmenti enarratione (Deo Optimo Maximo permittēte) elucidabimus. Quod si obijceret quispiam, à nobis præpositum exemplum non ualere affirmans: Quià morborum generatio ab animalium principio, generationeq; plurimùm (uel Galeno docente [s])

[p] 2. de natura humana com. p°. in prin.

[q] tex. 34 et 41.

[r] 4. meth. cap. quarto. octaui eiusdem p°. undecimi 2. 4. 8. x. decimi tertii. 2. 6. & sæpe.

Tres morbi conditiones.

Morbus fiens est ēt per se cōsistens.

Quo differt fiens à facto.

Exemplū duplicis fientis.

Obiectio.

s. libris de morborum tẽporibus tam particularibus quã uniuersalibus circa prin.
t. lib. de particularibus morbi tẽporibus cap. 2. in principio.

docente[s]) uariat. Cum his proprium generationis tempus sit, quo omnes ad uitam necessariæ partes figurantur, formanturq; : Morborum uerò nullum huiusmodi tempus est proprium: Sed à primo statim ingressu augescunt: Idq; (ut inquit[t]) ratione probabili. Nam illa, corpora sunt: hi, corporum accidentia. quarè figurationem, generationemq; corporum proprietas requirit: accidentia uerò ipsis: ut quæ nullam figurationem expetant, primo aditu protinùs generationem simul acquirunt, & ad incrementum festinant. Quæ enim inflammationis generatio esse possit? An qualis est animantis nascentis figuratio? uel quæ erysipelatis? uel quæ (uerbi gratia) febris? Nam unum quodq; horum statim, cum primum ceperit initium, huiusmodi speciem habere uidetur, qualem eius generis maximum habet: deficit autem sola, ab illo, magnitudine. Adeò ut alibi[u] etiam, quicunq; morbus sit, eiusdem esse speciei, tùm in primo generationis initio (etiamsi nullo pacto & à medico, & ab ægroto sentiri queat) tùm in fine, qùm ad suæ naturæ summum peruenerit: pluribus uerbis, atq; exemplo etiam comprobetur. Sed non æquè de animalium generatione, aut domus ædificio contingit. Quam obrem & de totius morbi temporibus sermocinans,[x] ait: Quarè morbi principium quatenùs aliquando salubri statu corporis labascente inuadit, in omnibus ipsis est sine temporis productione æstimatum: Cum hoc sanè nõ conceditur etiam cuiusuis morbi generationem esse: sicut in animantibus contemplamur: Non enim ex particulis quibusdam, ut animal ex capite, thorace, & artubus, sic etiam morbi compositi sunt: Siquidem ubi ex naturali habitu decidunt, breuissimo quodam temporis spatio generationem sortiuntur: inde usq; ad uigorem ascendunt. Nam cuius non sunt partes, quomodo hoc temporis spatio generabitur? Non igitur congruit (si uera Galeni præscripta uerba sunt) fientem, hoc est in generatione adhuc existentem morbum, fienti, generandoq; animali comparare. Cum id clarè suæ generationis tempus manifestũ, ac diuturnum habeat: Morbus autem imperceptibile ferè, ac proindè nec effatu dignum, neq; à medico unq̃ considerabile obtinuit. Nisi esset, quod dubitando, atq; ex aliorum opinione arguendo, Galenus hæc protulit. Quorum nihilominùs deinde phantasiam reprobat, statim circa utriusq; uoluminis initia, morborum tempora animalium ætatibus proportionari dicens. Siquidem primo illorum opusculo[a] dubitationem inde exorsus { τάχα δ' ἂν ἴσως δόξειε. quod est, Forsitan autem uidebitur &c. } Eam deinceps dissoluere aggreditur, ubi subiungebat: { οὗτος ὁ λόγος ἐπινεικής ἐστι. latinè } Hic sermo contentionis plenus est, & quæ sequuntur. } in quibus demùm particularibus de temporibus loquens, principium ab alijs temporibus, proprijs quidem illius inditijs, pro aduersorum confusione, circunscribit. Secundo autem opusculo[b] posita rursùs (pro aliorum chimæra) obiectione, ibi { ἡ τοίνυν ἀρχὴ τῆς νόσου } latinè, secundum Andernaci uersionem, { Quare morbi principium &c. } ubi ex proposito ait { æstimatum } .s. ab alijs { cum hoc sanè non conceditur } scilicet ab illis. Sic.n.legendum esse, negatiuè inq;, pro { ἂ συνχωρεῖται } idest { si conceditur } { μὴ συνχωρεῖται } quod est, { non conceditur } cuncti sanæ mentis uiri pro confesso habebunt. Denuò respondere uolens, ait: { ταῦτ' εἴρηται μοι, Hæc mihi dicta sunt, & statim ab initio (quod est libro primo) respondi &c. } eademq; responsione rursus utitur, æquè in uniuersalibus, atq; in particularibus, principium ab alijs temporibus propria circumscriptione distinguens. Adeò ut, tametsi de locis passis libro

u. primi de locis affectis 2.

x. cap.2.ĩ prin.

Responsio.

a. .s.lib.de particularibus tẽporibus morborũ cap. 2.in prin.

b. lib. de totius morbi temporibus cap.2. in prin.

Galeni locus.

libro primo [e] loquens, eiusdem esse speciei morbum in principio & fine conclusit: Verum, id fore materialiter, ac (ut logici dicunt) fundamentaliter, haudquaq; uerò formaliter, lippis & tonsoribus liqueat. Verum nanq; proculdubiò est calorem in principio eiusdem esse speciei cum eo qui intensissimus est, saltē secūdū medicos (Quanuis apud eos, qui gradus specie differre chimærizant, aliter sentiendum sit) formaliter autem differre nullus est rem exactiùs intelligens, qui tergiuersari queat: Cum in principio qui nec à medico neq; ab ægroto perceptus sit, calor, aut quiuis alius affectus, sanitatis latitudinem non excedat. Auctus uerò ut pateat, ac functionibus leuiter officiat, Neutralitatem (iuxta medicorum morem) præseferat: quē deniq; perindè increscentē, ut hominem cubare cogat, nedum apertè operationibus obsit, morbum esse negaturum opinor neminem: Veluti morbum quoq; à sanitate specie differre. Quanuis igitur (ut ad propositam obiectionem reuertamur) calor præter naturam in corpore exordiatur; idemq; specie calor, qui deinceps magnus, quin idem numero priùs naturalis, deinceps præternaturalis, atq; febrilis factus sit (materialiter inq; fundamentaliter'ue intelligendo) donec tamen obesse functionibus nequit, morbus dici non meretur. Idcircò in generatione adhuc est: non secùs ac embrio, priusq; partes omnes, artusq; propalentur, animal minimè nuncupari (nedùm homo) debet. Sed ne absurdum quidem foret fientem hominem hunc, qui .s. in generatione adhuc est ab homine fiente: atq; fientem morbum à morbo fiente (clarioris doctrinæ gratiâ) secernere. Verùm de his obiter, atq; intantùm hoc loci dictum sit. AD id ergo, unde digressi sumus, iterùm conuersi, nullam esse morbi ī intēperie positi coniunctam continentem'ue causam, firmiter determinabimus. Idemq; si morbus tertij generis existat, unitatis inq; solutio, concludemus: Vel.n. facta iam solutio: & eius nulla (quicquid Introductorij author expresserit) causa, præter conseruantem est. Vel futura: Cuius tantummodò præcedēs. Vel fiens: eademq; fientis distinctione, quam in primo genere declarauimus, hic uti etiam poterimus. Et non morbi, sed passionis duntaxat coniunctam causam aliquando inueniemus. Sin uerò demùm secundi generis morbus existat: in compositionis uidelicet natura constitutus, excepto numero, cuius præcedentem potiùs causam assignare debemus, Magnitudinis tamen, ac Situs interdum, & Figuræ, Superficieiq; tam asperæ q; lenis, Viarum quoq;, nec non Receptaculi, Cauitatis'ue propriè dictam, ueramq; continentem demōstrare causam sæpe sæpiùs licet. Magnitudinis inq;, siquidem aliqua pars, ob humorum exundantiam, adeò repletur, ut in altum latum'ue tumorem uergat: qui tumor deinceps actionem lædat, Quaderè morbus omninò proferendus sit: Actionis.n. læsio (prout medicorum phœbus ait [d]) terminus earum dispositionum, quæ præter naturam sunt, nedùm tumorum, existit. Quaderè si ad tantam magnitudinem (uel seruante particula figuram suam) tumor attollatur (quemadmodum alibi [e] oppidò q; bellè protulit) ut ob hanc ipsam functio impediatur, morbus censeri debet: alioqui uel symptoma uel pathema duntaxat, perindè ut & dolor. Dequa tamen re uberiùs infrà [f] loquemur. Itaq; si Magnitudo illius morbus est: Cuius causa (pro Galeni etiam dogmate [g]) humoris copia nonnunquam esse potest: qua posita, uel phlegmones, uel alteriùs tumoris magnitudo ponitur (in ipsis enim tumoribus, alibì [h] scriptum est, partes à naturali habitu in quantitate recesserunt) ea uerò succorum redundantia increscente,

c. cap. 2.

Quomodo morbus in principio et fine sit eiusdem speciei.

Sanitas.

Neutralitas.

Morbus.

Morbus fiēs.

Fiens morbus

Solu.nis cāæ.

Introductorij error.

Magnitudinis causæ coniunctæ.

d. lib. de tumoribus præternaturā cap. p°.

e. lib. de morborum differentiis. cap. 9. & 12.

f. cōm. sequenti in declaratione distinctionis primæ & secundæ.

g. lib. de morborū causis cap. 9. & innuitur de morborū differētiis cap. 12.

h. 13. meth. medendi cap. g°.

magnitudo etiam increſcit: ea comminuta, & hæc diminuitur: ac demùm illa prorsùs ablata, hæc quoq; protinùs aufertur: quis eſt qui continentem, coniunctam'ue cauſam, huiuſcemodi ſuccorum abundantiam eſſe, inficias iret? Id quod libro aduerſus Iulianum ædito,[i] Aſclepiadis argumentum diluere cupiens Galenus comprobaſſe uidetur, phlegmonen, & eryſipelas, idq; quod à recentioribus medicis œdema uocatur, aliosq; præterea affectus, nedum conuulſionem interdum, tremoremq́;, plenitudinis inniti hypotheſi: Tùm ſi plenitudinem euacuet quis, ad naturalem q; primùm ſtatum redire membrum. quæ continentium dubiò procul cauſarum natura eſt: ipſis uidelicet ablatis, q; primùm eos qui ſequuntur affectus euaneſcere. adeò ut ſtatim affecta pars naturalem ad ſtatum reuertatur. Idem quoq; de ſitu ſentiendum eſt. Cuius nonnunq; coniuncta cauſa indigitari poteſt. uerbi cauſa, qùm craſſus, gipſeus'ue humor quiſpiam, uel porus effatu dignus, perindè artubus interponitur, ut hàc uel illàc, poſtlocatum os impellens, proprium eorum ſitum uitiet. Quo, nihilominùs aucto, uel diminuto: poſitus quoq; uitium increſcere, ſeu comminui neceſſum eſt. quemadmodum illo penitùs exoleto, huiuſce etiam prauitatem eueſtigiò deleri (modò alium circunſtantes partes affectum minimè patiantur) oportet. Sæpius uerò eas affici uiſum eſt adeò ut præcedentis potiùs naturam præſcripta iam cauſa obtineat: Cum ea ſemota ligamentorum, uel extenſio, uel ruptio remaneat. Sed quid de Figura proferendum eſt? quippè cùm actiones hæc lædere nonnunq; (uel Galeni dogmate[k]) queat, morbus dubiò procul extiterit. Cuius cauſa, uel luxatio, uel fractarum partium inepta coniunctio, qua deprauatus quidem ſitus eſt (haud.n. inconuenit alterius morbi alterum quoq; cauſam eſſe: Perindè atq; ſymptomatis ſymptoma) quibus cum coniunctæ cauſæ definitio congruat, eandem hic ſententiam proferre certum eſt. Quòd ſi ablata iam luxatione, figuraq; concinna reddita, ob ligamentorum extenſionem alium'ue affectum, crus, uel tibia, ſeu brachium, aut artus quicunq; ſit, rectè adhuc moueri nequeat, ob id negare non debemus eam luxationem deprauatæ figuræ continentem adeò cauſam extitiſſe, ut ea remota, diminuta, uel aucta, quemadmodum poſita, hanc remoueri, diminui, uel augeri, uelutì & poni neceſſum ſit. Quòd ſi aſperam lenem'ue præter naturam cuiuſpiam partis ſuperficiem contemplabimur: eius pariter continentem aliquando cauſam inueniemus. Verbi gratiâ cum aſperam arteriæ tunicam interiorem quis ita patiatur, ut aſperam æquè uocem exprimat: uel ita lenis uenter ſit, ut cibum ad coctionis uſq; perfectionem continere nõ ualeat. Illius.n. ſiccitas: huius uerò humiditas coniuncta cauſa eſt. Quamobrem uocis aſperitas (Galeni medicorum Phœbi[l] teſtimonio) quæ actio quidem læſa eſt arteriæ aſperitatem, ut eius cõtinentem cauſam, ſine medio, præſefert. Quæ nihilominùs aſperitas læſæ actionis contentiua cauſa exiſtens, morbus eſt. Huius autẽ cauſa (quam quærimus) continens eiuſdem arteriæ ſiccitas eſt. Differentijs uerò naturalium uocum hæ, quæ ex affectu aliquo fiunt, perficiunturq;, ſunt (Galeno etiam docente[m]) proportionales: quæ & ipſæ indicia ſunt cauſarum à quibus oriuntur. At cauitatum quoq; & meatuum morbi fiunt: qùm uel omninò pereũt, uel læduntur. quorum cauſæ contentiuæ ſunt, uel[1] coalitio (quæ præternaturalis unio eſt, cauſam aliam præcedentem & hæc obtinens, internæ uidelicet meatuum faciei ulcerationem:)[2] uel caruncula, ſiue quoduis aliud tuberculum, aut ſcirrhus, (Galeni etiam dogmate[n]) aut phlegmone, aut abſceſſus in ipſis inſtrumentorum corporibus oborta, ubi cum

i. cap. 9. uerſus finem.

Situs cauſæ coniunctæ.

Figuræ cauſæ coniunctæ.

k. libro de morborum differentiis cap. 7. & de morborum cauſis cap. 7.

Superficiei cauſæ coniunctæ.

l. 2. art. med. tex. 75.

m. ibidẽ in fine.

Cauitatum et meatuum cauſæ coniunctæ.

n. lib. de morborum cauſis cap. 7. & de morborum quoq; differẽtiis cap. etiam. 7.

ubi cum prehendat tumor præter naturam internam concauitatem, fit ut meatus constipetur: [3] uel crassi uiscosi'ue humores, aut callus aliquis aut grumi, quodcunq; demum caui tatis medio interpositum obstructionem produxerit. [4] Item quoduis extrinsecùs incidens, cauitatem continentia corpora, simul ad interna ipsius, comprimendo impellat. [5] Nec minus constringens frigiditas, aut siccitas in seipsa eadem cauitati circumstantia corpora resi dere cogens: coniunctæ causæ (ut quibus definitio congruat) nominari possunt. Meatus nanq; obstructio, clausio'ue (ut ita dixerim) morbus est, sanguinis, uel spiritus, uel cuiuslibet alterius rei necessarium consuetumq; transitum impediens, ac perhoc functionem primitùs offendens: Aliæ uerò morbi (obstructionis inq;) causæ sunt: quæ obstructione (quã pariunt) media, functionibus obsunt. quarum quidem ratione haud morbi, sed causæ dici debent: quoniam primò non lædunt. Et si harum quædam, tùm per se aliàs, tùm ibidem alterius (quam primò læderet) actionis gratia, morbi protinùs existant: Ex quo morbi morbum aliquando causam esse prædiximus. [i] Causam nanq; morbum quoq; nuncupare possumus. Vel alterius functionis ratione, uel quia sine medio aliàs morbus esse consueuit. Hæc inq;, quò utrunq; Galeni [o] dictum insimul stare defendamus. morbum .s. ex morbo, æquè ac ex symptomate symptoma dependere: simulq; etiam absq; omni penitùs medio morbum functionibus obesse. HAVD mirum igitur est, si in uniuersa corporis habitudine absolutè plenitudo multitudo'ue insit (græcè πλῆθος appellatur) contenta in uasis; quam propriè πλῆθος, hoc est plenitudinẽ nominant: à quà sic nonnunq; degrauari corpus contingit, ut tensionis etiam accederet sensus: remotaq; deinceps quamprimùm plenitudine, quæ cauitatis amplioris extensæq; coniuncta causa fuerat, liberari hominem euestigiò (Galeni etiam documento [p]) uisum est. Haud nouum quoq; est deductio, aut trãspositio uesicæ meatum ob struente lapide, q̃primùm & obstructionem (cuius causa & quidem cõtinens lapis erat) semoueri. qua rursùs ablata statim symptoma, urinæ inq; retentio, cessauit. Falsum nãq; est (quod recentiorum plurimi contendunt) lapidem in uesica morbum semper in numero esse. Quanuis.n. in ampla uesicæ cauitate contentus lapis, molẽq; præsertim magnus, in numero morbus nonnunq; dici queat, uesicæ contractionẽ maxime impediens, illiq; ueluti pondus iners existens: Nihilominùs tamen qui in eius collo, meatu'ue urinario consistit, obstructionis in uia quidem morbi causa, & proculdubiò continens est. Vt qua posita, uel ablata, obstructionem ilicet poni uel auferri necessum sit. Quoniam uerò ex Galeno, quod proferunt, comprobare nituntur: computasse uidelicet in libro de morborum differentijs, [q] calculum uesicæ, inter morbos, qui circa numerum contingunt. Idcircò perpensis Galeni uerbis, quantum hac in re dormitarint, facillimè deprehendemus: dùm inquit. In numero aũt partium simplicium, ex quibus singula instrumenta constituuntur, duplices inueniuntur morborum differentiæ: aut.n. deest, aut abundat pars aliqua. Atq; in harum utraq; rursus aliæ deprehenduntur differentiæ. Nam earum quæ abundant, Aliæ ijs quæ naturali sunt habitu annumerantur. Vt si cuipiam sextus expullulet digitus, aut in oculo pterygion (quam unguem latini dicunt) aut in naribus carnis germen, aut in alio quopiam meatu id genus aliud. Hæc Galenus. Quibus quidem uerbis, posita morbi circa numerum distinctione, alteram deindè, non subdistinctionem, sed uniuersalem quoq; diuisionem, earum uidelicet quæ superabundant partium adiunxit Nam aliæ ijs quæ naturali

i fo. præcedenti.

Quomodo idẽ morbus & causa esse põt

o. lib. de morb. differẽtijs cap. 7.

p. lib. aduersus Iulianum cap. x. uersus finem.

Contra Fuchsiũ & Brasauolum.

q. cap. 8.

Galeni locus ex positus.

naturali sunt habitu annumerantur: Aliæ uerò toto genere præter naturam sunt, dequibus posteà locuturus est. Vt autẽ morbos ex superabundantium differentijs eligat: cum aliqua obstructionem producentia morborum causæ potius, q̃ morbi sint: falsum alicuius intellectum delere statim cupiens, subdit. Sed horum aliqua inter morbos reputantur: ut unguis in oculo. Nam qùm plurimùm in creuerit, & pupillam obscurauerit, uisum impediet. Alia uerò causæ morborum sunt: ut carnis germen, quod meatus obstruit. In primis .n. obstructio morbus est, quippè quæ primò functionem offendit. Posset.n.quispiam omnia quæ dicta sunt, ex morborum catalogo, qui in numero sunt, intelligere: cum dictum sit, ⸿ Nam earum quæ abundant aliæ &c. ⸿ subdistinctionem abundantis morbi existimans. At aliter ipsa res habet. Quia.n.dixerat, uel abundare, uel deesse partem aliquam, Idcircò eam dein ostendere uolens, quæ abundat, Superfluentium omnium, quæcunq; sint, uniuersalem distinctionem adiunxit, dicens. ⸿ Nam earum.s.partium (non dico morborũ) quæ abundant, aliæ naturalis generis sunt, aliæ uerò præternaturalis. ⸿ Qua quidem posita diuisione, in utraq; ipsius differentia rursùs tùm morbos tùm causas uestigat: ad eum semper scopum attendens, q; quæ primò functionibus obsunt, morbi sunt: quæ uerò ijs medijs, morborum causæ dicendæ sunt. Quis igitur, & si corœbo stolidior, fuerit, qui carnis germen tuberculum ue in naribus, aut in alio quopiam meatu id genus aliud, obstructionem faciens, hacq; media functiones impediens, inter morbos, ex Galeni sententia, proferret? quoniam.s.inter ea quæ superabundãt computauerat. Cum tamen interpretum chimæras præuidens Galenus, semet ipsum emedullare decreuerit: idipsum præcipuè subiungẽs, q; obstructio morbus est, quicquid uerò superabundans obstructionem produxerit, nõ morbus, sed morbi causa existit, Eandem uerò esse de lapide uesicæ meatum obstruente sententiam, uel ex ijs quæ præscripta ex Galeno uerba sunt, satis superq; liquere arbitror. Attamen quia lapis secundum totum sui genus præternaturam est: hanc obrem sequentia Galeni uerba perlegamus & ueritatem apertiùs amplectemur: dum subdit. Quædam uerò toto genere præter naturã sunt, ut lumbrici, ascárides, lapis in uesica, grando in oculo (χαλάζιον græci uocant) suffusio, pus, itidem acrochordones, melicerídes, atheromata, steatomata, uitiligines, lepræ, leucæ, calli, præterea quicquid in abscessibus deprehenditur. Ne quis uerò hic omnia quæ præter naturam abundant morbos in numero stultè opinetur: eandem uoluit his, quam in prædictis expresserat, subdistinctionem adaptare, sic addens. Quòd uerò & ex his ipsis quæcunq; operationem primò impediunt, morbi à nobis dicantur: sicuti suffusio: quæ uerò non ità, morborum causæ, omnibus constare arbitramur. Itaq; recentiores non admirari nequeo, uesicæ calculum, ex Galeni sententia, morbum in numero contendentes, siquidem obstructio morbus est, lapis uerò, aut callum, aut quoduis tuberculum, obstructionis causa (Galeno etiam alibi[r] ex proposito docente) est. Quanq; inficias minimè quidem ibimus, in uesicæ concauo contentum lapidem, à meatu transpositum, posse morbum, & in numero, nuncupari, qùm uidelicet non obstruit, uerùm primò uesicæ contractionem (præsertim si effatu dignus sit) impediet, illiq; ueluti pondus iners extiterit. AEquè ac alium quoq; lapidem anuli instar perforatum, in uesicæ meatu positum, ubi circularis musculus urinæ, ante opportunum tempus, exitum, sua astrictione probibens, locatus est, & morbum in numero (quatenùs uidelicet immediatè musculi constrictionem impediat)

Cõtra Musã et Fuchsium.

r libro de' morborũ causis cap. 7.

diat) & morbi causam (quatenùs aliquam, tametsi non perfectam, obstructionem efficiat) nominare possumus. Obstruere igitur lapidem uesicæ meatum, ueluti & grumos, pus, crassum'ue, aut lentum humorem, de locis affectis primo [s] demonstrauit, ut media obstructione ipsius urinæ exitum impediat: Rursusq; in eiusdem uolumine sexto, [t] in pueris etiã, quos lapis in uesica cruciabat, sæpenumerò urinam retineri uidisse ait, quos resupino figurato corpore, adeò concussit, ut à meatu lapis dimoueretur, quem scilicet anteà obstruebat: quemadmodum de grumis etiam prædixerat. Sic etiam ut obstructionis causam, lapidem in uesica contentum, libro artis medicæ [u] demonstrauit: Cuius in præsenti quidem transpositionẽ, integræ uerò sanitatis gratià, incisionẽ, et extractionẽ pro morbi simul remotione, edocuit. Vbi nõ morbi in numero, sed obstructionis mentionẽ facturus, uarias eius causas iuxtà uarias quoq; cauitates meatus'ue pernotauit: De morbo nihilominùs in numero, ad locũ proprium, quamplurimis interpositis uerbis, aliorumq; plurium morborum curationibus, determinaturũ reseruans. Vbi [x] deindè nil de uesicæ calculo meminit, necessariò tamen ibi, & non in sermone de obstructionibus expressurus, siquidem in numero morbus, & nõ morbi in uia facti causa existeret. Haudquaq; uerò nobis obstare potest, quòd Hippocrates, in aphorismis, [y] calculos inter puerorum morbos numerarit: Cum à causa morbum nuncupari posse (Galeni [z] dogmate) liqueat: perindèac etiam lumbrici rotundi, atq; ascarides, magna ex parte, uel talem morsum inducentes, ut continui solutio fiat: uel febrẽ, aut obstructionem: causæ, non morbi sunt. Plura uerò ibidem, atq; in præcedentibus aphorismis symptomata, nedum morbos (nisi uelis à symptomatibus denominatos morbos) sicuti etiã causas numerauit. Vltrà ꝙ morbus ẽt in numero lapis in uesica esse potest: præsertim puerorum, qui magnus, & in concauo consistere solet. EX ijs autem quæ demonstrata hucusq; sunt, perspicuum esse opinor, magnitudinis pupillæ (quæ morbus in uia non in magnitudine, prout in eptè quidam somniant est [i]) quemadmodum oppositæ quoq; paruitatis, coniunctas causas [2] esse illius, tendentem rhagoidis siccitatem, uel quempiam tumorem præter naturam: uel copiosum fortè intus oculum aceruatum humorẽ: huius uerò (paruitatis inq;) laxantem uueæ humiditatem, aut aquosi humoris, naturaliter crystallino præpositi, defectum siccitatem'ue, prout ex ipsomet Galeno [a] perlegimus: quem sequi, ac uelut interpres exponere Barbarorum medicorum Princeps [b] uoluit: tametsi aliter Paulus, [c] Aetiusq;, [d] atq; etiam Razes, [e] nedum Celsus, [f] sentire uidentur. Quorum nihilominùs discoliam alibì examinandam reseruamus: Ea duntaxat impræsentiarum exactiùs contemplati, quæ continentem morbi causam (uel Galeni confessione) indigitant. Supposita nanq; oculi actione, quæ uisio est, crystallino principaliter attribuenda: Cum reliquæ oculi partes usum, haud actionem præstent. Positisq; tùm primi uisus instrumenti, tùm eorum, quæ illi facultatem subministrant, morbis: quibus & actionis læsio immediatè succedit: Eorum deinceps, quæ usum aliquem ei conferunt, morbos prosequitur. Quemadmodum (alijs omissis) foramen rhagoidis est: quod quatuor quidem modis à naturali statu mutatur. Nempè uel ampliatum, uel imminutum, uel in aliquam partem detortum, uel ruptum est. Verùm ampliatio siue à natali sit, siue post accedat: semper uisui incommodat. Imminutio quæ utiq; à natiuitate incepit, acutissimi uisus est occasio: quæ uerò post incidit, mali. Dictoq; deinceps probatoq; necessario uisiui spiritus ad oculum per opticos neruos influxu:

s post principia.
t cap.4.
u lib.3. tex.60.
x ibidẽ tex.75.
Obiectionis solutio.
Respon. 1a
y 3.aphoris. 26.
z 2.meth.cap.2.
Respon. 2a.
i Contra Valeriolam.
2 Cõtra Musã et Fuchsiũ.
a 1o.de symptomatũ causis cap. 2.post medium.
b 3a fen.3.tr.4. cap.12.& 15.
c lib.3.cap.22.
d lib.7.cap. 52. & 53.
e 2.contin. cap. 2.in fine.
f lib. 6. cap. 6. sec. 37.

fluxu: pro inuestiganda demùm causa, ratione'ue, propter quam amplitudo foraminis ad perspicaciam uisus, semper sit noxia: Angustia non semper: Ità demùm subdit. Vbi igitur amplior reddita est pupilla, siue id ex prima statim formatione, siue posteà cõtigit: parùm commodè tota animali spiritu impletur. Fundi igitur, dissoluiq;, ac dissipari cogitur. Sicut contrà in minore pupilla colligitur, constringitur, ac densatur. Atquì demonstratum in libris de particularum usu est [g] eius collectionem, & constrictionem, ad sensus bonitatem illi conducere: contrà, dissolutionem, ac dispersionem, ad sensus noxam cedere. Quì ergo fit, quòd pupilla morbi uitio, non naturæ, minor reddita, multò deterior fit, quàm mediocris? An quia uitiosos affectus sequitur: quorũ culpa necessariò peiùs cernit oculus sic affectus, non propter pupillæ angustiam? Quinam igitur hi sunt affectus? nam hoc etiam disputatio requirit. Vnus quidem ipsius rhagoidis tunicæ tantùm, Alter humoris tenuis, qui medio loco, inter ipsam rhagoidem & cryſtallinum humorem habetur, effusi. Ac tunicæ quidẽ solius, affectus, extensio, relaxatioq;, sunt: qualis utiq; in extrinsecùs positis articulis subindè cernitur, qùm ligamenta redundanti humore sunt perfusa. Humorum uitium in defectu consistit. Cuius occasione rhagoides, uacuato interno eius loco, in se concidens, cõtrahitur, ac rugatur. Atq; idcircò pupillam imminuit. Deteriùs ergo ex talibus affectibus cernere contingit: non utiq; propter pupillæ paruitatem, sed propter humoris desideriũ. E quibus Galeni uerbis exquisitè perpensis apertissimè profectò elicitur, pupillæ paruitatẽ non protinùs morbum esse, at symptoma. Quippè cum morbosos affectus, æquè ac functionis offensio sequatur: nec ea lædere actionem queat. Eam intelligo paruitatem, quæ non multùm mediocritatem excedit. Quæ.n. plurima paruitas est, ea mediùs fidiùs uisioni incommodans, morbus existet. Coniuncta igitur ipsius lesæ actionis causa, quæcunq; sit, morbus est. Magnitudinem uerò illius foraminis morbum esse liquet: quia primò, ac per se uidendi actionem offendit. Mala igitur (ut posteà subdit) est pupillæ paruitas, quæ præternaturam accidit, non quia ipsa functioni incommodet, uerùm quia causam suam, aquei uidelicet humoris siccitatem, (quæ morbus in magnitudine comminuta, nedùm intẽperie est:) uel rhagoidis, ac totius fortè oculi præternaturalem humiditatem, relaxantẽ, ostendit. Bona uerò quæ naturalis, cum non à paruitate (ut paruitas est) uisionis actio uitietur. Magnitudo autem eius, nec quæ naturæ lege habetur, bona est: Nec quæ nõ naturalis est, cuius causa coniuncta rhagoidis siccitas extensiua est, quæ non aliter uisui incommodat: nisi quia foraminis magnitudinem facit. Hæc igitur foraminis inquã amplitudo morbus est. Rhagoidis uerò siccitas, uel spatium foraminis atq; cryſtalli intermedium replens succus, coniuncta causa est. Quoniam uerò sanari morbus nequit, nisi eius causa remoueatur. Idcircò prognosticum deindè adiunxit: dicens. Quoniam aũt duplici ratione tenditur: cum utiq; ex suapte natura id patitur, uel siccata, ut corpus similare, uel humectata, ut instrumentale: Siccitas quidem eius difficilè sanabilis est: Humiditas non etiam. Vbi ad causarum, tanquã continentium (quibus semotis necessariò affectus, suis cum symptomatibus, recedant) sermonem, præter morborum propositum, qui primò & ueriùs symptomatum causæ sunt, non temerè conuertit. Haud igitur ualet, quod nonnulli, ex aduersantium recentiorum numero, dicunt pupillæ inquã magnitudinem symptoma esse: cùm functioni (ueluti præscriptũ est) officiat. Derisione autem potiùs quàm admiratione dignum est

quod

g. libro 10. cap. 5. et uide cap. 12. usq; ad finem. & uide libro de oculis particula. 2. cap. 5. &. 6. & 7'. de decretis Hip. & Platonis cap. 4. & primi prognost. 23. & 3'. 30.

Nota.

Cõtra Fuchsium.

*quod ſubdunt, id ſymptoma eſſe, quæ actio læſa dicitur: cum non foraminis pupillæ'ue am=
plitudo, oculi actio ſit, ſed uiſio. Neq; rhagoidis actio dicenda: tùm quia, præter innatas
facultates, actione caret: Cum ſolus illi uſus à natura diſtributus ſit: tùm etiam quia ſi ali=
quam habere debet actionem, haud extenſio illius eſt: Cum nec uoluntario motu per muſcu
los, neq; naturali per uillos, aut aliter extendi à ſemetipſa contingat. Quod ſi à ſpirituum
multitudine maior fieri contingat: paſſio hæc, non actio eſt. Neq; impedita hæc magnitu=
do maiori facto foramine eſt. Quod item addunt, eo libro, de ſymptomatum differentijs lo=
qui: proptereaq; morbos cauſæ continentis nomine Galenum intellexiſſe contendunt, quia
uerè hi ſymptomatum continentes cauſæ ſunt: negligendum pariter cenſemus. Nam ſym
ptomatum cauſam inquirens, morbum ſ. illius adhùc morbi cauſam ueſtigare non infrequen
ter conſueuit. Perindèatq; in pluribus obſeruari poteſt. Quin libro de morborum differẽ=
tijs, tametſi eorum ſpecies duntaxat enumerare propoſitum fuerat, eorum nihilominùs ali=
quando [b] cauſas intermiſcet. Itaq; morbos, qui ſymptomatum cauſæ ſunt, narrantem, in= b uide cap. 7 & 8.
decens minimè eſt illorum quoq; morborum cauſas obiter ueſtigare. Quò, præſertim facilis,
aut difficilis talis morbi curatio, & conſequenter ſymptomatum ablatio pateat. Sed quid
opus eſt uerbis? cum præter id quòd Galeni decurſum exquiſitiùs abiecta larua contemplã=
tibus patet: ſic demùm ſubdit. Quoniam autem non ſolùm qui in foramine rhagoidis ſint,
morbos diſputatio percenſuit, ſed etiam aliquos ipſius rhagoidis commemorauit, ſuperq; qui
tenuis ſub ea ſint humoris: Sequens fuerit, quæ reliqua in ipſis ſunt, perſequi: quorum ui
tio uel impeditur uiſus, uel omninò auſertur: &c. An igitur in foramine morbi, ſiccitas
& humiditas ſint, an eius anguſtia potiùs uel amplitudo: quarum cauſæ ſiccitas aut humi
ditas exiſtunt, adeò uel cæcis pernotum eſt, ut probare ſuperuacaneum ſit. Haudquaq; Contra Va=
tamen alijs aſſentiendum cenſemus qui ſuffuſionem foraminis obſtructi continentem cauſam leriolam.
exiſtimant: Cùm in numero morbum (ueluti præſcriptum eſt) Galenus [i] eam protulerit. i. libro de morb. differẽtijs cap. 8.
Et quidem rectè, nam ſine medio uiſionem impedit. Haud.n. pupillæ foramen obſtruit, uel
meatũ aliquẽ: quia nil in foramine cõſiſtit: uerùm in medio foraminis & corneæ ſpatio ſuffu
ſus humor craſſus lentuſq; uiſiuæ facultatis exitum impedit. Non ſecùs ac ſi bubulam ue=
ſicam quis uirgæ capiti perindè adiungeret, ut urina in eam ueſicam recepta retentaq; fo=
ras defluere impedita ſit. Tunc.n. obſtructum eſſe penis meatum exprimere ridiculum fo=
ret: Cum omnis morbi expers ſit. Bubula uerò ueſica, ſeu quoduis aliud eodem modo uri=
nam recipiens, eius in terram defluxum primò ac per ſe impediret. Quamobrem quia pri=
mò cernendi facultatis ad exteriora tranſitum, poſt rhagoidis foramen, tam ſuffuſio q̃; ptery
gion impediens eſt (Et ſi hoc extra corneam, illa uerò citra eandem, poſita ſunt) in nume
ro morbum utrunq;, haud foraminis obſtruendi cauſam, quolibet abiecto ſcrupulo proferen
dum eſt. Ea propter benè Celſus [k] de ſuffuſione exprompſit, q.ſ. interdum oculi poten k. lib. 6. cap. 6. ſec. 35.
tiæ, qua cernit, ſe opponit. Neq; foramen obſtruere ait. ITAQVE his omnibus præ
libatis, ac rursùs in unum recollectis, morbi cuiusuis in intemperie geniti, æquè ac in uni=
tate, illius'ue oppoſita ſolutione, atq; etiam numero continentem deſignare cauſam non li=
cet, niſi alterationis, uel ingeneratione exiſtentis ſolutionis (quæ pathos eſt) cauſam conſi=
deraueris. Magnitudinis autem, Poſitus, Figuræ, Superficiei, Cauitatumq;, aut Mea
tuum continentes aliquando cauſas demonſtrari poſſe præſcriptum eſt [l]. QVAS ob res ut l. ſupra fo. 51. 52. 53.
ad noſtrum*

ad nostrum propositum (unde lis hæc originem duxit) reuertamur: ad tumores inquam præter naturam (quæ Princeps communi nomine apostemata uocat) in illis continentem causam perquiramus, exemplo in primis ab ipsa phlegmone desumpto. Etenim quia ex triplici morborum genere compositus affectus est, intemperie inquam calida, tumore, magnitudine'ue præter naturam, atque unionis non occulta modò sed manifesta quoque interdum solutione, præsertim quotiès in abscessum conuertitur: Item quorundam meatuum obstructione constipatione'ue, aut compressione, atque partium interdum inæqualitate: ubi & figura nonnunquam uitiatur: Quoduis istorum ad tale peruenerit incrementum, ut functioni per se ac primò incommodet: morbus dici non iniurià debet, maioremque compositionis in affecta parte cumulum adauget. Caloris ergo præcedens causa cruor, uel bilis, aut ex utroque succo admixtus humor est: Qui nihilominùs tumoris continens causa est: perindè atque obstructionis etiam. Solutæ uerò continuitatis præcedens idem uocari debet. Tumor autem inæqualitatis asperitatis'ue continens est. Veluti & uitiatæ nonnunquam figuræ. Hæc autem continens aliquando compressionis meatus existit. quemadmodum Galenus[l] de curua nasi figura disseruit: cuius compressionis causa etiam continens tuberculum esse (uel ipso met authore[m]) potest. Quibus duntaxat, exempli causa, in medium adductis, enarratisque, perfacile quidem fuerit, tùm causas, & præcedentes, & coniunctas, tùm morbos, atque insequentia symptomata uestigare: idipsum continuò præ oculis habenti, quodcunque s functionibus primò ac per se officit, morbum esse: quod autem hoc medio, causam: Veluti quæ illum insequuntur, symptomata. Vnum item eundemque affectum, non modò huius respectu morbum: alterius uero comperatione causam esse: Verùm & ad hunc continentis, ad alium uerò præcedentis causæ relationem habere posse. Quæ cum ex prænarratis liquida constent: prolixiorem hic sermonem protendere superpondium foret. Ad Galeni ergo determinationem rursùs (ut colophonem imponere possimus) omni rupta mora conuertamur. Quùm posita & phlegmones, & erysipelatis causa, plenitudine inquam, qua semota membrum ad naturalem statum redire prædixerat: sic demùm (pro Asclepiadis, ac Iuliani etiam confusione) conclusit:[n] ἔνια μὲν τῶν αἰτίων οὕτω καλεῖσθαι συγχωροῦμεν, οὐ μὰ Δί᾽ ὅσα τῶν ἁπλῶν ὄντων ἐστὶν: ἀλλὰ τῶν ἐν τῷ γίγνεσθαι τὸ εἶναι κεκτημένων. ἐν τούτῳ μὲν ἡ λύσις τοῦ σοφίσματος .i. causarum nonnullas sic nuncupari permittimus (hoc est continentes) non per Iouem earum rerum, quæcunque entia absoluta sunt: sed earum quæ in generari, esse acquisiuerunt. In hoc quidem sophismatis explicatio consistit. Cum igitur intemperies quæuis existens, continuique dissolutio, atque etiam uel superfluus, uel diminutus numerus, absolutè esse dicantur: adeò ut remota causa, remanere pro aliquo temporis interuallo queant. Immò nonnunquam (si uidelicet habituales factæ intemperaturæ sint) ad finem usque perdurent. Idcircò continentes causas neutiquam habere dicentur. Obstructionem uerò, Quoniam esse suum à causa necessariò sic dependens, illique tùm in existere tùm in conseruari nedùm fieri, annexum obtinuit: Vt ea remota uel diminuta, ipsa quoque obstructio quam primùm, quin eodem instanti remoueatur, uel diminuatur: quemadmodum illa posita, atque adaucta hæc etiam posita, nec non aucta similiter est (quadere suum esse non absolutum sed in fieri, generarique possidet) Ideò continentem habere causam tuta fronte determinandum est. Idemque de tumore præternaturam ob suppositos & in altum attollentes succos, aut aliud

l. lib. de morborum differentiis cap. 7. in fine.

m. lib. de morborũ causis cap. 7. uersus finem. colligitur.

n. lib. cõtra Iulianum cap. 9. in fine. & dictum fuit supra argumento in opposi tum xi.

aut aliud quoduis, facto, Asperaq; etiam superficie, ac cæteris præscriptis enuntiandum. Quæcunq; uidelicet esse (perindè atq; iam iam ex Galeno prædiximus) ἐν τῷ γίγνεσθαι, quod est in generatione, seu in fieri possident. Et si.n. expleta iam sint, adeò tamen à causa necessariò dependent, ut nil differant ab ijs quæ nunc iam à causis suis fiunt. Vbi nõ temerè perpendenda sunt illa uerba[o] ἐν τῷ γίγνεσθαι τὸ εἶναι κεκτημένων haud.n. dicit τῶν ἔτι γιγνομένων uel γινομένων ἔτι quæ.s. adhuc fiunt, qùm uidelicet nil adhuc facti demostrari potest, quod actiones offendat: sed quæ acquisiuerunt esse, in generatione tamen adhuc: quasi dicat à causa ita dependens, ut illud quod nunc generatur: de quo ét Galeni sermo uerificari potest. At illud cum nil adhuc facti habeat, ut functionibus obesse queat: uel nunq; factam partem ostendere poterit (uti sermo & quælibet passio est) morbus quidem dici non debet: A Iuliano autem, atq; Asclepide nõ de passionibus, aut alijs: uerùm de morbis eorumq; continentibus causis agitata lis est. In illis ergo intelligenda Galeni determinatio est: in qua (uelut subdit) sophismatis dissolutio consistit. Atq; hanc esse proculdubiò ueram definitionem opinor, etiam si ad aliud Galeni uerba tendere calumniari, ac tergiuersari quispiam auderet. VERVM enimuerò ambigere aduersarius posset. Cum morbus affectus sit permanens: qui uerò sic à causa dependet, ut sine illa, neq; esse, neq; durare queat, permanens minimè est. Vel igitur Galeni sententia,[p] morbum affectum esse permanentem dicentis, falsa est: Vel obstructio, cæteraq; prædicta, morbi nõ sunt. quorum utrunq; à peritiorum auribus procul abesse debet. Quibus profectò promptior est respondendi occasio, q; fuerit dubitandi sollicitudo. Etenim quùm Galenus morbum esse affectum permanentem, constantemq; ait: Idipsum ut huius à passione differentiam ostenderet, aduersùs Themisonis, Thessali, Olympici, Iuliani, cæterorumq; Methodicorum[q] phãtasiam enuntiare uoluit. Passio nanq; solus alterationis motus est, cuius (ueluti præscriptum[r] ex Galeno[s] est) nil remanet, nullaq; pars facta demõstrari unq; potest. Morbus uerò affectus constans est: qui.s. factus demonstrari potest, adeò ut functionibus incõmodet. Siue autem cum adiuncta sibi causa, siue absq; illa permaneat, satis superq; est, quod factus sit, & permanens, factaq; pars & à medico, & ab ipsomet ægrotante sentiatur. Id quod in oppilatione cõsiderari perspicuè licet. Haud.n. est ipsum fieri, seu alterari: nõ ipsa passio, seu motus, at affectus dispositioue permanens, Ab ijs qui in intemperie cõsistunt eò duntaxat differens, quoniam illi sine causa stare possunt, cum adepti sint, possideantq; esse absolutum, Obstructio uerò nacta sit possideatq; esse dependens, atq; in generatione: ita ut absq; causa sibi coniuncta & ipsum continente permanere nequeat. Quis tamen obstructionem permanere, primoq; & per se actiones impedire posse, tumq; ab ea curandi intentionem sumendam esse (quæ apertio est) inficias ibit? Quoniam uerò sic ab efficiente causa, ueluti prædictum est, continetur: idcircò una, eademq; medici intentione, ad causam uidelicet directa, ut auferatur, morbi simul indicatio euanescit: quoniam remota causa, q; primùm & affectus disperditur. Intemperies uerò, secundùm causæ ablationem, adhuc extinguenda remanet. Hæc intantùm de continente morborum causa iuxtà ueritatem (ut firmissimè credimus) determinata iam sint. GALENVS autem causæ continentis adeò uel nomen abhorruit, ut ipsius etiam obstructionis causam dubiò procul continentem, præcedentem quoq; nonnunq; appellarit.[t] Id quod inde ortum esse compertum habeo:

o. ubi supra.

Nota.

Pulchra obiectio.

p. lib. de sympt. differentiis. cap. p°. & 2. meth. 3.

Solutio.

q. quos uide p°. meth. cap. 7.

r. supra fo. 46.

s. 2. meth. cap. 3.

Morbus quomodo à passione differt.

Galeni opinio de causa continente.

t. xi. meth. cap. 12. in prin.

Ratio p[a]. habeo: Quoniam falſiſſimam uolebat Stoicorum opinionem prorſus eruere: quiquidem omnia continentem habere cauſam temerariè contendebant. Donec aerem & ignem cuncta, nedùm ſemetipſa continere: terram uerò, & aquam contineri dixerint. Quemadmodum Herophilei quoq;, tametſi nùm aer, an ignis, an utrunq; id ſit, quod lapides, & ligna, aliaq; id genus cuncta contineat, ignorare iam ſe profeſſi ſunt: abſolutè nihilominùs facultatem quandam eſſe pronuntiabant, quæ eiuſmodi coerceat omnia. Quandò nullo ea cogente, ac ſtringente diſſoluerêtur, dilaberenturq;. Aduersùs quos libro, cui titulus de multitudine eſt,[u] Galenus nõnulla obiter attingit: alibì fuſiùs (libro fortaſſis de cauſis continentibus, quo caremus) ac præſertim contrà Stoicos, ſe diſputaſſe dicens. Quò igitur ineptas, rudesq; tùm Stoicorum tùm Herophileorum chimæras euaderet: cõtinentis cauſæ nomen omittere ſatius erat.

u. cap. 3.

2[a] Id quod ſic obſeruaſſe integrum quoq; fuit: quoniam quod primum præcipuùq; tam à medico, q̃ à uulgaribus quibuſlibet idiotis conſideratur: operationum læſio eſt. Primarium nanq; & abſolutiſſimum corporis bonum, quo potiſſimùm egemus: actionum perfectio, ac robur (Galeno met didaſcalo[x]) eſt: Cuius ratione ſecundarium corporis bonũ requiritur, ſanitatis uidelicet bonus habitus. Tertiumq; deinceps aliud quodam ab illis corporis bonum neceſſariò cõſequens, pulchritudo eſt. Non ſecùs igitur & primum cõſideratu dignum malum incõmodumq; eſt, actionum uitium. Cuius ratione deprauatus ſanitatis habitus (quem morbum dicimus) perpendendus ſuccedit. Demumq; turpitudo peruestigãda conſequitur. Quasobres tunc ſe ægrotare homines exiſtimant: cum actiones offenſas habent: tunc.n. medicos inquirunt, curationemq; efflagitant. Quemadmodum tunc ſe ſanos eſſe gloriantur, qùm partium corporis miniſterio, ad eas, quæ in uita neceſſariæ ſunt actiones, absq; ullo uitio perfungi (Galeni quoq; teſtimonio[y]) potuerint. Adeò ut multi ex methodicorum ſecta functionum læſionem morbum eſſe machinati ſint: perindè ut plurimi actionum robur ſanitatem eſſe declarabant. Apud eos igitur, affectus (quos uerè nos uel ſanitatem uel morbum nominamus) tùm ſanitatis, tùm morbi cõtinentes cauſæ nuncupãtur. Quaderè continentes aſſignari cauſas perpetuò concedendum foret. tametſi dogmatizantiũ nõnulli has, tyrannorum ritu (Galeno etiam referente[z]) neglexerunt. Itaq; ne cõtinentis cauſæ nomine functionum cauſas, ipſosq; met morbos quiſpiam ab eo intelligi perperàm concipiat: aptius eſſe id genus cauſam reticuiſſe opinatus eſt, morbumq; præcedere, pro exactiori quidem notione, protuliſſe.

x. lib. de ſalubribus ad traſybulum cap. 15.

y. lib. de morborũ differẽtiis cap. 2. in princ.

z. 2. meth. cap. 5.

3[a] Atq; idipſum ualidiùs adhuc roborari poteſt. Quoniam actione læſa præ cæteris conſiderata, id q̃ primùm perpendendum ſequitur, quod primò & absq; ullo medio functionem lædit: hoc autem morbus eſt: quod uerò morbum præcedit, cauſa dicitur: præcedit inq̃, quia non ſine medio, coniunctimq; actionibus incommodans. Adeò ut etiam ſi morbum continens cauſa ſit: ipſum tamen præcedere, functionum relatione (cum hoc medio illis abſit) non temerè prolatum ſit. Præcedere quoq;, græcè προηγεῖσθαι, iuxta propriam uocabuli acceptionem, quod eſt ducem, ac in agenda re præuiam eſſe (quemadmodum anteà declarauimus[a]) aptiſſimè id genus cauſam, morbo ſ. abſq; medio coniunctam, proferre poſſumus.

a. in argumentis ante oppoſitũ argumento. 5.

4[a] Alia nihilominùs ratione cur continentis cauſæ nomen Galenus deſpexerit, perfacilè oſtendi poteſt. Ex ijs.n. quæ ſecundo de natura humana cõmentario[b] Galenus ipſe protulit: neceſſariò priſcorum nõnullos eiuſmodi opinionis extitiſſe colligitur: ut qui continentes idcircò cauſas nominarint, quia ſimul cum morbo functiones

b. commento. 2

ctiones læderent : ut συνεκτικὰ græcè , latinè autem continentia , quasi dicat , simul te-
nentia, seu habentia dicantur . Aduersùs quam phantasiam sua uerba contexere Galenus
cuiuis exquisitè perpendenti liquet (ni extrà propositum probantem , ac delirantē hoīem
» cōdēnare impudēter uelis) ubi sic dicebat } Prauū est repletionē morbi causam cōtinentē
esse } Nec eam subdit rationē,quā alibi [c] expressit : quia s.morbus affectus permanēs , & c. lib. de causis continentibus & lib.de sympt.differentiis.2.et p°. de locis affectis.
per se cōsistens est: Verùm aduersùs eam,quā tetigimus,aliquorū fortassis sententiā : causam
uidelicet unà cū morbo,insimulq; actionibus obesse:atq; illas læsas cōtinere:talē subiungit ra
» tionē : Etenim morbus quidē ipse affectio quædā est in animātis corpore, primò actionē læ-
» dēs:At repletio primò qdē functionē nihil offēdit, uerùm altero quodā intercedēte uitio &c.
Ex quo sequitur non æquè causam,ac morbū functionibus obesse , ut simul eas tenere dici
possint . Præter hæc uerò cōtinentē causam neglexisse meliùs fuerat : Cū efficiens ad ef- 5°.
fectum , ac (ut ita dixerim) causa ad causatū refertur . cū quo simul tempore , tanq; suo cū
correlatiuo existit . Modò causa effectus fientis , haud eius qui præcessit , absolutusq; est,
dici propriè , simpliciterq; (Galeni [d] documento) potest : fiens uerò (ut sic) passio simpli- d. lib.de sympt. diff. cap. p°. post prin.
citer est . Futuri aūt respectu præcedēs,non cōiuncta , seu continens causa nuncupanda
potiùs uenit . Vt ergo causa est suoq; cum effectu coniungitur , aptiùs morbi præcedens
(tametsi passionis continēs) causa dici meretur . Quinq; igitur hisce iam dictis rationibus
(ni Galenum impiè condemnare malueris) cur continentem causam , uel ubi neutiq; nega-
ri debet , omiserit , uel interdùm quoq; rationibus reprobarit , & tibi , & alijs persuade-
re facillimè poteris . QVOD autem sæpiùs [e] Galenus continentem causam nominans e ut.7.aphoris. cō.30. & primi de sympt.caus.2. &.10.metho. cap.10.
p°. } ὡς ἂν εἴπῃ τίς , } hoc est } ut quispiam dixerit } adiungat : [1] Et si quia tale nomen ob
præscriptas rationes abhorrebat,eo loquendi modo usum esse uerosimile est. [2] Ex eo nihi-
2°. lominùs id euenisse potiùs reputo : quoniam aliqui non συνεκτικὸν , quod est latinè conti-
nentē , seu contentiuam , sed συνέχον idest continuam potiùs : alij uerò προσεχὲς hoc est
adhærentem , adiunctam'ue seu coniunctam (perindè ut anteà [f] quoq; , ipsomet ex Gale- f. in argumētis post oppositū argumento 14. cum 16.
no , [g] declarauimus) nominabāt . Propterea ne incassùm circa hæc immoremur, συνεκτι-
κὸν dicens } ut quispiàm dixerit } adiunxit . In prognosticis uerò [h] ait } ὅπερ καὶ προσ-
εχὲς ὀνομάζουσι } hoc est latinè } quam causam etiam adhærentem nominant } Itidemq; in g. Ex Galeno p°.de symp.cau.5
medendi methodo [i] ait } ἣν δὲ καὶ προσεχῆ καλεῖν εἰώθασιν } quod est } quam adhæren- h. .2. prognost. 43.uersus mediū commenti.
tem etiam coniunctam'ue nominare sunt soliti } E quibus hinc inde collectis Galeni uerbis
patet , cum uarius sit nominandi id genus causæ modus , mirum nō esse , si unum ex illis no- i. 2.meth.cap.4. ante medium.
men acccipiēs , quò multiloquium euitet,} ut quispiam dixerit } adiungat . [3] Præsertim ne
3°. de nominibus altercari , ac frustrà penès illorum selectum , tempus cōterere uideatur.

HIS itaq; abiecta larua prælibatis , non causæ modò continentis , iuxtà ueritatem , nostra
determinatio , uerùm Galeni quoq; haud nostræ difformis sententia liquet : tametsi nonnūq;
tale nomen potiùs q; rem ipsam euitare , pluribus iam præscriptis rationibus , enixus fuit.
Pro cuius quidem ueritatis , Galenicæq; sententiæ exquisitiori cognitione : priùs q; ad
nostri (quem præmanibus enarrandum assumpsimus) Principis uerba perueniamus : utri
usq; partis argumenta perlibremus . PRIVS enim ante oppositum pluribus Galeni lo- Ad arg[ta] ante oppositū.
cis id genus causæ uel sub silentio tanq; nullo pacto existens , præteritum esse , uel omninò
(reiecta Stoicorum,Herophileorumq; sententia) abnegatū esse,ob eas quas iam iā retulimus Ad p[m]. usq; ad xij[m].

E rationes

Ad 13m. rationes, ostensum est. Arist^m. uerò effectiuas causas formalibus cõparantẽ, illas uelut priùs genitas, effectibusq; præpositas, materialiter, atq;(ut dicunt) fundamẽtaliter intellexisse, *Ad. 14m.* Phœbo clarius est. Vt sic.n. efficiens causa effectui, tẽpore, necessariò præponitur. Ratio uerò demùm facta, causamq; cõtinentẽ abnegãs, Galenimet ipsius prænarrata distinctione, citrà puluerẽ dissoluitur: Quoniã.s. uel esse absolutũ, ac per se cõsistens affectus obtinuit: atq; huius nulla proculdubiò effectiua cõtinẽs causa assignari põt. facti .n. nullã simpliciter ac propriè causam dici posse liquet: Effectiuã inq;: Cõseruantẽ nanq; hẽre posse inficias non ibimus. Quæ reditum potius ad propriũ habitũ impediẽs, atq; aliquã passionẽ actionem'ue producẽs est, ratione cuius cõseruat: Nõ efficiens aũt id, quod esse (ut supposuimus) absolutũ obtinuit. Huius aũt ut futuri præcedẽs duntaxat causa dicẽda est: quemadmodũ fientis, ut sic cõtinens nuncupari posset. at nõ morbũ uerùm passionem, ut fiens est, nominandam esse nulli nõ liquere arbitror. Sin esse dependens, atq;(ut sic dixerim) in generatiõe morbus habet. Adeò ut ne instanti quidem semota causa permanere, seruariq; (ueluti de obstructione, pluribusq; alijs prædictum iam [k] uberiùs est) possit: huiusce affectus continẽtem designare causam (ut cui continentis definitio congruat) uelimus, nolimus, astringimur. QVAE uerò in oppositum adductæ authoritates idgenus causæ perindè audacter, atq; intrepidè ponunt: Vt plures uniuersaliter in putridis etiam febribus; alijsq; intemperiebus, quin & continui solutionibus, affirment. Quemadmodum & Arabum Princeps, & Auerrhoes, atq; etiam Ioannitius. Quorum sententia tametsi licentiosior, q; à nobis præostensa sit: haudquaq; tamen reprobanda; posteriùs (doctrinæ clarioris studio) cribranda reseruabitur. Nunc uerò (dimissis celso, ac Phylotheo tanq; ad particularia exempla minimè descendentibus, uerùm ipsas continentes causas, ubi fortè duntaxat insint; haud in quouis morbi genere admittentibus) definitionum medicarum authorem perpendamus. Hic.n. q̃uis rectè id genus causam definierit: Non omnia tamen exempla rectè assignauit. Lapidem nanq; in uesicæ meatu contentum obstructionis coniunctam esse causam in præcedentibus [l] ostendimus. perindèut aliũ in eiusdẽ ampla capacitate cõsistẽtem in numero morbum dici nonnũq; posse declarauimus.[m] Aquam uerò in oculo, post pupillam, corneæ suffusam, in numero morbum esse, iam ex Galeno præscriptum est.[n] AEquè ac pterygion in aucto numero morbus est. (tametsi non ex toto genere præternaturam sit, Galeni dogmate [o], quod auctum est) uidendi actionem absq; ullo medio impediẽs. Quã pariter lædere potest encanthis ipsa, in magnitudine illius carunculæ, quæ in maiori oculorum angulo sita est, morbus existens, ipsomet authore [p] (præter Galeni, [q] quem Paulus, [r] Aetiusq;, [s] & Princeps [t] insecuti sunt, leges) definiente: cui quidẽ Rhyas eiusdẽ anguli carnis cõsumptio, diminutioue opponitur. Itaq; tam pterygiõ, q̃ encanthis, nedũ suffusio, cõiunctæ licet causæ sint læsarum functionũ: In morborũ nihilominùs, non in causarum catalogo numerandæ sunt. Quam obrem eiusdem libri author statim subdit: quæ ponunt medici non in causarum duntaxat, sed affectuum quoq; ratione. Quòd si prædictus author, quisqs ille fuerit, in aliquo defecisse offenderimus: sua interesset quæ ipsemet scripserit, tueri. Quò ad nos uerò spectat, satis superq; est causam cõtinentẽ ab eo cõcessam, definitãq; fuisse. Ad aliũ ergo, Introductorij uidelicet authorẽ cõuertamur. Qui & si benè cõtinẽtẽ cãm ipse quoq; definierit: falsum nihilominùs esse à spina et telo desumptũ exẽplũ perindè cuiuis

Marginalia:
k. supra fo. 51. 52. & sequentibus
Ad argta. post oppm.
Ad. pm. 2m. et 3m. de qbus iterũ ĩfra fo. 64
Ad. 4m. & 5m.
Ad 6m.
l. supra fo. 53.
m. supra fo. 54. 55.
n. supra fo. 57.
o. lib. de morb. dif. cap. 8.
p. lib. de defini. med. uersus finẽ.
q. lib. de tumo. præter nãm. 21. & 14. meth. cap. 17.
r. lib. 3. cap. 22.
s. lib. 7. cap. 61.
t. 3a. 3. tr. 2. cap. 16.
Ad 7m.

cuiuis compertum est, ut à me probari neutiq; desideret. Vnitatis.n.solutio, ut morbus est,
Continente causa destitui praeostensum iam est. [u] ni soluendi actum, quae passio quoq; exi- u. supra fo. 51.
stit, contempleris. Spina igitur & telum exteriores causae sunt. Quòd si praecedentes no
minandas fore contenderis: nunq; tamen continentis definitionem illis congruere inuenies.
Dioscorides uerò sat habuit cum methodicorum opinionē, ex eorū met fundamentis, eruerit: Ad 8m.
mortiferam.s.uim à uenenosorum animaliū demorsu corporibus illapsam, duplici modo cau-
sam esse, procatarcticam.s.atq; continentem. An uerò passionis, nō morbi causa sit, quia tē
peramentū transmutat, corrumpitq;, praeter ipsius propositum existit. Nosq; ab ipso con-
cessam duntaxat continentis causae definitionem admittemus. Galeni uerò loca percurren- Ad. 9m.
tes, multa nō morborū, sed passionis, alicuius'ue motus, aut alterationis causam cōtinentem,
uel ab aduersantibus permissam inuenimus. Quemadmodum & pulsatilis motus causam cō
tentiuā, in cordis, arteriarūq; substantia, uitalem facultatem esse, nō ignoramus. Eodemq; Ad. xm.
modo cuiusuis alterius motus, aut alterationis. Perindè atq; spumificationis quoq; flatuo-
sus spūs humori lento, atq; in minutas partes, uel calore, uel agitante motu effracto submi-
stus, continens talis generationis spumae causa est. Vbi nihilominùs aliquid nostro proposito
cōducens annotabis. Etenim spumae cōtinens causa hic flatuosus spūs est, non generationis Nota.
modò, sed ipsius etiam substantiae spumae: postq; ad ultimum bulla peruenerit, cōsistitq;, nec
aucta amplius, neq; cōminuta: Cum esse absolutū nō habeat: sed à subincluso spiritu depen-
dens, quo ad esse, & cōseruari. Nō secùs ac obstructio ab obstruēte uel multo, uel crasso, aut
lēto humore depēdens est. Adeò ut nō spumificationis tantùm, sed ipsius etiā factae iam, cō-
pletaeq; spumae causa praedictus spiritus sit. Quae autē aduersùs Iulianū praescripserit Ga- Ad. 11m.
lenus, in praecedētibus declarata iam sunt, [x] eorū uidelicet qui absolutū esse obtinuerūt mor- x. supra fo. 58.
borū nullā posse (praeterq; generationis) cōtinentē causam assignari: Cōtrà uerò, eorū qui 59.
depēdens potiùs, atq; in generatione adhuc totū esse cōseruandū, postq; expediti iam sunt, ne
dùm generandū habēt, causam necessariò cōiunctā admittendā, Galeni distinctione esse. Hip Ad. 12m.
pocrates uerò ex repletione fiētes morbos euacuatione sanari dicēs: dùm fiūt, nihilq; adhuc fa
ctū ostēdere possunt, ītellexisse pluribus quoq; praeostēsum est. [y] Quemadmodū magnitudinis y. fo.47.48.49
pupillae, morbi qdē in uia cōsistentis, tentionē rhagoidis cōtinentē propriè causam esse, uelut Ad. 13m.
oppositi relaxationē: Demūq; cur eo loquēdi mō {ut qspiā.s.dixerit} usus ē, demōstrauim9. [z] z. supra fo. 61.
Haudquaq; īterim inficias eūtes morbos cōtinētes symptomatū causas tutiùs nūcupari posse.
Vt nōnūq; stuporis, obstructionē: Interdū uerò & horroris, & rigoris rodētiū excremētorū Ad.14m.15m.
cōfertim actorū citaciorē motū protulerit. Perindè atq; facilis difficilis'ue screationis, tùm ma Ad. 16m.
teriae uitiū obediētiam'ue tùm id quod initiū habet motus adhaerētes cōiunctas'ue (nō morbi)
causas ostēdit. Nō secus uerò & actionis cōiunctā causam negligētes increpat, eā admisisse Ad. 17m.
uisus. In qbus tamē ac similibus locis stultè qdē morborū cōtinētes causas ex Galeno conclu- 3. supra fo.45.
dūt. Etenim aliūde (ueluti nos fecimus [3]) eas uenari debēt. Nihil ergo nobis obstare po- Ad. 18m.
test, si nonnunq; continentis causae difinitionē dederit. cum eā in morbis quoq; nedùm symp
tomatibus, motibusq;, aut alterationibus reperiri permiserimus. Idipsum nihilominùs aduer-
tendū est, quòd & si febrem cōtinente causa destitui declaratū est: Minimè tamē Galeni ad Ad. 19m.
trasybulū scribēns argumentū nobis obstare potest. Vbi aduersùs methodicos scribēs, eorū
fundamenta in febribus id genus causae admittentium supponit: argumento utens (ut logi-

Ad 20m.

ci dicunt) ad homines. Aristotelis uerò authoritas quæcunq; præscripta iam sunt roborare uidetur: ædificationis uidelicet ut actionis passionis'ue cuiuspiam continentem causam

Ad 21m.

actu ædificatorem esse: domus uerò absolutæ iam, neutiq; esse. Sunt autem ædificator & ædificium (eo tempore quo id fit, ac in uniuersum causa omnis cum suo effectu, dùm ab ipso dependet, absolutusq; non est) correlatiua: sicq; posita se ponunt: peremptaq; (formaliter inq;) se perimunt: continentisq; definitio in illis inueniri, haudquaq; uerò in absolutis, potest.

Ad 22m.

Dolor quomodo morbi rationem subit.

Qua ratione doloris etiam, non ut symptomatis modò, uerum ut morbi rationem aliquando subeuntis continentem causam abnegare nequimus. At dolor quidem morbi rationem subire nonnunq; potest: uerè autem morbus esse nunq; apud emunctæ naris uiros admittetur.

Tria ad morbi rationē necessaria. pm idē supra fo.49.

Tria nanq; ad exquisitam morbi rationem necessaria sunt: primum.s.quod esse iam absolutum habeat: absolutum inq; quod ostendi uidelicet factum queat, siue perse absq; causa, siue cum illa consistere, conseruariq; opus sit: Atq; hac prima conditione destitutum esse dolorem, pluraq; alia symptomata uel morbi rationem ingredientia liquet. Quorum.s.nihil factum ostendi quouis modo possibile sit. Reliquas uerò duas conditiones

2m

dolor interdum adeptus morbi rationem suscipere dicitur. Quarum altera est quod actiones manifestè offendat. Quas cum non perse & primò, sed per accidens offendat (quatenùs .s.ad dolentem locum fluentes spiritus, dissoluuntur, extinguūtur'ue, ac uniuersum interim corpus frigesit, ueluti ex Galeni [a] quoq; dogmatibus apertum esse cuiuis potest.) nec eam exquisitè habere dicitur. Altera uerò est, quam admittere in illo nonnunq; possumus.

a 13.meth.cap.3.

3m

Quoniam.s.ad se curandi intentionem, non ut symptoma (à quo nulla curandi, ut symptoma est, intentio sumitur) sed ut morbi rationem subiens, retrahit. Quamobrem non morbum fieri, at morbi rationem subire dolorem à Galeno prolatum esse recolo. HIS ergo exactè (uelut operæpretium esse opinor) pensitatis: ut in unum de hac re sententiam recolligamus: Causa continens in secundo morbi genere, tametsi non omni eius generis specie, reperiri uerè potest. ut in Magnitudine, ac Situ, itidemq; Figura, Superficie, Cauitate Meatibus'ue. quemadmodum anteà proprijs singulorū exemplis demonstrauimus. [b]

b. fo.51.52.

Ad pm 2m & 3m.

In Numero aūt, & cōtinui diuisione, propriā inuenire causā(cui cōtinētis definitio cōgruat)nequimus. AEquè ac in primò genere: quodqdē in ipsa intemperie cōsistit. Equibus iterū cuiuis rem abiecta larua perlibranti cōpertissimū esse reor febris nullā posse cōtinentē causam propriè loquēdo designari.

Arabū et præsertim Auicēnæ sentētia de causa cōtinēte

Quod si Arabū Princeps, Auerrhoesq;, & Ioānitius, ac demū Barbarolatini oēs interpretes, methodicos quosdā sectati, putredinē, aut humorē (ut alij uolūt) putridū: seu (prout nōnulli malūt) putres fuligines, cōtinētem cōiunctam'ue putridæ febris causam admiserūt. Id quod Dioscorides [c] etiā, ipseq; met Galenus [d] admisisse nōnūq; uisi sunt: cōtemplatione dignū est. Exquisitiùs.n. cōtemplati, perindè ut anteà præscriptū est [e] Febris cōtinentē causam nullā horū proferre possumus. Cū illius à græcis posita, priusq; à nobis declarata, cōtinentis inq; causæ definitio, ijs minimè cōgruat. Remota.n. putredine, ad partem febris (quæ.s.facta est) intendere(uel Galeni [f] testimonio) necessum est. Ni adeò imbecillis, remissaq; pars illa sit, ut natura statim (ob causæ recessum) roborata, hilarisq; reddita superet: donec ad pristinum, propriumq; temperamentum reuertatur. Iuxtà definitionem uerò quam Princeps primo medicinæ libro [g] posuit solamq; ibi uelut sibi magis electam, auribusq; suis consonam celebrauit, putredinem febris coniunctam

c. sexti. 35.

d. lib. de optima secta ad trasybulū cap.23.& 25. & lib.cōtra. Iulianū uersus finē ubi bubonē cōtinētē febris causam esse ponitur.

e. supra fo.45.

f. 11. meth. cap. 4.& 10.

g 2. primi doc. 2.sum.pa.ca. p°.

coniunctam causam esse inficias ire nequimus. Haud enim eo quo ab alijs definitum est modo, coniunctam causam libro medicinæ primo descripsit. Vt scilicet ea sit, qua posita ponatur affectus, qua remota idem extemplò euanescat, perindè ut aucta, uel comminuta, hic augeatur, aut minor fiat. Sed aliter eam nobis depinxit. Quòd scilicet corporea sit inter quam & morbum nihil intersit medium. Modò sic est ꝙ inter putredinem & febrē nulla alia causa intercedit mediaq; est. Idcircò non temerè penès eius descriptionem, coniuncta febris causa putredo nuncupari potest. Nec humores putridos coniunctam causam ponebat: neq; fuligines uapores'ue putres (ut inextricabiles quorundā in labyrinthos incidere necessum sit: an s. fumus, uel humor causa coniuncta sit) sed putredinem. Quaderè quoduis putridum, siue humor, siue fumus, aut uapor (ut putridum) coniuncta causa febris est: inter quod .s. & febrem nulla media causa existit. Vt putridum inq̄: immediata enim causa putredo est. Humor uerò, aut uapor, seu fuligo, intercedente ipsa putredine, febris causæ existunt. [b. parte pa. tex. 177.] *Quòd si in canticis* [b] *græcorum illam definitionem innuisse uidetur: dicens.* [Obiectio.] *⁑ Quandiu continuatur putrefactio, continuatur & febris putrida ⁑ ut per hæc uerba remota quidem putredine, febrem euestigiò remoueri præsetulerit:* [Rno. pa] *Non ut philosophum exquisitè rei naturam considerasse dicemus: at medicè magis (distinctionis clarioris gratiâ) locutum. Vt dempta uidelicet putredine, statim hoc est facillimè, ac breuissimo & uix effatu digno temporis interuallo febris ipsa remoueatur.* [2a.] *Aut si mauis: eum exquisitissimè locutum, aliorum potiùs opinionem ibi secutū esse respondebimus. Magis n. sibi aliam placuisse inde elicimus, quòd eam in loco ubi seriò quidem, ac magis ex proposito, & prolixiùs de causis loquens, assignauit. Pariterq; de Auerrhoe nec non Ioannitio medicè .s. ac largiùs lucidioris doctrinæ causa locutos pronuntiandum. Omissa Galeni atq; Dioscoridis authoritate. ad quos quidem ex ijs quæ suprà ad octauum, & decimū nonum post oppositum dicta iam sunt,* [i] *responsio liquet.* [i. supra fo. 63. 64.] *Sed ijs à tergo dimissis (ut ad Arabum præcipuos conuertamur) Vbi nam iuxtà Galeni dogmata coniunctam causam describere hi (præsertimq; Princeps) promiserunt: ut? ità ab Auicennæ mastigibus reprehendi ueniant? Quia.s. Galeni monumentis repugnent? Quotiès.n. Galeni mentem recitare proposuerint: ut recitatores dissoni meritò increpandi uenirent: siquidem illius intentionem rectè non explicent. Quotiès uerò sua definitione, alijs inq̄ uerbis, aut priscorum quoq;, largiùs tamen sumptis terminis rem (manifestioris doctrinæ studio) distinxerint: Cur adeò Galeni sensentijs addicti esse uolumus: ut hoc solo, absq; ulla ratione, tutamine: soloq; (tyrannorū penè ritu) nostro ipsorū placito, quēuis minimū doctorē, nedùm tantos, præsertim in Arabū tùm medicorum, tùm philosophorum catalogo proculdubiò Principes cōdennemus? Quia.s. à Galeno id dictum nō est?* [Nota.] *Complura sunt hodie quæ catholici christiani obseruare debent: ēt si à* CHRISTO *redēptore nostro expressè dicta, præordinataq; nō sint: Quæ nihilominùs pia, uel à sanctissima ecclesia, ut optima selecta iam sunt. Secùs uerò esset si redemptoris nostri præceptis uel minimùm contradicerēt. Cum uerò Galeni uerba nō sic obseruanda sint, ut quia ipse dixit omninò admittere debeamus: quēadmodū* CHRISTI *præcepta, proculdubiò, absq; ulla nobis cognita ratione, obseruanda sunt. Idcircò cuiuslibet ratio perpēdēda: Nec oēs æquè (Philosophorū Gymnasiarcha* [k] *monente) cōdēnādū.* [k. 2. cæli. 34.] *Quid uerò dicendum? quòd etiam si perindè Galenum reuereri uelis, ut potiùs mori q̄ illi*

aduersari consentias: nihilominùs tamen Principis electior definitio (ut hunc præ cæteris arabibus obseruemus, & magis ab aduersantibus saucium consolemur) illius decretis minimè contradicit. Videns.n.hic coniunctam causam penès ueterum definitionem adeò Galeni menti dubiam extitisse: aliter profectò (inter quam .s. causam & affectum nihil intersit) definire, lucidioris quidem (ueluti non semel præscriptum est) distinctionis studio, maluit. Vel si priorem definitionem admiserit: largiùs eam (ne de nominibus contendisse uideretur) intelligens, putredini ascribere uoluit. Quoniam.s.remota putredine, tametsi non statim, eodem.s. instanti febris euanescat, Adeò tamen imbecillis remanere consueuerit (ni habitualis euaserit) ut non effatu digno spatio perse à natura deleatur. Ex quo statim (iuxtà medicorum consuetum sermonem) euanescat. Vt clarior hinc doctrina emergat: dum remotam causam, quæ adhuc morbum non producit, antecedentem uocat: actu uerò efficientem, coniunctam. Ac si dixerimus causam duplicem, remotam quidem, & propinquam: uel si mauis aliter dicere: ex propinquo futuram, & præsentem actuue iam facientem. Illam Princeps antecedentem: hanc uerò coniunctam uocauit. Galenus uerò illam nondũ causam simpliciter dixisset, actuq; existentem causam: sed futuram, & dispositam ut causa fiat: hanc uerò præcedentem: etiam si effectui adeò immediata sit, ut nihil intersit. Quòd autem Princeps non sic exquisitè coniunctam causam intellexerit: ut remota .s. ipsa, quamprimùm affectus euanescat: Verùm (perindè ut diximus) medicè, ac largiùs: quin alteram potiùs amplexus sit definitionem: quòd uidelicet inter ipsam causam & affectum nihil intersit: ex eo firmiter elici potest: quoniam dempta iam alterationis causa, ad ipsius intemperiei curationem perueniendum fore, non semel innuit.[l] Sed ne in immensum sermo hic nimis prolabatur, Galeni uerba perpendamus: qùm artis cõstitutionẽ Patrophilo ex finis resolutione ostendebat,[m] inquiens: causæ igitur potissimùm quidem qùm agunt, hac appellatione dignantur. Sæpenumerò tamen & si nondùm quidquam agant, ex eo solùm quod possint, dicuntur. Veluti & incoctio morborum author, perhibetur, quanuis morbum nõdum afferat. Incoctionem autem uoco non coctionis tantùm in uentriculo frustrationem, sed in uasis quoq;, & iecore, & mole uniuersa. In quibus quidem Galeni uerbis, quod non dum facit, causam uocari apud ueteres posse manifestissimè liquet. Itaq; cum non primitiua seu euidens (si abdita corporeáue est) dicenda sit: antecedens præcedens'ue nuncupanda proculdubiò uenit. Quoniam uerò altera præcedens uicinior est, quæ.s.iam facit. reliquum est omninò differentiam nominis aliquam (clarioris doctrinæ gratia) imponere. Quam obrem quæ non dum aliquid efficit, disposita nihilominùs præparatáq; iam est ut agat, causa præcedens: Quæ autem adeò effectui propinqua est, ut inter ipsam & effectum nulla intersit media causa, & actu iam producit, continens seu coniuncta causa nuncupetur. Qua igitur pœna condemnandus Princeps eiusq; sectatores sunt, si alia definitione alijs'ue nominibus, ac largiùs, & medicè potiùs utatur: Non promictens iam priùs se iuxtà Galeni sententiam sermonem'ue locuturum? Immò non ob aliud antiquorum scripta enarrare noluit: seq; ab interpretis offitio immunem liberumq; fuisse gloriatur:[n] nisi quia illorũ sententias in omnibus prosequi non placuit. Quòd si ab ijs recedere potiori fortassis rationi quandoq; innixus potuit: Cur aliqua clariori medicoq; utili distinctione uti non licuerit? Qua uidelicet, quæ nam causa concoquenda, quæ'ue iam uacuanda, uel suo contrario priùs

retundenda

l. 4ª. pⁱ. cap. 2. & pª. 4. tra. 2. cap. 7. & alibi.

m. lib. de cõst. artis. med. cap. 15. in princi.

n. lib. pº. sufficiẽtiæ in prohœmo.

retundenda ſit, diſtinctis terminis q̃ primùm definiamus. Cum in hoc præcipuè docentis uirtus perfectióue conſiſtat: in ipſa inq̃ orationis claritate.[o] Qua de re qui ſic nominare quæq̃ (Galeno etiã exhortãte[p]) ſtudet, ut qui diſcit, clariſſimè intelligat: is optimus præceptor fuerit. Non ne Galenus medicorum proculdubiò phœbus plurima ut philoſophus exquiſitè uidelicet rei naturam conſiderans aliter, ut medicus uerò, clariusq̃ loqui deſiderans, aliter

ex[m] determinat? Quemadmodum ſalubres cauſas in arte medica ueſtigans,[q] duas in illis, ex

1[m] quiſitiùs, ac ſecundũ rei naturam conſiderans, intentiones eſſe habendas admonuit: q̃titatem inq̃, & qualitatem, tertiam uerò, præter illas, occaſionem adiungere ſuperuacaneũ oſtendit: ſepiùs tamẽ ut medicum clarioris doctrinæ ſtudio ad docendum, ea tanq̃ tertia intentione uti conſueuiſſe ſubdit.[r] Quam ob cauſam concubandi opportunum tempus ibidem poſt aliqua expreſſit.[s] Qua itidem ratione Princeps[t] clariorem. ſ. doctrinam imitari decernens, tres non duas in medicatione regulas: quantitatem uidelicet, qualitatem, & ordinandi ho

2[m] ram declarauit. Ampliùs & ſi febris quælibet morbus eſt, quia perſe, ac primò functiones offendit: nihilominùs tamen ut claram ipſiq̃ medico utilem eam diſtinctionem Galenus

3[m] non ſemel admiſit:[u] febrium. ſ. alteram morbum, alteram uerò caſum exiſtere. Præterea nutrimẽtum ab Hippocrate[x] triplex dictum, aliter à Galeno tanq̃ philoſopho,[y] & exquiſitè rei naturam conſiderante declaratur: ubi quod unitum adglutinatum'ue eſt, nedùm appoſitum, adeò ut iam aſſimiletur uerè nutrimentum ſit: quod uerò unitur uel apponitur, quaſi alimentum, & æquiuocè id dicatur: Sanguis autem, & multò magis in uentriculo adhùc exiſtens chilus, aut iam iam deuoratus cibus futurum alimentum nuncupandũ ueniat. Aliter uerò ab ipſomet ut medico[z] manifeſtiorẽ diſtinctionem eligente nonunq̃ dicitur. Vbi. ſ. iuxtà triplicem concoctionem, triplex quoq̃ nutrimentum oſtenditur. adeò ut chylus in uentriculo exiſtẽs futurum alimentum: ſanguis uerò quaſi alimentum: quod autem apponitur nedùm quod unitur uel aſſimilatur, uerè ac propriĳſſimè alimentum nuncupetur. perindè ac

4[m] in noſtra quoq̃ Iatrapologia declarauimus.[a] Deinceps ita ſanitatem, atq̃ morbum per contradictoria Galenus aliquando[b] definit: hunc. ſ. nonnaturalem conſtitutionem: illam uerò naturalem dicens: ut mediam neutralitatem exquiſitiùs contemplati minimè inueniamus. Interdum uerò[c] conducentem medico, & clariorem nobis Herophili definitionem aſſumens, neutram diſpoſitionem, inter ſanitatem & ægritudinem, nedùm inter ſalubritatem & inſalubritatem, mediam admiſit. Quæ uidelicet tametſi læſas functiones obtinet, ut à ſanis omninò differat: non adeò tamen, ut cubandi neceſſitatem inducat, conſuetisq̃ ab operatio

5[m] nibus impediri cogat. Quid uerò de doloris duplici cauſa ab ipſo tanq̃ medico poſita dicendum? intemperie inq̃, continuiq̃ diuortio? quas ambas æquè doloris cauſas, propriasq̃ curationes indicantes, clariùs, ac medicè magis (ut diximus) oſtendit.[d] Cùm tamen exquiſitiùs, ac ſecundum rei naturam, & philoſophicè conſiderans unam eſſe perſe cauſam, principalemq̃, unitatis uidelicet ſolutionem aliquandò determinarit.[e] Innumera me hercle ſunt id genus exempla, quæ in medium adducere poſſem: in quibus apertiſſimè Galenum aliter ſecundum rei naturam ſentire, aliter uerò ad medicorum uſum, clarioris doctrinæ gratia, definire liquet. Verùm ne totum circa hæc uolumen compleamus, fatis ſuperq̃ prædicta iam ſint. E quibus denuò infertur & ſi febris coniuncta cauſa, ſecundum rei ueritatem, & exquiſitiùs captam continentis coniunctæ'ue definitionem, aſſignari nequeat: Largiùs tamen ea

o. uide p[i]. de pot. naturali cap. p[o]. p. 2. meth. cap. primo in fine. q. 3. art. med. 7. r. ibidem tex. 8. s. ibidẽ tex. 18. t. 4[a]. p[i]. cap. p[o]. u. ut p[i]. ad glauco. tertio in fine et quarto ĩ prin. 4[i]. aphoriſ. 66. 73. ſeptimi 42. tertii reg. acut. 12. in fine & ſæpe. x. lib. de alimẽto poſt princ. y. ut p[i]. de pot. natural. cap. .ii. uerſus finem. z. ut p[o]. de tuẽda ualetud. in fine. 2. art. med. tex. 69. 2. apho. 17. & quinti eiuſdẽ 39. & tertii de temperament. cap. 2. uerſus finẽ. a. lib. 2. Iatrapologiæ. cap. 12. poſt medium. b. ut ĩ principio libri de morborũ differẽtiis: & de par. art. med. doc. .2. ſum. 2. cap. 3. c. lib. art. medicinalis. tex. 7. & in proceſſu ſæpe. & primi. ſimplc. cap. 21. & ſexto ſalubriũ poſt prĩ. d. 2. art. med. tex. 88. ſecundi reg. acut. cõ. p[o]. ſecũdi de loc. affec. cap. 5. & 4. eiuſdẽ cap. 8. uerſus finẽ p[i]. de natura humana cõ. 6. & 21. & 12[i]. meth. cap. 7. 13. eiuſdẽ cap. 6. e. ut. 4. ſimplic. cap. p[o]. & de ĩequali ĩteperie cap. 6. & p[o]. de ſympt. cau. ca. 6.

tamen ea definitione assumpta uel alia potiùs noua ab arabum Principe inuenta pro medicorum usu, lucidioriq; dogmate id genus causæ admittentes arabes, eorumq; sectatores minimè condemnandos fore opinamur. Ni refractarius quispiam sit (cuiusmodi plures iam esse intelligimus) qui penès ipsam quoq; rei naturam, & exquisitè sumptam cōtinentis causæ definitionem, febris, cæterarumq; intemperierum uerè continentem, coniunctam'ue causam assignare, durissima sua ceruice, proteruiat. Idipsum uerò perpendendum sedulò est, Auicennam de coniunctis causis loquentem, tria exempla nobis assignasse. [f] quorū aliquod non morbi, sed actionis læsæ causa continens est. quemadmodum obstructio cæcitatis. Quæquidem obstructio (prout ex præcedentibus liquet) morbus, non causa morbi est. Qua in re Principem excusare (nisi uiolenter) nequeo. Cum de causis non omnibus quidē effectuum productiuis, at sanitatis, uel ægritudinis, aut neutralitatis locuturum esse protinùs ab initio capitis proposuerit. Obstructionis autem causa uerissimè continens humor obstruens est. febris autem (penès alterum suum definiendi modum, uel non sic propriè at ueluti diximus, pro medicorum usu, clariorisq; dogmatis gratia) cōtinens causa putredo est.

f. 2.p^i. doc. p^a. sum. p^a. cap. p^o.

Ex^m .p^m.

Contra Auicennam.

2^m

3^m

HIS deniq; sic, pro imbecillimis nostris uiribus, domini tamen altissimi præsidio, determinatis, quamplurimi huius atq; illius errores propalantur. Quorum nonnullos, ueluti corollaria quædam, subiecisse libitum est: E quibus & alij plures elucescent. Etenim desipiunt qui ex Galeni etiam sententia, & exquisitè loquentes, putredinem febris continentem causam esse aiunt. Cùm & nomen & definitionem Galenus expressè ab ipsa putredine relegarit. Nomen inq; , quia putredinem προηγούμενον, hoc est præcedentem causam uocauit. [g] Definitionē quoq;, cùm statim remota putredine, ad factam febrem perueniendum esse non semel admonuerit. [h] Hi tamen usq; adeò refractariè, pertinaciterq; contendunt, ut remanentem à putredine febrem non putridam ampliùs febrem existiment. Eo præsertim argumento deuicti, quoniam Galenus ita interdùm [i] arguit ⁑ febris putrida est, ergo & putredo. Igitur & prohibita transpiratio ⁑ Huiusmodi autem argumentandi formam neutiq; ualere aiunt, si à putredine febris separari posset. Pluraq; ad comprobandam falsam chimæram adiungunt. Minimè quidem aduertentes Galeni argumentum ab effectu ad causam resoluendo procedere: sic uidelicet inferens ⁑ febris putrida est, ergo eius causa putredo est. Itemq; putredo est: igitur eius causa, prohibita transpiratio est. ⁑ Rursus uerò ex eiusmet à nobis quoq; præassumptis fundamentis adiungendum est: quod uel fiens ea febris est, uel facta. Siquidem fiens, eius causa efficiens putredo est. Sin facta, eius causa, putredo fuit. semper ergo eius causam putredinem esse concluditur. Et quoniam ibi de fiente loquitur. Idcircò absq; distinctione Galenus subdit ⁑ Si febris est, ergo putredo est. ⁑ quam priùs abscindere oportet, deinceps ad eam peruenire, quæ facta quidem est. At si putrida non est, quæ igitur febris erit? Cum non diaria, quoniam nec à spirituum, neq; à sanguinis feruore suum exordium sumpserit. Multoq; minus hectica, cum habitualis non sit. Reliquum est igitur eam adhuc putridam nuncupare. Cuius potè causa putredo iam, ad cor usq; ascendens, extitit. Verùm enimuerò exquisitiùs peregrinaq; mente contemplantibus, non ne idem numero calor offeretur? qui diarius, putridus, & hecticus, ob diuersas causas nuncupandus ueniet? Idem nanq; priùs naturalis insitus'ue existens, in igneum deinceps (iuxtà Galeni dogmata) conuersus: Si quidem à spirituum feruore initium assumpserit,

Corollarium primum.

Contra Cardanum.

g .11. meth. cap. 9. in fine: & prædictum antea in argumentis ante oppositum 12.

h ibidem .s. 11. meth. cap. 4. & x. & alibi etiam innuit ut supra fo. 47. lin. 3.

i 11. meth. cap. 10.

Nota.

assumpserit, diarius: Sin humorum putredo superueniens eum foueat, in putridum conuertetur: Qui deinde usq; adeò progrediens, ut hærenter habitum corporis apprehendat (ueluti Galenus edocuit) hecticus hoc est habitualis nuncupabitur. Cur igitur non eandē remansisse febrem chimæriZant? Adeò ut nonnullos audiuerimus perindè conuictos, ut hecticam febrem esse quæ remanserit (quia.s.facta est) impudenter assererent: minimè aduertentes, tantùm ab hectica distare, ut sæpenumerò (absq; medici munere) ab ipsamet natura sponte q̄primùm dempta putredine delitescat. Interdum uerò ne in hecticam (ob corporis fortasse promptitudinem, aptamq; dispositionem) labatur, semota iam putredine, ad partem febris factam refrigerantibus occurrere medicus debet. Ex quo nō simul utraq; intentio (prout ineptè declarant) sed successiuè habenda est: priùs s.tempore causam præcedentem abscindere (cuius ablatio futuræ partis præuisio est) dein uerò futuram febris partem refrigerantibus extinguere. Nisi febris adeò uehemēs sit ut neglecta interdum causæ intentione, ipsi febri (pro uirtutis temperamentiue conseruatione) intendendum quopiam temporis interuallo sit. donec uidelicet uirtute robustiore iam reddita, ipsoq; temperamento à nimio excessu mediocritatem uersùs recedente: ad regularem curationem reuertamur: Quam quidem à causæ peremptione initium sumere certum est. Quas obres & aliud quoq; delirium esse patet, residuam.s febris partem symptoma esse. Cum nullus morbus assignari queat, cuius id symptoma sit: nullusq; adeò rudis existat, ut remota causa et morbo, symptoma remanere proferat. Quippè unà cum ipso morbo tanq̄; causa symptomatum proculdubiò continente omnia symptomata q̄primùm tolli Galenus, [l] uniuersaq; medicorum academia reclamat. Nec minus cum febris putridæ immediatam causam putredinem esse prædictum iam sit, non putridos humores, aut uapores: [1] Hi.n.intercedente mediaq; existente (qua infecti sunt) putredine, febris causæ sunt: Quorundam [2] sententiam falsam esse liquet: qui Carybdim euitare cupientes in Scillam inciderunt, fumos uaporesq; à putridis humoribus eleuatos non putridæ febris, at diariæ causam esse. Cum Galenus uapores quidem fuligines'ue acres, ex superfluis acribus, haudquaq; uerò putridis febrē diariam in constrictionibus generare ostenderit. [m] Quemadmodùm si uaporosum & optimū quod effluit, extiterit: in plethoricam corpus dispositionem incidere consueuit. Cui uerò cutis astricta est: cum priùs acriores superfluitates per eam euaporarent: post q̄; retentæ sunt, & coaceruatæ, incidit in febrem (intellige diariam) nulla interueniente humorum putredine. Quin si humorum putredo sit, quæ tamen ad cor minimè ascendat, quia nec humoris aliqua portio, neq; fuligines uapores'ue ad ipsum peruenerint, ephemera diariaue adhuc febris, non putrida gignetur. Quemadmodum ex bubonibus fieri contingit.in ijs .n.conclusus in inflammato adene succus cōcalefacit semper partes (Galeno met enarrāte [n]) continuas, donec usq; ad cor calor febrilis attingit. Non peruenit autem ad ipsum putrida fuligo. Sed ibidem permanet in loco inguinis circumscripta, sola alteratione per continuum facta, usq; ad cor perueniente calore. E quibus quidem Galeni dogmatibus apertissimè (si rectè perlibrarimus) elicitur, quotiès putrida fuligo ad cor ipsum penetrarit, minimè uel in bubonibus, uel in alia quauis parte retenta, putridam proculdubiò, non ephemeram gignitura perueniret. Quam tamen haud quia uapor, fuligoue, sed ob inditam sibi putredinem induceret. Cumq; putredinem ipsam immediatam febris putridæ causam posuerimus,

k. p[i]. de differē tiis febriū cap.7.

Contra eundē Cardanū & Gentilem.

Cor[m] 2[m]. CōtraCarda.

l. 2.meth.cap.3. 12.eiusdem p[o].

Cor[m] 3[m].

1 Contra Conciliatorē, Gentilem, Valeriolam, Montuū, & alios multos.

2 Cōtram Fuchsiū & Musam.

m. primi de differentiis febrium cap.3.&.5.

n. ibidē p[i].de differētiis febr.cap.5.post principiū.

Cor[m]. 4[m].

fuerimus, etiam si humores omnes educti sint, remanentibus tamen uaporibus, putridisq́; fuliginibus, non eductam esse causam, at remansisse (cum putredo adhuc perduret) profe-rendum esse patet. Haudquaq; ergo (*ut quidã uolunt*) *intelligendum est, ꝙ remotis humoribus putridis, ablatã fuisse causam* Galenus *uoluerit, remanẽte nihilominus putrida fuligine: ratione cuius ad febrem deueniendum fore, dempta causa, præceperit.* Etenim *persistente adhuc fuligine, uaporibusq́; putridis, causam adhuc persistere, minimè uerò ablatam esse, Galeni sententia, opinandum est.* Qũm *ergo ait, Semota causa putredinéue ad febris intentionem perueniendum esse:* Expurgatis *omnibus uaporibus fuliginibusq́;, nedùm putridis humoribus, intellexit.* Adeò *ut tota penitùs putredo euanuerit.* Quã *nihilominùs euanescente, calidam intemperiem, adeò intensam, ut functiones adhuc impediat, ac per hoc febris essentiam, nomenq́; retineat, curandam remansisse nõnunq; uoluit.* Qui *tamen inficias non iret adeò imbecillem aliquandò eam, amota putredine, caliditatem superesse, ut morbus non sit, at uel neutralitas, uel sub sanitatis latitudine inclusa.* Quamobrẽ *semota putredine medicus à secunda intentione liberatur.* Id *quod cum perpetuum nõ sit, cõtinentis causæ definitionem exquisitè captam nõ meretur.* Quod *autem aliqui dicere cõsueuerũt, calorem. s. putridum febris cõiunctam causam esse, ut falsissimum quidem omittendum est: si de calore putrido in corde, ac membris accẽso intelligatur.* Cum *ipsa met febris essentia calor putridus existat: nisi calorem putridum pro ipsa putredine in humoribus ac ipsis uaporibus accensa, quæ causa caloris febrilis est in corde ac membris existentis, intellexerimus.* Febris. n. *in humoribus dici nequit: Cum impossibile sit sanitatẽ, aut morbũ fieri carentibus uita.* Prout *aliàs lõgiori processu declarabimus.* E *quibus omnibus quorundam argumentum imperfectum esse constat. quia. s. nõ morbus, nec symptoma humor putridus sit, ergo causa* (*id quod hucusq; nullus abnegat*) *cum uerò causa sit, morbóq́; immediatiùs ac proximè inhærens, ergo continens causa dicenda est.* Nisi *penès alteram* Auicennæ *definitionem continens cõiunctáue causa definiatur.* Demùm *ut receptui canamus ineptissima nõnullorum responsio est, telum aut spinam unà cum Introductorij authore, pariterq́; putredinem continentes causas esse contendentium, qũm uidelicet aiunt causas esse illius uel solutionis uel alterationis quæ fit, nõ autem quæ facta est.* Idcircò *illis ablatis tùm solutio, tùm alteratio quæ fiunt euestigiò cessant.* Solutio *nanq; dum fit, pariterq́; alteratio non morbi, sed passiones sunt: quarum dari continentem causam nullus est qui unq; abnegarit.* Et *hæc satis superq́; de continente coniunctáue causa dicta iam sint: ut phlegmones, atq; aliorum præternaturalium tumorum causæ tam externæ præincipientes ue, q; internæ, quæq́; præcedentes, & quæ coniunctæ sunt innotescant.* QVAE *intantùm repetita nunc sunt, pro ijs quæ in primo libro prædicta generatim sunt enarratione, ad quæ redire præcipit eum, qui quæ in hoc libro declarãda sunt auditurus est.* Quæ *inq; prædicta sunt de uocatis apostematibus, eorumq́; speciebus, reseruata interim, de uniuersali eorum curatione, curãdíue methodo, repetitione.* Quam *quidem aptiùs deinceps, ° ubi de phlegmones curatione sermo incidet, in memoriam reducẽdam, insimulq́; enucleandam reseruauimus.* HIS *ergo sic repetitis, exacteq́; trutinatis, de apostematibus inq;, eorumq́; speciebus, sermone uniuersali, ad particularia permigremus, iuxta cõmune tùm philosophorum, tùm medicorum omnium axioma, ab uniuersalibus uidelicet ad particularia, (quem-*

admodum

Contra Valeriolam.

Contra Mõtuũ ut sibi Fuchsius atribuit.

Cor^m. 5^m.
Contra Valeriolam.

Cor^m. 6^m.
Contra Montuum.

°. in principio capitis tertii.

admodum ab initio statim [p] praesupposuimus) perpetuò procedendum. Quaquidem ordieñ di norma neq; hìc oblitus est Princeps. Etenim sermoni, quem de apostematibus speciatim habiturus est, caput hoc quodãmodo generale praemisit. in quo quidem apostematis, & pustulae seu bothor diuisiones exprimantur. VISA igitur horum essentia, nedùm uarijs, apud graecos, & latinos, atq; etiam arabes nominibus (iuxta Galeni [q] quoq; à Platone desumptũ praeceptũ: Nõ ad diuidendũ modò quoduis, ab ipsa quaesitae rei essentia nobis esse inchoandũ censente, sed ẽt in omni disqrenda re eiusmodi semper principio utendum) Ad primã, generalioreq; diuisionẽ interpretandã accedẽs, unà cum ipso Arabum Principe

p. in principio huius commẽti.
Huius libri ordo.
q. p[i]. meth. cap. 3. uersus finem.

DICO quòd omne apostema, & pustula, bothorue, aut est calidum, aut non calidum.

COMMENTVM SECVNDVM.

PLVRIMAS quidem apostematis diuisiones in primo libro (ad quem nos pro uniuersali horum cognitione remisit [a]) inuenimus. Quas anteà [b] cunctas, breui quodam compendio, ad memoriam, ipsomet ex Principe, reduximus. Sat ergo tibi fuerit aliqua hinc folia reuoluere: atq; iterùm quae nos de apostematibus ex primo libro enarrauimus, perpendere. Quibus profectò, currentibus ferè oculis, ad memoriae thesaurum reuocatis, hùc euestigiò reuertere. Vbi rursus alio quidem calle incedentes (quemadmodum anteà promisimus [c]) eadem repetere tempestiuum fore arbitrati sumus. Per diuisiones inq; species omnes uestigando, ne frustrà ad primum librum regressi fuerimus. Ad quem ideò reuertendum primò uoluit: Quoniam de apostematibus eorumq; speciebus generali sermone determinauerat. Prima igitur diuisio ex Principe tunc penès magnitudinem praeassumpta est. Quòd scilicet uel magnus tumor effatuq; dignus est, uel paruus. Siquidem magnus, apostema: sin uerò paruus, Bothor, latinè pustula, seu eminentia ab ipso quoq; nuncupatur. Itaq; hanc pariter distinctionem hìc ab ipso statim sermonis exordio, ueluti primam, non immeritò supponens, artificiosè admodùm, appositeq; ipsius utrũq; membrũ, apostema uidelicet ac bothor penès eorũ temperamenta subdiuidit. Magnus enim tumor (quod simpliciter apostema, uel Bothor etiam magnum dici posse uoluit) aut calidus, aut non calidus est. Paruus itidem (quod simpliciter Bothor, pustulam'ue seu eminentiam, aut paruum apostema nuncupandum propriè loquentibus insinuat) uel calidus uel non calidus existit. Quoniam uerò ex triplici morborum genere compositum esse hunc morbũ anteà quoq; [d] declarauimus. ideò substantiales differentiae (quas ubiq; prae caeteris considerandas esse, tanq; maximè proprias, ac principales, neglectis ijs, quae ex accidenti capiuntur, Galenus peritè admodum edocuit [e]) non ex ipsa duntaxat tumoris magnitudine, uerùm & intemperie, nec non continui solutione sumendae proculdubiò sunt. Quamobrẽ & Prima, quae ex iam dicta tumoris, apostematis'ue magnitudine describitur, & Secunda quae ipsius etiam ex intemperie selecta est, non temerè ut substantiales differentiae, in hoc generali capite, praepositae iam sunt. Nec tertiam postergasse autumabimus: Cum eam sub prima includi, semoto liuore, intelligere possimus. In magno enim, maior: uelut in paruo

a. textu praecedenti.
b. fo 22.31.32.33. in prin.
c. cõ. praecedẽti fo. 33. in prin.
d. com. praecedẽti fo. 18.19.
e. p[i]. de differentiis febrium cap. p[o]. in principio.

in paruo, minor continui Segregatio magna ex parte supponitur. AEquè ac in secunda quoq; sic intelligi posse ostendemus. Vt quò calidius, aut frigidius apostema, Bothor'ue existit, eò maior unitatis dissolutio generetur. Etenim in omnibus apostematibus, tumo=ribus'ue continui dissolutio (ipsómet Principe [f] declarante) est. Nullum enim (inquit) Apostema accidit, Nisi proculdubiò continuitas soluatur: propterea quòd effunduntur ma teriæ superfluæ ad membrum apostemátum, & inter partes penetrant ipsius, quiescuntq; separando eas abinuicem, ita ut sibi ipsis loca capiant. Equibus quidem Auicennæ uer=bis quod supra dicebamus [g] exquisitè indagantibus apertius fiet: Cur.s. tam ipse q; cæteri arabes tumores penè omnes apostematis abscessus'ue nomine dignati sunt. Nam in omni=bus, quicunq; sint, aliquis unitarum partium abscessus fit, uel manifestus quidem (ut in ueris græcorum apostematibus) uel saltem abditus, rationeq; omninò perceptus. Perin=dè ut in phlegmone, herpete, erysipelate, cæterisq; id genus ex materia membro dunta=xat inspersa originem nactis tumoribus, comprehendi potest. Quemadmodum igitur in om nibus, uel manifesta, uel occulta continuarum, atq; contiguarum quoq; partium dissolu=tio, segregatioq;, cùm intemperiei, tùm inspersi humoris ratione, fit: ita & manifestus, uel abditus earundem solutarum partium, segregatarumq; abscessus generatur. Adeò ut non temerè cuncti præternaturam ex materia geniti tumores, apostematis nomine demon=strari queant. De qua tamen re iterùm deinceps cũ omnium præternaturalium tumorum ca talogus fiet, clariùs, ac distinctiùs loquemur. Verùm de Apostematis, ac Bothor diui=sionibus in præsenti contextu ab Auicenna positis hactenùs dictum sit. PRAETER has autem plures ex primo libro, ad quem reuersi iam fuimus, distinctiones (è quibus ua=riæ species declarari possunt) collegimus.[h] Quas quidem ad tres & triginta numero pri ùs, perspicuitatis quidem gratià, ipsius interim ordine reseruato, reducemus. Dein ue=rò ad quinq; differentiarum radices methodicè conuertemus. PRIMA igitur ibi quoq;[i] præassumpta, quam hic ab initio confertim supposuit, ex magnitudine uidelicet selecta est. Quam non temerè primo semper loco collocandam fore arbitramur. Quoniam & si ex tri=bus morborum generibus compositus hic affectus est: Nihilominùs tamen primum, ac pro prium eius esse substantiáue est ut sit tumor præter naturam. Itaq; à græcis ὄγκος, quod est tumor, appellatur: in quo partes (Galeni [k] dogmate) à naturali habitu in quantitate recesserunt. Protinùs ergo sequitur ut excessus ille in quantitate factus: in longitudine ui=delicet, latitudine, ac profunditate (ipsius etiam Galeni sententia [l]) uel in multa quanti=tate, uel pauca sit. Sicq; aut magnus, aut paruus tumor apostemáue dicatur. Quoniã uerò in quantitate partes excedere nequirent: ni quæpiam substantia materiáue, quæcunq; sit, ad eas aceruetur: Hæc autem uel calida, uel frigida est, seu humida, aut sicca, uel ex ijs composita: Idcircò & intemperiem consequi necessum est. Præterea cum defluẽs ea substantia locum sibi, penetrando, spatiumq; aut abditum, aut omnibus manifestũ (ue=luti iam iam prædiximus [m]) efficiat: pariter uel occultè, uel manifestè partes abscedere, atq; abinuicem distare opus est. Quamobrem solutio quoq; continui necessariò annectitur. Adeò ut perbellè omnis generis morbos apostema complexum esse non semel præassumptũ sit. Hoc nihilominùs interim perpenso, quod anteà pertransiuimus. Quanuis.s.ex tribus morborum generibus apostema compositum sit: haudquaq; tamen semper ratione omnium

trium

f. 2a.p.i.doc.pa. cap.5.post.prin.

Cor^m.

g. com.primo fo. 18.&.19.

Apostema secundum arabes cur largè sumptum.

infra fo.

h. 2a.p.i.doc.pa. cap.5.

Distinctio pa. i. ibidem

k. 13.meth. circa principia.

l. lib. de tumo. præter naturã in principio.

m. Paulo ante, in hoc commento.

Nota.

trium ijsdem functionibus officere. At satis interdùm esse intemperiei munere naturalibus, aut ipsis etiam aliquandò sensitiuis: quibus continui dissolutio, præsertim dolorem inducēs, obesse consueuit: tumoris autem, uel deprauati situs causà, motiuis, præcipuéq; si in artubus existat. Sicq; uarijs operationibus, pro diuersa morborum in se contentorum natura, officere apostema inuenietur. Id quod multam quoq;, penès affectarum partium diuersa munera, uarietatem recipere potest. Vt in omnibus perpendere singulatim, quæ dicenda sunt, licet.

Obiectio.

n. libr. de morb. diff. cap. 12. prope medium.

QVOD si ex Galeno[n] fortassis obijcere quispiam uelit, non ex tribus semper morbis compositum apostema. Etenim phlegmone, apostema (iuxtà omnium Arabum, nedùm Principis decreta) est: Verùmtamen absq; tumore, qui functiones lædat, non nunq; esse potest. Quo posito, ex duobus duntaxat morbis compositum apostema fuerit.

An apostema sit Morbus cō positus ex tribus:

o. ubi supra statī

Inquit.n.Galenus,[o] de compositis aliquando morbis ex proposito sermonem habens. Exulcerata igitur atq; unà inflammata membra tripliciter naturæ modum egrediuntur.[1] Cū ob ulcus quidem unitatem suarum partiū amittant:[2] ob inflammationem uerò calidiora, atq; humidiora reddantur, plùs q; naturalis exigit habitus.[3] Deniq; qui in ipsis est tumor, si ad tantam magnitudinem attollitur, ut ob hoc ipsum operationem impediat: tunc iam morbus est existimandus: Quòd si membrum ex hoc nullam patiatur in operatione læsionem: symptoma casus'ue tantummodò, & passio: ueluti & dolor. E quibus quidem Galeni uerbis patet, in ipsa etiam phlegmone, posse interdum tumorem fieri, qui morbus non sit. Præsertim qa (ut subdit) phlegmonē eo ī loco appellat, nō, ut antiq. cōsueuerūt, quēdā ueluti feruorē ī corporis partibus accēsum, sed rubescētem, ac renitentē, dolorificūq; tumorē. Vt erysipelata carbones &c.

Galeni contra dictio.

p. cap. p°. post medium. & .14. meth. cap. 14.

Quæ qdē sententia sic posita nō ueritati modò, Auicēnæq;, sed ipsi ēt Galeno aduersaretur: Dū libro de tumoribus præternaturā, & propriè, speciatimq; dictā phlegmonen, & erysipelas, herpetēq;, ac alios deniq; plurimos tumores præternaturā declarat. Quos tamē dici præter naturā tunc uoluit,[p] quādo functiōībus officiūt. Aliter enim dici præter naturā nō posse insinuat. Quāobrē si phlegmōe, erysipelas'ue aliquā partē occuparit, utrūq; aūt tumor præternaturā ubiq; à Galeno supponitur. Ergo proculdubiò tùm phlegmones, tùm erysipelatis tumor morbus est. Atq; idipsum omni penitùs abiecto scrupulo uerum esse arbitror.

Solutio obiectionis, & cōtradictionis.

q. lib. de morb. differētiis ca. 12.

Quòd autem alibi[q] Galenus distinctione usus fuerit: si actiones tumor impediat, morbum esse: sin minùs offendat, symptoma casum'ue nuncupandum, asserens: siquidem Galeni mentem exquisitè perlibrarimus, minimè suo dogmati, aut ueritati repugnare cognoscemus. Etenim haud uult Galenus ibi phlegmonen, absq; tumore morbo existente, fieri aliquādò posse. Verùm quia loquutus quidem priùs fuerat de ulceratis: quæ unà & inflammata præter ulcus sint. Inflammatio autem genus ad febrem quoq;, ac excedentem caliditatem est (prout infra[r] loco proprio demonstrabimus).

r. cap. 2. cō. 6.

Ideò phlegmonen pati (græcè φλεγμαίνειν) dicere possumus, etiam si nullus tumor insit: multoq; magis si fieri tumor inceperit. Dum ergo in ipso (ut ita dixerim) fieri tumor adhuc est, quemadmodum & caliditas, aliáq; omnes affectus, non morbus, at passio est, perindè ut anteà[s] quoq; latiùs ostendimus. tumq; actiones minimè offendit. Quo pacto & Galenum intellexisse crediderim, donec scilicet fiens adhuc, non tamen factus tumor est. Quemadmodum uerò fiens hic tumor (qui uidelicet nil adhuc factū, functiones impediēs, præseferre queat) morbus dici nō pōt: Ita nec factus præter naturā est, sed fiens. Quāobrē neq; phlegmonē specialiter

s. com. p°. in quæstione de causā cō iuncta fo. 45. usque ad 50.

t, libr. de morb. diff. cap. 12. circa medium.

appellari debet, sed fiẽs. Itaq; subdẽs illa uerba Galenus [t] {in hoc aũt loco inflãmationẽ seu phlegmonẽ appellamus, nõ ut antiqui cõsueuerũt, quẽdã ueluti feruorẽ, &c.} se de uera, speciali'q; phlegmone intelligere specificat: In qua & uerus tumor, actionibus necessariò noxã inferẽs, est: ratione cuius anteà distinctionẽ tumoris proposuerat. Qua etiã de causa rubescẽtẽ ac renitẽtem, dolorificũq; tumorẽ uelle adiũxit, ubi expresse actionis læsionẽ sub renitẽti nec nõ dolorifico intellexit. Tumor.n. q tangẽti renititur quãdã in altũ factã tẽsionẽ, ipsa ẽt in cuti produxit. Adeò ut hæc mẽbri, artus'ue flexioni aut tẽsioni minimè (qa.s. tẽsa est) cõsentiẽs illius motũ ĩpediat. quãobrẽ pars ipsa, ut cõgruẽs, integrũq; foret, suo fungi offitio nõ poterit. Vt. V. g. in manu apprehẽsio, ĩ pede uerò incessus lædatur. præsertimq; si musculos tumor, qcũq; sit, apprehẽdat, lõgeq; magis, qùm tẽdones, aut neruos occuparit. In qbus nõ mouendi modò actionẽ, sed ipsius ẽt sensitiuæ uis trãsitũ impediat. Dolor aũt actio læsa (ut infrà quoq; declarabimus [u]) est: quã cõtinui diuortiũ, ipsáq; intẽperies hoc ẽt (ut uidebimus [x]) medio peperit. Galenus uerò, de cõpositis morbis loquẽs, ulceri phlegmonẽ cõiunxit: quoniã omnib9 pernotos morbos ad cõpositionẽ capere decreuit: & si uel una perse sumpta phlegmone tria morborũ genera cõtineat. Omnia igitur (ait [y]) quæ simul inflãmata, atq; ulcerata sunt, corpora tres qdẽ necessariò (intẽperiẽ uidelicet, cõtinui solutionẽ, atq; ipsum ẽt tumorẽ) nõnunq; uerò & quatuor ægritudines (præter hæc.s. tria, dolorẽ quoq; functiones impediẽtem) patiuntur. Omissa ergo philoxeni pertinacia, quẽlibet tumorẽ præternaturã, nedũ phlegmonẽ (quatenùs tumor præternaturã est) operationes offendere pronũtiabimus. Quasobres nõ temerè Galenus ipse subdit. [z] Oẽs hmõi ægritudines (hoc est erysipelata, carbones, cãcri, atq; herpetes, deqbus iam anteà meminerat) etiã si ulcere uacẽt, cõpositæ sunt. Vna qdẽ ratione, quoniam oẽs à superfluo humore, siue calido, siue frigido, procreantur. A flaua quidem bile, erysipelas: ab atra uerò, cancer: à sanguine autem, inflammatio: à pituita, œdema, laxus'ue tumor. &c. Nam si rectè hunc primum compositionis modum perceperis: tumorem (uelis, nolis) morbum, in erysipelate confiteri cogeris. Siquidem ideò compositus id morbus est: quoniam uidelicet & intemperiem, & ab humore factum præternaturam tumorem, absq; ulcere, comprehendit. Adeò ut appositè in sua definitione generis loco tumorem recipiat, tumorq; tam ipse, q; alij huiuscemodi affectus nuncupentur. Huiuscemodi inq; affectus, qui ab exundanti, atq; in unum collecto simulq; in tumorem attollente humore suæ generationis originem assumunt. Fieri .n. à sola intemperie tumorem (uel Galeni [a] pluribus quidẽ rationibus, experimentisq; comprobantis testimonio) impossibile est. Intelligimus uerò tumorem hìc ĩ longũ, latũ, & profundũ factã quantitatis uel sẽsui occultã excrescentiã: quæ cõtinentem quoq; causam, subinclusos uidelicet hũores necessariò cõprehẽdat. Ad nos igitur cõuersi dicamus, omne apostema, ẽt secundũ arabẽs sumptum, necessariò ex tribus morborum generibus compositum esse: Quorum quodlibet alicui functioni officiet.

u. com. ultimo.
x. ibidem.
y. ibidẽ, statim.
z. ibidẽ, statim.
a. libr. de tumo. præter naturam. cap. 2.

Quòd solutio cõtinui in apostematibus sẽper sit morb9. Obiectiõis solutio.

Adeò ut illa etiam continui disgregatio: quam abditam esse aliquandò confitemur, uel dolorẽ inducẽs, uel sensum quẽpiã obtũdẽs, imminuẽsq;, aut penitus destruẽs (ut ĩ oculi cornea, nec nõ auris mẽbrana cõsiderari perfacilè põt) uel saltẽ ipsius tẽperamẽti, partiũ (penès Galeni decretũ) essentiæ cõtinuitatẽ impediẽs, proculdubiò singula exqsitè perlibrãtibus offendere uidebitur. QVIBVS omnibus nec illud refragari certũ est: quoniã s. in iecinoris etiã seu cuiusuis alterius uisceris substãtia, nedũ in crure, scirrhus in principiò: atq; etiã incremento

perindè

perindè occultus aliquādò ſit,ut neutiq; ab ægroto,minusq; à medico (Galeni [b] teſtimonio) percipiatur:aut Saltem functionibus apertè nō obſit. Morbus enim eſt,idē, non dico ſpecie, ſed numero : Qui ,poſteà ad uigorē accedēs propalari cōſueuit,effatu dignū corpori nocumētū inducens:ut etiā ſi corpus ritè gubernatū inde lædi nō ſic appareat : Alicui nihilominùs inordinato regimini occurrēs,confertim quantùm lædatur,læſumq; ab affectu ſit præſeferat. Quem in modū & epilepſiā,& apoplexiā,aliosq; plures morbos,circa initia quidē & propriæ generationis tempus,occultari Galenus admiſerat . Cruris ergo ſcirrhus à Galeno [c] relatus in principio,nec nō incremēto latens ferè fuerat:nullamq; tribus,aut quatuor interdū annis manifeſtā læſionē inducēs;quoniā .ſ.inceſſum minimè impediſſet ,haudquaq; tamen ob id morbi nomen amittit . Etenim & ſi cruris inceſſum apertè non offenderet ,illius tamē partis,in qua ſcirrhus conſiſteret,ſenſum proculdubiò lædebat:fortaſſisq; nō ſic ad longū iter protendere,quemadmodū anteà ſine tali ſcirrho potuerat . Cuius affectæ partis tumor præter naturā morbus eſt : Quanq; corpus totū ſanū aliquando uideatur . HIS deniq; pro apoſtematis iterū eſſentia,nec nō prima diſtinctione,hactenùs prælibata iam ſint. A quibus ad ſecundā digredi tēpeſtiuū eſt.Etenim quia ex triplici morborū genere cōpoſitū eſſe apoſtema,& Bothor nō ſemel oſtendimus : [d] intemperie inq;,uitiata cōpoſitione,ac unitatis diſgregatione : Organicorū uerò cōpoſitio multiplex eſt : Formatio uidelicet (quæ rurſus in figurā,uiam,& receptaculū,nec nō aſperā lenem'ue ſuperficiē diuiditur)magnitudo quoq;, ſitus,& numerus. Ea propter cōplures aſſignari differentiæ poſſunt . Prout uel omnia,uel plura ad organicā naturā pertinētia uitiantur . Interdū nanq; numerus ,nōnunq; uerò ipſa etiā exterior magnitudo,aut figura minimè (quod ſenſu dignoſci queat) deprauatur : Vel ſaltē nō adeò,ut functionibus obeſſe ualeat.Quatenùs igitur ex horū pluribus ,aut paucioribus cōpoſitū apoſtema eſt:ita uariæ poſſunt tumorū apoſtematum'ue differētiæ cōſiderari. Quam quidē ſecundā diſtinctionē:et ſi expreſſam ab ipſo Principe nō legimus:Ex eius tamen uerbis,atq; ſententia facillimè(ut patet) elicere poſſumùs.Idcircò & anteà [e] quoq; nos eam,Principis uerba repetendo,elegimus . Nec obſtare quidē nobis ipſius Principis uerba poſſunt . Cū exteriorē magnitudinē,figuramq; aliquādò,minimè,quod ſenſu dignoſci queat, deprauari pronūtiarimus . Ipſe autē in uniuerſum protulerit , [f] nullū fieri apoſtema quin cū eo proueniat læſio in figura,& in dimēſione.Quanuis enim id perpetuò uerū eſſe cōcederetur.Attamen inſimul ſtare poterit:ſemper.ſ.magnitudinē ac figurā in apoſtemate uitiari, ac ſæpè nō adeò ut operationes offendāt,deprauari .At eò magis id uerū eſſe cōfitebimur. Cū nō ſemper ſed maxima ex parte Principis dictū uerificari cōcedamus. præter id .n. ꝙ magnitudo uſq; adeò uitiari poteſt , nō deprauata quadātenùs figura,ut operationes offendat,quæmadmodū antea [n] iam ex Galeno prædiximus:Fieri quoq; in penitioribus nōnunq; ipſius oſſis partibus abſceſſum impoſſibile nō eſt.Quin experimēto,in ijs ꝗ Gallico morbo affecti ſunt,cōprobauimus.Vbi ob aliquarū intrinſecarū partiū putrefactionē:ſimulq; cauernarū,anfractuūq; aliquo penetrāte humore factā repletionē , extremæ oſſis partes integræ adhuc , uiuentesq; ab inuicem diſcriminatæ abſcedunt. ſuperficialibus interim, ſquamoſisq; ipſius eiuſdem oſſis partibus nihil , ob duritiem , & denſitatem , præternaturalis affectus, extraneorumq; ſuccorum participantibus . Quo quidem in caſu exterior , euidensq; oſſis magnitudo , nedùm figura neutiquàm , quòd ſenſu dignoſci queat,deprauatur.Nibilominùs

b. libr. de totius morbi temporibus cap.4.

c. ubi ſupra.

Diſtinctio 2ª.

d. in hoc cōm.& præcedenti.

e. com.pº. fo.18

f. 2ª.pª. doc. pª cap. 5. poſt principia.

Obiectionis ſolutio.

n. com. præcedēti fo.51.indeclaratiōe cauſæ coniunctæ magnitudinis ex Galeno libro de morborum differentiis,cap. 9.

Nota. minùs tamen præternaturā tumor dici, apud medicos, debet Quoniā moles illa, trinaq; ossis di
mēsio præternaturā (ob infartos succos, interiora ossis corrūpentes, anfractusq; interim replē
tes, nec nō quaspiā partes abscedere cogētes) facta iā est. Quas ob res uerū uniuersaliter est
nullū apostema esse, quin proueniat læsio in dimēsione, hoc est in ipsa corporis mole, ac (ut di
g. cōm. præcedēti fo.28. line.5. cere cōsueuerūt) corporeitate interiori'q; magnitudine. Idipsum ergo est, quod suprà [g] ēt insi
nuare uoluimus, quùm satis esse diximus φ ī penitioribus ossiū partibus tumor, moles'ue præ
Distinctio.3ª. ter naturā existat. Verùm de his usq; adeò pro secūda Principis distinctiōe dictū sit. Ad ter
tiā igitur pertrāsire operæ pretiū est. Quoniā .s. uel in mollibus mēbris, ut cerebro: uel duris,
ut ossibus: uel medijs, apostema procreari cōtingit. Quæ qdē penès affectā sedē distinctio cap
h. fo.22. usq; ad 30. ta est. Nos aūt plura tā de cerebro, q; de ossibus: atq; deinceps de ipso ēt corde: An .s. aposte
mate quouis modo sumpto uexari queāt: uberiùs præcedēti cōmēto [h] disputauimus. Quibus
oībus (ut opportunū fore arbitramur) in memoriā reuocatis, Ad quartā apostematū diuisio
Distictio 4ª. nē accedito. Quæ qdē ostēdit apostema, uel ab euidēti exterioríue causa originē ducere, uel
ab ipsa corporis abūdantia: ut defluxui dūtaxat, nō exteriori causæ acceptum referat. Atq;
i. cōm. præcedēti fo.30. in fine et 31. in prin. hāc pariter è causis exceptā distinctionē fusiùs anteà [i] ex Galeni ēt dogmate demōstraui
mus. Quēadmodū & eā quæ seqtur, ab ijs quæ sibi fortè fortunà & per accidēs (ut dicitur)
Distinctio 5ª. ipsi, uel suæ causæ cōtingūt, electā: ipsius met ex Principis uerbis declarauimus. [k] Quoniā
k. ibidē. fo. 31. circa prin. .s. uel à causa, quæ alijs priùs humoribus, & qdē bonis, huius prauitatē obtundētibus admi
sta fuerat: Quibus tamen aliquo modo eductis sæuitas, nocumētūq; elucescat. Vel per se atq;
impermista ab initio cōfertim existēs: à natura nihilominùs, ob sui paucitatē, regulata deinde,
uel attracta, uel impulsa tumorē apostemáue gignitura, quēpiā ad locū defluxit. A quà eue
Distinctio 6ª. stigiò sextā affectæ sedi cōgruā elicere possumus. Quia uel ad cutim exterioraq; tā aposte
mata, q; Bothor declināt: uel (sub intellige) cōtrà, ad uiscera uidelicet, partesq; abditas uer
l. 2ª. pi. doc. pª. cap. 5. gūt. Quibus porrò sex distinctionibus in prima illius capitis parte [l] (in tres .n. anteà [m] quoq;
m. com. præcedenti. fo. 31.32. caput ipsum facilioris memoriæ gratià segregauimus) exqsitè perpēsis: septimā in secunda
eiusdē parte, præ cæteris (ipso ēt Principe docēte) cōsiderandā ī præsens examē reducamus.
Distinctio 7ª. Quæ à causis quoq; desumpta ē. Aut .n. ex sanguine, aut bili, uel pituita, uel melācholico hu
more, seu aquositate, seu flatuoso demùm spiritu genitū apostema tumor'ue est. Vel ex horū
duobus, tribus'ue, aut pluribus quoq; permistis cōpositum est. Ad hæc enim sex causarū ge
n. com. præcedēti. fo.31. linea.27 usq; ad 32. nera cūcta reducēda fore, ī præcedētibus [n] quoq; declarauimus. Quāobrē & ipsius exēplar,
o. 13. meth. cap. 4. in prin. atq; author Galenus inqt. [o] Omniū tumorum qui prætenaturā sunt uarietas, ex eius quod
influit natura, enascitur. Vbi .n. flatulenta materia copiosior accessit: flatuosi magis tumores
fiūt: Phlegmonosi uerò, ubi sanguis: Sicut erysipelatosi, ubi flaua bilis: Et œdematosi magis,
ubi pituita: Similiter scirrhosi, ubi uel crassus, uel uehementer lentus humor est, qui parti
p. libro de. tumo. præter naturā. cap.18. est infixus. Hæc insimul eodem loco Galenus ait. Qui tamen aquosos etiam tumores ali
bi: [p] ut hydrocelē, quùm uidelicet aquosus humor ī tunicis, quæ circa testiculū sūt, aggregatur:
q. ibidē cap. 20. atq; ipsam ascitin, [q] aquæ intercutis speciem, adiunxit. Adeò ut sex causarum genera
r. paulò ante: et com. præcedenti. fo.31. & uide infra fo. apud ipsum quoq; Galenum sint, præter solidas substantias, atq; etiam animalcula, quæ
ad horum aliquod reducenda fore (si lubet) saltem quò ad eorū initia prædiximus [r] (ubi .n.
humiditates perdurauerint, ad hæc conuerti Galenus [s] asseruit, aut .s. tenuioribus partibus
s. 2. ad glauco. cap. 6. resolutis assiccatas, aut putrefactas.) Quæ nihilominus causæ, pro diuersa inuicem facta
cōmistione

commiſtione, uarios adhuc tumores gignere conſueuerunt: dominantesq; nomen, ueluti primò ſubdominantes cognomen ſemper indiderunt. Vt phlegmonen eryſipelaceam, ſeu eryſipelatoſam, & œdematoſam; aut ſcirrhoſam dicamus: perinde ac eryſipelas inflammatū phlegmonoſum'ue, aut ſcirrhoſum, nec non œdematoſum: Sicq; de ipſo etiam œdemate, ac ſcirrho proferre ueteres conſueuerint. Prout uberiùs infrà [t] rurſus oſtendemus: Qùm rarò ſimplicem fieri tumorem apoſtemáue declarabimus. Nunc autem ut omnes tumores, quos ſub apoſtematis nomine Auicenna comprehendere conſueuit, ad hæc ſex genera reducere tentemus: atq; unà reliquos ad hæc minimè reducibiles: ut herniarum plures ſpecies, aliosq; multos pernouerimus (De qbus quidē, & ſi, largiùs capto apoſtematis nomine, apoſtemata, æquè ac tumores nuncupare proculdubiò poſſumus: Principi nihilominùs in præſenti libro, de apoſtematibus inq; pertranſtante, nullatenùs meminiſſe libuit) Galeni tractatum, cui nomen ⁏ περὶ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων ⁏ hoc eſt ⁏ De tumoribus præter naturam ⁏ inditum eſt, percurrere operæ pretium fore duximus. Vbi unum & ſexaginta numero tumores definiens Galenus (quos uidelicet præternaturam eſſe, ex ipſa functionum læſione, cognouerimus: omiſſis ijs qui ſupra naturam aliquandò exiſtentes ipſis etiam ſanis cōgruunt) Nullam deniq; præternaturalium tumorum ſpeciem, quæ ibi dicta non ſit, reliquiſſe gloriatur. [u] Quod tamen an uerum ſit, quòd. ſ. omnes tumorum ſpecies comprehenderit, expedita eorum, qui in eo quidem tractatu definiti ſunt, enarratione (Deo fauente) per ſcrutabimur. Itaq; tumores à Galeno ijs dicato iam opuſculo definiti: quos (niſi error cōputando acciderit) ad unum & ſexaginta numero reduximus, hi ſunt.

t. com. 13.

Libri de tumoribus præter naturam Expoſitio.

u. in fine libri.

Primus.	Corpulentia	21.	Oedema.	42.	Epiplocele.
2.	Phlegmone.	22.	Phagedæna.	43.	Enterocele.
3.	Abſceſſus calidus.	23.	Vlcus chironiū ſeu te	44.	Enteroepiplocele.
4.	Sinus.	24.	Scabies. (lephiū.	45.	Cirſocele.
5.	Fiſtula.	25.	Lepra.	46.	Varices.
6.	Abſceſſus ex ſolidis,	26.	Elephantiaſis.	47.	Bubonocele.
	humidis'ue corporis	27.	Exoſtoſis.	48.	Exomphalos.
7.	Atheroma. (bus.	28.	Satyriaſmus ſeu pria	49.	Aſcites.
8.	Steatoma.	29.	Achor. (piſmus.	50.	Timpanites.
9.	Meliceris.	30.	Cerion.	51.	Anaſarca.
10.	Anthrax.	31.	Myrmecia.	52.	Epulis.
11.	Cancer.	32.	Acrochordon.	53.	Parulis.
12.	Gangræna.	33.	Pſydracion.	54.	Thymos.
13.	Sphacelos.	34.	Epinyctis.	55.	Vua.
14.	Eryſipelas.	35.	Dothien.	56.	Pariſthmia.
15.	Herpes ſimpliciter.	36.	Phyma.	57.	Antiades.
16.	Herpes eſthiomenos.	37.	Bubon.	58.	Polypus.
17.	Herpes miliaris.	38.	Phygethlon.	59.	Encanthis.
18.	Scirrhus.	39.	Struma.	60.	Vnguis.
19.	Ecchymoſis.	40.	Sarcocele.	61.	Staphyloma.
20.	Aneuriſma.	41.	Hydrocele.		

Tumor praeter naturam primus Corpulentia.

PRIMVS igitur uniuersalis totius corporis tumor est: quem graecè πολυσαρκίαν dicere possumus, & πολυσωματίαν, aut παχυσαρκίαν, uel παχυσωματίαν, latinè (ut suprà diximus) corpulentiam, aut obesitatem, aut carnium corporis'ue multitudinem, seu crassitiem, talem uidelicet tantamq; ut functiones impediat. Qui uerò sic obesus, crassus'ue, aut pinguis est, παχυσωματώτατος, quasi dicat crassissimi corporis homo, caeteris omissis, appositissimè nuncupari potest. Nonnunq; enim ad tantam homo peruenire magnitudinem, atq; obesitatem solet: ut uix moueri quidem, nedùm exquisitè progredi ualeat. Quemadmodum de nicomacho smyrnaeo Galenus idem alibi [x] refert: cuius. s. corpus ad tantam molem increuit, ut loco moueri non posset: Quem tamen aiunt ab Aesculapio curatum. Huiusmodi uerò nonnullas frequentiùs mulieres interdum sic obesas, ut digredi, atq; sine alterius adminiculo à cubiculo uel terra surgere nequirent, agnouimus. Plurimos quoq; uiros nec ingredi sine molestia, nec sedem propter uentris molem (Galeno [y] etiam confirmante) contingere: sed nec respirare liberè, aut cubantes dormire posse, aut gradus ascendere. Veluti doctissimum & philosophum & theologum magistrum Vitum à Matera demùm euasisse, omnibus qui Neapoli proximis annis studuerunt compertum est. Quem nihilominùs uniuersi corporis praeternaturam aliquando factum tumorem, Auicenae in apostematum catalogo connumerare (ueluti [z] & testium ex pinguedine factam magnitudinem) minimè placuit: Sed inter ea potius illum, quae corporis pulchritudinem offendunt. Quanuis & intemperies, praeter ingentem tumorem, frigida & humida (Galeni [a] quoq; decretis) adsit: Nec non quaedam contiguarum partium segregatio. Perindè ac sub cute existentem membranam (quam plurimi panniculum carnosum appellant) quantùm à cuti, ob intercedentem adipem, abscedat: in quibus. s. à generationis initio non fuerat, in anatomicis administrationibus liquidò conspeximus. Vltra quampiam, & in ipsa etiam cuti, & in alijs (prout imaginari perfacilè potest) partibus extensionem. Adeò ut non mouēdi modò functioni, uerùm & pluribus alijs huiuscemodi tumor officiat. Quam obrem & rectè Arabum Princeps ait [b] Pinguedo superflua est impediens corpus à motu, & deambulatione, & operatione, coarctans uenas coarctatione constringente eas: Quarè oppilat spiritui uias suas: quamobrem extinguitur multotiès: [c] Et similiter non peruenit ad eos spiraculum aeris. Quarè corrumpitur propter illud complexio spiritus: & sunt in timore quod expellatur sanguis eorum iterùm ad locum constrictum. Quare fortassis findetur uena subitò scissione perniciosa. Et in huiusmodi quidem dispositione, quae est ante eam, accidunt cōstrictio anhelitus, & pulsus cordis. Et isti quidem expositi sunt morti repentinae. Et ad summum mors super ultimatos in pinguedine festinat: & propriè illos qui impinguantur in prima aetate: ipsi. n. minores habent uenas & cōstrictas. Et sunt expositi apoplexiae, & paralysi, & pulsui cordis, & diarrhoeae propter humiditatem ipsorum, & malitiae anhelitus, & syncopi, & febribus malis, & non tolerant famem, neq; sitim, causa constrictionis meatuum spiritus, & uehementiae frigoris complexionis, & paucitatis sanguinis, & multitudinis phlegmatis. Et similiter isti non sunt generantes, neq; producentes embrionem. Et sperma ipsorum est paucum (quod. s. concoctum sit, ob caloris imbecillitatem: multum uerò propter humiditatem esse potest: aquosum nihilominus, Galeni [d] etiam documento, ac tenue & infoecundum, uel foeminarum generatiuum.) Et similiter quae de mulieribus

x. libro de morbo. diff. cap. 9.

y. 14. meth. cap. 15. in prin.

z. 20. fen. 3. tr. 2. capite. 10.

a. 2. de temperamentis cap. 4. & 14. meth. cap. 15.

b. 7a. 4. tra 4. cap. 5.

c. uide. 2. apho. 44. com.

d. 2. art. med. tex. 55.

lieribus sunt pingues non concipiunt. Et quùm concipiunt, abortiunt. Et earum appetitus (naturalis uidelicet) est debilis. Hæc de obesis quidem Princeps. Quibus deindè tùm ad sanguinis missionem tùm ad purgantis medicamenti exhibitionem, ineptos esse (ob uasorum angustiam) adiunxit. Quis ergo esset, qui excedentem obesitatem inter tumores præter naturam functionibus obstantes non connumeret? Quanuis inter ea quæ pulchritudinem uitiant locasse Principi libuerit. Vbi quidem & plurimos quoq; alios tumores proculdubiò præter naturam enarrat. Galenus [e] autem cuius monumenta nunc enucleare proposuimus in præternaturalium tumorum catalogo annumerat. Itaq; talis tumoris causa materiáue nobis uestiganda (cuius ratione singulos percurrere certum est) remanet. Qui uidelicet scire possimus, an sanguineus, uel pituitosus tumor sit? An ex ijs mistus? uel qui uis fortasse alius existat? Ad sanguineum ergo reducẽdum fore opinamur, Cùm si adipis, tùm si carnium exundantia sit. Quanuis coniuncta nunc tumoris causa uel adeps, uel caro existat. Quod igitur oleosum in sanguine fluxileq; & pingue est (Galenus ait [f]) ubi in frigidum uenerit locum, cogitur: durum tamen ne sic quidem efficitur. Quadere cõmodè à ueteribus dictum est humidissimam esse adipem: Secundo post eam loco carnosum genus. Quoniam uerò non omnes horum causas ac generationem aduertunt, Necessum fortasse erit aliquid eorum causa ex Galeno [g] referre. Quicquid n. in sanguine pingue, leue, & tenue est (cuiusmodi in exquisitè decocto sanguine plurimum reperiri solet: adeò ut urina quoq; non nihil in superficie pinguis reportans coctionem, Galeno etiã docente, [h] præseferat) id in calidioribus corporibus alimentum quoddam calido fit: in frigidioribus seruatur. Cumq; id uenæ extra se transmiserint, Vbi in frigidas particulas incidit, quod genus membranæ sunt, in ijs concrescit. In partibus uerò natura calidioribus, cuiusmodi carnosæ sunt, à calore ipso absumitur, ac digeritur. Nisi sicubi frigiditati temperamenti etiam uita indulgentior accedens, ipsis carnosis particulis adipis aliquid allinat. Qua ratione etiam quæ hyeme delitescunt animalia non raró inueniuntur obesa. Et fœminæ uiris sunt pinguiores: quia s. fœmina mari est frigidior, & plurimum domi uersatur. Ac quicunq; corporum habitus & temperati natura sunt, & mediocri exercitatione utuntur, hos necesse est εὐσάρκους, hoc est, quadratos, & cõmoderatè (Galeni [i] quoq; documento) carnosos esse. Id uerò est mediocri omninò corporis habitu. Quibus uerò humidum abundat, & calor à mediocritate summa nõ longè abest: hi πολύσαρκοι; quod est latinè corpulenti, siue carnosi fiunt. Corpulenti carnosiue rursùs fiunt qui natura sunt temperati, cæterùm desides, & ociosi uiuunt. Raró igitur [k] adeps, præsertimq; copiosus cùm uenarum gracilitate in uiris conspicitur. In fœminis sæpissimè inuenitur. Est nanq; tùm frigidioris naturæ, tùm uitæ magis desidiosæ eiusmodi nota. Siquidem adeps ex habitus frigiditate gignitur. Corpulentia carnis ue abundantia, græcè πολυσαρκία ex sanguinis copia nascitur. Mediocritas, græce εὐσαρκία, temperatæ naturæ est nota. Et πολύσαρκοι, hoc est corpulenti carnosiue omninò plus adipis habent, q̃ temperati. Nec tamen pro carnis semper portione, adeps simul augetur. Sed alios habere plus carnis, alios plus adipis uideas, alijs ambo pari modo sunt adaucta. Et quibus quidem ambo pari modo sunt aucta, ijs tantum supra temperatam naturam humoris est, quã tum & frigoris. Quibus autem plus est adipis, in ijs frigidi plus est, q̃ humidi. AEquè

ut quibus

e. libro de tum. præter naturam. cap. p°. & .14. meth. cap. 15. & libr. de morb. differentiis cap. 9.

f. 2. de temperamentis cap. 3. post prin.

g. ibidẽ cap. 4. post principia.

h. 4. de tuenda ualitudine ante medium.

i. 2. aphoris. cõ. 44. & p°. de tuenda ualetudine cap. 8. secundum nostrã uero diuisionem 4.

k. ibidem. 2. s. de temperamentis cap. 4. post. pauca.

ut quibus caro est plenior, ijs humoris plus iusto est: non tamen etiam frigoris. Cum.n. calori intra debitos fines manenti boni sanguinis accedit copia, necesse est πολυσαρκία, corpulentiáue, aut carnositas sequatur. Sicuti ergo[l] naturali calore optimam seruante tē periem, humidum quod intra sanitatis est terminos auctum, non adipem modò, in homine, sed etiam corpulentiam carnositatem'ue gignit: & adipem quidem parciùs adijcit, carnem uerò multò liberaliùs auget: Ita rursùs si humidum & siccum mediocritatem ad unguem inter se seruent, calor autem in homine sit minor: necesse est huius corpus adipe, q̃ carnis copia magis abundet. At uerò si calor augeatur, seruetq́; mediocritatem altera contrarietas, minùs erit ei animali adipis, q̃ carnis: sicut è diuerso si quando pollet siccum, altera cõtrarietate medium modum seruante, & gracilius, & durius corpus euadet. Hæc de pinguibus obesis'ue, atq; carnosis Galenus, E quibus primi tumoris huiusq; uniuerso corpori cõmunis materia prima, & efficiens, atq; etiam generatio sic liquet, ut à nobis declarari qdē non oporteat. Quoniam uerò cuncti homines cognoscunt, non solùm ipsi medici q plus carnis, & adipis, q̃ iustum est, (Galenus[m] de immediata, ultimaq; materia loquēs ait) eos tumores generat: Ad particulares igitur, non totius, sed aliquarum partium tumores descendamus: à phlegmone quidem[1] tanq; ab ea quæ frequentiùs contingit,[2] Itemq; à sanguine, inter omnes corporis humores nobilissimo, suæ generationis originem ducit, exordiētes: in qua & similibus secundum dispositionem ipsorum corporum (quia.s. secundum intemperiem, atq; unitatis quoq; dissolutionem) non solum secundum q̃titatem primam, ab eo quod est secundum naturam excessus fit.

l. ibidem uersus finem.

m. libro de tumo. præter naturam cap. p°. circa finē.

Secundus tumor. Phlegmone.

SECVNDVS ergo à Galeno definitus tumor, phlegmone est, græcè φλεγμονὴ, latinè autem inflammatio, ἀπὸ τοῦ φλεγμαίνειν, quod est comburere, atq; inflammare, quia ueluti flammam quandam, græcè φλόγωσιν repræsentat. Ex optimo, & mediocrem crassitudinem obtinente sanguine, siquidem exquisita phlegmone fuerit, generationem assumit. Cui quidem tumori ob id phlegmones nomen dedicatum est (q̃uis & plures alij tumores, qui uidelicet ex bili, atq; etiam atrabilario sanguine, ijsq; uel simplicibus, uel aliquo modo admistis fiũt, phlegmones inflammationes'ue, ut iterùm proprio loco uberiùs ostendemus[n] appellari queant: æquè ac, ipsius etiam Galeni[o] testimonio, φλεγμασίαι) quoniam hic ex sanguine inq̃; factus tumor frequētiùs aduenire consueuit. Hanc ob rem totius generis affert appellationem.[p] Barbari ferè oēs apostema calidum simpliciter hunc tumorem, pluribus in locis nuncupant. Huius ergo tumoris causa continens sanguis est. Ab interclusō.n. duntaxat spiritu neutiq̃ gigni: multóq; minùs sola sanguinis fusione aut feruore: quemadmodum neq; πολυσαρκίαν, hoc est carnis multitudinem incrementum'ue dici posse Galenus exquisitissimè, ac satis superq; demonstrauit:[q] ex nouo sanguinis defluxu genitum esse concludens. Exquisitum inq̃. Qui nihilominùs, ob alterius succi cum sanguine admistionem, uel erysipelatosus, uel oedematosus, aut scirrhosus dici à medicis potest. Nos autem singulorum hic tumorum exquisitè, ac per se sumptorum causas uestigare præsertim intendimus. Vt quibus profectò notis, compositorum ratio facillimè elucescat.

n. cap. 2. cō. 6.
o. p°. aphoris. cō. 7. ex. 2. de rōe uic. acut. 32.
p. ut. 2. ad glaucō. cap. p°. in fine.

q. lib. de tum. præter naturam cap. 2.

Tertius tũor. Abscessus calidus.

de quo in librode tumoribus præter naturā cap. 3.

HANC uerò phlegmonen, quotiès in halitum minimè digeritur, siue superante, siue superata quidem ab ipsa fluxionis ui natura, consequi, ac ueluti proles ipsius inflammationis esse plurimùm abscessus consueuit: ἀπόστημα, & ἀπόστασιν græcos nominare, barbaros uerò specialiùs loquentes dubellet, seu cum artis

culo

culo aldubellet anteà quoq; à nobis iam pluribus ostensum est. q Abscessus igitur, apostema ue, si quidem ex phlegmone suæ generationis exordium ceperit, ex ipso etiam sanguine genitus esse dici potest. Quemadmodum ex alijs quoq; humoribus, atq; ipsa etiam serosa humiditate, nec non flatuoso spiritu genitum esse nonnunq; liquet. Quanq; ex bili rarissimè abscessus apostemáue (Galeno met erudiente r) fit. Nos tamen primùm de eo loqui abscessu cum Galeno intendimus, qui ex inflammationibus generationem sumpsit. Cuius species quædã ἐμπύημα, et διαπύημα, quod est latinè suppuratio: quotiès uidelicet abscessus ad puris generationem declinabit. Auicenna deinceps (ut uidebimus) exituram nuncupabit. s Mox uerò & de alijs abscessibus, præsertimq; frigidis (pro ipsius ẽt Galeni ordine) loquemur. Quoniam igitur in ijs qui ex phlegmone oborti sunt abscessibus, præsertim si malè curati sint, pure quidem saniéue acri perindè existenti ut excoriet, abducatq; & diducat ipsa à subiectis continentia, Sinus confertim oboriri, uelut eorum quoq; germen, consueuit. Idcircò & huius causam uestigare operæpretium est. Nanq; inter apostemata, tumoresq; annumerare possumus: Quùm.s.retenta in ipso sanie tumor attollitur. Vbi nec intemperies, neq; continui manifestissima solutio, partiumq; distantia deest. Quanuis in ulcerum quoq; catalogo reponi posse inficias eundum non sit. Græcè κόλπος: Ab Auicennæ interpretibus t Absconsio, & cauerna nuncupatur. Et quandoq; dicunt quidã „ (ait Princeps) absconsionem illud esse, quod penetrat sub cute, & separatur ab eo cutis. „ Et cauernam illud, quod concauat, inflectiturq; sub carne, & dilatatur in ea. Primum græci speciali nomine ῥακώδη hoc est lacernosum uocant sinum, attritæ uidelicet uestis, lacernæ ue similem adiacentem cutim possidentem, adeò ut subiectis partibus haud facilè agglutinari queat. Secundum uerò ijdem ὑπόνομα, latini cuniculosum cauernosum ue appellant: Cuniculus.n.& cuniculum foramen sub terra occultum (quod uulgò nos dicimus mina) & cauernas latinis significat: quibus quidem nuper inuento bombardarum puluere in fartis, dein uerò igne accenso, ad diruenda castra, quos uis aggeres, atq; ipsos etiam mõtes, in bello milites utuntur. Vtrunq; autem, donec absq; callo, duritieq; persistit: ipsius sinus species est. Callosus uerò dein redditus in fistulam commigrat. Itaq; corruptum aliquandò uitrosumq; sanguinem, aut solum purum ue, aut (quod maxima ex parte cõtingit) alijs etiam humoribus admistum: quandoq; autem non sanguinem: at illius excrementa, quandam ue serositatem, aut ἰχῶρα, saniem ue (quam Auicenna uirulentiam, aut uirus nominat) in ipsius sinus interstitio collectam, uel in circumstantibus, superse dentibusq; tam cutaneis, q; carnosis partibus inspersam, alicuius tumoris continentem fore causam pronuntiabimus. Adeò ut ad sanguineum priùs, dein uerò ad aquosum huiuscemodi tumorem reducere ualeamus. Hunc deniq; sinum nisi celeriter quispiam curet, callo obduci, durũq; temporis progressu fieri contingit. Quem affectum posteà græci σύριγγα, latini fistulam uocant. Quæ cum callum sibi adiunxerit, multò magis, q; sinus, & tumoris, & largè sumpti apostematis nomina sortiri potest. Quanuis ob apertissimam continui solutionem, inter ulcera potiùs, q; inter apostemata, uel tumores tam à Paulo, u q; ab ipso Arabũ Principe, x alijsq; recentioribus, nedùm Hippocrate, y & Sinus, & ipsa etiam Fistula repo sita sint. Huius ergo fistulæ causam eandem, quæ ipsius Sinus erat, ex quo facta quidẽ est, dicere absurdum non fuerit. Cum ex phlegmone (ut diximus) abscessus, Indeq; sinus,

q. com. præcedẽti fo.18.usq; ad 22

r. 2.prognost.cõ. 34.& 3.eiusdem cõm.23 quarti de rat. uic.acut. 11.et 46.& primi ad Glauco.15.& sæpe.

s. infra cap. 21.

Quartus tumor Sinus.

De tumo. præter naturam cap.4.et 2.ad glauc.cap.8.

t. 4ª.4ⁱ.tr.3.cap. pº.post prin.

Cuniculus et Cuniculũ qd.

Quintus tumor Fistula.

de tumo. præter natu.cap.4. et. 5.

u. lib.4.cap.48.

x. 4ª. 4ⁱ. tr. 3. cap.pº.&.11.

y. libr.de ulceribus.

sinus, ac demum fistula genita sit. Quoniam uerò huiusce tumoris præcipua substantia
callus est: hanc obrem & fistulæ, ut tumor quidem est, continentem causam atrabilarium
quoq; sanguinem, discussis quidem, ac per halitum digestis tenuioribus partibus, proferre
possumus. Expeditis autem quatuor (præter obesitatem) particularibus tumoribus, phleg
mone inq;, & eam consequentibus abscessu, sinuq;, ac fistula: Cum duplex apostematum

z. com. precedē ti fo.20. lin.26. et sequentibus.

genus (perindè ac anteà [z] iam ex ipsius met Galeni dogmate ostendimus) existat: Frigi-
dos quoq; abscessus apostematáue, absq; ordinis ratione: uerùm potiùs ut sibi ad memoriam

a. libr. de tum. præter naturam cap.4.

subueniebant, Galenus ipse definit [a] Quorum rursus duplex genus existit. Vel.n. humidā
substantiam liqdam'ue intus continent, ut lutum, olei amurcam, uini fæcem, urinam, ster
cus, balnei sordiciem, ac melleum muccosumq; succum: atq; grauiter interdùm (ut Gale-

Sextus tumor. Abscessus ex solidis hu̅idisq; corporibus.

nus ait [b]) olentem substantiam, ut omnes auersentur: Vel solida corpora (præsertim qùm
inueterata fuerint) uel inter duas tunicas, uel sub certis mēbranis retinent: uelut ungues,
pilos, lapides, ossa, poros tofaceos'ue substantias, aut pororum fragmentis similes: Itēq;

b. 14. meth. cap. 12.

uelut arenas, ligna, carbones, testas, grumos & tanq; sulphuris (ut Aetius addit [c]) ra
menta. Aliquandò uelut mansa gallinarum ossicula, & demum animalcula omnibus pro-
pemodùm ex putredine generationem habentibus simillima. Philoxenus aūt (Aetio refe-

c. lib.15. cap. 7.

rente) [c] ait, se aliquandò reperisse animalia ī humore culicibus, aut paruis muscis similia.
Quæ quidem omnia id genus apostemata cum eandem ferè figuram extrinsecùs, formamq;
præseferant: ad unam tumorum differentiam reduximus: ut sextum ordine tumorem ex-
planarimus. Tuum uerò est (si libuerit) tot numero tumores dicere, quot substantiarū
in se contentarum diuersæ species existent. Nos tamen clarioris insimul, breuiorisq; do-
ctrinæ gratia, in unum, ex Galeni quoq; placitis, reduxisse maluimus. Quibus porrò, ut
potè rariùs, quin rarissimè contingentibus, breuiter, atq; unà definitis: materialem cau-
sam, quæ & continens etiam, effectiuaq; tumoris dici potest, omni adhibita diligentia ue-
stigantes, melancholicum succum, aut pituitosum, uel ex ijs mistum esse, quemadmodum
illius in quo urinæ simile quid reperitur, serosam superfluitatem, uel solam, uel prædictis
duobus humoribus complexam, inuenimus. Etenim circa exordia quadantenùs transmu-
tati humores in liquidas illas humidas'ue substantias conuertentur. Plurimùm uerò cor-
rupti animalcula gignent. Perindè atq; diutissimè commorantes, ac mirum in modum, te-
nuibus partibus discussis, assiccati solida tandem corpora euadent: uarias quidem formas,
tàm si ab initio discindantur, q̄; si diutiùs inueterascent, pro uaria & alterationis corrup-
tionis'ue, & desiccationis proportione, præseferentes. Quamobrem nō temerè ad illa sex
causarum genera, bis anteà, reduci posse Arabum Principis uoluntate prædiximus. [d] Ve

d. cō. pº. fo.31. et cō. præsenti. fo. 76.

rùm enimuerò tria, præter ea quæ præcollecta iam sunt, abscessuum genera, tametsi ad
idem commune cum alijs genus reduci non indecenter queunt. Galeno tamen scorsùm de
ijs meminisse placuit. Atq; idipsum duplici (ut uidetur) ratione, tùm quia. s. illis rarissimè 1

e. ut 14. meth. cap.12.

aduenientibus, hæc frequentissima sunt, [e] tùm secundò quia singula græcè propriam ap- 2
pellationem sortita sunt: Vt quædam ἀθηρώματα, Alia στεατώματα, quædam demùm
μελικήριδες nuncupentur. Quibus tertiam quoq; rationem addere possumus: quoniam 3
. s. diuersas quoq; in exterioribus figuras, uariasq; notas repræsentant. Atheromatis. n. tu

f. libr.15. cap.7.

mor specie, & figura (ut aetius [f] ait) oblongus, sublatusq;, & ad compressionem di-
gitorum,

gitorum, ob humoris crassitudinem, tardè cedens, & amotis digitis tardè reuertens. Meliceris autem figura rotundior est, magisq; extenditur: & ad digitorum compressionem, ob tenuioris humoris essentiam, celeriùs cedit, & amotis digitis pari celeritate reuertitur (quã uis tardè fundi Paulus [g] asserat.) Cuius proculdubiò codicem deprauatum, ac mancum esse opinamur. Cum trium notas, quorum anteà materias exposuerat, declarandas proponens, atheromatum interim dimiserit. Verum à Paulo scriptas esse reputamus: transcribentium nihilominùs, aut impressorum fortassis incuria totum id defecisse: in quo atheromatis indicia ponebat. in quorum quidem enarratione {tardè fundi} caderet. In meliceride aũt citiùs & fundi & rursus reuerti ponendum est. Meliceridi.n. (uti Celsus etiã cõfirmat [h]) liquidior humor: ideoq; pressus circũfluit. Proprietas.n. (uti Galenus ait [i]) cessionis alia est ĩ tenuibus humoribus: alia in crassis. quemadmodum & in tenacibus atq; muccosis humoribus alia. Satius ergo est primùm eam dictionem corrigere: ubi scilicet habet {βραδέως} idest {tardè} legere {ῥαδίως} quod est {facilè} Deinceps uerò quæ pro atheromatis definitione deficiunt, supplenda, ex Aetij monumentis, sunt. Steatoma uerò alijs tactu durius est (ut bene Paulus [k] ait) quadere cùm à struma tactus mollitudine id differre Aetius [l] inquit, quia.s. strumis mollior hic tumor est, ex ipsius met anteà [m] scriptis intellige. Qùm tamen subditur [n] {qua nota etiã à Meliceride, & atheromate discernitur} quoniam hi duo tumores ipso steatomate molliores sint, dubiò procul concipere debemus. Tactui ergo (ut Paulus [o] ait) renititur. ex quo fit ut æqualis permanens, tactu lenis (quemadmodum Aetius [p] refert) existat, neq; sicut strumæ inæqualem sæpè tumorem (ipsemet docente [q]) præseferentes. Basim deniq; ampliorem steatoma habet, ac solidiorem. Raro .n. (uel Aetio docente [r]) contingit, ut basis angustior, & apex amplior reperiatur. Itaq; prædictis iam tribus rationibus integrum Galeno fuit seorsùm de hisce tumoribus ab alijs frigidis apostematibus pertractare. Haud quia inter abscessus reponendos non esse opinatus fuerit: perindè ut aliquos tenuisse refert: [s] qui (ueluti ex Paulo [t] colligi potest) abscessus propriè dictos esse uolunt, qui inflammationem quidem testentur, & acrem humorem, ac rodentem contineant, nulla peculiari membrana, aut tunica inclusi. At aliorum potiùs opinionem Galenus eiusq; sectatores obseruasse uisi sunt. ut.s. inter apostemata abscessus ue reponantur. Cum duplex apostematum genus, ubi de ijs loquitur, [u] supposuerit. Primus ergo eorum, ordine tamen à Galeno descriptus tumor septimus, is est, quod Græcè ἀθήρωμα dicitur, latinè autem pultatio. Quoniam (ueluti Paulus [x] ex Galeno [y] transcribens inquit) ,, τὸ ἐν τῷ ἀθερώματι περιεχόμενον τῇ ἀπὸ τοῦ σίτου ἀθήρᾳ παραπλήσιόν ἐστι. ,, Hoc est, quod in atheromate, pultationéue continetur, frumentaceæ pulti simile est. Aetius uerò [z] clariùs ex farina cocta factam pulticulam ἀθήρας nomine intellexisse ostendit. Sic & Celsus [a] quoq; tenui.s. pulticulæ similem substantiam in huiuscemodi tumore contentum ait. atq; ipse etiam (ut proprio deinceps loco uidebimus [b]) Prĩceps, & Halyabbas, exposuerunt. Quamobrem & Græcorum, & Arabum, ac Latinorum quoq; testimonio deceptum esse Horatium Limanum patet. Qui librum Galeni de tumoribus præter naturam in latinum conuertens, Aristæ aliquid simile in ipsis atheromatis inueniri exposuit: [d] ubi græcè Galenus ait, ἀθέρα τι παραπλήσιον. Eo motus quòd ἀθέρες apud græcos summas, præsertimq; hordei aristas, siue ipsás etiam (prout aliqui uolunt)

g. lib.6.cap.36
Pauli locus.
h. lib.7.cap.6. post medium.
i 2.ad glauco. cap.6.
k. ubi supra.
l. ubi supra ca.8.
m. cap.5.eiusdẽ
n. cap. 8. circa prin.
o. lib. 6.cap.36.
p. ibidẽ cap.s.8.
q. cap.5.
r. cap.8.
s. lib. de tum. præter naturã cap.6
t. lib.6.cap.36.
u. ut 2.ad glaucone. 6. & .14. meth.cap.12.
Septim9 tũor.
Atheroma.
x. lib.6.cap.36.
y. 14.meth.cap. 12.
z. lib.15.cap.7. in prin.
a. lib.7.cap.6.
b. infra.tr.2.ca. 4.tex.p°.
c. .8. theoricæ cap.11.
d. cap.6.
Limani error

e. de quo uerbo uide eraſ.c il.4. cent.6 pr.13.
f. libr.2.cap.83.
g. lib.7.cap. de athera.
h. lib.22.ca.25.

uolunt) reijculas ſpicas præſeferunt. Qua dere uerbum ἀθερίζειν [e] ortum eſt: quod piliſacere, ac nihilipendere ſignificat. Vult.n.Galenus in prædicto tumore ἀθήραν, hoc eſt pultem contineri: quam Dioſcorides [f] ex Zea in tenuem pollinē redacta, & aqua demùm ſic decoquendo ſubacta, ut ſorbitio liquidiori pulticulæ (quod græci πολτάριον uocant) ſimilis euadat, factam eſſe uoluit. Paulusq́; [g] Dioſcoridis uerba tranſcribens nō ex Zea modò, ſed ex frumēti etiā farina fieri poſſe adiunxit. Quin & ex olyra Plinius, [h] Alijq́; ex amylo, uel milio (addentibus quibusdam & mel, & ouum, Alijs uerò caſeum, aut lac: Nonnullis autem noſtro etiam æuo lac, & butyrum) fieri affirmant. Ex craſſiori etiā, præcipueq́; hordei, farina, huic adeò ſimilem, ut pro eodem aliquandò capiatur, πόλτον & Dioſcorides, [i] & Galenus, [k] atq; alij deinceps factum eſſe oſtendunt. Nos ex ſimila, quæ candidior quidem frumenti pars, craſſior tamen molendo reſeruata, huiuſmodi ſorbitionem, cibum'ue (utcunq; nominare libuerit) parare conſueuimus: ac uulgò ſimulillā nuncupamus. ἀθήρα igitur græcè, & ἀθάρα, atq; etiam ἀθάρη Budeo [l] confirmāte per .η. uel .α. & non per .ε. huiuſmodi ſubſtantia uocatur. Quamobrem [1] uel græcum Galeni codicem, & conſequenter aliorum, deprauatū eſſe exiſtimandum: & per .η. legendū potiùs tam ἀθήρα, q̃; ἀθήρωμα. Ob quod Pauli [m] quoq; uerba ſtatim ab initio retuli. Vbi quidem per .η. legebatur ἀθήρα, tametſi eius uerba penè ad literam ab ipſo met Galeno [n] trāſcripta fuerunt. Et ita ualentiſſimus noſter olim præceptor Manardus legebat (quē admodum in ſua de morbis exterioribus epiſtola [o] legere potes) ſicq́; tam Dioſcorides, [p] q̃; Paulus [q] ἀθήραν per .η. ſcripſerunt. [2] Vel fortè ἀθέρα & ἀθέρες ut differentes ab inuicem proferendæ ſunt. Quoniam.ſ. ἀθέρα pultem, ἀθέρες uero ariſtam ſignificet. Quam tamen differentiam à nullo græcorum notatam eſſe inuenimus: ueluti neq; ἀθέραν de utroq; intelligi poſſe. [3] Niſi .η. in .ε. ſecundum aeolicos, atq; ipſos etiam doricos tranſmutatam uelis. Vt ἄρης dicere hi ſolent ἄρες hoc eſt mars. Quæ tamen ſententia non ſatis mihi arridet: quoniam plura Galenus ignorare, q̃; ſcire in his duabus linguis confeſſus eſt: [r] Quare non adeò illorum dictionibus (niſi rariſſimè) ſed atticis maximè utitur. Id quod ſi fortaſſis contigeret: Ne in æquiuocationē incidentes, ut Horatius Limanus, decipiamur, tutius eſt ἀθήραν, indeq́; ἀθήρωμα, q̃; ἀθέρωμα, perpetuò proferre. Quæquidem omnia uſq; adeò, non ut grammatiſtæ munus obeamus, at pro Limani phantaſia, quid noui ſe iam extudiſſe opinati, atq; ipſius inſimul atheromatis materia cognoſcenda dicta ſint. Pituita enim ab initio lenta, dein uerò intantùm leniter aſſiccata huiuſcemodi tumoris cauſa fuit: Donec craſſioris farinæ, aqua, uel alio liquore decoctæ ſubſtantiā referat. Quo intellecto atheromate iam tempeſtiuum eſt alios quoq; duos tumores definire.

i. lib.2. cap. 81.
k. 7. ſimplic. med.cap. 55.& pi.de alim.facul. cap.13.& Aetius libr.p°. cap.de hordeo.
l. in cōmetariis Expoſi°. 3ª.
m. libr. 6. cap. 36.
n. 14. meth.ca. 12.
o. 7.libri.2ª.
p. lib.2.cap. 83.
q. lib. 7. cap. 3. littera.A.
r. lib. de Gymnaſt.ad traſybulum cap.32.in fine ſecūdū noſtrā diuiſionem.12.

1ª. 2ª. 3ª.

Octauus tumor. Steatoma.

Octauus igitur tumor eſt cui peculiare pariter nomen græci à ſimilitudine (στεάτωμα uocantes) indiderunt. Latinè autem ſeuationem dicimus: quoniam uidelicet ſeuo ſimilem, ex indurata itidem pituita, ſubſtantiam continet. Poteſt autem & adipem (prout aliquando uidimus) præſeferre. Græcum tamen nomen, τὸ στέαρ, hoc eſt ſeuum (unde tumoris nomenclatura formata eſt) ſignificat. Quò autem differant, τὸ στέαρ, hoc eſt ſebum, & ἡ πιμελή, quod eſt adeps, infrà quidem fuſiùs enucleabimus [s] Horum deniq; tertius ordine tamen in Galeni uolumine nonus tumor eſt, quem græcè μελικηρίδα uocat: latinè autem mellifauium dicemus: quoniam ſ. melli uiſcida quædam ſubſtantia in tali tumore contenta per diſſectionem reperitur.

s. cap.5.com.8.

Nonus tūor. Meliceris.

tur. Haudquaq; tamen idem est cum trigesimo tumore, quod à faui similitudine græcè κήριον latinè fauum nominari ostendemus. Illud.n. ultrà quòd capiti peculiarius est, foraminulentum ulcus, tumidũq; insimul existit: è quibus foraminibus, ijs qui in achore sunt maioribus, sanies melli similis emanat, causamq; (ut uidebimus) nitrosam pituitam obtinuit. Hic uerò tumor, absq; omni penitùs foramine, intus sub neruea membrana, nedùm cuti, in quauis corporis parte contingens, melli, tùm crassitudine, tùm lentitie, atq; interdum etiam colore (si quidem aliquantula putredo superuenerit) similem substantiam continet: materiamq; non salsam, at uiscidam, crudamq;, ac leuiter desiccatam pituitam præsefert. Celsus μελικηρίαν à μελικήριδε secreuisse uidetur: cum meliceriam, græcè μελικηρίαν, id foraminulentum furunculum intellexerit,[t] quod nos paulò ante κήριον uocauimus, neq; capiti peculiare, sed scapulis, atq; bisadhùc raró, posuerit; μελικήριδα uerò aliud, quod.s. eiusdem esse generis cum atheromate ac steatomate iam iam ostensum est, capiti nihilominùs familiare opinatus fuerit.[u] De quibus tamen rursùs loco proprio sermocinabimur.[x] Vbi rodos, Arabicè autem apud ipsum Principem, atq; etiam Halyabbatem, alselha, & selaa nominari uidebimus. Nunc.n. Galeni magis monumenta & enarrare priùs, interpretariq;, & deinceps quantum possibile fuerit, obseruare decreuimus. Ex pituita igitur (ut ad propositum conuertamur) melicerida, quemadmodum atheromata, nec non steatomata originem duxisse determinandum est. Ita & plurima in quibus res dura cõtinetur. Quãq; non est longinquum (uti Princeps ipse dicet[y]) quin necessarium sit ipsam.s.rem duram, reperire esse de genere malancholiæ. Verùm nos posuimus eam phlegmaticam, quoniam radix illius duri est phlegma, cui accidit ut desiccaretur grossum. Nos autem anteà[z] iam eorum, quæ sclida in se corpora continent materiam uestigantes, & assiccatam pituitam, & atrabilarium pariter desiccatum succum, & ex utrisq; commistam substantiam, causam esse ostendimus. Verùm uberiùs quidem capite proprio loquemur[3]. Sat autem fuerit impræsentiarum, prædictos tres tumores ex pituita, quemadmodum plures ex ijs, in quibus corpora sclida inueniũtur, genus suum duxisse determinare. Quibus uisis, ad calidos tumores unà cũ Galeno quẽ enarramus: nõ uestigata interim aliqua ordinis ratione, cõuertamur.

Celsi opinio.
t. libro. 5. cap. ult. sec. 12.
u. lib. 7. cap. 6.
x. tr. sequẽti cap. 4. 5. 6. & 7.
y. tr. sequẽti } ca. 4. tex. 2.
z. fo. 82.
3. tr. sequẽti ca. 4. com. 2.

DECIMVS ergo ab ipsomet Galeno[a] descriptus tumor ẽ, q à græcis ἄνθραξ, à latinis uerò carbo, seu carbũculus dicitur. Auicẽna cũ duplex huius species alibi[b] posita sit alterã, quæ .s. sine pustulis atq; humiditate ĩcipit, Prunã: alterã uerò quæ cũ pustulis uesicis'ue atq; emanãte humiditate exoritur, Ignẽ Persicũ, exqsitiùs loquẽdo, nũcupat.[c] A feruẽt[1], & ἔγγυς τῆς φλεγμονῆς.i. propè ĩflãmationẽ q.d. propè flãmã quandã existẽte, crassoq; ĩsimul melãcholicóue sanguine tumor hic (Galeno docẽte[d]) genitus ẽ. Qui uel ab initio statim talis fuit, uel perassato iã in ipso feruore sanguine, melãcholicus effectus ẽ. Intelligo aũt hic nõ melãcholicũ modò succũ sanguini admistũ, ipsumq; melãcholicũ reddentẽ: cuius ueluti fæx existit, & dũ animal naturaliter se habet (Galeno authore[e]) quotidie gignitur: Verùm & ipsã quoq; atrã bilim, quæ ĩ corpore præter naturã se habẽte, exustione, ac uelut assatiõe quadã cõflatur. Etenim uterq; humor, si qdẽ adeò unà cũ sãguĩe, ob eorũ admistionẽ melãcholico dicto, ferueat ut febrẽ, et qdẽ sæuissimã ĩducat (cuiusmodi præcipuè quæ atra bilis præternaturalisq;, et ex ipsi9 flauæ bilis adustiõe oborta ẽ, excitare cõsueuit) hmõi affect9 prĩcipiũ et origo fieri põt. Quibus bili quoq; amarã admisceri (cui9 rõe feruor accẽditur) uero qdẽ simile ẽ, et ab ipso

Decim9 tuõr Anthrax.
a. libro. de tum. præ. natu. cap. 7.
b. 2. ad glauc. p°.
c. infra. cap. 9.
d. de tum. præt. nat. 7. & .14. meth. cap. 10. & 2. ad glauco p°.
e. .14. meth. ca. 9 & lib. de atra bili. cap. 5. & 9.

f. cap.9.cō.10.

g. cap.10.cō.p°.

h. 2.de differentijs febr. cap. 9. post medium.

etiā Principe(ut infrà uidebimus [f])cōfirmauit. Humor aūt q̄ præ cæteris huiusmodi affectus causa est, sanguis profectò existit(cuius ratione sanguinis missio, ad animi usq; deliquium, cōgruere declarabitur [g])humori nihilominùs melancholico, aut ipsi ēt atræ bili, quin & amaræ quoq;(uti iam iam diximus) portiunculæ admistus. Quòd si exquisitiùs, Galeniq; sententia loqui maluerimus, ita cū ipso [h] pronuntiabimus. Quòd si sanguis supra modum assetur, pars q̄dem eius subtilior ac pinguior omninò in flauā conuertitur bilem: quæ aūt crassior, in atram: quod in his tumoribus q̄ carbunculi appellātur, contingit. Nam in his ex sanguine supra modum efferuescente ad atræ bilis humorem fit transmutatio. Ita aūt hoc loco accipi uolo atræ bilis humorem: ut q̄ nondum exquisitè in atræ bilis naturam transierit: sed in quodam sit confinio cōstitutus. Quamobrem(ut ex præscriptis Galeni uerbis elicitur) etiam si sanguis temperatus, cōsistentiaq; mediocris sit, supra modū tamen assetur: tenuior eius pars in amaram bilim cōuertitur, hac'q; rursus exusta in atram declinat: in quā & crassior statim uergit. Ex nimia igitur sanguinis combustione, feruoreq; in atrā bilim inclinatio fit. Quadere si ad quempiam locum à forti natura expellatur, anthracem ibi sæpissimè progignet. Etiam si atra bilis adhùc exquisita non euaserit. Quanuis.n. in eo, quod præ manibus exponendum nunc assumpsimus, uolumine, [i] atram bilim exactā huiuscemodi tumoris causam posuisse uideatur, cum de ipsius anthracis colore loquens, aliquid splendes habere ait, ut bitumen, & pix: talemq; esse exactam atrā bilim adiunxit. Si tamen peregrina mente perlibrarimus: iā assumptis ex libro de febrium differētia uerbis minimè aduersari inueniemus. Hic.n. aliq̄d splendens habere hūc tumorē, græcè ἔχοντι καὶ στίλβον ait. Haud.n. absolutè splendidū esse, uel splendorem habere inquit: uerùm aliquid splendens: Qui tamen splendor illi similis sit, qui in bitumine iudaico, ac pice conspicitur: talis autem. splendens, ut pix, & bitumen, est exacta bilis atra. Qua de re si qui anthracem progignit sanguis in bilim atram conuertitur, & in illius cōfinio existit: tantùm ab eius luciditate deficiens est, q̄tùm & ab exquisita illius natura derelictus adhuc est. Satiùs ergo fuerit atrabilarium sanguinem, feruentem tamen, huiusmodi tumoris causam esse, q̄ atram bilim, aut melancholicum succum proferre. Atra enim exacte bilis, post expletum feruorem, ueluti post adustionem cinis, remanet. Quamobrem sine feruore atram bilim cancri, non anthracis. causam existere deinde Galenus ait: non q̄ sine calore illa sit, ueluti statim ostendemus: [k] at sine feruore: hoc est expleto iam feruore præsertim ualido, cuius quidem ui assatus, & quasi in cinerem conuersus sanguis ipse remansit. Quibus porrò uisis (priùs q̄ ad cancri sermonem perueniamus) sub silentio prætereundum esse noluimus, malè Gangrænas in principio huiusce capitis adiectas: qùm dicitur ⁑ Gangrænæ, & carbunculi &c. ⁑ totum nanq;, quod deinceps à Galeno subditur, ad carbones pertinet. Haud enim feruor & crustæ ad gangrænæ naturam requiruntur, sed q̄ magna inflammatio, humoris præcipuè uel copia, uel uenenosa qualitate, fit, quam sequi partis affectæ mortificatio solet: De qua nihilominùs deindè specialis, ac proprius sermo fiet: qùm uidelicet subdit [l] ⁑ sequitur autē &c. ⁑ græcè ⁑ Επεται δὲ &c. ⁑ Omissa igitur tanq; superflua, & ab aliquo scriptore potiùs interiecta dictione ⁑ γάγγραιναι ⁑ legendum est ⁑ οἱ ἄνθρακες ⁑ hoc est ⁑ carbones autem &c. ⁑ Feruens itaq; atrabilarius, semiustus'ue sanguis anthracem generat.

i. libr. de tumor præter naturam cap.7.

k. in expositione tumoris sequētis.

Galeni locus.

l. cap.9.in prin.

Vndecimus tumor.

Cancer.

IPSA uerò sine feruore atra bilis(peritadè atq; Galenus adiunxit [m]) nō melācholicus quidem

dē propriè dictus humor ex quo(ut uidebimus [n]) ſcirrus fit,ſed exqſitiùs loquēdo atra bilis aliū tumorē producet,quem Græci καρκίνον,& καρκίνωμα nominant:latini aūt (excepto Celſo)cancrū.Celſus.n.græcū nomen καρκίνωμα à cancro tanq̃ diuerſum aſſumēs,utrūq; ſeorsùm definiuit:[o] Cancrū qdē ut genus ad ſerpētia quædā ulcera ſupponēs, quæ præſertim ab ijs,quæ extrinſecùs incidūt orta ſunt:ulceratū uidelicet eryſipelas, ulcus nigrū, & gangrænā:Sub qua & ſphacelon ſiderationem ue,ac ipſum quoq; ab Auicēna[p] dictū eſthiomenon (ut aliàs diximus,[q] & inferiùs iterùm declarabimus[r]) intellexit.Carcinoma uerò(quē nos unà cū græcis cancrū dicimus)tam cū ulcere,q̃ ſine illo tumorem, prout rursùm oſtendemus,[s] accipiēs. Quemadmodū igitur præcedētis tumoris (anthracis inq̃) cauſa craſſus feruensq; inſimul ſanguis,cui uidelicet melancholicus humor, uel atra bilis admiſta eſt: quin ipſa etiā fortaſſis flaua,ſeū pallida,croceáue,uti Princeps ait,[t] bilis exiſtit: uel ipſius met ſanguinis craſſior pars in cōfinio atræ bilis,ob feruorē,reducta:Ita & huiuſce tumoris, abſq; ulcere qdem exiſtentis mitior,ulcerati uerò acrior atra exquiſitè bilis,feruore interim ualido febreq; per ſe(niſi ex accidenti ſuperueniat)immunis,principiū & occaſio eſt. Quāobrem cancri(Galeno docēte [u]) nigriores ſunt colore ijs,quæ inflāmatione infeſtātur, & mi nimùm calidi.Sic.n interpretandū omninò recenſemus quod græcè dicitur,{ἥκιστα θερμοὶ} Omni.n.calore deſtitutos eſſe cancros falſiſſimū eſt.Cū eò qdem á ſcirrho differāt quoniam hic frigidus,indoloriusq; & penitùs inſenſilis aliquando eſt.Illi uerò ſæpenumerò & pungere(Celſo etiā,præter quotidianū experimentū,teſte [x])& pulſationē in affecto loco excitare,atq; ebullitionem quādā,(ut infrà cū Principe declarabimus [y]) inducere cōſueuerūt. Quāobrē & ratiōe uictus refrigerāte,& ſolani ſucco,alijsq; refrigerātibus quoq; ſæpenumerò topicis ſuccurrēdū,ex Galeno,ac uniuerſa medicorū academia demōſtrabimus.[z] Sūt ergo cancri minimùm,hoc eſt parùm calidi: Nō(ut Horatius Limanus uertit)minimè calidi.Dictio nāq; ἥκιστα(ipſomet Galeno didaſcalo [a]) ταυτὸν σημαίνει τῷ ὡς ἐλάχιστα, quod eſt:idē ſignificat,quod, q̃ paruiſſimè.Alibiq;: [b] ἥκιστα σημαίνει τὸ ἐλάχιστον. καὶ οὐχ ὡς ἄνιοί φασι τὸ οὐδαμῶς.hoc ē:hæc dictio{ἥκιστα}ſignificat mīmùm,ſeu paruiſſimùm,aut pauciſſimùm(quouis.n.modò uertas nō obſtat)& nō,ut qdā aiūt, nullatenùs, ſeu nullo modo.Vtq; clariùs pateat,ab ipſo etiam alibì [c] legimus,τὸ ἥκιστα τουναντίον σημαίνει τῷ μάλιστα.quod eſt:hæc dictio{ἥκιστα}(quam nos traduximus minimùm)cōtrarium huic uocabulo{plurimùm}denotat.Sic interdùm [d]quoq;,ἥκιστα, τουτέστιν ἐλάχιστα,exponēs,dixit.Quo etiā ſignificatu in aphoriſmis [e] intelligendū aliquandò declarauimus. Quanuis interim & idē,quod,nullo modo,hanc dictionē alicubì ſignificare inficias nō eamus.Quæ tamen ſignificatio ueritatem hìc deſtrueret.Itaq; Minimùm calidi cancri ſunt:hoc eſt parùm calidi:& ueluti rectiùs Galeni ſentētiā magis fortè cōſiderās Riccus uertit{minùs(q̃.ſ.īflāmata ſint)calidi}id quod à Paulo [f] clariùs exprimitur,atq; id quod dictū eſt,cōfirmatur. Vt q nō penitùs hoc in tumore caliditatē abnegat:uerùm nō tātam,quantā carboni ineſſe cōſpicimus.Quare ait{χωρὶς θερμότητος τοσαύτης}hoc eſt{abſq; tāta caliditate}q̃ta.ſ.carbonibus ineſt. Nec aliter Aetius [g], uel alius quiſpiam, aut ipſa etiam experientia docuit.

QVAMOBREM ſpeculatione dignum eſt, An inter calidos, an potiùs inter non calidos uel ſi mauis dicere frigidos tumores connumerandus cancer ſit(cum hoc loco Principis diuiſionem interpretari intendamus {Omne.ſ.Apoſtema,& Puſtula ſeu Bothor aut eſt calidū,

n. in declaratione tumoris 18. et tr. ſequenti cap. 11. com. 2.
o. libro. 5. cap. 26. ſec. 26. uſq; ad finem capitis.
p. infra cap. 15. tex. 8.
q. lib. 2. Iatrapologiæ cap. 2. et. 3.
r. cap. 16. cō. 5. 6. 7. 8.
s. tr. ſequēti cap. 15. com. pri.
t. infra cap. 9. tex. 2. et. x. et cap. 10 tex. 3
u. lib. de tumori. præ. natu. cap. 8.
x. lib. 5. cap. 28. ſec. 2.
y. tr. ſequēti cap. 15. tex. & cō. 2.
z. tr. ſequē. c. 16
Limani error.
a. pi. prognoſt. cō. ult uerſus f. nē
b. 3. de rōe uic. acut. cō. 60. infi.
c. 4. eiusdē cō 95
d. 2. eiuſdē cō. 19.
e. 2. apho. cō. 11.
f. lib. 4. cap. 26.
g. lib. 14. c. 58.
Cancer an calidus tumor, uel nō calidus

[n] aut non calidum ? cuius ratione & omnes alias distinctiones uestigamus, ut ad hanc reducere demùm ualeamus.) Princeps enim inter frigida apostemata, & primo quidem libro [b] (uelut infrà quoq; demonstrabimus [i]) & præsenti [k] etiam connumerauit: secutus (ut uidetur) & RaZem, [l] & Serapionem, [m] atq; ipsum pariter Halyabbatem. [n] Qui quidem omnes in frigidorum (prout uocant) apostematum catalogo connumerarunt. Cuiusmodi opinionis Galenum extitisse cuiuis in eius dogmatibus alumno apparet. Adeò ut huic sub scripsisse prædictos barbaros authores suspicandum sit. Nanq; hic ex melancholico interdùm succo naturali inq;, & ueluti sanguinis fæce existẽte: nulla de præternaturali, adustoq; mentione facta, cancrum genitum esse innuit. Quemadmodum secundo ad Glauconem [o] legere possumus. Interdùm uerò non aliud uelle uisus est, quanuis atræ bilis ab humore melancholico differentiam, à nobis infrà [p] fusiùs declarandam, tetigerit. Perindè atq; in methodi medendi uolumine quartodecimo [q] perpendi potest. Vbi an ex melancholico naturaliq; succo, an ex ipsa præternaturali atraq; bili huiuscemodi tumor fiat, nil profectò determinauit. Quinimmò ad melancholicum potiùs humorem eius uerba tendere apparent. Id quod clariùs libro de atra bili patet. [r] Vbi licet inter hos quidem succos differentiam fusiùs explicet: Ex melancholico tamen humore cancrum fieri, calidumq; non esse protulit. Quo posito, fæcem uidelicet sanguinis, melancholicumue succum dubio procul frigidum & siccum, huiusce tumoris causam existere: inter frigidos tumores reponendum esse cancrum affirmabimus. Verùm Galeni uerba nõ ex aliorũ phantasmatibus, at ex suismet alibi præscriptis uerbis interpretanda sunt. Libro enim de tumoribus præternaturã [s] nõ ex melancholico, naturaliq; succo: at ex atra bili, assatáue, ac præternaturali iam reddita, cancrũ gigni: uelut ex illo scirrhũ determinauit. Qua de causa Galenũ sibi met ipsi cõformẽ reddere cupientes, [t] nõ secùs ex melancholico succo cancrũ, q̃ ex laudabili, symmetroq;, ac optimo sanguine exquisitã fieri phlegmonen dicturi sumus. [t] Tanq̃. s. ex termino à quo, & prima defluenteq; materia. Quotiès. n. ad affectum locũ sanguis quomodocũq; tẽperatus, ac laudabilis existẽs effluxerit: ibiq; aceruatus iam fuerit: statim alterari, & calidiorẽ hũc fieri, q̃ pro natura extiterit, necessum est. Quadere & ex optimo, ac tẽperato sanguine phlegmonen generari: & ex calidiori q̃ pro natura fuerit, uerissimum est. Ex optimo inq; defluẽte: Ex calido uerò iam fluxo, atq; ad affectam sedẽ aceruato. Sic igitur & ex melancholico nõnunq̃ succo fieri cancrum: Ex quo tamen adusto atra bilis effecta est: uel hoc iam fluere exordiẽte uerũ est: Et ex ipsa ẽt atra bili: in quã, alicubi astrictus, aceruatusq; donec ferueat, humor ille melancholicus cõuersus iã sit. [z] Nõnunq̃ uerò atrã bilem humoris aut succi melãcholici noĩe ostẽdit [u]. Quãobrẽ & melãcholicũ succũ (tametsi cũcta garruli traductores aliquãdò cõfundũt) ueluti genus ad utrũq; interdùm distinxit: naturalẽ. s. quẽ generis nomine uocamus, & præternaturalem, adustũ'ue, quẽ peculiari nomẽclatura, Græcè μελάιναν χολὴν, latinè atrã bilẽ nũcupamus. Veluti & humorẽ ipsum melancholicũ naturalemq;, atræ bilis uoce nõnunq̃ [x] nominibus quidẽ abutens manifestat. Qua Galeni cõtradictione sedata: uisoq; atrã bilim uerè cancri causam ẽẽ: Huius profectò hũoris tẽperamẽtũ, an. s. calidũ, an frigidũ sit, uestigãdũ adhùc remanet. E cuius notitia ipsius quoq; tumoris tẽperatura elucescet. Dignũ nãq; speculatu id ẽ: quoniã licet ex Gale. atq; ipsis barbaris, Raze inq;, Serapiõe, Auicẽ. & Haliabbate ĩter frigidos tũores apostẽatáue cõputatꝰ cãcer sit. Paulꝰ [y] tamẽ ĩter calidos tũores cõnumerare maluit.

Ab-

b. fen. 2. doc. p. 1. cap. 5.
i. in declaratione distintiõis. 17.
k. tra. sequenti cap. 15. 16.
l. lib. diuisionum cap. 123.
m. . 5. breuiarij cap. 24.
n. . 8. theoricæ. cap. 12.
o. cap. 10.
p. trac. sequenti cap. 11. cõ. 2.
q. cap. 9.
r. cap. 4.
s. cap. 8. 10. 11.

Quomõ cãcrũ ex melãcholico fieri succo intelligẽdũ sit

Expositio. 1ª.
t. infra. cõ. 4.

Gale. cõtradicº. sedatur.

Expositio. 2ª.
u. ut lib. de atra bile cap. 4. et ult. & . 3. prognost. cõ. 27. inprin. et 3. de locis affectis 5. uersus finem. licet Copus uertat atrã bilẽ. uide ẽt de consti. art. med. cap. 16.
x. ut. 2. de pot. naturalibus cap. 9. ante mediũ & 6. aphoris. 53.
y. lib. 4. ca. 26.

huius.n.expleta curatione : Sic ait[z] Cum de tumoribus qui ſuccis calidioribus contrahuntur diſputatum ſit:iterùm de contrarijs agemus: Ab eo,quod Græcis οἴδημα dicitur, exorſi. &c.cuiusmodi opinionis Aetium[a] quoq; ,nec non ipſum fortaſſis Celſum[b] extitiſſe opinor: Cùm inter calidos tumores ipſi etiam annumerarint. Hæc autem diuerſitas nõ ob aliud euenisse, q̃ ex uaria, penès atræ bilis temperamentum, opinione liquet. Etenim Galenus non humorem modò melancholicum frigidum eſſe ac ſiccum reputauit : uerùm & ipſam pariter atram bilim. Enimuerò non ſolum abſq; feruore (ut de tumoribus præter naturã loquens dicebat[c]) uel non calidam(ut libro ipſimet atræ bili dicato[d]) ſed frigidam quoq; ac ſiccam eſſe, quæ cancrum produxerit, atram bilem,de morborũ differentijs uolumine[e] determinauit. Quod in uniuerſum de atra quoq; bili in libro de potentijs naturalibus ſecũdo[f] (ut quartam qualitatum combinationem in ipſis humoribus inueniret)utranq; nigri ſucci ſpeciem,naturalem.ſ.atq; præternaturalem atræ bilis nomine intelligens, pronuntiauit. Aliquantulam nihilominùs illi caliditatem alibi[g] attribuens. Sed quæ ipſius temperamẽtum ad calidum conuertere nequeat : qùm ait. Frigida quidem eſt, quia terreſtris : Sed caloris non expers: quemadmodum & cinis, & acetum. Paulus uerò[h] calidum eſſe hunc humorem, qui uidelicet cancrum (de quo impræſentiarum ſermo eſt) efficit, arbitratus eſſe uidetur. Cui proculdubiò & rationẽ ſuffragari comperimus. Quoniã atra bilis,præternaturalis humor eſt,& nõ niſi in corporibus præternaturã affectis (Galeno ẽt didaſcalo[i]) reperitur. Succi uerò oẽs,nedùm atra bilis(eodẽ alibi authore[k]) nõ eandem habent ſpeciẽ,qùm animãs naturæ opera regitur,qualem qùm præternaturam ſe hẽt ſæpè exhibẽt. Quippè quæ flaua eſt,efficitur uitellina. Ita.n.noĩant,quoniã ouorum uitellis tùm colore,tùm craſſitudine ſit adſimilis. Eſt aũt flaua(prout idem poſt aliqua ſubiunxit) tenuis,humida,& fluida.Quæ aũt ad ultimum excocta eſt,ignea,& craſſa uitellis ouorum ſimilis euaſit.Sic & nigra lõgè malignior ea quoq;,q̃ quæ naturalis eſt,redditur.Nomen tamen tali ſucco nullũ eſt inditũ:Niſi ꝙ aliqui uel radentem eum,uel acidũ appellarunt:quoniam ſ.acris in morẽ aceti ſit:& corpus animalis radit,ẽt terrã,ſi ſupra eam ſit effuſus:quandoq; cũ bullis ueluti fermentationẽ, ebullitionemq; excitat.Vbi ſ.adſcititia putredo nigro illi ſucco naturaliter ſe habẽti acceſſit. Mihiq; uidẽtur ueterum medicorũ pleriq; id quod è tali ſucco naturaliter ſe hẽt,quod & infrà deijcitur,& ſæpè ſuprà fluitat,atrũ uocare ſuccũ,& nõ atrã bilẽ: Quod uerò ex uſtione quapiam,ac putreſcentia in acidam migrauit qualitatem,id atram nuncupare bilẽ.Quemadmodum igitur(ut poſteà ſubiunxit) flaua bilis,tenuis q̃dem,humidaq;,& fluida naturalis eſt:quæ uerò ignea & craſſa, uitelliſq; ouorũ ſimilis euaſit,præternaturalis.Pari modo & nigrorũ ſuccorũ,quod nõdùm illã ueluti ebullitionẽ,fermẽtatinẽq; terræ efficit, eſt naturale. Quod aũt in talẽ mutatũ eſt uim,ac ſpẽm:id iam præter naturã eſt. Ceu quod ex uſtione nõ naturalis caloris acrimoniã adſciuerit,ac ueluti cinis q̃dã ſit redditũ.Sic quodãmodo & fæx uſta à nõ uſta diſſidet.Illa nãq; admodũ calida eſt,adeò ut carnẽ urat,liquet,ac corrumpat. Altera quæ nõdũ eſt uſta ad omnia medicos uti deprædẽdas, ad quæ terra figulari, alijſq;, quæ ſimul ſiccãdi,ac refrigerãdi facultatẽ habẽt.Hactenùs q̃dẽ Galenus. Eq̃bus porrò uerbis calidã eſſe atrã bilim patet:quẽadmodũ fæcem uſtã, ob acquiſitã caloris acrimoniã, eſſe ait.Adeò ut carnẽ colliquet,& corrũpat.Non uſtam uerò frigidam & ſiccã poſuit. Quãob rẽ ubicũq; atrã bilim deſcribit Galenus,differẽtias inter ipſam,& hũorẽ melãcholicũ adiungens

An atra bilis calida uel frigida.

z. ibidem cap. 27.in prin.
a. libr. 14. cap. 57.
b. lib. 5. cap. 28. ſec. 2a.
c. cap. 8. in prin.
d. cap. 4. poſt medium.
e. cap. 12. uerſus finem.
f. c. 9. poſt prin.
g. 3. de ſympt. cauſis cap. 2. uerſus finem.
h. lib. 4. cap. 26
i. libr. de atra bile cap. 3. & 4. & in fine libri et 14 methodi c. 9.
k. 2. de pot naturalibus cap 9. circa medium.

gens: hanc feruefcere, ebullitionemq́;, ac fermẽtationem quandam excitare, quin & corpus radere ait: Adeò ut nullum animal, ne ipfæ quidem mufcæ, aut mures, guftauerint. Id quod me hercle non ob eius frigiditatem, aut acorem cõtingit, cum acetum conopes, pluraq́; animalia non odorent modò, fed guftent: uerùm ob eius acrimoniam, & falfedinem, aut amaritudinẽ tali aciditati fubiectã: præfertim quæ ex bilis combuftione fit, de quo tamẽ fapore, ac ratione ab eo fump[m], fequenti commento uberiùs declarandum. Melancholicũ uerò fæculentumq́; humorem, ubi ampliùs incaluerit, aut propter putredinem, aut febrẽ phlegmonodem, nigram efficere bilim uoluit. [l] Nam ueluti naturalis infitiue caloris συμμετρία, mediocritas'ue, aut moderantia fanguinis generandi caufa eft: Ita & eius ἀμετρία, hoc eft immoderantia reliquorum (Galeni etiam dogmate [m]) fuccorum generationẽ efficit. Immoderãtia inq̃: Vt eius à mediocritate defectus, pituitam: Abundantia uerò, bilim: Maior autem fufficiensq́; exceffus, atram bilem (eodem alibi authore [n]) producat.

l. 14. meth. cap. 9. poft prin.
m. 2. de pot. natural. cap. 8. circa medium.
n. 2. de crifi cap. 12. uerfus finem.

An idem calor caufa omnium humorũ.

HAVD quidem quia diuerfi fortafsè calores horum caufæ fint: quorum unus deficiens, qui. f. pituitam: Alius uerò excedens, qui amaram bilim: Tertiusq́; ab ijs diftinctus, qui atram bilem: Quartus, qui melancholicum fuccum: Et quintus demùm, qui fanguinem generit. Verùm unus idemq́; numero calor eft, qui omnes infimul hos humores, præfertim qui naturales funt, maxima ex parte producit. Maxima inq̃; ex parte: Interdùm. n. ex pituita fanguinem: deincepsq́; ex hoc bilim: ex qua deniq; atram generari poffibile quidem eft: itaq; contingit: Maxima tamen ex parte humores præfertim naturales infimul generantur: quanuis præternaturales feorsùm, ac uarijs temporibus fieri fæpenumerò contingat. Qui nihilominùs tam naturales, q̃; præternaturales fucci, ob partium materiæ diuerfitatem ab eodem numero calore generantur, atq; harum partium relatione, & diminutus, & fuperfluus dici poteft. Refpectu uidelicet eius partis, ex qua pituitam gignit, diminutus: Refpũ uerò fanguinis, uel eius portionis, ex qua fanguinem produxit, moderatus: Quemadmodum aliarum partium comparatione ex quibus. f & amarã bilim & atrã efficit, excedens: Magisq́; refpectu atræ bilis, q̃; amaræ.

An caufa humoris melancholici fit calor tẽperatus.
o. p[a]. p[i]. doc. 4. cap. 2. circa medium.

ILLIVS autem partis relatione, ex qua quidem generare humorem propriè melancholicum folitus eft, etiam (penès Auicennæ [o] decreta) moderatus. Quanuis Galenus hanc diftinctionem non tetigerit. Vt. f. calor melancholicum fuccum producens temperatus: atram uero bilim generans, immodicus fuperabundansq́; exiftat. Verùm omnes præter fanguinem fuccos ab ametro immoderatoq́; calore generationem fufcipere fcripferit: [p] fub atra bili melancholicum quoq; fuccum intellexiffe uifus. Vt utriusq; humoris, atræ. f. bilis, atq; melancholici fucci excedentem calorem caufam exiftere fignificet.

Gale. & Aui Cõtradictio.
p. 2. de pot. naturalibus cap. 8. circa medium.

Quam tamen, inter Auicennam, & Galenum, repugnantiam foluere difficile me hercle non fuerit: Hoc præaffumpto: quòd calor bifariàm excedens effe poteft: Vno quidem modo, ut tenuiores partes refoluens, craffioresq̃; intereà magis indurans naturalis tamen adhùc exiftens. Aliter uerò ut comburens, ac præternaturalis iam fiue putredinalis igneus'ue redditus.

Calor excedẽs dupliciter Ex[m].

Quemadmodum fi quifpiam igni decoquẽdas, affandas'ue carnes uerubus affixas admoueat: quæ lentè aliquo paulatĩ ac modeftè reuoluente decoquantur: temperato quidẽ calore decoctas fuiffe has (fiquidẽ opportunè ac decenter affatæ fint) proferemus. Bifariàm uerò excedentem extitiffe ignem aliquãdò pronuntiare poffumus. Interdùm quia plufculùm iuxtà ignem commoratæ fint. Perindè atq;

fæpenumerò

sæpenumerò mihi met ipsi aduenire, uel inuito, solet. Accersentibus uidelicet me interdùm famulis ad prandium, cœnam'ue: qui tamen aliqua fortassis speculatione occupatus, seu uētriculi cruditate adhuc laborans, usq; adeò remorari solitus sum, ut egredeunti demùm arefactas illas, ligniq; in modum assiccatas & prandenti, aut cœnanti offerant: meamq; moram ne illos obiurgem famuli accusant. Nonnunq; uerò non meam ipsi moram causari possunt: Verùm ego potiùs illorum incuriam. Qui quidem intantùm carnes igni proximas collocarunt: ut non assiccarentur modò, Sed usq; adeò comburantur, donec nigræ fiant, atq; in cinerem ferè conuerti queant. Dupliciter igitur excedens, superfluu'sue calor fuit: uel quia tenuiores quaspiam humidasq; partes leuiter, ob superfluam remorationem, discussit: donec crassiores partes quasi induratæ remanserint. Vel quia combustionem, & ueluti quādam in cinerem conuersionem effecerit. Ita quoq; ad propositum de insito, germanoq; nostro calore dicemus. Qui uel in eundem cibum operans: Aliquas tamen partes imperfectè concoquens, ratione quarum diminutus est, in pituitam conuertit. Aliquas uerò adamussim, exquisiteq; ob illarum temperiem, & substantiæ æqualitatem, concoquit: atq; in sanguinē transmutat. Respectu quarum symmetros quidem moderatus'ue dicetur. Nonnullas itidem calor hic partes in sanguinem uertere, ob illarum terream naturam, nequit: uerùm tamen id tantùm agit, quòd tenuiores adhuc illarum portiones naturalis existens resoluit: reliquum uerò quod superest crassum & terrestre est: quem humorem melancholicū uocare ueteres consueuerunt. Cuius comparatione calor & temperatus (ut Auicenna dicebat[q]) & excedens, immoderatusq; (ueluti Galeni sententia fuit[r]) pronuntiari proculdubiò potest. Temperatus quidem respectu remanentis partis terrestrioris, quem nūc humorem succum'ue melancholicum nuncupamus. Cùm neq; hic diminutè concoctus sit, ut ulteriori coctione in temperatum sanguinem uerti sperandum sit: neq; adustus, ut amara, uel atra bilis. Quòd si formam suam temperatam calor innatus minimè impresserit: ob materiæ uitium, atq; inobedientiam euenisse, uel rudibus compertum est. Qua ratione diminutum quoq; calorem dixisse absurdum non est. Excedens tamen immoderatus'ue idem calor considerari potest: quatenùs tenuiorum partium non coctionem, sed resolutionem efficit. Superfluus ergo, excedensq; est, quia resoluens, non autem comburens. Adeò ut medium geometricè, ac secundum latitudinem quandam esse conciliator existimarit.[s] Verùmenimuerò secùs de atræ bilis generatione proferendum. Cùm immoderatus adeò superabundansq; calor illius partis respectu sit, ex qua hæc genita est: ut eam combusserit, adscititiumq; calorem illi impresserit. Maior tamen ac intensior huius humoris, q; ipsius amaræ bilis relatione, calor est. Quin (si rectiùs perpendere uelimus) putredinalis quidam extraneusq; iam factus calor huiusce generandi humoris causa existit. Cùm uidelicet præternaturaliter dispositum corpus est. Quam obrem & anteà iam ex Galeno prædictū fuit[t] in corpore secundum naturam se habente humorem melancholicum fieri: quemadmodum in corpore præternaturaliter dispositu, atram bilim. Quod uerò nonnulli, pro sedanda Principis à Galeno repugnantia, dicunt: falsam s. Principis literam: ac pro temperato, legendum esse, intemperatum: ut sic dicat; melancholiæ autem hypostasiuæ causa est calor intemperatus; adeò rude est, atq; omninò à Principis intentione alienum, ut puerulis etiam liqueat. Cùm extemplò in oppositum Princeps adiungat; Sed causa efficiens adustæ est caliditas,

q. pa pi.doc.4a. cap.2. circa medium.

r. 2i.de pot. natural. cap.8. circa medium & 2i.de crisi cap.12.

s. differentia 32. §.30.

t. fo. 89

Contra Cardanum. libro 3. contradic. 19.

caliditas, quæ ab æqualitate est egressa. ¦ Id quod clariùs etiam iuxtà mantini traductionẽ patet, sic uertentis ¦ Porrò atræ bilis efficiens, eius quidem quæ fæculenta, & residens ẽ, calor moderatus causa existit: Eius uerò, quæ usta est, excessiuus quidem calor, qui limites æqualitatis transgreditur &c. ¦ Quomodo igitur calor immoderatus hoc in textu aptè legi possit, cuiuis uel minimo grammatico iudicandum omittimus, ad nostrũ propositum reuersi.

Contra Galenum.

Tres ratiões quæ pro Galeno dari possunt reprobantur. 1ª

CALIDAM igitur atram bilim ex dominio (tametsi partes aliquas crassiores, frigidasq́; & terrestres continere inficias non ibimus) determinandam esse tuta quidem fronte affirmarem. Quanuis .n. terrestres illæ portiones mole quidem plures calidis existant (id quod fortassè Galenus animaduertebat: quùm frigidam & siccam ipsam etiam uerè atram bilim protulit) Ab affectu nihilominùs, qui in huiuscemodi succo, aut quouis alio præualuerit, temperamenti quoq; dominium cognoscendum est. Qua ratione rhecoma, pluraq́; huiuscemodi medicamenta in calidorum, non autem frigidorum catalogo annumerantur. Deducta igitur larua, semotoq́; nimio Galeni respectu, atq; amore (cum ueritas præcæteris obseruanda sit) Aptiùs quidem ab eo prolatum fuisse opinamur: Si calidam & siccam absolutè atram bilim pronuntiasset (ac præsertim quæ ex uitellinæ bilis exustione, ipsa etiam uitellina acrior, facta iam sit) quam terrestrem, ac frigidam simpliciter proferre (ut sæpiùs fecit) uel etiam caloris non expertem aliquandò adiungere. [u] *Haud .n. prima, radicalisq́; melancholici humoris temperatura consideranda hic est (si fortè hanc perpendisse Galenum contenderis) At quam ex putredine, ac nimia superassatione adepta iam atra bilis est. Nanq; ob aliud non differt atra bilis ab humore melancholico: Nisi quia exusta, & superassata hæc est: Ratione cuius quidem ustulationis plurimi effectus insequuntur. Quartam igitur qualitatum combinationem uestiganti,* [x] *frigidam uidelicet & siccam: satis superq́; fuerat in humore melancholico reperisse. Nec oportuit atram bilim, inter calidos & siccos humores reponendam, admiscere. Quòd si hanc adscititiam esse caliditatem, atq; accidentalem contenderis, frigidumq́; ipsius radicale, ac primum temperamentum unà cum Galeno institeris. Nihil id esse respondebimus. Etenim q̃uis accidentalis, tùm putredo, tùm assatio ipsi melancholico humori, sanguiniq́;, ac bili (ex quibus perse solis, aut mistis fieri solet) omni abiecto scrupulo existat. Ipsi nihilominùs atræ bili, ut atrabilis est, formalis, atq; essentialis inest. Cum non ob aliud, q̃; ob putredinẽ, adustionemq́; ab ijs, ex quibus genita est, differat. Quemadmodum ergo pituita putrens calida est, & specie ab ea, quæ secundum naturam se hẽt, frigidaq́; est, differt. Ita & nigra bilis ex combustione iam, putredineq́; facta, calida est, specie à naturali, melãcholicoq́; succo, nedùm sanguine, atq; amara bili, nec non pituita proculdubiò differens. Sed quid opus est uerbis? Nonne Galenus (prout anteà quoq; retulimus* [y]*) non eandem seruare speciem succos, qui secundum naturam, & qui præternaturam dispositi sunt, asseruit* [z]*? Perindè ut ergo sanguis, quùm putrefit, uel aduritur, non ampliùs sanguis est: Sed ex parte amara, ex alia uerò atra bilis: Ita & exusta flaua bilis in uitellinam, alterius inq̃; speciei (Galeno met erudiente* [a]*) conuertitur: Ipseq́; etiam succus melancholicus, aut uitellina bilis, quotiès in atram permutantur. Et ne in re adeò manifesta implicemur. An eiusdem speciei lignum est, & cinis? An itidem uinum, & acetum? An pituita salsa, & naturalis (ex cuius partis putredine, atq; exustione factam esse Galenus ostendit* [b]*) idem specie*

u. ut. 3. de symp. causis cap. 2.

2ª

x. 2. de pot. natu ralibus ca. ultimo.

3ª

y. fo. 89.

z. 2. de pot. natu ralibus cap. 9. circa medium.

a. ubi supra

b. 2. de differentiis febr. cap. 6.

ſpecie exiſtunt? Et demùm quod corrumpitur, & id, in quod corruptum permutatur, qs eſt, qui ſpecie differre non affirmet? Atram igitur bilim, atq; humorem melancholicum ſpecie differre audacter, intrepideq;, uel Galeni fundamentis, concludemus. (q̃q̃ ex peripateticorū dogmate ſpecificam in humoribus differentiam inuenire, Apponenſi declarante [c], non licet) Eo præſertim Galeni dogmate [d] ad memoriam reuocato, quòd tam ſimplicium, q̃ compoſitorum temperamenta ipſorum formæ ſubſtantiales ſunt. Calidam autem atram bilim: ueluti humorem melancholicum frigidum eſſe determinauimus. Idcircò quēadmodum caliditas, & frigiditas ſpē abinuicem diſtant. Ita & quæ proprio, eſſentialiq; temperamento calida, & frigida exiſtunt. Quibus de cauſis diuerſos ſpecie morbos progignunt. Illa etenim cancrum, doloroſum quidem affectum, tam ſine ulcere, q̃ ſi unà cū ulcere corrodat, & mollientibus agitandum potiùs, irritandumq; (Galeni quoq; teſtimonio [e]): Hic uerò ſcirrhum, ſenſus quidem, non doloris modò penitùs expertem, ſiquidem exquiſitus (ut de utroq; intelligimus) exiſtat, ac firmum, & mollientibus cedentem generat. Sed cur frigidā atram bilim excogitare poſſumus, ſi non ſæuiſſimam modò maniam à melancholia plurimū differentem efficit: uerùm & omnium grauiſſimam phrenitin (Paulo docente [f]) producit. Quas obres (ut ad id, unde digreſſi iam ſumus, conuertamur) inter calidos tumores, haud quaq; uerò inter frigidos connumerandū cancrum recenſemus. PRINCIPIS [g] intereà ſententiam deridentes: ex congelante nōnunq; frigiditate poſſe atram bilim ſuæ generationis initium capere, dicentis: Ex eo fortaſſis deceptı, quoniam Galenus ſæpenumerò nigrum fieri ſanguinem ob frigefactionem declararit. [h] Qui tamen ita ſubiungit: [i] ſanguis ſolus per ſe ob refrigerationem nigricans, tantùm abeſt, ut ſplendorem ullum acquirat: ut etiam eum, quem ab initio habuit, amittat. Sed atra bilis uel ſanguine ipſo ſplendidior eſt: quemadmodum mortui maris bitumen, quod iudaicum uocant. Neq;.n.inſtar grumi ex refrigerato, ſed immodicè aſſato ſanguine fit atra bilis. Vnde & lucidum ſplendorem obtinet, & feruet, ueluti quidam cinis &c.

NEC minùs aliā Principis [k] phantaſiā negligemus, qui ex aſſata pituita fieri atrā bilī adiunxit. De qua tamen infrà [l], ne in ſuperfluum, nimiſq; excedentem omninò tumorem id cōmentum reduxerimus, longiori ſermone diſputandum reſeruauimus. HIS ergo omnibus adamuſſim, atq; (ut oportet) exquiſitè penſitatis, quædam Pauli, Aetijq;, quin & ipſius etiam Principis à Galeno diſcrepantia concordatur. Galenus [m] .n. χωρὶς τοῦ ζεῖν, hoc eſt, ſine feruore. Paulus [n] autem, ἐκ μελαίνης χολῆς ζεούσης, quod eſt: ex nigra bili feruente, cancrum generari protulerunt. Cui quidem Paulo tùm Aetius [o], tùm ipſe Barbarorū Princeps [p] ſubſcribere uiſi ſunt. Galenus nanq; χωρὶς τοῦ ζεῖν, Id eſt, abſq; feruore præſenti: quia iam ferbuit ſanguis, aut bilis, humor'ue melancholicus: unde atra quidem bilis originem ſuæ generationis aſſumpſit. Nam actu iam feruens hæc, anthracem (prout anteà [q] quoq; præſcriptum eſt) efficit. Paulum autem, ἐκ ζεούσης, hoc ē, feruente atra bili cancrum fieri dicentē [i]: Vel in fine ipſius feruoris, quia.ſ.ferbuerit, intelligendum eſt (quanuis.n. præſentem feruorem græcum participium ſignificet: non adeò tamen ingrammaticorum ſubtilitatibus ſemper immorandum, ut ſententiam aliquandò uerborum neglexerimus. Cum tempus pro tempore non grammatici modò ſed communis quoq;, ac uulgaris loquendi modus uſurpet) [2]. Vel debilem feruorem uoluiſſe opinandum eſt: quem

quidem

c. Concili. diff. 29.§ p°.in medio
d. p[i]. de uſu partiū cap.9. & .2. meth.cap.6.circa finē .libro de multitudine cap.3.& libro de uſu reſpirationis uerſus finem.5.de locis affectis cap.7.ante mediū.& ſæpè.
e. .5.ſimplicium ca.8.
f. libro 3.cap.6.
Cōtra Auicē.
g. p[a]. p[i]. dos.4. cap.p°.
h. libr. de tumo. præter naturam cap.7.&.2.proguoſt.47.& .3. de ſympt cauſis cap.2.uerſus finē & alibi ſæpè.
i. ubi ſupra de ſympt.cauſis.
k. ubi ſupra cap.p°.
Cōtra Auicē.
l. tr.ſequēti cap. .15.com.p°.
Cōtradictiōis ſolutio.
m. de tum.præter nat. cap.8.
n. lib.3.cap 26.
o. lib.14.ca.57.
p. tr.ſequēti cap. 1tex.2.6.
q. fo.85.8
Solutio. p[a].
2[a].

quidem atra bilis (Galeni etiam documento) corrodens in terram effusa, nedùm in animalis corpore facit. Quem adhuc feruorem Galenus nequaquam abnegasset: quanquam illum intereà penitùs excluderet, qui in anthracis materia febrem, ingentis feruoris ui, necessariò inducente, reperitur.[3] Vel demùm ut à Galeni phantasia prorsùs alienum Paulum, pariterq; Aetium, & Principem condemnare opus fuerit. Quod ultimum tanquam magis impium omninò, aliis duabus responsionibus electis, respuerem. Ex feruente igitur atra bili: quæ s. ferbuit iam, atq; feruoris ui genita est, cessante nihilominùs feruore, aut saltem nō adeò uigente, ut febrem (perindè ac in anthrace consueuit) excitaret, cancrum fieri pronunciabimus. QVO me hercle intellecto ad duodecimum à Galeno descriptum tumorem pertransire tempestiuum est. Quam ueluti græci γάγγραιναν, sic latini quoq;, nomen ab illis capientes, Gangrænam appellant: Barbarolatini uerò cancrænam, Razes[r] anacram quasi græcè νέκρωσιν .i. mortificationem, Aliiq; chiphroniam(perindè ut alibi etiā diximus[s]) nuncupant. Magnas hæc inflammationes, præsertim ex crassiore, prauoq; sanguine obortas, maleq; curatas, æquè ac proles insequi non infrequenter consueuit. Cui deinceps & alius (quem ordine tertiumdecimum collocauimus) tumor plurimū succedere solitus est. qui σφάκελος quidem græcè, latinè autem sideratio, corrupteq; à barbaris ascachillos, seu askakilos nominatur. Potissimūq; tunc is etiam aduenit: quotiès negligentior, nimis'ue misericors, aut ignauus medicus gangrænam curaturus institerit. Quāuis autem non alius uerè morbus: at idem sit, qui ab initio exorsus est. Ob diuersa tamen, quæ præsefert, symptomata, non aliter sideratio à gangræna, quàm hæc à phlegmone distinguenda proculdubiò uenit, præsertimq; clariorem doctrinam intendentibus. Quam obrem si tertium quoq; mortificationis gradum à prædictis secernere unà cum Principe libuerit: quem. s. ipse esthiomenon uocat[t] in graue profectò peccatum non cecideris. Verùm de his uberiùs quidem loco proprio. Impræsentiarum nāq; Galeni duntaxat sermonem percurrere certum est, quò tumorum materias uestigaremus. A sanguine igitur maxima ex parte, uel crasso, uel nimiùm praua qualitate infecto, aut fortassis utraq; ex parte noxio, tùm gangrænam, tùm ipsam quoq; siderationem fieri compertum est. MOX deinde Galenus quartumdecimum tumorem describit ἐρυσίπελας græcè uocatum, à latinis uerò, præter Celsi sectatores, ignē sacrum. Celsus.n. græcorum nomine usus, erysipelas hunc nominat:[u] duplicem interim ulcerati herpetis speciem ignis sacri nomenclatura (prout uidebitur[x]) innuens. De quo statim ac ab erysipelate expediti fuerimus, lucidioris quidem doctrinæ gratia, loquemur, quàuis unà cum erysipelate Galenus de ipsis quoq; herpetibus sermonem peregerit. Erysipelas ergo quod Serapio,[y] ipseq; etiam aliquandò Princeps[z] arabicè almessire nuncupant: Barbarolatini autem, corrupto quadantenùs græco nomine, erysipillā uocant: Duplex, æquè atq; alii etiam tumores, existit: exquisitū inquam, purū'ue, ac non exquisitū, & impurum. Sed ne intelligas quidem exquisitum erysipelas (prout nōnulli machinantur) illud dūtaxat, quod ulceris omninò expers est. ut ulceratum, nō exquisitum atq; illegitimum, ex illorum placito, appelles. Verùm illud exquisitum (Galeni dogmate) nuncupandum uenit, quod ex sola bili, siue naturali, siue nōnaturali, suæ generationis originem sumit. Nō exquisitum uerò illegitimum'ue, seu impurum quod ex bili, nō sola, sed aliis humoribus admista fit. Quade causa nō simpliciter erysipelas: uerum erysipelas inflammatum, aut ædematosum,

3a.

Tumor duodecimus. Gangræna.

r. 13. contin. cap. 8. littera. R.

s. lib. 2. iatrapol. cap. 2. & uide infra cap. 15. cō. 6.

Tumor 13[9]. sphacelos.

De quibus nominibus uide plura libro .2. Iatrapologiæ cap. 2. cū. 3.

t. Cap. 15. et. 16. trac. præsentis.

Tumor. 14[9]. Erysipelas.

u. lib. 5. cap. 2. sec. 4.

x. infrà cō. 8. et cap. 4. & .6.

y. .5. breuiarii. cap. 22.

z. .14. 3. tr. 3 c. 5.

Cōtra Tagaultium.

tosũ, uel scirrhosũ nominari à medicorũ cœtu consueuit. Vtrunq; autẽ exquisitũ .s. et nõ ex quisitũ ulcerari, et ulceris expers esse, potest. Quod.n.ex flaua, naturaliq; bili, multoq; magis quod ex hac aliquatenùs assata, ut nonnaturalis euadat, non adeò tamẽ, ut ĩ atram sed uitellinam potiùs bilim permutetur, generationem suscepit: promptè quidem ulcere uexabitur: legitimumq; nihilominùs, exquisitum'ue erysipelas nominari potest. Nisi, quia alteri morborum generi componitur, hanc ob causam illegitimum, & non exquisitum erysipelas dicere uelis. Id quod herclè ridiculum foret. Sic.n.uulneri nunq̃; exquisita phlegmone, ac legitima superuenire posset: q̃uis ex optimo, symmetroq; sanguine gigneretur. Quod autem ex feruenti, tenuiq; sanguine, uel in bilim feruoris ui conuerso, aut bili sanguini admista, seu pallida ob serosæ humiditatis commistionem reddita, factum erysipelas est: cum non adeò talis humor acris existat, ut statim corrodat: absq; ulcere ad sanitatem perdurare facillimè poterit. Nec ita ruditer, ac sicco pede pertranscundum est: ut uisis Galeni duntaxat uerbis ad Glauconem directis, [a] ex tenuissimo feruentiq; sanguine, aut bili huic admista exquisitum fieri erysipelas, attico uultu, pronuntiarimus: Cum ex bili non sanguine, multoq; minùs ex duobus, bili uidelicet sanguini commista, exquisitum erysipelas fieri, & Galeno, in sexcentis ferè locis, [b] & ipsi apertissimæ rationi, atq; rei naturæ conforme sit. Sed ne quorundam glossula sufficiens est, } tenuissimum, feruentemq; sanguinem } hoc est } bilem } interpretari: Cum uiolenta expositio sit: biliq; sanguinem quoq; tam libro de tumoribus præter naturam, [c] q̃; secundo ad glauconem [d] admisceat, statimq; id esse exquisitum erysipelas præsetulerit, illegitima deindè, nec non exquisita erysipelata declarans, ut phlegmonosum, œdematosum, atq; scirrhosum: & ueram puràq; bilim herpetis potiùs causam esse dixerit. Quasobres quia uarius Galeni sermo, pluribus in locis, in tantũ existit: ut ambiguos, & uel ebriorum instar titubantes, uel artificiosè, tanq; nulla penitùs difficultas sit, sicco (ut aiunt) pede ad hodiernum usq; diem pertranscuntes interpretes offenderimus: Operæ pretium fore duximus, singula Galeni loca perlibrando, sic inuicem harmonicè concordare, ut sibi met ipsi Galenum conformem reddamus: Insimulq; huiuscemodi exquisiti erysipelatis, tam ulcerati, q̃; non ulcerati materiam, continentem'ue causam pernouerimus. Itaq; ad glauconem secundo tenuissimum feruentemq; sanguinem, aut bilem unà cum sanguine calidiorem utrũq;, q̃; oporteat, exquisiti erysipelatis causam esse innuit: Puramq; bilim, non huius, at herpetis causam existere declarauit. Idem uerò pro parte in libro de tumoribus præter naturam ostendit: exquisitam .s. puram'ue bilim herpetis: sanguini autem admistam erysipelatis generationem efficere. Pro alia uerò parte quodpiam diuersum ostendit: dùm feruentis, tenuisq; sanguinis nullam penitùs mentionẽ agens, quasi cambium quoddam redidit: bilim.s. cui sanies aquosa commista iam sit. Quamobrem duplicem quoq; ibi erysipelatis causam posuit: Alteram utrobiq; locorum communẽ, sanguini uidelicet admistam bilim: Alterã uerò diuersam: hoc est bilim aquosæ saniei coniũctam. Cuius loco, ad glauconem scribens, simplicem quendam humorem tenuissimum.s. feruentemq; insimul sanguinem posuit: Exquisitam intereà, puramq; bilim herpeti propriam dedicans. Verùm tamen sexcentis ferè alijs (perindè ac antea diximus) in locis [e] puram bilim exquisiti erysipelatis causam: non secùs atq; sanguinem, phlegmones: & pituitam œdematis: ac scirrhi, melancholicum succũ, omni penitùs abiecto scrupulo, supposuit: Quade

a. libro.2.c.p°. Cõtra Acakiam & Fuchsium.

b. uide Paulo infra lin.39 Cõtra Tagaultium.

c. cap. 10.

d. cap. p°.

e. ut libr. de atra bili cap. 5. tertij de morb. uulg. parte. 3 cõ.9.13. meth.dist.2.c.p°. 8.de decretis hip. & platonis circa mediũ.14. meth. cap p°.2.3.17. secũdi de differẽtiis febriũ cap.5. lib. de rõe curandi per sangui. mis.c. .8.secũdi de cõpo. med. secũd. loca. cap.p° sec.10.secũdi de crisi cap. 12.& sæpissimè.

Qua de causa & sanguinis missionē, ī exqsiti erysipelatis curatiōe, medēdi methodos uesti-gās [f] prohibuit. Quam tamē prohibuisse indecens proculdubiò foret: siqdē ex tenui, feruētiq; sanguine, aut bili sanguineq; cōiunctis, & calidioribus q̄ oportet existētibus, exquisitū erysipelas originem duxisset. Pro tantæ igitur & quidem arduæ difficultatis enodatione sciē dum, exquisitum erysipelas omne ex bili suæ generationis principium obtinere, duplex tamē esse: ueluti & duplex quoq; ipsa bilis existit: naturalis inq̄, & non naturalis, seu præternaturam. A naturali ergo bili ex pinguiori, tenuioriq; chili portione genita: cuius quidem color flauus est, copiosiori tamen hac, q̄ oporteat, reddita, [g] ut uirtutem ad sui expulsionem incitet: in quopiam deniq; inbecilliori loco recepta, exquisitum erysipelas potissimùm fieri solet. Atq; huius quidem color suo (ex quo factum est) humori conformis est: ut flauum quoq; ipsum euadat. Hoc uerò intellexisse Galenum opinor, ubi ubi simpliciter erysipelas ex bili factum esse, absq; aliqua additione, uel scrupulo determinat. Atq; idipsum in ulceratum promptè conuerti & ratione priùs coniectabile est, & experimento demùm confirmatur. Etenim calida & sicca iam ab initio, uel ante q̄ flueret, existens: bilis ad locum deinceps affectum aceruata: ibiq; astricta, & calidior, & siccior euadit: quādamq; ob excandescentem calorem, exustionem recipiens, ac magis igneam naturam: erodere paulatim, atq; ulcerare (nisi refrigerantium medicamentorum ui retundatur) incipiet. Id quod si sanguini, aut pituitæ, uel serosæ superfluitati cōmisceatur: nō adeò prōptè (cum ab illis hebetetur) efficiet, Pariterq; si humori melancholico adiuncta sit. Quomodo igitur ulceratum non exquisitum fuerit? si ex flaua, naturaliq;, atq; hac quidem pura, genitum est? Aliud uerò exquisitum adhùc erysipelas ex bili non naturali tamen produci (Galeni documento) solet. Atq; idipsum triplex iterum ex eiusdem Galeni monumētis elegimus.

1\. *Aut.n. ex pallida gignitur: quæ ob aquosæ saniei cōmistionem, flaua.n.ō amplius est. Idcircò neq; ut ab initio fuerat naturalis. Huiusq; tumoris color etiam pallidus*

2\. *existit. Aut ex tenuissimo, feruentiq; sanguine in bilim, ob talis feruoris uim, conuerso.*

3\. *Aut demùm bili, cui non nihil sanguinis, & tenuis, & feruentis admistum sit: pariq; ratione in bilis naturam permutatum euestigiò fuerit. Quorum profectò primum libro de tumoribus præternaturam posuit [h] quùm bilim, cui sanies aquosa, hoc est serosa illa superfluitas admista sit, erysipelatis causam esse protulit: Secundum uerò ad glauconem scribens [i] expressit: Cum ex tenuissimo feruentiq; sanguine huiuscemodi tumorem gigni declarauit. Tertium autem utrobiq; nos docuit: ex bili admistum sanguinem habente, libro de tumoribus absolutè proferens: Vtrisq; autem, tam bili s. q̄ sibi iuncto sanguine, calidioribus q̄ oporteat, glauconis uolumine adiungens. Quibus quidem Galeni uerbis (ut necessarium fore arbitror) pensitatis: Non ex sanguine, ut sanguis est, etiam bili commisto, erysipelas fieri, longeq; minùs (de quo ibi sermo fit) exquisitum proferre, uel Galeni sententia debemus. Cum non ex sanguine simpliciter Galenus dixerit, sed tenui. Quoniam uerò neq; id satis fuerat, cum ex tenui sanguine phlegmonen adhùc fieri (prout infrà [k] uidebimus) contingit. Hanc obrem non ex tenui modò sanguine: uerùm tenuissimo inquit ac feruenti, etiam superadiunxit. Ob quem quidem feruorem, cum tenuissimus cruor existat, cōbustus in flauam conuertitur bilim: Galeno met alibi [h] testante, quòd si supra modum sanguis assetur, pars quidem eius tenuior, ac pinguior omninò in flauam conuertitur bilem: ueluti quæ*

f. 14. meth. cap. 3. & 2. ad glauconem cap. 2.

g. ut ex. 14. metho. cap. pº.

h. cap. 10.

i. lib. 2. cap. pº.

k. cō. 6.

h. 2 de differētiis febr. cap. 9. et. 2. de crisi cap. 12.

luti quæ crassior, in atram. Tenuior (dixi) pars in flauam, græcè ξανθὴν, conuertitur bilim. Falsum namq; græcum Galeni codicē libro de febrium differentijs [l] opinamur: ubi pro ξανθὴν quod est latinè flauā habet ὠχρὰν hoc est pallidā flaua.n.est, tametsi ad rubrum magis, q̄; quæ flaua naturalis est, uergat. Vt flaua hæc obscurior sit. Pallida uerò nō putredine, seu combustione fit, sed aquosæ superfluitatis (quā serosam uocant) admistione. Quemadmodū à Galeno pluriès repetitum est.[m] Idcircò ξανθὴν idest flauam, de crisibus libro secundo [n] īcorruptè ab ipsomet Galeno perlegimus. Alterius ergo libri [o] dictionē deprauatā ēē, tā ipse Galenus, q̄; antiqua, nedū Leoniceni traductio cōfirmat. Nisi malis ὠχρὰν .i. pallidā uel (ut alij uertere apud latinos consueuerūt) croceā, largè pro ipsa flaua intelligere. Verùm ad nos cōuertamur. Ex tenuissimo ergo feruētiq; sanguine erysipelas, haud secùs; ac ex optimo, symetroq; exquisitā phlegmonen gigni, nec nō ex humore melancholico cancrū generari prætactū est, [p] unà cū Galeno intelligemus. Quanuis.n. circa primordia statim, qui ad locū defluit, sanguis aliquandò extiterit: tenuissimus tamen existēs, ac feruens in bilim, uel in ipsis adhuc uenulis persistens, uel ad porulos quamprimùm transfudans (necessariò, quia præter naturā extra uenas egreditur, corrūpendus [q]) cōuertetur. Ocyusq; multò, ac promptiùs in eandem bilim permutabitur, siq idē nō tenuissimus modò, ac feruens. Verùm q̄titate minimus, & multæ bili calidioriq; q̄; oportet, seu feruenti huiusmodi sanguis admistus sit. Illicò.n. atq; in aliquam partem defluens astringatur: in bilim permutabitur. Itaq; tam Glauconis, q̄; de tumoribus uolumen alijs omnibus locis appositissimè cōcordabitur. Semper igitur exquisiti erysipelatis causam, bilim esse firmo corde, præsentiq; animo proferendum est: uel naturalem, ut perfectè flauam: uel nōnaturalem, seu præter naturam, Atq; hanc ipsam rursùs trifariàm genitam. Vel.s. ob admistionem serosæ saniei pallidam redditam: uel nuper ex tenuissimo feruentiq; in simul sanguine genitam: uel deniq; ex eodem sanguine nō ampliùs solo, sed feruenti quoq; calidiorìue q̄; oporteat bili admisto, effectam. Quarum extremarum color quoq; flauus, ad rubedinem procliuior, seu si mauis dicere subruber est. Quamobrem secundo ad Glauconem duos ultimos erysipelatum modos duntaxat definiens nō pallidum, aut flauum simpliciter eorum colorem, ut in medendi methodo [r] expressit: uerùm phlegmones respectu ξανθότερον, quod est flauiorem ipsa phlegmone (quasi dicat magis ad flauum, q̄; phlegmone uergens) ait: ac statim, eius inditium adiungens, colorem aspectu ἐρυθρὸν, hoc est rubrum, facilè tangente aliquo subterfugere, rursusq; illabi determinauit. Vt qui eas duntaxat erysipelatis species intelligebat: quæ à non naturali, atq; ob sanguinis tenuissimi adustionem genita bili originem duxerunt. SED te admirantem ex tetrico uultu extensisq; inferiori labello, & fronte, ac demùm contractis superciljs conijcio: simul ac tam uarium Galeni sermonem intellexeris. Etenim licet quatuor iam dictæ species erysipelatis sint: quarum prima ex naturali bile: Tres uerò reliquæ ex nonnaturali (ut pallida ob serosæ saniei commistionē reddita, uel similiter flaua, ad rubedinē tamen declinātē, subrubra, ob tenuissimi feruētisq; sanguis, siue solius, siue bili ēt admistæ cōbustionē effecta. Nihilominùs tamē ubicūq; iam ex proposito de erysipelate loqutur Galenus: ibi oēs enarrare debuisset: Nec adeò perplexus atq; incertus esse, ut hic unū, alibi aliud ostēdat. Vt secūdo ad Glauconē duabus speciebus positis, eā quæ ex flaua, natureliq; bili, & alterā q̄ ex pallida fit omiserit. Quæ tamē ubiq; præ cæteris declarādæ atq; anteponendæ sunt, cùm biliosus affectus

H esse

[l] libro .2. cap. 9.
Galeni locus.
[m] ut li. de atra bil cap. 2. uersus finē & .10. simplic. cap. 14. de felle. et 8. de decretis hip. et plato. post medium.
[n] cap. 12.
[o] .2. de diffe. febr. cap. 9.
[p] supra fo. 88.
[q] ut ex sexti Aphoris. 20. habetur.
[r] libr. 14. cap. 9.
Obiectio.

esse huiusmodi tumor perpetim à ueteribus omnibus exclametur. Libro autem de tumoribus preternaturam, in quo etiam seriò de hoc, unà cum alijs tumoribus, loquitur, ex pallida bili factum, atq; etiam ex bili sanguini admisto erysipelas posuit: Illud interim negligens, quod ex flaua bili, perindèac aliud, quod ex tenuissimo feruentiq; sanguine ortum habet. In quartodecimo autem de ratione curandi [r] ex pallida, nec non flaua, uel ex ijs mistum erysipelas innuit: dùm .s. de exquisito: intelligit: duabus alijs speciebus omninò sub silentio præteritis, ea uidelicet quæ ex tenuissimo, feruentiq; sanguine, atq; alia, quæ ex bili quidem, at sanguini calidiori q; oportet composita, gignitur. de quibus porrò ad Glauconem secundo, [s] & quidem solis, determinauerat. In alijs autem pluribus locis non sanguinis, nec simplicis, neq; misti, sed bilis prolem esse ipsum erysipelas (uelut anteà [t] prætactũ est) omni penitùs abiecto scrupo supposuit. Hæc inq; sunt quæ non te modò, sed me quoq; ac alios fortè plurimos uehementer admirari cogunt: Adeò ut nisi Galenum, quòad possumus, reuereri debeamus, ueluti loquacem græculum, & ad pauca respicientem, sed perindè ut in mentem uenerit aliquandò scribentem, unà cum pluribus Galenomastigibus condemnaremus. Verùmenimuerò non huiusmodi nostra intentio fuit sed singula peregrina mente perlibrare. deincepsq;, præter id quod de Galeno sæpenumerò publicè et dicere soliti sumus, maximam partem contradictionum Galeni, ac uarietatum: quæquidem sibi inuicem appositè concordes fieri, uel non sine difficultate, nequeunt: mirabile potiùs Galeni ingenium, atq; solertiam præseferre. Vt qui non pluribus mẽsibus, aut annis (uti nos facimus) consumptis, librum ædebat: uerùm expostulantibus amicis, aut discipulis in dies (propè dixerim) uaria uolumina componebat. Quamobrem quòd in aliquo loco, uel diminutè, uel non ita fortassis concinnè dixerit: in alio, qùm sibi ex ingenij solertia occurrerit, adiungit, atq; exqsitiùs, et quasi priora dicta corrigẽdo, satiùs explanat. Præter id inq; quod pro cõmuni ipsius Galeni excusatione proferre cõsueuimus. Hìc quoq; quod magis piũ est eligẽtes, nõ absq; rõne sic scripsisse Galenũ declarabimus. Etenim id priùs supponere debemus, quod Galenus idẽ ait, [u] duplex erysipelas esse, alterũ .s. ulceratũ, alterũ uerò ulcere destitutũ. Deindè quod ulceratũ ẽ, eiusdẽ generis cũ herpete ab eo dũtaxat hũoris tenuitate differens existere. Hac igitur de causa ulceratũ sub herpete ĩtellexisse prõptũ erat: satis ergo superq; fuerat eã erysipelatis spẽm definire (ubi ubi de herpete ẽt loqtur) quæ ab illo differt: cuiusmodi nõ ulceratũ ẽ. Id aũt ex tenuissimo, feruẽtiq; sanguine, aut bili admisto fieri potissimùm solet. Nã queãdmodũ quæ ab initio priùs q; flueret exqsita bilis nõ erat, calida qdẽ et sicca: uerùm sanguinis adhuc naturã participãs, ad locũ uerò affectũ defluẽs, et aceruata, qn et uniuersò ẽt in corpore feruẽs in bilim exqsitã, calidãq; et siccã permigrat. Ita quæ ab initio cõsentim exacta bilis fuerat, defluẽs posteà, et in unũ cõgregata, intantùm excãdescit, aridiorq; fit, ut cõburere, atq; rodere citiùs incipiat: sicq; ulceratũ euadat. Quas obres libro ad Glauconẽ, ubi unà de herpetibus loq proposuerat, id genus erysipelatis omisisse certũ fuit, quod per se notũ erat, ac eiusdẽ generis cũ herpete existẽs, sub ipso qdẽ ĩtelligi potuerat. Aliã quoq; speciem neglexit quæ scilicet pallida ex bili generationem suscipit, ut quæ maxima ex parte ob humoris tenuitatem, uel per sudorem egreditur: uel uesicas (quas græci phlyctenas uocant) generat: aut fortè per sensui abditum halitũ discutitur. Quã tamẽ libro de tumoribus præternaturã, et de morbis curãdis, tanq; aliquãdo cõtingentẽ, adiunxisse sibi placuit.

Quadere

r cap. primo.

s cap. primo,

t fo. 95. in fine.

Responsio.

Galeni excusatio cõmunis.

u 14. meth. cap. 2. & 17. ad Glauco. quoq; libro 2. cap. 2.

Quadere si rectè Galeni uerba ad Glauconem trutinaris, ab eo scriptum non leges, omne erysipelas ex tenui feruentiq; sanguine, uel bili admista fieri. At si ex tenuissimo feruentiq; sanguine fluxio fiat, uel bili ac sanguine calidioribus q; oportet mixta sit, erysipelas factũ esse: quod.s. ab herpete differt. Idem quoq; in libro de tumoribus animaduertendum. In quibus etiam locis nunq; posse (cum admista defluxio sit) herpetem uocari nobis insinuat, ex quo nec herpetem phlegmonosum, aut scirrhosum, dicere debemus: Pariterq; non œdematosum, etiam si pituita sibi commisceatur: ut in miliari declarabimus. Verùm quotiès admista defluxio sit: Erysipelas potiùs, nuncupabimus, cui tùm phlegmonosum, tùm scirrhosum, tùm deniq; œdematosum, cognomina adiungere possumus. Libro aũt de morbis curandis: ubi curãdi methodum, & ex ipsa morbi essentia, & suæ quoq; causæ cognitione, docere operæpretium fuerat, ad bilim, siue flauam, siue pallidam, seu ex ambabus compositam reducit. Quemadmodum quoq; ad Glauconẽ, quãdo ad curationẽ descendit, idem obseruare perfacile est. In alijs ergo pluribus locis, [y] à bile huiuscemodi tumorem generari, tanq; uerissimum simpliciter, & absq; alterius intentione, seu comparatione, prolatum esse determinandum. Paulus [z] autem, atq; Aetius [a] unum duntaxat Galeni locum ponderasse uidentur: secundum uidelicet ad Glauconem. Quem tamen locũ rectiùs à Principe q; ab illis, tã hoc libro, [b] q; primo [c] intellectũ esse liquet. Hic.n. ex pura bili exquisitum fieri erysipelas confitetur. Illi autem uario modo Galeni uerba interpretantur. Si quidem Paulus duplex à Galeno positum erysipelas, absq; ullo cognomine, aduertens, Alterum, quod.s. ex tenui, feruentiq; sanguine factum sit, ἰδιαίτερον, Hoc est priuatim, & propriè erysipelas uocatum credidit. Alterum uerò quod ex bili, ac sanguine, calidioribus factis, conflatum est, κοινότερον, Idest cõmuniter, & non sic propriè nuncupandum erysipelas, uel Galeni sententia, reputauit. Minimè aduertens propriè dictum erysipelas ex bili, non ex sanguine, ut sanguis est, fieri. Quo posito à sanguinis missione absq; ulla distinctione curationem suam exorditur. De qua tamẽ infrà [d] uberiùs proprio loco repetemus. Nunc.n. tumoris tantũ causas uestigare propositum est. Aetius autem magis hac in re perplexus fuisse apparet. Vt qui non eam speciem, quam Paulus, elegit: ut propriũ erysipelas reputarit: quòd.s. ex tenui feruentiq; sanguine conflatũ est. At alterã potiùs, ex Galeni (ut opinatus est) sentẽtia speciẽ, tanq; uerã, ac propriã sumpsit. Qùm uidelicet flaua bilis tenuior, & acrior facta (sic.n. fit, quotiès calidior q; oportet euaserit) unà cũ sanguine ad aliquã corporis partẽ effluit. Adeò ut mistum sit, quòd exquisitũ erysipelas esse debet. Videtur.n. nõ in humoris puritate, ipsius erysipelatis exactam, exquisitam'ue naturam intellexisse. at in eo quòd per cutẽ tantũmodo, intacta carne, diffunditur. Neutiq; aduertẽs id etiã phlegmoni posse nonnunq; competere (perindè atq; inferius ostendemus [e]) præsertim quotiès ex symmetro ad tenuius tamen uergente, sanguine, atq; in raro secũdũ habitũ corpore, inflãmatio fit. Flauã igitur, pallidam'ue ab initio statim defluxus, uel anteq; etiã defluere inceperit, existentẽ bilim: Aut inquam tenuissimus, feruensq; sanguis, solus, seu bili quoq; calidiori q; oporteat coniunctus, in ipso fluoris tempore, conuersus sit, exquisiti erysipelatis causam esse, uel Galeni, nedùm Principis monumento, concludamus. ILLVD interim sub silentio minimè pertranseuntes, quòd magnam posset coricæis difficultatem inducere. Nam si huiusce tumoris causa nonnunquàm bilis est, cui sanies aquosa, hoc est, (ut exposuimus) serosa superfluitas, eius

Nota.

x. in declaratione tumoris.17.& infra com.8. et cap. 8.com. p⁰.

y. ut in omnibus his quæ notauimus supra fo. 95. in fine ĩ margine.

z. lib.4.cap.21.

a. lib.14.ca.59.

b. ĩfra c.4. et 5.

c. .2.pⁱ. doc. pᵃ. cap.5. ante medi.

Cõtra Paulũ.

d. cap.5. cõ. p⁰.

Cõtra Aetiũ.

e. com.6.& hic fo. 102. notabili. p⁰.

Obiectio.

acrimoniam, sua frigiditate, atq; humiditate obtundens, admista fuerit: eamq; perindè ac etiam declarauimus [f] pallidam (Galeni quoq; testimonio) reddiderit. Hæc autem (Galenomet,[g] quamplurimis in locis demonstrante) tenuior q̃ flaua, ex qua herpetem fieri certum est, dubio procul existat: tenuiorem erysipelatis humorem aliquandò fore sequetur q̃ herpetis. Id quod quidem admissum Galeno aduersaretur, eiusdem generis esse dicenti [h] erysipelas cum herpete: Verùmtamen humoris tenuitate differre. Quoniam. s. tenuior herpetis, q̃ erysipelatis causa est. Quamobrem & illa ad cuticulam usq; pertransit. Est. n. (ut ait) admodùm tenuis humor, qui herpetem excitat: adeò profectò, ut non solùm omnes interiores partes, quæ utiq; carnosæ substantiæ sunt, transeat: sed etiam cutim ipsam ad summam usq; cuticulam (ἐπιδερμίδα Græci uocant) quam solam, propterea q̃ ea remoratur, tùm erodit, tùm exedit: quandò si hanc quoq; sudoris uice transiret, haudquaq̃ ulcus excitaret.

f. supra. fo. 97. in margine. i pri.
g. libro de atra bili cap. 2. & 5. de usu partiũ cap. 6. colligi pot. & 10. simplic. cap. 14. & uide. 2. de pot. naturali. c. 2
h. 14. meth. c. 17

Respon. p^a.

Cui quidem haud negligendæ in Galeni monumentis repugnantiæ, licet promptum, atq; in manibus ferè omnium euestigiò sit, proferre Galini sententiam: Herpetis uidelicet materiã tenuitate illam, quæ erysipelatis causa sit, superare dicentis, Maxima ex parte: ac præsertim in simpliciter dicto, generisq; nomine uocato herpete (de quo ibi, ut uidebimus,[i] loquebatur) uerificari proculdubiò posse. Quùm uidelicet pura ex bili uterq; affectus originem duxerit. Qua de causa eiusdem esse tunc generis protulit. Secùs autem fore, si alteri nõnunq̃, uel tenuiori, humiditati erysipelatis causa coniungatur. Aut in ipso fortassis herpete esthiomeno sermonem direxerimus. Nihilominùs tamen bifariàm adhùc Galeni uerba sedare, sibiq; inuicem congruentia reddere ualemus. Primò. n. eò refugiendum est. Quòd de ulceratis potissimùm erypelatis, ab exquisita, puráue, ac naturali flaua bili obortis (quæ magis, q̃ quæ ulceris expertia sunt, genere cum herpete conuenire statim anteà prædixerat) intelligens Galenus, humoris tenuitate ab illo superari adiunxit.[k] Cuius uerba perlibrare facillimum est: Quùm ait. Atq; huius quoq; magis etiam cum eo quod exulceratum est: Differt autem humoris tenuitate. Dictio. n. ab erysipelate repetita in Græco Galeni codice non est, sed ab interprete adiuncta fuit. De ulceratis ergo loqui, nedùm à syncera bili genitis erysipelatis præcipua ipsius intentio fuit. De quibus tamen libro de tumoribus præternaturam,[l] non secùs ac in secundo ad Glauconem,[m] uerba fecisse non libuit. Verùm sub herpete potiùs, cum eiusdem generis existant, intellexisse placuit. Quam ob rem de ijs dũtaxat quæ ulceris expertia sunt, atq; in tumorem magis partem attollunt ibi sermocinans, bilim non exquisitè flauam, puram'ue (cuius uis ad erodendum, ulcerandumq; promptior esset) uerùm aut humido sanguine, aut non humida modò, sed frigida quoq; serosa substantia obtusam bilim erysipelatis causam declarauit. Quæ non erodendo (ni plurimùm cõmorata fuerit) at potiùs in tumorem tollendo, pro suæ substantiæ copia, ualebit. Vlceratum uerò erysipelas à calidiori, sicciorịq; insimul bili (cui mordendi facultas insit) principium suæ generatiõis obtinuit. Qua de causa uniuersam cutim, et carnis interdùm nõnihil exedere consueuit. Herpes uerò frequentissimè cuticulam, rarò autem ipsam subiectam ueramq; cutim (ut esthiomenus ab Hippocrate uocatus) intacta interim, penitusq; illesa carne, corrodens exulcerat. Secundò & me hercle, si exquisitiùs uestigaris, non indecenter dicere possumus, quòd tametsi pallida bilis, ob serosæ substantiæ admistionem, tenuior effecta est, quam flaua (ex qua sero commista genita hæc est) priùs fuerit. Illius

2^a.

k. 14. metho. cap. 17.

l. cap. 10.
m. cap. p^o.

3^a.

Illius tamen respectu, quæ herpetem generarit, crassior adhuc remansit. Pro cuius intellectu supponendum est flauam bilim, perindè ac & alios humores, quin & singula quæ ad humanum corpus attinent, in puncto nequaq; consistere: at latitudinem aliquandò etiam amplam obtinuisse. Adeò ut non semper flaua bilis eadem quantitate, mensura ue, aut tenuis aut crassa proferenda sit: Verùm ponentibus nobis duos extremos terminos: ut duo. s. & ut sex: intermedia erunt ut tria, ut quatuor, & ut quinq;. Ex ea igitur, quæ ad ultimum tenuitatis gradum flaua bilis peruenerit (ni per halitum sensui occultũ digeratur) Herpes simpliciter, nomineq; generis dictus fiet. V. G. ex ea quæ ut sex tenuis extiterat. Ex alia uerò tenui quidem adhuc, minùs tamen q̃ prima: ut potè quæ tenuis sit ut quinq;, propè illam, quæ ad summum tenuitatis peruenit. Ad quem fortasse gradum & prædicta iam subtilissima bilis, ob aliquantulam pituitæ miscelam retracta est, Herpes miliaris producetur. At ex alia, quæ non adeò quidem tenuis est, uerùm (prout anteà retulimus) ut quatuor, Herpes esthiomenos generabitur. Quòd si adhùc magis ab extremè tenui recesserit: ut quæ ad tertium usq; gradum, multoq; magis quæ ad secundum accesserit, adeò ut crassissima inter biles dicenda sit: non cutim modò, instar Herpetis esthiomeni, sed ipsius etiam tenuis membranæ singulis internarum partium circundatæ (panniculum carnosum barbari appellãt) substantiam subiectæq; carnis extremam summam'ue superficiem erodẽdo interdùm attinget: Erysipelas, atq; idipsum ulceratum quoq;, fiet. Hæc igitur crassissima bilis, siquidem seri nonnihil ei admisceatur, subtilior, quemadmodum si dixerimus ut tria, uel ut quatuor euadet. Ex qua non ulceratum uel non sic citò, prompteq; derosum erysipelas efficietur. Quamobrem nulli dubium esse debuerit tenuiorem, ob serosæ superfluitatis commistionem, q̃ anteà fuerat, euasisse. Cum hoc tamen omninò stabit, hanc ea quæ herpetum causa sit, grossiorem: uel minùs (si dixisse malueris) tenuem existere. Ob seri tamen eius acrimoniam obtundentis coniunctionem, non sic erodere, neq; ad ulcus propè (nisi diutiùs, & absq; præsidijs cõmoretur) perdurare. Nanq; si ad extremam (illius instar quæ herpetem fecit) tenuitatem serosa hæc pallidáue bilis peruenerit: (id quod uel ob multi seri admistionem contingit, uel quia non crassiori, sed tenuissimæ fortassis bili adiuncta compositaq; serositas est.) uesicas potiùs, græcè φλυκτάινας generabit. Aut fortè per insensibilem halitum, aut per sudorem egredietur. Talis nãq; maximè est (Galenus ait)[n] etiam quæ quotidie cum sudore exit. Quòd si & hanc herpetis quoq; causam fieri posse contenderis. Etiamsi à Galeno præscriptum non sit: Nihilominùs tamen id protulisse absurdum non est. Etenim pro uaria ipsius affecti corporis dispositione, præsertimq; in carnium raritate cuticulæq; interim ab exteriori fortassis occasione facta densitate, ac tenella nihilominùs superficie, ab hac etiam uel minimùm commorante, ueluti & à salso nitroso'ue humore ulcus, erosionemq; fieri impossibile non est. Quin sæpenumerò contigisse conspeximus. Licet non sic ab initio statim ulceratus esse affectus hic soleat. Quemadmodum quoq; de miliari (ob pituitæ admistionẽ) Galenus[o] enarrat. Quadere si ex pallida etiam bili herpetem fieri posse concesserimus: eiusdem pariter generis cum erysipelate futurum esse dicemus: quod scilicet ex eadem pallida bili obortum sit. Differre tamen adhùc humoris tenuitate. Verùm enimuerò usq; adeò, pro exactiori tùm erysipelatis, tùm herpetis causarum cognitione, præscripta iam, ad nauseam fortasse, hoc loco sint. Plura enim deinceps

n. 14. meth. cap. 6. uersus finem.

o. 14. meth. cap. 17. uersus mediũ.

proprio ſingulorum capite occurrent. Duobus igitur duntaxat prænotatis ad alterius tu=
Not[m]. p[m]. moris ſermonem commigrabimus. Quorum primum id eſt quod præ oculis perpetim habere operæ pretium eſt: cæteris inq; , quo ad corporis diſpoſitionem, ac uirium robur, paribus uera hæc inueniri: & quantùm ad humoris attinet naturam. Quiquidem quò tenuior eſt, eò magis, & promptiùs ad exteriora tranſuolabit. Cum quo tamen inſimul ſtare, congrue=req; poteſt, ob intrinſecæ alicuius partis imbecillitatem, & eryſipelas, & herpetem in uiſceribus fieri. Prout in iocinore, ac pulmone, ipſoq; etiam cerebro compertum eſt. Quem admodū contrà. Robuſtiſſimæ uires atrabilarium ſuccum, ipſam'ue atram bilim, ac uiſcidam pituitam ad exteriora, cancrum, uel ſcirrhum, uel ſcabiem, lepram'ue: quin & ipſas etiam uerrucas, aut quemuis deniq; nō exteriorem modò, ſed cutaneū quoq; affectū gignituros craſſiſſimos humores emittunt. Sicq; neceſſarium non eſſe liquet. ¿Quia.ſ.magis intus retine=tur, idcircò groſſior ſuccus cauſa fuit¿ Nec etiam contrà ¿Craſſior ſuccus cauſa eſt, igitur in interioribus retineri debet¿ Similiter de tenui per pēdēdum. His de cauſis maxima ex par
2[m]. te, & quantùm ad ipſius humoris naturam attinet (quæ potiſſima diuerſitatum cauſa eſt) Galeni ſententiam uerificandam eſſe compertum eſt. Alterum uerò, quòd pernotaſſe de=mùm oportuit, eſt: in quo non paucos ambigere concipio. Quoniam.ſ.exquiſitum fieri etiā eryſipelas ex bili ſanguini admiſta, uel ſeroſæ interdùm ſuperfluitati, pro Galeni etiam ſententia, nedùm ueritate, præſcriptum priùs eſt. Præter id quòd eryſipelas inflammatum, uel
Du[o]. inflammotio etiam eryſipelacea, ſeu inflammatio & eryſipelas dicitur. Quò igitur differūt exquiſitum, & inflammatum, ſeu aquoſum eryſipelas, ſiquidem illud quoq; bili admiſtum aliquandò ſanguinem, aut ſerum habet? Prætereà ſi non ſimplex humor affectus cauſa eſt, cur exquiſitum hunc genitum eſſe præſcripſimus? Hanc obrem bili ſanguinem commiſceri
R[n][o]. poſſe bifariàm intelligendum eſt. Altero quidem modo, in minima quantitate, ut non natu=
Humores 2[r]. cōmiſceri poſ= ſunt. p[o]. ralis bilis euadat. Quemadmodum ſeroſæ quoq; ſuperfluitatis portiuncula eidem adueniēs non miſtum ex aquoſo & bilioſo tumorem efficit: ſed bilioſum. Quæ tamen bilis ob illius ad miſtionem pallida euaſit. Ita & minima ſanguinis portiuncula bili permiſta illam quadan tenùs à ſua tenuitate, ac flauo colore in ſubrubrum deriuat. Quadere præternaturalem po tiùs fieri bilim, q̄ duos ineſſe humores proferemus. Vſq; adeò nanq; dominans bilis eſt, ut ſanguinem aut ſeroſitatem ad ſeipſam conuertat. In qua tamen actione repatiens ipſa ab ex quiſita quidem integraq; propria natura declinat: ut non ampliùs naturalis reputetur. Quem in modum ſi centum amphoris uini amphoram aquæ quiſpiam admiſceat: uinum adhùc pu=rum dicere poſſumus. Ita & multæ bili minimam uel ſanguinis, uel ſeri q̄titatem ſic miſtā fuiſſe nonnunq; contin get: ut hi qui adiuncti ſunt, humores propria ſymptomata minimè præſeferant. Præſertimq; ſi tenuiſſimus, feruenſq; ſanguis ille fuerit, qui uel ſolus eue=ſtigiò in bilim conuerti ſolet: Quantò igitur magis cum bili adiunctus eſt in eius ut dominantis
2[o]. naturam conuerti credendum eſt? Altero autem modo uel bilis ſanguini, uel hic bili cōiungi, admiſceriq; poteſt, ut ſua quiſq; ſymptoma demonſtrare palàm queat: uel dominantia, uel alijs dominātibus ſubiecta, uel æqualia: Quorum nihilominùs prima coniunctio, compoſitioq; quanuis purum, exquiſitum'ue humorem, atq; tumorem, penès phyſicè ſingula inda=gantes, minimè efficiat: Apud medicos tamen cuncta ſenſu ueſtigantes, exquiſitum humorem, ſaltem præternaturalem redditum: atq; hinc exquiſitum tumorem dicere incongruum non eſt.

non est. Verùmenimuerò de his infrà[p] (DEO Optimo Maximo permittente) Quicquid reliquum est, uberiùs determinandum reseruauimus. Impræsentiarum nanq; sat superq; fuerit erysipelatis continentem causam, bilim siue naturalem ut flauam, siue nonnaturalẽ, ut pallidam, atq; subrubram pronuntiare. PERINDE atq; alterius quoq; tumoris, quem ordine quintumdecimum unà cum Galeno[q] connumerabimus, Herpetis inq̃, nomine generis absolutè nuncupati Græci ἕρπητα dicunt, causam bilim esse flauam, puramq; à Galeno[r] perlegimus. QVAM quidem & alterius quoq; ἐσθιομένου ab Hippocrate latinè exedentis, corrodentisq; nominati materiam pariter ab eodem edocti sumus. q̃q; illius q dem tenuiorem (quadere cuticulam ueluti deurit tantùm) Huius uerò crassiorem, ac magis adustam (ex quo uniuersam quoq; cutim ad subiectam usq; carnem exedit) bilim esse protu lit. TERTIAE autem speciei, Miliaris uidelicet, Grecæ κεγχρίας, à multis post Hippocratem uocatæ causam essem bilim aliquantulæ pituitæ admistam (Galeni etiam opinione) certum est. Quanuis.n.aliorum esse opinionem libro de curandi ratione[s] innuerit: At tamen tanq̃; rationi congruam adeò comprobauit, ut libro de tumoribus præternaturam[t] nõ ex aliena ampliùs sententia locutus fuerit: uerùm ex propria, sic dicens. φλέγματι μὲν οὖν μοι δοκεῖ μεμίχθαι τὸ τοιοῦτον ῥεῦμα. quòd est, phlegmati quidem igitur mihi uidetur mistum esse talem defluxum. Quam obrem ad Glauconẽ[u] quoq; scribens, haud temerè miliarem herpetem ex bili minus calida, & acri, q̃; priores fieri protulit. Adeò igitur admistam bili pituitam intellige: ut ipsius bilis acrimonia quadantenùs obtundatur: non tamen ut œdematosus affectus dici mereatur. Perindè ac anteà iam declarauimus. Tres autem esse ipsius herpetis species & à nobis alibi[x] prætactum est, & infrà[y] rursùs, ubi ad propositum magis Auicennæ sermo expostulauerit, uberiùs, ex ipsius met Galeni uerbis, demostrabimus. Licet libro de tumoribus præter naturam[z] duas tantùm innuisse plurimis appareat, Esthiomenon uidelicet, atq; Miliarem: eam intereà (quam nomine proprij generis, absoluteq; herpetẽ, libro ad Glauconem secundo[a] nominari uoluit) penitùs omittens. At satis quidem hoc in loco fuerit huiuscemodi tumorum causas materiales uestigasse. Quò (ueluti statim ab initio notauimus) quòd apostema, quis'ue tumor calidus, & quis non calidus frigidus'ue existat apertè cognouerimus. AD duodeuigesimum ergo tumorem permigremus.[b] Qui à Græcis σκίρρος, & σκληρότης, seu σκλήρωμα, latinè autem duritia seu durities, aut aptiùs tumor durus: à barbaris uerò, corrupto fortassis uocabulo σκίρρος, sephiros nuncupatur. Qui quidem & si unam eandem'q; speciem tangenti medico præsefert: duplici tamen à causa, materiáue originem duxisse potest: crassa inq̃; glutinosáq; priùs, dein uerò sensim assiccata pituita, uel sanguinis fæce (quem anteà[c] melãcholicum succumpropriè loquendo nuncupari tetigimus) aut ex ambobus præscriptis humoribus admistà. Proinde tumores scirrhosi (alibi Galenus[d] ait) omninò aut pituitosæ sũt substãtiæ, aut atrabilariæ, aut ex utraq; misti. Qui tamen (ut uidebimus[e]) colore ab inuicem discerni quadantenùs poterunt. Verùm quia tumorum hoc loco materias, causas'ue inquirimus: ut qui calidus, quiue non calidus sit, pernouerimus. Idcircò & quæ penès iam dictas causas intercidunt difficultates, ambiguitatesq; trutinare, ac demùm pro uiribus enodare operæ pretium fore arbitrati sumus. Qua de causa & hic sub silentio prætereundum esse minimè sustulimus, Galenum sibimet ipsi, atq; etiam (quod maius est) apertissimæ ueritati, libro de simplicium medica

mentorum

p. Com. sequenti & cap. 4. cõ. p°.
Tumor 15°. Herpes simpl.
q. libro de tum. præter natu. c. 10.
r. 2. ad Glauco. p°. & 14. meth. cap. 17. & ubi supra de tum. præt.
Tumor. 16°. Herpes Esthiomenos.
Tumor 17°. Herpes Miliaris.
s. 14. meth. cap. 17.
t. cap. 10.
u. cap. p°. libr. 2.
x. libro. 2. Iatrapol. cap. 3.
y. com. 8.
z. cap. 10.
a. cap. p°.
18°. tumor. Scirrhus.
b. de tumo. præter naturã cap. 10.
c. fo. 88.
d. 5. simplicium cap. 8. uersus finẽ
e. tr. sequẽti. cap. 11. tex. 2. & 3.

mentorum uiribus, præsertimq; mollientibus aliquando loquentem,[f] turpissima (ut ita dixerim) repugnantia aduersatum esse. Nam libro de tumoribus præternaturam[g] duplicem scirrhum posuit: Quorum alter ex assiccata pituita: Alter uerò ex melancholico atrabilarióue, ac naturali succo factus sit. Quemadmodum in Lienis scirrho,[h] atq; interdùm quoq; Iocinoris perspicuè considerari potest. Qùm uel frigefacta nimiùm phlegmone, tenuioribus'ue partibus, discutientium medicamentorum ui, superfluè discussis, limosus terrestrisq; humor in illis remanserit. Vel glutinosis homo crassisq; alimentis (tam si earum partium phlegmone, q; si obstructione laboret) immodicè utatur. Opportunissima nanq; ad scirrhum sunt (Galenus idem ait[i]) hæc duo uiscera, Iecur, & Lienis. Si quis parùm habita de his ratione glutinoso cibo utatur. Quippe Iocinoris substantia (ut post aliqua subiunxit[k]) scirrhis maxime opportuna est: ut potè quæ naturaliter lutosum quippiam contìnet. Veluti medicus quidam nostri temporis per iocum dixit. Lienis uerò rarior substantia, q; Iocinoris est: cæterum crebriùs scirrhosis uitijs affligitur propter nutrimenti, quo utitur, speciem. Monstratum nanq; est[l] quòd crasso nutritur sanguine: qui ueluti limus purioris est, facillimeq; nigra bilis efficitur. Ideoq; etiam ipsum melancholicum siue atrum appellamus excrementum. Atq; hæc duo uiscera scirrhosis tumoribus tentari uel experientia ipsa clarè indicat &c. Quamobrem non ex pituita modò crassa, lentaq; scirrhus, in ipsis etiam uisceribus fit. Verùm etiam & ex melancholico, terrestriq; succo. Perindèut antea iam ex libro de tumoribus præternaturam[m] intelleximus. Tametsi deprauatus Galeni codex non paucis ambiguitatem reliquerat. Quia.n.dicit } Alterum scirrhorum genus fæx sanguinis efficit. Est autem ipsa quoq; duplex: Altera quidem species quam Hippocrates nigram uocat: Altera uerò & ipsa quidem nigra est, propriam uerò appellationem hẽt: nominatur.n.atra bilis } uidetur Galenus ex his uerbis, apud græcarum literarum expertes, inter atram, & nigram bilem, differentiam quandam intelligere. Quam in aphorismis[n] etiam, iuxtà Leoniceni traductionem, innuisse apparet: cùm sic ait } sermo in hoc aphorismo est potentia talis: siue atra bilis (de qua antecedens docuit aphorismus[o]) siue nigra, quæ sanguini assimilantur &c. } Quòd si græcum quoq; exemplar in libro de tumoribus contemplarimus: alia ratione scrupum adauget: quoniam.s. semper μέλαιναν dicit, hoc est, nigrã. Quid ergo sibi uult } quam Hippocrates nigram uocat: altera uerò et ipsa quidem nigra est, quæ propriè atra bilis dicitur? } Si.n. utraq; bilis est, & quidem nigra: quin utranq; nigrã ipsemet Hippocrates nominat. Ergo utraq; atra bilis, seu nigra bilis dicenda est. Nisi inter atram & nigram apud latinos differentiam nouus quispiam ridiculusq; grammatista fecerit: quæ adhùc in græcis dictionibus minimè reperitur. Pro huiusce igitur nodi solutione, sciendum est, eo in loco deprauatam esse literam: ubi dicit } ὅπερ ἱπποκράτης ὀνομάζει μέλαιναν } Dictio nanq; } μέλαιναν } i. } nigram } μέλανα. i. nigra in neutro genere, ac numero plurali, legenda est: ut sic legamus } ὅπερ ἱπποκράτης ὀνομάζει μέλανα. } hoc est } quam speciem Hippocrates nominat nigra } .s. deiecta, seu nigras, intelligendo deiectiones. Idipsum uerò ab Hippocrate in aphorismis, Galenomet enarrante didicimus: Qùm ait.[p] ὑποχωρήματα μέλανα &c. i. deiectiones nigræ &c. Galenusq; in commento, περὶ τῶν διαχωρημάτων αὐτῷ νῦν ὁ λόγος ἐστίν, ἅπερ ὀνομάζεται ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἰατρῶν μέλανα, μέλαινα δ᾽ ἀκριβῶς οὐκ ἔστι χολή. Quòd est: de deiectionibus

nunc

f. libr. 5. cap. 8. uersus finem.
g. cap. 10. uersus finem.
h. 13. meth. cap. 15. 16. 17.
i. ibidem cap. 15. uersus finem.
k. ibidẽ. cap. 16. circa prin.
l. 4. de usu partium cap. 15.
m. cap. 10. uersus finem.
n. 4. aphoris. cõ. 23. in prin.
o. .s aphos. 24.
Galeni locus.
p. 4. aphoris. 21.

„ nunc ipsi est sermo quæ à priscis quidem nigræ uocantur (dicit autem nigræ latinè, ut cum „ deiectionibus cōueniat: Græcè autem μέλανα .i. nigra: quia intelligitur ὑποχωρήματα) „ bilis uero nigra exquisitè nō sunt. Itemq; rursùs [q] ait: αἷμα ἄνω μὲν ὁποῖον ἂν ᾖ, κακόν. „ κάτω δὲ ἀγαθὸν τὰ μέλανα ὑποχωρέοντα: hoc est: sanguis quidem suprà, qualiscūq; „ fuerit, malus: infrà uerò, nigra deiecta, bonum. Vbi Galenus in commento etiam inquit: „ κάτω δὲ δι' αἱμοῤῥοΐδων, ἀγαθὸν, ὅταν ἐκκενῶνται τὰ μέλανα. quod est: Infrà uerò per hemorrhoidas bonum: quandò nigra euacuatur &c. His igitur, alijsq; omnibus quæ in proximis aphorismis, [r] tam ab Hippocrate, q; Galeno præscripta sunt, perpensis, nigra simpliciter: aut nigra deiecta, siue nigras deiectiones ab Hippocrate uocari liquet, eum, quem nos hodie unà cum Galeno melancholicum, siue humorem, siue succum nuncupamus: quiq; naturalis ipsius sanguinis limus existit. Quemadmodum μέλαινα χολὴ, hoc est atra bilis, alia quæ.s. exusta est ac præternaturalis, ab ipso etiam Hippocrate, nedùm à Galeno propriè nuncupata est. Idipsum igitur & in alio aphorismo [s] Galenus, iuxtà etiā Leoniceni traductionem, uolebat: dicens ¶ Siue atra bilis, siue nigra quæ sanguini assimilantur, apparuerint, postridie moriuntur ¶ cuiuis.n.nel minimo grammaticulo nigra numeri pluralis, neutriq; insimul generis esse liquet. Vt opus quidem non sit ita literam corrigere, ut nonnulli nuper fecerunt: sic legentes ¶ siue niger quispiā humor atro sanguini similis &c. ¶ „ sunt autem Galeni uerba (omissis ijs quæ propositum uariare non possunt) hæc. ἐάν τε „ χολὴ μέλαινα, ἐάν τε τὰ μέλανα τὰ τῷ αἵματι ἐοικότα &c. hoc est (si tutiùs omnē amphilogíam deuitasse cupimus) siue bilis nigra: siue deiectiones nigræ sanguini similes, &c. uerùm de his obiter, ut caudicis de tumoribus præternaturam [t] falsitatem ostendamus: atq; unà Galeni sententiam satis superq; perspectam habuerimus: dum humoris dicti melancholici, naturalisq; fæcis germen scirrhum, atræ uerò bilis cancrum esse demonstrauit. Insimulq; (ut magis ad nostrum propositum conuertamur) duplicem scirrhi causam ostendit: Alteram.s. humorem: quem iamiam melancholicum, naturalemq; sanguinis fæcem nuncupari prædiximus: Alteram uerò crassam glutinosamq; pituitam. Cui quidem loco medendi „ methodus appositè congruit: sic dicens. [u] Scirrhosi tumores fiunt, ubi uel crassus, uel ue„hementer lentus humor est, qui parti est infixus. Sanè crassus humor quodammodo iam me„lancholicus magis, minus'ue est. Lentus autem ex glutinosis prouenit cibis. Sed & ex ipsis aliquandò neruosis partibus: utiq; quùm multum excrementi genuerint. Cùm præ„sertim (ut anteà Galenus idem præscripserat [x]) earum substantia ex refrigerata, concre„taq; humidiore materia sit condita: In quibus quidem Galeni uerbis, scirrhorum causas exprimentibus id præ cæteris notandum est: crassi nomine melancholicum: lenti uerò pituitosum intellexisse. Qui deinceps assiccatus, partiq; affixus, & pertinaciter adhærens scirrhi causa est. Aquea nanq; pituita fluxilisq;, aut tenuis, & lentoris minimè particeps, exhalabit potiùs, uel in sudorem conuertetur, q; scirrhum genitura figi queat. Idem uerò rursùs & ex proposito magis de scirrho loquentem intellexisse opinandum est: Quùm ait. [y] „ ¶ Siquidem humor unde eiusmodi uitium nascitur, aut glutinosus est, aut crassus, aut utri„usq; rationis particeps. ¶ Pariter.n. crassi nomine melancholicum, lenti uerò pituitosum (ut anteà libro.s. tertiodecimo [z] scriptum est: ac de tumoribus quoq; præter naturam uolumine [a] quin & quinto, perinde atq; uidebimus, de simplicium medicamentorum facultatibus [b] confitetur)

q. ibidē apho. 25

r. apho. 22. 23. 24.

s. cō.23. in prin.

t. cap.10.

u. 13.meth.c.4.

x. 6.meth.cap.2 uersus medium.

y. 14.meth.cap. 4. post mediū.

z. cap.4.

a. cap.10.

b. cap. 8. uersus finem.

fitetur) subaudire oportet. Quamobrem sic prænarrata uerba interpretabimur; Aut lentus glutinosus'ue; ut pituita; Aut crassus; ut melancholicus; Aut utriusq; rationis particeps: ut si fortassis admistus ex utroq; sit: uel pituita insimul crassa, nec non uiscida, glutinosáq; existat. Ampliùs (ut sibimet ipsum undiq; congruentem, harmonicéq; consonantem Galenum reddiderimus) secundi ad Glauconem ante methodum medendi (ipso met Galeno teste [c] *) scripti locum intelligendum omninò fore arbitramur. Vbi sic etiam inquit:* [d] *Fit aũt ex humore lento, & crasso uix solubiliter induratis partibus infixo. Intelligo (ni mutilũ quandoq;, imperfectumq; Galenũ concesserimus) lentum quidem pituitosum: crassum uerò melancholicum, alijs præscriptis locis concordem reddendo. Quanuis.n.lenta pituita, quæ scirrhi causa est, crassa etiam sit (Adeò ut libro de tumoribus præter naturam* [e] *utrunq; de ipsa dixerit: crassam uidelicet, & glutinosam: à tenui, ex qua œdema factum est, distinguens) lenta nihilominùs magis, q̃ crassa, lentorisq; magis, q̃ crassitiei ratione: quùm firmiter inhæret, paulatimq; desiccatur, huiuscemodi tumoris causa fit. Idcircò quanq; & lenta glutinosa'ue, & crassa est: lenti nihilominùs, aut glutinosi nomine ipsam connotare maluit: crassi nomine interim melancholicũ terrestremq; succũ intelligens. Quo etiã modo & alia ipsius uerba subaudire oportet, quùm ait.* [f] *Oritur aũt induratorum affectio ex fluxione uiscosa, & crassa paruis particulæ poris, siue meatibus impacta. Pariterq; de utraq; specie intelligendum est: qùm utriusq; generationẽ interdùm quidẽ ab initio fieri dixit* [g] *nonnunq; uerò ex lapsu conuersioneq; aut inflammationis, aut erysipelatis, aut œdematis: cùm immodestiùs frigefacta sint. Nam qui ex congelata phlegmone uel erysipelate fit: expressis quidẽ tenuioribus partibus, uel inuicem couritis, melancholici terrestrisq; humoris proles scirrhus ille euadet. Qui autem ex frigefacto similiter œdemate originẽ duxerit: pituitæ germen fuerit: quanq; non est longinquum (dicet Princeps* [h] *) Quin sit de genere melancholiæ (quatenùs uidelicet frigidus tunc, siccusq; pituitosus humor effectus est) uerùm nos posuimus phlegmaticũ; quoniã radix illius duri est phlegma. Cui accidit ut desiccaretur grossum. At sequenti cõmento uberiùs quidẽ, & satis superq; de humoribus, atq; eorum generatione sermo fiet. His ergo singulis Galeni locis exquisitè, ac perse priùs consideratis: Deinceps uerò inuicem appositè comparatis, duas esse exquisiti scirrhi materiales causas, lentam. s. siccatamq; pituitam, atq; humorem melancholicum didicimus. Quibus & tertiam addere possumus: Quæ uidelicet ex ambabus composita sit. Quibus deniq; omnibus id mirũ in modũ congruit, quòd de mollientibus medicamentis loquens,* [i] *ait: his uerbis. Porrò nascuntur scirrhi ex humore crasso & frigido: quales sunt in animalium corporibus duntaxat duo, bilis uidelicet atra, & superexiccata pituita. Proindè tumores scirrhosi omninò aut pituitosæ sunt substantiæ, aut atrabilariæ, aut ex utraq; misti. Quo in loco si rectè aduertis crassum utrunq;, ac frigidũ, (ut re uera sunt) appellat: Paulò tamen infrà (uti uidebimus) crassi nomine melancholicũ, perindè ac alijs etiã præscriptis in locis notatũ est, præse ferre uidetur. Verùm enimuerò quæ nos magnoperè conturbare potest Galeni repugnantia est: Cum sibi & ueritati (quẽadmodũ anteà* [k] *tetigimus) aduersetur subdens: Sed de agnitione eorũ non est nunc tempestiuum differere: uerùm de medicamẽtis emollientibus illud, ut nunc dicam, opportunum est. Nempe quòd propriè uocantur emollientia, quæ medentur scirrhosis tumoribus ex pituita reficcata, crassóq; humore pro gnatis.*

c. in fine .2. ad Glauconem.
d. .2. ad Glauc. cap. 4. circa prin.
e. cap. 10.
f. .5. simplic. 6. in prin.
g. ut lib. de tum. præter naturam cap. 10. in fine. & .2 ad Glauc. ca. 4. circa prin. & colligitur. 14. meth. cap. 4. & .5. simplic. cap. 6. et 8. & sæpe.
h. infrà tr. sequẽti cap. 4. tex. 2.
i. quinti simplicium cap. 8. uersus finem.
k. fo. 104. in prin. Galeni contradictio.

gnatis. Consueuerunt autem ij potissimùm in musculorum capitibus, & qui ex eis prodeūt tendonibus consistere. At quæ ab atrabilario succo duruerunt, cancrosa sunt omnia, & ab emollientibus medicinis exacerbantur: &c. Ex ijs igitur, accuratè perlibratis alteram scirrhi speciem ex atra bili genitam esse, nō melancholico succo: quin ex hoc cancerosa omnia fieri à Galeno scriptum esse liquet. Cui tamen sententiæ, cùm per se nota ueritas, tùm ipsius met Galeni libro de tumoribus [l] præscripta iā determinatio aduersissima est. Ex melancholico.n.humore scirrbum: ex atra uerò bili cancrum, cancerosos'ue tumores generari clarissimum est. Itaq; tàm apertæ contradictioni obsistere uolentes (ni Galenum adeò uel somno, uel uino sepultum talia scribentem attico uultu condemnare malueris) ob antiquitatē deprauatos esse codices omninò suspicandum esse, respondebimus: Cambiumq; , (ut ita dixerimus) uocabulorum, ex ipsius met monumentis, factum ab aliquo incauto scriptore opinamur. Ita ut ubi duos scirrhi humores ab eo enarratos legentes, atram bilim inuenimus: melancholicum succum humorem'ue, atræ bilis loco, ponendum fore, præsenti quidē animo, determinemus: Vt sic græcè legatur [m] τοιοῦτοι δ' εἰσὶν ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασι δύο μόνοι, χυλὸς μελαγχολικὸς, καὶ τὸ ὑπερξηρανθὲν φλέγμα. hoc est: Tales autem sunt in animalium corporibus duo tantùm: succus melancholicus, & superexiccatum phegma. Cōtrà uerò ubi deinceps quæ ab atrabilario melancholico'ue succo duruerūt, cancerosa omnia esse, & ab emollientibus exasperari offendimus: melāncholici succi loco, atrā nigram'ue bilim, collocandam fore pro comperto habemus. Vt sic etiam græcè legatur [n] ὅσα μὲν γὰρ ὑπὸ μελαίνης σκιῤῥοῦνται χολῆς, καρκινώδη τε πάντα ἐστὶν, καὶ παροξύνονται ὑπὸ τῶν μαλακτικῶν φαρμάκων. quòd est: Quæcunq; enim ab atra bili dura fiunt, et cancerosa omnia sunt, & ab emollientibus medicamentis exacerbantur. Quòd autem de ijs, qui atra ex bili proueniunt, cancerosis tumoribus intellexerit: exacerbari quidē eos à mollientibus, utpotè calidis, ac siccis dicens: non de altera scirrhi specie: præter ea, quæ dicta iam sunt, ex his etiam, quæ subiungit apertissimum fiet. quùm sic ait: ⁑ Sed his quo pacto prospicere oporteat, in commentarijs methodi curandi docebimus ⁑ Libro autem methodi curādi nullam in curanda utraq; scirrhi specie differentiam posuit: at emollientibus utranq; curat: [o] Cancris interim aliam diuersamq; curationem admoliens. Cuius etiam sanandi rationē absq; hac scirrhi distinctione cuncti post Galenum, & Græci, & Arabes, atq; ipsi etiam Latini sectati sunt. Quando igitur (ut singula patefiant, sibiq; congruentia omni ex parte reddantur) ait [p] ⁑ quòd propriè mollientia medentur scirrhosis tumoribus ex pituita resiccata, crassóq; humore prognatis ⁑ intelligendum per id quòd subdit ⁑ crassóq; humore ⁑ melancholicum opinamur. Si enim phlegmati uerba illa ⁑ crassóq; humore ⁑ referre aptareq; uoluisset: ita potiùs dixisset ⁑ ex phlegmate crasso ⁑ seu ⁑ ex phlegmate, crasso quidem humore ⁑ Vtriq; igitur scirrho tam.s.ex phlegmate, q̄ melancholico humore (quem crassi epitheto non hic modo, sed alijs quoq; prænotatis locis ostendisse notauimus [q]) emollientia medicamēta congruunt. Quæ autem ab atra bili duruerunt, cancerosa sunt omnia: & ab emollientibus exarcebantur. Quam ob rem & rursus adiunxit ⁑ Quæ uerò à lento, crassóq; humore congelato indurata sunt, calida poscunt siccaq; medicamenta ⁑. Non temerè autem, si ex congelatione duruerunt, superaddidit. Si.n.alia ratione indurata sint: alia quoq; ac diuersa medendi ratione oppugnantibus succurrendum. Nam sicuti plures sunt durandi rationes, &

l cap. 10.

Solutio.

m 5. de simplic. med. facult cap. 8 uersus finem.

n. ibidem post pauca.

o 14. meth. cap. 4. & 5.

p ubi supra de simplic. med.

q supra fo. 106.

nes, & causæ: ita & diuersæ ac singulis propriæ sunt curandi uiæ (prout uberiùs infrà ipsiusmet ex Galeni monumentis ostendemus.[r]) Melancholicus autem humor etiam naturalissimus si ab excedente quidem calore desiccante, non à frigido congelante scirrhi occasio fiat: in Cancerosum proculdubiò tumorem pertransire facillimè poterit. propriè autem dicta durities ea est, quæ congelatis humoribus fit. Quemadmodum immodicè frigefactis phlegmonis, atq; erysipelatis nedùm œdematis non infrequenter contigisse conspeximus. Quibus & propriè dicta etiam mollientia, calida inq; & sicca, tametsi non magnoperè talia, repugnant. Hæc uerò pro manifesta Galeni contradictione dicta sint. Quæ mutatis quidem (prout fecimus) melãcholici humoris, atq; atræ bilis nominibus, appositè sedata est. Haud.n. respondisse ualet: quoniã.s. largè nominibus utrobiq; usus, aut fortasse abusus sit. ut atræ bilis nomine melancholicum succum: atq; huius rursùs nomine atram bilim intellexerit. Etenim quãuis id à Galeno permissum obseruatumq; sit (prout antea[s] quoq; tetigimus)hæc uidelicet nomina confundi sæpenumerò posse: Idipsum tamen ab eo seruari tunc offendimus (& quidem non indecenter) qùm de altero seorsum loqui intentio est. ut. V. G. si nonnunq; ita duntaxat scripserit ¶ Altera scirrhi species ab atra bili: altera uerò ab exiccata pituita fit. ¶ tunc.n. atram bilim communiter, pro humore. s. melancholico subintelligere oportet. Aequè ac si nonnunq; legimus ¶ ab humore melancholico cancrum fieri: aut melancholicum succum ex bilis adustione interdùm generari ¶ Melancholicum proculdubiò succum uel humorem, impropriè tunc, pro atra bili capere necessum est. Sin autem sic dixerit ¶ ex atra bili scirrhus, ex melancholico autem succo uel humore cancerosus tumor fit ¶ (ut libro simplicium medicamentorum quinto[t] dixisse uidetur.) Aut econtrà ¶ ex melancholico succo scirrhum, ex atra uero bili cancrum fieri ¶ scripsisset. (quemadmodum libro de tumoribus præternaturam[u] uoluisse compertum est) Ridiculum profectò est nos in eam glossam peruenire: ut ita differentiam posuisse credamus, utrobiq; nominibus abutentem. At magis hercle ridiculus esset qui hunc sermonem scripserit. Cum propriè nominibus utendum perpetuò sit: quotiès inter ea differẽtiam quampiam demostrare intendimus. Verùm hactenùs hæc de scirrhi materia dicta hic sint. Reliqua nihilominùs multa proprio deinceps loco[x] perscrutabimur.

r. cap.3.com.2. 12. & 15. & tr. sequenti cap. 12. com.3.

Quædam responsio impugnatur.

s fo.38. circa. finem.

t cap.8. uersus finem.

u cap.10. uersus finem.

x tra. sequenti cap. 11. & 12.

Tumor 19^9. Ecchymosis.

AD undeuigesimum igitur tumorem pertranseamus: Qui scirrho (Galeni[y] etiã dogmate) propinquus est, ἐκχύμωσις græcè, & ἐκχύμωμα dicitur: latinè aũt effusio, quasi dicat extra uenas fusio, respondet: à quibusdam[z] suffusio quasi sub cute fusio. Ab alijs[a] circumfusio: à nõnullis deniq;[b] sugillatio, & exuccatio traducitur. quanuis plurimi unam tantùm ecchymoseos speciem sugillationis, & sugillatorũ nomine intelligãt: quæ. s. in facie fit, ac proprio nomine apud græcos ὑπώπιον, & ὑποφθάλμον, hoc est (ut sic dixerimus) subocularis: cum in facie sub oculis existente, ac potissimùm in inferioris palpebræ circuitu, propè oculos, fieri nõnunq;, uel ex ictu, uel alia quapiam causa consueuerit. Significat autem utraq; dictio ἐκχύμωσις, & ἐκχύμωμα nil aliud, q; χυμῶν ἔκχυσιν, hoc est: humorum effusionem: quæ plurimùm unà cum contusione ruptioneq; incidit: quanq; & alijs ex causis aduenire solita est: prout alibi[c] etiam ex Galeno præostendimus. Quam obrem Galenus[d] idem inquit. Cum caro contusa in locum sub cute sanguinem προσχεῖ, hoc est transfundit, siue transmittit, talis passio ecchymosis nuncupatur. Fitq; id sine ulla cutis diuisione: Venas tamen exiguas insimul cum carne rumpi discindi'ue in ecchymomatum

y de tum. præter na. cap. 11.

z ut Vidius. 3. de officina medici.

a ut Augustinus Riccus traducit lib. de tũ. prætern.

b ut Felicianus traducit. 2. de fracturis cõ. 16 et de medici uulnerarij munere lib. 3. cõ. 3

c libro p^o. Iatrapologiæ cap. p^o.

d libro de medici officina. 3. cõ. 31.

chymomatum generatione perſpicuũ eſt. Iterũq; alibi Hippocratis quoq; uerba enarrans: qùm dicebat { φλέβια ἐκχυμοῦνται }ideſt{ uenæ ſanguinẽ effundũt }ſiue(ut qdam uertũt) { exuccantur } Galenus idem ait ἐκχυμοῦσθαι uenas inquit Hippocrates, ſignificare uolens effundere ſuccum extrà, quẽ continent, nempè ſanguinẽ. Id quòd fit cùm tunica ipſa uenarũ cõtuſa eſt: quæ.n. cõtunduntur corpora unionẽ naturalẽ amittunt, multis, ac paruis partibus ipſorũ diſcerptis, è quibus etiam ſanguis circũfunditur. Appellãt igitur ecchymoſin Hippocrates, & alij multi medici (perindè ac aliàs f ab eodẽ Galeno didicimus) affectionẽ circa cutim: cùm tenuibus in ipſa uenis cõtuſis, ſanguis per fiſſuras effunditur, nõ uno loco aceruatim, græcè ἀθρόως, ac ſtatim ita excretus in grumos coiens: ſed poſtq; per diſſultationẽ (græcè διαπήδησιν uocãt) effuſio facta eſt. E quibus qdem oĩbus perſpicuũ fit, per .κ. legendum ἐκχύμωσις, & ἐκχύμωμα: non per .γ. ἐγχύμωσις, uel ἐγχύμωμα: ueluti nõnulli à deprauata, ob librariorũ defectum, litera quinti libri de compõe medicamentorum ſecundũ loca g decepti ſcribere cõſueuerunt. Diuerſos.n. affectus tametſi nõ omni ratione contrarios, ἐκχύμωσις, & ἐγχύμωσις oſtendunt. Cùm ἐκχύμωσις (quemadmodum præſcriptũ iam eſt) extra uenas factam ſanguinis effuſionem ſignificet: ἐγχύμωσις uerò intus factam in uenulis ipſis atq; arteriolis innati caloris, ſpirituũue ac ſanguinis fuſionẽ, non Hippocratis modò, ſed Galeni etiam enarrãtis teſtimonio, præſeferat: qua uidelicet ob irã animiq; excandeſcẽtiam, uel aliã quãlibet occaſionẽ uenulæ, atq; arteriolæ ĩ extremis corporis partibus exiſtẽtes pleniores reddũtur, corpuſq; coloratius euadit. Quẽadmodũ aliquãdo Hippocrates ſcripſit y { ἐπιτηδεύειν ὀξυθυμίην ἐμποιέειν, καὶ χρώματος ἀναλήψιος ἕνεκα, καὶ ἐγχυμώσιος }hoc ẽ: { diligẽtia ſtudiũ ue adhibendũ eſt, ut animi excãdeſcẽtia inducatur: et coloris reparandi causà, et ſanguinis effundẽdi } Haud extra uenas (cũ præternaturalis ille affectus à medico curãdus qdẽ, nõ inducẽdus ſit) uerùm ĩ uaſa ipſa: quæ in exteris qdẽ partibus, et cuti poſita ſunt. Id quod naturæ qdẽ ui, nõ cõtuſionis, aut ruptionis fieri ſolet. Qua de re diuerſos affectus anteà iam diximus. Quoniãuerò à centro ut dici cõſueuit, ipſoq; à corde ad corporis peripheriam ſanguinis calidiq; innati effuſio fit: Hac de cauſa non omni ratione contrarios affectus prænotauimus. Cùm in eo conuenire uideantur, quòd ab internis ad exteriora quædam effuſio fiat. In eo nihilominùs differunt, quòd alter extra uenas effuſionem connotet: Alter uerò in ipſis uenis: quanuis à maioribus ad minimas fuſionem præſeferat. Quamobrem ἐκχύμωσιν primũ, ἐγχύμωσιν uerò ſecundum nuncupabimus. Atq; idipſum à Galeno etiam promptiùs addiſcere poſſumus, quùm Hippocratis uerba enarrans, z animi excandeſcentiam hac ratione inſitum calorem excitare poſſe ait. Qua propter eam in perfrigeratis, & decoloratis, atq; gracilibus (ex quibuſdam licet interuallis, temporibusq; opportunis: ne ob continuitatem uires, diſſoluto nimium calore, offendamus) aſſumere Galenus ipſe præcepit. Quo in loco rursùs, ob typographorum quoq; imperitiam, ἐκχύμωσις, per .κ. legitur: ubi pe .γ. ἐγχύμωσις ſcribendum fuerat. Verùm de his hactenùs: atq; obiter dictum hìc ſit. Ad ἐγχύμωσιν ergo reuertamur: quæ ſanguinis, ob contuſionem præcipuè, ruptionemq;, ſub cuti effuſio eſt. Quamobrem contingit aliquandò (Galenus ait a) ubi ita coierit ſanguis, temporis progreſſu liueſcere, & denigrari, paruis nimirùm grumulis, ex diſperſo in multas cutis partes ſanguine coactis. Idẽq; alibi confirmat: dicens. b At effluentem ſanguinem loca circum uenam excipiunt

I atq;

e 2. de fracturis com 16.

f ſupra de cõpo. med. ſecundũ loc. cap. pri. in princi. & uide. 6. de morbis uulg. parte. 2. com. 9.

g ubi ſupra. Gale. locus.

y 2. de morb. uulgar ſec. 4. in fine.

z lib. 3. de ſpirandi difficult cap. 10 in medio.

Galeni locus.

a 5. de compõe med. ſecun lũ loc. cap. pº. cir. prin.

b 2. lib de fracturis com. 6. circa prin.

atq; ubi exceperunt talem qualis à principio erat, minimè conseruant: Nam mora quadam ibi nigrescit: perindèac si foràs effusus inueterasset &c. Qua de re duas species, penès colorum diuersitatem, posuit Galenus[c] Quarum alteram senibus quidem, quoties illorum uenæ contusæ, aut alia quapiam ex causa reseratæ sunt, familiarem, ac maximè contingentem, peculiari nomenclatura, μελάσματα, hoc est, nigrores appellat: Nigra .n. ob atri humoris melancholiciq; sanguinis effusionem, affecta pars euadit. Alteram uerò (quæ .s. medium colorem inter rubrum atq; nigrum obtinuit: proprieq; πελιδνά, idest liuida, seu liuores uocari potest.) generis nomine prius ostendisse uidetur: cùm sic dixerit ἐγγὺς δ' ἐστι σκίῤῥου ταῦτε ἐκχυμώματα καλούμενα, καὶ τὰ μελάσματα. quod est: propinqua uerò scirrho sunt tùm quæ ecchymomata uocantur: tùm quæ nigrores. Qui .s. nigrores (ut subdit) senibus præsertim, contusis eorum uenis, contingunt. ἔστι δὲ καὶ τούτων ἔνια μὲν, ὡς εἴρηται, μέλανα, hoc est. Sunt autem & horum (intelligo ἐκχυμωμάτων effusionum ue) quædam uti dictum est nigra (quæ .s. μελάσματα nuncupari paulò ante iam dixerat) & in senibus potissimum leui ex occasione fiunt: ἔνια δὲ καὶ ἐρυθροῦ καὶ μέλανος, ἐν τῷ μεταξὺ, τὰ καλούμενα πελιδνά. quod est: quædam aũt & rubri & nigri in medio sunt: quæ .s. liuida uocantur. Hæc uerò sunt generis nomine statim ab initio prætermissa: & contra nigrores assumpta. Vbi græcum Galeni caudicem quater in eadem linea depprauatum esse liquet: sic dicentem {ἔνιοι δὲ καὶ ἐρυθροὶ καὶ μέλανες ἐν τῷ μοταξύ.} legendum namq; , ut nos anteà iam scripsimus, est. Quem admodum uerò μελάσματα, latinè nigrores potissimum senibus aduenire, uel ex leui causa, consueuerunt: Ita et πελιδνά, latinè liuores pueris, mulieribusq; , & colore candentibus accidere plurimùm, ex leuissima quauis occasione, soliti sunt. Pueris quidem, ac mulieribus, ob laxam & raram illorũ substantiam: adeò ut statim sanguis persultet, laxaq; in ipsa carne, et cuti conspergatur: Candidioribus autem, quia ex minima cruoris effusione color ipse tingitur, atq; inficitur. Verũ enimuerò unũ est quod sicco (ut aiũt) pede pertranseundũ nõ est. Quoniã Galenus scirrho propinquũ hũc affectũ præscripserit. Paulus aũt de ipso loquẽs, ait:[d] ὥσπερ ὄγκος εὐαφὴς εἴκων ἔπεται. hoc est: tanq; tumor tactu facilis et cedẽs comitatur. Si .n. tactui cedẽs est, ac per hoc mollis (Ea nãq; mollis definitio est, philosophorũ Coryphæo[e] sic definiẽte: μαλακὸν ἐστὶ τὸ ὑπεικον εἰς ἑαυτὸ, καὶ μὴ μεθιστάμενον: quod est. Molle ẽ quod ĩ se ipsũm cedit, ac minimè obsistit. ipsoq; met Paulo sic de aneurismate dicẽte: τὸ ἀνεύρυσμα ὄγκος εὐαφὴς ἐστὶ, καὶ τοῖς δακτύλοις ὑπείκων: idest, Aneurisma dilatatióue tumor ẽ tactu facilis blãdus'ue, ac digitis cedens. quod uerbum {εἴκων} seu {ὑπείκων} à Galeni uerbo clarius fit: cũ ait[f] {ὑποχωρεῖ} quod est: locũ exhibet prementibus, aut tangẽtibus digitis.) Si tactui inq; cedẽs est, blãdusq; ac facilis. Quo nã pacto scirrho, tumori qdẽ tactui renitẽti duroq; propinquus esse põt? Rursusq; ecõtrà, si qdẽ scirrho propinquus affectus ẽ: quomodo tactui cedẽs existit? Alteruter igitur horũ uel Galenus .s. uel Paulus falsũm dicit. Nisi esset quòd insimul hæc ambo stare congruenter possunt. Mollem .s. tumorem esse, ac blandum, tactuiq; cedentẽ: scirrho nihilominùs propinquum: duplici quidem ratione: Tùm quia indolens magna ex parte (Pauli[g] etiam testimonio) ecchymosis est. Qua de causa scirrho prorsus insensili nedum indolorio proxima est. Tùm secundò, quia cùm sanguinis extra uenam sub cuti effusio facta sit, q locus cõgelatiõi, ob caloris paucitatẽ, promptissimus est. præsertimq; si refrigerantibus

Marginal notes:

c libro de tum. præt. na. cap. 11. & .10. simplic. med. cap. 9. circa prin.

Contradictio inter Galenũ & Paulum.

d lib. 4. cap. 30.

e 2. de genera. et cor. tex. 13. p. 67 .3. celi. 11. 4. meteororum 30. 4. physicorũ. 86. & sæpe.

f lib. de tum. præterna. cap. 12.

Solutio.

g .4. lib. cap. 30.

bus importunè medicus occurrat: Facillimè tenuioribus partibus expressis generari scirrhus poterit. Id quod ipsis etiam œdematis immodestè frigefactis contingere nonunq; solitum est. Aut si fortasse ualidioribus desiccantibus, calfacientibusq; medicus institerit: tenuioribus quoq; partibus ipsius sanguinis per halitum digestis, quæ remanserunt crassiores portiones, in lapideam ferè naturam, uel terream conuersæ, ex ecchymosi scirrhum constituent. Propinqua igitur scirrho ecchymosis est: quoniam promptè (ni sedulò, atq; omni adhibita diligentia curetur) in scirrhum degenerare consueuit. Hæc uerò de apparenti contraditione usq; adeò dicta iam sint. Verùmenimuerò ecchymoseos species pro affectarum partium diuersitate assumptæ à Paulo[b] tres expressæ sunt. Prima est, τὰ καλούμενα ὑπώπια: hoc est: quæ uocantur subocularia. Nonnulli peculiari, atq; huic affectui dicato nomine, sugillata latinè appellant: quanuis alij, perindè ac anteà[i] notauimus, nomen id generaliùs capientes, non eos modò liuores nigredinesue, quæ in facie, atq; sub ipsis oculis fieri ex ictu solent, sugillata nuncupent: Verùm in quauis parte corporis eueniant: Singulariq; etiam numero apud Galenum, ὑπώπιον, quod est: subocularis inuenitur. Scribitur uerò græce ὑπώπιον per .ω. in secunda syllaba, & .ι. in tertia. ut ijs qui græcos salté characteres legere norint, primo statim obtútu ipsius ab altero affectu differentia liqueat: Cuius quidem non ab oculis, quos græci ὦπας uocant, sed à pure, quod πῦον eadẽ gẽs appellat, deductum nomen est, uocaturq; similiter ὑπόπυον, per .o. in secunda syllaba, & .υ. in tertia. quasi dicat suppuratio. Est.n. puris sub cornea oculi tunica congregatio. Quadere ὑπόπυον[k] inter oculi affectus: ὑπώπιον[l] uerò inter faciei dispositiones à Paulo seorsùm, proprijsq; capitibus, describuntur. At omisso quidem oculi affectu, ad primam ecchymosis spẽm reuertamur. ὑπώπιον (uti prædictum iam est) græci uocant, Latinorum nonnulli sugillata. Auicẽnæ interpres proprio nomine descripsisse non apparet. Sed, nigredinem sub oculo, nonnunq; græco nomini alludens uocasse reperitur.[m] Quanuis non hanc modò, sed omnem siue liuorem, siue nigritudinem in quauis corporis parte factam, sanguinem mortuum nuncupet[n] interdum uerò[o] uestigia sanguinis: aut uestigia nigra:[p] Siq; à contundente, percutienteue quapiam occasione contigerit, quasi specialiùs eundem sanguinem mortuum ex causa determinãs, uestigia percussionis appellet[q] Quem tamen affectũ aliquandò[r] alfasch seu alfase nomenclatura (prout aliàs[s] etiam prædixisse recolo) Princeps ipse nobis connotasse uisus est. Latini quidem huiuscemodi percussionum uestigia Vibices, quasi ui quadam (uti festus ait) facta nominant. Secunda uerò ecchymosis species à Paulo[t] expressa est, quã græcè ὑπόσφαγμα, & Galenus, & cẽs alij nũcupant. Latini uerò simplex huic nomen minimè inuenerũt: sed pluribus circunscripserunt. Qua de re Celsus[u] oculorũ sanguine suffusionem uocat, cùm extrinsecùs offendũtur. Alij liuores ex ictu in oculis uertunt. Plurimi autem græcorũ nomine utentes, hyposphagma perpetuò nuncupãt, quasi latinè diceres subruptionẽ, uel sanguinis è uase eruptionẽ, ἀπὸ τοῦ σφάττειν, quod est iugulare, atque incidere, seu rũpere: & si qbusdã ὑπόσφαλμα potiùs proferre libet, ἀπὸ τοῦ σφάλλειν, quod est percutere, atq; etiam aberrare. Cum sanguis extra uenas præternaturam lapsus aberret. Est enim hyposphagma, seu hyposphalma (Paulo[x] definiente) uenarum adnatæ membranæ ruptura, ex ictu potissimùm eueniens. Quibus uenis (ut Aetius[y] addit) ruptis contusisue, sanguis sub tunicã subit, ac statim quidem cruentus

Ecchymosis spẽs à Paulo positæ.

b Ibidem
i fo.108.

k lib.3. cap.22.
l ibidem cap.25.

m .2.can. tra 2. cap.158.de calamento. post prin.
n ut 4a. 4. tr.2. cap.3. & cap. 6. & 7.4i.tr.2.ca. 6.& 2.can.tr.2. cap. 161.de calamento aromatico.
o 2. can.cap. de aceto.
p ut 7. 4.tr.2. cap.4.& 2. can. tr.2. cap. 158. de calamento.
q ut 7.4i.tr. 2. cap 4.
r 4a.pi.cap. 28.
s lib. p°. Iatrapologiæ.
t lib. 4. cap. 30.
u lib. 6. cap. 6. sec. ult.
x lib.3.cap.22.
y lib.7.cap.20. in prin.

oculi color euadit, posteà uerò liuidus. Sæpenumerò autem in extima ipsius albæ tunicæ parte ueluti sanguinis puncta conspeximus. Qua de causa Princeps[z] etiam ait de Tarfasti loquens, (Sic.n. suo idiomate hunc affectum appellat, uel cum articulo Altarfati) est punctum sanguinis recentis rubei, aut antiqui mortui liuidi, aut nigri currentis à quibusdã uenis ruptis in oculo, propter percussionem &c. Hinc succedit ut qui huiuscemodi affectu laborant rubra putent omnia (Galeni[a] quoq; testimonio) quæcunq; aspexerint. E quo rursùs euenit, ut non ὑποσφάγματα modò, uerùm & αἱμάλωπας, unà cum Archigene, Galenus[b] appellet: quod est, cruentum sanguineum'ue aspectum: haud illa duntaxat ratione, quia sanguineus oculus eum conspicientibus appareat: sed quoniam (uti præscriptum ex Galeno est) sanguinea sibi uideantur quæcunq; affectus oculus inspexerit. Non igitur duos affectus archigenes duobus nominibus intellexit: q̃uis copulatim dixerit[c] { πρὸς αἱμάλωπας, καὶ ὑποσφάγματα } hoc est, ut quidam interpretantur { Ad cruentatos oculos, & sugillatos } at unum eundemq; affectum præseferre uoluit. Galenus[d] αἱματώδεις ὑποχύσεις, idest, sanguineas suffusiones appellat. Omittimus autem hic Hippocratis ὑπόσφαγμα tanq; nostro proposito minimè conducens: totius.s. atramenti sepiæ tanq; subsidentẽ fæcem, Galeni[r] expositio, ne significans. Tertia Demùm ecchymosis spẽs à Paulo[e] relata est, quæ sub contusis unguibus fit. Qùm uidelicet sub illis à ruptis contusione uenulis resiliens sanguis congregatur: rubrum ab initio, dein uerò liuidum, ac deniq; nigrum ipsum unguem efficiens: quemadmodum & ille ijsdem coloribus successiuè inficitur. ὑπόνυχον græcè, latinè autem subunguium: non incommodè (tametsi nouis ac nunc effictis nomenclaturis) uocare nos possumus. Idipsum prætereà notantes quòd non in his modò partibus, facie inq; , oculis, & unguibus affectus hic aduenire potest: Verùm & in qualibet corporis particula. Adeò ut tot numerari spẽs penès affectam sedẽ queant: quot sedes membraue corporis existunt. Paulus.n.& si tres duntaxat expresserit: Haudquaq; tamen determinato numero dixit { tres sunt ecchymosis spẽs. } At hæc tria Ecchymosis esse species uoluit. Vt non ecchymosis species uestigantem: sed ad quem affectum illa tria reducantur: quoniã .s. ad ecchymosim, ut illius species, declarantem cognouerimus. Nos autem rursùs infrà & alios affectus ad ecchymosin reducibiles contemplabimur.[f] Nunc igitur ad huiuscemodi affectus causam, cuius ratione singula hoc loco perpenduntur, commigremus. Quæ non alia quidem est, q̃ sanguis è uenis effusus, nunc profectò (ut ait[g]) per tunicas contusas: nunc uerò in finibus reseratas. Sanguis inq; causa est, non quarta substantia, quæ ab utraq; bili, nec non pituita secũdũ propriã naturã secreta est. at uniuersus quidem sanguis ex quatuor humoribus, quin & ipsa interdùm serosã superfluitate congregatus: q̃uis uarius, in quibusdam.s. biliosus magis: in alijs uerò pituitosus, aut atrabilarius, pro diuersã corporum dispositione, ac temperamento, existat. ORE autem in arteria facto, uigesimus tumor prosequi nonnunq; consueuit: quod græci ἀνεύρισμα,[h] latinè autem à quibusdã dilatatio: corruptisq; barbarolatinorũ uocabulis, Hyporisma, et Emborisma seu Emborisma, et Aporisma nuncupatur. De quo cùm alibi[i] quidẽ uberrimè locuti fuerimus. Breuiùs hic, & per transennam nonnihil attingemus. Qui, uidelicet eiusmodi tumoris materiam pernouerimus: quæ non alia, quam spirituosus sanguis, substantia quidem tenuissimus, colore flauus, temperamentoq; calidior eo, qui uenarum, sanguine existit.

z .3.fen.3.tr.2.cap.24.

a po. de symp. causis cap.2.uersus finem.

b .4. de compo. med. secundum loca.cap.6.in prin.

c ibidem.

d ibidem.

r lib.de linguarum Hippocratis expositione.

e 4.libr cap.30. tertij ultimo, et sexti 86.

f infra. fo.

g lib.de tum.præterna.ca.11.i fin.

Tumor uigesimus.

Aneurisma.

h lib.de tu.præterna.cap.12.

i lib. Iatrapologiæ cap.4.

Qui nonnunq; (tametsi rarissimè : ac tùm præcipuè, cùm ab arteriæ fotu sanguis, in quem piam fortasse cuniculum incidens, remotus, prorsusq; destitutus sit) in grumos, quos græci θρόμβους nominant, conuersus, ibiq; astrictus, quinetiam ab imperitioribus medicis perperàm, atq; importunè frigefactus, gangrænam prius, deincepsq; hac negligentiùs cu rata siderationem, sphacelon'ue parere consueuit. QVO quidem aneurismate affectus alius multò latiorem tumorem repræsentans, coloreq; tamen albidiorem oedema spāli nomenclatura, post Hippocratem, à medicis (Galeno referente [k]) nominatū est. Quanuis in eo quòd prementibus utrunq; digitis cedat, inuicem congruant. Delitescit.n.omnis in aneurismate tumor, recurrente in arterias substantia, quæ eum efficit. In œdemate uerò prementibus materia digitis cedit, foueaq; instar pars ipsa excauatur. Ex alba nihilominùs id tenuiq; pituita; nec non uaporoso spiritu membri substātiæ permisto, nedùm inspersο, gignitur: Illud aūt ex spirituoso sanguine (ueluti iamiam prædiximus) effectum est. Duplex igitur œdematis materia(Galeno[l] præ cæteris declarāte) ē:licet una eadēq; tumoris forma tā gentibus quoq; digitis, nedùm cernentibus oculis præsentetur. Vel.n.tenuis pituita: uel uaporosus spiritus eiusmodi tumoris occasio est. Idipsum nihilominùs uerum est, quòd ex pituita factum œdema, morbus quidem existit: perindèac ex uaporoso constitutū spiritu, symptoma. Id quod cùm plurimi negligenter, atq; ineptè à Galeno perceperint, operæ pretium fore arbitrati sumus hoc etiam loco Galeni mentem enucleare. Duplex.n.pro illius sententia œdema est (quod græci quidem οἴδημα, barbarolatini autem corrupto uocabulo undimiam, alijq; corruptiùs Zimiam, Arabum uerò nonnulli trehel nuncupant) Alterum quidem ut morbus, ueluti præscriptum iam est, atq; idipsum ex pituita, non assiccata (ut in scirrho) uerùm tenui, nec non aquosa, & lubrica, præsertimq; in carne, atq; ipsa etiam cuti, roris instar in lanis & spongijs infusi, originem ducit. Quamobrem à pituitæ quidem euacuatione curationem inchoandam esse necessum est, ac deinceps ad topica perueniendum. Alterum uerò ut symptoma, alium affectum, qui morbus sit, insequens: ut. V. G. aquam intercutem, & quam propriè græci, & præsertim Athenienses nominant, φθόην, Hippocrates uerò nonnunq; (Galeno enarrante [m]) φθίσιν appellat, pulmonis uidelicet ulcera insanabilia consequentem totius corporis cum febre parua extenuationem: Itemq; uehementer malos corporis habitus (καχεξίας græci uocant) qui & in ipsis etiam utero generentibus, ob suppressos menses, aduenire solent. Hos inq̄ affectus insequi, maximeq; in cruribus ac pedibus œdema tanq; symptoma consueuit. Qua de re nullam (uti Galenus [n] ait) seorsùm propriā curōnem, nisi uehementiùs increscat, requirens. Quippè remoto quem insequitur affectu, confertim euanescere talis quoq; pedum, alterius'ue cuiuslibet partis tumor solitus est. Itaq; huius secundi œdematis, aliorum (ut diximus) morborum symptomatis causa non pituita, quemadmodum prioris est: Verùm flatuosus, uaporosus'ue spiritus est, qualis in cadaueribus (Galeno met erudiente [o]) euenit. Cuius rursum flatuosi spūs non magis pituita, q̄ atrabilarius humor, uitiosus'ue sanguis aut serosa superfluitas esse materia potest. Morbos.n.aliquando sequitur, in quibus pituitæ defectus potiùs existit: perindè ut phthisis præsertim diuturna, & prope mortē existens est: quæ corpus usq; adeò quidem cō tabefecit, ut nil aliud præter ossa, & cutim præseferat, exactumq; σκελετὸν conspicientibus repræsentet. Ex caloris tamen imbecillitate plurimi possunt uaporosi spiritus eleuari,

Tumor 21º œdema.

k .5. Aphoris. 65.4.de rōe uic. acut.com.21. post principia. primi prognost. cō. 29. & 30.

l .14. meth.cap. 4.& 2.ad glauco.cap.3.

Oedema 2ᵐ

m ut 7.aphoris. 16. Ideo leoni. 2. ad Glaco. traducit phthisicis, ubi græcè dicebatur φθόαις.

n .14.meth.cap. 4.&.2.ad Glauco.3.

o .2.ad Glau.3.

maximeq; in extremis cruribus pedibus'ue: In qbus tanq; à caloris fonte remotissimis imbecillimus calor est. propterea nõ temerè Galenus[p] ait} Eadẽ scio aliter quoq; œdemata prouenire, sicut in pedibus in aquæintercutis affectibus &c. } Aliter, intellige, q; ex pituita, Quoniam.s. ex uaporoso flatuoso'ue spiritu: quemadmodum alibi[q] etiam ex ipso didicimus. Cuius uerba, & illis denotatam sententiam Paulus,[r] atq; ipse etiam Aetius[s] exscribentes confirmarunt. Qui nihilominus pedum tumor in duabus aquæ intercutis speciebus: tympania uidelicet, atq; ascite, uaporosis ex spiritibus, absq; pituitæ defluxu, fieri consueuit. In alia uerò spẽ, quæ à græcis (paulo[t] etiam docẽte) λευκοφλεγματίας, uel ὑποσαρκίδιος ὕδερος. uel ἀνασάρκα nuncupatur, nonnunq; etiam (ut idem ait) in tota corporis mole frigidior, pituitosiorq; sanguis cõtinetur: qualis partim à iecore descendit, partim ex tota carne corporis, ueluti in aquam resoluta emanat. Adeò ut corpus albido, & pituitæ colore, emortui instar appareat. In hac igitur aquæ intercutis specie mistus uidetur affectus fieri, partim s. ex defluente pituita, partim uerò ex flatuoso uaporoso'ue spiritu. Quamobrẽ & alia quidem ratione morbus, alia uerò symptoma non immeritò dici queat. Verùm enim

p 14. meth. cap. 4. in prin.
q .2. ad Glauco. cap. 3.
r libro. 4. ca. 27
s libro. 15. ca. p°.
t libro. 3. cap. 48 post principia.

Linacri dormitatio.

uerò ex ijs quæ præostensa iam sunt Linacrum[u] dormitasse liquet, œdema id quod symptoma duntaxat est } multitudinis eius quæ hominem premit } uertentem: græciq; interim codicis lapsum minimè considerantem. Vbi.n. } πλήθους } idest, multitudinis, seu plenitudinis habet, legendum uel cæcis apparet } πάθους } hoc est, morbi (Capi.n. posse πάθος latinè passionem pro morbo, licet impropriè, communiterq;, non semel Galenus[x] ipse testis est: q quidem, & aliorum quoq; græcorum morem insequens, πάθος pro permanente affectu morbo'ue sæpenumerò usurpat.) Quam tamen contextus deprauationem, cùm ex Pauli,[y] atq; 1.
Aetij,[z] qui Galeni uerba, ueluti prænotauimus, exscribunt, græcis codicibus inspectis cognoscere perfacilè potuerat. tùm etiam ex ipsa re certius id fieri promptum erat. Siquidem, 2.
& tabem, & cachexias malos'ue habitus, aut aquas intercutes insequi, præscriptum à Galeno est: in quibus πλῆθος, multitudo'ue, nulla dubio procul existit. tùm tertio ex antiquio= 3.
ri uersione palatum fuerat, sic dicente } in quibus demùm non dispositionem, sed eam consequens symptoma dicendum } Duplex igitur (ut ad id, unde digressi sumus, reuertamur) œdematis species est. Altera quidem ex defluente ad locum tenuiori pituita generationem suscipiens: Quæ morbus est. Altera uerò ex uaporoso potiùs, flatulentoq; spiritu originem ducens, non morbus, at aliorum morborum insequens symptoma: nullamq; propterea sibi propriam curationem efflagitans. Priorẽ ergo speciem & Galenus[a] et eius sectatores, Paulus,[b] atq; Aetius,[c] intellexerunt, quùm sic aduersanter subiunxerunt. } At si ex pituitoso humore in particulam influente œdema constitit, abundè aliquando satisfacit spongia. &c. } Quibus omnibus exquisitè, ut operæpretium est, pensitatis: à Galeni simul intentione, & ueritate deuios esse liquet eos, quiquidem œdema id, quod symptoma cum Galeno supposuimus, adhùc subdiuidunt, Vel ex pituitoso humore, vel ex uaporoso spiritu generari dicentes: quasiq; differre abinuicem, ex pituitosi humoris defluxu, aut ex pituitoso humore fieri, supponentes. Id quod nonnihil sibi ueritatis adiungere fortassis ualeret: si æquè in cruribus pedibusq; generari pituita posset, ac uaporosus spiritus eleuari ab illorum imbecillo calore contingit. Verùm secùs profectò, q; ipsi opinantur, se habet: Cum ex uenis elargiri pituita: haud in ipsis cruribus pedibus'ue generari posse perspicuũ fit. VERVM

u 14. meth. c. 4.
Galeni locus
x lib. de sympt. diff. cap. p°. post prin. & 2. meth. 3. de consti. art. med. 15. libro. de morb. diff. cap. 8. post medium p[i]. de locis aff. cap. 2. circa mediũ p°. libro de officina medici cõm. p°. post prin. et p°. epidẽ. cõst. pã. cõ. 22. & cõsidera p[i]. aphorij. 4[i]. 24. & tertij 28. & sæpè.
y lib. 4. cap. 27.
z lib. 15. cap. p°.
a .14. meth. cap. 4. et 2. ad Gla. 3.
b lib. 4. cap. 27.
c lib. 15. cap. p°.

Cõtra Tagaultium.

Libro pri. cap. 10. in prin. & antea in generalibus diuisionibus in diuisione œdematis.

quia

quia secundam œdematis speciem tetigimus: quæ plurium affectuum symptoma est: Hanc autem ad genus althebegi, seu thebegi Princeps ipse (uti uidebimus [d]) reducet. Thebegi uerò ab ipsomet in uentosorum apostematum catalogo præscribitur [e]: Hanc obrem futile non fuerit ipsum quoq; uentosum tumorem hic obiter definire, præsertim quia Galenus libro quem interpretamur, de tumoribus.s. præternaturam, & si multos antea tumores tanq; à medicis necessariò pernoscendos, tùm quò ad eorum generationem, tùm etiam quò ad substantiam, enarrauerat: inter quos & ipsas quoq; πνευματώσεις (inflationes nonnulli ex nostris [f] conuertunt) pari ratione considerandas proposuerat [g]. Alijs tamen deinceps definitis, nil amplius de huiuscemodi πνευματώσεως, inflationis'ue generatione, aut substantia meminit. Qua de causa neq; inter tumores à Galeno in illo libro definitos anteà nos, in nostro tumorum catalogo, reposuimus [h]. Tuum uerò est illis etiam hunc adiungere, ac duos & sexaginta numero determinare. Nosce tamen operæpretium, maiorisq; momenti est, Græcos tria distincta nomina, diuersis rebus ostẽdẽdis, imposuisse: Videlicet οἴδημα πνευματώσιν & ἐμφύσημα: Quanuis traducentium plurimi usq; adeò nonnunq; dormitarint, aut uarij abinuicem extiterint, ut nobis inflationem pro quolibet illorum conuerterint. Qua quidem æquiuocatione græcarum literarum inopes magnoperè perplexos uidimus. Vt modò unum, modò aliud intelligerent. Nuncq; bifariàm, nunc uerò trifariàm capi inflationem, uel Galeni (ut existimant) sententia protulerint. At enimuerò secùs esse, ac illi machinantur, ex græcorum nominum definitionibus liquere perfacile poterit. οἴδημα nanq;, quod nos œdema latinis characteribus scribere solemus, quanuis apud Hippocratem [i] οἶδος quoq; aliquando [k] proferentem, ueterrimosq; tumorẽ omnem indifferenter, (Galeni testimonio [i]) præsctulerit: Ipsius tamen Galeni æuo & reliquis deinde iunioribus mollem, indoloriumq;, ac laxum tumorem ostendit: siue morbus existat, ab aquosa tenuiq; pituita originem ducens: siue symptoma sit, à uaporoso spiritu (ueluti præostensum iam est) genitum. Id Leonicenus [l] inflationem sæpenumero conuertit. πνευματώσις uerò, & ἐμπνευμάτωσις (quam similiter multi [m] inflationem traducunt) commune genus existit ad eum tumorẽ, qui ex flatuoso spiritu in spatiolis porulisq; ratione contemplabilibus insperso genitus est, quamq; paulò ante alteram œdematis speciem, ex Galeni monumentis ostẽdimus: & ad alium quoq; tumorem, in quo flatuosus spiritus in spatio sensui exposito colligitur: Isq; ille est, quod speciali quidẽ nomine ἐμφύσημα nuncupabimus. Inquit.n. Galenus [n] ἡ δὲ πνευμάτωσις γίνεται διττῶς: ἤτοι κατὰ τίνας αἰσθητὰς κοιλότητας ἀθροιζομένου πνεύματος φυσώδους, ἢ λόγῳ θεωρητάς. quod est (ut uerbum uerbo reddamus) spirituificatio autem dupliciter fit: nempè collecto spiritu uentoso in quibusdam cauitatibus, uel sensui expositis, uel ratione cõtemplabilibus. Quam porrò distinctionem Glauconi etiam scribens confirmauit [o]. Intelligo autẽ cauitates ratione contemplabiles, quia sensum effugiant, ipsos similarium partium porulos, atq; interposita similaribus spatiola: quæ in mollibus quidem, sensui proculdubiò occulta (Galeni etiam testimonio [p]) sunt. Quamobrem, & euestigiò præscriptis adiunxit: [q] Fuerunt sanè qui aliquando tumores præternaturã in musculis secuerunt, tanq; pus in imo reperturi: Sed nihil aliud præterq; spiritum, qui totam per carnem minutatim disseminatus esset inuenerunt. Dicens igitur totam per carnem minutatim disseminatum esse spiritum, id quod iterùm post pauca repetit: in carnis porulis dispersum esse uoluit. Idipsum uerò nil aliud, q; secundam

d infra tra. 2. ca. 2 tex. 3.
e Ibidẽ cap. po. tex. 4. & 2a. pi. doc. pa. cap. 5. circa finẽ.
f ut Limanus, et Riccus.
g de tum. præter natu. cap. 6.
h supra fo. 77.
οἴδημα.
i 5. aphoris. com. 65. ĩ prin. & 4. eiusdem com. 34. ante mediũ et pri. prognost. 29. 30. & 4. de rõe uic. acut. cõ. 21. post. prin.
k 3. de fracturis t. & com. 8.
l 4. aphoris, 34. & 5. cõ. 65. in prin. licet recentiores Leoniceni literam correxerint.
πνευματώσις
m ut Limanus, et Riccus lib. de tumo. præt. nat. ca. 6. et Vassæus. 4. de rõe uic. acut. com. 21. post prin.
n 4. de rõe uic. acut. com. 21. post prin.
o 2. ad Glauco. cap. 5. circa medi.
p lib. de inæquali intẽperie cap. 2. et 9. de usu. partiũ po. & 2. de tẽperamẽtis. 5.
q 4. de rõne uic. acut. 21. ante m.

secundam œdematis speciem nobis indigitare prima fronte uidetur. Nibilo secius tamen & tertiam quandam tumoris differentiam, quæ sub emphysemate quoq; contineatur subtilius ue stigantibus significabit. Fieri.n.posse ἐμφυσήματα *(latinè aptius inflationes, quemadmodum* πνευμάτωσιν*, spirituificationem conuertere latinis possumus) ex flatuoso spiritu, non uno tantùm in loco, amploq; interstitio aceruatim collecto: uerùm & ex eo per minutulas partes in musculis, aut alia quoq; parte disperso, Galenus idem alibi [r] nobis insinuat. Etenim cùm huiuscemodi tumorum ab œdematis morbi: differentias ostenderet: prædixeritq; eò differre, quòd pressa digitis emphysemata inflationes'ue in foueam minimè concauantur: ac secundò quia sonitum uelut tympanum reddunt: Demùm tertiò subdit, quòd in cauitate sensibili* πολλάκις*, hoc est, sæpè, siue crebrò continentur, atq; hac nonnunq; maxima. Dicendo igitur tertiam differentiam esse, quoniam hæc sensibili sepenumerò in cauitate continentur: innuit nõnunq; in cauitate sensum latente posse ipsum emphysema inflationem'ue generari. Vt tertia quidem differentia in hoc persistat: Quoniam œdema semper ob materiam, in cauitatibus sensui occultis, rationeq; potius contemplabilibus dispersam gignitur: Emphysema uerò sæpè in spatijs sensibilibus aceruato spiritu efficitur. Quamobrem & alteram* πνευματώσεως*, spirituificationis'ue speciem rursus distinguere, penès has ratione contemplabiles cauitates oportet. Vel.n.in porulis membrum ipsum tales flatuosos uaporosq; spiritus recipit: Tuncq; altera, quam diximus, œdematis species fit. Vel nuper effectis ob contusionẽ aliam'ue causam minimis interuallis aceruatim suscipit: Tuncq; altera emphysematis spẽs gignetur. Perindè atq; altera ab hac est: quæ.s.in sensui pernotis, publicisq; uacuitatibus, ut in uentriculo, intestinis, atq; medio inter hæc & peritonæum uacuo, recepta uentositate, producitur. Hæ nanq; uel cæcis manifestæ cauitates sunt. In rupta uerò ob contusionem, siue aliam quãcunq; causam carne, aut in quo musculi se inuicem contingunt. Quin si rectius perpendere uoluerimus (licet seorsum Galenus enarret [s]) sub mẽbranulis etiã tùm musculos, tùm ossa, tùm deniq; singula priuatim uiscera circundantibus, sensui occulta spacia existunt: quæ tamen deinceps latiora fiunt: ut cuiuis pateant, ubi uidelicet prædicto flatuoso spiritu distenta, nec non dilatata iam sint. Itaq; ab inuicem secunda œdematis, atq; altera emphysematis inflationis'ue species differunt (Et si utraq; flatuoso ex spiritu, in minimis ac sensum effugientibus spatiolis insperso genita est) Nam illa ex huiscemodi spiritu fit in minutissimas particulas diuiso: ut roris ~~instar in ipsis porulis inspersus~~ nec nõ disseminatus, ac (uti princeps ait) [t] mẽbri substantiæ admistus remaneat, nec multùm in tereà partem ipsam tanq; tenuis, ~~debilisq; existens uapor~~, ac per hoc leuis à Principe [u] uocatus distendat: ex quo fouea prementibus digitis fieri potest. Hæc uerò quanq; in minimis etiam spatiolis recepto prius uento gignitur: Vsq; adeò nihilominùs insimul materia congregatur, ut magnoperè membrum ipsum distendat, sensuiq; manifestam quandam cauitatem, dilaceratis deniq; partibus, efficiat. Sicq; in foueam excauari nequit: Verùm instar tympani percussa pars affecta resonat. De hac igitur appositè Princeps ait: [x] Et fortassè non ingreditur spatia, immo separat mẽbra coniũcta, & ingreditur ea, & generatur in eis quod est necessarium disrumpere ea: & uentositas remanet. His ergo sedulò perpensis,* πνευμάτωσιν *græcè, latinè autem spũificationẽ de tribus posse flatuosis tumoribus, ueluti sub se contentis speciebus, prædicari perspicuum fit. Quorum primus, alterum œdema est:*

ἐμφύσημα

r 14. meth. cap. 7. circa princ.

s .2. ad Glauco. cap. 5. circa medi.

t .2. p[i]. doc. pa. cap. 5. in fine. & tra. sequenti cap. 19. tex. p[o].

u tr. sequẽti cap. 19. tex. p[o].

x infra. tr. sequẽti cap. 19. tex. 3.

Duo

Duo uerò reliqui græcè ἐμφυσήματα, latinè autem inflationes peculiari nomenclatura uocantur. Auicenna [y] primum, ad genus Thebegi reduxit: & quatenùs ex flatuoso spiritu fit, sub uentoso apostemate collocauit: generatim Videlicet capiendo uentosum apostema, ut idem sit, quod græcis πνευματώσεις. Alibi [z] uerò cùm ex phlegmatis uapore nõnunq; fieri posse idem considerarit, substantiæq; membri sic infusum, & inspersum esse talem uaporem intellexerit, ut in foueam premente digito cauetur, ad œdema reduxisse tandem decreuit, de genere tamen althebegi esse adiungens: quanuis proprij (ut uidetur) sermonis oblitus deinde [a] non amplius thebegi sed illi simile pronunciarit. Est autem Thebegi seu cum articulo Althebegi apud Arabes (teste Andrea Bellunensi [b] eorum idiomatis peritissimo) idem quod tumefactio quedam similis cachexiæ. unde Cachexia est tumefactio faciei, & extremitatum, causa debilitatis hepatis. Sed Thebegi est nomen commune ad cachexiam ueram s. quæ prouenit uitio hepatis, & ad tumefactionem membrorum similem cachexiæ, prouenientem ab alia causa: Sicut tumefactio oculorum, & faciei ex somno prolixo, & alia consimilia. Quæ autem ex uento in unum aggregato, siue manifesta quamprimùm ab initio cauitas extiterit, siue deinceps ab extendente separanteq; materia facta sit, ab Auicennæ interpretibus inflatio dicta est. Verùm de his usq; adeò dictum sit: quò tùm œdematis tùm emphysematis materia pernoscatur. Illius .n. uel defluens pituita, quæ tenuis quidem consistentia sit, uel spiritus uaporosus membri substantiæ admistus (ut infrà [c] rursùm ex ipso etiã Principe declarabimus) materia generationis est. Huius uerò in uniuersum spũs flatuosus. Vocatur autem (Galeno docente [d]) non solùm flatuosus, sed etiam flatus uentus'ue huiuscemodi spiritus crassus, ac uaporosus existens, non secundum substantiam æthereus, neq; tenuis. Velut.n. aer qualis in austrinis constitutionibus, haud qualis in aquilonaribus conspicitur. Fit autem huiusce spiritus uenti'ue generatio (ut eius quoq; substantiam atq; temperamentum unà cum Galeno [e] pernoscamus.) ex crudis glutinosisq;, & crassis, ac temperamẽto frigidis in animalis corpore inuentis succis. Qui tamen lente, atq; imbecilliter calefiant. Lentè inq; & imbecilliter. Superfluus.n. ac nimium excedens calor usq; adeò quidem attenuat, ut in halitum deniq; sensum effugientem discutiat: uel fortassis crudum ipsum humorem concoquit. Nimiùm uerò debilis, aut syncera existens frigiditas prorsùs halitus non facit. Atq; uno uerbo (appositissimè Galenus [f] ait) tanq; extrinsecùs tùm frigidissimi status sunt sereni, solentq; maximè flante borea fieri: tùm calidissimi, qui æstatis tempore incidunt, ambientem aera purum reddũt: Qui uerò inter hos sunt nebulam gignunt. Itidem in animalibus neq; in caloris summa imbecillitate, nec cum idem nimiùm est uehemens: Sed in ijs qui inter hos sunt statibus flatuosum excrementum gignitur. Verùm de his hactenùs hoc loco dictum sit: donec non œdematis modò, sed emphysematis quoq; materia causaq; pernota iam sit. Ad alios igitur tumores progrediendum tempestiuum est. ITAQVE secundum & uigesimum tumorẽ, ulcerosum alioquin existentem, contemplemur. φαγέδαινα græcè uocatur, ἀπὸ τοῦ φαγεῖν, hoc est ab edendo: quasi dicatur latinè exedens, seu corrodens. Vlcus.n. semper est (Galenus [g] ait) idq; ἐσθιόμενον, idest exedens: siue ἀναβιβρῶσκον, hoc est depascens, corrodens'ue: siue quomodocunq; appellasse libet. Quot in re ab herpete non semper ulcere existente differt. Verùm non ratione qua ulcus est nos hic phagedænam declarare proposuimus: At qua talis ulceris oræ uitiosissimo succo, præsertimq; (ut uidebimus) atra bile necessariò infartæ sint, ut præter

y infrà tr. sequenti cap. p°. tex. 4. & 2. p¹. doc. 9ª. cap. 5. in fine.
z tr. sequẽti cap. 2. tex. 3.

Thebegi.
Althebegi.

a Ibidem cap. 19 tex. p°. et cap. 20. tex. etiam p°.
b In expositione arabicorum nominum litera T.
c In hoc commẽto in expositione distinctionis 32. et et tr sequẽti cap. p°. co. 2.
d 2. ad Glauco. 5. uersus mediũ.
e 12. meth. ult. 14 7°. et 2ª. ad Glau. 5. & 3. de sympt. causis cap. 2.
f 3. de sympt. causis cap. 2. post medium.

Tumor 22ˢ.
Phagedæna.

g 2. meth. cap. 2.

ut præter

ut præternaturam tumor circumstantes ulceris partes occupet. Alioquin neq; corrosio fieret: Nisi prauis (uti dictum est) succis affecta pars completa, refertaq; iam sit. Nomine igitur (ut apposite Galenus[b] ait) à symptomate, hoc est ab ipsa exedendi, erodendi'ue actione desumpto, phagedæna huiuscemodi tumor, & phagedænicum ulcus nuncupatur. Quanuis & alios pari quidem ratione affectus nomen id præseferre soleat. Quos ne in æquiuocationem aliquandò inscij ciciderimus, pernotasse operæpretium fore arbitrati sumus. Nõnulli.n.(Galeni[i] quoq; testimonio) phagedænas multorum ciborum esus esse uoluerunt: Quos & ipsos à uitiatis humoribus, immodicos edendi appetitus excitantibus, prouenire, ab ipso etiam Galeno conceditur. Adeò ut non esum modò, sed insimul esuritionem quoq; uehementem insinuet. Id quod tùm inter græcos ab authore[k] libri definitionum medicarũ, absq; ulla conditione, confirmatur: sic definiente. Phagedæna est constitutio, in qua multum appetẽtes cibum, sumentesq; immodicum, non ipsum retinent, sed ubi eiecerint rursùs appetunt. tùm inter latinos à Cælio Aureliano[l] declaratum: quùm ait. Est etiam phagædena ex stomachi passionibus: qua affecto sequetur cibi uehemens appetentia: quam græci ὄρεξιν appellant, & coaceruati accipiendi cupiditas, & immasticata transuoratio. Tunc grauedo, atq; tensio, & propterea uomitus, quem sibi coacti, atq; oppressi prouocant ægrotantes: corporis macies, pallor: aliquandò etiam uultus inflatio, oris pædor, &c. Quorũ nuper dictæ definitiones non alium esse affectum, phagedænam ostendunt; q̃; is qui à Galeno,[m] suisq; sectatoribus, Paulo[n], Aetio[o], atq; etiam Principe[p] caninus appetitus, seu fames dicitur. Sic.n. huiuscemodi affectus à Galeno definitur: quod. s. eum habentes, & plurima edunt, & maximè grauati paulò post reuomant. Qua de re à canibus nomen affectus desumpsit. non modò quia ueluti canes uehementer esuriunt, comeduntq;: uerùm magis quoniam canum instar (ut Aetius[o] ait) euomunt, rursusq; ad cibum reuertuntur. Itaq; duplicem phagedænæ iam iam prænotatum modum aduertens Plinius,[q] aliquandò ait: phagedænis, quod nomen sine modo exedentium est, & aliàs ulcerum, tithymali medentur &c. Alibiq;[r] non semel distinctionis gratià {ulcerum} adiunxit {phagedænas, aut phagedænis ulcerũ} dicens. Quemadmodum quoq; interdùm[s] ait {Ea uerò quæ phagedænas uocant, in ulcerũ genere, corij bubuli cinis cum melle &c.} Quod phagedænæ nomen (ut maior eius æquiuocatio pateat) alium quoq; à præscriptis duobus diuersum affectum ueteribus (Columella[t] teste) significauit: Apium uidelicet quandam ueluti luem. Sæpè.n.(inquit) uitio, quod græci φαγέδαιναν uocant) intereunt. Siquidem cum sit hæc apium consuetudo, ut priùs tantum cerarum confingant. quantum putant explere se posse. Nonnunq; euenit, ut consummatis operibus cereis, ut examen conquirendi mellis causa longiùs euagatum subitis imbribus, aut turbinibus in syluis opprimatur, & maiorem partem plebis amittat. Quod ubi factum est: reliqua paucitas complendis fauis non sufficit. Cumq; uacuæ cerarum partes computrescant, & uitijs paulatim serpentibus, corrupto melle, ipsæ quoq; apes intereunt. Quin & quartum quoq; affectum ueteres phagedænæ nomine interdùm ostendebant: iumẽtorum s. quem uulgò uermem quoq; nuncupare solemus, eorum crura sic exedendo corrumpẽtem. Quanuis autem una eademq; in omnibus nomenclaturæ communis ratio uideatur: erodendi. s. exedendi'ue. Quia tamen diuersas erosionum formas, ac maneries obtinent. ut illud[y]. s. tale nuncupetur, quoniã hominis carnes erodat. Aliud[z] uerò, quoniã ipsemet homo uehementer

b Vbi supra. s. 2. meth. cap. 2.

Phagedænæ 4[or] significata

i 6i. de morbis uulgaribus cõmẽ. 3. cõ. 37.

k post medium libri.

l libro 3. chronion cap. 3. in prin.

m .8. de compo. med. secundum loc. cap 5. & p°. de sympt. causis cap. 7.

n lib. 2. cap. 52.

o libro. 9. cap. 21. 22.

p 13ª. fen. 3. tra. 2. cap. 12.

q lib. 26. cap. xi. ante medium.

r ut lib. 20. cap. 5. circa prin. cap. 13. post pri. & libro 31 cap. 9. uersus finem & lib. 35. cap. 15. circa finem.

s lib. 28. cap. 18. circa medium.

t lib. 10. cap. 13. uersus finem.

Phagedænæ nomen quomodo æquiuocum & quomodo uniuocum.

menter

menter esuriat, comedatq́;. Aliud[3] deinceps quia serpens putredo & mel & fauum corrumpat: ac ipsas apes interimat. Aliudq́;[4] demùm quod iumentorum præcipuè crura quibusdam præsentatis foraminibus exedat. Idcircò æquiuocum potiùs nomen phagedænam, q̃ uniuocum determinauimus. Verùm de his obiter pro nominis duntaxat significatione pernoscenda, intantum dicta hic sint. Ad id ergo cuius causa hæc enarrauimus, reuertamur: ulcerosos Videlicet, phagedænicos'ue hominis tumores. De quibus Galenus[u] quidem loquẽs, ait: Quæcunq; autem ex ipsis (.s. ulceribus) depascuntur, atq; circumiacentia corpora attingunt, quod sanum est ea continens erodentia, omnia hæc à græcis φαγεδαινικὰ, nuncupantur: Quæ uerò ex utrisq; composita sunt: ulcere. s. & tumore circum ambiẽte φαγέδαιναν uocant (de qua nos impræsentiarum loqui intendimus.) Depascitur quinetiam & herpes circumuicinas partes, uerùm solius cutis ulceratio existit. phagedæna uerò unà cum cute quæ subiecta sunt attingit. Fiunt autem ex atra bili (prout idem[x] ostẽdit) atq; humorum cacochymia corruptione'ue (eodẽ alibi[y] authore) Eóq; maior erosio fit: quò uitiosior corruptiorq́; materia fuerit. præsertimq́; si uenenositatis nonnihil participaret. Quæ nihilominùs materia (Galeni[z] etiã dogmate) inter eam quæ cancrorũ, & eam quæ herpetum: atq; erysipelatum quoq; causæ sunt, media crassitie consistentia'ue existit: Suppurationiq́; (ut idẽ[a] ait) rebellis. Quod uerò nonnulli aiunt, de qua nunc loquimur, phagedænam νομῆς, hoc est pascentis putredinis speciem esse, nequaquam admittimus. Cùm nomẽ serpentem putredinem depascentem'ue: significet etiã si ulcus ipsum minimè serpat. cuius species gangrænæ potius q̃ phagedæna fuerit. Phagedæna. n. ab acribus erodentibusq; uel sine putredine humoribus generationem obtinuisse consueuit. Quamobrem non temerè Arabum Princeps [b] ait: Et putrefactio est alia à corrosione (uel ut alia habet litera) Et putrida est alia à corrosiua. Et fortasse corrodens, est corrodens illud: quod continuatur ei: propriè propter acuitatem absq; putrefactione. Et neq; est febris omninò. Vlcus itaq; putridum σηπεδὼν dicitur: quotiès Videlicet, putridum sit minimè tamen serpat, uicinasq́; partes depascat: quin & sine ulcere σηπεδὼν putredo'ue ipsa per se ipsam in multis corporis partibus (uti Galenus [c] ait) cõstituitur. Sin uerò absq; putredine serpat, erodẽdo. s. carnem circumstãtem: phagedæna dicetur: ab Auicẽna, [d] ulcus corrodens sẽ, nuncupatum est. Sin deniq; utrunq; sit putredo. s. atq; ẽt erosio. ut putredo ipsa circumuicinas partes unà cùm ulcere depascatur. uel ẽt absq; ulceris extensione sola putredo serpat, cuiusmodi in ipsius nonnunq̃; gãgrænæ primordijs fieri contingit. Tunc νομὴ dicetur. De qua Galenus[e] aliquandò loquens, inquit: Appellant nescio quomodo eum affectum omnes nunc medici νομὴν à uerbo νέμεσθαι, quod pascere significat: propterea quod pergere pascendo id uitium ab ægris particulis ad eas quæ integræ sint soleat: atq; harum semper aliquid ægris adijcere. Quare non à substantia indicatæ rei (haud. n. ulcus uel putredinem dictio νομὴ significat) sed ab accessorio (quod est ab ipso pascere) appellationem indiderunt. Tria igitur tanq̃; diuersa Galenus[f] interdùm supponit. Paulusq́; apertissimè indigitat:[g] Sic eodẽ capitis titulo proponens ⁊ περὶ νομῶν, καὶ σηπεδόνων, καὶ φαγεδαίνης quod est ⁊ de nomis depascente'ue putredine, & putridis, & phagedæna, seu corrodente. ⁊ Quòd si tria nomina confundere nonnunq̃; libuerit: nullum profectò absurdum succedet: modò rerum differẽtias obseruaris. At enimuerò (quod maioris momenti est) nõ parua hic ambiguitas insurgit. Siquidem Galenus alicubì[h] phagedænam

u libro de tum. præter naturam. cap. 14.

x ibidem coniũgendo cũ cap. 13. & 14. methodi cap. 17.

y 3. de tempera. cap. 3.

z 14. meth. cap. 17.

a 5. apho. cõ. 22.

Contra Manardum, & Tagaultium, et Agricolam.

b 4a. 4. tr. 3. cap pri. ante medium.

σηπεδὼν.

c 6. apho. cõ. 45.

d ubi supr. cap. 8.

νομὴ.

e 5. meth. cap. 4. in fine.

f 4. de cõp. med. secundum genera sec. 10.

g lib. 4. cap. 44.

h ut. 14. meth. cap. 17. et ita colligi põt: licet nõ necessario. lib. de tumo. præ na. ca. 14

Dubitatio.

gedænam à chironio, telephioq́;, ulceribus: tanq; commune genus à ſubiectis ſpeciebus diſtingui: Alicubi[i] uerò non tanq; genus à ſpeciebus, uerùm non ſecùs, ac tertiã ab illis maligni contumacis'ue (græcè κακοήθους) ulceris ſpeciem ſecerni oſtendit. Quam porrò in Galeni ſcriptis uarietatem plurimi nequaquàm olfacientes abſolutè, ac perpetim phagedænæ ſpecies eſſe tùm Chironia tùm Telephia ulcera (uel Galeni ſententia) ſupponunt. Cùm tamen non ex Galeni duntaxat monumentis elegiſſe promptum fuerit: uerùm, & ex ipſo ét Paulo. qui quidem ſeorsùm, ac proprijs cuiuſq; capitibus de Phagedæna,[k] & Chironijs[l] Telephijs'ue ulceribus determinauit. Itidemq; à Celſo etiam elicitur. qui de phagedæna priùs[m] ſub theriomate (ut uidetur) atq; herpete eſthiomeno intelligens. quin proprio nõnũq; nomine (quùm de colis affectibus loquitur[n]) cancri ſpeciem, more ſuo locutus, eſſe ſupponẽs, determinauit: De Chironijs nihilominùs ulceribus, tanq; à phagedæna, quin à toto cancri genere, atq; etiam theriomate, & eſthiomeno, dubio procul omni diſtinctis, proprio ſeorsùm loco ſcripſit[o]. nihil ſerpere affectum hunc (pro maiori difficultate) adiungens. Ad cuius nodi ſolutionem noſce quidem, ex Galeni ſententia,[p] oportet ꝙ ulcera, quæ ſemper maiora, & deteriora fiunt, omnia phagedænas antiqui nominabant: quo modo capta phagedæna, communiter inq;, Chironia, & Thelephia phagedænæ ſpecies dici poſſunt: ueluti nonnũq;[q] Galenus enuntiauit. Quidam uerò poſteriores (ſubdit Galenus[r]) ea diſtinguere cogitarunt, propriam ſingulis dantes appellationem: & quædam eorum Chironia nominantes, quædam Telephia, quædam Phagedænas, & alias adhùc curioſas magis afferentes appellationes. Hoc igitur ſecundo modo, propriè Videlicet ſumpta phagedænæ nomenclatura, nõ ſpecies, Chironia, & Telephia Galenus[s] poſuit, uerùm per ſe diſtinctas à phagedænis differentias. Quòd ſi horum nominum uarietas, aut æquiuocatio quampiam fortaſſis caliginem induxerit: ſufficiet nobis (Galeni[t] etiam præcepto) ex ijs, quæ aliquid loci occupant circumſtantis, nonnulla quidem herpetas nominare: quando ſummas tantùm partes cutis occupauerint: Alia uerò communi nomenclatura phagedænas: quæ carnem ſubiectam corrũpunt. Quinimmò ſat aliquandò fuerit ijs præſertim quorum labilis memoria ſit) communiori nomine cuncta κακοήθη hoc eſt maligna (Galeni[u] quoq; uenia) nuncupare. Atq; hæc pro Galeni, ſuis in ſcriptis, concordia dicta nunc ſint. Nam Celſi, ac Pauli ſententia, ex ijs quæ in Chironij, Telephij'ue, ulceris ſermone poſt hæc dicentur notiſſima fiet. Itaq; ut phagedænæ extremam manum imponamus, Trifariàm capi phagedænam ex iam iam præſcriptis elicitur. Primò communiſſimè, ut non exedentia modò ulcera, uerùm & ipſius uẽtriculi affectum, atq; apium labem, & deniq; iumentorum uulgò dictum uermem ſub ſua communiſſima ſignificatione concludit. Secundò & quidem arctiùs prout exedens corrodens'ue duntaxat ulcus indigitat. Quo tamen modo ad Chironia Telephiaq; ulcera genus exiſtit. Tertiò (& omnium arctiſſimè) ut erodentis adhuc ulceris quædam determinata ſpecies eſt: à Chironio nihilominùs Telephioq; differens. Quæ.ſ. carnẽ ipſam præter cutim exedit: non adeò tamen maligna, ut Chironium, Telephium'ue, aut Cancer eſt. Hoc autem tertio modo nos anteà ſumpſimus: quùm in tumorum catalogo uigeſimum ſecundum ordine ſtatuimus. Sicq; etiam nunc ipſum, ut ab alijs tumoribus diſtinctum, declaraſſe intendimus. Cuius materia (ueluti prædictũ eſt[x]) atra bilis, uitioſus'ue, aut corruptus ſanguis; qualis in cacochymia reperitur, eſt. Sed ne abſurdum quidem fuerit ſalſam nitroſam'ue pituitam,

i ut.2.meth.cap. 2.et.5.apho.cõ.22. 6.eiuſdem cõ.45 &.3.de tempera. cap. 3.

k De phagedæna lib.4.cap.44.

l De chironijs et telephijs. ibidem cap 46.

m lib. 5. cap.28. ſec.3.

n libro.6.cap. 18. ſec. 4.

o libro.5.cap.28. ſec.5.

Solutio.

p 6.apho.cõ.45. poſt prin.

q ut.14.metho. cap.17.

r ubi ſupra.6. aphoriſ.45.

s ut.2.meth.cap. 2.& 5.apho.22. 6.eiuſdem 45.et 3.de tẽperamẽtis cap.3.

t 6.apho.45.

u libro de tumo. præ natu.cap.14. in fine.

Phagedæna Trifariã (1°. capi poteſt. 2°. 3°.

x ſupra fol. 117. in fine. & 118.in prin.

tuitã, præcipuè atræ bili, aut melãcholico ſucco admiſſã, acrioréq; iã, ob aliquẽ feruorẽ, redditã phagedænæ cauſam aliquãdò exiſtere. ¶ QVA qdẽ exactiùs perpẽſa, cõdecens eſt ad Chironiũ Telephium'ue ulcus pertrãſire. Quæ tametſi Galenus ut duo uidetur[y] diſtincta ulcera ſuppoſuiſſe. Nihilominùs tamẽ ut unũ tumidũ ulcus anteà nos cõnumerauimus, Itaq; hoc ẽt loco determinabimus: tertiũ et uigeſimũ hũc tumorẽ ſupponẽtes. Id quod ut clariùs qdẽ elucescat: quadãtenùs circa nomina Chironiũ, et Telephiũ digredientibus, enucleandũ nobis eſt. Etenim ſciſcitãtibus, exqſiteq; ueſtigãtibus unde Chironiũ ulcus dicatur? uariæ ſunt dicendi formæ. Zenodotus. n. (uel Eraſmo[z] referẽte) qa Chiron centaurus, in bello aduersùs centauros, ictus ab Hercule, uulnus immedicabile accepit in pede: unde & periÿt: in parœmiam cõmigraſse autumat. Vt χειρώνειον ἕλκος .i. Chironium ulcus ſeu uulnus de immedicabili quouis malo, ſeu uulnere; aut etiam ſpontaneo ulcere dicatur. Plinius[a] uerò, atq; etiam Ouidius[b] non ſponte ab Hercule uulneratum Chironem teſtantur: At cum hic Herculis amici potiùs, exceptiq; hoſpitio arma pertractaret. Sagitta fortè fortunà incidit in pedem (ut Ouidius ait) ſiniſtrum. Indeq; hic mortuum, Plinius uerò centaurea curatum, referũt. Inquit. n. Naſo. Dumq; ſenex tractat ſqualentia tela uenenis, Excidit, & læuo fixa ſagitta pede eſt. Ingemuit Chiron, traxitq; à corpore ferrum: Et gemit Alcides, Hemoniusq; puer. &c. Quòd ſi mortem ob ſagittæ uenenum obÿſſe crediderimus: AEquè ac paulò priùs dictum ex Zenodoto eſt immedicabili de uulnere χειρώνειον ἕλκος intelligetur. Sin uerò non mortuum ſed centaurea ſemetipſum curaſſe Chironem, unà cùm Plinio, atq; aliÿs quoq; non paucis exiſtimarimus, Rõe cuius quidem curationis, quia ſemetipſum ab atrocis ueneni ui tam diligenter liberauerit, immortalem poetæ, quin ad perpetuam ſui nominis memoriam inter aſtra locatum effinxerunt: Centaureamq; ipſam poſteriores multi Chironion, ob ſanatum Chironem, appellarunt: Chironiũ inde uulnus, ulcus'ue dicendũ affirmabimus: Quoniã. ſ. uſq; adeò cõtumax, malignũq; eſt, ut ſalutiferam Chironis manũ, atq; artẽ, pro ſui curatione, deſideraret. ut qui ſi uenenoſum uulnus curauerit, promptiùs quæ uenenoſa non ſunt, etiã ſi malefica quouis modo ſint, ſanare poterit. Siuè aũt Chirõ mortẽ eo uulnere obierit: Siue ſemetipſum Cẽtaurea, uel alio quouis alexipharmaco liberarit: cũ plures aliÿ, ante ipſum ẽt Chironẽ, tali uulnere uel mortui, uel liberati fuerint: à qbus nomen deduci nõ minùs poterat. Magis qdẽ inde ulceris nomẽ deductũ eſſe mihi arridet. Quoniã. ſ. primus nõ herbarũ modò aut medicamẽtorũ (prout ex Plinio[c] didicimus) uerũ et chirurgiæ, antiqoris qdẽ (perindè ac ex Homero tamẽ Celſus,[d] q; Galenus[e] teſtãtur) medicinæ partis inuẽtor hic fuerit. Cuius raõe Chironẽ à manibus, manuũq; opere dictũ eſſe aiũt.[f] Qui et AEſculapiũ educauit,[g] ac Achillẽ erudiuit.[h] Cũq; (uelut Iſidorus ait) nõ hominũ dũtaxat, uerùm et iumẽtorũ quoq; medicinã, et præſertim (uti dictũ iã eſt) chirurgiã inuenerit: hõinis et equi filius à poetis fictus eſt. Quas ob res qa primus ille tale ulcus (uel Galeni[i] teſtimonio) ſanauit. Idcircò & ab eo tanq; primo, qn et peritiſſimo curatore nomẽ aſſumpſit. Quãuis aũt Chironiũ ulcus id dici nõ temerè queat, quodcũq;. ſ. Chironis experiẽtiſſimi, ac ſcleritiſſimi chirurgi curatricẽ ſalutiferãq; manũ ob ſui malitiã, cõtumaciãq;, & curationi rebellionẽ, exoptaret. Ne tamẽ in diſtincta nominis ſignificatio ſit: hãc ulceris ſpẽm à chirone primitùs ſanatã ueteres definierũt: Quæ nõ lethale qdem, ſed curationi cõtumax, ac ſoli (ſi curaturus reuiuiſceret) Chironi palmam exhibens ulcus præſefert. Chironium ergo ulcus (ut à Celſo[k] definitionem

Tumor 23[9] chironiũ Telephium'ue ulcus.

y ut. 14. meth. cap. 17. 5. apho. 22. ſexti. 45. & licet non expreſſe idẽ tamẽ uidetur 2 meth. cap. 2. et de tum. præternaturã cap. 14.

Chironiũ ulcus unde dicitur.

z chil. 2. cent. 8. prouerb. 21.

a lib. 25. cap. 6.

b in faſtis libro 5. poſt mediũ.

c lib. 7. naturalis hiſtoriæ cap. 56. ante mediũ et colligitur libro 30. cap. 1°. circa me.

d ĩ proœmio pĩ. circa prin.

e libro de ſalubr. ad traſybulum cap. 32. 33.

f Boccatius lib. de Genealogia deorum. 8. cap. 8.

g uide eundem lib. 5. cap. 19.

h ut idem lib. 7. cap. 16. & lib. 12. cap. 52.

i 2. meth. cap. 2.

Chironium ulcus quod.

k libro. 5. cap. 28 ſec.

nacti sumus) appellatur , quod & magnum est , & habet oras duas callosas , tumentes. Exit sanies non multa , sed tenuis : Odor malus , neq; in ulcere , neq; in eius tumore est. Nulla inflammatio , Dolor modicus est: Nihil serpit : ideoq; nullum periculum affert : sed non facilè sanescit . Interdùm tenuis cicatrix inducitur , deindè iterùm rumpitur , ulcusq; renouatur , & maximè in pedibus , & cruribus. Hæc de Chironio Celsus. Qui quidem cum nullibi penitùs de Telephio meminerit, idem esse id Chironio reputasse credendus est . Id quod à Paulo [l] manifestiùs habetur . Qui tametsi malefica malignáue priùs in titulo , quæ Chironia , & Telephia dicuntur ancipiti sermone proposuerat , dicens . περὶ κακοήθων ἑλκῶν ἃ χειρώνια , καὶ τηλέφια καλεῖται : quod est de malignis ulceribus , quæ Chironia , & Telephia uocantur . Ancipiti inq; sermone : cùm an idem , an diuersa sint , à chironijs Telephia , per hæc uerba determinare minimè queamus. Deinceps tamen se ipsum proculdubiò sic determinat , ut idem esse apud ipsum sole clarius sit : Cum subdat , τὰ παλαιὰ καὶ δυσκατούλωτα τῶν ἑλκῶν , οἱ μὲν χειρώνια προσηγόρευσαν , οἷα δὴ τοῦ χείρωνος αὐτοῦ δεόμενα πρὸς ἴασιν : οἱ δὲ τηλέφια , διὰ τὸ τὸν τήλεφον ἐν ἕλκει τοιούτῳ χρονίσαι. hoc est) ad uerbum fideliùs interpretantibus) Inueterata & quæ uix cicatricem recipiunt ulcera , nonnulli chironia nuncuparunt , tanq; Chirone ipso ad sanitatem indigẽtia. Alij uerò Telephia , propterea quòd Telephus in tali ulcere diutiùs perseuerarit . E quibus quidem Celsi priùs deinceps uerò Pauli etiam uerbis patet non in erosione , aut depastu Chironij rationem consistere (ueluti Galenus opinabatur , qui rationẽ phagedenæ in his posuit , [m] ac chironium deinceps , [n] Telephiumq; phagedænæ species existere adiunxit) uerùm in eo quod malignum , & curationi contumax est , ut inueterascere , atq; consenescere soleat , tùm Celsus , tùm etiam Paulus edocuerunt : Quibus & Arabum Princeps [o] assentire uisus est , à corrosiuis id distinguens , quod corrupto uocabulo alkirunie , corruptissimoq; algeromati , & alieronati apud ipsum legitur . Horum igitur sententiam , præcipueq; Celsi , quam à Galeno uetustioribus græcis exscriptam credimus , ueriorem esse omni semoto scrupulo tenemus. Nisi exedens ideò dici posse contenderis , nõ quia ad proximas & sanas partes ulcus ipsum

1 serpat . Sed quia & sanguinem ad affectam partem pro nutrimento , carnisq; generatione

2 defluentem corrumpat , quasiq; suo uitio exedat . Itemq; cicatricem , quam aliquandò effi cere uidetur , rursùs depascatur , ac profundam sæpenumerò cauitatem , eminentibus præcipuè callosis utrinq; oris retineat : qua de causa exesum quodammodo ulcus dicere possimus.

Verùm enimuerò ad Telephium reuersi idem esse Chironio reputamus , alia tamen ratione sic dictum : Quoniam.s. Telephus Nisiorum (ut aiunt) rex eo affectus sit : siue à Chirone deinceps curatus euaserit : siue Chironis manum desiderans , eo tandem consenuerit . Quod si non ulcus , at uulnus Telepho (prout nonnulli uolunt) ab Achille illatum , & ab eodem quoq; sanitati restitutum intellexerimus : ut Ouidius [p] etiam ijs carminibus innuit . Vulnus Achillæo quæ quondàm fecerat hosti, uulneris auxiliũ Pelias hasta tulit. Vnde natum quoq; adagium Eustathius scribit , [q] ὡς ὁ τρώσας καὶ ἰάσεται : quòd qui uulnus intulit , Ille idẽ persanabit. Quãobrẽ Telephiũ dicetur , quoniã.s. Telephus passus sit , & quòd salutarẽ Achillis manũ reqreret. Sic .n. nõnulli exponũt. Nosce tamẽ operæpretiũ ẽ , eadẽ quoq; uia idem Chironum dici posse : Tùm qa Achilles à Chirone educatus fuit. A quo rationabile est aliqua præsidiorum genera didicisse , quibus Telepho quoq; salutem præberet . siue

l lib. 4. cap. 46.

Contra Galenum.

m 2. meth. cap. 2.

n 14. meth. c. 17.

o 4^a. 4. tr. 3. cap. p^o. post mediũ & uide rursùs cap. 10. circa princi.

Telephiũ ulcus unde dicitur.

p lib. p^o. de remedio amoris post principium.

q uide Cælium Rhodiginum lib. 19. lec. antiquarũ cap. 10. uersus finem.

siue rubigine æruginéue, siue Achillæo ab inuentore nuncupata herba: siue utroq; usus medicamento, prout nonnulli (Plinio [r] quoq; referēte) uolūt: Telephum Achilles sanauerit. Adeò ut pariter chironium dici queat: Quoniā nō nisi Chironis arte sanari ualeat. Tùm secū dò quia Chiro (uelut anteà diximus) AEsculapiū educauit. A quo etiā plurima in chirurgica facultate Aesculapiū didicisse uerisimile est. Quāobrē Chironiū quoq; illud dici meretur, etiam si ab Aesculapio curatum esset: ut quia Chironis arte saluatum esset. Quoniā uerò nos hic non de uulnere, at de tumoroso, malignoq; ulcere loquimur. Idcircò Achillis tam uulnerantis, q̄ curantis opere neglecto, Telephium ulcus spontaneū intelligemus, ab humorum prauitate genitum, quo Telephus diuturno tempore afflictus est, eundemq; chironij definitione à Celso nobis declarata concipiemus. Galenus autem quanuis pro duobus abinuicem distinctis ulceribus chironiū & Telephium sumpsisse uideatur. Quia tamen nullibì uel alterum exquisitè definiuit: Quin potiùs aliquandò [s] huiusmodi nomina, tanq̄ superuacua reputans, satis superq; fore dixit, uel κακοήθη, hoc est maligna, uel (ut alibi [t] uoluit) phagedænas cō muni nomēclatura nuncupare: Ex aliorū liquet opinione locutum, ac ignorasse potiùs exquisitam prædicti ulceris definitionem: Qua de re sat sibi fore ait, quòd maligna, cōtumaciaq;, & ut credidit exedentia ulcera sint scire: quo etiam pacto ex Asclepiade communē quandā Chironij definitionem tetigisse nonnunq̄ uoluit, [u] dicens: Nominant.n. sic, uidelicet chironia, ulcera non mediocriter maligna contumaciáue, sed maximè talia. Nos igitur (ut receptui demùm canamus) quod uerosimilius, atq; etiam Celso, nec nō Paulo cōformius est, secuti, unam ulceris speciē, non duas reputauimus. Qua de causa tertiū & uigesimū tumorē numerantes chironium, Telephium'ue diximus. Magisq; ad id accessimus. Quoniam Princeps [x] quoq; chironium ulcus (sub corrupto licet uti diximus uocabulo alkironie) aliquandò nominās, Telephium tamen ut sub illo intellectum prorsùs reticuit. Huiuscemodi ergo ulcera (ne longiùs progrediamur) tumorosa sunt: quæ passim quotidie coram ecclesijs, præsertimq; in sollennibus festiuitatibus conspicimus, in pauperculorum mendicorum quandoq; brachijs, sæpissimè autem cruribus, ac maximè in tibijs, & pedibus. Quæ adeò quidem in illis occalluerunt, ut uix doleant. Et uniuersum ferè per orbem uagantur, elemosynam illius ulceris occasione non orantes modò, sed efflagitantes. Adeò ut ad finem usq; uitæ perdurans tale ulcus, non minùs lucri claudis, ac Ars quælibet sanis reportet. Qua de causa neq; uellent ab eo liberari, tam libenter cum illo, ceu perpetuo eorum socordiæ, ac segnitiei, simul ac gulositatis alitore uiuunt. Cuius quidem ulcerosi tumoris causa, materiáue melancholicus proculdubiò succus est, atræ nonnunq̄ bilis, ob frequentem corruptionem, non nihil admistum retinens. At de Chironio Telephióue ulcere satis superq;, ut proposito conducit, dictum nunc sit. Ad quartum ergo & uigesimum tumorem deueniamus. Scabiem inq̄, græcè uerò ψώραν appellatam. Quam profectò longis, uarijsq; ambagibus circumscribere superuacaneum est: cum sole clarior omnibus, passimq;, affectus sit: Nihilominùs tamen quia lepræ affinis, congenerq; est, ab eadem. s. causa, tenuitate duntaxat aliquantula, minori'ue crassitie (prout uidebimus) differente, originē ducēs: Hac de causa utranq; insimul (perinde, ac sæpenumerò Galenū, [y] ac posteà Paulum [z] obseruasse offendimus) determinare certū est. Quò præsertim Lepræ nomē, in quo nō leuis æquocatio cōcidit, qdnā græcis, qd'ue barbaris præseferat, perspicuū euadat. Sicq; uigesimū qntū

Cōtra Fuchsium.

Chironia, Telephiáue ulcera quæ.

Tumor. 24.

Scabies.

r lib. 25. cap. 5. & lib. 34. ca. 15.

s de tumo. præterna. cap. 14.

t 6. aphoris. cō. 45.

u .4. de compōe med. secundū genera cap. 4.

x 4. 4. 1. tra. 3. cap. p°. post medium: & cap. 10. circa prin.

y ut de tum. præterna. cap. 14. 2. de sympt. causis cap. 6. lib. de cibis boni et mali succi in fine. 14. meth. cap. 17. & sæpè.

z lib. 4. cap. 2.

Tumor .25. Lepra.

antea propositum tumorem enuclearimus. Quanta.n.Barbarolatinorum dogmatis confusio sit: è qua non semel pernities emanet, uel in huiusmodi duntaxat affectus definitione, confertim cui uis etiam candidato elucescet: Cùm nesciant eorum plurimi lepram à lepra: & elephantum ab elephanto discernere. Græcorum inq; medicorum, Hippocratis, Galeniq; monumenta sectantium, λέπραν, Et Plinij, multorumq; pariter latinorum lepram, à lepra cunctorum ferè medicorum (quos uidimus) Arabum: Et ab alia quoq; Haliabbatis lepra. Quam tertiam à duabus prætactis, non Haliabbatis modò, sed græcorum quoq;, ac latinorum nonnullis diuersam esse declarabimus. Itemq; tam Græcorum, q; latinorum elephantum, ab elephanto Razis, & Auicennæ distinguere nesciunt. Pro quorum profectò nominum cognitione, aduertendum sedulò est, λέπραν Hippocrati, & Galeno, cæterisq; græcis (quos uidere nobis licuit) illorum dogmata sectantibus medicis: Nec non plurimis (perindè ac prædictum iam est) Romanis, aliud nomen minimè uestigantibus, at eadem lepræ nomenclatura, quam græci usurparunt, contentis: affectum quempiam usq; adeò à Razis, Serapionis, Auicennæ, Abenzoaris, atq; omnium penè barbarolatinorũ lepra, grauissimo inq;, pernitiosissimoq;, nedùm fœdissimo affectu differentem, huiusq; respectu leuissimum præseferre: Vt eiusdem generis cum ψώρα (quam nos, Plinio [a] quoq; teste, scabiem latinè dicimus) λέπραν esse protulerint. Solius.n.cutis affectus ambæ (Galeno [b] docente) sunt. Quamobrem de ambabus insimul, lepra uidelicet, ac psora loquens Paulus ait.[c] Vterq; affectus superficiei asperitudo est, cum pruritu, & consumptione colliquatione ue corporis, originem ex melancholico humore trahens. Dicit autem Paulus ξ μετὰ ἀποτήξεως σώματος ξ idest cum consumptione colliquationeue (est .n. ἀπότηξις, qua semper aliquid à corpore abscedit, eliquaturq;) Quoniam, ueluti Galenus inquit,[d] ex mutatione consistunt solidarum partium: haud postmodum oborta, sicuti meliceris, atheromata, &c. Eo tamen differunt (quemadmodum Paulus[e] adiunxit) quia lepra profundiùs, circularibusq; erosionibus corporis cutẽ depascit, & pisciũ instar, squamulas ex se remittit. Psora uerò scabies ue summa infestat potiùs, uarieq; figurata, furfuracea ex se corpuscula remittit. Quam porrò sententiã Aetius [f] quoq;, ex Archigenis decreto, cõprobat. Et si latiùs multò passim uulgares scabiei nomẽ (ueluti rectissimè noster olim præceptor Manardus [g] aduertit) usurpãt: ut nõ propriè dictã modò græcorũ ψώραν: sed plures alios, modò uarias insimul corporis partes, tàm cũ uera scabie, q; sine illa molestẽt, affectus, prædicta scabiei nomẽclatura significare cõsueuerũt. Vt Furũculos, Phlegmonas, Erysipelata, Rhagadas, profunda & crustacea ulcera, Psydracia, Exanthemata, Herpetas, & id genus multa. Dixi tã si unà cũ uera scabie eandẽ partẽ affligẽte, q; si absq; illa molestẽt. Modò tamẽ propria scabies nõ penitùs absit: uerũ alias intereà partes erodat. Quoniã igitur lepra, et scabies eiusdẽ generis affectus ĩ cuti, et ab eadẽ cã facti sũt. Idcircò nõ temerè (prout dictũ est) Paulus uno eodemq; insimul capite de utrisq; determinauit.[h] Princeps aũt distincta seorsùm capita de scabie,[i] et græcorũ lepra [k] cõposuit. Quã qdẽ leprã ipse modò Albaras nigrã, modo Impetiginẽ excorticatiuã appellat. Verũ de scabie latiùs adhus Prĩceps ipse, q; græci, locutꝰ ẽ: ut ĩ excorticatã (quã lepræ uiciniorẽ reputamus) et nõ excorticatã: ĩ humidã, et siccã: ac demũ ĩ fœdã, et nõ fœdã distinxerit: Nec solũ ab atrabilario succo, sed à salsã ẽt pituita, uel biliosa, aut quouis modo corrupto uitiosóue sanguine originẽ suã ducere scabiẽ uoluit. Fœdamq;

uel exitu-

a libro 20.c.po.
b lib.de tum.præterna. cap. 14.
c lib.4.cap.2.
d 14.meth.cap.17.circa prin.
e ubi supra.

Lepra, et scabies quò differunt.

f lib.13.cap.ulti.
g lib.7.epistolo.2.

Lepra, et scabies eiusdẽ generis affectus.

h libro 4.cap.2.
i de scabie 7a. 4.tra.3.cap.6.
k De lepra ibidẽ tr.2.cap.9.12.& tr.3.cap 3.

uel exituras secum trahere, uel ad impetigines (intellige, ut posteà declarabimus, excorticatiuas, quæ nil aliud, q̄ lepræ græcorum sunt) uel alsahafati (hoc est, ut uidelimus, achorem, ac cerion fauum'ue) conuerti nonnunq̄; posse determinat: Quæ quidem omnia, (ut causas quoq; scabiei pernouerimus, quas tùm in hac ipsa tùm in alijs præternaturam tumoribus inquirimus) ex ipso met Arabum Principe discamus, talia scribente.[l] Materia ex qua generatur scabies,[i] Aut est materia sanguinea, cui admiscetur cholera, quæ forsitan cõuersa est in melancholiam, uel conuersa est pars eius in melancholiam:[2] Aut materia sanguinea cui admiscetur phlegma salsum baurachium. Et prima quidem est scabies sicca, ad grossitudinem decliuis. Et altera est scabies humida, & humiditas eius est humiditas ad subtilitatem decliuis. Et illa (ut paulò post subdit) quæ est magis sparsa, & corpulentior, & acutioris capitis ex omnibus Bothor, est acutioris humoris. (intellige magis sparsam, in altum, & corpulentiorem, hoc est in tumorem magis eleuatam) Et quæ est latior, & uehementioris profundationis, eius humor est minoris acuitatis (Quam proculdubiò sententiam ab Hippocrate,[m] atq; eius interprete Galeno desumptam liquet: Quùm lata exanthemata nõ admodùm purginosa esse conscribunt) Et scabies quidem fœda (in calce inquit Princeps) attrahit exituras, & permutatur ad impetigines, & Alsahafati. Quò autem scabies à pruritu differat, rectè (ut uidetur) Princeps ipse explanat, dicens.[n] Et scabies quidem differt à pruritu in hoc, q̄ cum pruritu non sunt Bothor, sicut sunt in scabie: quoniam ipsa est à materia grossiore, & minùs declinante ad salsedinem, & in ea generatur. Legimus autem ⟨grossiore⟩ tametsi Auicennæ codex ⟨subtiliore⟩ scriptum habeat: Quam quidem literã dubio procul omni deprauatam esse reputamus ut hinc Gentilis, & aliorum interpretum contentiones deleantur. Atq; idipsum ex eiusdem paulò ante scriptis uerbis primùm ostendemus: deinceps uerò ex Galeno, cæterisq; etiam Arabibus confirmabimus. Inquit igitur Princeps. Et causæ quidem generantes materiam scabiei sunt causæ generantes materiam pruritus: Verùm ipsæ (quæ. s. generant scabiem) sunt fortiores, & appropinquant causis generantibus pediculos, & alsahafati, & furfures, & impetiginem: Et approximant eis in curatione &c. Si causæ igitur scabiem generantes appropinquant causis pediculos, aliosq; prænarratos affectus generantibus, cui dubium crassiores ijs, quæ pruritum duntaxat excitant, existere? Cum præscripti affectus ex atrabilario potiùs succo generentur? Qua de re idem ait. Et ad ultimum materia pruritus aggregatur inter duas cutes. Quòd si de ea aliquid est in corpore (intelligo cutis) tunc est scabies sicca. Quæ uerba crassiorem proculdubiò materiam scabiei connotant, in qua profundiùs aliquid offenditur. In pruritu.n. (prout anteà dixerat) non accidit ex profundo aliquid. Quam sententiam à Serapione,[o] atq; Haliabbate[p] colligere facillimè possumus. At cur à barbaris suffragium mendicare enitimur? Si Galenum singula exactissimè declarantem obtinuimus. Qui quidem de expultricis facultatis motu, unà cum rei molestantis sensu loquens,[q] ait: in quibusdam affectibus non motus esse, at tantum sensus. Cuiusmodi. s. sensus in ulcerosa lassitudine aduertuntur. Atq; hoc etiam magis in pruritu (qui κνισμός græcè nuncupatur) quippè in quo symptomate pruritusorum excrementorum est tantùm sensus. Neq;.n. aliter ea nominare datur: Nisi quis nitrosa ea, & salsa, uel amara nominare uelit: talis nanq; natura eorũ est. Licet autem id intelligas, tùm per ea quæ extrinsecùs habentur: ueluti urticam, & scillam,

l 7.4.tr.3.ca.6.

Duplex scabiei species.

pª. 2ª

m .6. de morbis uulg. cõmentario. 2. tex. & com. 29. & .6. aphorismorum 9.

n 7.4.tr.3.c.6.

Scabies & pruritus quomodo differãt.

Auicennæ locus.

o 5. breuiarij ca. 6. & 7.

p 8. theoricæ ca. 17.

q .2. de sympt. causis. cap. 6. post prin.

κνισμός.

& muriam, & mare, aliaq; id genus: Nihiloq; minus per ea quæ in ipso sunt corpore. Quippe illotos, & sordidos, & qui cruditate laborant, & qui nutrimenta mali succi comedunt, hos pruritus exercet, Multoq; magis scabiosos, & leprosos. Propterea quod in his affectibus & copiosior, & crassior est uitiosus succus. Quo utiq; & diutius & magis scabunt, quam ulli alij, qui citra talem pruriunt. Nec tamen iuuantur: Nec si seipsos immodicè scabendo excorient. Propterea nimirum quòd eiusmodi succus infixus in ijs manet: Ac (ut ita dixerim) cuti impactus hæret. Non.n.adeò exiguus, & tenuis est, sicut in illotis, aut sorde affectis: sed plurimus, & crassus, interim uerò & glutinosus. Omnia igitur eiusmodi symptomata à uitioso succo proueniunt. Diffident inter se causæ tùm qualitate, tùm magnitudine, itemq; quiete, & motu. Quippè tenuis, falsus, immotusq; succus in ijs est, qui pruriunt. Paruus, tenuis, mordens, & immotus in ulcerosis affectibus. Multus, salsus, crassus, & immotus in lepra, & scabie. Paruus, tenuis, & mordax, cum exiguo motu, in horroribus. Quòd si uehementiùs mouetur, uel copiosior, mordacior'ue est, concutientem rigorem infert, non horrorem. &c. E quibus quidem Galeni uerbis luce clarius fit scabiei materiam ea, quæ solum pruritum induxerit, crassiorem esse. Itemq; uelut ulcerosa lassitudo ad horrorem, horrorq; ad rigorem, ut eius quædam præuia dispô comparatur: eodem pacto, pruritus ad scabiem, hæc uerò ad lepram refertur. Adeò ut quemadmodũ horror, paruus quidam rigor: & Rigor, magnus quoq; horror; Galeni decretis, dici potest. Ita quidem indecens absurdum'ue minimè fuerit, pruritum esse leuem, atq; imbecillem scabiem: Rursusq; hanc esse maximum firmumq; puritum. Ratione cuius intantùm scabunt patientes, ut ulcera, pustulasq;, & dolores, ac deniq; inflammationes in ipsis patientibus partibus excitent. Quinimmò nil impedimento fore arbitror, si scabiem, dixerimus leuiorem esse lepram: Aut hanc fortissimam scabiem nuncuparimus. Cùm in eo, quod magis minus'ue est, huiuscemodi affectus abinuicem differant. Haud.n.obstare interim poterit: quia.s.prurigo humoris tenuitate à scabie differat. Cùm tenuioribus pruriendo, ac scabendo per halitum digestis: crassiores sæpenumerò partes retentæ, ac magis assatæ scabiem: & demùm magis, ac magis assiccatæ, nec non combustæ, subtilioribus semper portionibus discussis, lepram quoq; producere queant. Ex præscriptis etiam Galeni uerbis pruritum à scabie, & lepra secretum esse: quùm uidelicet absoluto nomine pruritum, grecæ uerò κνισμὸν proferimus: At scabiem, & lepram fortiori, ac multo pruritui, necessariò coniunctas esse liquet. Nec minùs tam pruriginis, quam scabiei materia innotescit: quæ non solùm atra bilis, at salsa etiam nitrosáue pituita, uel sanguis quoq; uitiatus, aut multæ amaræ bili nedùm atræ commistus aliquandò est. Quæ rursùs materia quotiès in maiorem adustionem, & crassitiem're ducta fuerit, lepram gignere nonnunq; consueuit. Serapio lepram, & psoram eodem capite amplectens, [r] illam impetiginem excoriabilem, & albaras nigram, hanc uerò pruritum ipse, uel potiùs interpres (quam tamen literam postea corrigemus [n]) nuncupauit: aliudq; deinceps caput de pruritu [s], aliud autem ab ijs seorsùm de scabie [t] adiunxit: quemadmodum de uera quoq; impetigine, græcorũ.s.lichene seorsùm anteà determinauerat. [u] Quod autem pruritus nomine, psoram: albaras uerò nigræ, ac impetiginis excoriabilis dictione, lepram uoluerit: ex eo statim liquet, quoniam à Paulo uerba de lepra, & psora transcripsit: Dicens. Istæ duæ ægritudines simul sunt asperitas in superficie corporis extrinseca, Cùm

pruritu

Materia. Pruriginis. Vlcerosæ lassitudinis. Lepræ, et scabiei. (cor m .p m Horroris. (2 m Rigoris.

Obiectio. Responsio.

3 m.

4 m.

r .5. breuiarij cap.4.
n fo. 128.
s ibidem cap. 6.
t ibidem cap. 7.
u ibidem cap. 2.

pruritu, in quibus excoriatur cutis: & accidunt ex humore melancholico. Verùm tamen impetigines excoriabiles (quas iam in capitis titulo prædixerat esse albaras nigras) ambulant, & reuoluuntur in concauitate corporis secundum reuolutiones, & cadunt ex eis cortices rotundi. Pruritus autem est pustulæ in eo, quod apparet de corpore: et figurantur cum coloribus, & expelluntur ostraca furfurea. Quæ quidem nō alia, q̄ Pauli uerba esse, tametsi uitiosa (ut barbarorum mos est) nemo sanæ mentis est, qui negare poterit. Quod.n.Paulus ait: profundiùs lepram depascere: Serapio ⸢in cōcauitate corporis⸣ habet. Quod item ille, circularibus erosionibus lepram depascere inquit: hic, & reuoluūtur, ait, secundum reuolutiones. Aliaq; (ut patet) barbaro modo relata sunt. Attamen eādem Pauli sententiā præseferunt. A quo deinceps Serapione Princeps[x] etiam assumpsit: qui modò Albaras nigram, modò impetiginem excorticatā ipsam lepram uocat. QVA de causa Leonicenum hic à principis phantasia deuium extitisse perspicuum est. Qui albaram nigram Auicennæ, Pauli, & græcorum psoram esse credidit: Itemq; impetiginem excorticatiuam ab albara nigra, penès eundem Auicennam, distingui reputauit: Concedens interim impetiginem excorticatiuam eandē esse cum ea, quæ à Galeno, pauloq; lepra dicta est. Ex eo uerò Leonicenus motus est: quoniam de impetigine excorticata (siue.n.excorticatam, siue excorticatiuam dixeris, idem est) loquens Princeps, hæc uerba scripsit[y] ⸢Et de impetigine est excorticata, propter uehementiam siccitatis, & multitudinem profunditatis. Et est sicut albaras nigra, & sicuti cortices.⸣ Quibus quidem uerbis, aliud esse albaras nigram, ab impetigine excorticata, insinuat. Quod.n.est sicuti alterum, non idem uidetur esse. Dubitatione tamen dignum esse Leonicenus ait, cur Auicenna hoc in loco impetiginē excorticatam dixerit esse sicut albaras nigram: qui tamen in alio capite superiore[z] Albaras nigram ita definierat. Albaras nigra est impetigo excorticatiua, & est scabiositas accidēs, aspera, uehemens, & facit squamas sicuti piscium, cum pruritu, & est propter humorem melancholicum inhibentem de eo, quod est iuxta ea, inhibitione fortiore, q̄ in colore imprimat tantùm: Et est de antecedentibus lepram, & est cum malitia. Hæc quidem Auicēna: qui sibi quodammodo contradixisse uidetur, cum albaras nigram esse impetiginem excorticatiuam dixerit: deinceps uero impetiginem excorticatiuam esse sicut albaras nigram pronunciarit. Pro cuius contradictionis solutione præmissa, quam anteà[a] retulimus, inter leprā, & psoram, ex paulo, distinctione, subdit. ⸢Lepra igitur apud Paulum, est impetigo excorticatiua apud Auicennam⸣ id quod uerum esse confirmabimus. ⸢Sicuti impetigo non excorticata, apud eundem Auicennam, est Lichen apud græcos⸣ atq; idipsum uerum quoq; aliquatenùs esse demonstrabimus. Minimè tamen admittentes quod deinde subdit, dicens ⸢Albaras autem nigra, est Paulo Aeginetæ psora. Quamquidem albaras nigram Auicenna ab impetigine excorticatiua separauit.⸣ Quam quidem opinionem Leonicenus ex duobus confirmat,[1] tùm quia Princeps, loco quasi differentiæ, adiunxit ⸢Et est Scabiositas accidens, &c.⸣ Quod uerbum (.s.Scabiositas) adiunctum inditio esse ait tantùm importare Auicennæ albaras nigram, quantùm græcis authoribus psora.[2] Tùm secundò quia Razē nonnunq; Baras pro scabie usum esse inuenimus. ut ex quodam illius dicto à Galeni monumentis transcripto comprobat. Verū eninuerò nec uerbum⸢scabiositas⸣ quod traducentiū, non Principis est, mouere ad eius phantasiam potest, neq; Razis authoritas Principem interpretari

x 7.4.tr.2.cap. 9.12.& tract. 3. cap.3.

Contra Leonicenum.

Libro de morbo gallico.

y 7.4.tr.3.ca.3.

z tr.2.cap.9.prope medium.

Auicennæ cōtradictio.

a fo.124.

Leoniceni solutio.

Impugnatio.

terpretari potest : cum de alia re RaZes loquatur . Vltrà quòd bifariàm capere Baras, & scabiem : communiter inquam, & propriè, absurdum non est . At de RaZe aliàs sermo habebitur . Nunc autem Principis intentionem, ex definitione potiùs albaras nigræ ab ipso datæ, atq; etiam à quo exscripsit authore, Serapione inquam, uenari facillimè poterimus . præsertim cùm legerimus, apud Auicennam, Albaram nigram emittere squamis piscium similia : esse uehementer asperam, adeóq; malignam, ut præuia sit ad lepram suam(idest græcorum elephantiasin) affectio . Et quod non sanatur, si sit antiqua : in hoc.n.à morphea nigra differre uoluit,[b] quoniam excoriatio, squamositas, & testositas in hac sunt : quæ in morphea nigra minimè inueniuntur . Quæ nemo quidem nescit (ueluti perdoctè ante nos Manardus[c] aduertit) scabiei, uel(quod idem est) psoræ non cõuenire : quam in superficie magis consistere, tùm Paulus,[d] tùm ex Archigine Aetius .[e] Nec squamis piscium, sed furfuri similia emittere scripserunt . Atquì Principis mentem, quicunq; Serapionem priùs contemplatus fuerit, ignorare non poterit : modò unum in titulo traducentis errorem anteà correxerit : Cùm ait, [f] ❴De impetiginibus, in quibus excoriatur, & scinditur cutis:& sunt Albaras nigra, & pruritus.❵ In quibus quidem uerbis uidetur Serapio pruritum, impetiginis excorticatæ speciem tenere . quod non sic congruum, neq; ipsius etiam menti, uidetur : cũ de pruritu, atq; etiam impetigine seorsùm[g] determinarit . Quadere ex ipsius etiam, atq; Auicennæ, unà cum Pauli, quem transcripserunt, decretis, hoc modo titulus legendus est. ❴De impetiginibus ĩ quibus excoriatur, & scinditur cutis : & sunt albaræ nigræ : & de scabie.❵ Adeò ut pruritus loco, nõ in titulo tantùm, sed intùs etiam pro his scripto capite, unà cum Paulo, scabies, uel psora legatur . Id quod, cum per se notum, uel medicinæ candidatis sit : comprobare particulatim non aggrediar . Ad Auicennæ duntaxat contradictionem, quæ Leoniceno difficultatem induxit, conuerti operæpretium esse ratus . Dictio ergo ❴sicut❵ hic similitudinis nota non est, sed expositionis, ipsius diuisionis . Perindè atq; solemus etiam aliquãdò dicere ❴Animal aliud est rõnale, sicut est homo: Aliud irrationale, ut Asinus:etc.❵ Quamobrem non aliud, aduerbium ❴sicut❵ quàm ❴ut❵ exempli quidem signum, & non similitudinis ostendit . Perspicuum uerò est non posse, nec deberi Barbarorum dictionibus omnimoda, concinnáq; series adaptari : præsertim cùm illorum idiomatis expertes simus . At satis superq; fuerit, quùm ex ijs, à quibus exscripserunt, authoribus intentionem nacti fuerimus. Verùm, ut primum nostri instituti propositum tandem absoluamus . Quæ à græcis λέπρα dicitur, ab Arabum Principe, atq; etiam Serapione Albaras nigra, & impetigo excorticatiua nuncupatur : genere interim ab albara alba (uti deinceps ex ipsis met Serapione, ac Principe demostrabimus[h]) differens . NEC solum barbari Serapio.s.atq; Auicenna impetiginis nomine, tametsi adiuncto epitheto, excorticatiuæ, græcorum medicorum lepram indicarunt . Verùm & Celsus quoq;, pluribus iam annis ante illos, impetiginem latinè appellauit . Qui quidem priùs scabiem, his uerbis definiuit :[i] Scabies est, durior cutis, rubicũdior, ex qua pustulæ oriuntur : quædam humidiores, quædam sicciores . Exit ex quibusdam sanies . Fitq; ex continuata exulceratio pruriens . Serpitq; in quibusdam citò . Atq; in alijs quidem ex toto desinit : In alijs uerò certo tempore anni reuertitur . Quò asperior est, quoq; prurit magis, eò difficiliùs tollitur . Itaq; eam, quæ talis est ἄγριαν, idest feram, græci appellant . A cuius deindè curatione expeditus Celsus, impetiginem describit[k] quam scabiei quoq;

b 7.4.tr.2. cap. 9. circa finem.
c lib.7. epi.2.
d lib.4. cap. 2.
e lib.13. cap. ult.
f ĩ titu. capitis.4
Serapionis locus.
g de pruritu cap. 6. de impetigine cap.2. ibidem.
Solutio cõtradictionis Auicennæ.
h infra fo.
i libro.5.cap.28. sec.15.
Scabies secundum Celsum.
k Ibidẽ sec. 16.

quoq; remedio curandam edocuit. Vt hinc primùm elici promptiſſimè queat non aliud impeti-
ginis nomenclatura à Celſo intendi, q̃; Hippocratis lepram. Quamquidem eiſdẽ remedijs,
quibus & ſcabies curatur, ſanãdam eſſe non Paulus modò, qui uno eodemq; capite de lepra,
Pm. & ſcabie determinauit: [l] Verùm & ipſe etiam Aetius [m] confirmat. qui medicamẽtũ (quod
ad Protarchum authorem Celſus [n] retulit, quoq; ualentius eſſe non aliud, ad impetigines,
atq; ad ſcabiem pertinere ait) ex Archigene ad pſoras in callum obduratas, & ad leproſos
affectus proſperè accomodatum ſcripſit. Idem nanq; medicamentum eſt. Niſi quòd loliaceã
2m. quoq; farinam Aetius adiunxit: ac pro humida reſina terebinthinam determinat. Secundò
Celſi impetiginem nil aliud, q̃; græcorum lepram præſeferre, inde eligi poteſt: Quoniam li-
chenas intellexiſſe non licet. Cum nullus author græcus, neq; etiam latinus tot genera in li-
chene unq̃; agnouiſſe inuentus ẽ. quæ tamen quatuor ĩ impetigine Celſus enarrat. Duo in-
terim in papulis ſupponens. quas deinde græcorum lichenas Celſo demonſtraſſe comproba-
bimus. [o] Quatuor aũt illa genera, ſiue gradus in lepra (ut uidebimus [p]) adaptare difficile
3m. nõ eſt. Atq; idipſum tertio rurſus inditio cõfirmatur: quia nullum de lepra caput in Celſi mo-
numentis reperitur. Qua de re ſi non ſub impetigine comprehenderit: nullibi talem affectũ
intellexiſſet. Quem nihilominùs Celſo incognitum: fuiſſe ne per ſomnium quidem arbitrandũ
eſt. Cùm uetuſtiſſimus author Hippocrates [q] quem in pluribus ipſe æmulari conatus eſt, non
ſemel leprã nominarit: Multiq; adhùc Romani medici lepram uocantes, ut Plinius, [r] Mar-
cellus, [s] Aemilius Macer, [t] Apuleius Madaurenſis, [u] Scribonius Largus, [x] omnibus notam
fuiſſe lepram ſignificent. Quartò idem perſuaderi poteſt: quoniam ſcabie peior à Celſo, uel
4m omnium leuiſſima impetigo ponitur. Etenim prima ſpecies (ait) quæ minimè mala eſt, ſi-
,, militudine ſcabiem repræſentat: Diſtat tamen ab ea, quia magis exulcerata eſt, & Varis
,, ſimiles puſtulas habet: uidenturq; eſſe in ea quaſi bullulæ quædam, ex quibus interpoſito
,, tempore ſquamulæ reſoluuntur: certioribusq; temporibus reuertitur. Reliquæ autem ſpecies
hac prima deteriores ſunt: adeò ut quarta curationem omninò non admittat. Quam obrem
impetiginis nomine apud Celſum intelligi græcorum lichen minimè poteſt, quam Plinius [y] la-
tinè impetiginem conuertit. Is.n. λειχὴν (Galeno [z] atq; etiam Paulo [a] teſtibus) facilè in
pſoram ſcabiem'ue, & lepram tanq̃; in peiores morbos pertranſit. quo quidem tempore, ubi
.ſ. in pſoram, aut lepram pertranſierit: non modò ualidè ſiccantibus medicamẽtis indiget: qui-
bus ſolis lichen exiſtẽs, contentus erat: Verùm ſupra reſiccantia pharmaca: repurgantia etiã,
5m. & exterſoria expoſtulat. Atq; ex ijs quæ prædicta iam ſunt, quinta ratio elicitur, Celſi
uidelicet impetiginem non aliud, q̃; græcorum lepram nobis oſtendere: Cum papulam dixe-
rit, niſi ſublata ſit, in impetiginem ſuam conuerti. Eius uerò papulam nil aliud nobis, q̃; græ-
6m. corum lichenem præſeferre, ab hac impetigine lepra'ue expediti demonſtrabibus. [b] Ad ſe-
xtam nunc coniecturam permigrantes: quoniam. ſ. ſquamas emittere cuncta impetiginis ge-
nera Celſus oſtendit: quas lepræ potiùs, q̃; alteri morbo proprias eſſe, unà cum eroſione,
aſpredineq; inſimul ex eius definitione liquet: unde (ut uidebimus) λέπρα quaſi λέπιρα
per ſyncopen. i. ſquamoſa nuncupatur. λεπίς. n. græcè ſquamam ſignificat. Ideò nõ ſimpli-
citer impetiginem Princeps, [c] ac Serapio: [d] Sed impetiginem excorticatiuam, ſeu excorti-
catam nuncupabant. Squamas autem licheni græcorum nullus, quem uiderimus, attribuit:
At ſummæ cutis aſpredinem eſſe cum aliquo pruritu aiunt: leuioremq; cutis infectionẽ eſſe,
q̃; pſora,

Impetigo apud Celſum q̃ ſignificet leprã octo ĩditijs probatur.

l lib. 4. cap. 2.
m libro. 13. cap. 126. uerſus finem
n ubi ſupra. ſ. ſec. 15. & 16.
o folio.
p infrà in 8. rõne
q ut. 3. apho. 20. & lib. de affecti. poſt medium & 2. de morbis muliebribus uer. finẽ
r ut lib. 20. cap. 9 13. 17. 21. 22. & lib. 21. et ſæpe. in ſequentibus.
s libro de medi. cap. 19.
t cap. de oſtrutio de ſinapio, de caule, de belleboro nigro & cap. de lolio.
u lib. de uirtutibus herbarum.
x cap. 250.
y lib. 20. cap. pri.
z lib. 5. de cõpoſitione med. ſecundum loca. cap. 3. poſt principia & circa medium.
a lib. 4. cap. 3. in principio.
b infra fo.
c 7. 4. tr. 2. cap. 9. & tr. 3. cap. 3.
d 5. breuiarij cap. 4.

q̄ psora, uel lepra sint. Dumq; talis manet lichenis impetiginis'ue nomen, apud Celsum uerò Papulæ, quemadmodum apud nonnullos Volaticæ nomenclaturam retinet. Sin autem peior sit, nomen sicuti & formam commutat. Si nanq; per extimam adhuc tantummodò superficiem extenditur, & furfuracea corpuscula emittit: ψώρα à græcis, à nobis scabies uocatur. At si manifestas squamas facit, satisq; profunda est, cutim uniuersã non cuticulam modò erodens, à græcis pariter atq; latinis medicis lepra dicitur. Haud uerò nobis obstat, quoniam Author Introductorij,[e] quisquis tandem ille fuerit, squamas ex cute abscedere inquit: sub quibus rubicundior locus, fereq; exulceratus apparet. Præter id.n. quòd tanq̄ spurium illegitimum'ue Galeni librum respuere possemus: si quæ squamulæ in lichene, præsertimq; agresti remittuntur: non instar squamarum piscium, quæ in lepra sunt: & ueræ squamulæ dicuntur, ab interiori potiùs cuti, q̄ à cuticula secretæ: Sed furfuraceæ sunt, à cuticula genitæ: quæ quidẽ furfures potiùs, q̄ squamulæ dicendæ forent. Quam ob rem Plinius[f] agrestem lichenem (quam ut uidebimus mentagram usurpato uocabulo nuncuparunt) non squamis, at fœdo cutis furfure, totos utiq; uultus, dein uerò & colla, pectusq;, ac manus occupare testatus est. At secùs Cælium Aurelianum de lichenis iumentorum aliquandò loquentem intelligere oportet: quùm ait.[g] Sunt autem squamulæ anteriorum crurum, sub armorũ partibus, in ipsis animalibus natæ: has græci lichenas uocant, siue chelidonas: Nos uerò impetigiues, siue hirundines. Haud enim Cælius morbum in equorum cruribus accidentem declarare, aut curare intendit: uerùm quandam substantiam callosam potiùs q̄ osseam naturaliter equorum cruribus adnascentem intelligit: quam æquiuoco etiã nomine lichenem, siue impetiginem nuncupabant: & ex Serapionis græci, empiricorumq; sectæ institutoris[h] præcepto, ex castoreo, & equorum impetiginibus lichenis'ue, medicamẽtum specialiter epilepsiæ congruum refert. Quem rursùs equi lichenẽ cum oleo infusum per aurem, dentes percussu uexatos confirmari Plinius docuit.[i] Est autem hoc (ut subdit) non Hippomanes: quod alioqui noxium omitto. Sed in equorum genibus, ac super ungulas. Inquit uerò lichenẽ non esse hippomanes, quod nõ in genibus, aut unguibus nascitur: at in frõte. ut de eo iam anteà[k] quoq; scripserat: Carunculam esse dicens, in fronte pulli equini, ab ortu naturæ adnatam, caricæ magnitudine, colore nigro. Quam statim ædito partu mater è fronte dentibus auellit. Quòd si priùs quis abstulerit: pullum mater ad ubera non admittit. quam obrem equis innasci amoris ueneficium hippomanes prædixerat. Virgiliusq; idem innuit dicens:[l] Quæritur & nascentis equi de fronte reuulsus, et matri præceptus amor. &c. Hac caruncula mulieres medicamenta componentes uertere homines feruntur in furorem: Idcircò ut noxium hippomanes, perindè ac prædictum iam est, Plinius[m] omittit: lichenemq; potiùs oleo infusum in aurem eius, cuius dentes patiuntur, inijcit. Quod autẽ subdit Plinius, dicens: Præterea in corde equorum inuenitur os, dentibus caninis maxime simile. &c. nõ ampliùs de lichene intelligendum est: at de quodam ossiculo in illorum corde inuento sermonẽ habere liquet. Qua de causa non admirari Lodouicum Cælium Rhodiginum nequeo: qui hæc fortassis Plinij uerba coniungens, ait[n] lichenas ossicula uocant, canini dentis imagine, genibus equorum, & propè ungulas adnascentia: At de his obiter usq; adeò dictum sit: ad nostrum propositum conuertamur: Celsi uidelicet impetiginem Hippocratis, Galeniq;, ac reliquorum græcorum ferè omnium medicorum lepram significare dicentes. Eo tandem indi-

tio moti:

Obiectionis solutio.
e cap. 13. uersus finem.
f lib. 26. cap. pri post principia.
g lib. pri. chronion cap. 4. uersus finem.
Lichen equorum quid.
h Celsus ĩ proœ. pri. ponit Serapionem primum fuisse empiricæ sectæ Introductorij uero author primum ponit Philinum. secundũ uero Serapionem.
i lib. 28. cap. 11. circa finem.
k libro 8. cap. 42 uersus finem.
Hippomanes quid.
l 4. æneidos uersus finem.
m lib. 28. cap. 11. uersus finem.
Contra Cœlium Rhodiginum.
n lib. 21. lectionũ antiquarum cap. 24. propè mediũ.

tio moti: quoniam squamas habere cunctas impetiginis species Celsus posuit. Quæ uidentur magis lepræ, q̃ licheni græcorum adaptari. Haud quaq; uerò barbarorum lepram sub impetigine Celsi comprehendere licet. Cum elephantiasis nomenclatura (quemadmodum post hæc ostendemus) alibi[o] talem morbum declarauerit. Sed & alio quoq; signo Leonicenus[p] Celsi impetiginem græcorum esse lepram eligit: quoniam omnia maximè genera (Celsus ait) oriuntur in pedibus & manibus, atq; ungues quoq; infestant. Quod postremum dictum uel ipsum probare queat quod intendimus. Cùm nõ solùm græci authores, Sed Plinius quoq; author Romanus ungues leprosos sæpissimè nominet. Demùmq; (ne in immensum probatio hæc excedat) alio, & quidem efficaci, signo, quod demonstrare intendimus confirmatur. Quoniam quatuor genera ponit Celsus, qui gradus quidam uidentur: pro maiori uidelicet, aut minori materiei malignitate, atq; adustione diuersi. Primus.n. gradus similitudine scabiem repræsentat, ac rubet: magis tamẽ, q̃ scabies exulceratus est: Qua de re & illa peior est: ultrà ꝙ squamulas emittit. quo modo lepra à scabie differt. Quoniam uerò lepra cũ uehementiùs augetur, ac sæuior euadit in elephantiasim conuerti consueuit: Id autem euestigiò, ac sine latitudine nõ fit: Idcircò sensim, ac ueluti per gradus quosdam sæpissimè pertransit. Quamobrem & secundum genus succedit rubicundius, asperiusq;, ac demùm (ut ex ijs, quæ Celsus illi attribuit, liquet) priori lõgè peius. Tertium deinde genus in deterius adhuc labitur. adeò ut nigrum ob maiorem adustionẽ euaserit. Quoniam autem exurens calor quæ humida sunt denigrat: Sicciora uerò in cinerem cõuertit, ac dealbat. Ideò ad subalbidum quartum deniq; genus permutatur. ad quem colorẽ ultimò lepra conuerti solet. Adeò ut (quemadmodum posteà uidebimus) ab albedine lepræ nomenclatura, penès aliquos etiam græcos, imposita sit. Verùm priùs q̃ id ostendamus operæpretium esse duximus singula impetiginis genera apud Celsum perpendere. Quò faciliùs quæ dicta, necnon dicenda sunt, iudicare ualeamus. Impetiginis ergo species (inquit[q]) sunt quatuor. Minimè mala est quæ similitudine scabiem repræsentat. Nam & rubet, & durior est, & exulcerata est, & roditur. Distat autem ab ea, qa magis exulcerata est, & uaris similes pustulas habet: uidenturq; esse in ea quasi bullulæ quædam, ex quibus interposito tempore squamulæ resoluuntur: certioribusq; hæc temporibus reuertitur. Alterum genus peius est, simile papulæ ferè, sed asperius, rubicundiusq;, figuras uarias habens. Squamulæ ex summa cute discedunt: Rosio maior est: celeriùs, & latiùs procedit: Certioribusq; etiam nonnunq̃ priori temporibus, & fit, & desinit. Rubrica cognominatur. Tertia etiamnùm deterior est. Nam & crassior est, & durior & magis tumet: in summa cute funditur, & uehementius rodit. Ipsa quoq; squamosa, sed nigra procedit: & latè & tardè eminùs serpit. In temporibus aut oritur, aut desinit. Neq; ex toto tollitur: Nigræ cognomen est. Quartum genus est quod curationem omninò nõ recipit, distans colore: Nam subalbidum est, recenti cicatrici simile: Squamulasq; habet pallidas, quasdam subalbidas, quasdam lenticulæ similes: quibus demptis nõnunq̃ profluit sanguis. Alioquin uerò humor eius albidus est, cutis dura, atq; fissa est, proceditq; latiùs. Hæc uerò omnia maximè genera oriuntur in pedibus & manibus: atq; ungues quoq; infestant. Hactenùs quidem Celsus de quatuor impetiginis speciebus. Quarũ ultima subalbida est, squamulas interdùm pallidas; interdùm uerò subalbidas remittens. Atq; idipsum ei professò respondet,

o libro.3. cap.25

p libro de morbo gallico.

Impetiginis, lepræ'ue gradus quatuor.

q libro.5. cap. ultimo sec. 16.

Impetiginis eædem species quatuor.

Lepra quomodo ad album transit.

r cap. 13. circa finem.

Introductorij locus.

s scholio. 8. uersus finem.

ctò respondet, quod de lepra Introductorij Author [r] retulit, dicens: λέπρα πάθος μὲν καὶ αὐτὴ δέρματος, ἐπὶ τὸ λευκότερον, καὶ τραχύτερον, τρεπομένου. quod est: Lepra passio quidē & ipsa cutis est, ad candidius, asperiusq; conuersæ. Cutis n. est quæ ad candidiùs asperiusq; conuertitur: non passio. quadere nō ⸢τρεπόμενον⸣ ut in græco textu habetur, sed ⸢τρεπομένου⸣ legimus, ad cutim referentes, non ad passionem. Nisi ⸢τρεπόμενον⸣ in actiua significatione, tanq; medium cōmuneq; acceperis: passionem quæ cutim conuertat intelligens. Innominatus uerò Author Scholiorum in Theriaca Nicandri, super uerbo ⸢σπείρῃ λεπρύνονται⸣ ait: [s] Τὸ δὲ σπείρῃ λεπρύνονται, ἀντὶ τοῦ ἢ τραχύνονται, ἢ λευκαίνονται. ἀφ᾽ οὗ καὶ ἡ ἐν τοῖς σώμασι, παρὰ φύσιν λευκότης καλεῖται λέπρα. hoc est: quod autem dicit ⸢reuolutione leprificantur⸣ uel capitur dictio illa ⸢λεπρύνονται (quam nos, sententiam potiùs, q; sermonis latinitatem obseruantes ⸢leprificantur⸣ traduximus) pro eo quod est τραχύνονται, idest asperantur. uel idem est, quod λευκαίνονται, idest, dealbantur. à qua uidelicet uerbi significatione, quoniam. s. λεπρύνω, idest leprificor, idem est, quod λευκαίνω, hoc est, dealbor, contigit: Vt ea quæ præter naturam in corporibus albedo fit, lepra nuncupetur, uel (quod mihi magis arridet) non uerbum ⸢λεπρύνω⸣ priùs ⸢dealbor⸣ significat: ut inde ⸢λέπρα⸣ quæ. s. præter naturam albedo est. dicatur. At potiùs ab eo φ is affectus in quo cutis præter naturam alba effecta est, λέπρα nuncupatur, contingit, ut ⸢λεπρύνω⸣ pro ⸢dealbor⸣ capi possit. Sicq; uerba illa intelligerē ⸢ἀφ᾽ οὗ καὶ ἡ ἐν τοῖς σώμασι &c.⸣ hoc est: leprificantur dicit Nicander pro eo quod est ⸢asperantur⸣ uel ⸢dealbātur⸣ ab eo quòd et quæ in corporibus præter naturā albedo est lepra nuncupatur. Cuius innominati licet Authoris sententiam Lodouicus Cælius [t] admittit. Qua de causa & anteà [u] Persarum consuetudinem ex Herodoto retulerat, dicens; legimus in syncerioribus Herodoti codicibus. Apud Persas si ciuium quis lepra cœperit affici, aut leuca, ad urbem eum minimè commeare, nec alijs promisceri. Obtingere autem ista: quòd is in solem quippiam deliquerit. Si uerò in hasce causationes incidat peregrinus, illum cæteri hinc inde extrudunt. Quin & hoc argumento albas columbas nemo nō abigit (quāq; Cælius literæ deprauationem non aduertit: ubi apud Nicādrū legitur ⸢λεπτύνονται⸣ pro ⸢λεπρύνονται⸣ uel si mauis ⸢λεπραίνονται⸣ Hinc fortassè motus ē Author illius libri, qui Hippocrati ascribitur: Cui titulus est περὶ παθῶν (siue polibi, ut Galenus [x] existimasse uidetur, & in græco libri titulo, πολύβου. i. prolybi dicitur, siue alterius cuiusuis, aut ipsius etiam Hippocratis sit) ut pituitam lepræ causam esse pronuntiarit, dicēs ⸢[y] λέπρη, καὶ κνησμὸς, καὶ ψώρη, καὶ λειχῆνες, καὶ ἀλφὸς, ὑπὸ φλέγματος γίνονται. hoc est lepra, pruritus, scabies lichenes impetigines'ue, aut secūdum Celsum papulæ, ac uitiliginis species, alphos dicta, ex pituita gignuntur⸣. Id quod, nisi de salsa pituita intellexerimus, falsum prorsùs est. Quos quidem prænarratos affectus turpitudinē magis, q; morbos esse idem Author adiunxit: haud negans (opinor) morbos esse, at magis turpitudinem, q; morbos non iniuria determinans. de qua tamen re aliàs. Nunc uerò lepræ nomen, penès græcorum placita, uestigamus. Etenim, perindè ac prædictum iam est, albedinem præter naturam in corporibus factam nonnulli lepram uocari dixerunt. Quæ quidem albedo si cum aspredine, cutisq; (quam solam apprehenderit) erosione, prurituq;, ac desquamatione fiat: lepra tunc speciali nomine dicetur. Sin uerò absq; prurigine, ac squamis, &

t libro. 26. lectionum antiquarum cap. 9. circa finē.

u libro. 5. lec. antiquarū cap. 8. uersus finem.

Nicandri locus.

x 6. aphorismorū com. pri. uersus finem.

y uersus finē lib.

mis, & omnimoda erosione: quin læuissima (ut Aetius inquit)[z] existente cuti, non eam modò, sed subiectam quoq; carnem præter naturalis hæc albedo occupauerit: leuce nuncupatur. Quã tùm affinitatis, tùm albedinis (quã lepram uocari, apud quosdam etiam Græcos, anteà [a] demonstrauimus) ratione, lepram quoq; nominasse nonnullis placuit. Cuiusmodi fortassis sententiæ fuit Innominatus Author, Nicandri Theriacã enarrãs. Cùm præternaturam factam albedinem, leprã nominari scripserit: quam alij propriè leucen uocant (ut uidetur) intelligens. Quas ob res mirum non est: si non Hali Abbas modò leprã, pro leuce assumpserit: Sed DIVVS etiã AVGVSTINVS lepram coloris esse uitium super Euangelio crediderit. Ab aliquo enim uetustiore etiam Græco id didicisse potuerunt. Nos autem hìc non omnium, sed medicorum Græcorum, ut Hippocratis, Galeniq;, & eorum qui hos sectati sunt, lepram uestigamus. Eamq; psoræ scabiei'ue congenerẽ esse determinauimus. Iudeorum intereà lepram, quã Mosaica lex [b] à DEO Optimo Maximo reuelata ab integris hominibus separandã præcepit: Ne'ue quispiam sanus leprosum tangeret: quoniam extemplò uel contactu, uel sola conuersatione inficeretur: non coloris modò uitium, sed plagas quoq; ac scabiem & morbi (ut patet) contagionem ostendere legimus. Quãq; plura in Leuitico dicuntur quæ figurata potiùs et supra nostri ingenij uires existunt. Quam ergo Redemptor noster CHRISTVS miraculosè sanauit, [c] non Græcorum lepram esse reputamus, sed elephantiasim, & quam Arabes ferè omnes (præter Hali Abbatẽ) lepram nuncuparunt. Parùm nanq; differre Arabum, atq; Hebræorum idioma, cuiuis pernotum est. Qua de re tàm si Græcè nunc, q; Latinè, aut quouis idiomate scribantur Euangelia, Hebræorum semper lepram (cùm apud ipsos facta miracula sint) quæ & eadem Arabum est, intelligendam esse opinamur. Constantini uerò leprã infrà, cùm de elephantiasi sermo fiet, enucleare conabimur. Ex his ergo quæ dicta, nec non dicenda sunt, facillimè cognosci potest, quàm parùm nominibus fidendum sit: nisi res bene fuerit explorata. Quandò & lepræ nomen leuem, apud Græcos propemodùm omnes, morbum à scabie psora'ue non multùm differentem: Apud Hebræos autem, Arabesq; ferè cunctos grauissimum, ac perniciosissimum, maximeq; contagiosum: Apud Hali Abbatem uerò, atq; aliquos alios, & quidem pauculos, difficilè curabilem, non perniciosum tamen affectum, quin coloris potiùs uitium significat. QVEMADMODVM & Impetiginis nomẽ apud Latinos uariam significationem præsefert. Siquidem apud Celsum, prout anteà demonstrauimus, [f] prænarratam Græcorum lepram repræsentat. Apud Plinium uerò, pluresq; alios etiam ex ueteribus Romanis, uulgò dictam uolaticam: à Græcis uerò lichenem indigitat. Id quod hoc etiam in loco, ubi de impetiginibus propter lepras meminimus, consequentiæ ducti necessitate declarandum, ob incidentes præcipuè quasdam difficultates, proposuimus. A Plinij uerbis de lichenis alicubì scriptis, exordium sumentes: quùm sic ait. [d] Sensit & facies hominum nouos, omniq; æuo priore incognitos, non Italiæ modò, uerùm etiam uniuersæ propè Europæ morbos. Tunc quoq; nec tota Italia, nec per Illyricum, Gallias'ue, aut Hispanias magnoperè uagatos, aut alibì, q; Romæ, circaq;. Sine dolore quidem ullo, aut sine pernicie uitæ: Sed tanta fœditate, ut quæcunq; mors præferenda esset. Grauissimum ex his lichenas appellauere, Græco nomine: Latinè (quoniã à mento ferè oriebatur) ioculari primũ lasciuia (ut est procax natura multorum, in alienis miserijs) mox, & usurpato uocabulo, Mentagrã, occupantem in multis totos utiq; uultus, oculis tan-

L tùm

z lib.13.cap. ultimo circa prin.

Leuce

a fo.132.

Lepra Iudeorum.

b quã legẽ uide Leuit.cap.13.14.

c ut Matthæi ca. 8.& Marci.1.& Lucæ.5.&.16.

Nota.

Impetigo apud alios Latinos.

f fo.129.130 131

Lichen Plinij & Græcorũ.

d lib.26.cap.1.

Mentagra.

tantùm immunibus: descendentem uerò & in colla, pectusq;, ac manus, fœdo cutis furfure. In quibus Plinij uerbis, priùs q; ultrà progrediamur, nouum fuisse hunc morbum didicimus: ac, (ueluti post hæc, ex ipsius iterùm uerbis, referemus), ante Tiberij Claudij Cæsaris principatum penitùs incognitum. Qua de causa cũ inuadere primũ occeperit innominatus erat. Id quod qui tunc temporis uiuebant aduertentes, nouumq; morbum alijs significare quopiam rato nomine cupientes, duo nomina confertìm imposuerunt: quorum alterum à Græcis (ob alterius affectus, tali nomine iam anteà penès illos nuncupati, similitudinẽ, ac serpendi, impetendiq; symptoma) quasi mutuùm acceperunt: pro Græco nomine Latinũ ei affectui, impetiginem scilicet reddentes. Alterum uerò a sede affecta nomen imposuerunt. Primũ ergo totum Græcum nomen est λειχῆν. quod Græci passim impetigini (eiusdem Plinij testimonio [e]) dedicauerant. Eadem nanq; ratione dictũ esse, λειχῆνα Græcè opinor (ἀπὸ τοῦ λείχω, quod est lambo: quoniã s. lambendo proserpat. uelut etiam in petris lichen herba solet) & Latinè impetigo impetix, & petigo. quoniã uidelicet (uti festus ait) propinqua petat: Quintusq; Serenus: [r] uitium est, quod ducit ab impete nomen. Qua ratione Serpiginẽ quoq; alij, nõnulli uerò Herpiginẽ appellant. Dixi primũ nomen totum Græcum extitisse. Nã secundũ nomen uitiosæ cõpositionis est, ex dimidio Græcum: ueluti ex altera parte Latinũ: contra Grammaticorum præcepta. Ex mẽto. n. Latina dictione, et ἀγρεύειν uerbo Græco, quod significat capere: seu nomine ἄγρα. quod capturam præsefert. qa. s. mentum caperet: seu menti captura sit. Ad similitudinem Græcorum nominũ, ποδάγρας, & χειράγρας: quæ pedum aut manuum capturæ sunt: quæ tamẽ rectiùs, utraq; ex parte Græca, cõposita sunt. Quam quidem cõpositionis nouitatem, ac uitium aduertens Plinius: ioculari primùm lasciuia, mox usurpato uocabulo Mentagram nuncupauisse Romanos ait. Nomenclaturæ impositionem à se minimè comprobari, per hæc uerba insinuas. At omissa nominum speculatione, rem potiùs ipsam aggrediamur. Oculis enim duntaxat immunibus totos nonnunq; uultus occupantem lichenem Plinius refert. Galenus [f] uerò & oculos etiam aliquandò contingere testatur. Id quod impossibile quidem non est, q. q; rarissimè contingit. Cùm & ipsos oculos Bothryon, Cœloma, Argemon, Epicauma, Cancer, Vnguis, ac plura præter hæc: de quibus quidem posteriùs erit sermo, uel ulcerosorum affectuum genera molestare soleant. Fortassisq; largiùs oculos Galenus intellexit. ut palpebras etiam oculos cooperientes oculorum nomine significarit. Verùm enimuerò an ueterrimis, ac prioris sæculi uiris notus hic affectus fuerit, contemplandum ex ipso etiam Plinio [g] succedit. Non fuerat enim (ipse inquit) hæc lues apud maiores, patresq; nostros. Et primùm Tiberij Claudij Cæsaris principatu medio irrepsit in Italia, quodam Perusino Equite Romano quæstorio scriba. Cum in Asia apparuisset: inde contagionem eius apportante. Nec sensère id malũ fœminæ, aut seruitia. plebesq;, humilis, aut media: Sed proceres ueloci trãnsitu, osculi maximè, fœdiore (multorum, qui perpeti medicinam tolerauerant) cicatrice, q; morbo. Causticis nanq; curabatur. Nec nisi usq; in ossa corpus exustum esset, non rebellante tædio. Quo mirabilius qd potest reperiri? (post pauca subiungit) aliqua gigni repentè uitia terrarum in parte certa, certisq; membris hominum, uel ætatibus, aut etiam fortunis. Tanq; malo eligente, hæc in pueris grassari, illa in adultis: Hæc proceres sentire, illa pauperes. Hactenùs quidem Plinius. Aduersus quem tamen Leonicenus, ac nonnulli deinceps alij insurrexerunt. Inquit. n. post relatã Plinij sententiam Leonicenus. [h] Ego uerò de alijs Europæ partibus non planè habeo statutum

e lib. 20°. cap. 1.

Lichen & impetigo unde dicãtur

r cap. 11.

Mentagra, nomẽ uitiosum.

Lichen in oculis.

f 5. de cõp. med. secũdũ loca cap. 3.

g lib. 26. cap. 1.

Mentagra an ueterrimis incognita.

Leonicenus cõtra Pliniũ

h libro. de morbo Gallico in prin.

tum quid sentiam. Illud pro certo affirmare ausim: multis, anteq; Claudius imperaret, annis lichenas fuisse Græcis familiares. Quando Hippocrates author Græcus uetustissimus cùm multis alijs in locis,[i] tùm præsertim in tertia particula aphorismorum[k] in morborum uernalium mentione, lichenum commeminit. Vt mihi magis fiat uerisimile uexasse id malum etiam Italiam: Quanuis fortè longo temporum interuallo ante Claudium, sed nondum Romano Imperio ad exteras nationes propagato. atq; ideò minùs à Græcis medicis Roma frequentata, defuisse eidem morbo nomenclatores. Idcircò donec sine nomine perstitit, fuisse interim obscuriorem. Sicuti postea Claudio imperante, iam Græcis artibus, ac præcipuè Medicina uigente in ciuitate, lichenas, atq; mentagram uocitantes, fecere illustriorem. Simile quoddam nostro hoc æuo accidit. Iam enim insolitæ naturæ morbus Italiam, & multas alias regiones inuasit. Pustulæ sunt à partibus obscænis incipientes: mox totum corpus, atq; ipsam præcipuè faciem occupantes, præter fœditatem, magnum insuper cruciatum plerunq; afferentes. Huic tamen morbo nondum nostri temporis medici uerum nomen imposuere: sed uulgato nomine, malum gallicum uocant. Quasi eius contagio à Gallis in Italiam importato: aut eodem tempore & morbo ipso, & Gallorum armis Italia infestata. etc. Hæc quidem contra Plinium Leonicenus. Qui tamen aliud nil asserit, q; Hippocratem, aliosq; Claudio Cæsare uetustiores lichenem agnouisse: uerisimileq; sibi uideri (& si nulla ratione, uel authoritate comprobat) id malum etiam Italiam uexasse. Eius autem uerba absq; ullo etiam authore, uel ratione dilatans Fuchsius[l] addit, ꝑ paucis ante Tiberij Claudij principatum annis, in Italia cognitus fuerit. Verùm enimuerò quod maiorem ijs reprehendendi Plinium, ansam præbere potest, idipsum est. Quoniam Galenus de hoc morbo etiam sub nomine Romanis usurpato meminit: scilicet Mentagra (quanuis deprauatus Græcus codex {μελιτάγρας} pro {μεντάγρας} habeat) nil tamen an nouus hic morbus sub Claudij Cæsaris principatu cœperit, Galenus tetigit. Vltrà ꝑ pleriq; authores, ex quibus pharmaca huic morbo conferentia citat, ante Claudium uixisse leguntur: & Impetiginis nomen longè ante ea tempora Latinis notum fuit. quod de nullo alio morbo accipi debere uidetur, quàm de lichenibus à Græcis appellatis. Quos ipse etiam Plinius[m] aliquotiès impetiginem Latinè conuertit. Atq; hac quidem ultima, ex Galeno præsertim desumpta coniectura, omninò ueram non esse Plinij sententiam Cornarius[n] etiam comprobat. Nos autem cùm nullam uideamus efficacem rationem, aut priscorum authoritatem Plinio aduersari, Magis illi credendum Historias colligenti, q; nostræ existimationi reputamus. Quapropter primùm Plinij uerba considerare oportet. Haud enim toti simpliciter Europæ incognitum esse hunc morbum priori sæculo inquit: Verùm {propè} adiunxit. uniuersæ enim propè Europæ dicit, Maximam Europæ partem, non omninò totam, hoc loquendi modo significans. Ex quo nec ei aduersari dicendum, si quispiam in Europæ aliqua parte huiuscemodi affectum prænouerit. Secundò perpendendum est, quoniam & si Hippocrates de lichenibus alicubi meminerit: Nullibi tamen adeò contagiosum hunc affectum ostendit, ut uel osculo, uel solo contactu plures homines inquinet: quemadmodum de Mentagra Plinius,[o] atq; etiam Marcellus[p] testantur. Quin talem habere discretionem Plinius ait, ut nec fœminas, nec seruos, neq; humiliorem, aut mediam plebeculam, sed proceres duntaxat inuaserit. Quæ omnia propriam quandã noui morbi nunq; anteà definiti naturam præseferunt. Quamobrem, omni

i ut lib. 2. de morbis muliebribus uersus finẽ & li. de affect. post medium.
k aphor. 20.
Leoniceni glossa.
Gallicus morbus.
l li. 2. parad. ca. 17
Galeni locus.
m ut lib. 20. ca. 1.
n in annotationibus super. 5. de cõpo. med. sec. loc. cap. 3.
Plinij defensio
o lib 26. cap. 1.
p cap. 19.
Lichen duplex.

omni penitus reiecto ſcrupulo, duplicem eſſe lichenem opinamur. Alterum quidem de quo Hippocrates, ueterrimiq; illi Græci, uel ante ipſum Claudium Cæſarem, locuti ſunt: quẽq; non Plinius modò, ſed omnes ferè ueteres Romani, excepto Celſo, impetiginem Latinè appellarunt. Alterum uerò prioribus, ante Claudium, temporibus incognitum: quem Romani, ob nominis penuriam, prius Græcorum nomine, alteri affectui, cui ſimillimus hic eſſet, impoſito, deinceps uerò uſurpato uocabulo Mẽtagram nũcuparunt. Alij autem λειχῆνα ἀγρίαν. ideſt lichenem ſylueſtrem agreſtem'ue aut ferũ (Vt ex Archigene Galenus [q] refert) nominarunt. Hac de cauſa Plinius [r] ſcribens {impetiginem, & ſcabiem: quam pſoram, & lichenas uocant.} referendo ſcilicet ſcabiei Latinæ dictioni pſoram, Impetigini uerò lichenas: ut detur apertè ſecundùm uetuſtiores Græcos ſic nominatos lichenas intelligere. quare ſimpliciter ait {uocant} ſcilicet Græci. Quos tamen quia Romani, reſpondente Græcis nomine, ĩpetiginẽ dixere, Idcircò ubi ubi Plinius de huiuſmodi affectu ĩtellexiſſe uoluit, ĩpetiginis nomine ſignificauit: [s] derelicto Græco uocabulo alteri lichenum generi: [t] ne uitioſam amplius nomenclaturæ compoſitionem Mentagræ ſcilicet unà cum uulgaribus, uſurpet. Adeò ut mirum non eſſe debeat, ſiquidem in uno eodemq; capite lichenum & impetiginis remedia ſeorsùm diſtinctis (ut dictum eſt) nomenclaturis deſcripſerit. [u] Atq; ubi de nouo agreſtiq; lichene meminit, [x] nil de impetigine protulerit. Hunc igitur nouum lichenem, uſurpato à Romanis uocabulo, Mentagram nominare nos poſſumus. Alterum uerò & quidem ueterrimum, omnibusq; gentibus communem, uel impetiginem, uel ex Celſo papulam uocabimus. Qui tamen (ut uidebimus [y]) utranq; præfati lichenis ſpeciem latina dictione inſinuare uolens: duplicem quoq; papularũ manierẽ poſuit: quarum alterã ἀγρίαν, hoc eſt agreſtem, ſeu feram ex Græcis appellauit. Quòd ſi non duos, at unũ eſſe lichenem: aut ſi duos, agreſtem nihilominus priori quoq; ante Claudium Sæculo uel Italiæ pernotum, obſtinatè contenderis: Nihiloſecius tamen & huiuſmodi affectus contagionem, & contagionis modum, quo uidelicet proceres tantùm oſculo inuaderet, nouum eſſe inficias ire nequiueris. Quam porrò epidemiam Galenus apertiſſimè innuit, dicens [z] {Cum in Vrbe Mentagra appellatus morbus inualeſceret.} Quo tempore plurima lucratum eſſe Pamphilum excoriatorio medicamento retulit. Quoniam ſcilicet plures inſimul homines tali morbo inquinati uexabantur. Nam Soranus medicus (referente Marcello [a]) quondàm ducentis hominibus hoc morbo laborantibus curandis, in Aquitania ſe locauit: Aduenerunt q; ex Aegypto, genitrice talium uitiorum, medici (Plinius [b] ait) hanc ſolam operam afferentes, magna ſua præda. Siquidem certum eſt Manilium Cornutum ex prætorijs Legatum Aquitaniæ prouintiæ, ſeſtertia. CC. elocaſſe, in eo morbo, ad curandum ſeſe. Acciditq; ſæpius ut noua contra genera morborum medici gregatim ſentirentur. At priusq; ad alia progrediamur, Marcellum (cuius anteà meminimus) iterùm conſideremus: Quem manifeſtè lichenem, ſiue Mentagrã ab impetigine diſtinctã intellexiſſe liquet. Quoniã ſeorsùm hos affectus curat. In primis.n.plura ad lichenem ſiue Mentagram remedia propoſuit: dein uerò impetiginem tã recentem, q̃; inueteratam, atq; etiam ſcabidam curat. Rurſusq; ſeorsùm hæc ſubdit. [c] Si locum, quem impetigo adludit, auro circumſcribas, poſtea eum omninò non adpetet. Loco quem mentagra obſederit, fimũ murinũ tritum ex aceto oportet imponi.etc. E quibus uerbis, oĩ reiecto liuore, Plinij (quã ſupra declarauimus) [d] ſententia liquet: lichenẽ mẽtagram'ue Romanorum

[q] 5. de cõpo. med. ſecũdũ loc. cap. 3. uerſus finem.
[r] lib. 20. cap. p°.
[s] ut lib. 20. cap. 9. 14. lib. 22. cap. 25. et lib. 23. cap. 7. et in proœ. & alibi.
[t] ut lib. 20. cap 1 9. 13. 21. 22. & lib 21. ca. 19. 20. et ſæpè.
[u] ut libro 23. in proœ. & cap 7 et lib. 20. cap. 9.
[x] lib. 26. cap. 1. et 3.
[y] fo. ſequenti.
[z] lib. 5. de cõpo. med. ſecundũ loc. cap. 3.
[a] lib. de medicamentis cap. 19. circa principia.
[b] lib. 26. cap. pri.
[c] ubi ſupra poſt principia.
[d] fo. præſenti.

rum ab impetigine, quam Græci lichenẽ quoq; dixerunt, distinctos affectus esse. Id quod
pro Plinij defensione assumpsimus. Haud.n.existimãdum est Marcellũ Celsi instar impe
tiginẽ, pro Græcorũ lepra cepisse: Cũ & lepræ curationẽ per se eodẽ capite posuerit. Latis
sima igitur (ut his finẽ imposuerimus) lichenis, post Claudiũ, nominis usurpatio facta est: ut
mitem aliquadò, leuissimãq; impetiginem præ se ferat. quæ uel sola hominis saliua deleri facil
limè queat. Nonnunq; uerò, pessimum affectum (quam & Mentagram uocarũt) non nisi
exurentibus, acerrimisq; medicamentis extirpabilem ostendit. VTRVNQVE
genus, papulæ nomenclatura Celsus significasse uoluit. Quemadmodum perdoctè an
te nos Leonicenus[r] (ut neminem sua laude defraudemus) sex euidentibus coniecturis
ostendit. Quarum prima est, quoniam à Cassio Felice scribitur lichenas nasci rotundo
1m. schemate, idest figura in superficie cutis, cum ingenti pruritu, & asperitate: atq; ubi id ma
lum serpere cœperit, Serpiginem dici. Ita & Celsus ait utrunq; papularum genus per mi
nimas pustulas cutim exasperare, rodere; & eandem serpere. Atq; uti id uitiũ rotundum
2m. incipit, ita in orbem procedere. Secundo quod intendimus confirmatur: quoniam ubi Gale
nus,[e] Paulusq;[f] ex lichenibus facilè in lepram fieri transitum scribunt: Celsus ait. Quæ
» minùs rotunda est, difficilius sanescit: Nisi sublata est, in impetiginem uertitur. Tertium
3m. inditium est, quia sicuti Galenus,[g] Introductoriũq; Author,[h] & Aetius[i] duas liche
num species faciunt. Quarum altera mitis: altera uerò agrestis, feráq; sit (Græce ἀγρίαν
uocant) Ita quoq; Celsus papularum duas esse species statuit. Quarum alterã ἀγρίαν, idest
feram, ex græcis nuncupauit: Alteram intereà mitiorem esse intelligens. Quò autem tria
hæc prædicta inditia considerari à quouis liberè queant, atq; unà papularum Celsi definitio
» innotescat. Eius uerba subscribere superuacaneum non est. Cùm inquit: [k] papularum duo
» genera sunt. Altera est, in qua per minimas pustulas cutis exasperatur, & rubet. leuiterq;
» roditur, medium habet pauxillo leuius: tardè serpit. Idq; uitium maximè rotundum incipit:
» eademq; ratione in orbem procedit. Altera autem est, quam ἀγρίαν. idest feram græci ap
» pellant. In qua similiter quidem, sed magis cutis exasperatur, ulceraturq;, ac uehementius
» & roditur, & rubet. Interdum etiam pilos remittit. Hæc Celsus, qui tamẽ de feræ cõta
gio nil tetigisse uoluit. fortassis cum eadẽ curatio sit, siue contagio ad alios homines trans
feratur, siue nulla alia genita, in eodem homine perstiterit. Sat ergo ei fuerat morbi de
finitionem assignare. Quartum uerò deinceps signum eligi potest ex eo quod in curatione
4m. statim Celsus ait, quoniam. [.leuis papula, etiã si ieiuna saliua quotidie defricatur, sanescit.
Idẽ uerò non Paulus[l] modò lichenibus puerorum, atq; Arabum Princeps[m] impetigini com
» mendarunt. Verùm & Serenus[n] cum ait: si uerò uitium est, quod ducit ab impete nomen:
» hoc matutina poteris cohibere saliua. atq; ipse Plinius secundus,[o] aut quisquis ille fuerit Pli
nij nomine, inscriptus dicens { saliua ieiuni perfricantur. } Qui, quidem curationis modus ar
gumento esse potest Græcorum lichenas Celsiq; papulas esse morbum, quem uulgò plures
uolaticam nominant (quanuis prædictus Plinio ascriptus liber[p] pustellas quasdam, ab impe
tigine distinctas, uolaticas nuncuparit) aduersùs quam, nostro quoq; tẽpore, mulierculæ cir
ca puerorum mala sananda præcipuè solicitæ, nullam magis præsentaneam nouere medici
nam, q̃ ieiunã saliuam. Sed & eodem Celso authore (ut quinta cõiectura subnectatur) ma
5m. ior papula murali herba commodissimè tollitur: quàm euidens extergendi experimẽtum &

Papulas Celsi. Græcorũ lichenes eẽ. 7. ĩditijs probatur.

r libro de morbo Gallico.

e 5. de cõpo. med. secũd. loc. cap. 5.
f lib. 4. cap. 3.
g ubi supra
h cap. 13. in fine.
i lib. 8. cap. 16.

k lib. 5. cap. 28. sec. 17.

l quarti lib. cap. 3.
m septima quarti tr. 3. cap. 4.
n cap. 11.
o lib. 3. de re medica cap. 44.

p ibidẽ cap. 40.

in uasis uitreis præbere Galenus [q] asserit. Qua de causa & uulgus, ob eum quem in uasis
uitreis abstergendis exhibet usum, uitriolum appellat, ut minus mirandum sit hanc ipsam
herbam lichenas, sua ui abstersoria, sanare. Quibus omnibus & sextam Leonicenus conie 6m.
cturam collegit. quoniam Definitionum Medicarum Author [r] licheni pruritum, asperitatemq;, lepræ autem squamulas attribuit, in quam lepram lichenas conuerti nonnunq; posse
præscriptum ex Galeno, atq; eius æmulo Paulo, est, Ita et Celsus papulis asperitatem, pruritumq;. Impetiginis uerò cunctis quatuor speciebus squamulas dedicauit. in quam impetiginē
aliquandò papulas etiam conuerti prænarratum est. Verùm ne diutiùs in re adeò manife- 7m.
sta tempus frustrà conteramus, adhuc septimo poterimus inditio quod ab initio proposuimus, confirmare: cum nullibi scilicet Celsus de Græcorum lichenibus meminerit. Quamobrem nisi sub papulis intelligantur, omninò à Celso prætermissos esse lichenas proferendum
est. Haud .n. sub impetigine comprehendi opinandum, cum hanc Græcorum esse leprā satis
superq; demonstratum anteà sit. VERVM, ut altera rursum æquiuocatio propaletur, aduertendum sedulò est, Celsi papulas à Plinij, pluriumq; illum æmulantium, papulis
differre. Celsi enim papulas esse Græcorum lichenas, communemq; aliorum Latinorum impetiginem, prædictū iam est. Plinius uerò papulas, cum nullibì, quod uidisse recolam, definierit: difficile profectò est quidnam præseferre uoluerit iudicare. Compertum nihilominùs
est nec impetiginē, aut lichenas, neq; lepram Plinio significasse. Cum de his non semel nominibus proprijs meminerit. [s] Quamobrē aliud ab his uoluisse opinandum est. Ac ut colligi
ex eius uerbis potest: Exanthematum speciē, quæ scilicet calidior sit, atq; sublimiùs in acumen eleuatur, intellexisse apparet. Duplicem nāq; exanthemata, ueluti & phymata tubercula'ue, differentiam (Galeno [t] referente) obtinent. Quædam enim sublimia sunt, in acumen
tendentia, & altum petentia. Et hæc quidem à calidiore humore, sanguine inq̄;, uel bili, aut
ex ijs commisto generantur. Quædam uerò lata sunt, ad maiorem locum extensa: humiliora
tamē, atq; in altum non elata. Et hæc rursus frigidiori ex succo, ut salsa pituita generationē
recipiunt. Ex alijs nāq; speciebus pituitæ potiùs œdema, quemadmodū ex melancholico succo puro, ni sanguini admisceatur: scirrhus, aut aliquis nodosus tumor, ut gāglion, atheroma, steatoma, & huiusmodi, q̄; exanthema fit. Quæcunq; igitur à pituitoso humore orta
sunt, pituitæ eruptiones, quæ autem à sanguine, uel altera bili: papulas [x] aut papularum eruptiones [y] nuncupari à Plinio credimus. Quæ quidem papulæ adhùc inter se differunt: quas
dam nāq; rubeas Plinius supponit. Boas interdùm [z] nuncupans: inde .s. nomen sortitas, quo- 1.
niam bubulo fimo illito maximè (ut idem [a] ait) tolluntur, uel fortassis (quēadmodū alij scri- 2.
pserunt) quoniam corpora papularum multitudine rubent, ad similitudinem eorū qui Boa
serpente icti turgescunt: fortassisq; tertia ratione sic dictas, quia Boæ serpentis instar om- 3.
nes regiones, in quibus habitat uastantis: ita morbus hic cùm erumpere inceperit plurimos
præsertim pueros interimit. Ad has enim papularum eruptiones uariolæ uulgò dictæ, ac
morbilli (de quibus posteà sermo fiet) reduci appositissimè queunt. Et sunt hæ, rubeæ .s.
papularum eruptiones, quæ à sanguine, uel bili, aut mistis his adueniunt: quas deniq; feruentes papulas Scribonius Largus [c] atq; Marcellus, [d] appellarunt. Quædam uerò nigræ ab eodem Plinio [e] supponūtur. quas ab atra bile uel sanguine melancholico feruentiq; insimul genitas esse credendū est. Atq; huius esse generis eam, quam noxiam uocat, tertiaq; die homi-
nem

q 6. simplicium cap. 130.

r post mediū libri.

Plinij papulæ à papulis Celsi differunt.

s uide lib. 20. cap. p°. et 9. et lib. 22 cap 22. 25. & lib. 23. ī proœ. & cap. 2. 7. et lib. 26. cap. 1. 4. et lib. 28. cap. 4. 12. & lib. 31. cap. 9. et lib. 32. cap. 7. & lib. 35 cap. 15. & sæpè.

t 6. aphoris. com. 9. et 6. de morbis uul. parte. 2. cōmen. 29.

u lib. 20. cap. 13. uersus finē & cap. 22. lib. 22. cap. 25. lib. 23. cap. 2. 9. lib. 28. cap. 17. libro. 31. cap. 10. lib. 32. cap. 6

x ut lib. 22. uersus finē et lib. 23. cap. 7 post principia et . 8. circa finem lib. 24. ca. 8. lib. 35. cap. 15. post mediū lib. 31. cap. 9. circa prin.

y ut lib 20. cap. 8. post prin.

z ut lib. 24. cap. 8. et lib. 26. cap. xi.

a lib. 28. cap. 18.

b de quo serpēte uide Plin. lib. 8. ca. 14

c ca. 243. et ca. 106 numerat cū calidis.

d cap. 4. uersus finē. et cap. 20.

e lib. 28. cap. 17.

nem occidere liber sibi ascriptus asserit f. *His igitur singulis unà cum Plinij locis exquisitè perpensis, non idem esse pituitæ eruptiones, & papularum, siue papulas liquet. Cum albas illas esse rationabile sit à pituita præsertim salsa obortas. Has autem rubeas, à sanguine, bili'ue, aut mista materia, uel nigras ab atrabili, sanguine'ue melancholico genitas. Idipsum uerò notandum fore duximus, ubicunq; simpliciter, absoluteq; eruptiones profert,* g *tam pituitæ, q; papularum pustularum'ue eruptiones intelligi posse. Addidimus autem & expositiuè {pustularum} quoniã {pustulas papulas'ue} non Plinius* h *modò, sed Marcellus* i *quoq; nonnunq; protulisse leguntur. Pliniusq; pustularum quoq; eruptiones aliquandò* k *curat. Est autem pustula (prout inferius ostendemus) genus ad papulas, impetigineq;, ac scabiem, pluresq; alios tumores, si Celsi* l *authoritatẽ admiserimus. Decipiũtur ergo q eruptiones simpliciter Græcè ἐπαναστάσεις, papularũ eruptiones interpretantur. Cũq; Galenus* m *dicat {συκώδεις ἐπαναστάσεις} traducunt {ficosas papularum eruptiones} differunt enim ficosæ eruptiones, à papularum eruptionibus. Nec solùm ficosæ, aut papularũ, sed pituitæ,*
2m. *ac pustularum, quin & tuberculorum eruptiones existũt. Multoq; adhùc magis aberrant qui Græcorum exanthemata, quin (quod peius est) morbillos, & uariolas, pituitæ eruptiones latinè appellant, Plinij uocabulo usos esse opinati. Cum nõ omnia, sed pituitosa dũtaxat*
3m. *exanthemata, pituitæ eruptiones dici, uel Plinio docente mereantur. Quòd si Græcorum ἐξανθήματα quispiam latinè {eruptiones} absolutè conuerterit: minimè (ut opinor) reprehendendus ueniret. quãq; efflorescentiã quandam potiùs Græca dictio præsefert. Verùm de his posteà.* N V N C *igitur ad id, unde, plusq; opinabamur, digressi sumus, reuerti iã tẽpestiuum est. ψώρα ergo apud latinos scabiem repræsentat. λέπρα autem de qua libro (quem præ manibus hìc obiter, ac ueluti per transennam enarrandũ assumpsimus) de tumoribus. s. præternaturam loquitur: ea est quæ à Celso impetigo, ab Auicenna autẽ impetigo excorticatiua dicitur. Non ea tamen, quæ à Græcis λειχὴν, à Latinis uerò pluribus impetigo, seu uolatica uocatur: nec ea, quam Romani mentagram nuncuparunt. Quam & prædictum lichenem Celsus papulas à Plinij interim papulis differẽtes, appellauit. Verùm quæ arabicè Albaras, & quidẽ nigra nominata est. Nigram dico: Albaras enim alba diuersum genere morbum nobis indigitat. Adeò ut non, ueluti genus in species distinguitur, sic Albaras in albam & nigram secernatur: At ueluti uox tantùm in sua significata. Ipsomet Principe* n *declarante nigram genus diuersum ab alba existere, albamq; ueram albaras ab initio statim capitis nominando: Nigram uerò tali modo (quemadmodum peritioribus liquet) describente: ut ambigi nequeat, quin eum affectum intellexerit, quem plurimi tam Græcorum, q; Latinorum, lepram, Celsus uerò impetiginem, uocant. Dispositionem inq;, morbum'ue disponentem ad Auicennæ pluriumq; Arabum, atq; etiam Hebræorum lepram, Græcorumq; elephantem. Quemadmodum enim impetigo lichen'ue, q̃ nõ ex solis crassis humoribus fit: uerùm ex misto quopiam humore (Galeni,* o *quem Paulus,* p *atq; Aetius* q *sectati sunt, dogmate) serosis nimirùm saniosis'ue (Græcè ἰχωροειδῶν) ac tenuibus, et acribus succis, cũ crassis permistis: Idcircò non in scabiem modò, sed in lepram quoq;, siquidẽ inueterascet, discussis illis saniosis, tenuioribusq; per halitum succis: aut increscẽte corporis combustione, facillimè permutari potest. Ita & lepra hæc albaras'ue, si diutiùs perseueret, in elephantiasim quandoq;, ac præsertim in exustis, melancholicisq; corporibus, cõuerti cosueuit. Eoq; magis*

quò

f lib.3.de re medica.cap.31.
g ut lib 24.cap.4. & lib.26.cap.11.
h ut lib 31.cap.9.
i cap.19.uersus finem.
Pustula.
Corm. pm.
k lib.23.cap.9.
l lib.5.cap.28.sec. 14.15.19.17.
Cõtra Cornar.
m 5.de cõpo.med. secũdũ loc.cap.3.
ἐξανθήματα.
n 7.4.tr.2.cap.9.
Albaras nigra.
Impetiginis materia.
o 5.de cõpo. medi. secũdũ loca. cap.3.
p lib.4.cap.3.
q lib.8.cap.16.

quò calidior ambientis aeris regionis'ue temperatura sit: deprauataq́; uictus ratione leprosus homo utatur. At id quod paulò ante proposuimus exequamur. Albarã .s. Serapionis,[r] atq; Auicennæ[s] in nigram, & albam distingui. Cumq́; Albaram nigram esse Hippocratis, Galeniq́;, & Græcorum ferè omnium medicorum lepram, ad satietatem usq; prædictum iam sit. Albaras quidem alba (prout ex tùm Serapionis, tùm Auicennæ definitionibus colligi apertissimè pōt) nō aliud est, q̃ quæ ab Hippocrate, suisq; assecl is, λεύκη dicitur: ab innominato autem scholiorum, in Theriaca Nicandri, Authore, atq; etiam à DIVO AVGVSTINO, & Hali Abbate lepra nuncupatur. A Latinis uerò, uel Græcorum medicorum nomine seruato, leuce: perindè ac Celsus[t] appellabat. uel generis nomenclatura Latinis propria uitiligo nominatur: quem in modum Plinius uocat. Qui tamen distinctionis gratià, modò albam uitiliginem, modò nigram dicit. Id quod si exquisitiùs intelligere cupimus, ac multorum circa huiusce nominis (uitiliginis inq̃;) usum, errores detegere, Notandũ profectò est: Vitiliginem sic uidelicet dictam uel à uitio & lite: quoniam uitium est, in quo lis quædam ac rebellio fit nutrimenti aduersus alteratricem facultatem: adeò ut illud assimilare facultas nequeat. Qua ratione uitiligatores quoq; ipsos detractores calumniatores'ue Cato eleganter (uti Plinius[u] refert) ex uitijs & litigatoribus nomine composito uocauit. uel (ut alij uolunt) à uitulo, propter eius membranæ, amnij .s. quo nascitur inuolutus, cãdorem. uel quauis alia ratione sic nominatam, genus quodam esse tres sub se species apud Celsum recludens. leucam .s. ac alphon utrunq;, candidum inq̃;, & atrum: Nec Celsus modò uitiliginis nomẽ, ut genericũ prædictas iam tres species sub se differenter comprehendens usurpauit.[x] Verùm & Plinius quoq;. qui tametsi uitiligines nonũq̃;, absq; ulla distinctonis nota, simpliciter curauit[y] Nihilominùs tamen genus esse uitiliginem ad albam & nigram præ se fert: Cùm aliquandò uitiligines albas:[z] Nonnunq̃; uerò uitiligines nigras[a] curare præsidijs doceat. Promptum uerò atq; in manu fuerit, albam uitiliginem adhùc subdistinguere. quoniam .s. uel profundiùs ad subiectam usq; carnem uitium occupauit: tuncq́; (uti uidebimus) Leuce dicitur, uel superficialiùs cutim duntaxat infecit, tuncq́; candidus alphos non à Græcis modò, sed ab ipso etiam Celso[b] nuncupabitur. Quamobrem uehementer non admirari nequeo, Cur sæpè interpretes: ubi uel Hippocrates, uel Galenus Græcè habet {λεύκη} traducunt generis nomine {uitiligo} Alij autem non semel: ubi Græcè legitur {ἄλφος} nobis uertunt similiter {uitiligo} Ex quo nec speciem ab authore intellectam nos generico nomine cõcipere possumus. Cur .n. si Græcè {ἄνθρωπος} legitur, Latinè sonans {homo} generis nomine utentes {animal} uertere debemus? Vitiligo igitur (ut ad id unde digressi sumus, reuertamur) genus quoddam tribus affectibus cõmune Latinis importat. Cui quidem generico Latinorum nomini respondens nullũ apud Græcos inuenimus. quemadmodum neq; speciebus, leucæ .s. ac alpho respondens ullum nomen Latini effinxerunt. Qua de causa hi generis nomenclatura suis interìm additis differentijs, candidi uidelicet, & atri: Illi uerò specierum nominibus generis interìm uoce subintellecta suas intentiones exprimere consueuerunt. Nos autem quò singulorum causas (prout hìc maximè intendimus) pernoscamus: Genus quidem Latinè uitiliginem, species uerò Græcè λεύκην, & ἄλφον, & μέλανα (Celsi instar uocantes: sigillatim cunctas enucleare conabimur. A prima specie, cuius ratione & alias perpendimus, exordium sumentes. λεύκη ergo Latinis characteribus leuce, siue leuca nomen est à similitudine (Galeni[c] sen

r 7. fen. 4. tr. 2. ca. 9. 11. & 12.

s quinto Breuiarij cap. 3. & 4.

Albaras alba Leuce.

t lib. 5. cap. ult. in fine.

Vitiligo unde dicitur.

u in proœ. primi libri. in fine.

x ubi supra.

y ut lib. 20. cap. 13. uersus finẽ. lib. 27. cap. 12. & lib. 35. cap. 15. post prin.

z ut lib. 20. cap. 15 & lib. 31. cap. 10. post mediũ.

a ut lib. 22. cap. 25 uersus finem.

Contra multos Græcorũ interpretes.

b lib. 5. cap. ult. in fine.

λεύκη unde dicitur.

ni[c] sententia) sumptum. λέυκη enim Populus arbor est, cuius folia in candidum uergunt: quin & arboris cortex albus est: Cui quidem cutis leucam patiens assimilari quodammodo uidetur. Nonnunq; uerò Galenus non à similitudine: Sed à uisibili potiùs symptomate nomen id inditum affectui fuisse insinuat. Id quod magis quidem nobis arridet: Cùm {λέυκη} non aliud Græcis q̃; nobis {Alba} significet. Adeò ut eadem pariq; ratione tàm Populus, q̃; præsens morbus λέυκη dictus uterq; sit. Inquit ergo (ut exquisitius iudicare queas) Galenus de altera tricis nutritoriæ'ue facultatis uitio, indeq; succedentibus Symptomatibus loquens.[d] Vitiosè quidem nutritoriæ uirtutis actio fit ob alimenti materiæ'ue uitium: ut in Elephãtiasi, & leucis, cæterisq; id genus. Accidit enim dùm agglutinatur carnibus, nutrimentum, ubi pituitosior sanguis est carnē quoq; effici magis pituitosam. Neq; .n. idē est carni esse, et pituitosæ carni eē: sicuti nec carni eē, & melãcholicæ carni esse. Ergo[e] cũ caro longo tēpore pituitoso simul, ac glutinoso sanguine nutritur, caro qdē adhùc manet: mutatur tamē eius forma, & in alterã speciem uertitur. fitq; media quædam inter sanguineam exanguemq; carnem. Vbi autem talis est reddita, accidit ei ut de cætero allatum sibi nutrimentum non magis uel tentet in rubram carnis speciem mutare, q̃; polipodes, & locustæ. Ita fit ut tùm alba, tùm pituitosa tota q̃; citissimè euadat. Cùm nec ipsa possit nutrimentũm ad ruborem uertere, & simul pituitosum illud affluat. Ergo qualem ab initio locusta carnē habet, fereq; omnes ostreæ: talem ex transmutatione habēt qui leucis fœdantur. Ita enim carnis uitium nominant ἀπὸ τῆς χροίας τὴν ὀνομασίαν θεμένοι. hoc est: à colore nomen imponentes: sicut nigræ & callosæ carni ab elephante nomē ferunt. Hæc Galenus. In quibus ultimis uerbis nō à similitudine impositum esse leucæ nomen ait: quemadmodum secundo quidē methodi uoluit.[f] Verùm (ut patet) à colore. qua de re à synthomate potiùs uisibili, q̃; à similitudine impositũ esse ex ijs uerbis liquet. A similitudine tamen elephantis, reliquo affectui nomenclaturam inditam esse apparet. qui quidē ex melancholico nutrimento ad carnem longo tempore confluente, nō secùs ac ex pituitoso leuca, fit. Τῶν δὲ ἀλφῶν ἡ γένεσις. idest: Alphorum autem generatio cum prædictis uitijs (uti Galenus ibidem adiunxit) similis est generis. Non tamē sub ijs tota caro uitiatur: Sed in summa cutis superficie, οἷον λεπίδες τινὲς ἐπιπεπήγασιν. quod est ueluti squamulæ quæpiam superfiguntur, stabiliuntur'ue. Albi quidem ex pituitoso, Nigri uerò ex melancholico succo exorti. In quibus porrò Galeni uerbis animaduertendum sedulò est, ne decipiamur: existimãtes in Alphis esse squamas, ueluti in lepra fore prædiximus.[g] Haud enim dicit hìc Galenus q in summa cutis superficie sint squamæ: at {ueluti squamæ} ait. q. d. ille colorum infectiones, quos alphos nuncupari præscriptum est, ἀπὸ τοῦ ἀλφαίνειν: quod est {immutare} quoniam scilicet cutis color permutatur: non tamen ubiq; cutis conformiter immutatur, at per aliqua interualla: non secùs ac maculæ quædam inspersæ sunt, & ueluti squamulæ quæpiam cuti affixæ: non tamen squamæ uerè sunt. In hoc enim à lepra (quam Albaras Nigrã uocabat) morpheã nigram differre princeps ait.[h] Quoniam in albaras nigra sunt excoriatio, & squamositas, & testositas (ut eius uerbis utar) quæ non sunt in morphea nigra (Intelligere autē non Auicennam[i] modò, at Srapionē[k] quoq;, Razem,[l] Hali Abbatē,[m] atq; omnes deniq; Arabes, Barbaros'ue utriusq; morpheæ, albæ scilicet ac nigræ nomine, Græcorum alphos, tum cãdidos, tũ atros perspicuum cuiuis consideranti est. Quoniam uidelicet noua quædam figuratio corporis apparet. μορφὴ enim, & μόρφωμα, seu μόρφωσις forma est, seu figura, atq; figuratio.

c 2. meth. cap. 2.

d 3. de sympt. causis cap. 2. ante medium.

e ibidem post aliqua exẽpla iterposita de alijs aĩalibus.

f cap. 2.

Alphi.

An alphi squamas habeant.

g suprà fo. 124. 129. 130.

h 7[a]. 4[i]. tr. 2[o]. ca. 9. uersus finem.

i ibidē et cap. 10.

k 5. breuiarij c. 5

l 5. ad almãsorē cap. 32. 33. & lib. diuisionũ cap. 118. & 5. ad almãso. cap. 32 & 33.

m 8. theoricæ ca. 16. & 4. practicæ cap. 4.

Metamorphosis

Morphea uulgarium.

Metamorphosis enim quædam fieri ex albo homine in nigrum, & ex nigro in album apparet. Non tamen is affectus est, quam uulgares nostri morpheam uocant. Illa enim longè ab hac (ut uidebimus) distat: Græcisq; ἀλωπεκία, & ὀφίασις nuncupatur. De qua tamẽ posteà. Nunc uerò ad alphos reuertamur, quos Barbari morpheæ nomine describunt: quin & ipse Arabum Princeps candidum alphum non solùm Morpheam albam uocat: uerùm & aliquandò[n] Alguada suo idiomate, siue ut alij legunt Algrada appellat. Alphi ergo quemadmodum ex Galeno[o] (cuius uerba Aetius[p] exscripsit) prænarratum[q] est: ueluti quædam squamulæ superiori cutis superficiei annectuntur. quamobrem & Celsus[r] quoq; dicebat, quasdam quasi guttas dispersas uideri. Qui tamen Celsus (ut omnium sermones, quòad possumus, percipere queamus) cùm tres prænarratas uitiliginis species aduerterit: proprijsq; singulas nominibus designare cuperet, nullum à Latinis speciale nomen obtinens: Græcorum nomenclaturis hoc modo determinauit: ut scilicet primã speciem leucen, & leucam uocarit: candidum uerò alphum, simpliciter alphum dixerit: Nigrumq; interea, Melana nuncuparit. In quibus porrò tribus uitiliginis speciebus, tametsi ueræ squamæ non sunt, at maculæ tanq; squamulæ supersistunt: Ab asperitate nihilominùs aliqua minimè absolutio fit. Verùm de his plura locis proprijs discutientur. Impræsentiarum ergo sat superq; est efficientem humorem considerare. Qui quidem in albo alpho, ac leuca pituitosus humor: in nigro autem alpho melancholicus esse præscriptus iam ex Galeno[s] est. Verùm tamen in hoc differũt Alphi (quos Aui.[t] Morpheas uocabat) à leuca, dicta ab eodem Albara: Quoniam (ut ipse met inquit) materia est in utraq; morphea minor, & subtilior: & uirtus expulsiua fortior. quare expellit ad superficiem. Et materia in Baras est grossior, (quin, ut Paulus ait,[u] uiscosa et glutinosa pituita) & uirtus expulsiua debilior, fixa in interiori parte: & corrumpit complexionem eius etc. Quas ob res in Baras, siue cum articulo Albaras, leuca'ue, albi pili sunt, & lanugini (Celso[x] referente) similes. Quanq; & ipsi quoq; alphi cum inueterascent, penitiùs (Paulo docente)[y] penetrant: ut etiã albos pilos producant, siquidem candidi alphi sunt. Nigri enim nigros quoq; pilos generant. cum pro humoris qui subest ratione id fiat. Ex quo non semel canos etiam senes aliquam uel barbæ uel superciliorum portionem (ubi uidelicet inueteratus melas, ater'ue alphus extiterit) nigram habuisse uidimus: perindè ac iuuenibus etiam ex toto nigris, quampiam nihilominùs partem leuca quidem, aut inueterato iam alpho affectam, candescere conspeximus.

n 7.[a] 41 tr.2.ca. 9. uersus finem.
o 3. de Sympto. cau cap.2.
p li.13.cap.134.
q fol. præcedẽti.
r lib.5.cap.ult. sec.ult.
s ex 3. de Sympt. causis cap. 2. ante medium.
t 7.4.tr.2.cap.9 & .10.
u lib.4.cap.5.
x lib.5.cap.ult. ĩ fine.
y lib.4.cap 6.

Epilogus.

VERVM enimuerò à rerum consequentijs necessariò tracti, hucusq; sermonem protelauimus. ut quanuis de psora scabie'ue, & lepra nonnihil enucleandum proposuerimus: de pruritu nihilominùs, ac lichenis utrisq;: Græcorum scilicet, quam plurimi latinorum impetiginem traducunt, & alio Romanorum lichene, fero'ue, quem distinctionis gratia, uel ferum lichenem, uel mentagram usurpato nomine uocabimus: qua occasioné de equorum obiter lichenis nonnihil tetigimus, atq; insimul de hippomane. Deincepsq; cùm de lichenis facta mentio sit, quas impetigines plurimi Latinè appellant: operæpretium fuit Celsi quoq; impetigines ostendere: quibus unà Græcorũ lepram penès Celsum inuenimus. Quoniam uerò lichenas apud eundem Celsum non legimus: impetiginis enim nomen alteri affectui dedicatum fuerat. Idcircò & opportunũ fuit Celsi papulas perpendere, quibus & Græcorum lichenes, & aliorum Romanorum impetigines cognouimus. Aliud interim aduertentes, Plinij. s. papulas à Celsi papulis differre. Demùm quia de Græcorum lepra loquebamur. Hali Abbas autem. Diuus Augustinus & quidam alij le-

præ

præ nomenclatura nõ eum affectum intelligunt, quẽ nũc intendimus. At alium qui à Græcis leuce dicitur: Leuce autem uitiliginis species est: Hac de causa de uitiliginis speciebus aliquid tangere necessum fuit: præsertim quia nonnulli sunt, qui non aptè generis nomen speciebus accommodant. In quibus omnibus, pro Græcorum simul, ac Latinorum, & Barbarorum intelligentia, Barbara nomina ut Baras, & albaras, albã & nigram, excorticatam impetiginẽ, itidemq; morpheam utranq; declarasse opportunum fuit. Præter hæc autem plurima de lepræ nomine discussimus: Cũ non in hoc solùm æquiuocatio consistat. quia. s. nonnulli leucã uitiliginis speciẽ lepræ nomine intelligant. Verùm & alium longe maioris momenti affectum Razes,[z] Abenxoar,[a] Serapio, [b] Auicenna, [c] horumq; sequaces leprã nominarunt Græcorum. s. elephantiasim, quæ turpissimum quidẽ non minùs, q̃; sæuissimũ affectũ ostẽdit: cùm cancer uniuersalis sit. HICQVE tumor est, quem ordine uigesimumsextum anteà numerauimus: quãq; aliquandò Leontiasim quoq; nuncupant, nec non satyriasmon, siue satyriasim. Quæ quidem nomenclaturæ à similitudine, quin & hac multiplici impositæ sunt. Multiplici inq̃: Satyriasis enim aliquãdò, [d] interdùm uerò [e] Satyriasmus à Galeno uocatur: 1°. Quoniam uultu similes Satyris hoc malo affecti fiunt. Resimatur enim nasus (perindè ut aliàs [f] inquit) et labra crassa fiunt, atq; aures extenuatæ, quasiq; acuminatæ uidentur. Quorum profectò, ueluti & aliorum omnium symptomatum rationes loco proprio [g] demonstrabimus. Nunc uerò quod intendimus prosequamur. 2°. Aliam igitur, & quidem ab hac diuersam similitudinis rationem ex Archigene Aetius refert. [h] Quoniam uidelicet malæ faciei ijsdem cum rubore attolluntur: & musculis maxillaribus ueluti conuulsionem patientibus, mentum ipsum dilatatur. Quemadmodum etiam ridentibus euenire solet: similitudine quadam ad picturas Satyrorũ. Quos ἀπὸ τοῦ σεσηρέναι uocitatos nonnulli (Cœlio referente[i]) opinantur. quod est gaudere, ac ridere. Nam σαίρω uerbum, à quo σεσηρέναι formatur, idẽ est quod gaudeo rideo, labia diduco cãtando & ludendo. etc. His igitur de causis aspectu molesti terribiles'ue nonnunq̃; à Galeno[k] dicuntur. Cùm compressus recuruusq; nasus fiat, labia crassa, aures extenuatæ, atq; etiam oris musculi conuellantur, ut inuiti ridentes appareant. 3°. Quin (ut tertia quoq; à prædictis diuersa similitudinis ad Satyros ratio pateat) alacritas etiam uehemens ad coitum ipsis adest (uel Aetio[l] ex Archigenis libro, teste.) Quemadmodum & de satyris fertur. quamobrem & castrari homines docuit:[m] siquidem uel ab huiuscemodi passione immunem, ac tutissimum uiuere: uel si præcaptus sit, ne in peius malum prolabatur, exoptarit. De qua tamẽ uenerea Satyrorum procacitate uberiùs infrà[n] sermocinabimur. Triplici ergo cum Satyris conformitate perpensa, uel si mauis duplici: Quòad uultum. s. ac libidinem, uenereum'ue stimulũ, Satyriasis, & Satyriasmus hic morbus appellatus est. Verùm enimuerò quanuis incipientem affectum sic nominandum Galenus[o] innuerit: Idipsum nihilominùs apud eos, qui rerum corticem, non medullam contemplantur Galeni uerba præseferunt. Secùs autem est ac hi machinantur. Cùm non ab initio statim Satyris præscripto iam uel à Galeno uultu similes huiusmodi morbo correpti euadant: Verùm longo deinceps temporis interuallo. quùm . s. aspectu horribiles reddũtur. Adeò ut oppositũ potiùs ei quod prima fronte concipitur, peregrina mente speculantibus offeratur. Quoniam nõ in principio, sed prope finem Satyris similes appareant. Atq; idipsum (si mihi confidere nolueris) ab ipsomet Galeno intelligas. Quùm ait [p] Τῷ χρόνῳ δε πλείων ἡ μέλαινα γίνεται τοῦ. αἵματος, ἡνίκα δυσώδεις εἰσὶ καὶ ἀπεχθεῖς ἰδεῖν. ἐνίοις δὲ αὐτῶν καὶ ἕλκη συμπίπ-

Τει τοῦτο

z 25. cõtin. ca. 11. litera. T. 5. ad almãs. 35. et li. diui. cap. 120.
a 2°. theysir. tr. 7. cap. 12.
b 5. breuiarij ca. 14.
c 3ª. 4ª. tr. 3. per totum.
Tumor 26.
Elephãtiasis.
Satyriasis nomen unde.
d lib. de mor. cau. cap. 6. post prin.
e li. de tum. præt. nat. 15.
f de morb. cau. cap. 7. ante med.
g infra tr. 3. ca. 2
h lib. 13. cap. 120. in principio.
i lib. 19. lec. antiquarum cap. 25.
Satyr unde dicitur.
k lib. de tumor. præt. nat. cap. 15.
l lib. 13. cap. 120. in principio.
Nota.
Cõtra Tagaultium
m Ibidẽ cap. 122.
n In declaratione tumoris. 28ª. in tertio Satyriasis significatu.
o lib. de tum. præt. nat. cap. 15.
p Ibidem.

τοῦτο τὸ πάθος ἀρχόμενον ὀνομάζουσι σατυριασμόν, ἐπειδὴ τοῖς σατύροις ὅμοιοι γίνονται τὸ πρόσωπον. quod est. Tempore autem procedente atra bilis copia sanguinem exuperat (ex melancholico enim sanguine primam huiusce affectus generationem fieri iamiam prædixerat: ubi sanguinē atro quidem succo dominari supposuerat.) Quo tempore sunt grauiter olentes, atq; ad uisum molesti. horum uerò nonnullis & ulcera contingunt. Hanc affectionem incipientem Satyriasmum appellant: eò quòd Satyris uultu aspectu'ue similes redduntur. Supposita igitur passionis diuturnitate: donec, ob adauctam atram bilim, & malè grauiter'ue olentes, & aspectu horribiles molestiq; fiant: (quia. s. labra facta sint crassa, silusq; nasus, & aures acuminatæ, prout alibì [q] scripsisse prænotauimus) Quin & nonnullis ulcera cōnascantur, Subdit, Τοῦτο τὸ πάθος ἀρχόμενον ὀνομάζουσι, σατυριασμόν. etc. quod est: hanc passionem affectionem'ue, quùm incipit, q. d. cùm hæc passio ultimò dicta. (. s. malus odor, aspectus molestia, & ulcera: Quæ tamen symptomata, ueluti præassumptum iam est, tempore procedente adueniunt) incipit: Quia tunc satyrorum effigiem præsefert, nonnulli satyriasmum appellarunt. Fortassisq; Archigenem nobis insinuat. Id quod nihilominùs perbellè Arabum Principem [r] intellexisse liquet. Vt qui non exordientem affectum: Sed postq; plurima symptomata præmissa sunt: ac demùm ingrossantur labia (ut eius uerbis utar) & denigrātur: & apparet super corpus additio glandulosa. Tunc subdit: {Et fit similis animali quod Græcè nominatur satyros. etc.} Atq; idipsum Galeno etiam alibì [s] conforme est. Quùm nō incipientem affectum, sed quādò labra crassa fiunt, resimaturq; nasus, & aures extenuatæ uidentur (quemadmodum prædiximus) satyrorum effigiem præseferre ait. Qua de causa & satyriasin (prout anteà [t] nominauerat) à quibusdam nuncupatum fuisse insinuat. Quam etiam ob rem & Archigines (Aetio [u] referente) non cùm incipit passio: satyriasin uocat. Verùm ob faciei cum satyris similitudinem: Quam non ab initio confertim, sed temporis interuallo permutari iam liquet. Quocircà & nos absolutè unà cum Aetio, & Archigene, in quouis tempore affectus sit, ab ea uultus, uel procacitatis similitudine: quæ nonnunq; succedere cōsueuerūt: aut ambæ insimul, aut altera: simpliciter, absoluteq; satyriasin & satyriasmon nuncupabimus. Quòd si refractariè adhùc uclis Galeni [x] uerba de incipiente penitùs affectione intelligere. ut. s. qùm incipit duntaxat Satyriasmos appelletur. Ex aliorum sententia, nō autem ex propria, locutum esse respondebimus. Id quod Phœbo clarius est. Qua de re non satyriasin siue satyriasmum, at elephantis initiū, seu elephantem inchoantem alibì [y] nōn semel ab eo prolatum offendimus. AT alia contemplari nomina tempestiuum est. Nonnulli enim eundem quoq; morbum Leontiasin uocarunt: multiplici etiam similitudinis ratione. Quanuis enim

ex Archigene Aetius [z] unam duntaxat tetigerit: Quoniam scilicet frons ægrorum cum quo- p°.
dam tumore laxior redditur: ad similitudinem pellis flexilis superciliorum leonis. Princeps [a] ta-
men leoninam ægritudinem appellans, alias tres similitudinis rationes explicauit. Quarū pri- 2°.
ma est, quoniam non nominatur ita, nisi quia plurimùm accidit leonibus. Secunda, quoniam ter- 3°.
ribilem facit faciem patientis eam, & ponit eam in forma leonum. Tertia quoniam rapaciter 4°.
uiolenter'ue tenet quod capit, rapacitate leonis. Sed harum quidem Principis rationum primam satis suspectam atq; ambiguam teneo: Cùm nullus ueterum, quos uidere licuit, authorum huiuscemodi affectu uexari leones prædixerit. Quamobrem deprauatum Auicennæ cōtextum reputamus: qùm ait {& dicitur quod non nominatur ita, nisi quoniam plurimùm accidit leonibus.

Et dicitur

q li. de mor. cau. ca. 7. ante mediū.

r Infra. tr. 3. cap. 2. tex. 2°.

s ubi supra. s. lib. de mor. cau. cap. 7

t Ibidem. cap. 6. post principia.

u lib. 13. cap. 120.

x de tum. præt. nat. cap. 15.

y ut 6. aphor. cō. 47. uersus finē. & 5. de cōp med. per genera cap. 3. sec. 8.

Leontiasis. unde dicitur.

z lib. 13. cap. 120. in principio.

a infra tr. 3. ca. 1. tex. 9.

Auic. locus.

Et dicitur quoniã terribilẽ facit faciem. etc. Dictionem nanq; {nisi} superfluere, ac per hoc expungendam opinamur: Coniunctionem quoq; {Et} aduersatiuè potiùs legendam {Sed} ut sic legamus. {Et dicitur quòd non nominatur ita, quoniam plurimùm accidit Leonibus: Sed dicitur quoniam terribilem facit faciem. etc.} Adeò ut non tres, quia primam reprobat: Verùm duas similitudinis rationes assignarit. Quarum adhùc primam, quæ ordine secunda priùs fuerat (quoniã scilicet terribilem facit faciem patientis eam, & ponit eam in forma leonum) si eandem cum ea quæ ab Archigene, Aetioq; ponitur, intellexisse malueris: tuum quidem est. Exquisitiùs tamen uestiganti quippiam diuersum inesse manifestabitur. Cùm in altera similitudine (quæ scilicet ab Archigene posita est) frons duntaxat consideretur: In altera uerò (quam à Principe expressam inuenimus) totius etiã uultus terrorem inducentis ad leonis faciem comparatio facta sit. Qua de re diuersam hãc ab illa similitudine quam Archigenes prænarrauerat, arbitramur. Nihilominùs tamen aliam à prædictis, atq; illius quam deleuimus loco, adiungere possumus. Quoniam scilicet tali morbo pressorum anima, leonum instar, fœtet: quorum quidem leonum & anima spiritus'ue, ac uiscera omnia pergrauiter olent. Fœdum nanq; odorem in cibo relinquunt ex suo halitu, Aristoteles[b] priùs, ac Plinius[c] deinde testati sunt. Proscissis etiam leonibus (ut aiunt) interiora grauiter olent. Qua de causa & flatum quoq; acerrimum emittunt, & urinam grauiter olentem. Nõ secùs autem & eorum, qui præscriptum morbum patiuntur anima, sudorq;, ac totum deniq; corpus, nedùm excrementa mirum in modum fœtent. Quadruplici ergo similitudinis ad leonem ratione Leontiasis huiuscemodi affectus nuncupari consueuit. Quarum profectò prima est, quoniam frons ægrorum laxior cùm tumore quopiam redditur instar flexilis pellis superciliorum leonis (uelut ex Archigene, atq; Aetio prædictum est.) Secunda uerò fuerit, quoniam huiuscemodi morbo affectorum anima spiritus'ue, non secùs ac leonum anhelitus, quemadmodum & excrementa fœtent. Tertia quoniam terribili turpissimaq; facie homines à tali affectu redduntur. ut leonum instar terrorem ex improuiso conspicientibus inducant. Quarta demùm, quia tenacissimus ac maximè uiolentus morbus est, quin & fortissimus, ut uel omninò insuperabilis, uel cum maxima difficultate, ad leonum imitationem existat.

p^a. 2^a. 3^a. 4^a.

QVANVIS autem leontiasis, & satyriasis nomina sint nihilominùs tamen quod non, Græcis modò, at Romanis quoq; omnibus commune semper nomen fuit, ἐλέφας est ἐλεφαντίασις, & ἐλεφαντία. Sic etiam apud Latinos prolatum, Elephas, Elephantiasis, uel Elephantia. Idem nanq; nomen intelligo tametsi uariè declinatur. Hac igitur nomenclatura Celsus,[d] Plinius uterq;,[e] Aurelianus,[f] Quintus Serenus,[g] Marcellus,[h] Theodorus Priscianus,[i] Aemilius Macer.[k] Aliiq; plurimi hunc affectum demonstrarunt. Quæ quidem apud HaliAbbatem[l] quoq; inter Arabes obseruata est. Quanq; apud multos Arabes Elephantia diuersum ab hoc affectum: Pedum scilicet quendam tumorem à uaricibus obortum significat. Perindè ac apud Razem,[m] Auicennam,[n] atq; ipsum quoq; Abenxoarem[o] perpendere licet. de quo quidem affectu iterùm deinceps ubi oportebit sermocinabimur. ut Arabum Elephantem à Græcorum elephanto distinguere queamus. Atq; idipsum ultimum nomen: siue Elephantem, siue Elephantiasin dixeris, aut Elephantiam, multiplici etiam similitudinis ratione ab Elephante sumptum est. Primo enim sic dicitur: quoniam nigra tuberosaq; caro in huiuscemodi

b 8[1].de histo. animalium. 5°. uersus finẽ.
c libro.8.cap.16. post principia.
d lib.3.cap.25.
e lib.26.cap. p°. & alibi sæpè. Alter quoq; Plinius illi ascriptus lib.2 de re medica cap. 57°.
f lib.4.chronion cap.p°.
g cap.10.
h de medic.ca.19
i lib.p°.ad Timotheũ cap.32.
k cap.de nepeta.
l 8.theoricæ cap. 15.& 4[1]. practicæ cap.3.
m 12.cõtin.cap.2 litera I,&.9.Almans.cap.93. & lib. diuis.cap.107
n 22[a].fen.3[1]. tr. p°.cap.16.17.18.
o 2°. Theisir.tr. 7.cap.26.

Elephas unde dicitur.

p 3.de symptom. cau.ca.2.ãte med.

morbo fit, instar carnis elephantum: prout ex Galeno [p] didicisse promptum est. Cùm de nutritoriæ facultatis uitio loquens, tàm in leuce, quàm in Elephantiasi exemplum ostendit. Vbi scilicet pituitosum in leuca, melancholicum uerò in elephantiasi nutrimentum adeò carni agglutinatur: ut carnem quoq; ipsam, in priori pituitosam, albamq; locustarum carni similem: in elephantiasi uerò nigram, duramq;, siue (ut ipse ait) tuberosam, elaphantum carnis instar, generari contingat. Dixi ex Galeno tuberosam. Græcè enim sic ait. Τῆς δέγε μελαίνης σαρκός ἅμα καὶ ὀχθώδους: ἀπὸ τοῦ ζώου τοῦ ἐλέφαντος ἐποίησαν τοὔνομα. quod est: Nigræ autem carnis, insimul & tuberosæ ab animali elephante nomen effinxerunt. Quo quidem in loco uehementer non admirari nequeo, unde Copus habuit, ut {ὠχθώδους} traduxerit {pallida} qua de re nigram simul & pallidam carnem intellexerit, dicens {ubi caro nigra, ac pallida fuerit, elephas nominatur} opinans fortè legendum esse {ὠχρώδους} idest {pallidæ} Linacer tamen callosam uertens, ueritatem uideatur potiùs, quàm uerborum uim obseruasse. Cùm ὄχθος apud Græcos tumulum, collem asperumq;, & inuium locum significet: Indeq; apud eiusdem nationis medicos extuberationes, uerrucas, atq; tumores ὄχθοι (unde ὀχθώδης formatur) præseferant. Quamobrem aptiùs fortasse fuerit non callosam legere, sed collosam (si Latinè sic liceat) quoniam scilicet ueluti pluribus collibus monticulis'ue inæqualis caro fit, & aspera. Hac igitur de causa & nos {tuberosam} Latinè interpretati sumus. Cùm non in omnibus conformiter partibus illud melancholicum uitiosumq; nutrimentum agglutinetur. Ex quo & uarijs maculis uniuersum corpus infici solet: nec similiter illa nigredine intingi. Cutis enim ipsa (ut ex Archigene Aetius [q] inquit) nedùm caro difformis, inæqualis, & aspera euadit: quin & dura, ut stupida sensusq; hebetis quibusdam in partibus reddatur. quemadmodum & ipsorum quoq; elephantum cutem esse Galenusmet testatus est.[r] Quas obres & Celsus [s] (quem Plinius uterq; [t] ac Marcellus [u] propemodùm transcripserunt) ait: Summa pars corporis crebras maculas, crebrosq; tumores habet. Rubor harum paulatim in atrum colorem conuertitur. Summa cutis inæquabiliter crassa, tenuis, dura, mollisq; quasi squamis quibusdam exasperatur. etc. Prima igitur similitudinis cum elephante ratio est (ut ad id, unde digressi sumus, reuertamur.) Quoniam caro nigra, & in pluribus locis dura, necnon monticulosa extuberansq; instar carnis elephantum est. Cuius etiam carnis uitio cutim (ueluti prædiximus) unà infici necesse est. Quocircà nil de carne tanquàm abdita, nisi ulceretur, proferens Aetius, propter cutis primo intuitu conspectæ asperitatem, quæ in quibusdam accidere consueuit, deductum esse elephantiasis nomen ex Archigene determinauit.[x] Authorq; medicarum definitionum ait [y] Elephas est affectus qui cutē crassam, atq; inæquabilē reddit: liuor adest tùm cuti tùm oculorū albis, exeduntur partes manuum, ac pedum summæ: ex quibus sanies liuida, ac fœtida emanat. Fortassis uerò non tumorē modò carnis, cutisq; Galenus in præscripta similitudine, dictione illa {ὀχθώδους} considerauit: sed lapideā duramq; substantiam. Cùm (ut patet) colles, montesq; omnes lapidei sint. Qua ratione Linacrum callosam uertisse uerosimile est. Prima igitur similitudinis occasio hæc sit. Ante quam nihilominùs rationem duas alias tùm Archigenes, tùm ab ipso exscribens Aetius [z] enarrauerant. Quarum adhùc prima iam ab elephantis magnitudine sumebatur. Sicut enim inter quadrupeda maximum animal elephas est:

Cōtra Copū.

q lib 13. cap. 120. in prin.
r 3. de usu partiū ca. 12.
s lib. 3. cap. 25. in principio.
t li. 26. cap. p°. et li. 2°. de re med. sibi ascripto ca. 57.
u de med. cap. 19 ante medium.
x lib. 13. cap. 120 in principio.
y post mediū lib.
z ubi suprà.

Ita

Ita inter morbos hic maximus, & ferè inuictissimus existit. Atq; idipsum non modò ad corporis magnitudinem: Verùm ad eius quoq; animantis fortitudinem unà refertur. Quamobrem & Quintus Serenus[a] ait. Est elephas morbus tristi quoq; nomine dirus, Non solùm turpans infandis ora papillis, Sed cita præcipitans funesto fata ueneno. Aemilius uerò Macer[b] eius magnitudinem ostendit, dicens. Est lepræ species, elephantiasisq; uocatur, Quæ cunctis morbis maior sic esse uidetur, ut maior cunctis elephas animantibus extat. Quanquàm in eo proculdubiò deficeret Macer, quoniam lepræ speciem elephantem supposuerit.

3°. Secunda uerò ab eodem Archigene prænarrata similitudinis ratio est, Quoniam diuturnus, elephantum uitæ ritu, hic morbus est. Adeò ut ad mortem usq; comitari hominem soleat. Viuere autem elephantes (philosopho[c] teste) mares quidem alij annos ducentos: quin & alij trecentos, alij centum & uiginti aiunt. fœminas etiam ferè totidem: Sed florere ætate circa sexagesimum narrant. Hominum ergo ætates illorum uita superat. E quibus omnibus in animum reuocatis, triplici quidem similitudinis ratione morbum hunc elephantem nuncupari iam liquet. Præter quas & quarta demùm addi potest. Quo-

4°. niam scilicet graues homines, & uix flexibiles reddat, in modum elephanti animalis. Corpus enim ipsorum (uel Aetio teste[d]) magnum esse uidetur: & cuiusdam intolerabilis grauitatis sensus eis adest. Quòd si ob nutritoriæ deinceps, aut attractricis uirtutis imbecillitatem, corpus emacrescit: os tamen, suræ, ac pedes (uti Celsus[e] ait) intumescunt. Atq; ubi uetus morbus est, digiti in manibus, pedibusq; sub tumore conduntur. Qua quidem postrema ratione Razes[f] quoq;, ac Arabum Princeps,[g] & Abenxoar,[h] Alijq; dein qui hos persecuti sunt omnes, siue Arabes, siue Barbarolatini fuerint, grandem illum, ac diuturnum pedũ tumorẽ elephantiasis nomine intelligunt. Cũ adeò graue totum crus, nedùm pes ipse ob atri humoris abundantiam reddatur: ut uix mouere ipsum homines queant. Quamobrem & Abenxoar ait.[h] Accidit cruribus grossitudo præter naturam, quæ dicitur elephantia. Et hoc ideò quia assimilatur cruribus elephanti in grossitudine. Et causa huius est exuberantia humorum grossorum, q sunt ultimi in grossitudine. qui descendunt ibi propter ponderositatem ipsorum. Verùm de hac Rasis, Auicennæ, atq; Abenxoaris elephantia rursùs infra, quùm de uaricibus sermo fiet, nonnihil attingemus.[i] Impræsentiarum uerò sat est pro comperto supponere Arabum elephantiam à Græcorum pariter, atq; Romanorum elephantiasi mirum in modũ differre. Qua in re cùm Leonicenus[k] uberrimè ac satis superq; laborarit. Vltrà quòd notissima persemet ipsam cuiuis etiam candidato, ac leuiter utrorumq; capita consideranti differentia est: Satius hercle mihi uisum est ad ea quæ magis necessaria fuerint, sermonem nostrum conuertere. Omissa interim ueluti rudibus quoq; notissima differentia, quæ inter lepram Græcorum, atq; Arabum existit: Et q Arabum Iudeorumq; lepra (quam nostri uulgò SANCTI LAZARI morbum appellant) non aliud, q̃ Græcorum, Latinorumq; elephantiasis est. Vltrà quòd ab eodem Leoniceno,[l] & Manardo,[m] atq; amborum exscriptore Fuchsio[n] ad nauseam usq; pluribus inditijs comprobatum est. Nosq; rursùm proprio loco plurima (uelimus, nolimus,) enucleaturi sumus.[o] Cur autẽ Sancti Lazari morbus dicatur aliud non habemus, quàm summi Redemptoris nostri uerba: qùm ait.[p] Homo quidam erat diues, qui induebatur purpura & bisso & epulabatur quotidie splẽdidè. Et erat quidam mẽdicus nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius ulceribus plenus, cupiens

a cap. 10.

b de uiribus herbarum cap 15. de Nepeta.

Cãtra Macrũ

c. 9[a]. de histo aĩaliũ cap. 46. & 8[a], eiusdẽ cap. 9.

d lib. 13. cap. 120. uersus finem.

e lib. 3. cap. 25.

f 12. cõtin. cap. 2. litera. I. & 9. Almanso. cap. 93. & lib: diui. cap. 107.

g 22[a]. fen. 3[a]. tr. p°. cap. 16. 17. 18.

h 2°. theysir. tr. 7. cap. 26.

i In declaratione tumori 46[a]. fo.

k libro de Morbo Gallico circa principia.

Sancti Lazari morbus.

l ubi suprà.

m li. 7. epist. 2[a].

n lib. 2. paradoxorum cap. 16.

o infrà tr. 3. cap. p°. cõm. p°.

p Lucæ cap. 16.

saturari de micis, quæ cadebant de mensa diuitis, & nemo illi dabat. Sed & canes ueniebant: & lingebant ulcera eius. etc. An uerò elephantiasim, siue (ut Iudeorũ more loquar) lepram Lazarus ille patiebatur, an ulcerosus alia quauis ex occasione fuerit: ignotum quidem nobis est. Sat igitur nobis erit elephanticos ulceribus interdùm usq; adeò scatere, ut misercula illi Lazaro comparandus sit. Quamobrem & hoc quoq; nomen, quemadmodum & prædicta iam, à similitudine impositum est. Elephantiasis ergo, aut quouis nomine appelles, morbus est, qui quidem ignotus penè in Italia Celsi temporibus (ipsemet referente [q]) fuit: præsertimq; ante Pompei Magni ætatem, uti Plinius refert [r] Nos uerò plures in sicilia, & maximè Panhormi, atq; etiam Neapoli conspeximus. Frequentissimus tamen in quibusdam regionibus is morbus est (subdebat Celsus) Aegypti enim peculiaris, declarante Plinio, quem & Marcellus,[s] & Plinius alter [t] transcripserunt. Præcipuè autem ex Aegypti regionibus in Alexandria (Galeno docente) elephantico morbo plurimi corripiuntur, propter uictus modum, & regionis feruorem. At in Germania, & Misia rarissima hæc passio uidetur: Et apud Scythas lactis potatores nunq; ferè apparuit. In Alexandria uerò plurimùm generatur ex uictus ratione. Comedunt enim farinam elixatam, & lentem, & cochleas, & plura salita: & nonnulli ex ipsis carnes asininas, & alia quædam quæ crassum & atræ bilis humorem generant. (ut hinc ad materiæ, quam præ cæteris hoc loco uestigamus, cognitionem descenderimus.) Nam cùm circumstans aer calidus sit, motus humorum agitur uersus cutem. Cumq; in reges incidisset hoc malum: Aegypti populis funebre (Plinio [x] utroq;, ac Marcello [x] testibus) erat. Quippè in balneis solia temperabantur humano sanguine ad medicinam eam. E quo demum CONSTANTINI Imperatoris lepram, hanc Græcorum elephantiasin extitisse intelligo. Quãuis enim celeriter hunc morbum restinctum esse in Italia Plinius dixerit: Reuiuiscere nihilominùs potuit. quam ob rem & nostris quoq; temporibus in Italia plurimi tali morbo uexantur. Constantinum uerò id genus morbo correptum extitisse, & non Græcorum Lepra, ex eo conijcimus: quoniam maledicto illo, atq; ab omnium auribus exterminando præsidij genere, à diabolis potiùs extuso, q; ab homine uel quantùmuis tyranno: Balneo scilicet ex humano sanguine, præsertimq; innocentium puerorum parato, sanitatem sibi comparere (à falsis Idolis exhortatus, prius q; a DEO inspiraretur) intendebat. Quod remedium (uti Plinius,[y] ac Marcellus [y] aiunt) Aegyptiorum regibus elephantiasim patientibus familiare erat. Haud quaq; tamen obstat, quoniam Romanorum Imperator erat, Romæq; uitam tunc temporis degens lepram pati scribitur. Quanuis enim Romani tunc lepram appellassent, ubi elephantiasim nominasse debuerãt. 1. Quia tamen deflectere iam à sua perfectione Romanorum idioma inceperat, Barbarisq; innumeris dictionibus permisceri, ut in deterius semper ad nostra usq; tempora processerit: Idcircò mirum non est: si non ampliùs Latini, sed Barbarolatini facti Romani lepram potiùs, Barbarorum more, quàm elephantiasin appellarint. 2. Secundò quia non qui Latinum candorem prosequuntur Constantini historiam scripserunt: ut Latinorum dictione à Græcis deducta usi sint. Nec etiam politi medici: uti Celsus, aut Plinius, aut huiusce farinæ quispiam, sed qui sacras literas incolebant, & in illis nutriebantur. Quamobrem & lepræ nomenclatura (prout in Euangelio quoq; scribitur) Constantini elephantiasin demonstrarunt. 3. Fortassisq; aliquis Hebræus, aut Arabs medicus Imperatori familiaris morbum sic primus nuncupauit.

q lib.3. cap.25.
r li.26. cap. p°.
Elephas ubi frequens.
s de medic. ca.19 ante medium.
t lib.2. de medic cap.57.
u 2°. ad Glauco. cap.10. uer. fine.
x ubi suprà.
Constãtini Lepra seu Elephas.
y ubi suprà.
Obiectionis solutio

nuncupauit. Fœlix tamen, ſiue lepra, ſiue elephantiaſis dicatur. Vt quæ dignitatis, potentiæq́;, & honoris ſanctiſſimæ noſtræ Eccleſiæ Romanæ ac ſummi eius Põtificis principiũ et cauſa fuit. Quanq̃; hæc minima & ferè nulla ſint, eorũ relatione, quæ deberemus: Atq; hoc præſertim fœliciſſimo ſæculo: quo ſanctiſſimus, non minùs q̃; ſapientiſſimus præſul IVLIVS TERTIVS omni procul exterminato liuore, quin omnium Chriſtianorum Principum tranquilla pace, ut a DEO Optimo Maximo potiùs, q̃; humano conſilio electus eam gubernat.

Quanq̃; nonnullos eſſe minimè nos præterit, qui tali morbo (quouis modo ſumatur) laboraſſe Conſtantinum inficias eunt. Niſi methaphoricè, quia. ſ. DIVVS SYLVESTER Imperatorem à lepra, hoc eſt, grauiſſimo quopiam peccato, contagioſóq;: ut fortaſſis Idololatria lauerit, ac liberarit, intelligatur. At hæc obiter, & ulteriùs q̃; opinabamur dicta iam ſint. Quæ autem gregarij plures medici, quorum primi Iſaac,[z] & Conſtantinus Africanus[a] dein uerò q̃ hos ueluti cæcos duces cæciores etiam ipſi conſequuntur, ut Conciliator,[b] Gentilis,[c] Simon Ianuenſis,[d] Nicolaus florentinus,[e] Guido Cauliacus,[f] Theodoricus,[g] Dinus,[h] Rogerius,[i] Arnaldus à Villa Noua,[k] Philonium uocatum,[l] innumeriq; alij ex Barbarolatinorũ grege medici dicunt: (Quatuor uidelicet lepræ Arabũ ſpecies eſſe: pro quatuor humorũ diuerſitate diſtinctas, qn & quatuor nominibus effictis, ac (ut ita dixerim) chimærizatis, nuncupatas: ut primam, quæ ſcilicet. ex ſanguinis combuſtione fit, Alopeciam, ſeu Alopiciam, aut uulpinã uocent: Secundam uerò quæ ex flaua, ſeu rubra, aut pallida fortaſſis bili gignitur, Leoninam. Tertiam autem, quæ ex atra bili ortum habet, humore'ue melancholico, Elephantiam. Ac deniq; quartam quæ ex pituita phlegmate'ue ſuæ generationis originem ducit. Tyriam appellarint:) deliria perdelira eſſe reputamus. Quanuis enim quatuor humores huiuſce affectus cauſas eſſe probabile ſit: Haudquaquàm tamen aliqua ſpecies determinatum diſtinctumq; nomen ſibi unq̃; apud ueteres, aut Græcos, aut politos Romanos, aut etiam maioris momenti Arabes uendicauit. Cùm quælibet (à quouis humore generetur) elephantiaſis, elephas & elephantia, uel leontiaſis, & leonina: uel demũ Satyriaſis, & ſatyriaſmos dicta ſit: frequentiſſimeq; uſurpato nomine apud Græcos, & Latinos elephas, elephantiaſis & elephantia: Apud plures uerò Arabes lepra. Sed qua ratione aliorum & longè diuerſorum affectuum nomina tã uiolenter rapere, atq; huius morbi ſpeciebus ineptè applicare, imponereq; debemus? ut Alopeciam, & Tyriam, quam Græci ophiaſin uocant, cutis capitis capillorum'ue affectus in lepræ ſpecies transferamus? Qui duo morbi (ſiue mauis dicere unus, cùm figura tantùm differant, uti Gal.[m] eũq; trãſcribẽtes Oribaſius,[n] Paulus,[o] Aetiusq; aiũt.[p]) ex utraq; bili, amara inq̃; ac nigra, nec non & ex pituita fieri ſolent: iuxta Galeni,[q] Pauli,[r] Alexandri,[s] & Aetij[t] monumenta: Quin & ex ſanguine (uti Princeps[u] addidit) corrupto. De quibus tamen uberiùs loco proprio deinceps ſermonem habebimus. Neglecto igitur tali nominum abuſu: Elephãtiaſis cauſas (quarũ ratione impræſentiarum ſingula percurrimus) enarrare tempeſtiuũ eſt. Galenus enim ad atram uidetur[x] bilim duntaxat hũc affectum referre. Qua de re unam eſſe cãm (qua uis ex materia priùs genita hæc ſit) præſenti quidẽ animo dicere poſſumus: aut ſaltẽ duas, inſimul tamen permiſtas. Cùm ſanguini adiunctam hanc atrã bilim, exquiſitiùs aliquãdò[y] perpẽdens, Galenus determinarit. Paulus[z] uerò, cui q̃dẽ & Serapio[a] & Hali Abbas[b] aſtipulãtur, duos humores cõſiderat: è q̃bus atra hæc bilis primã ſuæ generatiõis originẽ duxerit. Adeò ut duas quoq; elephantiaſis ſpẽs enũtiarit: ſic ſcribẽs. Cũ atra bilis, ex qua huic affectui origo.

Iulius Tertius optimus Pontifex.

z li.7. uiatici ca. 17 circa prin
a lib.7. cap.17.
b diff.177.§.p°.
c ſuper.3ª.4ᶦ.tr. 3.cap.p°.cõm. 13.
d in dictione Lepra.
e ſermo.7. tr.5. ſum. pª. cap.40.
f tr.6.doc.pª.ca. 2.
g lib.3. cap.55.
h ſuper 3ª.4ᶦ.tr. 3.cap.p°.cõm.5.
i tr.2.cap.14.
k 2°.breu.ca 45
l lib.7.cap.39.

Cõtra Gregarios medicos.

m p°.de cõp. me. ſecũdũ loc.cap.p° circa principia.
n lib. curationũ cap.13.
o lib.3.cap.p°.circa prin.
p lib.6.ca. 55. in prin.
q ubi ſupra: & 14.metho.cap.18.
r ubi ſupra.
s lib.p°.cap.p°.
t lib.6.cap.55.
u 7ª.4ᶦ.tr.5.ca. p°.
x 4ᶦ.aphoriſ.2°. & 7ᶦ. 40. 2ᶦ. de elemẽtis cap p°.in fine 2ᶦ.ad glau.10
y lib. de atra bili cap.4. & de tum. præt.nat.ca.15.
z lib 4.cap.p°.ĩ prin
a 5.breu. ca.14. in medio.
b 8.theor ca.15.

origo est, duplici modo generetur (uel enim ex melancholico sanguine, fæculentioreq́;, & ue luti eius limo: uel bile flaua, utrisq; nimium ustis nascitur) Subrubicundã quidẽ elephantiasim, mitiorem quodãmodo: ut autem uerius dixerimus, minus malignã prima ipsius differẽtia pro creat. Reliquam uero & malignioré, in qua totum corpus fœdatur ulceribus, et extrema de cidunt, altera flauæ bilis supra naturæ modum adustæ soboles producit. Hæc Paulus: cui (ue luti prædiximus) astipulatus est, præter Hali Abbatem, Serapion: quò ad hoc. s. quoniam duo bus ex humoribus atra bilis elephantiasim producens generari queat: Quanq; à Paulo inep tè deuiat Serapion: peiorem uidelicet, uehementiusq; adurentem eam, quæ ex nigri humoris exustione fit, determinans. De qua nihilominus differentia, proprio loco, unà cũ nostro Ara bum Principe,[c] loquemur. Ambas uero has elephantiasis causas hoc mõ consideratas Galenus profectò minimè abnegasset. Quin et ex ipsius. ẽt monumẽtis elegisse promptissimũ est. quũ ui delicet ob lienis imbecillitatem corpus uniuersum à melancholico succo expurgare nequeũtis; aut ob hæmorrhoidarum, seu mensium muliebrium importunam detẽtionẽ hunc affectũ proue nire nonnunq; uoluit,[d] Quam ob causam, & melancholicus hic humor unà cum sanguine per uenas uniuerso in corpore uagans, atq; aliquam deinde recipiens supercale factionem, moxq; assationẽ, huiusmodi affectus causa euadit: Vel ob excedentem iocinoris calorẽ, qui flauã prius bilim, dein uero atram gignere, ob illius ulteriorẽ assationem, aliquandò demonstrauit.[e] perin dè ac sequenti uberius commento enucleabimus. Arabum autem Princeps,[f] supposito iam atram bilim elephantiasis, lepræ'ue (ut ipse ait) causam esse: quinq; huiusce atræ bilis mate rias, originisq; causas esse de lepra sermocinans innuisse uidetur: f ultrà quod de humorum generatione nonnunq; loquens,[g] manifestissimè omnes expressit. In primis enim atram bilim pª. (quã ipse melancholiam uocat) ex sanguinis combustione genitam innuit:[h] quum ait {causa ef ficiens antiquior est malitia complexionis hepatis, decliuis ualdè ad caliditatem, & siccitatem: quare adurit sanguinem in melancholiam: aut complexio corporis totius: aut sunt ambæ, ita q̃ faciunt sanguinem acquirere per causas suas frigus.} Mox uero eam, quæ ex humore melan 2ª. cholico fit, insinuat:[i] dicens. {Et causæ eius iuuatiuæ sunt oppilatio pororum: quare præfoca tur calor innatus, & infrigidatur sanguis, & ingrossatur. Et propriè quando splen est oppi latus, debilis. Quare non attrahit, neq; potest mundificare sanguinem ex humore melancholi co. Aut est uirtus expulsiua in uisceribus debilis: ab expulsione illius in uenas ani, & matri cis: & sunt pori stricti.} Id quod magis adhuc infrà corroborat,[k] dicens. {Et facta à fæce sanguinis est saluior, & quietior, & non ulcerat.} Præter has autem & aliam, quæ à bilis 3ª. amaræ combustione gignitur, ostendit. quum subdit:[l] {Et facta ex melãcholia choleræ est ma gis fœda, & pluris nocumenti, & difficiliorum accidentium, & uehementius adurens. etc.} Eam uero quæ ex pituitæ combustione fit, anteà quodammodo innuisse uidetur: qum ait[m] {Et 4ª. causa eius materialis sunt cibi melancholici, & cibi phlegmatici iterum, quando adiungitur eis satietas nauseatiua, & operatur in eis caliditas: quare resoluit subtile, & ponit spissum me lancholiam, etc.} Quam tamen libro primo, de humorũ generatione loquens, manifestius ostẽ dit.[n] Nos autem hanc è pituitæ uidelicet exustione factã atram bilim abnegamus: quemad modum anteà[o] tetigimus, ac rursus tractatu sequenti[p] declarabimus. Nihilominus tamẽ aliã non dico atram bilim, at elephantiasis speciem unà cum Aetio[q] adiungemus: quæ scilicet ex salsa nitrosa'ue pituita suæ generationis initium sumpserit. Omissa interim quæ ex acida fieri

posse

Contra Sera pionem.

c. infra tr. 3. ca. 1. tex. & com. 10.

d 2ª. ad glauc. 10

e 2ª. art. med. tex. 44.

Quinq; lepræ causæ apud Auicennã.

f 3ª. 4ª. tr. 3. ca. 1.

g pª. pª. doc. 4. cap. 2º.

h 3ª. 4ª. tr. 3. ca. pº. tex. 3.

i Ibidẽ tex. 5.

k Ibidẽ tex. 10.

l Ibidem.

m Ibidẽ tex. 4.

n pª. pª. doc. 4. cap. 2.

o fo. 93. lin 26.

p ca 15. cõm. pº.

q lib. 13. cap 120 uersus mediũ.

posse ab Aetio creditur: cùm frigidus omninò succus hūc affectum efficere, (ni putredinē adeptus in salsum conuertatur,) nequeat. Ex quo tamen salso humore impetigo nonnunq; fieri potest, hæc uerò deinceps in scabiem, scabiesq; in lepram, ac deniq; lepra in elephantiasim permigrasse (præsertim quotiès male curetur) apparuit. Hanc igitur, quæ nitrosa ex pituita originem duxerit, intellexisse Plinium opinamur: Quùm albam elephantiasim aliquandò [r] protulit. Ad obstructionem nihilominùs nōnihil acidam conferre pituitam, aliosq; crudos, & crassos humores, inficias non ibimus. Præter has autem quatuor elephantiasis iam dictas primas causas, 5ª. quintam quoq; tùm Galeni, tùm Principis Arabum dogmatibus respondentē atræ bilis originem adiungere possumus: eam uidelicet, quæ non ex alio humore genita sit: uerùm insimul ex chili crassa, & calida, nec non exustioni prompta portione, à calidissimo iocinore, unà cum alijs humoribus, genita fuerit. Vt quæ ex salsis carnibus, multisq; ac uarijs tùm aromaticis, tū calidissimis speciebus, uel æstiuo tempore conditis cibis generari consueuit. Quamobrem & ipse Medicorum phœbus Galenus ait, [s] in Alexandria propter uictus modū, & regionis feruorem, plurimùm abundare huiuscemodi morbum. Comedunt.n. (ut inquit) farinam elixatam, & lentem, & cochleas, & plura salita, & nonnulli ex ipsis carnes asininas. etc. Cuius uerba Princeps, de lepra (nomine Arabibus usurpato) loquens, transcripsit. [t] Clariusq; de humorum generatione sermonem habens, ait: [u] spuma igitur est ipsa flaua bilis, fæx uerò, atra: & utræq; eæ sunt naturales. perusti uerò pars tenuior est ipsa bilis, uitiosa: Illiusq; crassum est atra bilis uitiosa nonnaturalis: crudum quoq; est ipsa pituita. Quod uerò ex hac summa percolatum & cōcoctum est. sanguis quidem est. etc. Vbi quidem simul interdùm generari posse atra bilim cum alijs humoribus liquet. Verùm de humorum generatione uberiùs commento sequenti disputabimus. Ex combustis igitur sanguine, humore melancholico, atq; etiam amara bili atram fieri posse compertum habemus. Id quod mox reiectis multorum phantasijs ostendemus. Veluti & ex calidis, ac siccis, substantiáq; crassis aliquandò cibis circa initia statim ab exurente calore præter modum adustis eandem generari sæpenumerò contingit. Ex hac autem atra bili (quouis modo genita sit) quùm uidelicet sanguini (Galeno docente [x]) admista uniuerso corpori, nutrimenti loco, absq; putredine febris inductiua, distribuitur: elephantiasis primam suæ generationis originem suscipit. Quòd si ex salsa interdùm pituita (ueluti & antea tetigimus) genitum esse nonnunq; huiuscemodi affectum admiserimus: Sanguini quoq; talē pituitam admisceri, nec sine atræ bilis, aut melancholici quoq; humoris permistione fieri unq; posse opinamur. Quamobrem ad calidorum tumorum catalogum redducere hunc morbum debemus. tametsi pauca in quibusdam caliditas est: præsertim in ijs quorum sanguis harenosus iam totus, ob nimiam adustionem, siccitatemq; effectus est. Vt frigidus ab ipso Arabum Principe, [y] congelatusq; à congelante melancholia proferatur: uel à gelido continente grumosus, impactusq; iam redditus. (Aetio docente [z]) fuerit. Id quod intelligendum herclè non est, quia frigidus, omniq; calore destitutus cruor sit. uerùm quia multùm à naturali suo temperamento calore ue lapsus. Nonnullas tamen intereà putredinalis, adscititijq; caloris portiones retinens: Quarum ui, ni discutiatur, ulcerare ubi ubi astrictus nimiùm sit, uehementerq; corrodere consueuit. ubi enim discutitur scirrhosos potiùs, ac frigidos, q; cácerosos, in extremis præcipuè partibus, affectus generabit. Adeò ut diuersi generis tumores in elephantico gigni absurdū nō sit. Verùm de his longè plura loco proprio disputabuntur. Nunc enim sat superq; fuerit, affectus nomina,

Contra Aetiū

r lib.25.cap.5. uersus finem.

s 2º. ad glauco. cap.10. & uide.2 de pot.natural.ca. 8. & 9. et fusius com.sequenti.

t 3ª.4ª.tr.3.ca.pº tex.7.

u pª.pª.doc.4 ca. 2.ante medium.

x li.de.tum.pret. nat.15. & lib. de atra bili cap.4.

y 3ª.4ª.tr.3.cap. pº tex 3.5.&.8.

z lib.13.cap.120 post medium.

nomina, & causas materiales prænouisse: ut ordine sextum & uigesimum tumorem expediuerimus. Quem Galenus, libro quem præ manibus obiter enarrandum assumpsimus, de tumoribus uidelicet præter naturam, [a] Elephantiasim uocat: Cumq; fœdus, aspectuq; horridus fieri homo inceperit, Satyriasmon. Quanq; nonulli secundum id nomen non toti affectui, sed cuidam in temporibus factæ ossium eminentiæ dedicarunt: Similitudine ut mox uidebimus [b] à Satyris cornua circa tēpora portātibus desumpta. Hæc āt ossium temporalium siue genarū eminentia in elephantiasi aduenire sæpissimè consueuit: Quanuis & præter elephantiasim possit contingere.

a cap. 15.
b in declaratione tumoris. 28.

Tumor. 27.
Exostosis.

QVAE uerò in alijs partibus fieri solent, ossium eminentias (ut ad septimum & uigesimum ordine propositum tumorem transeamus) ἐξοστώσεις nūcupari Galenus ait: [c] quasi Latinè dixerimus, exossationes. Sub quibus (ut uidebimus) & eam, quæ in temporibus fieri consueuit, extuberationem intelligimus. Est autē quātitate auctus morbus, Galeno met alibi [d] authore. Cuius causa materialis dubio procul omni terrestris ac melancholicus succus proferendus est. Qui & ossis quoq; naturale nutrimentum est. Verum enimuerò aduertendum hic duximus, non in alijs modò partibus ossium factas supereminentias exostoses, exossationes'ue nuncupari posse. At in ipsis etiam temporibus, aut genis: siquidem contigerint, generali nomine exostoses uocari nil prohibere liquet. Idcircò sub exostosi nos intelligere has prædiximus: Tametsi speciali quadam nomenclatura Satyriasmos à quidusdam (ueluti prætactū est) nuncupatur.

c li. de tum. præt. nat. cap. 15:
d 14. meth. cap. 17. uersus finem.

Tumor 28.
Satyriasmos, seu priapismus
Satyriasis octo significata.

QVOD quidem nomen, quia æquiuocum est, & uarios etiam genere affectus præ se ferre solet: Hanc ob causam satis opportunum, atq; operæpretium simul me facturum orbitror, si & hanc æquiuocationem explanando, octauum & uigesimum unà tumorem enuclearimus. SATYRIASIS ergo nomen, & Satyriasmos octo, penès diuersa medicorum placita, significare offendimus. Quorū plurimis, aut fortassis omnibus à similitudine impositum id nomen est. In primis enim libro de præternaturalibus tumoribus, quem nunc exponere præ cæteris intendimus, pro iam dicta elephantiasi [e] capitur, similitudinis rationibus prænarratis. Quas quidem repetere superpondium foret. Sat ergo fuerit nonnulla hinc folia reuoluere. pm. Secundò rursus pro eminentijs extuberationibusq; ossium, quæ circa tempora fiūt, Satyriasmi nomen (Galeno etiam referente [f]) usurpatur. 2m. Apparet enim in partibus temporū quædam, ob ossium eminentias, turbercula. Nec deest ijs quoq; similitudinis Satyrorum ratio. Circa tempora enim utrinq; cornua satyris nasci referunt. Quamobrem & qui timida tempora, uel prope illa etiam existentes genas utrinq; extuberantes habuerint, Satyris quodāmodo similes fieri dicuntur.

e ut dictū ē in expositione tumoris. 26.
f li. de tum. præt. nat. cap. 15.

Satyri qui.

Sunt autem Satyri (Plinio docente [g]) animalia quadrupeda subsolanis Indorum montibus (Corradulorum dicitur regio) pernicissimum animal: tanq; quadrupedes tam rectè currentes, humana effigie, ut propter uelocitatem nisi senes, aut ægri nō capiantur. Nil uerò (prout alibi dicit [h]) præter figuram habent moris humani. tametsi mitissimam aliquandò [i] eorum naturam esse protulit: quemadmodum efferacior cynocephalis existit. Veteres huiusmodi monstra pro Syluestribus dijs coluerūt. Vidit autē DIVVS ANTONIVS in eremis Aegypti: (referente DIVO HIERONYMO [k]) homūculum, aduncis naribus, fronte cornibus asperata: Cuius extrema pars corporis in caprarum pedes desinebat. Ad hoc spectaculum Antonius scutum fidei, & loricam spei bonus præliator arripuit: Nihilominus memoratum animal palmarum fructus eidem ad uiaticum quasi pacis obsides offerebat. Quo cognito gradum pressit Antonius, & quis nam esset interrogās, hoc ab eo responsum accepit.

g lib. 7. ca. 2. post med. capitis.
h lib. 5. cap. 8. circa finem.
i lib. 8 ca. 54. circa finem.
k Inuitis patrū. In uita Pauli p. Eremitæ ante medium.

Mortalis ego sum, & unus ex accolis eremi: quos uano delusa errore Gentilitas Faunos, & Satyros, et Incubos colit: Legatione fungor gregis mei. Precamur ut pro nobis cõmunem Dominũ depreceris quem pro salute mundi olim uenisse cognouimus. Nam in uniuersam terram exiuit sonus eius. Hæc pro secundo satyriasmi, siue satyriasis significato Satis dicta iã sint.

3m. Tertium uerò est: quoniam præternaturalem, ac non desistentem pudendorũ tentionẽ huiusce modi nomina præ se ferunt. quam alij Priapismon quoq; uocant. Pro qua quidem tertia nominis significatione, Cùm non contemnendæ difficultates ob authorum diuersitatem insurgere consueuerint, aliquantisper hic immorandum. Præmissa nihilominùs Celsi excusatione me scribentem, nec minùs te legentem à uitiligatoribus, ineptissimisq; susurronibus defendente: Excusatio. Quoniam de obscœnis partibus non hoc tantùm loco, sed sæpiusculè deinceps, ubi occurrerit, sermonem interseremus. Quarum quidem partium (uti Celsus [l] ait) apud Græcos uocabula et tolerabilius se habent, & accepta iam usu sunt: Cùm omni ferè medicorum uolumine, atq; sermone iactentur: Apud nos fœdiora uerba ne consuetudine quidem aliqua uerecundiùs loquentium commendata sunt. Vt difficilis hæc explanatio sit, simul & pudorem, et artis præcepta seruantibus. Neq; tamen ea res à scribendo deterrere me debuit, Primùm ut omnia quæ salutaria accepi, comprehenderem. Dein quia in uulgus eorum curatio etiam præcipuè cognoscenda est, quæ inuitissimus quisq; alteri ostendit. Hæc Celsus. Quibus omnibus & uera nominũ significatio (uelimus, nolimus) antecellit. Magis uerò nobis ignoscendum ueniret: si Stoicorum sententiam à nonnullis, hodierno etiam tempore, comprobatam sectabimur. Nullam scilicet in uerbis turpitudinem fore (uel Cicerone [m] teste) determinantium, modò rem, ut à natura facta est, uerbis significemus. Satyriasmos igitur, siue Satyriasis (idem nanq; significatur, utrouis nomine utaris) apud quosdam pro eodem cum Priapismo sumitur: Apud nonnullos autem pro diuersis affectibus duo nomina, Satyriasis inq; & priapismus, capiuntur. Atq; rursus utriq; ab inuicem differunt. Qui scilicet pro eodem capiunt, inter se met ipsos discordantes: Aequè ac & alij differre Satyriasmum à priapismo reputantes a seinuicem distant. Prout sigillatim omnes enucleabimus. In primis ergo Galenus non alium affectum Satyriasmi nomine intellexisse uidetur (qum scilicet ad pudenda refertur) q; priapismum: hoc est (ut libro de tumoribus [n] inquit) { præternaturalem, ac non desistentem pudendi tentionem. Sic enim legendum in eo loco est { παρὰ φύσιν } idest præternaturalem, seu præter naturam } & non, ut malè in impressis codicibus habetur { κατὰ φύσιν } quod est } secundum naturã, siue naturalem } Id quod interpres Horatius Limanus non aduertit. Vbicunq; igitur de Cõ lis affectibus loquitur Galenus, priapismum duntaxat nominans, Satyriasmum intellexisse illo etiam nomine uidetur.[o] Atq; idipsum nõ inconsultè me hercle factũ à Galeno existimamus, Etenim ne Satyriasmi uoce alium affectum, scilicet ipsam elephantiasim, aut quoduis aliud fortassè significatum æquiuocè caperemus. Quòd si de morbis curandis libro secundo [p] utriusq; insimul nominis meminit: Quoniam scilicet à similitudine imposita sunt: Nil uel obstare, uel fauere nobis potest. Nanq; an pro eodem intellexerit, an pro diuersis: ut Satyriasmon pro elephantiasi, aut quolibet alio, priapismum uerò pro pudendi erectione: minimè constat. Cùm à similitudine, quouis modo intellexeris, nomen assumptum esse uerum inueniatur. Nullibi autem, quod memoriæ suppetat, alium pudendorum affectum à priapismo diuersum nobis Satyriasmi dictione ostendit. Quamobrem ueluti præscriptum iam est, idem Galeno Satyriasmos aliquandò

Stoicorũ sententia de nominibus.

Galeni locus.

Limani dormitatio.

[l] lib.6.cap.18. in prin.

[m] lib.p°.de officijs.cap de tẽperãtia, et lib. 9. epist. famil. epistola.22. à prin. uerò epist. 172.

[n] cap.15.

[o] Vt.6. de locis affec.cap. 6. post. prin. et circa finẽ, et 3.de sympt.causis ca.4. i fine. et 14.metho. cap.7. post mediũ. et ca. 3.& lib.de morb. diff. cap. 9. circa medium.& 9.de cõpo.med secũdũ loc.cap.7. uersus finem.

[p] cap.2.circa medium.

aliquandò (quùm uidelicet penis affectum præſcfert) & priapismus inſinuat. Eſt autẽ (ut ab eodem aſſignata definitio magis liqueat) priapiſmus Cùm coles in longitudine, & latitudine ſeu circulo totus augetur, nullo quidem (ut ait [q]) ſtimulante ad libidinem aut deſiderio, aut acquiſito calore: ueluti quibusdam accidere coſueuit, qui ſupini decumbunt. Quin (perinde ac alibi quoq; inquit [r]) intumeſcit omninò, inflaturq;, & arrigitur [s] inuito. At breuiori quoq; cõpendio (ſubiunxit.) dicere potes permanentem colis aut auctionẽ, aut tumorem. Augetur enim naturalis magnitudo (prout aliàs inquit [u]) non ſecus ac in ulceribus nõnunq; caro redundat: Ac etiam lingua, teſtes aut ubera, ſiue quoduis aliud membrum, præternaturaliter increſcere conſueuerunt. Deducta uerò denominatio eſt à Priapo (Galenus idem ait [x]) Nã quaſi ei ſuapte natura huiuſmodi coles eſſet, ita eum finxerunt, atq; pictura deſcripſerunt homines. Quem quidem priapum Aetius [y] Galeni [z] ſermonem referens, ſatyrum extitiſſe adiunxit. Quod quidem, ſi ſic eſſet, quemadmodum Aetius ait, utriuſq; inſimul nominis origo foret: ſatyriaſis inq;, quia ſatyr ille fuerat, quem erecta uirga ſtantem pinxerunt: & priapiſmi, quoniam & illi quoq; priapi nomen erat. Sin uerò (quod potius reputo) diuerſos eſſe à priapo ſatyros conceperimus: Cùm hi bruta animalia ſint, priapus autem homo à poetis effingatur. Quin & hic Hortorum Deus Bacchi & ueneris filius. Illi uerò Nemorum potius Dij, ac Fauni ex Senta Fauna geniti ab iisdem poetis depingantur. [a] Quamobrem nõ ſatyri, ſed hominis uultum præſeferre Princeps [b] innuit, dicens. § & hoc nomen permutatur ad hanc ægritudinem ex forma hominis figurati habentis uirgam erectam, qua ludunt quidã. etc. § Si inq; diuerſos à priapo ſatyros intellexerimus: adhuc tamen in idem ferè conueniet. ut priapiſmus à priapi ſimilitudine, qui erecto perpetim cole depictus eſt: Satyriaſmus uerò à ſatyris, procaciſſimis quidem animalibus, uenereis'ue, ac per hoc erectum ſæpiſſimè colem habentibus nomen ſuſceperint. A quo etiam uirili membro nonnulli ſatyros huiuſcemodi animantes dici aſſeruerunt. Veteres enim Græci σάτην ueretrum nuncupabant: uel (ut alij malũt) σάθην. Ex quo σάτυρος παρὰ τὴν σάθην τὸ αἰδοῖον. quod eſt: Satyrus à ueretro quidẽ pudendo dicitur. Quibus de cauſis & herba, quæ uenerem ſtimulat, Satyrion ab eiſdẽ nuncupata eſt: à quibusdam uerò (uel Dioſcoride authore [c]) ſatyriſcos, & ſatyri teſticulus: Ab alijs autem non Græcis modò, ſed (Apuleio Madaurenſi teſte [d]) Italis priapiſcos appellatur: Romani Molorticulum ueneris dicebant. Quin (uti Plinius [e] etiam fatetur) in totũ quidem Græci, quùm concitationem ueneris uolunt ſignificare, Satyrion appellant: Quemadmodum in coitu pigritiam ob aſſiduos præſertim labores aduenientem, Proſedamum uocarũt. Deducta igitur priapiſmi denominatio (ut ad Galeni [f] ſermonem reuertamur) à priapo, quẽ ſic erecto pene depinxerũt. Satyriaſmi aũt nomen Galenus minimè declarat. Cùm illud elephantiaſi potius dedicarit. [g] Idcircò illius affectus ad ſatyros relationem aliquandò [h] denuntiauit. Quòd ſi nonnunq; ſatyriaſim, ex aliorum placitis, penis affectum uocarit: [i] nullam tamen inter ſatyriaſim & priapiſmum differentiam poſuiſſe, quin pro eodem penitùs affectu itellexiſſe inſinuat. Qua de re ſub priapiſmi nomine (ueluti prædictum eſt [k]) penis tentionẽ (ſatyriaſim prorsùs reticens) alibi [l] deſcripſit, ipſumq; curat. Cuius cauſam eſſe uoluit flatuoſum, inflantemq; ſpiritum. Adeò ut quicunq; in iis, quæ in medẽdi methodo ſcripta ſunt, exercitatus fuerit: protinùs (ait [m]) ex emphyſematum inflationum'ue genere eſſe intelligat. De quibus quidem emphyſematibus anteà iam loco proprio locuti ſumus. [n] Qui nanq; memoria

tenuerit

Priapiſmus quid.
q 6. de locis affe cap. 6. poſt prin.
r 3. de ſympt. cau. cap. 4. uer. finẽ.
s 14. meth. ca. 7. poſt mediũ.
t 6. de loc. aff. 6
u libro de morb. diff. cap. 9.
x 6. de loc. aff. 6
Priapiſmus unde dicitur.
y lib. 12. cap. 32.
z ubi ſupra de lo. cis aff.
Priapus quis.
Satyri qui.
a de quibus uide Boccatiũ li. de Genealogia Deorũ 8 cap. 10. 11. 13. 14. obiterq; de priapo ibidẽ cap. 3
Satyr unde dictus eſt. uide ẽt ſupra fo. 143.
b 20[a]. 3[1]. trat p[o]. cap. 37. in fine.
c lib. 3. cap. 136.
d lib. de uirtutibus herbarũ ca. 15
e lib. 26. cap. 10.
f 6. de loc. aff. 6.
g de tu. præt. 15
h li. de morb cau. ca. 7. ante mediũ
i Vt lib. de tum. præt. nat. cap 15. & de linguarum hip. expõne i dic.
Satyriaſmus.
k ſup. hic et fo. 153
l ut. 6 de lo. affe. ca. 6. circa prin et finẽ et 3. de ſymptom. cauſis ca. 4
14. meth. ca. 7. et 8. li. de morb. diff. ca. 9. et. 6. de compo. med ſecũ loc. 7
m 14. meth. cap. 7. poſt mediũ.
n ſupra fol. 115. 116. 117.

tenuerit tum omnia quæ in dissectione eius membri apparent, tùm quæ de functione eius, et usu in naturalibus libris sunt prodita [o] Is nullo negotio intelliget, ꝙ cauernosus neruus, qui propriam colis substantiã constituit, halituoso spiritu impletus affectum hunc excitat porrò halituosum spiritũ in animalis corpore ex succis, qui lentè excalfiant, sensim nasci didicimus. prout uberiùs, quùm de emphysemate loquebamur, Ex ipsius met Galeni sententia declarauimus. [p] Quamobrem & compendiosiùs alibi [q] scripsit, dicens: Est autem flatus uẽtosus uidelicet, qui membrum ipsum tumefacit ex humoribus uiscosis, ac crassis generatus per moderatam caliditatem. Quãuis autem libro de curandis morbis [r] cauernosam ipsius membri substantiã repleri in huiusmodi affectu determinarit: De colis tamen affectibus alibì magis ex proposito loquens, & exquisitiùs affectas partes uestigans: [s] tam colis substãtiæ cauernosæ, q̃; arteriarum: quæ in ipso pudendo existunt affectum esse ait. Priapismus enim (ut inquit) planè colis est symptoma. At fieri potest ut nullo præcipuo, proprioq; ipsum affectu infestante, ad arterias referatur: ut pote quæ solæ interdùm huiusmodi habeant præternaturalem dispositionẽ: quali uidelicet affici consueuerunt, Cùm naturaliter totus coles intenditur. Atqui à spiritu ipsum in tumorem attolli manifestè patet ijs qui celeritatem eius, & cùm intumescit, & cùm iterùm residet, perpendunt. Quippè nullus humor tam subitam in alterutram partem mutationem efficere posset. His sic se habentibus cùm in corporum dissectione, magnæ uideantur arteriæ in pudendum exiguam scilicet particulam irruere: sitq; coles essentia talis qualẽ in nulla alia parte uidere est. utpotè cuius corpus neruosum sit, ac omniquaq; fistulosum: excepta ea parte, quam glandem uocãt, quid aliud excogitauerit quis, q̃; ꝙ à uaporoso spiritu ab arterijs affluente per extẽsiones in tumorem attollatur? Ideoq; glandem æqualem semper habere magnitudinem, quòd fistulosus in ipsam neruus non ingreditur. Ergo quid causæ est, cum libidinis impetu quis stimulatur, aut ubi ob supinum decubitum calfacti sunt lumbi ut coles extendatur? Nempè hac inuenta facile priapismi quoq; dispositionem inuenire nos posse speramus. Quòd uerò princeps causa sit plenitudo uel arteriarum, uel nerui fistulosi, aut etiam utriusq; cum ex priore conditione mutantur, palàm constat. At uerò utrius magis, aut si etiam amborũ, deinceps consideremus. Hæc Galenus. Qui deinceps multis enarratis exemplis, è quibus omnium qui à uoluntate & consilio pendent actionum instrumẽta per se docta esse cognoscimus: Ad propositum reuersus est: sic dicens. [t] Non igitur dubites pudendorum facultatem per se doctam esse: ut fistulosum hoc, neruosumq; corpus, ubi ad coitum insurgit animal, à naturali facultate, quæ, ipsum potest attollere protinùs distendatur. Cuius rei simile & in corde & arteria planè uidere est: Nisi ꝙ horum motus perpetuus est, eò ꝙ semper necessaria sit nobis eorum actio: fistulosus uerò neruus non semper mouetur, sed quùm usus requirit. Quùm ergo sic fuerit extensus, sequitur ex arterijs spiritus: quemadmodum pulmo thoracem ob eã, quam habet ad motum ipsius sequelam. Verũ posses fortassè replentis fistulosum neruum spiritus uim, quùm ad coitum irrumpit animal, ad arterias quoq; referre: q̃q; multò satius est ut huiusmodi actionem ad neruum, non ad arterias referamus: Cùm præsertim actiones ex propria partium essentia non ex earum positu prouenire rationi consonũ sit. Nam cor si in alia quapiam parte poneretur, nihilominùs actionem suam obtineret. Nec aliter quoq; de iecinore, liene, ac reliquis omnibus sentiendũ est. Quare uniuersi corporis arterias eandẽ habere actionem probabile est. quippè eodem tempore omnes totius animalis arteriæ inter se similiter producuntur.

o 15 de usu partiũ ca. p°. 2. & 3°.

p sup fo. 117 lin. 20. cũ sequẽtibus.

q lib. 7. de cõpo. med. secũ. loc. ca. 7. prope finẽ.

r lib. 14. ca. 7. in uerbis paulò ante recitatis.

s 6. de loc. aff. ca. 6. post principia.

t Ibidẽ post mediũ capitis.

ducuntur. Itaq; haudquaquàm par esse uidetur, ut arteriæ pudendis innatæ aliquã aliam habeant facultatem, præter eam quam anteà in toto corpore habebãt. Sed ampliora sunt ipsis, q; cæteris arterijs ora: & quidem optimo iure, ad celeritatem sequelæ ad id quod euacuatur sic præparata. Semper enim natura quod unicuiq; actioni utile est, undiquaq; explere uidetur. Cæterùm nullam aliam insuper præcipuam habent actionis facultatem, quùm ad pudendum peruenerint. Licet calfactis lumbis, par sit, ut & arteriæ calidiores reddãtur, & magis etiã pateant ipsarum ora. Quamobrem non exiguam tunc spiritus essentiam in fistulosum neruũ effundunt: qui paulatim impletus colem extendit. Ita ut tota ipsius essentia in fistuloso neruo consistere uideatur. His itaq; cognitis ad priapismi dispositionẽ ueniamus. Quippè ex ijs quæ supra proposita sunt constat, uel ob arteriarum ora immodicè patentia, uel uaporosum spiritum in fistuloso neruo ortum hunc fieri affectum. Sed utrum potiùs pro causa sit habendũ, inquirere oportet. Ego quidem ab utrisq; ipsum fieri posse existimo: Crebriùs tamen arteriarum ora patentia sequi. quippè facilius est hæc distendi, q; flatuosum spiritum in neruo fistuloso generari. (siue tamen ex arterijs in fistulosum neruum flatuosus ille spiritus effundatur: siue in ipso met neruo genitus sit, Neruosi semper corporis, non arteriarum affectũ esse priapismum, ex ijs quæ paulò antè dicta sunt, intelligito)

Nota

Ac memini (subdit Galenus) me huiusmodi quidem nerui dispositionem semel uidisse (ubi scilicet in ipso fistuloso corpore genitus flatuosus spiritus sit) Arteriarum uerò sæpenumerò (Quòd scilicet ex arterijs effusus sit) cuius rei coniecturam feci, tùm ex ijs, quæ præcesserunt, symptomatibus, tùm ex modo curationis. In illo enim cui assiduè colis palpitatio præcesserat, causa erat spiritus flatuosus (in ipsa uidelicet colis fistulosa cauitate genitus. Nam colis, non arteriarum palpitationẽ Græce παλμὸν præcessisse ait.) ad quem cùm omnem curationem conuertissem, hominem sanaui. Quibus uerò supra modum arteriarum ora patebant, in ijs nullum huiusmodi symptoma præcedere solebat. E quibus quidem omnibus, præsertimq; ultimò relatis Galeni uerbis patet dissensum eius recitatorem fuisse Fuchsium.

Contra Fuchsium.

u li. 3. de medendis morbis ca. 49 in princ.

qui præassumpta ex Galeno priapismi definitione subdit [u] {quòd si pudendi accedat palpitatio: tunc satyriasis dicitur} priapismi enim alter modus (tametsi rariùs contingens) à Galeno positus est. Quanuis ad Pauli satyriasim (ut posteà uidebimus) in quo palpitatio consistit, affectus accedat. Verùm enimuerò quoniam fistulosum neruum esse colis substantiam à Galeno præsciptum non hoc tantùm loco, sed alibi [x] quoq; non semel est.

x ut 15. de usu partiũ ca. 5o. et 2o

Vesalius contra Galenum.

y lib. 5. de humani corporis fabrica cap. 14.

Vesalius [y] autem Galeno detraxit tauri potiùs aut arietis penem (ut inquit) q; humanum describenti, ac per hoc humanum sibi penitùs incognitum, ac nunq; uisum demonstranti. Quoniam Galenus [1] unicum neruosum corpus, [2] atq; hunc concauum, sanguinisq; expertem quin & omni humore uacuum, Boum pene (ut aduersarij uerbis utar) delusus malè describit. Duplex enim haud unicum simplex'ue illud corpus esse Vesalius declarauit, nec uacuum, sanguineq; indigum, sed fungosa, & ueluti carnea materia, & plurimo nigricante sanguine instar farciminum utrinq; impletum. Hac de causa digrediendum quadantenùs hoc loco, tametsi per transennam, pro aliquantula Galeni (si possibile fuerit) excusatione atq; insimul maiori ueritatis elucidatione, uisum est.

Penis Anatome.

Præmissa interim exquisitissima colis historia: prout ipse met Vesalius Anatomicorum proculdubiò princeps eam scribit. Ex dextro itaq; pubis osse, ubi id crassius & quasi teres ad inferiorem commissuræ pubis ossa committentis sedem uisitur: teres quoddam corpus ualidissimè principium ducit, ligamenti naturam

turam

turam prorſus referēs:quod ab oſſe nōnihil ſurſum recedens,interno latere aliud cōtingit corpus ſimiliter à ſiniſtro pubis oſſe pronatū.Hæc corpora in eū modū inuicē cōmittuntur, ac ſi utrarūq; manuū indices internis partibus mutuò iungeres,unitosq; fingeres. Vt.n.interna indicū ſedes plana,nō āt gibba & teres,exterioris ſedis mō eſt:ita ēt hæc corpora,quà inuicē conaſcūtur,plana ſunt,externis aūt lateribus,& ſuperiori ſede teretia inuicē, iunctorū digitorū inſtar:Qui ſimul cōmiſſi latius,q̃ profundius corpus ad penis modū efficiunt. Deindè ut inferior indicū,ita cōmiſſorū ſedes modicè dehiſcit,planaq; uiſitur:Sic & penis corporū inferior ſedes dehiſcit,ac urinariū ueſicæ meatū ſub ſe ita porrectū exigit,ac ſi calamū quo ſcribitur, inferiori indicū ſedi exporrigeres, & indices tibi penis corporum loco,calamus autē urinarij meatus uice eſſent.Mox.n.à corporū exortu ipſis urinarius meatus,ſeu ueſicæ ceruix ſubtenditur,ac cū illis ad glādis uſq; initiū in eū modū porrigitur,ut corporū ſubſtātiā nusq; ingrediatur. Vti in glādis ſede,ubi meatū ī corporū ſubſtātiā duci paulò poſt audies. Corpora hæc in hūc modū enata ſimulq; cōmiſſa ſeorsùm ſingula oblōgū referūt corpus,ex neruea cōtextū ſubſtātia:inſtar coriaceæ fiſtulæ,cuius interior ſubſtātia rubra prorsùs,& nigricās, & fungoſa,& atro ſanguine oppleta cernitur: ad eū ferè modū,ac ſi ex innumeris arteriarū uenarūq; ſurculis q̃ tenuiſſimis,ſimulq; proximè implicatis retia quædā efformarentur, orbiculatim à neruea illa ſubſtātia tāq; ī corio cōprehēſa. Atq; hæc duo penis corpora ad glādē uſq; priuatim ſingula nerueū retinēt inuolucrū,& fungoſam hāc ſubſtātiā ſumma diligētia à naturæ operū ſtudioſo expendēdā.etc.Quanq; āt (ut poſteà [z] ſubdit) uenæ & arteriæ ad penis corpora pertingāt: Vix tamē ſectione aſſequor quo itinere in corporū illorū cauitatē inſerantur, ſanguinē illū nigricātē,& craſſum,quē fungoſa corporū ſubſtātia plurimū poſſidet,deductura.Rami tamē cuti hæc corpora induēti,ēt ante ſectionē cōſpicui offeruntur,illāq; intercurrūt.

Pulchra cōparatio.

Penis ſubſtātia.

z ibidē poſt pauca.

Hæc igitur humani penis ſtructura eſt,cui nullā in uniuerſo corpore partē (niſi fortè papillā) ſimilē inueniri poſſe ait. [a] Quæq; tā bellè,dij me adiuuēt,à ſolertiſſimo iuuene (ne ſua defraudemus laude) depicta eſt, ut res quidē ipſa (præter ualde paucula) nō ſecùs ac ab oīum opifice conſtructa eſt,cuiuis legēti,etiamſi nunq; oculis eā cōſpexerit,promptiſſimè offeratur. Ego aūt,priùs q̃ Veſalius hæc ſcripſerit,Galenū quadātenus diminutū,ex ijs quæ in diſſectione pudendorū cōſpexerā,aduerti.Quē nihilominùs (cùm pro uiribus tantū uirū,et medicinæ Hippocraticæ ſine inuidia lumen defendere,ubi poſſibile abſq; uiolētia fuerit, obnoxij ſimus)hac uia defendere nedùm excuſare enixus ſum. Vt.ſ.unū nō indecēter dicere poſſimus:tametſi duo originis capita exiſtūt.Sic.n.plures corporis muſculos,q̃q; duo,tria'ue capita nonnunq; ſint, ad unū tamē nō Galenus mō,ſed uniuerſa diſſecātiū academia reducere cōſueuit.præſertim qa in unū uſq; adeò coaleſcūt:ut nō ampliùs duo corpora, ſed unū duntaxat intermedio nihilominùs ſepto,ac ueluti mediaſtino,in dextrū & ſiniſtrū diuiſum appareat:fortaſſis pro ualidiori membri robore.Nā ſatis ībecille futurū erat,ſi cōtēta(ut uidebimus)uenarū atq; arteriarū,& neruorū ligamētoſæq; præcæteris ſubſtantiæ textura uniuerſa inſimul una in cauitate cōſiſteret. Vltra cōmunē rōnē:ne.ſ.nocumētū uni parti factū alteri cōmunicetur. Ita & ſecūdū quoq; Galeni dictū defendimus. Quoniā uidelicet cōcauū fiſtuloſum'ue neruū,protulit.Ac tertiū, quòd ſanguine ſiue oī humore indigum putauit.Etenim utrinq; concauus proculdubiò ligamentoſus ille neruus in primis eſt, qui ab oſſibus enaſcitur, (quanq; in dextrum & ſiniſtrum in medio diuiſum eſt) ſanguinisq; expers.Cùm albus,duruſq;,non ſecus ac cætera ligamenta, exiſtat. (Et ſi quia acutiſſimi ſenſus eſt,non ligamentum ſimpliciter,at ligamentoſum neruum appellamus.)Qua de cauſa & ſicciſſimis poteſtate medicamētis, [a] ligamentorum inſtar, [b] indigere

a circa principia capitis.

Galeni defenſio. pro p°.

pro 2°.

pro 3°.

a 5¹.metho. cap. ultimo.

b 6¹.meth.ca.4

(quùm ulceratus est) à Galeno ponitur: in hoc tamen differẽtibus, quoniã ad modũ sentiens hic morsum acrimoniam'ue medicamẽtorũ facillimè percipit. Cùm tamẽ ligamẽta oĩs sensus expertia, penès Galeni.[c] dogmata, sint. De illis ergo quæ à pubis ossibus enascuntur substantijs uerum omninò in primis fuerit, quoniã & caua sunt, instar coriaceæ fistulæ (prout anteà ipsomet ex Vesalio dictum est) & exanguia. Præter quas quidem ligamẽtosas, orbicularesq; substantias, in tauro etiam, & ariete intùs quædam mollior, aut (si mauis dicere) minùs dura substantia continetur. quæ neruea adhùc est, cũ à cõtinente circulari ligamento, mea sententia, nascatur latis circularibus'ue fibris innumeris contexta. Mollior tamẽ siue minùs dura, quemadmodum prædiximus, & rarior: qua de causa neq; adeò candida ut exterior est (priùs q; ex diuturna mora exterior pars assiccata iam quempiam nigrorem adepta sit) nõnulla in se foraminula continens: è quibus compresso pudendo sanguis, ac interdùm alba quædam serositas egreditur. Fistulosus igitur, foraminulentusq;, et intùs rarior substantia neruus taurorũ, atq; arietũ colis est. In homine autem intrinsecùs maior præter ligamẽtosas fibras & arteriarum, & uenarum nexus est, atq; etiam neruorum, non elegantiorem modò structuram, sed perfectiorem quoq; sensum præseferens. Hinc ergo accidit ut ex ligamenti q; pluribus fibris, uenisq;, neruis, & arterijs retiformis quædam admirabilisq; substantia resultet. Quam non aliter Galenus expressit, q; arterias, uenas, & neruos per totam colis substantiam (copiosiùs q; pro membri magnitudine requireretur) distributos esse insinuans [d] fistulosumq; neruum ipsum colem esse proferens. Maximam uerò illius retis portionem fibræ quædam à ligamẽto circulari atq; ab ossibus nato suam originem ducentes cõstituunt. Quibus quidem fibris & nerui, & arteriæ atq; etiam uenæ decussatim adeò contextæ sunt sanguinem continentes quem in compressionibus eructant. Vt fungosa, splenisq; instar mollis quæpiam ueluti caro [f] dissecanti Vesalio apparuerit. Nobis autem exquisitissimè hãc substantiam uestigantibus, & nõ crudam modò, sed elixatam quoq; dissecantibus nullam ibi carnem, nec aliquid carni simile uidere permissum est: At mirabilissimum proculdubiò rete ex prædictis ligamentosi nerui fibris, ab orbiculari ligamento (ut diximus) exortis, nonnullisq; arteriolis, ac uenulis, & neruis usq; adeò diuina quadam arte contextis, & innumeris decussationibus constructũ, ut carnis cuiusdam spongiosæ faciem primo intuitu, dum. s. expressus adhuc sanguis non est, præseferat. Exquisitiùs uerò, atq; ad amussim uestigantibus compresso uidelicet toto ab arterijs, & uenis sanguine, atq; interim eius exitum perpendendo, & uncinis hamulisq; arteriolas, fibrasq; eleuando, nõ aliud, q; innumeras ligamẽtosæ substãtiæ, quas dixi fibras & uenulas atq; arteriolas mirabilis (ut dixi) retis instar ĩtricatas absq; ulla carne repræsentari cõtinget: Factaq; totius sanguinis expressione, non ampliùs rubea, uel nigra, sed penitus alba & neruea substantia uidebitur, præsertim quotiès decoctã inspexisse placuerit. Mirabilior autem reticularis hic plexus, q; qui in capite, aut circa testes est, dubio procul iudicabitur. Quem profectò plexũ non in contenta duntaxat à circulari concauoq; ligamento substantia, uerùm & circa urinarium quoq; meatum, qui & idem spermatis est, si diligenter dissecando perlibraris, orbicularem inuenies. atq; idipsum quoq; Vesalius minimè aduertit. Sanguis uerò in illis arteriolis, uenulisq; nõ extra (uti Vesalius credebat) uenas aliquantulùm niger crassusq; est. (quanq; rubidior aliquando, ac præsertim quibus statim mortuis, & calidis adhùc, dissectus colis est, apparuit.) Tenuioribus enim portionibus in quauis erectione discussis, crassiores intereà remanere necessum est. Quin & ab ipsa natura sic decretum est: ut uel ante quamuis erectionem subniger crassior'ue sanguis ad eum locum delabatur: è quo promptissima in spiritum cõuersio fieret. E quibus

[c] ut ibidem. s. 6 meth. cap. 4. et. 5

Tauri et Arietis penis.

[d] 14. de usu partiũ cap. 13.

[f] supra. fo 156. uer. finẽ & 157 in fine.

Cõtra Vesaliũ

Cõtra Vesaliũ

-bus quidem præostensis nõ penem modò increscere, pleno quidem uniuerso reticularis plexus interstitio, atq; ẽt tota neruea substãtia huiusmodi spiritibus, instar illorũ qui à repletione cõuelluntur, oppleta: Verùm & ipsum quoq; urinæ seminisq; meatũ tumefieri, durumq; in erectionibus euadere, necessum esse iam liquet. Cumq; ultra medium, quin propè finem glandis fistulosus utrinq; neruus unà cum contenta retiformi substantia ingrediatur. Idcircò & ipsam quoq; glandem (cuius substantia glãdosa est, laxa tamen ac linguæ, ut mihi uidetur, carni adsimilis) increscere, atq; unà cum colis substantia tumefieri manifestè (uel inuito Galeno)[e] conspicimus. Præsertim quia rara (ut diximus) glandis substantia est, pluribusq; arteriolis, & uenulis per totam eius substantiam dispersis composita: ut spirituificationis tempore ipsa etiam extendi facillimè queat. tùm extensis tumefactisq; arteriolis, tùm etiam resudantibus spiritibus, ac media spaciola replentibus. Præter glandis ergo tumorem: In quo Galenũ defecisse uel experimẽtũ cõprobat: quo ad tria iam dicta[f] pertinet, non falsum Galenũ, et qui humani penis anatomen penitùs ignorarit: At obscurum potiùs, uel si mauis dixisse diminutum existimabã. ut qui non adeò perlucidè huiusce membri substantiam, retiformem illum plexum omittens, descripserit. Sic inquàm Galeni manes, uel non adhùc uisa Vesalij descriptione, perspecta nihilominus ipsius colis anatome defendebam. Sicq; rursus ea perspecta, quin re ipsa exquisitissimè perpensa, excusari posse confirmo. Etenim si tauri uel arietis penem descripsisse opinatus cum Vesalio sis: pariter & eum, qui sub coriacea fistula, ligamentosa ue substantia à pubis ossibus utrinq; enata contentus fibrosus neruus est, ab eo declaratum non offendes. Cùm diuersus hic à continente omni semoto scrupulo conspiciatur. Quemadmodum in canibus etiã, & mustelis usq; adeò differens apparet, ut ossea prorsùs existat. Vt diminutum ergo, uel si mauis dixisse obscurum potiùs, q̃ falsum (quem uis penem descripsisse admiserimus) Galenum increpuisse licuerit. A qua tamen rursùm calũnia promptiùs fortassè liberabitur. Cùm non ex proposito, ac tanq̃ Anatomicus ibi[g] loquatur: Verùm ut partium usus actiones'ue uestigans. Quo in loco potiores organi partes, non singulas, nisi multotiès generatim considerat. Similiterq; de locis patientibus[h] interdùm loquenti sat sibi superq; fuerat generatim quæ ad propositum suum conducebant tetigisse: cauernosam uidelicet, nerueamq;, aut ligamentosam penis substantiam esse. in quibus uacuitatibus cauernisq; spirituificatione facta membrum erigitur. Fortassis autem libro, quem post eos qui de partium usu (ipsomet authore[i]) inscribuntur composuit: Cui nomen titulus'ue est {περὶ ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων} quod est {de Anatomicis Aggressionibus.} distinctè, ut oportebat, humanum colem dissecuit. Vbi (ut quod piũ magis est elegerimus) cùm ex proposito intentiùs quamlibet minutissimam particulam dissecare docuerit: exquisitiùs hæc omnia nobis declarasse uero quidem simile est. Locus tamen, in quo & huius & quàmplurium aliarum partium anatomen aggressus est, à nobis ad hodiernum usq; diem desideratur: Cùm à noni libri dimidio, ad quintumdecimum usq;, tàm Græcè, q̃ Latinè careamus. In quibus quidem deperditis libris & ipse met Vesalius uriorẽ musculorũ penis anatomen scriptam aliquandò[k] suspicatur. Quòd si neq; in illis (si fortè nõnunq̃ à tineis iã blattisq; derosi alicubi reperiantur) exquisita, nec nõ uera penis anatome à Galeno scripta sit. tũc proculdubiò tãq; ab oĩ excusatione destitutũ Galenũ ut mãcũ, obscurũ'ue cõdẽnabimus. Etenim si distinctiùs humani penis anotomẽ cognouisset: distinctiùs me hercle, ac exquisitiùs, q̃ libro de locis affectis, ac de partiũ usu scripsit, eũ declarasse autumo. ut aliàs cõsueuit

e 6. de locis aff. cap. 6.

Cõtra Galenum.

f supra fo. 156. uersus finem & 157. in fine.

g li. 14. de usu partiũ ca. p°. et 2°

h 6. de locis aff. cap. 6.

i p°. de anato. admi. cap. p°. & 5.

k lib 2°. de humani corporis fabrica c. 49. ĩ fine

Verùm hæc obiter, & præter opinionem dicta intantùm hoc loco sint. Ad nostrum ergo propositum reuersi dicamus priapismum esse præternaturalem, ac non desistentem pudendorum tentionem. Sub cuius definitione satyriasmos, iuxta tertium præassumptum[l] significatum, apud Galenum intelligitur. Cui medicorum phœbo tùm Oribasius,[m] tùm etiam Trallianus[n] astipulari uidentur. Etenim, quia nullam de satyriasi mentionem facientes, at de solo priapismo locuti sunt, Galenum insecuti esse omninò uidentur. Definitionum uerò medicarũ Author oppositum potiùs obseruasse uidetur. Veluti enim Galenus sub priapismo satyriasmon comprehendebat. Sic ille innominatus, Galeno tamen ascriptus, Author sub satyriasi priapismum intellexit. Cùm nulla de priapismo mentione facta, satyriasin ijs uerbis definierit.[o] σατυρίασις ἐστὶ πάθος, μετὰ ἐντάσεως αἰδοίου γιγνόμενον, μετὰ τοῦ τείνεσθαι αὐτοῖς τὰ μόρια ἐστὶ δὲ οἷς καὶ σπέρματος ἐξακοντισμὸς μεθ' ἡδονῆς γίγνεται παραφέρονται δὲ τὴν γνώμην: καὶ νεύρων τάσις καὶ σπέρματος γίνεται quod est. satyriasis est affectus cum genitalis membri tensione, simul extensis huius particulis. (ubi αὐτῷ, siue αὐτοῦ, legendum potiùs q̃ αὐτοῖς, apparet) sunt autem, quibus & seminis eiaculatio cum uoluptate fiat: Mente autem exturbantur, & neruorum tensio, ac spermatis etiam fit.} Intelligo autem non omnes, at quosdam mente, ob cerebri consensum, perturbari: & deinceps neruorum, quibus cerebri passio communicata sit, extensionem ijs accedere: ac demùm spermatis quoq;, ut in epilepticis nonnunq̃; fieri (Galeno[p] met, præter quotidianum experimentum, erudiente) consueuit, eiaculationem superuenire. quemadmodum nec omnibus, at quibusdam huiusce spermatis cũ uoluptate eductionem fieri paulò priùs prædictus author insinuauerat. Id quod Galeno minimè contradicere opinor. Quanuis enim absq; coeundi desiderio talem genitalis membri erectionem priapismo inesse dixerit: Haud quaquã tamen semen eijcere nonnũq; posse abnegat, immò posse iam innuit: qùm de amico loqueretur, cui, ob nimiam concubitus abstinentiam, rigidus, tumidusq; præter naturam factus penis erat. Curationem nãq; tangens ait.[q] Tum equidem, illi consului, ut collectum iam genitale semen excerneret, postea uerò & à narrationibus, & spectaculis, meditationibusq; libidinem suscitare potentibus summoperè caueret. etc. Quemadmodum neq; inficias iuisse Galenum offendimus, in illius seminis emissione aliquam posse delectationem homini sic affecto inesse. At id duntaxat expressit. quoniam scilicet præter uoluntatem, & coeundi desiderium accidit huiusmodi præternaturalis pudendi extensio, quem priapismum nuncupauimus. Quùm ergo subdit Definitionum medicarũ Author {Mente autem exturbantur. etc.} Ad eos, qui cum uoluptate semen eijciunt, minimè referendum puto: at ad alios. Qui enim cum uoluptate eijciunt perturbati mente non sunt. Queadmodũ neq; exturbatis, aut neruorum tensione molestatis delectatio uoluptasq; adesse potest. Quanq; instar (ut diximus) epilepticorum eijcere semen aliquandò ualent. Ideoq; ad gonorrhœam Galenus[r] reduxit: Vbi quidem inuoluntarius seminis exitus fit. Quas obres sic ultima illius Authoris uerba legerem {καὶ σπέρματος ἐξακοντισμὸς γίνεται.} Nam dictio illa {ἐξακοντισμὸς} idest {eiaculatio} uel supplenda, uel omninò subintelligenda mihi uidetur. Hoc igitur pacto prædictus Author intelligendus uenit. Ni condẽnare hominẽ impiè determinarimus. Quòd si eã ab innominato Authore, Galeno tamẽ ascripto satyriasin intelligi uolueris, quã Paulus (ut posteà uidebimus) descripsit, tuũ ẽ. Ego ãt ad Galeni priapismũ potiùs accedo: Cũ lõgè magis à Pauli satyriasi distare (siqdẽ peregrina mẽte cõsideraris) appareat.

l supra fo. 153. et sequentibus.
m lib. curãnum cap. 128.
n lib. 9. cap. 10.
o post medium libri.
Definitionũ libri locus.
p 14. de usu partiũ cap. 10. in fine
q 6 de loc. affec. in fine.
r 14. de usu partiũ ca. 10. i fine
Definitionũ libri locus.

Verùm

Verùm de his usq; adeò dictum sit. Nostrum ergo propositum exequamur. Galenus.n. (ut ad id unde digressi sumus reuertamur) satyriasis siue satyriasmi nomine præternaturalem, ac non desistentem pudendorum tentionem, quam alij priapismon quoq; uocant, tertia iam dicta significatione declarauit.[s] Paulus uerò (ut quarta insimul nominis significatio subiungatur) satyriasin à priapismo distinxit:[t] ut longè diuersos affectus intellexerit. Quamobrem & distinctis seorsùm capitibus de utrisq; determinauit. De satyriasi priùs, hæc uerba scribens.[u] Satyriasis est pudendi palpitatio, quæ cuidam spermaticorum uasorum inflammatoriæ affectioni cum tensione superuenit. Hæc palpitatio nisi finiatur, in seminariorum uasorum reclusionem, aut conuulsionem delabi consueuit. Ac qui conuulsi fuerint, celeriter intereũt. Obeuntes autem uẽtre inflantur: & frigidum sudorem emittunt. Et mulieribus quoq; sed rarò, hoc mali accidit.} Deinceps uerò seorsùm de priapismo sic loquitur, dicẽs.[x] {Priapismus est firmũ stabile'ue genitalis incrementum. quod in longum, atq; circulum latum'ue intumescit, citra ueneris appetentiam. Flatulentus nimirùm est spiritus, qui particulam in tumorem attollit: ex humoribus crassis, & uiscosis, modici caloris opera procreatus.} Quam quidẽ satyriasis, ac priapismi à Paulo positam differentiam & ipse etiam Arabum Princeps obseruasse uisus est.[y] (tametsi apud Barbaros nulla de nominibus: at de rebus potiùs habenda cura est.) Diuersis ergo capitibus de ijs loquitur. De priapismo. s. Græcorũ nomine seruato, tractatu primo.[z] dein autem secundo tractatu[a] de Acrain, siue Arsaco. Quibus Arabicis nominibus Pauli satyriasim intellexisse, cuiuis uel leuiter amborum uerba consideráti patere potest. Quanq; circa priapismi nomen & à Paulo & Galeno bifariàm Princeps differe apparet. Primò quoniam dùm in principio affectus est, non adhùc priapismi nomine dignatur; at multitudinem erectionis nuncupat. Quam ueluti medium transitus inter naturalem, ac uoluntariam quodammodò erectionem, & fixum, firmatumq; priapismum posuit. Id quod profectò non ut Galeno, ac Paulo aduersum capio. Sed potiùs ut rem distinctiùs enucleans. Ne absq; ullo medio subitus euestigiò transitus ponatur. Haud enim sic propriè priapismus nuncupandus uenit: siquidem penitùs fixa, permanensq; adhùc talis erectio non fit. Verùm quia naturalem modũ excedit: Cùm sepiùs, ac ualidiùs, firmiusq; contingat, q̃ pro naturæ modo esse debeat. Idcircò non temerè multitudinem erectionis, ueluti quandam neutralitatem, aut si dixisse mauis, leuiorem affectum, & medium, priapismiq; nuntium intelligemus: Quùm uero confirmatur, & omninò præter uoluntatem figitur talis erectio, priapismum tunc fore præsenti quidem animo determinabimus. Secundo Principem à Galeno, Pauloq; differre offendimus: quoniam priapismum ipsis quoq; mulieribus aduenire scripsit: qùm de uteri affectibus loquitur.[b] uehemẽs insatiabileq; coeundi desiderium in illis, tali nomine, (ut maior æquiuocatio propaletur) ostendens. Quem quidem Principem plurimi Barbarolatinorum sectati sunt: ut de mulierum priapismo locuti sint. At id quidem à prædictis authoribus alienum longè magis est. Cùm non fœminis, sed uiris duntaxat priapismum aduenire scripserint. Nec coeundi appetentiam hoc nomine significari, at inuitam, & molestissimã erectionem uoluerint. Quamobrẽ æquiuocè priapismum ab his captum esse, dicendum uenit. Quin (ut æquiuocationis confusio uitetur) non simpliciter, absoluteq; Sed cùm additione {mulierum} priapismũ. s. mulierum, pronuntiandũ fore determinabimus. De quo quidem, ueluti & de alijs æquiuocatis (ut logici dicunt) priapismis posteà sermocinabimur. Nunc.n. Pauli priapismum, atq; satyriasin enarrare propositum est.

4m. (left margin)

s lib. de tu. præt. nat. cap. 15.

Satyriasis significatũ 4m.

t lib. 3. cap. 56. & 57.

u ca. 56. in principio.

x ca. 57. ĩ prin.

y 20a. fen. 3a. canonis.

z cap. 37. 38. 39

a cap. 5. & 6.

p°. (left margin)

Aui a. à Galeno, & Paulo bifariàm differt.

2°. (left margin)

2°.

b 21a. fen. 3a. tr. 3. cap. 15. et 16.

Priapismus æquocè nõnũq; capitur.

Quem non Auicena modò, sed ipse etiam Hali Abbas[c] insecutus est. ut qui Pauli Satyriasim innuit, uirgæ titillationem appellans: atq; hanc à Priapismo, Pauli quoq; instar, secreuit. Razes uero ante hos Arabes distincta, libro Diuisionum,[d] capita scripsit. Quorũ primum est {de multitudine desiderij coitus.} Sub qua tàm mulierum uocatum Priapismum, q; uirorum inordinatum, superfluumq;, & morbosum, ac demùm insatiabilem appetitum intellexisse patet. Quem in uiris quoq; à nonnullis Priapismum: ab alijs uerò satyriasmum nuncupari ostendemus. Alterum caput est de Priapismo propriè dicto.[e] quem ipse, uel potiùs eius traductor assiduam erectionem appellat. Quin & libro, quem Continentem uocat, quùm de matricis affectibus loquitur:[f] De pruritu matricis, uehementiq; ad coitum cum uiris desiderio determinat. In cuius capitis titulo sic scribitur. {De pruritu matricis, & Priapismo mulierum.} Et rursùs de membrorum generationis affectibus sermocinās:[g] De superfluo appetitu coitus in uiris,[h] seorsùm à mulierum (ut in titulo scribitur) Priapismo[i] determinauit. Præter quæ adhùc distinctum locum inuenies[k] De superflua extensione & inflatione ueretri: quã corrupto uocabulo priùs passionem Marismi appellat:[l] ac iterùm[m] ex Galeno de locis dolentibus[n] hunc affectum describens, corruptissimis dictionibus, utitur, hoc modo. {Passio quæ appellatur Carbonisius, uel Sittriasis. etc.} Carbonisii. n. nomine, priapismum: sittriasis uerò, satyriasmũ intelligo. Vbi utrunq; nomen priapismum s. uel Carbonisium, & satyriasim siue sittriasim, ut patet, ex Galeni dogmate confundit. pro uno eodẽq; affectu intelligens. E quibus omnibus quãta sit in Barbarorum monumentis confusio, promptissimè colliges. Verùm enimuerò in Barbarorum nugis longè plùs q; decebat, quadam consequentia tracti retardauimus. Ad Græcos igitur conuertamur. Vbi Galenum inuenimus priapismum à Satyriasmo nihil in pudendorum affectibus differre opinãtem. Paulum uerò pro duobus diuersis morbis accepisse. Quẽ & Princeps, & Hali Abbas, nedùm Razes insecuti (quò ad morborum naturas) sunt. Licet quò ad nomina determinare nil possimus. Cùm Arabicis, Barbarisq;, & corruptissimis nominibus utantur. His ergo expeditis, quatuor satyriasis, satyriasmi'ue significata, & quidem satis diuersa liquent. q; q; omnia à satyrorum similitudine desumpta sunt. Primùm, quia morbũ, quẽ aliàs elephantiasim, atq; leontiasim, & secundum Arabes lepram nuncupauimus, ostendit. Secundum est quoniam ossium Malarum, siue temporum eminentias præsefert. Tertium uerò est, quia idem Galeno quod priapismus aliquando indigitat. Quartum deniq;, quoniam quid diuersum à priapismo, & mulieribus ẽt communem affectum penès Paulũ significat. QVIBVS Succedit quintum quoq; significatum iuxta Hippocratis (uel Galeno[o] enarrante) consuetudinẽ: à similitudine quoq; acceptum. Quoniam s. prælonga tubercula partium adenosarum circa aures præsefert Quomodo Hippocratem in Aphorismis[p] accepisse opinamur: Siquidem ab Hippocrate positam in aphorismo particulam admiserimus. qùm de tertia ætate loquens (eorum. s. qui mediam inter illos, qui iam dentes ædiderũt, & qui sunt pubertati proximi, ætatem habent) ait {Grãdioribus uerò factis paristhmia, & uertebræ quæ in occipitio ad interiora luxationes, asthmata, calculi, lumbrici teretes, ascarides, acrochordones, Satyriasmi, strumæ, & alia tubercula, sed præcipuè antedicta.} Si ab Hippocrate inq; in aphorismo scriptam fuisse dictionem {Satyriasmi} admiserimus. Etenim Galenus ea in Hippocratis codicibus particula caruisse apparet. Cùm nil in aphorismi enarratione meminerit. Quanq; singulas alias dictiones minutissimè, uel rationibus, enuclearet. Sed ne aliud quidem ex octauo de Hippocra-

tis

c 9[1]. theoricæ. ca. 38. & 8[1] practicæ. cap. 7.
d cap. 80.
e cap. 81.
f lib. 9. cap. 2. litera. M.
g lib. xi. cõtin. ca. 4. & 5.
h litera f.
i litera. t.
k ca. 4. litera. q.
l post princ. cap.
m uersus finem capitis.
n 6. de loc. affe: cap. 6.
o lib. de linguarum Hip. interpretatione.
p 3[1]. aphorismorũ apho. 26.

tis ac Platonis decretis [q] elicitur. Vbi eundem aphorismum recitans Galenus {Satyriases} in Hippocratis serie refert. Haud enim ibi de huiuscemodi affectu quippiam Galenus enarrat, nisi ꝙ aphorismi uerba simpliciter scribit. Possibile autem est aliquem Galeni uerba transcribentem, & hac dictionem in aphorismo apud recentiores Hippocratis codices legentem eum locum correxisse: ac talem quoq; affectum interseruisse. Galeni uerò literam insecutum esse Philotheum patet, qui nil de tali nomine in aphorismi enarratione tetigit. Quorū profectò codices & Celsus [r] etiam confirmare uidetur: qui aphorismum quoq; latinè referens, nil de satyriasi meminit. Quanq; neq; Celsi authoritas necessariò nos cogit, ut sic Hippocratis contextum habere opinemur. Cùm plures alias etiam particulas omittere consueuerit. Nam uel in hac sententia uidemus ꝙ asthmata, lumbricos rotundos, ascarides & calculos, in Hippocratis quidem contextu positos affectus sub silentio præteriuit. Atq; ita in multis quoq; alijs ab eo relatis & in latinum conuersis aphorismis obseruare poteris. Sæpenumerò enim omnia quæ ab Hippocrate præscripta sunt, nonnunq; uerò ea duntaxat, quæ sibi placuerint, referre solitus est. At enimuerò siue Galenus, Celsus'ue, ac Philotheus hanc dictionem in aphorismo legerint, siue non: proculdubiò nil refert. Nos autem quia in Græco Hippocratis codice reperimus. Idcircò quidnam Hippocrates satiriasmi nomeclatura intellexerit uestigabimus. Exquisitè igitur cuncta perpendentes tubercula iuxta aures (quemadmodū præassumptum iam est) in adenosis carunculis oborta intelligimus. à Satyrorum quoq; similitudine impositum esse nomen cognoscentes. Etenim huius uisuntur modi (Cælio Rhodigino [s] teste) sub ipsas satyrorū aures. Accidunt uerò prædictæ iam ætati hæc tubercula, perindè ac & alij omnes in aphorismo præscripti morbi, non ob pituitæ modò abundantiam, sed ob inordinatos etiam motus, præsertimq; ab assumptis & quidem irregularibus quoq; cibis. Hæc ætas est ad duodecimum ac tertiumdecimum aliquandò annum perdurans: quam Princeps concussionis ætatem nuncupauit, [t] ab eo ꝙ continuo motu, & concussione corporis (ut aliqui uolunt) agitentur. Ea igitur tubercula ex Hippocrate intelligimus: quæ theres & pheres uocari Celius [u] ex Galeno retulit. Quorundam intereà sententiam negligentes, qui inchoantem elephantiasim in aphorismi enarratione intelligunt. Cùm ab atra potiùs bili talis affectus suæ generationis initium suscipere (ueluti præscriptum [x] est) soleat. Quiquidem humor in ea, de qua aphorismus loquitur, ætate non abundat, quinimmò maxima ex parte nullus reperitur. Quòd si alicui ætati magis proprium elephantiasis initium, aut ipsa met elephantiasis est: Iuuentuti potiùs, ubi plurima succorum combustio fit, aut inclinanti ætati (quam semicanam, crudamq; senectutem ex Galeno [y] appellare consueuimus) in qua magis atrabilarius humor aceruari solet, dedicandus morbus, aut morbi principium foret. Quarum profectò ætatū morbos iam deinceps proprijs aphorismis enumerauit. [z] Quidam autem pudendorū intensiones intellexerūt: uti Galenus [a] Hippocratis linguas enarrans adiunxit. Verùm in aphorismo talem pudendi dispositionem (quem & priapismum aptiùs nominari prædictum est) intelligere, incongruum reputamus. Haud ea quidem ratione quam nonnulli assignarunt: Quia s. uirilis membri erectiones in hac ætate non fiant. Falsum nanq; idipsum est: Quoniam priapismus absq; omni penitùs coeundi desiderio, aut uoluptate (Galeno docente [b]) fit. Sepenumerò autem in ipsis etiam infantulis, ob flatuosi spiritus abundantiam, stabilem, constantemq; uirgæ erectionem conspeximus: adeoq; dolorosam, ut crucientur, ac genitrices affligant, mirum in modum uociferantes, uagientesq;, do- nec

q cap.7°. uersus finem.

r lib.2.cap.2°.

Satyriasmus apud Hippoc. quid.

s lib.14. lectionū antiquarū cap. 8. in fine.

t pª.pᵗ.doc.3.ca. 3. circa princ.

u ibidē. s lib. 14 cap.8. in fine.

Cōtra Brasauolum.

x supra. fo.149 150. & .151.

y 5. de tuēda ualet. in fine & .2. prognost cō. 69.

z 3ᵗ. aphoris. apho. 20. et 30.

a in dictione satyriasmi.

Cōtra musam

b 14. metho. ca. 7. & .6. de locis affectis cap. ult 3ᵗ. de sympt. cau. cap.4°. uer. fin: & .9. de compo. med. secun. loc. ca.7. uer. finem

nec adhibitis contra flatuosum spiritum præsidijs, tam deuoratis medicaminibus, aromaticisq;
electarijs, q; calidis fotibus, unguinibus'ue, aut suppositis glādibus, eructatione tandem, uel cre-
pitu uentus discutiatur. Quò tempore statim & eorum penis emollitus iam recidit, & cla-
mor, ac uagitus cessat. Sæpiculè autem & unà meiunt, multotiès uerò & excernunt. Quibus
quidem peractis quamprimùm incolumes redditi, pristinæq; iam sanitati restituti suauissimè
conquiescunt. Itaq; si aduenire infantibus huiusmodi erectionem uidimus, cur grādioribus ac-
cidere non potest? etiam si perfecti nondùm sint, ut naturalem cum appetitu erectionem habe-
re queant. Multoq; magis cùm in ea quidem ætate ad tertiumdecimum usq; annum protensa,
tametsi absq; prolifici seminis reiectione, magna nihilominùs prurigine, ac pudendi tentigine
molestentur pueri: ut hinc nonnulli concussiuam à Principe dictam ætatem reputarint: Quoniā
scilicet à flatuoso spiritu molestati, quapiam dulcedine, ad illius, non seminis eiectionem incita-
ti concutiantur. Non ea igitur, quā opinati sunt, ratione Hippocratem de priapismo nequaq;
intellexisse, compertum habemus. At quoniam huiuscemodi affectus illi ætati proprius nō es-
set: ut saltem illi magis, q; alijs, præsertim ex grandioribus, dedicetur. Etenim si cuipiam æta-
c 14. meth. ca. 7 *ti attribuendus hic morbus, ut ei familiarior esset: Vel iuuētuti, cū Galeno*[c] *ascribendus foret.*
Cū iuuenibus, ob seminis præcipuè retentionē, frequentiùs aduenire diuturnus priapismus cō-
sueuerit. Vel infantulis, quibus ob frigiditatem continētis, lactisq; præter modum, & ordinē
ingurgitati corruptionem, sæpiùs q; ipsis etiam iuuenibus, tametsi minùs durans penis erectio
cōtingat. Quamobrē ad Hippocratis intentionem, simul & ueritatem propinquiùs accedentes,
non id satyriasmi significatum: at alterum in aphorismi enarratione capiemus. ut. s. prælon-
ga tubercula adenosarum propè aures carnium intellexerimus. Quoquidem expedito, ad alia
satyriasmi significata pertransire tempestiuum est. Sextum ergo (ut non apud Græcos 6m.
modò, atq; Arabes, uerùm & ipsos quoq; Romanos æquiuocatio propaletur) significatū est:
quoniam ex certa corporis incommoditate, quæ etiam mulieribus aliquandò contingit, deside-
rium insatiabile, & tensionem particulæ, cum assidua patratione auidissimam satyriasis facit:
d lib. 2. ad Theodorū cap. xi. in principio. *quemadmodum Theodorus Priscianus definiuit.*[d] *Qui nihilominùs inter temporales, atq; ēt*
acutas (licet sine febribus, quantum ex se est, adueniat) ægritudines connumerat. ut. s. quādoq;
longus diuturnusq; (qùm leuior est, & grandioribus magna ex parte contingens) quādoq; au-
tem breuior fiat affectus: quùm. s. fortior est, ac dolorē uehementiùs excitans, uelut in ipsis in-
fantulis sæpiusculè aduenire prædiximus. Priapismum uerò pro eodem Priscianus accepit.
qua de re quēadmodum satyriasis apud Paulum mulierculis etiam communis est: Ita (cùm pro
eodem capiatur) priapismus utriq; cōmunis dici queat. Hanc enim passionē, (Priscianus sub-
dit,) quā scilicet satyriasim prænominauimus, priapismon aliqui appellauerūt. Ni uolueris tūc
priapismo duntaxat confundi, quùm uiris contigerit. Intelligo autem Prisciani uerba (cum assi-
dua patratione) hoc est, cum frequenti coitus executione, ac complemento, donec uidelicet se-
men eijciatur: haud quaq; tamen sacietur. Etenim coire iam qui priapismum patiuntur ex Ga-
e 6. de loc. affe. uersus finem. *leno*[e] *iam anteà declarauimus.*[f] *tametsi absq; appetitu coeundi Galenus affectum intellexit.*
f supra fol. 159 *Septimum uerò ab hoc sexto (ut mihi uidetur) diuersum significatum satyriasis, apud Cælīū* 7m.
g lib. 5. chroniō cap. 9. *Aurelianum*[g] *colligitur. Differre enim à priapismo Satyriasin uoluit: siquidem hæc celer sit,*
& non tardet in corpore. Priapismus autem multis etiam mensibus durasse inuentus est: De
quo quidem anteà sic dixerat. Sine ullo dolore, uel consensu tentigo ueretri fiet: & appellatur „

„ priapiſmos:Sed uocabulum ſumpſit à ſimilitudine Priaporum:quòd ita formẽtur,ut recto ue-
„ retro fingãtur. Huius autem paſſionis meminit Demetrius Apameus libro ſignorum.ait enim
„ ſenem in ſe met manu operantem,nec quicq; potuiſſe peragere:tenſionem autem fuiſſe uere-
„ tri nimiam,cum paruo dolore,ut cornu putaretur:& ita perſeueraſſe multis menſibus: nullo
„ quoq; adiutorio ceſſaſſe,ac tardè, atq; longo tempore quieuiſſe. Quò fiet ut à ſatyriaſi diſcer
natur priapiſmus.etc. Hæc Cœlius:qui quidem licet ſine ullo dolore priapiſmum ab initio ſta-
tim capitis fieri prædixerit:quemadmodum aliàs [b] quoq; prænuntiauerat:Cum paruo tamen — b lib.2°.cap.p°. poſt principia.
dolore:ſenilis ueretri tenſionem fuiſſe adiunxit. Quamobrem abſq; ullo penitùs dolore,uel ſal — Solutio cõtra
tem cum paruo,& uix effatu digno dolore,pro ſuorum dictorũ concordia,intelligendũ.quanq; — dictiõis cœli.
huiuſce rei ueritatem,atq; aliorum quoq; ſententiã paulò inferiùs diſcuſſuri ſumus. Atq; hæc
quidem ſeptem ſatyriaſis,ſiue ſatyriaſmi ſignificata à ſatyrorum ſimilitudine deſumi cui uis
8m. compertiſſimum eſt. Octauum uerò ex Oribaſiolo [i] collegimus (ſic enim diminutiuè, ad dif- — i 3ᵗ.aphoriſmo-
ferentiã Græci Oribaſii, aphoriſmorum Latinum interpretẽ uocare conſueuimus.) Qui qui- — rum.com.30.
dem è uerrucarum genere ſatyriaſim reputauit: in eo nihilominùs ab acrochordone (de quo
priùs Hippocrates meminerat) differentem:quoniam acrochordon ſingulatim fit: Satyriaſis
uerò una excellens uerruca eſt,cui multæ paruæ circumſtant. Tamen utraq;,ſatyriaſis.ſ.&
acrochordon, (ut idem Author ſubdit) ex pituita fit. Verùmtamen id poſtremum ſatyriaſis — Contrb Ori-
ex Oribaſiolo deſumptum ſignificatum,uelut ab omni authoritate,ac ſimilitudinis ratione ſe- — baſiolum.
motum negligimus. Perindè ac plurima etiam alia huiuſce farinæ dicta in eius uiri commẽta-
rijs inueniuntur. De ſatyriaſmi ergo ſignificatis hactenùs dictum ſit. E quibus quidem omni-
p°. bus exquiſitè perpenſis,priapiſmum quadrifariàm dici poſſe iam liquet. Primò ut idem, quod — Priapiſ.4ʳ.
ſatyriaſmus iuxta tertium ſignificatum, Galeno præſefert. Quanq; Aetius [k] Galeni priapiſ- — k lib.12 cap.32.
mum,& Pauli ſatyriaſmum,amborumq; curationem confundit. Atq; idipſum (ut mihi uide-
tur) inconſultè,ac tanq; diſſonus Galeni recitator ſcripſit. Cùm ex Galeno locuturum in capi — Cõtra Aetiũ.
tis titulo promiſerit. Quemadmodum cui uis tàm Galeni,q; Pauli,ac deinceps ipſius Aetij uer
2°. ba conſideranti promptiſſimè perſpicuũ fieri poteſt. Secundò autem capitur priapiſmus apud
Paulum arctiùs,q; ut ſatyriaſin comprehenderet. Quin ut ab ea, penès quartum ſignificatum
3° aſſumpta,differt.& ſi non aliud priapiſmus nunc,q; primo modo, præſeferat. Tertiò pria-
piſmos capi conſueuit, Vt idem,quod ſatyriaſis iuxta ſextum ſignificatum accepta,apud Pri-
4° ſcianum indigitat. Quartò demùm ſumitur apud Cœlium Aurelianum, ut à ſatyriaſi ſeptimo
ſignificatu intellecta differt. Quanuis non aliud quartus hic priapiſmi modus oſtendat,q; quod
primus,ſecũduſq; præſcriptus modus inſinuauerat. præternaturalem.ſ.ac non deſiſtentem co
lis tenſionem,ſine ullo tamen,aut ſaltem pauco penès eundem Cœlium dolore. Penès Cœlium — An ĩ priapiſ-
inq;. Galenus enim nullã de dolore mentionem fecit. Sed ne Oribaſius quidẽ,aut Paulus: Nec — mo ſit dolor.
ipſe Arabum Princeps de dolore quippiam tetigit. Niſi ꝙ ſi perdurat,& non curatur,ad te-
tanum peruenire,atq; calidum apoſtema phlegmonen ue inducere ait. Quæ quidem abſq; dolo
re proculdubiò conſiſtere nequeunt. Quamobrem nobis uidetur ꝙ in principio dolor neceſſa
rius non ſit:ſed temporis progreſſu,ob nimiam penis,uaſorumq; adiacentium extenſionẽ. Præ
cipuè ſi quiſpiã immodicè membrum calefaciens maximæ dilatationis cauſa ſit,ſpirituificatio-
niſq;:cuius ratione dolorem intendi neceſſum eſt. Qua de re nec Hali Abbas cùm de priapiſ-
mo loquitur doloris aliquo pacto meminit: Quanq; de titillatione ſermonem agens, quæ Pauli
ſatyriaſi

satyriasi correspondet, ibi calidum apostema posuit. quod sine dolore, in membro praesertim adeò sensitiuo, fieri non potest. Aetius uerò qui hanc Pauli satyriasim cum Galeni priapismo (ueluti iam iam praediximus) ineptissimè confundit: uehementes priapismo cruciatus inesse insinuat: sic dicens.[l] Caeterùm dolores eis contingunt, quales tetanici habent, & hi qui reliquis membris distenduntur. Inflatum.n. & distentum pudendum, conuulsionis modo, afficitur: & ex praecipiti hoc modo affecti pereunt: Nisi confestim eis auxiliū feratur. Quùm uerò moriuntur, uentre inflantur, & frigidum exudant. id quod & eis euenit, qui alijs conulsionis modis perimuntur. etc. Haec Aetius, quae à Paulo de satyriasi, ubi phlegmone inest, loquēte transcripta esse cui uis etiam candidato iam liquet. Quae si priapismo quidem inessent, non hercle diuturnus affectus esset priapismus, at longè acutior, periculosiorq;, q̄ à ueteribus descriptus sit. In principio igitur uel nullus, uel minimus quidem dolor inest: Temporis autem processu magnus etiam aliquandò superuenire potest: Quanuis autem octo modis satyriasis, & quatuor (perindè ac declaratum iam est) priapismus, secundùm uaria priscorum placita, capiatur. Nihilominùs tamen Galenum hic exponentes, pro eodem (ipsius dogmate) assumpsimus. ut iuxta tertium significatum satyriasis, primo autem modo Priapismus, pro uno & eodem tumore accipiantur. Quamobrem uigesimum octauum tumorem in catalogo connumerantes: satyriasmum seu priapismū praediximus. QVO quidem expedito, iam tempestiuū est ad Achoras, nonum.s. ac uigesimum tumorem pertransire: capitis uidelicet cuti, (maximeq; infantium, & puerorum) proprium cum tumore ulcusculum. In cuius quidem enucleatione, insimul etiā de fauo, propter morborum affinitatem, determinabimus. Quemadmodum Galenus, atq; omnes ferè ipsius aemuli obseruarunt. Dicitur autem Latinè fauus, qui à Graecis κηρίον, à quibusdā uerò Graecos imitantibus Latinis Cerion appellatur. Qua tamē in dictione aduertēdū est κειρία per, ει, quod Linacer etiā Galeni interpres {ceria} cōuertit, aliud significare, longū .s. latumq; lumbricum. Sic enim Graeci (Galeno etiam erudiente[m]) huiuscemodi uermem appellant: quem nostri uulgò cintam in Sicilia nuncupant. Id quod ob eos quidem notasse uoluimus, qui Graecarum literarū expertes sunt. ne in dictione {ceria} decipiantur. Verùm definitiones utriusq; affectus contēplemur. Inter affectiones igitur cutis capitis (Medicorū phoebus[r] ait) cōnumeratur quoq; ea, quae Achor appellatur: ex genere tumorum praeter naturam existens: propriam autem, & singularem appellationem nacta, ob symptomatum, quae ad eam consequuntur, proprietatem: Valdè enim tenuibus foraminibus eroditur: quae tenuem in se humorem modicè uiscosum complectuntur. In quibus quidem Galeni uerbis, nomenclaturae rationem habemus. cur. s. Achor huiuscemodi affectus nominatur. A consequentibus enim symptomatibus deductum nomen ait. quae symptomata duo statim adiunxit: & q̄ tenuibus foraminibus eroditur, & secundò q̄ tenuem in se humorem, modiceq; uiscosum continent. Quorum profectò secundum Alexander[n] declarat, dicens: Achor est uitium, quod in capitis superficie oboritur, exigua habens foramina, ἐξ ὧν ἔξεισιν ὑγρὸν ἰχῶρι παραπλήσιον. διὰ τοῦτο καὶ ἀχὼρ τὸ πάθος καλεῖται: quod est. ex q̄bus (uidelicet foraminibus) humor ichori saniei'ue similis emanat. quam ob causam & huiusmodi affectus Achor nūcupatur. Ab ichore igitur mutata, i, in, a, achor hic morbus (Alexādro docēte) nominatus fuit. Est autem Graecè ἰχώρ, Latinè uerò sanies, atq; à quibusdam tabes, à Serapione uenenum subtile, ab Auicenna autem uirulētia dicta, sanguine tenuior humiditas, uariè crassa, & glutinosa, & colorata. De qua quidem,

Cōtra Aetiū.

[l] li.12.cap.32.

Determinatio dubij.

Tumor 29.

Achor.

[m] p°. de compo. med. secūdū. loc cap.10. in princ.

κειρία.

Cinta q̄d.

[r] 14. meth. cap. 17. circa princ.

Achor unde dicitur.

[n] lib. p°. ca. 8.

ἰχώρ quid.

dem, ac etiam pure, loco deinceps proprio, plura declaraturi ſumus.[o] Hæc igitur à Galeno inſinuata, ab Alexandro autem expreſſa nominis ratio, à ſecundo ſymptomate ſumpta eſt. Altera uerò à primo quidem ſymptomate capi poteſt: quoniam ſcilicet tenuibus foraminibus eroditur. atq; inde omninò appellatio ἀχώρων ducta uidetur. quòd uidelicet non amplum locū occupent: Sed anguſtis terminis concluſi, tenuem etiam in ſe humorem comprehendant. à uerbo { χωρέω } quod eſt { capax ſum, ſeu capio } & priuatiua particula. ἀ. nomine compoſito. quoniam. ſ. minimè ampla, capacia'ue foramina ſint. Conijceres autem (Galenus etiam alibi[p] ſcripſit) pituitæ id ſalſæ, & nitroſæ ſobolem eſſe. Nempè ab ipſo ſanies quædam (ichor'ue) defluit, neq; aquoſa ſimpliciter, neq; iam craſſa ſicuti mel: quemadmodum in his, quæ κηρία, hoc eſt fauos nominarunt. Etenim hæc cum tumore quodā, & pluribus foraminibus eueniunt, melleo quopiam humore effluente. Adhùc & horum tumor paruus exiſtit: ſed non eatenùs paruus, ueluti achores ſunt. etc. Maior igitur in cerijs fauis'ue tumor eſt, ſeu mauis dicere minùs paruus, q̄ in achoribus. plura nihilominùs, atq; (ut aliàs[q] inquit) maiora foramina ſortitus. Quin (ut Alexander[r] ait) adeò minima in achoribus foramina ſunt, ut non uideantur: niſi prout ex ijs humor emanat. Quanuis autem libro de præternaturalibus tumoribus[s] achoras duntaxat nitroſæ pituitæ aſcribere Galenus appareat: Vtrūq; tamē affectum achorem. ſ. ac cerion ex miſta humiditate genitum eſſe, de medicamentorum compoſitione loquens[t] determinauit. Quùm ſic ait. Ad ſimilitudinem uerò eius (hoc eſt achoris) proximè accedit alia cutis affectio, quæ fauus, cerion'ue nominatur, maiora enim foramina habet: in quibus humor hymettio melli ſimilis continetur. Generatio ipſis ex humore miſto eſt, qui partim tenuem, ſeroſumq;, ac mordacem, partim uerò craſſum ſuccū in ſe habet. Tenuis itaq; humor utpotè mordax primùm quidem ad ſcalpendum ipſos impellit, progreſſu uerò temporis, ad ſcalpturā, tùm tumor augeſcit, tùm foramina in ipſo erumpunt. Quamobrem Paulus[u] utriusq; affectus originem ex nitroſa ſalſáq; pituita fieri dixit. Anteà uerò ab ipſis achoribus glutinoſam defluere ſaniem ait. Id quod Galeno aduerſum eſſe, apud eos qui corticem duntaxat conſiderant, præſefertur. Cū Galenus libro de tumoribus nitroſam, ſalſamq; pituitā: quæ neq; aquoſa, neq; ēt glutinoſa ſit achoron cauſam poſuit: Paulus uerò glutinoſam (uti diximus) ſaniem defluere ab ijs inquit. Verùm peregrina mēte ſpeculantibus, nullam eſſe diſcoliam, promptiſſimè liquet. Etenim haud ſimpliciter glutinoſam eſſe Galenus abnegauit: adeò ut nil penitùs uiſcoſitatis obtineret: ſed, non ſicuti mel glutinoſam eſſe ait. quemadmodum & ſi quadantenùs aquoſa ſanies ichor'ue ſit, haudquaq; tamen ſimpliciter aquoſam: q. d. non aquæ inſtar liquidam eſſe uoluit. Quaſobres & libro de medicamentorum compoſitione[x] modicè glutinoſum, Græcè ἀτρέμα γλίσχρον, humorem ex achoribus emanare ait. Quem locum & Oribaſius,[y] & Aetius[z] etiam exſcripſerunt. Non igitur aquoſa ſimpliciter, nec mellis inſtar glutinoſa ſanies eſt, & leuiter, modiceq; glutinoſa. Aduerbium ergo illud { ἀτρέμα } hoc eſt { leuiter, modiceq; } ſiue ut Aetius inquit { μετρίως } hoc eſt { mediocriter, moderate'ue } Pauli codicibus addendum eſt. Sicq; ne per ſomnium quidem ulla contradictio apparebit. Cæterùm quia Galenus[a] humorem in fauis cōtentum optimo melli aſſimilat, hymettio uidelicet, ab Atticæ regionis monte Hymetto appellato. Abſurdum uerò Cornario uiſum eſt optimo melli ulcerum ſordes conferre. Idcircò Galeni literam deprauatam eſſe Cornarius[b] reputauit, ac pro { ὑμήττιῳ } legendum eſſe { τῷ ἐν κηρίῳ } ideſt in fauo, credidit. Id quod ex Pauli codice, cuius uerba iam

à Galeno

o infrà cap. 24. cōm. p°.

Achoris materia.

p li. de tu. præt. nat. cap. 16.

q p°. de compo. med. ſecūdū. loc. cap. 10°. in princ.

r lib. p°. ca. 9. in principio.

s cap. 16.

t lib. p°. de cōp. med. ſecūdū loc. cap. x. in princ.

Tumor. 30.

Cerion.

u lib. 3. cap. 3.

Apparentis cōtradictionis inter Galenū et Paulū Solutio.

x lib. p°. de cōp. med. ſecūdū loc. cap. 10. in princ.

y li. curonū cap. 19.

z lib. 6. cap. 68.

Qūo faui humor ſit optimo melli ſimilis,

a ubi ſupra.

b ī annot. cap. 8. ſecūd. ſuas diſtin.

à Galeno transcripta sunt, atq; etiam ex antiqua Galeni translatione confirmauit. quanq; non Paulus modò, sed ipse met Galenus in libro de tumoribus idem insinuasse uidetur: Cùm nil ibi de hymettio meminerit: Deincepsq; Oribasius, Alexander, atq; Aetius cõprobare uidentur. qui Galeni uerba transcribētes hymettium reticuerunt. Nos uerò quia nullum prorsùs absurdum, optimo cuiuis melli ulcerum sordes, tametsi pessimas, conferre, arbitramur. Ideò nõ deprauatam, sed tanq; à Galeno proculdubiò scriptā huiuscemodi similitudinē admittimus. Haud enim dulcedini, uel perfectioni, siue odori ipsius mellis comparauit. Verùm Glutinosæ potiùs substātiæ: fortassisq; etiā colori. Probatius enim (Dioscoride[c] authore) mel illud est, quod dulcius, odoratius, acre, colore subflauum, non liquidum fluxileq́; at ponderosum firmumq; est, ut non facilè rumpatur, quin attractum digitos sequaci lentore sequitur. Huius igitur probatioris mellis tenaciori substantiæ, faui iam dicti quidem affectus humorem Galenus cõparauit: Cùm tenacissimam eius substantiam insinuare uoluerit. ad illius profectò differentiam, quod aquosum, fluxileq́; est. Itaq; cùm nomē à uetustioribus impositum Galenus innuerit, ut κηρίον appellarint, indeq́; sic dictum, quoniam maiuscula foramina continet: è quibus humor tenax, crassusq; emanat melli similis: Determinare quidem uoluit similitudinis rationem uestigãs cui nã melli similis ille humor esset. Etenim non cuiuis, sed optimo, quia non aquoso, liquidó ue, assimilatur. Cuiusmodi mel nostri lilybætani, Megarensesq; iuxta hyblæum montem habitantes, ubi perfectissimum (uel Dioscoride[c] confirmante) mel reperitur, terminthinatum mel nuncupare consueuerunt. quoniam uidelicet adeò tenax, glutinosum ue sit instar eius quæ à Venetijs, pro uera exquisitioriq; terminthina, in Siciliã apportatur. Nec substantiæ tantùmmodò mellis humor hic comparandus est: at (ueluti prædiximus) colori. Cùm non albus omninò qui ab ijs ulceribus emanat, uerùm ob acquisitam pituitæ corruptionē, atq; aliquantulam affectæ partis erosionem, ultra bilis admistionē (ex mista enim humiditate factos tam achores, q; fauos ex Galeno prædictum iam est) subflauus, aut flauus etiam quasi (ut uulgo dicimus) rancidus humor exire apparet. Quanq; in colore nõ magis optimæ, q; alijs mellis speciebus (quēadmodum de substantia præscriptum est) assimilare necessum est. Quin sæpiculè ob intensam corruptionem uariamq; succorum admistionem pessimo, quò ad colorem attinet, melli similis egredi sanies uisa est. Galenus uerò quia substantiæ crassitiem, ac tenacitatem insimul considerabat: optimo melli, hymettio uidelicet, similē esse ab ulceris foraminibus destillantem humiditatem protulit. Quam nihilominùs salsam esse pituitam aliquãdo (ueluti in achoribus etiã) ab ipsomet Galeno,[d] ac Paulo[e] colligimus. Alexander [f] uerò ab utrisq; diuersus est, qui non unum, aut ex duobus commistum humorem utriusq; affectus causam esse uoluit. Verùm triplicem, de achoribus loquens, humoralem causam posuit, quam & in cerijs quoq; intellexit, cum achoribus simile cerion protulerit, [g] μεγέθει μόνον διαφέρον, hoc est magnitudine tantũ differens. quamobrem & eadem utrisq; remedia conuenire subiunxit. Est ergo (ut inquit) [h] id quod ab achoribus defluit, interim biliosum, uel pituitosum: interim uerò etiam melancholicũ. Internoscere igitur principalem causam oportet: Non enim eadem in omnibus curatio existit. Nam quùm recrementum, quod superat, biliosum est, tenue substantia existit quod emanat, et colore suppallidum. Sin autem non tenue substantia & colore suppallidum, sed crassum, et uiscosum extiterit id quod redundat, achoremq; efficit, pituita est. Quòd si nihil horum fuerit, loca uerò unde humor effluit, dura magis, cutim excedentia, & strictiora appareant, ut nequicq;

Cōtra Cornarium,

c lib.2°.ca.73. & uide Gal.7. meth.cap.6.

c ibidem.

d lib. de tu. pret. nat.ca.16.
e lib.3.cap.3.
f lib.p°.cap.8.
Alexander à Gal. et Paulo diuersus.
g ibidem cap.9.
h cap.8.

„ quicq; ab eis effluat aut uix exiguum:intelligito melancholicum subesse recrementum ; quod „ achorem pariat. Cæterùm etiam obseruari debent causæ, quæ præcesserunt, temperamentum „ ægri, ætas, & gustus. Etenim amarorem sentiunt, quibus causa est biliosa: salsum autem, quali „ tatem, quibus est pituita. acidam uerò, quibus humor melancholicus. Iam ex tactu internoscere „ re poteris. Calidior enim tibi apparet, in quibus est biliosum: frigidior autem, in quibus pitui„ tosum. Minùs autem frigidus, in quibus melancholicum. Ita sanè internosces humores achorem parientes. Hec Trallianus, cuius uerba in medium adducere decreuimus: ut uarium à Galeno (cui Paulus adhæsit) pernouerimus. Pro cuius quidem diuersitatis concilio non aliter dicendũ fore occurrit: q̃ pituitæ nitrosæ sobolem principaliter utrunq; affectũ esse, uti Galenus, eiusq; sectatores dixerunt. Cui nihilominùs pituitæ lentitiem illam, siue paucã (ut in achoribus) siue maiorem (ut in cerijs) habenti, nonnunq̃; bilim, nonnunq̃; uerò melancholicum succum, siue rectiùs loquendo, atram bilim admisceri absurdum non est: qua de causa uel biliosum, uel melancholicum id quod defluit pronuntiemus. Interdùm uerò, absq; ulla effatu digna cuiusuis al„ teriùs succi commistione, sola nitrosa pituita esse potest, tuncq; absolutè pituitosum quod de„ fluit esse proferemus. quin & eadem ratione sanguineum aliquando, propter sanguinis admi„ stionem, & Serapionis,[i] & Rasis,[k] atq; etiam Auicennæ[l] sententia pronuntiare possumus. „ Quid uerò Arabes, præsertimq; Princeps de hisce affectibus, ac materiali causa senserint: „ deinceps uberiùs enucleare conabimur.[m] Postquàm Romanorum sententias perscrutarimus. Celsus[n] enim sub meliceria uidetur utrunq; affectum comprehendisse: meliceriam intereà, Græcè μελικηρίαν, à meliceride, Græcè μελικηρίδος (quemadmodum aliàs[o] prænotasse recolo) differentiam subintelligens: Cùm melicerida frigidum tumorem, quod eiusdem generis cum atheromate, ac steatomate sit, meliceriam uerò ulcus foraminulentum, melleoq; fauo simile, quod nunc disquirimus nominarit. Quanq̃; & meliceriam alibi[p] saniei quandam speciem ab ichore distinctam nuncuparit: quæ, s. ex malis ulceribus, ubi nerui circa articulos læsi sunt, & inter hæc loca maximè genibus. Nonnulli autem ex recentioribus fuerunt, qui μελικήρος, & μελίκηρον, Celsi literam corrigere cupientes, legere maluerunt. ut in ultima Celsi impressione patet. ubi plures Romani medici coniuncti sunt. Pro qua „ fortassis uitanda æquiuocatione interdùm non Græco nomine, sed Latino usus est, fauum scilicet appellans. Vt dum in titulo priùs ait:[q] {Malagma Protarchi ad parotidas, & fauum, & mala ulcera.} Deincepsq; propositũ subdit {Protarchus autem ad parotidas, eaq; tubercu„ la, quæ meliceriæ. i. faui, uel phymata nominãtur: itẽ mala ulcera. etc.} Vbi deprauatã quandan tenus Celsi literam esse, ac pro {melicera} legendum, ut nos fecimus {meliceriæ} opinor. Quo quidem in loco, nõ fauos modò, at phymata quoq; nominasse placuit. Quæ adhùc phymata sæpè maiora furunculis (eodẽ enarrãte[r]) sunt. Verũ de phymatis nominis æquocatione rursùs, „ loco proprio, disputabimus.[s] De fauo igitur meliceria'ue, sic ait.[t] Est etiã ulceris genus, quod „ à faui similitudine, μελικηρία à Græcis nominatur; Idq; duas species habet. Alterum subalbi„ dũ furunculo simile, sed maius, & cum dolore maiore. Quod ubi maturescit, habet foramina, „ per quæ fertur humor glutinosus, et purulentus: Nec tamẽ ad sanitatem peruenit. Si diuisum „ est, multò plus intùs corrupti, q̃; in furunculo apparet, altiusq; descendit. Rarò fit nisi in scapulis. Hæc Celsus. In cuius quidem uerbis notandum priùs est, quòd fortè ubi legitur {nisi in scapulis} legendum potiùs foret {nisi in capillis} cùm ueteres capiti magis huiusmodi affectus

Alexãdri & Galeni concilium.

i p°. Breu. cap 3°

k de morbis pueroru͂ cap. p°.

l 7ª. 4ⁱ. tr. 3. c p°

m infrà fol. 172 & sequẽtibus.

n libro. 5. ca. 28. sec. 12.

o supra fo. 85. in princ.

p lib. 5. cap. 26. sec. 17ª.

q ibidẽ cap. 18. sec. 15.

Celsi locus

r Ibidẽ cap. 28. sec. 9.

s infrà in declaratione tumoris.

36ª fo.

t ubi supra cap. 28. sec. 12.

Celsi locus

O

Meliceriæ quā partem magis affligant.

p lib.p°.cap.5.
q lib.4.cap.35.
r lib.15.cap.11.
s li.p°.de histo. aīal cap.13.

affectus aduenire scripscrint. Modus quoq; loquendi eius nō est: quòd ibi tantùm, siue in scapulis, siue in capillis capite'ue contingat: Verùm q̄ rarò in alijs partibus, præterq; in ijs locis, in quibus quidem frequentiùs accidere consueuit. Cuiuis igitur corporis parti cōtingere hūc morbum posse non Celsus tantùm, atq; etiam (ut uidebimus) Theodorus Priscianus.[p] Sed Paulus,[q] itidemq; Actius[r] confirmarunt. Quoniam inter ulcera passim occurrentia, nedùm in capitis affectuum catalogo, nonnunq; reposuerunt. Nos autem & in capite frequentiùs, maximeq; puerorum: & in scapulis etiam aliquandò: quin & unà cum capite, ac scapulis, colloq;, alterum latus, ad cauum usq; subcartilagij & Ilium cōmune (qui locus ab Aristotele[s] χολὰς, à Theodoro autem Latinè cholago nominatus est) serpere hunc morbum, suis cum foraminibus glutinosum ichorem eructantibus, conspeximus. Quem quidem affectum Gregarij chirurgici nostri formiculā nūcupare consueuerūt. & in extremis etiā partibus, ut cruribus, brachijsq; aliquandò contingentem, nobis præsentibus, curarunt. Quid uerò secundum Arabes de affecta peculiariter sede proferendum sit, post hæc disquiremus. Nunc autem secundam meliceriæ speciem à Celso definitam intelligamus. quùm subdit. Alterum est minùs super corpus eminens, durum, latum, subuiride, subpallidum, magis exulceratum. Siquidem ad singulorum pilorum radices foramina sunt, per quæ fertur humor glutinosus, subpallidus, crassitudinem mellis, aut uisci referens, interdùm olei. Si inciditur, uiridis intrà caro apparet. Dolor autem, & inflammatio ingens est: Adeò ut acutam quoq; febrem mouere consuerint. etc.

Celsus à Galeno difformis

Quanuis autem à Galeno, eiusq; sectatoribus in quibusdā Celsus definiendo difformis sit. Mirum nihilominùs non est. Cùm Galeno uetustior Celsus fuerit. qua de re Galeno conformem fieri non oportuit. Nec Celsum propterea condemnabimus. quoniam innumeræ solent morborum complicationes, ac per hoc uarietates aduenire. Quamobrem & aliquandò

Celsi & Galeni cōciliū.

non aliter, q; Galenus descripserit: nonnunq; uerò, perindè ac Celsus definiuit, huiusmodi ulcera apparent. Vtrouis ergo modo contigerint, ad Galeni cerion, siue athoras: aut (si mauis Celsi nomenclaturam usurpare) ad meliceriam foraminulentus tumor, glutinosam saniem eructans, reducēdus omninò est. Plinius autem nullibi achoris morbi meminisse inuentus

Achor muscarū Deus.

t lib.x.cap.28.
u li.20. naturalis histo. cap. 2 post medium.
x lib.23.cap.7. post principia.

à nobis est, tametsi Achorem Aliquandò muscarum Deum à Cyrenaicis inuocatum scripsit[t] Muscarū nanq; multitudine (ut ait) Pestilentiam afferente, protinùs illæ intereunt, Postq; litatum est illi Deo. Cerion uerò interdùm tetigit, ac etiam fauum. Vt quùm de peponibus loquens, ait[u] {Radix sanat ulcera concreta in modum faui, quem cerion uocant.} Alibiq; rursùs de fici ramulis inquit[x] {Iidem cum melle ulceribus, quæ ceria uocantur, illinuntur} Ob id igitur ulcera hæc ceria uocantur: quoniam concreta sunt, in modum faui, quem cerion Græcè κηρίον uocant.

Cōtra Cornarium.

y in ānot. super p°. de cōp. med. secundū loc. capite de achoribus.
z lib.20.cap.21 uersus finem
a lib 2° ca 105.
b lib.21.cap.20. in fine.
c lib.3.cap.44.

Vt nulla in Plinij codice deprauatio sit: quemadmodum Cornarius[y] opinabatur. Melicerias autem oxilapathi radice (q̃uis ex aliorum experimento) curare, docēs Plinius,[z] hæc uidetur potiùs ulcera intelligere. Cùm & lepris eodem præsidio succurrat. Verùm quia plurima à Dioscoride Plinius exscripsit: iuxta ipsius placitum id remedium dixisse, alia ex parte, uerosimile est. Quamobrem ex Dioscoride[a] meliceridas, hoc est pituitosos abscessus, mellis instar substantiam continentes, intellexisse promptius est. Perindè ac aliàs[b] meliloton peculiariter, & contra melicerdas efficacē esse scribens. Ab eodē Dioscoride[c] assumpsisse potuit. Quanq; Dioscorides ad achoras etiā ualere meliloton ait. Cū ergo ambiguus Plinius sit: quia nullibi definiuit, remediaq; prætacta, præsertim oxilapathi radix,

communia sint. Idcircò ex ijs à quibus transcripsit, meliceridas, & melicerias apud ipsum pro abscessu potiùs caperem: cerion uerò fauum'ue de ijs, quæ nunc præ manibus habemus, declarandáq; assumpsimus, ulceribus, intelligerem. Tuũ uerò est unà cum Hermolao [k] melicerias, fauos intelligere, deincepsq; meliceridas pro abscessibus capere. Generali autẽ nominis circũscriptione dum in capite sunt, manantia capitis ulcera, nonnunq; [d] appellat. Generalioriq; adhùc descriptione, absq; illa dictione {manantia} per quam quidẽ glutinosus ille humor emanans intelligitur {capitis ulcera} interdùm [e] protulit. Sub qua me hercle descriptione nõ achores modò, ac fauos, at ficosas etiã eruptiones, psydraciáq;, exãthemata, & quæuis alia in capite oborta ulcera intellexisse incongruum non est. At alios quoq; Romanos cõtemplemur. Theodorus ergo Priscianus [f] Græcorum (ut uidetur) monumenta transcribens, ait. Achoras papillas dicimus, quæ per cauernas breuissimas humorem pinguissimum mittunt. Hæ frequenter in capite, uel facie, & cæteris membris emergũt. Quibus & cæteræ papillæ sunt similes, quas cerione appellamus. Sed & distant, quod cerione plures cauernas egestionis habent, & humorem multò pinguiorem emittunt. Achora autem unam cauernam habet & humorem egerit aquatiorem. Est nanq; utrisq; causa una uitiorum nascendi necessitas. Hæc Priscianus. qui nihilominùs bifariã defecit. Primò quoniam papillas morbum quidem apud Paulum [g] Aetiumq; [h] ab achoribus, & cerijs diuersum, confundit. Secundò quoniam unam esse cauernam in achoribus ait. Cùm tamen & ibi plura foramina sint, quãuis plura, & quidẽ maiora in cerijs existere prædictum iam sit. Ni per cauernam non foramina: sed totam ulceris cauitatem, multis interim foraminibus perforata cuti coopertam intellexisse malueris. Qua in re laborare nõ curamus. Haud enim horum triuialium proculdubiò medicorum sententias, at nomina duntaxat uestigare, quibus hi usi sunt, impræsentiarum intendimus. Aemilius ergo Macer [i] Græcorum quoq; nomine achoras nominat, dicens: Et Græcè dictas achoras hoc unguine purgas. Vlcera sunt capitis humore fluentia pingui. Marcellus uerò communi priùs uoce {capitis ulcera} mox & {ulcera in modũ faui cõcrescentia} nominat, [k] ceria (ut patet) hac descriptione intelligens. Posteà uerò [l] tineam uidetur utrunq; affectum nuncupasse. Quem profectò in modum et Plinio quoq; ascriptus liber [m] appellat. Quãuis enim anteà ulcera in capite manantia generatim uocarit. Mox tamẽ tineas speciàliùs nominauit: priuatim de cerijs alibi [n] mentionem faciẽs. Quam deniq; nomenclaturam non Arabes modò plurimi, ut Hali Abbas, [o] Abenxoar [p] & Constantinus Africanus, [q] uerùm & multi horum sequaces Barbarolatini, quin & omnes ferè nostræ ætatis gregarij medici, uulgaresq;, atq; etiam mulierculæ usurpant. A similitu-
1. dine fortassis (uti Rhodiginus Cælius ait [r]) uestes abrodentium tinearum. Sic uidelicet capitis cute perforata, uti uestimẽta mali genere pertusa euilescũt. Vel si clariùs dixisse malueris:
2. queadmodum in puluerulentis, uetustioribus'ue pãnis repertæ tineæ multo, eóq; tenui morsu, & continua erosione uestes perforant: Sic capitis cutem achores, atq; etiam faui quàmplu-
3. rimis foraminibus erodũt. Fortassis aũt & alia ratione tineas nuncuparunt. Quoniam scilicet interdùm animalcula, uermiculiq;, illorum instar, qui ex putrida carne gigni solent, quiq; uestes, aut libros erodunt, in huiuscemodi ulceribus enasci uidentur. Præsertim quotiès nudo capite pueruli maneant: adeò ut muscæ gregatim eò concurrentes excernant. Quamprimùm enim ubi excreuerint tineas uermiculos'ue oriri cuiuis etiam imperito compertum est. eóq; citiùs, quò sordidius ulcus extiterit. Cillam uulgares Neapoli nuncupant. Verùm quia

k in Plinij glossematibus.

d ut lib. 20. cap. 21. post princ.

e ut lib 21. ca. 19 uersus finem.

f lib. p°. ad Timotheũ cap. 5. in principio.

Ceriones.

Cõtra Priscianum.

g libro. 3. cap. 3.

h lib. 6. cap. 70.

i cap. 7. de Ruta

k li. suo de med. cap. 4.

l ibidem cap. 5.

m lib p°. cap. 5.

n lib. 14. cap. 14

o 8. theoricæ ca. 18. & 4[l]. practicæ cap. 13.

p lib p° theysir tr p°. cap. 2.

Tinea unde dicitur.

q li. p°. de morb. curatione & cognitione cap 8.

r lib 25. lectionũ antiquarũ ca. 26. prope finem.

Cilla quid.

non omnes,qui tineæ uocabulo usi sunt,æqualiter illius significationem intelligunt.Nōnulli.n. generaliùs,nōnulli uerò specialiùs: Quidā adhuc pro eodē cū sahafati. Quidam uerò ut diuersum tineæ significatū accipiūt.Hac de causa digrediendū rursùs pro Arabū nomenclaturis uidetur.Vt cūctos medicinæ scriptores absq; sudore intellexisse perfacile sit. Tineæq; insimul nomen exquisitiùs cōprehenderimus.In primis igitur Serapio de achoribus,ac cerijs eodē capite determinauit:[s] achoras quidē sub nomine sahafati humidæ, ceria autem fauos'ue sub nomine fauositatis intelligens. Qui tamen de sahafati sicca nullū speciale caput adiunxit:sub impetigine fortassis intelligens.[t] quoniā (ut ex Principe uidebimus)maioris duntaxat minoris'ue rōne ab ea differt.Rationē quoq; Arabici nominis adiunxit:Cur.s.sahafati nūcupatus huiusmodi affectus sit.Etenim asef,& asaf,unde dicitur asafati,siue (ut alij dicūt) sahafati, apud eius nationis medicos eū affectū præse ferūt,quam Principis interpres {desudationē} uertit:[u] cui quidē Hippocratis,[x] & Galeni [y] ὑδρῶα,Latinè sudamina respondent. Vt ijs etiā liquere potest,qui Razis caput de alasaph ad Almāsorē scribentis,[z] & de asaphati libro diuisionū [a] considerarint.De quo tamē affectu,ob multos quidem sudores, atq; hos mordaciores aduenīēte,infrà determinabimus.Hac igitur de causa Serapio [b] statim ab initio capitis ait. {& deriuatur hoc nomen proprium Sahafati ex accidente proprietatis sequentis eam.quod est, quia acccidunt cum ea quædam foramina parua tenuia ualdè:ex quibus foraminibus resudat aqua & etiā uenenum subtile,in quo est uiscositas parua.etc.} Razes autem aliquādò Serapionem secutus,sahafati specialiter pro achoribus assumpsit,à fauis interim differre(pro Galeni etiā, ut patet,dogmate) uolens. Quoniā faui foramē (ut ait) est latius,& maius foramine sahafati, hoc est achorū. Vt Diuisionum libro [c] id perpendere possumus.Interdùm uerò & si de fauositate puerorū,atq; illorū sahafati,hoc est, achoribus seorsùm distinctis proprijs capitibus determinauit:prout libro de puerorum ægritudinibus [d] liquet.Conformiter quidē & Serapioni, [e] & sibi met ipsi,[f] uelut anteà tetigimus.Nihilominùs tamē de fauositate loquēs, [g] ait {passio,quæ dicitur fauositas mellis,est species sahafati.} innuens per hæc uerba bifariā capi posse nomē sahafati.speciatim uidelicet,ac generatim.Speciatim quidē de achoribus intelligitur, atq; à fauis seu fauositate differt.Generatim uerò,ut commune genus erit nomen sahafati ad achoras,& fauos. Quo quidē generali modo ad Almāsorē quoq; scribens [h] Arabicam dictionem usurpat.Quin adeò generaliter ibì accepit,ut siccas quoq; sahafati ab achoribus,atq; fauis etiā diuersas cōprehenderit:quibus profectò siccissimæ crustæ,rugosæq; et albæ insint.Quas quidē sahaphati siccas non ampliùs sahafati,neq; fauos,aut fauositates: Verùm capitis impetiginem potiùs nominare libro Cōtinente [i] ei placuit.Nōnulli uerò tineam siccā uocant. Priores interim affectus, achoras inq;,ac fauos,tineā humidam appellantes. Arabum uerò medicorum Princeps (quo Barbarorū omniū obscuritates,confusionesq; elucidentur.) Generaliùs adhùc, q; ullibì Razes safati, uel sahafati nomenclatura usus est. [k] Etenim septē sub sahafati morbos intelligere uidetur: 1 Exāthemata inq;. 2 psydracia,siue psydraces, 3 & papillas. 4 Itēq; achoras, 5 fauos, 6 balkiati,seu balchie, 7 & malignā agrestem'ue impetiginē. Inquit.n. {sahafati est de summa bothor ulcerosorum:et cucurrit consuetudo in pluribus libris,ut dicatur in capite decorationis. Et sahafati quidem incipiēs est bothor paruæ fixæ prurituū faciētes, læues,diuisæ in numeratione locorū:Deinde exulcerātur ulceribus crustosis:& sunt ad rubedinem decliues.} His ergo morbis Barbororū Princeps exanthemata cōprehendit:quæ quidem(uti Alexander

s tr.p°.sūi breu. cap.3.
t tr.5.eiusdem cap.2.
Sahafati unde dicitur.
u 7a. 4l. tr.3. cap.8.
x 3.aphoris.21.
y ibidē in cōm.
z lib.5.ad Almāsorē cap.30.
a cap.123.
b ubi supra.s.p° breu.cap.3.
Sahafati apud Razē.
c cap.110.
d cap.p°.et.2°.
e p°.breu.cap.3
f lib. diuisionū cap.110.
g lib.s.de morbis puerorum. cap.2.
Sahafati dupliciter capitur.
h lib.5.ad Almāsorē cap 16.
i lib.25.Contin. cap.22.litera.m.
Sahafati apud Auicen.
k 7a.fen.4l.tr.3°.cap.p°&.2.

xander,[l] illiusq; simia Paulus[m] aiunt) superficiariæ cutis exulcerationes sunt, subrubicũdæ, et asperæ. Quãuis.n. bothor læues Princeps antea dixerit: Prius scilicet q; ulceratur, intelligendũ est. Nanq; statim ꝙ exulceratur, exasperari necessum est. Præsertim cùm plures bothor pustulæ'ue fiant: quod innuit, cum subdit { diuisæ in numeratione locorum. } q.d. multiplicatæ in diuersis locis { deinde ulcerantur ulceribus crustosis. etc. } Cum his uerò & psydracia, exigua quidem capitis (ijsdem definientibus[n]) tubercula, phlyctenis similia, summãq; cutim excedentia, comprehendisse potest, è quibus quidem non rite curatis, facillimè in achoras, fauosq; transitum fieri possibile est. Quos porrò affectus deinde Princeps innuit: dicens. { Quandoq; etiam emittit uirus, & nominatur alsirengi, siue (ut alia habet litera) refrengi: & est sabasati humida. } Sub hac igitur dictione { sirengi } siue { alsirengi } aut { refrẽgi } (quouis nãq; modo protuleris, nil refert. Barbara enim corruptissimaq; fortassis dictio est) & achorem, & fauum atq; etiã ἑλκύδρια, Latinè ulculscula à Galeno[o] simpliciter dicta: papillisq; (ut Alexander,[p] Paulusq;,[q] & Aetius[r] aiunt) similia, adeò ut, nomine à similitudine desumpto, { papillæ } Græcè autem { θηλαὶ } nominari queant, intellexisse opinamur. Sunt enim ea (ueluti prædicti authores testantur) parua, densáq;, & subrubra ulcuscula, in capite adnascentia, mamillarum papillis similia, ex quibus sanies eliquatur. Hæc igitur tria, Achorẽ inq;, fauũ, & papillas sub dictione sirengi, quoniã uirus sanguinem'ue horum singula emittunt, comprehensa credimus: Haud quaq; uerò (quemadmodum Leonicenus[s] opinatur) ceria duntaxat. ut uerbum scilicet κήριον in sirengi apud Auicennam deprauatum esse machinemur. tùm quia nulla dictionis { κήριον } ad { sirengi } conformitas est: præsertim si non sirẽgi: sed alsirengi seu refrengi (ut aliæ habent literæ) legatur: tùm secundò quia de achoribus, & papillis nil prorsùs meminisset. Demùm Princeps ait[t] { Balkiati uerò, siue (ut in noua litera legitur) Balchiet est de genere sabasati malæ } id quod rursùs repetit,[u] dicens: { Et quãdoq; causa eius est morsus albaud maligni. etc. } Est autem Balchiati siue, cum articulo, albalchiati (Raze definiẽte[x]) ulcus cũ Bothor, & crustis, & cursu uirus: et est simile sabasati malæ. etc. Princeps uerò nõ simile, sed ex genere sabasati malæ adiũxit. Sub hoc noĩe à Galeno uocata ἐκζέσματα (Latinè quidam feruentes papulas conuertunt) intelligere possumus. Haud.n. ψυδράκια in balkiati deprauatum nomen Leoniceni sententia[y] reputo. Cùm Balchiati malignitatem quãdã, fortassisq; feruorem, aut incendiũ, q; in psydracijs maius præseferat. Quòd si nihilominùs psydracia sub ijs comprehendisse contenderis: ut minimi profectò momenti litẽ negligemus. Aliud interim Leoniceni glossema nequaq; admittẽtes. ut scinifes. hoc est, conopum morsui, siue tumori ex illorum demorsu oborto, balchiati comparatum ab Auicenna sit. Arabicus enim textus (ut in Bellunẽsis annotationibus liquet) { albaud } habet, absq; aspiratione. quãuis alia litera { albahud } cũ aspiratione habuerit. Est autem albahud cum aspiratione (ipsomet Bellunensi interprete[z]) idem quod aldidar, quæ est arbor cimicum. quamobrem { cimicis } conuerterat: ut similem affectum intelligamus morsui cimicis maligni. Quoniam uerò subdit Princeps { Et cura eius est cura illius } quasi ad illius maligni cimicis morsus curationem nos remitteret. Eius autem demorsus curam nullibì posuit: quemadmodum neq; conopis puncturam alicubi curare priuatim edocuit. quanquàm horum conopum (quas uulgò zanzalas nuncupamus) punctiones maiorem tumorem, quàm cimices, ac præscripto tumori. s. Balchiati similiorem fortassè producunt. Hac de causa potiùs { albahud } sine aspiratione legerem. Est ergo albahud (eodem

[l] libro p°. cap. 5°
[m] lib. 3. cap. 3.
[n] ibidem
[o] p°. de cõp. med. secundũ loc. cap. 11. in principio.
[p] lib. p°. cap. 7.
θηλαὶ
Papillæ quid.
[q] lib. 3. cap. 3.
[r] lib. 6. cap. 70.
Cõtra Leonicenum.
[s] li. de mor. Gallico ante mediũ.
[t] ubi supra. 7ª. 4ª. tr. 3°. cap. p°. uersus finem.
[u] ibidem cap. 2. circa finem.
Balchiati qd.
[x] li. diuis. c. 133.
ἐκζέσματα.
Cõtra Leonicenum.
[y] ubi supra.
Albahud qd.
[z] in Arabicorũ nominũ interpretatione.

[a] ibidem.

exponēte [a]) pediculus Pharaonis.quasi dicat pediculus malignus Regi à Deo Optimo Maximo in supplicium,ac pœnam demissus. Quamobrem sic Auicennæ literam intelligo. {Et quandoq; causa eius} scilicet balkiati,siue sabaphati malignæ {est morsus pediculorū malignorū} sæpissimè nanq; malignam sabafati,siue (ut uulgò dicimus) tineam in capite puerorū,ac præcipuè orphanorū,ob pediculorū multitudinem erodentium quidem, atq; exulcerantium genitā esse conspeximus.

Pediculi Pharaonis.

Horum uerò pediculorū internecionem,atq; suorum morsuum,ulcerūq; , et bothor siue pustularum inde ortorum curationem alibi [b] iā uberrimè pertractauit.ad quē quidem locum recurrere promptissimum est.

[b] 7a.4i.tr.3.ca.26.& 27.

Pediculi ferales.

Sunt.autem Pediculi quidam dicti ferales:qui in phthiriasi enasci consueuerunt,in toto etiam corpore:non consuetæ,ac simplicis duntaxat formæ: at nonnunq; ignoti.hoc est latiores,& duri magis,& uehementer morsibus sæuiētes. Hos ergo malignos pediculos intilligemus.cuiusmodi quidem fuerunt,qui Syllam dictatorem,ac pherecidem poetā tragœdum admiranda erosione (Quinto Sereno [c] teste) enecarunt. De quo tamen affectu,post hæc,loco proprio,fusiùs eloquemur.

[c] cap 5. de Phthiriasi.

His ergo sabaphati speciebus enarratis, Princeps demùm de alia tumoris specie insimul cum sabafati,eodem capite,meminit. Cui nomen est, Albothin:corrupto autem apud ipsos etiam pœnos nomine, Aluathin. De quibus quidem (tametsi sabafati non est) in eius tamen capite locutus fuit: quoniam de melācholicis ibi pluribus alijs Bothor,nedùm sabafati mentionem facturus erat.

Albothin. Aluathin.

Idcircò & anteà de huiusmodi albothin loquēs. [d] Curā eorum esse ait curā uaricū,& ulcerū melancholicorum. Quorū canonem libro quarto dicturum promiserat. Id quod deindè obseruauit libro quarto,fen.s.quarta [e] generatim:fen uerò mox septima [f] de ijs quæ in exteraneis partibus,summaq; corporis cute aduenientes,indecoris,ac turpitudinis occasiones fierent.

[d] 22a.fen.3a.tr.2.cap.27.in fine

[e] tr.3.cap.p°.2° 3°.

[f] tr.3.per totum

Itaq; tùm quia ex eodem humore cū sabafati,præsertimq; sicca,fiunt:tùm quia in summa cuti,uelut illa,gignūtur: Quāuis illa quidem potiùs in capite,rarissimeq; in alijs (ipso met Arabum Principe teste [g]) partibus: hæc uerò in cruribus potissimùm oboriantur: Et de albothin sibimet ipsi placuit in sermone de sabafati meminisse. Est autem Albothin,idquod à Græcis τέρμινθος,& τερέβινθος nuncupatur,adnascentia quædam (Galeno authore [h]) nigra in cruribus præcipuè facta. Cuius nomen à figuræ,coloris,magnitudinisq; similitudine,quā cum terebinthorum fructu habet,deriuatum est.de quo tamen,loco proprio uberiùs loquemur [i]

[g] 7a.4a.tr.3°.ca.2°.post.princ.

[h] li.6.de morb.uulg.cōmētario 3°.comēto.37.

[i] infra fo.

Malignam deniq;,agrestem'ue impetiginem sub sabafati nomenclatura Princeps [a] intellexit:sabafati siccam appellans. De qua quidem sic ait: {Et quandoq; incipit impetiginosa sicca:& causa eius est humor melancholicus plurimus, cui permiscetur humiditas acuta,quare expellitur ad cutem, & corrumpit, & corrodit. Quòd autem non omnem impetiginem sub sabafati comprehēdit:nisi (ut diximus) agrestem,& eam fortassis,quam anteà mentagram à Romanis uocatam declarauimus:qùm de impetigine mox loquitur,ostendit, [b] sic dicens. Impetigo non est longinqua à sabafati,& non diuersificatur ab ea,nisi cum re occulta,& proprie alsabafati sicca:& pertransit ut sit alsabafati sicca impetigo malignior,& deterior, & magis corrosiua,& longinquioris profunditatis. Et causa impetiginis est propinqua causæ alsabafati. Nam est aquosa,acuta (pituitam per hæc uerba salsam innuens) permista iterùm materiæ grossæ melancholicæ. etc. Hæc autē usq; adeò de Principis Arabum sabafati hoc loci dictum iam sit.

[a] ubi supra.ca.primo.

[b] ibidē ca.3°. in princ.

Sahafati secūdū Mesuem.

Mesuas uerò, [k] absq; distinctione humidæ,uel siccæ,sabafati curat. Dùm tamen Galenū allegat scribentem multos se sanasse,qui sabafatim patiebantur,linimento chartarum combustarum,tritarum, & cum aceto

[k] de ægritudinibus capitis summa 2a.cap.3.

tēperatū

tẽperatũ (Hoc autem medicamento Galenus [l] ad achoras usum se fuisse testatur) humidam uidetur Mesuas duntaxat saphatim itellexisse, achores. s. ac fauos: sub quibus & eiusdem generis morbos (à quibus uidelicet sanies defluit) comprehendere possumus. Hali Abbas autem nõ sahafati nomenclatura huius generis affectus declarauit: Sed tineam potiùs nuncupat.[m] nisi interpretis nomen {tinea} sit: Arabicè autẽ fortassis sahafati protulerit. Quod quidẽ ex eo præcipuè coniectandum uenit: quia inter curandum: sahafam, & sahafa nonnunq; in tineæ sermone uocauit.[n] Quicquid tamen sit, quia non Arabica nomina disquirere propositum nobis est: Sed ea, quouis modo scripta nostro æuo reperiuntur, intelligere. Idcircò quid tineæ nomenclatura uoluerit, cognoscamus. Quinq; igitur tineæ species Hali Abbas posuit: quatuor. s. humidas: & quintam deniq; siccam. sub quibus quidem humidis non solum fauos, achores, ac papillas, sed ficus etiã comprehendit. Cuius uerba in medium afferre inutile non est. {Tinea ergo (inquit Hali Abbas) ulcera sunt parua, quæ capiti accidunt: quibus est uesica. Quæ species ha-
pª. bet multas. Prima est quæ fauosa dicitur: & ex phlegmate fit salso. Cuius signum est: quoniã ulcus est, quo capitis cutis perforatur, foraminibus subtilibus: in quo humiditas est fauo (siue
2ª. rectius dixerimus, melli) similis. Secunda ficosa, & rotunda, & dura. Cuius in superioribus rubor est, & in concauitate quiddã granis ficuum simile.} Quem quidem tumorem Galenus [o] inter faciei affectus numerat. Cui porrò & Aetius [p] astipulatus est. Paulus [q] uerò inter capitis, hoc est, cutis eius morbos recensuit. Vt in quo. s. frequentiùs contingat: tametsi & in reliquo corpore nonnunq; aduenire posse adiunxit. Oribasius autem in amborum catalogo capitis inq;,[r] & barbæ[s] de hoc ficoso tumore meminit. Quorum profectò Concilium ex Romanorum medicorum re & nomine Celso [t] didicimus. Qui duas quidem ficosi tumoris species declarãs, alteram barbæ: alteram uerò capillis potissimùm aduenire determinauit. De quo nihilominùs tumore aliàs uberior à nobis sermo scribẽdus est. Nũc igitur Hali Abbatis tineã expediamus
3ª. quùm subdit. Est & tertia tineæ species, quæ uocatur ameda. (intellige achorem.) Et sunt ulcera, cũ quibus in capite multa sunt subtilia foramina, minora foraminibus, quæ in fauosa sunt: & ab his humiditas aquæ carnis similis egreditur. (quæ humiditas non aliud, q̃ Græcorum
4ª. ἰχὼρ est, aut quædam ichoris species) Est & quarta quoq; species pustulæ. s. paruæ rubeæ: figura quarum uberibus similis est mamillarum: à quibus humiditas fluit aquositati sanguinis similis. (& hæc est quam nos quoq;, papillam, ob similitudinem, uocari posse prædiximus.[u])
5ª. Quinta etiã eius est species, sicca, & colore alba lupino (amaro. s. crudoq;) similis: à qua quasi cortices, & squamæ fluunt albæ: Atq; hanc ultimam speciem Princeps nonnunq; albaras nigram: interdùm uerò impetiginem excorticatiuam uel etiam sahafati siccam: Græci autẽ (uelut anteà iam diximus[x]) lepram nuncupant. Quamuis. n. ab initio iuxta humoris affectum producentis, atræ uidelicet bilis, colorẽ niger affectus locus fiat. progressu tamen temporis, ob nimiam ariditatem, albas euadere squamas in superioribus etiã præscriptũ est.[y] Abenxoar[z] demùm, Constantinusq; Africanus[a] aliter tineam definierunt. Etenim Abenxoar primò de capitis scabiæ locutus est, sagrum suo idiomate uocans.[b] & sunt crustæ, quas in puerorum capitibus sæpenumerò uidimus: & uulgares, mulierculæq; iam dicunt, aliud esse tineam, aliud uerò capitis ægritudinẽ: intelligentes quidẽ per capitis ægritudinem, hãc scabiem, seu crustas in capite factas: Deinceps autem tineam curare aggressus est:[c] nil pro tineæ definitione adiungens, q̃ passionem esse scabie sagro'ue grauiorem: curamq; huius prolixiorem esse prænuntians.

l p°. de cõp. med. secũdũ loc. ca. 10.

Tinea secũd. Hali Abbatẽ.

m 8. theoricæ ca. 18. in medio: et. 4. practicæ cap. 13.

n 4. practicæ capite 13. uersùs finem.

Tinea quid.

Tineæ spẽs quinq;

Sycosis cui parti proprius morbus.

o 5. de cõp. med. secũdũ loca ca. 3.

Galeni et Pauli cõcilium.

p lib. 8. cap. 14.

q lib. 3. cap. 3.

Ameda.

r lib. curõnũ ca. 20.

s cap. 69. eiusdem.

t lib. 6. cap. 3.

u supra fo. 171

x supra in declinatione tumoris. 25l.

y supra. fol. 131. lin. 18. & 19.

z p°. theysir. tr. p°. cap. 2. & 7°.

a libro de morb. cognitione & curatione ca. 6. 7. 8

b ubi supra ca. primo.

Tinea apud Abẽxoarẽ.

c cap. 2.

nuntians. Sub hac igitur tinea, tùm achores, tùm etiam fauos comprehendisse opinamur. à
d cap.7. — qua nihilominùs tinea seorsùm de sabasati determinauit. d nomen illud arctiùs longè, q; Prin=
Sabasati apud Abenxoarem — ceps: quin diuerso ab aliorum Arabum modo intelligens. Sic. n. definit. Sabasat est ægritudo
rubedinis, quæ accidit in carne, coloris pulmonis, cum paruis pustulis. & accidit in cute capitis
hæc ægritudo, sicut in faciē. etc. Sub nomine igitur sabasati uidetur exāthemata, psydracia, pa
pillas, ac magis eczesmata, intellexisse (Constantinus autem ijs conuenire nam potest. Priùs. n.
e de morb. curatione cap.6. — de pustulis loquitur. e quo nomine Græcorum psydracia uoluisse reor: quæ quidem φλυκτί=
σιν, idest: pustulis similes à Paulo f esse dicuntur. Mox uerò de fauis distinctè, ac per se de=
f lib.3.cap.3. — terminauit: g achoras interim reticēs: ni fortè sub fauis cōprehenderit. Deniq; tineam ueluti à
g ubi supra.c.7° — prædictis affectibus diuersam proprio seorsùm capite h declarauit. Quo nomine capitis scabiē
Tinea apud Cōstātinū. — papillas, ficus, exanthemata, & eczesmata quoq; satis quidē confusè intellexisse probabile est.
h cap.8. — Ait. n. {Semotim in capitis cute nascitur scabies uel carbunculi, & nata immiscētur. Nascun
tur autem ex putrido sanguine, uel ex cholericis humoribus incensis. fitq; pruritus non modi=
cus. De quo pruritu quasi squamæ non modicæ, sed maiores delabuntur. Hoc sæpè euenit in=
fantibus, propter abundantiam sanguinis, & mollitiem cutis.} Quanta igitur apud Græcos,
& Barbaros, eorumq; præcipuè traductores caliginosa cōfusio sit: quin apud ipsos etiam Ro=
manos medicos diuersitas: uel huius dūtaxat me hercle uigesiminoni, ac trigesimi iam proposi
torum tumorū examen ostendere potest. Quæ adhùc uarietas non in nominum duntaxat usu,
ac morborum definitionibus offenditur. Verùm & in causarum quoq; humoralium designa=
i ut de tu. præt. nat. cap.16. — tione. Galenus. n. aliquando i pituitam salsam: aliquādo k uerò mistum ex tenui, serosoq;, ac mor
k p°. de cōposi. med. secundū loc. cap.10. — daci, et ex crasso glutinosoq; etiam succo, humorem esse tùm achoris, tùm cerij causam uoluit.
Paulus l absolutè utriusq; affectus originem, nitrosam salsamq; pituitā esse ait. Oribasius, m
& Actius n quisnam humor sit, nil determinant: nisi quod glutinosum humorem ex foraminibus
l lib.3.cap.3. m lib.curonū.19 — emanare aiunt. Alexāder o (ut uidimus) tres humores in causa posuit, bilim. s. pituitam, & hu
n lib.6.cap.68. — morem melancholicum: Serapio p autem quatuor (addit. n. præter hos sanguinem) Celsus q nō
o lib.p°.cap.8. — aliud, q; glutinosum purulentumq; humorem ex ulceribus defluere ait. Plinius uterq;, Marcel
p p°.breu.cap.3 — lus, Macer nullū quoq; humorem nominarunt. Theodorus Priscianus r non aliud, q; pinguio=
q lib.5.ca.28. sec.12. — rem, uel aquatiorem esse humorem expressit. Razes uerò ad Almāsorem scribens s nil de cau
r lib.p°.ad Thimotheū cap.5. — sa tetigit: libro uerò Cōtinente t generatim malos humores causas essem expressit: libro diui=
s lib.5.cap.30. — sionum u non aliud, q; humiditatem subtilem, aut uiscosam declarauit: Galeni (ut patet) uerba
t lib.25.cap.22. lit.M. — transcribens. De morbis autem puerorum. x achoris (quem sabasati uocat) generationē pro=
pter sanguinis multitudinem, & cutis humiditatem fieri protulit. Quomodo etiam Constanti
u cap.110. x cap.p°. — nus de tinea dixit. y qui nihilominùs eā ex putrido sanguine, uel cholericis humoribus incensis:
y de morb. cognitione & curōne cap.8. — fauos z autem ex salso phlegmate, ac pustulas ex nimiùm calidis humoribus, uel infectò, idest
putrido, ac salso iam reddito phlegmate a generationem suscipere ait. Hali Abbas b ex phlegma
z cap.7. — te fieri salsò tineæ originem uoluit. Abenxoar c nil in tineæ sermone de humorali causa deter=
a cap.6. b 8.theo.cap.18. — minauit. Cui quidem achoras, & fauos respondere prædiximus. Quanq; in sabasati, d (ut ipsè
c p°.Theysir.tr. p°.cap.2. — accepit.) choleram grossitiei. q. d. pituitæ, uel melancholico humori admistam causam esse po=
d ibidē cap.7. — suit: scabiei e uerò causam, phlegmatis (intelligo salsi) abundantiam expressit, Mesuas autem
e ibidē cap p°. — nil de causa meminit f Multæ igitur prima fronte uarietates in humoris producentis deter=
f de ægrit capitis summa.2. ca.3 — minatione apparēt. Nihilominùs tamen Galeno cuncti subscripsisse, peregrina mente perpensi
uidebuntur

uidebuntur. Quanuis nonnulli tanq; posteriores, & clariùs loqui cupientes, quippiam de alijs, qui salsæ pituitæ admisceri consueuerunt, humoribus adiunxerunt. In primis igitur Galenus[g] (ueluti iam ab initio præscripsimus[h]) salsam nitrosam'ue pituitã utriusq; affectus causam esse uoluit: in qua serosæ, nec non (ut diximus) biliosæ etiam quædam partes glutinosis admistæ sint. Galeno autem Paulus[i] expressè (ut utrũq; Conciliauimus) subscripsit. Oribasius[k] uerò & Aetius,[l] ut qui à Galeno transcripserunt, quãuis nil determinent; idem quoq; insinuare uidentur. Quamobrem & serosarum, & biliosarum partium, atq; etiã putredinis ratione: quarum ui & erosio fit, inter calidos tumores connumerandum utrũq; Galeni, cũq; sectantiũ sententia decernimus. Quòd si Alexander[m] tactu frigidum tumorem, ubi pituitosum, uel melancholicũ sit, quod subest, pronũtiarit: Frigidũ profectò .i. minùs calidum intelligimus: ni ab aere, quoniam debili calore munitum (exhalante præcipuè per foramina spiritu, naturaliq; calido) frigefactum ulcus sit. quemadmodum sæpenumerò contigisse uidimus. Intrinsecùs autem actu calida materia existit: quæ suæ nitrositatis, ac putredinis rõne erodit, ulcusq; inducit. Bilim uerò aut melancholicum succum addidisse, Galeno (quemadmodum prædiximus) minimè aduersatur. Sed ne ab his quidem Græcis authoribus diuersum, quò ad causam attinet, à Celso[n] Plinio,[o] sibiq; ascripto libro,[p] Theodoro Prisciano,[q] Aemilio Macro,[r] atq; etiam Marcello,[s] Romanis medicis exquisitissimè perpensis quippiã didicimus. Quinimmò ne ab Arabibus quidem ipsis aliud collegimus: nisi ꝙ ex phlegmate salso cui tamen uel bilis admista nonnunq; foret, uel sanguis, aut humor etiam melancholicus (eodem nanq;, quo Alexandrum intelleximus glossemate ipsos quoq; Barbaros, ut Serapionem,[t] & Razem[u] declarabimus.) Quamobrẽ & Arabum Princeps[x] ait. Et causa quidẽ sahafati est humiditas mala, acuta, corrosiua, quæ permiscetur sanguini, & humores grossi iterùm mali. Quare grossum retinetur, & facit apostema, et resoluitur subtile. Et causa eius, quæ de ea sicca est, est humor melãcholicus. etc. Nos autem hic nõ siccum sahafati: nec alios, præter cerion, & achoras, tumores declarare, nisi obiter, & sermonis necessaria quadam consequentia tracti intendimus. Alias uerò extuberationes: ut exanthemata, psydracia, papillas, eczesmata, siue (ut aliqui Latinè uertunt) feruẽtes papulas, cæterasq; id genus sigillatim post hæc, ubi oportebit, enucleare conabimur. Hæc igitur de achoribus, ac cerijs fauis'ue usq; adeò dicta nunc sint. donec tanta penès diuersorum idiomatum authores confusio elucidata sit. Itaq; trigesimumprimum aggredi tumorem occasio præceps accelerat: Quem Græci μυρμηκίαν, Latini formicam appellant: Celsus[y] Græcorum nomine seruato, myrmecia nuncupauit: quanquàm non fœminino genere, sed neutro, quasi à Græco {μυρμήκιον} deriuetur. In cuius quidem parui tumoris sermone, ob affectuum quoq; affinitatem, non secùs hic acrochordonas unà cum formicis definiemus, atq; in achoribus, & fauis anteà iam obseruauimus. Vtrunq; igitur horum (Paulus ait[z]) cutis extuberatio eminentia'ue est, exigua, callosa, & magna ex parte rotunda. Inter se tamen eo discrimine dirimi subiunxit: quoniam formica seu myrmecia latiore, crassioreq; basi insidet, similem in frictionibus sensum, μυρμήκων, hoc est, formicarum demorsibus inducens. } è qua quidẽ punctionis morsus'ue formicarum similitudine id nomen impositum esse Actius[a] quoq; confirmauit. Quanuis nigri coloris hanc esse adiunxerit. Id quod absolutè proferendum non est. Cũ rarissimè contingat, ob atri fortassis humoris abundantiam. Nos uerò maxima ex parte ad albidius huiuscemodi extuberationem uergere conspeximus. In qua porrò formicæ à Paulo posita

g primo de cõp. med. sec. loc. cap. 10. in princ.
h fol. 166. 167. 168.
i lib. 3. cap. 3.
k lib. curõnum cap 19.
l lib. 6. cap. 68.

Achores et faui calidi tumores sunt.

m lib. p°. cap. 8.

n lib. 5. cap. 28. sec. 12a.
o lib. 20. ca. 2. et lib. 23. cap. 7. lib. 20 cap. 20. et 21. lib. 21. cap. 19.
p lib. p°. cap. 5.
q lib. p°. ad Timotheum. cap. 5.
r ca. 7. de Ruta.
s lib. de medicamẽtis cap. 4.
t p°. breu. cap. 3.
u lib de morbis puerorũ cap. p°.
x 7a. 4i. tr. 3. cap. p°.

Tumor. 31. Mirmecia.

y lib. 5. cap. 28. sectione. 13.

Tumor. 32. Acrochordon

z lib. 4. cap. 15. et lib. 6. cap. 87.

a lib. 14. cap. 4. ante medium.

Cõtra Aetiũ.

ta definitione, tunc pũctionẽ formicæ animalis morsui persimilẽ excitari dicitur: qum ab aliquo
cõtrectetur, aut fricetur tumor: Quin & in sola tuberculi compressione, multóq; magis qùm
scalpello, aut nouacula, seu quouis alio instrumento incidi tentetur: talem sentire punctionem,
b lib. 4. cap. 15. qui passi sunt nobis enarrarunt. Idcircò Paulus[b] ait {πρὸς τὰς ἀποψήξεις} hoc est, {ad fri
ctiones, siue attrectationes} quasi dicat, quando attrectantur, seu fricantur, formicarũ morsui
similem sensum excitant. Dicitur autem {ψῆξις} hoc est {frictio} à uerbo {ψήχω} quod est
{frico} ita & {ἀπόψηξις} Latinè {defrictio} à uerbo cõposito {ἀποψήχω} idest, {defrico}
per, η. Quòd si per, υ, scriberetur {ψύξις} frigiditatẽ significat, à uerbo {ψύχω} quod est {fri
gefacio} ita ẽt {παράψυξις,} hoc ẽ, {refrigeratio, leuis'ue frigiditas} à uerbo {παραψύχω}
c cap. 87. quod est {refrigero, propéq; frigefacio.} Cùm igitur libro sexto[c] de myrmeciis repetẽs quæ
Pauli locus. iam libro quarto prædixerat, Paulus {πρὸς τὰς παραψύξεις} habeat. literæ deprauationem
Cõtra Andernacum. nõ aduertens Andernacus, & {παραψήξεις,} per, η, & nõ per, υ legendum fore minimè ad-
uertens {ad frigora} sensum formicarum morsibus similem excitare sessiles uerrucas inter-
d cap 15. pretatus est. Cui me hercle interpreti à se met ipso iam facta libro quarto[d] eiusdẽ definitio-
nis expositio ueritatis exẽplar eẽ uel sola potuerat: Cũ ibì dictiones {πρὸς τὰς ἀποψήξεις}
Pauli Latini locus. Latinè {si quis contrectet} interpretatus sit. (Deprauatè .n. {non trectet} pro {contrectet}
in Latino etiam codice scriptum est.) Sed hæc obiter usq; adeò dicta iam sint. Ad myrmeciæ
igitur definitionem conuertamur. In qua, siquidem attrectentur, aut quouis modo fricentur cõ-
e lib. 5. cap. 28. sec. 13. primãtur'ue morsus ille in tota eius basi percipitur. Celsus[e] humiliora thymio, durioráq; myr
mecia ponens, & quæ radices altiùs exigunt, maiorẽ quoq; illo dolorẽ mouere ait: Quem qui-
f lib. 4. ca. 15. et 6. cap. 87. dem & in compressione, ac frictione motu'ue quopiam facto, tùm ex Paulo,[f] tùm etiam ex
g lib. 14. cap. 4. Aetio,[g] succedere determinabimus. Infrà etiam lata, supèr autem tenuia myrmecia Celsus
comprobat: & quæ minùs sanguinis (q. s. thymion) mittunt, Quin si fortassè incidantur, aut
uehementiùs exprimantur, Haudquaq; tamen pro apparentis magnitudinis (ut Aetius ait[g])
ratione sanguinem fundunt. Secùs profectò ac in alterius uerrucæ, quam acrochordona uocãt,
Locus formicis paratior. incisione contingit. Etenim longè maiorẽ sanguinis quantitatem, q; suæ radicis paruitati con-
gruat, acrochordon incisa reddit. Totum uerò corpus formica (Paulo docente[h]) præsertimq;
h lib. 6. cap 87. manus infestat. Celsus[i] autem simpliciter aut in palmis, aut in inferioribus partibus pedũ na-
Locus Acrocordoni promptior. sci protulit. Acrochordoni uerò nullam cutis partẽ, in qua frequẽtiùs nascatur, dedicarũt. Nos
autem sæpiùs in palpebris,[k] atq; etiam collo pensilem uerrucã aspeximus. Est autem (ut hanc
i lib. 5. cap. 28. sec. 13. quoq; Pauli[l] definitione cognouerimus) exigua cutis eminentia, doloris expers, callosa, magna
ex parte rotunda, basim uerò angustam habẽs, ut suspensa esse uideatur. κέκληται δὲ οὕτως
Acrochordon quid. ἀπὸ τῷ ἄκρῳ παρεοικέναι χορδῆς. quod est: Nominata uerò sic est, quoniam chordæ extre
mitati respõdeat, similis'ue sit. Alibiq; idem Paulus[m] ait {ἄκρῳ χορδῆς ὁμοιωμένη} hoc est.
k de ea quæ in palpebris. uide Paulũ lib. 6. cap. 17 {extremitati chordæ assimilata.} Huic tam definitioni, q; nominis etiã rationi Aetius[n] quoq;
subscripsit. Quam porrò ad chordæ extremum factam comparationem similitudinemq; diu-
l lib. 6. cap 87. tiùs aliquando considerantes: non aliter illi acrochordonas respondere inuenimus, q; si quispiam
Similitudinis ratio triplex. alicubi chordam resecuerit, extremũq; illius dissectionis adeò dissipari permiserit. Vt hinc et pᵈ.
inde lineæ fibræ disterminentur, in amplum undiq; locum dissolutæ. Tunc enim ueluti quoddã
m lib. 4. cap. 15. chordæ caput, ipsa met quidem latius, resultare cuius perspicuũ est. Sic ergo dicere possumus
n lib. 14. cap. 4. huiuscemodi tumorem chordæ resectæ dissipato iam extremo, summitati'ue comparari. Cùm
tenuior

2ª. tenuior in radice ac basi existens, in amplum deinceps progrediatur. Secũdò etiam illi chordæ
extremo assimilari potest: eò quòd solent ipsi chordarum artifices, uel quicunq; illis in medio
dissectis utuntur (ne filamenta in chordæ usu ab extremo exordientia distrahantur: Indeq;
chorda paulatim resoluta ruat) extremis utrinq; nodum quempiam annectere. Cui proculdu-
3ª. biò chordæ nodato iam extremo magis huiusmodi tumor comparari potest. Fortassis autem nõ
ipse tumor, aut eius uertex chordæ summitati comparatur: Sed eius basis, radix'ue, à qua nõ
secùs quidem pendere hunc tumorẽ liquet, ac si quispiam chordæ extremo pirum, uel quod uis
aliud subnecteret. Sic igitur tanq; chordæ extremo annexum, & ab illo pendentem acrochor-
dona (quasi Latinè dixerimus extremichordum, aut summichordum) nuncupari proferemus. Extremichor
ἄκρον enim extremum Græcè significat, χορδῆ uerò chordam. E quibus quidem Græ- dum.
cis nominibus ἀκροχορδὼν tumoris nomen compositum est. Itaq; non temerè utraq; nomen- Sũmmichor-
clatura, μυρμηκία scilicet Latinè formica: & ἀκροχορδὼν, Latinè, ut diximus (nunc primũ dum.
formato nomine) extremichordum, siue summichordũ, Pauli, atq; Aetij dogmate inter ea quæ
à similitudine imposita sunt, connumerari potest. Galenus[o] autem in huiusmodi nominum ordi o 2ᵗ.meth.ca.2º
ne myrmecias duntaxat adnumerat: Acrochordonas uerò seorsùm declarat. Quas quidem in-
de sic dictas uoluit: ὅτι κατ' ἄκρας ὀχεῖται τῆς ἐπιφανείας τῆς δέρματος. hoc est
quoniam extremas partes cutis occupat, quasi non quia chordæ extremo assimiletur: Sed ab
ἄκρα, & ὀχέω, et δέρμα, tribus dictionibus formetur. q. d. ἀκροχορδὼν, idest ἄκρα ὀχέον
δέρματος. q. d. extrema occupans seu trahens cutis. uel à duabus dictionibus, ἄκρα, &
χορδεύω. q. d. extrema lædens seu ligans. etenim χορδεύω lædo, scindo, ligo, & alia signifi
cat. Latinè summicuticeps quasi summa cutis capiens dicere possemus. Quo posito non à simi Sũmicuticeps.
litudine, sed à symptomate sedeq; nomẽ id impositũ esse proferemus. Sed hæ quidẽ circa nomi p lib.2. cap. pº.
na contemplationes leuissimæ, ac minimi ferè momenti sunt. Ad tumoris ergo acrochordonis circa finem &
definitionem reuertamur. Quoniam Celsus[p] aliter acrochordonas definiuisse apparet. In pri lib.5.cap. 28. se-
mis enim Hippocratis aphorismum libri tertij[q] enarrans: [r] Vbi s. ætas paulùm processit, glan ctione.13.
„ dulæ (inquit) & uertebrarum, quæ in spina sunt, aliquæ inclinationes: strumæ: Verrucarum q Aphorᵐ. 26ᵐ.3ᵗ.libri.
„ quædam genera dolentia (ἀκροχόρδονας Græci appellant) & plura alia tubercula oriũtur} r lib.2.cap.pº.
Quo in loco dolentes acrochordonas posuisse Celsum uides. Paulus autem ꝙ ἄπονος, hoc est, s lib.6. cap.87.
indolorius sit, in definitione ait.[s] Cui porrò experimentum quoq; aduersùs Celsum astipula- Celsi et Pau
tur. Vel ergo Celsum nõ Pauli mõ authoritate, sed ab ipsa etiã rei natura cõprobati cõdẽnabi li cõtradictio.
mus. Vel fortassis depreuatam esse Celsi literam censebimus, atq; ubi {dolẽtia} legitur: {indo- Solutio pª.
lentia} legendum deteminabimus. Vel demùm (quod potiùs reputo) alterum acrochordonis mo 2ª.
dum Celsus intellexit, ex calida magis, aut mista materia genitum. Quamobrem & nõnunq; 3ª.
subitò, nedùm per se, desinere (eoq; magis, quò minor est) nonnunq; uerò mediocrem inflamma Celsi Acro-
tionem excitare ait: et quædam ex eis esse addidit, quæ in pus conuertuntur. E quibus quidem chordon.
uel calidam esse materiam, uel calidæ admistam liquet: cuius ratione dolorem quoq; concomi-
tari uerosimile est. Cui quidẽ Celsi authoritati innixus Bartholomæus Syluanius, libri De-
finitionũ medicarũ ĩterpres, in acrochordonis definitione, proprio marte addidit {Genus quod-
dam est id uerrucarum dolens.} Quæ uerba sub parenthesi conclusa non Græci authoris, at
ipsius Latini traductoris sunt. Inquit enim libri author {ἀκροχορδὼν ἐστὶ ἔκφυσις περιφε-
„ ρὴς, καὶ στενὸν ἔχουσα βάσιν.} quod est Latinè ad uerbum. Acrochordon est exortus

processus'ue

procesſus'ue orbicularis,anguſtamq; obtinẽs baſim} Cõgruũ uerò non eſt ex alieno dogmate:

Cõtra Syluaniũ.

præſertimq; diuerſi idiomatis, à quo Græcus author exſcripſiſſe non potuit: ſed ex proprijs
quidem monumentis, aut ſaltem eius quem æmulatum fuiſſe cognouerimus, cuiuſlibet dicta
enarrare. Quòd autem diuerſum acrochordonis modum Celſus intellexit, non hæc tantùm
oſtendunt,uerùm & alia plurima:quæ in eius deſcriptione poſita ſunt. Haud enim ueluti pen
dentem tumorem, ſed cuti potiùs affixum, quin & ipſi etiam carni: modò infrà, in radi-
ce,ac baſi tenue ſit,ſuprà uerò latius,à Celſo data deſcriptio præſefert.Sic ergo inquit. {Vbi
ſub cute coit aliquid durius,& interdùm paulò aſperius,coloris eiuſdem; infrà tenue, ad cutẽ
latius,Idq; modicum eſt,quia raro fabæ magnitudinem excedit. Vix unum tantùm eodem tem
pore naſcitur,ſed ferè plura,maximeq; in pueris.etc.} In quo ſermone uel hoc ſpeculatione di

t 3ᵃ.Aph.cõ 30.
Cõtᵃ Oribᵐ.
u ſupra.fo.165.

gnum contra Oribaſiolum[t] eſt:qui (uelut antea[u] tetigimus) acrochordonem à ſatyriaſi (ut
ipſe interpretatus eſt) uerruca differre ait:quoniam acrochordon ſingulatim fit, ſatyriaſis ue-
rò una excellens uerruca eſt,cui paruæ multæ circunſtant.Celſus enim uix unum tantùm eo-
dem tempore acrochordonem naſci,ſed ferè plura uoluit. Magis uerò inter latinos Celſo, q̃
Oribaſiolo credendum eſt.Plures autem in facie,& manibus ortos acrochordonas Antonius
Muſa in ſuis filijs expertus eſt.quin & contagioſum fuiſſe affectum cognouit.[n] Modicum

n uide.3ᵃ.Aphoriſmorũ cõm.26.
x lib.4.cap.15. & lib 6 ca. 87.
y lib.de tu.præt. nat.cap.16.

autem eſſe acrochordonem Celſus ait:quia raro fabæ magnitudinem excedit. Modicaq; etiã
magis myrmecia ſignificauit,quoniam (ut ait) magnitudine uix unq̃ lupini modum excedunt.
Idcircò Paulus[x] exiguam eſſe ἐπανάστασιν,hoc eſt,eminentiã, excreſcentiam'ue de utroq;
tuberculo definiuit. Ante ipſum quoq; Galenus[y] achoribus,ac cerijs minores eſſe tumores tũ
acrochordones,tùm quoq; myrmecias,quin & pſydraces etiam,atq; epinyctides inquit. Nos au
tem acrochordonas,& myrmecias rariſſimè ciceris magnitudinem excedere uidimus. De pſy

z 14.meth.cap. 13.in princ.et ca. 17.in princ.
a 14.meth.c.17 circa princ.

dracibus aũt,atq; epinyctidibus poſt hæc ſermo fiet. Vtraq; igitur,quã nũc diſquirimus tumo-
ris ſpecies ex toto genere præternaturam (Galeni[z] dogmate) eſt. Ex eorum nihilominùs (ut idẽ
[a] ait) numero myrmecia eſt, quæ quidem ex mutatione conſiſtunt ſolidarum partium: ueluti
etiam leuce,alphos,elephas,ſcabies,& lepra. Non autẽ ſicuti meliceris,atheromata,& ſtea-
tomata, ſiue uti elmynthes lumbrici'ue,ac cætera id genus. Quæ cùm priùs omninò non fue-
rint,poſtmodùm ſunt orta. At de hoc fuſiùs locis proprijs enucleandum ſeruauimus. Quoniam
uerò non Græcorum modò,ſed Romanorum,atq; Arabum quoq; nomina,prout. ſ. nobis tra-
ducta ſunt,diſquirere propoſitum nobis eſt: Quò ſingulorum phantaſias intelligere ſuis ex di
ctionibus propè queamus: Idcircò Latinũ quoq; nomen conſideremus. Quanuis enim diſtinctè
apud Græcos alterutra ſpecies iã dicta nũcupetur: ut hæc μυρμηκία, illa uerò ἀκροχορδών
dicatur. Generica tamen dictione apud Latinos, non hæc tantùm,ſed alia quoq;: ut claui,& thy
mi,nõantur uerrucæ. Quod porrò nomẽ,nõ ſecùs atq; prædicta,ipſum quoq; à ſimilitudine im
poſitum eſt. Nam uerruca (ut omnibus quidem Latinis pernotum eſt) æditior montis pars eſt,

Verruca quid
b lib.3.cap.7. poſt princ.
c ſatyra pᵃ.

& (ueluti Gellius Catonis dictum interpretatur[b]) aſpera: unde & uerrucoſa loca dicuntur
quæ inæqualia,& diuerſas partes eminentes habẽtia ſunt. Vt Perſius:[c] {Sũt quos pacuuiuſq;,
& uerrucoſa moretur, Antiopia etc.} hoc eſt aſpera,inæqualis, & non ſatis polita. Inde pro
tuberculis quibusdam,qui in lapillis,ceu eorum uitia quædam, conſpiciuntur, uerrucæ nomen

d lib.37.cap.12 poſt medium.

intelligitur: ut quùm Plinius[d] ait: {increſcẽtibus uariè maculis,ac uerrucis linearũ.etc.} Hinc
etiam & ueſtes uerducatæ uulgò dicuntur. q.d. uerrucatæ, propter inæqualitatem, aſperita-
temq;

téq; in illis,ob cõtortũ,inuolutũq; sericũ,repertã. Ab his igitur mõticulis,aut lapidũ tuberculis desumpta similitudine,extra cutim eminẽtes carunculæ uerrucæ,aut uerruculæ nũcupari solẽt. Qua de re Columella[c] de caprini pecoris electione loquẽs,ait {Caper cui sub maxillis binæ uerruculæ collo dependẽt,optimus habetur.etc.} Hinc itidẽ & manus,ac pedes, interdũq; etiã reliquas corporis partes exasperãtia collosa tubercula,& dura,uerrucæ appellari à Romanis consueuerũt.Cũ ueluti quidã mõticuli superſideant. Harũ quæ radicibus affixæ sunt,porros uulgò,& porrectos appellãt,eò ꝙ intra se fila quædã sæpiculè continẽt,porrorũ radicibus nõ dissimilia.Cuiusmodi præsertim myrmeciæ sunt.Latissimis.n.radicibus inhærent(Celsus[m] ait) Ideoq; ne excidi qdẽ sine ulceratione magna possunt. De oĩbus uerò sub uerrucæ noĩe cõtẽtis spẽbus intellexisse Quintũ Serenũ opinor,quũ inqt [f] {Interdũ existit turpi uerruca papilla:Hinc quondã Fabio uerũ cognomẽ adhæsit:Qui solus patriæ cũctãdo restituit rẽ.} Sicq; genericè nomẽ intellexisse Marcellũ autumo:qùm uerrucarũ genera oĩa fimi canini exusti cinerẽ curare impositũ ait.[g] Quanq; alibi [h] clauos,seu clauellos à uerrucis distinguit:uerrucas intereà minores,congestas,à Græcis myrmecidas appellari adiungẽs q.d.formiculares. Vt ĩde illarũ nomẽ deductũ eẽ appareat:quoniã plures,ĩ simul aggregatæ, ac paruæ,instar formicarũ populi,adsint.Plinius[i] etiã,licet clauos à uerrucis distinguat:plures tamẽ spẽs sub se cõtinere uoluit,dicẽs[k] {uerrucas oĩum generũ tollit.etc.} Idipsum quoq; sibi ascriptus liber[l] obseruasse uidetur.Sub uerrucæ.n.uoce acrochordonas etiã, et thymion comprehendisse apparẽt. Celsus autẽ adeò generale nomẽ usurpat:ut clauũ quoq; cõprehenderit:qn (si exquisitiùs perlibraris) nõ uerrucas,at uerrucis similes quatuor tumores nuncupat: Acrochordonẽ.s.Thymion,myrmecia,et clauũ: Noĩe tamẽ à similitudine desumpto,uerrucæ nũcupari queũt. Nõnulli aũt Latini Græcorũ authorũ interpretes, Hermolai[m] fortassis uenia moti,sic traducẽdo obseruarunt:ut myrmecias Latinè {formicas,} acrochordones uerò generis nomine {uerrucas} cõuerterint. Quod tamen æquiuocationis ansam,Græcarũ præcipuè literarũ expertibus,exhibet. Distinctius igitur loquemur, si uel Græcis nomenclaturis alteram speciem,myrmeciã, siue (uti Celsus habet) neutro genere, numeroq; plurali, myrmecia:alterum uerò acrochordonẽ uocemus. Vel (ipsomet Hermolao docente) primam quidẽ sessilẽ uerrucam:siue,ut alij dicunt,formicantem uerrucã:Secundã uerò pensilẽ uerrucã nominemus. Abenxoaris[n] traductor (ut Barbaros quoq; non omiserimus) uerrucas, & porros appellauit,multas esse species sub generico noĩe adiungens:è quarũ numero quædam est,quæ Arabicè dicitur alchalam,siue alchalim.de qua quidem aliàs loquemur. Razes autem formicas à uerrucis aliquandò distinxit. Quas.n.nos formicas,& acrochordonas,Græcorum instar,uocamus:Ipse,quin (ut rectiùs dixerimus) eius traductor, Latinorũ more, uerrucas nuncupat,[o] Formicæ interim nomine longè diuersum affectum intelligẽs:[p] eum.s.qui à Græcis herpes dictus est. Adeò ut quemadmodũ illi miliarẽ quendã herpeta posuerũt:sic et Razes miliarem formicam habuerit. Quinimmò tres libro Cõtinente[q] dicto,formicæ species posuit. quẽadmodum nos infrà[r] tres esse herpetis species declarabimus: [1] miliarem.s.herpetem:[2] et esthiomenon:[3] atq; generis nomine,simpliciter herpetem appellatum. Sic etiam Razes tres formicæ species posuit: [1] formicam miliarem,similem'ue panico [2] corrosiuam,ulcerantem'ue pellem,& carnem:[3] atq; ipsam simpliciter dictam formicam,siue (ut ex Principe declarabimus) [r] ambulatiuam solam. Cuius nomenclaturam & Hali Abbas[s] etiam secutus est,tres pa

c libro.8.cap.6. post principia.

Porri.

Porrecti.

m lib.5.cap.28.

f cap.64.

g lib.de medica mẽtis cap.19 circa finem.

h cap.34.

Myrmecides.

i uide li.20.c.12 in fine li.21.c.20 21.lib.22.c.21.22 23.25.lib.23.c.7 & in proœ.li.24 c.8.lib.25.c.5.li. 26.c.14.lib.28.c. 4.16.li.31.c.9.li. 32.c.4.10.lib.33. cap.4.

k lib.24.cap.15 & li.27.cap.9. post principia.

l lib.3.cap.42.

m in Glossematibus in Plinium super dictione, Thymus.

n lib.1°.the.sir tr.7.cap.9.

Alchalim.

Alchalam.

o lib. Diuisionũ cap.124.&.25. Contin.cap.12.

p li.Diuis.c.133. & 7[l] ad Almansorẽ.cap.16.

q lib.13.Cõtin.c. 10.litera 2.

r cõm.8.

s 8[l].theorice.ca. 10.&.3.pract.c. 29..

t 8[1].theo.cap.17 & 9[1].pract.c.13. — riter formicæ species ostendens. Qui nihilominus alibi [t] seorsum de uerrucis determinauit.
u lib 4.cap.13. — Quauis Pauli [u] uerba de uerrucis transcribens aliquando Razes [x] quam ille myrmecim uoca-
x 13.Contin.ca. 10. litera. ɔ. ante mediũ capitis. — cat, hic formicã: acrochordonas uerò corrupto uocabulo { Afrochon, } corruptioriq; { Aforcã }
appellarit, adeò ut formicã à formica distinguere nesciens Auicenna [y] in turpissimũ errorẽ, ob
y 3[a].4[1].tr.p[o].ca. 6.7.&.8. — formicæ nominis æquiuocationẽ, ceciderit. Tres.n. herpetis species, et duas uerrucas, myrme
ciam.s. atq; acrochordones sub formicæ nomine comprehendit. Adeò ut non tantùm Græco-
Cõtra Auic. — rum, atq; Arabum formicas, sed acrochordones etiã, quos corruptissimo uocabulo { acrubaz-
rod } nuncupat, turpissimo errore confuserit. Id quod non absq; magno mortalium dãno, pe-
riculóq; fieri potest. Natus uerò Auicẽnæ hic error est: Quoniam Græci pustulas quasdam
ex bilioso humore, siue solo, siue pituitæ admisto genitas, erosionẽq; cutis, & eiusdem, quin
ipsius duntaxat cuticulæ quandam ueluti adustionem, uno in loco minimè fixas, uerùm & ui
cinas quoq; partes rependo depascentes, ab huiusmodi serpendi natura, herpetes uocarunt.
z 2[o].meth.ca.2. — Ritu.n. serpentis bestiæ (Galenus ait [z]) sicuti nomen ipsum indicat, relicto priore loco, ad al
terum transeunt: haudquaq; uerò seruata ueteri sede uicinas partes depascunt. Arabes quoq;
a 8.theor.ca.10. — à simili proprietate eosdem affectus formicas nuncuparunt: Quoniã (ut Hali Abbas inquit [a])
discurrunt, & dilatantur per cutem à loco ad locum, quemadmodum formica mouetur. Vt in
hoc formicæ similitudo consideretur, unde nomen impositum est, quia formicarũ instar deam
bulare uidentur. Præter has autem Arabũ formicas Græcorum uerò herpetes, uerrucæ spe-
cies quædam est, quæ à Græcis (ueluti præscriptum est) myrmecia, idest formica nominatur:
non eadem porrò similitudine: at alia, quoniam uidelicet similem sensum formicarum demor-
sui excitat. Arabes igitur nonnulli, ad Græcorũ imitationem, hanc uerrucam, formicam uoca-
runt. Quo, fit ut nomen { formica } penès illos, duobus morborum generibus, q̃uis natura dif
b lib.13.cap. x[o]. litera. ɔ. — ferentibus æquiuocè accommodetur. Hinc Razes confusioni principium dedit. Quoniam eo-
dem capite libri, quem Continẽtem uocat, [b] sæpiusculè pro bilioso affectu, herpete inq;, formi
Cõtra Razẽ. — cæ nomen usurpat. Semel aũt pro uerruca (propriã fortassis uocem ignorãs) ex Paulo, quẽ
c ante mediũ capitis. — transcripsit, accepisse uoluit: sic dicens. [c] { Paulus dixit: formica & pustulæ appellatæ, afor
Aforcam. — cam, debent habere pustulas in pelle, similes uerrucis, in rotũditate magna. quoniã formica ha
Afrochoon. — bet radicẽ latã: et tũc penès pruritũ erit sensus, quasi sensus morsus formicæ. Sed Afrochoon
Cõtra Auic. — habet radicẽ strictã, ita q̃ credatur eẽ aliqua res suspensa. etc. } Hinc ergo & Auicẽna lon-
gè maiori cõfusione diuersissimos genere morbos, ijsdẽ capitibus, nõ in definiẽdo tãtũ, aut si-
gnificãdo, sed (quod peius est) curãdo, ineptissimè copulauit. Perindè ac sigillatim locis pro-
d infrà c. 6.7.8. — prijs [d] enucleabimus. Nũc uerò ad id, cuius causã hìc singula percurrimus, reuertamur. Ex
humore igitur crasso melancholicóq; myrmecia, & acrochordon fiũt. Quãobrẽ nulli dubium
e 7[a].4.tr.3.c.12. in principio. — remanere opinor ad frigidos utrũq; tumores reducẽdũ. { Causa ergo (inq̃t Arabũ Princeps [e])
efficiẽs eas prima ẽ expulsio naturæ, et materialis ẽ humor grossus melãcholicus. etc. } Quòd
f 2[a].fen.p[1]. doc. p[a].ca.5.in fine. — si alibi nõnunq; de bothor, paruis'ue apostematibus loquẽs, ex bili sanguini admista formicas,
clauos, & uerrucas fieri præscripserit: f Deprauatã potiùs eẽ literã, q̃ præcipiti iudicio im
Cõtradictiõis Auicen. solu[o]. et Auic locus. — pieq; Principẽ in re tã manifesta condemnare decernimus. Etenim ostẽsurũ paulò antè promi
serat bothor eẽ secũdũ numerũ magnorũ apostematũ. quoniã.s. uel sunt sãguinea, uel biliosa
uel, mista, uel ex pituita, uel melãcholico succo oborta, demũq; uel aquosa, uel uentosa. uel quo-
Vide etiã supra de his fo.3[?] cã.p[o] — uis mõ ex horũ aliqbus cõmista. Ideò subdit. { Earũ.n. aliæ sunt sanguineæ: sicut uariolæ: aliæ
sunt

sunt ex cholera rubea pura sicut esseræ colericæ, & desudationes (sic enim potiùs legen- Auicen. locus.
dū, ut antiqua traductio habebat, nō {formica miliaris,} quæ ex bili pituitæ admista fit, ex re-
centiori litera corrigendum autumo: Desudationes uerò, ut loco proprio uidebimus, pura ex
bili fieri magis consueuerunt) Et aliæ sunt ex eis permistæ: sicut morbillus, & scabies, &
horum similia. Quæ.n. interponuntur, ut {formica, & claui, & uerrucæ} deprauatè inter- Alter Auicen
posita esse opinor. Etenim quia secundùm numerum apostematum esse prædixerat: idq; de- næ locus.
claraturū professus est: Id circò addenda hæc uerba uidentur {& quædam ex eis sunt melan
cholicæ, ut formica, & claui, & uerrucæ, & horum similia.} Cur.n. Galeni, uel Hippocra-
tis, aut alterius cuiusuis Græci authoris tanq; amici uerba, suismet ex dogmatibus, corrigere
ac ad libitum transmutare licet: Auicennæ autem dicta, ubi expresse deprauata uidentur,
hac sola nominis macula, uel importuno liuore moti, quia .s. Arabs Barbarus'ue est, non secùs
ac perniciosissimi inimici sint, emendare, uel suis ex canonibus alibi declaratis non debemus?
Sed omni reiecta excusatione reprobare, ac tanq; ab ineptissimo uiro prolata condēnare fas
est? Formicas autem, & clauos, & alias etiā uerrucas, ut acrochordonas, atq; Tusios Ara-
bicè uocatos ex melancholico humore fieri iam ab ipso Arabum Principe determinatum ali-
bi [g] offendimus: Fortassis uerò & pituitosa bothor, apostemata'ue parua, eodem loco, ubi sin g 7ª.4ᵗ.tr.3.
gula connumerare proposuerat, [h] adiunxit: scribentium autem defectu, deleta uerba sunt: cap.12.13.
Subdit autem {et plerunq; sunt aquosæ, sicut uesicæ: Et quandoq; uentosæ, sicut inflaturæ} h 2ª.pᵗ.doc.pª.
Nullam ergo, si amicè potiùs definire, q̄ odiosè redarguere intenderimus, quò ad hoc, in Aui cap.5.in fine.
cennæ dictis, contradictio est. Melancholicus ergo tumor trigesimusprimus, ac trigesimus
secundus uterq; est: myrmecia uidelicet, atq; acrochordon. Qua de re inter frigidos (uelu-
ti prædiximus) affectus connumerandos esse palàm est. Verùm enimuerò propter nominum
ambiguitatem, quæ nostro seculo, & quidem infœlici reperitur: usq; adeò digredi operæpre
tium fuit. Quanq; Galeni tempore omnibus notissimæ affectiones nō hæ modò .s. myrmeciæ,
& acrochordones fuerint: sed psydraces etiam, atq; epinyctides: ut absq; ulla definitione, uel
solo nomine, intelligendas, tanq; per se notas, Galenus de tumoribus præternaturam loquens
[i] pertransierit. Nunc temporis autem obscurissimæ, ac multa æquiuocatione perplexæ no- i cap.16.
menclaturæ sunt. Magisq; aliæ duæ: psydraces inq;, & epinyctides. Itaq; nostrum propo-
situm secuti, singula declaremus. A psydracibus exorsi. quò insimul & trigesimum tertium Tumor.33.
tumorem absoluerimus. PSYDRAX igitur, uel psydracion, siue (ut aliqui proferūt) psy Psydracion.
drachion, q̄ tumor præter naturā sit, à Galeno decretū habemus, ut potè in illorū catalogo re k li.de tu. præt.
censente: [k] Quin & alibi [l] specialiùs inter eos, qui capiti proprij sunt connumerante. Cuius nat.cap.16.
modi uerò tumor sit, ab eo declaratū non legimus: nisi q̄ oībus notā affectionē esse protulit [m] l pº.de cōp.med.
Liber aūt sibi ascriptus, de facilè acquisibilibus ad Solonē, sic definiēs, ait: [n] {Psydracia sunt secūdū loc.ca.10. & .11.
paruæ efflorationes factæ in capite, similes uesicis eminentibus in superficie.} Quā profe- Psydracia q̄d
ctò definitionē Alexāder [o] priùs, deinceps uerò Paulus [p] ferè ad literā exscripserūt: dicētes m lib. de tu. ubi suprà.
{ψυδράκια μὲν εἰσὶ μικραὶ ὑπεροχαὶ, φλυκτίσιν ὅμοιαι, ὑπερκείμεναι τῆς ἐπιφα- n cap.5. secūdū
νείας.} quod ē: {psydracia (latino.n. noīe caremus) exiguæ qdē eminētiæ sunt, uesiculis bul- antiquā literam.
lis'ue, siue (ut alij uertūt) pustulis similes, summæ cuti superpositæ} Vtriq; āt īter capitis af Græco n. codice caremus.
fectus cōnumerarūt: Idcircò nil ī definitione, de capite meminerūt. In qua nihilominùs defini o lib.pº.cap.5.
tiōe aduertēdū sedulò ē: quoniā q̄cq̄d alteri simile ē, illud idē cui assimilatur nō ē. Differūt.n. p libro.3.cap.3.
Notᵐ.

(ut patet) idem, & simile. Si ergo psydracion simile phlyctenis, hoc est, ut diximus, uesiculis bullis'ue est: idem non esse proculdubio sequitur. Quòd si non idem cũ phlyctænis est, sed aliquo modo ab illis differt: nec idem quod φλυζάκιον significare ψυδράκιον, liquet.

Cont[a] Musã, et Cornariũ.

quẽadmodum nonnulli determinarunt. Cùm non aliud phlyzacion sit, q̃; phlyctænæ: si Galeno medicorum coryphæo confidimus. qui phlyctænas interpretatus, euestigiò subdit[q] {τοῦ το γὰρ σημαίνει τὰ φλυζάκια} quod est {id enim, scilicet phlyctænas, significant phlyzacia.}

q 4[l]. reg. acut. cõ.63. uide Hip. li. de coacis præ not. post princ.

Phlyzacia.

Plyctænæ.

Quemadmodum igitur φλύκταινα, & φλυκτίς, ἀπὸ τοῦ φλύω dicuntur: ita & φλυζάκιον, ἀπὸ τοῦ φλύζω: quod idem præsefert, & φλύσεις (ut ab Hippocrate nonnunq̃; dicitur) ἀπὸ τοῦ φλύσσω. Etenim φλύω, φλύζω, & φλύσσω idem nobis ostendunt, quod bullio, ferueo, uomo, eructo. Ex quo φλύκταιναι, pariterq; φλυζάκια, & φλύσεις, pro bullis uesiculis'ue, quæ à feruẽtibus, acerrimisq; humoribus excitantur, & ijs, quæ ab igne, aut feruenti aqua generationem recipiunt, similes sunt, apud Græcos medicos capiuntur. ψυδράκιον uerò, & ψύδραξ, ἀπὸ ψύχους, hoc est, à frigore denominari à quibusdam scribitur, quoniam & ab ipsa etiam frigida exteriori causa: ut continentis fortasse cutim densantis: ac per hoc humoris exitum impedientis frigore, uel ab ipso quoq; frigido succo generationem suscipere queat (Id quod tamen de salsa duntaxat pituita uerificari posse opinor.) Fortassis autem ψυδράκια, hoc est ψύχρα ὑδράκια, idest frigidæ, seu frigefactæ guttulæ, siue sudores nominantur. Ea propter Celsi[r] literam corrigentes, non phlyzacion (ut nonnulli uolunt) sed ex Hermolao[s] potiùs, ac Manardo,[t] psydracion legendum fore decreuimus.

Celsi locus.

r lib.5.cap.28. sec.13.

Contra Cornarium.

s in Glossematibus in Pliniũ.

t lib.7°.epist.2[a]

Contra Musam.

Celsus.n. ad frigidius uel saltem minùs calidum uergere hunc tumorẽ insinuat. quùm expedito de suis exanthematibus sermone, subdit. Psydracion autem paulò durior (prædictis uidelicet exãthematibus) pustula est, subalbida, acuta: ex qua ipsa quod exprimitur humidũ est. Quarti uerò libri de acutorum uictu Author (Hippocrates.n. Galeni testimonio, nõ est: quem sectari Celsus conabatur) calidum potiùs, non frigidum affectum intellexit: ut qui παραφροσύνην, idest delirium associari uoluit, & ἐρυθήματα, hoc est rubores, & σκληρὴν φλεγμονὴν, quod est, duram inflammationem (intilligo quam nos hodie specialiter phlegmonen uocamus, ab Hippocrate, cæterisq; uetustioribus Græcis οἴδημα σκληρόν τε καὶ ἐπώδυνον, idest tumorem durum & dolentem nuncupari consuetum. ut loco deinceps proprio declarabimus[u]) Mirũ igitur nõ est, si diuersis locis Paulus de psydracijs, & phlyctænis tãq; s. de diuersis affectibus meminit: aliũq; curationis modũ singulis adiũxit. De psydracijs inq; libro tertio,[x] in morborũ numero, qui capitis cuti proprij sunt, recẽsens: De phlyctænis uerò, bullis'ue, libro mox quarto:[y] inter eos quidem affectus, qui uniuerso corpori cõmunes fieri queunt, adnumerans. E quibus quidem præostensis adhùc liquet: si pustulæ nomen, apud Celsum, genus tribus tumoribus cõmune sit, exãthematibus, psydracio, et epinyctidi. Haudquaq̃; tamẽ genus esse potest phlyctæna (ut Hermolaus innuit) phlyctænas Græcorũ, Celsi pustulis æquè cõfundens.[z] Etenim phlyctæna & ab exãthematibus, & psydracijs, atq; ipsis etiã (ut uidebimus) epinyctidibus differt. Qua de re Paulus,[a] atq; ẽt Aetius[b] seorsum de ijs oĩbus, distinctis inq; capitibus, locuti sunt. Ad psydraciõ uerò reuertamur. è quo noĩe {ψυδρακιώτον} formari põt, quod est, psydracijs occupatũ: quasi diceremus psydraciatũ corpus & {ἀψυδρακιώτον}. i. à psydracijs liberũ. Vnde et Dioscorides de butyri potestatibus loquẽs ait[c] {καὶ ἀψυδρακίατον τηρεῖ τὸ σῶμα} hoc est: {à psydracijs ĩmune corpus cõseruat.}

u infrà c.3. cõ.6

x cap.3.

y cap.x.

z in glossem. in Plinium.

a li.4.c 8.9.10.

b lib.13.cap.128 lib.6.cap.68. & lib 14.cap.61.63

Catra Hermolaũ Barbarũ.

ψυδρακιότον.

ἀψυδρακιότον.

c libro.2°.c.64.

uat.} Introductorius autem Galeno ascriptus liber [d] in oculorum quoq; candido,qu.n & uniuerso etiam corpore aduenire communiter dictum psydracion uoluit. Sic dicens {ψυδράκιον δ' ἐστὶ κοινῶς λεγόμενον ὃ περὶ πᾶν τὸ σῶμα, καὶ περὶ τὸ λευκὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ γίνεται, οἷον ἐξάνθημα ἐξ ἄκρου ἐρευθές} quod est {psydracion autem cõmuniter dictum,est quod circa totum corpus, & circa oculi album fit, uelut efflorescentia, in summo rubicundum.} Cælius autem Rhodiginus, [e] quùm in naso nascitur, mendacij signum esse psydracion ex antiquorum lectionibus,testatur.Sic.n.inquit {superstitionis antiquæ uestigia in Græcorum commentariolis pridèm obseruauimus:quæ & uarietatis gratia,quam anxiè nimis,ac sollicitè affectat plerunq; humanus animus,huic loco suppingã. Moris est (inquiunt)nonnullis quæ naso adnascuntur psydracia (est autem eo nomine pusiula durior, acuta,& subalbens) nuncupare mendacia,quoniam ferè sint mendaciloqui argumenta.Sed & ad ipsum id spectat,quod lectum quoq; est: Siculos consuesse ionthos,qui se parte eadẽ ostentant:ψεύστας appellare,idest uanos, mendacesq;. quia id genus homines per ea naturæ indicia planè significarentur.} Atq; huius quidem psydracij (ne quod præcipuè intendimus obliuiscamur) causa est salsus nitrosus'ue humor,uel si bilis,aut sanguis in causa sit:cũ in summo rubicũdũ esse Introductorij Author adiũxerit:nõ sine huiusmodi pituitæ admistione fieri opinor.Quamobrem inter mistos ex calido & frigido hunc tumorem connumerari posse apparet.Ego autem ob pituitæ sub cuti putredinem,atq; etiam sanguinis,uel bilis admistionem,inter calidos reponendum assero. Eo tamẽ longè calidior phlyctæna est,Phlyzacion'ue. quod uel ipsum nomen præsefert. Arabes uerò sub sahafati huiusmodi tumorem cõprehendisse,præscriptum iam est.[r] SED trigesimum quartum ordine tumorem, Epinyctida inq; Græcè,Latinè uerò nocturnum aggredi tempestiuum est. In quo longè præstantiores nodi soluendi occurrent. Adeò ut multi non secùs, atq; morbi nomen præsefert, in nocte, ac tenebris palpantes,præsertimq; Barbari,& eorum sequaces magnoperè aberrarint. Epinyctis ergo æquiuocum nomen est.Commentarios.n. (Hermelao teste [f]) nocturnos.i.rerum noctu gestarum aliquandò significat.quemadmodum & alios interdiu.s.factarum rerum cõmentarios,ephemeridas nuncupant.Somniorum quoq; libros (ut ait Synesius) epinyctidas appellant.Plinius uerò [g] ulcus aciem hebetans,& in angulo oculi perpetim humorem emanans,ita uocari ait.id quod αἰγίλωψ à Græcis medicis (ut posteà uidebimus) nuncupatur. Nos autem hìc neq; cõmentarios,neq; oculorum anguli ulcus aliquod intelligimus: Sed tumorem quendam inde sic (uel Galeno [h] erudiente) nominatũ,ὅτι νύκτωρ ἐγένετο.idest quoniam noctù enatum est.Oritur enim (Celsus [i] quoq; ait) in eminentibus partibus,& ferè noctù. Vnde nomen quoq; à Græcis ei ἐπινυκτὶς impositum est.Quòd si tùm Paulus [k] tùm etiam Aetius [l] non ab eo quòd noctù oboriatur:at Potiùs quoniam uehemẽtiùs per noctẽ eiusmodi cum tumore ulcus hominẽ excruciat:sic nominari autumant.Galeno tamen ac Celso minimè aduersantur.Eadem nanq; hora,qua ortum est,& exacerbari ob refluentes succos, atq; cutis etiam superuenientem eo tempore condensationem,uerissimum est.Vtraq; igitur insimul iuncta ratione à Græcis epinyctis dicitur.tùm quia noctù enasci consueuit. tùm quia noctu quoq; dolore homines torquere plurimùm inuenitur.Quid uerò tumor huiusmodi,qualis'ue sit:à Galeno definitum non legimus.Etenim omnibus notam affectionem de tumoribus præternaturam loquens [m] reputauit. A Paulo igitur hanc definitionem priùs edis-

d cap.15. de ocu lorũ affect. bus. post mediũ.

e lib.24. cap.26

Psydracion Mendacij signum.

Ionthi mẽdaces.

Psydracij humor.

r supra fo.172. 36.et fo.173.post med.fo.176.6.7

Tumor.34.

Epinyctis.

f in Glossematibus in Plinium.

g lib.20.cap.6.

h 2°.meth.cap.2 uersus finem.

i lib.5.c.28.sec. 14.

k lib.4.cap.9.

l lib.14 cap.61.

Cõcordia Pauli & Aetij,cũ Galeno et Celso.

m cap.16.

n libro.4.cap.9 camus, sic scribente.[n] {Epinyctides ulcuscula sunt, sua sponte erumpẽtia, φλυκταινοειδῆ, hoc est, phlyctænis, bullis'ue similia, subrubra: Quibus diruptis cruenta sanies defluit. Per diemq; non magnoperè excruciant: per noctem uerò graui, magis, q̃ pro ratione ulceris, dolore torquent.} Paulo autẽ Aetius[o] ad uerbum suscripsit. Pollux pustulas subliuidas, modicè tumescentes, & plenas sanguine, in tibijs et pedibus, ferè noctu maximè infestantes esse ait. Indeq; Plinius[p] fortassè inquit {quidam eo nomine appellant pustulas liuentes, ac noctibus inquietantes.} Celsus uerò non uno tantùm colore infectã, sed tribus hanc pustulam describit. Quin & pessimam esse dicens, ex alijs quoq; symptomatibus eã longè manifestiùs ostendit: Sic scribens. {Pessima pustula est, quæ ἐπινυκτὶς uocatur. Ea colore uel subliuida, uel subnigra, uel alba esse consueuit. Circa hanc autem uehemens inflammatio est: & qùm adaperta est, reperitur intùs exulceratio muccosa. Color est humori suo similis: Dolor ex ea supra magnitudinem eius est. neq;.n. ea faba maior est. Atq; hæc quoq; oritur in eminentibus partibus: & ferè noctu. Vnde nomen. etc.} E qua me hercle Celsi, ac Pollucis etiam, & Plinij definitione exquisitissimè perpensa, horum epinyctida à Pauli, & Aetij epinyctide differre statim apparet.[1] Quoniam hi pustulas, Illi uerò ulcuscula:[2] Itemq; hi liuentes, aut subliuidas, quin (uti Celsus addit) interdùm subnigras, interdùm uerò albas huiuscemodi pustulas definierunt: Illi autem subrubra ulcuscula pronuntiarunt.[3] Prætereà Celsus adaperta pustula muccosam intùs exulcerationem reperiri, atq; hanc humori, ex quo facta pustula sit, persimilẽ colore dixit: Paulus uerò, atq; Aetius cruentum sanguineum'ue ichorem, ac per hoc subrubrũ ex ulcusculis emanare protulerunt. Celso autẽ & ratio, & quorundam Barbarorum authoritas astipulatur. ut ipse potiùs, q̃ Paulus, & Aetius epinyctidas cognouerit, uereq; definierit. Etenim si albus tumor est: à salsa nitrosa'ue pituita gignitur: perindè ac subliuidus, aut liuẽs, ex atrabili: magisq; si sub niger extiterit. Vtriusq; uerò succi motus, atq; exacerbationes in nocte maiores, uehentiores'ue fieri cuiuis pernotum est. quemadmodum sanguinis, aut bilis, interdiù uehementior, & acrior exagitatio fieri solet. Atq; idipsum à Serapione quoq; de esseris loquente,[q] ac ipsum exscribentibus, Raze,[r] et Hali Abbate[s] comprobatur. De quibus tamen Barbaris postmodùm sermo fiet. Vera igitur epinyctis est, quam Celsus, Polluxq;, ac Plinius descripserunt. Cuius quidem causa, nitrosus præcipuè succus est. cuius ratione albus tumor conspicitur. uel huic atræ bilis portio quædam admista fuit: unde subliuidus sit, aut (si maior copia superuenerit) liuidus, uel deniq; subniger, ubi plurimum huiusmodi bilis atræ coniungatur. Ob adiunctam nihilominùs in omnibus, quam diximus, pituitam, adaperta (ueluti Celsus ait) pustula, muccosa intùs exulceratio reperitur. quemadmodum anteà de achoribus quoq;, ac cerijs dictum iam est. Quæ autem à Paulo, atq; Aetio ut epinyctis definitur, aptiùs (mea quidem sententia) ἐφημερὶς hoc est, Latinè diurnus, diarius'ue affectus nuncupari debet: quoniam ex bilioso cruore generationem suscipiens, interdiù frequentiùs, & acriùs molestare hominem solet. Quanq; & hunc noctu interdùm, ueluti, & epinyctidas nonnunq; die inuadere, ac uehementiùs torquere posse inficias non ibimus. Dummodò affectum, ab eo, quod maxima ex parte euenit, denominasse placuerit. Quòd si refractaria nihilominòs minerua eundem esse morbum, qui à Paulo, & Celso definitur, contenderis: differreq; duntaxat humoris diuersitate. Adeò ut ab initio statim suæ generationis pustula existens, abrupta mox ulcusculũ resultet: idipsum quoq;

Marginal notes:

o libro.14. cap. 61. in principio:

p libro.20 ca.6. circa principia.

Pollucis, Celsi, & Plinij epinyctides à Pauli & Aetij epinyctidibus differunt tripliciter.

1°. 2°. 3°.

q 5°. Breu. ca.8.

Quæ uerior epinyctis.

r 25. Cont. ca.18 circa medium

s 8. theori. ca.17 & 4. pract. c.3.

Cõtra Paulũ, & Aetium.

ἐφημερίς.

Diurnus.

Diarius.

circa principia fortassis subrubrũ, in liuidum, aut nigrum deindè permutetur. Illud interim abnegare neutiq; potueris: eam, quæ à sanguine, uel bili, aut ex ijs misto humore facta pustula est, interdiù magis: quæ uerò à pituita, uel atra bili, aut cõmista ex his materia, genita sit, noctù potiùs hominem torquere. Quã etiam ob rem & Pollux in tibijs, & pedibus subliuentes huiusmodi pustulas generari ait. quoniam. s. atrabilarius sanguis libentiùs eò descẽderet, q; ad superiora persultet. Cui porrò sententiæ Cornelium Celsum aduersari offendimus. Etenim de quibusdam anteà pustulis ulcusculis'ue loquens, dixerat. {Maximeq; id euenit in ætate puerili: rarò in medio corpore, sepè in eminentibus partibus} eodem quoq; pacto de epinyctide pustula, mox scribens, subdit. {Atq; hæc quoq; oritur in eminentibus partibus. et ferè (q. d. maxima ex parte) noctù. etc.} Si ergo in eminentioribus partibus, supra medium corpus aduenire huiuscemodi tumor consueuerit: Non in tibijs, & pedibus contingere Pollucis opinione decernendum. Id quod proculdubiò uerum, uti Celsus refert, maxima ex parte opinor. Cùm ex feruore quopiam, & humoris cuiuscunq; existentis quadam corruptione huiuscemodi pustula fiat. Cuius feruoris ratione sursùm petere liquet. qua etiam de causa et circa hanc uehemens inflammatio (Celso itidem referente): & dolor ex ea, supra magnitudinem eius est. Vt hinc etiam quod præsertim disquirimus elucescat: calidum. s. non frigidũ epinyctida, omni semoto. scrupulo, determinandũ. Magisq; adhùc si Pauli, et Aetij, à cruenta bili obortum epinyctida intellexerimus. Pollux uerò id quod rariùs aduenerit, considerat: inferiores inq; partes epinyctide uexatas. Vbi enim grauior, minusq; feruẽs atra bilis fuerit, ac præcipuè si ualidior Natura extiterit, cuius propriũ munus est ad ignobiliores plurimũ partes demittere: Crura, tibiasq;, & pedes tũc magis, q; supremas molestare partes offendemus. Quam non adeò calidam, & pessimam in hisce locis, quemadmodum in superioribus experiemur. Paulus uerò, Aetiusq; nullam determinatè sedẽ nominantes: toti corpori aduenire suas epinyctidas posse reputarunt. Verùm hæc omnia leuissima sunt. Si quidem ad Barbarorum confusionem referantur, Itaq; Græcorum pariter, & Latinorũ epinyctidibus omissis: ad Arabum esseras Pauli (ut uidetur) atq; Aetij epinyctidibus, pro parte, respondentes conuertamur. In primis igitur Serapion [t] duplicem esserarum speciem posuit, absq; ulla tamen (ob uulgarem fortassis morbi aduentum, ut unicuiq; notissimus per se ipsum affectus sit) definitione, Alteram ex sanguine cholerico factam declarauit: quam ex caliditate (ut ait) complexionis infirmi cognoscere possumus, & acuitate ipsius tumoris, & ex rubedine, quæ apparet in eo, & ex æstuatione eius in die secundum plurimum. Alteram uerò ex phlegmate salso, albaurachi (hoc est nitroso) deinceps ostẽdit: ex æstuatione. s. eius in nocte, & paucitate rubedinis, quæ apparet in ea.} Quarum primam (si speciale nomen quispiã uestigarit) ephemeridem, siue diurnam, aut diariam: Secundam uerò, epinyctidem siue nocturnam uocare condecens est. Serapionis uerba Razes [u] interdùm exscripsit: quãuis unam duntaxat speciem libris Diuisionum, [x] & Almansoris [y] curauerit: eam. s. quæ ex cholerico sanguine generationem suscipit. utpote quæ frequentiùs aduenire conspicitur. Quibus in locis nil de huiusce affectus definitione tetigit, Libro autem Cõtinẽte Hippocratis, Galeniq; exanthemata, & epinyctidas, cum esseris confundit: Sic à primo statim exordio incipiẽs {In primo capitulo libri Megategni dixit de uitio appellato, sera, filia noctis: eò q sera excitatur magis in nocte} intellige per megategni Methodum medẽdi. Voluit autem id ueluti balbutiens

Quã partẽ magis affligat epinyctis.

Cõtra Pollucẽ

Epinyctis calidus tumor.

Essere Arabum.

t 5. Brev. cap. 8.

u 25. cõtin. c. 18
x cap. 122.
y lib. 5. cap. 29.

Sera.

z cap. 2°.

butiens insinuare, quod 2°. libro methodi[z] de epinyctide legitur. Qua de re legẽdum potiùs

Razis locus.

{In secũdo capitulo. etc.} sæpenumerò .n. capitulum pro libro accipere consueuit. Id quod uerba statim sequentia confirmant: quùm subdit {In sexto capitulo dixit pruritus pustularum capitum acutorum uehementior fit. quia humor de quo fiunt, est calidior, & acutior. tamen capitum applanatorum alborum, erit minor: quia humor ipsorum est frigidior.} Quæ uerba

a aphor. 9°.

quis non apertè uidet ex libro sexto aphorismorum[a] transcripta fuisse? qùm Hippocrates ait. {Lata exanthemata non admodum pruriunt.} Quòd si non sextum aphorismorum uolumen intellexisse per sextũ capitulum libeat: sed de morbis uulgaribus sextũ. Idem quoq;

b cõmentario. 2° tex. & cõm. 29.

ab Hippocrate, Galenoq; ipsum enarrante ibì perlegimus.[b] Quùm lata exanthemata (pustulas Celsum imitati interpretes uertunt) non admodũ pruriginosa esse ait, quales Simon hyeme habebat. etc. Vides igitur quomodo epinyctidibus exanthemata, propriam (ut uidetur)

Cõtra Razẽ.

uocẽ ignorãs Razes cõfundit. Deinceps aũt post pauca Pauli epynictidas commiscet, earũq; curationem, sic dicens {Paulus dixit: si accidit sera in nocte uehemens: dissolue assam fœtidam in aqua. etc.} σίλφιον, Græci uocant, Latini laserpitium & laserem, corruptè autem Barbari assam appellant. Hinc ergo, quia Razes non Pauli modò epinyctidas, uerùm & ip-

c 3. theoricæ. ca. 17. & 4°. pract. cap. 3.

sa quoq; Hippocratis exanthemata essere nomine, siue (ut ibi legitur) sera confusit. Cæcũ ducem insequens Hali Abbas,[c] ita serie definiuit (idem .n. uolunt essere, sera, serie, seria,

Cõtra Hali Abbatem.

uel quouis alio corrupto nomine protulerint) {Serie autem pustulæ sunt aliæ paruæ, aliæ magnæ extensæ, & lati capitis: quæ cum prurigine incipiunt magna. quæ cum scalpuntur, humiditas ab eis fluit rubiginosa. etc.} in qua quidem, si exquisitè perlibraris, definitione, tam exanthemata prædicta, q̃; Pauli epinyctis cõfunditur. Mox uerò Serapionis distinctionem prosequitur. quoniam .s. quæ ex cholerico sanguine ortum duxerunt, in die uehemẽtiùs: quæ autem ex salso plegmate oriuntur, noctu magis molestare consueuerint. Hos igitur tã Græcos, q̃; Arabes cùm legerit Auicenna, eãdem auget potiùs q̃; diminuat confusionem. Si

d infrà cap. 13. tex p°.
e lib 4. cap. 9.
f lib. 14. cap. 61.

quis enim ab ipso[d] datam esseræ definitionem, atq; unà Pauli,[e] Aetijq;[f] pro epinyctide assignatam descriptionem exquisitiùs perlibrarit: Idem proculdubiò Auicennam esseræ nomenclatura, quod illi epinyctida uocant, itellexisse q̃; primũ denuntiauerit. Præsidiorum uerò mox utrobiq; genere perpenso, aliud à Principe intentum reputabit. Cũ ex ijs, quæ ad epinyctidas illi scripserunt, nullum assumpserit. quæ tamen haud secùs ac ipsam definitionẽ exscripsisse opportunius fuerat. Verũ à Raze, ac Serapione, atq; etiam Hali Abbate (ut loco

g ibidem. ca. 14.

deinceps proprio scrutabimur)[g] ferè singula transcripsit. Nostrã igitur in tam ardua confusione sententiam interseruisse certum est, quò manifestiùs rei ueritatem, atq; unà uulgatas Arabum esseras pernouerimus. Enimuerò quolibet abiecto scrupulo, firmiter tenemus Arabes quidem præscripto nomine eum affectum intelligere, quem nos in Sicilia uulgò di-

h sermone. 7°. tr. 5°. summa pª. cap. 29.

cimus scotulum: nonnulli uerò pilum ceruinum appellant. Florentiæ (ut Nicolus[h] ait) artetica ab idiotis uocatur. Quin communissima nostrorum omnium idiotarum cõparatione fabescere corpus dicimus Vulgò farse faue faue. Quippè tuberculis fabarum sæpenurò magnitudine, paulo'ue maioribus, aut minoribus uniuersum corpus quasi ex improuiso nonnunq̃; præcipueq; in æstate, circumuenitur. Perindè ac si à uespis undiq; demorsus esset. uel sæuiori quauis urtica perfrictæ carnes eius extitissent. Quiquidem affectus ex biliosi sanguinis feruore magna ex parte aduenire consueuit. Tuncq; (prout experimento quotidie

cernimus

cernimus) interdiù frequentiùs hominem inuadit. Magisq; horam circiter undeuigesimam excruciat. Interdùm uerò duodeuigesimam, aut etiam decimamseptimam. Quo tempore tū præassumptus cibus in corpus distribui occeperit, tùm diei calor & lumen uehemētiùs præualuerint. Fieri autem & talem affectum nitrosa ex pituita impossibile non est: huncq; noctù magis, q̃ luce ipsum ægrotantem affligere Serapion,[i] eiusq; authoritati innixus Razes,[k] & Hali Abbas[l] testes sunt. Princeps uerò phlegmaticæ uehementiā in noctu plus esse ait,[m] q̃ sit uehementia sanguineæ. Sed quia rariùs ex pituita huiuscemodi morbus fieri consueuit: Ideò priorem duntaxat Razes libris Diuisionum,[n] & Almansoris,[o] (ubi propria magis ex opinione loquebatur) curare aggressus est, ueluti sæpiùs occurrentem. Quamuis libro, quem Cōtinentem uocat,[p] ubi præter ordinem uarias authorum sententias refert, ambas ex Serapione recitarit. Quinimmò Iudei authoritate, quatuor humores, quatuorq; inde obortos esserarum modos ostendit. Eueniunt autem subitò essere, præsertim cholericæ, atq; tertianam febrem patientibus, maximeq; continuam. Sæpiusculè autem ipsæmet febrem antecedunt. quamobrem Princeps quoq; ait.[q] {Cùm essere (sic enim indeclinabiliter ait) inuadit locum amplum: tunc, si non fiat phlebotomia, timetur febris tertiana. Et oportet ut fiat phlebotomia in spacio, quod est inter initium.} Esseras autem sæpissimè lassitudo phlegmonosa, uel ulcerosa præcedere solita est. Nullo tamen topico medicamento deleri, uel in memetipso febriente expertus sum. præter innumeros, quos quotidie sanatos conspeximus. At sola uenæ incisione, interaneaq; feruentis bilis, ac sanguinis facta, uel frigidæ copioso potu, uel cuiuspiā alterantis cremoris ui, refrigeratione. Quin interdū sanguinis dūtaxat missione corpus adeò refrigerari periculum fecimus: ut extemplò detumuerit cutis, atq; ex aspera læuis euaserit. Qua de re in synonimis Serapionis ita scriptum legimus.[r] {Sara, idest tumoribus, qui citò siūt, et citò redeūt, & præcipuè cū aliquis se scalpit.} Sæpè aūt & bilis adhùc feruorē excitatis purgatio necessaria, pro tumorū quiete, fuit. Ad topica uerò peruenire nō nisi rarissimè opus fore occurrit. Quamobrem nec Serapio, nec Razes libro Diuisionū, & quinto ad Mansorem, ubi quæ sibi magis placuerunt, refert, Neq; etiam Princeps loco huius libri proprio,[s] locale quopiam in exterioribus admouendum medicamen declararunt. Extincto enim feruore, semotaq; illius causa, quamprimùm deferuescit sanguis, & frigesit tandem, atq; pristinā corpus læuitatem, coloremq; recuperat. Sed ne pustulam quidem ullam, è qua uel sanguis, uel ichor, aut quæuis alia humiditas emanarit, conspexisse nobis permissum aliquandò est. Per halitum nanq; sensui occultum difflantur: Cùm uapores ad locum (ipso etiam Principe[t] ac Raze[u] testibus) non humores aceruentur. Adeò ut uaporosus tumor nūcupandus ueniat. Indeq; succedit tam subita tumoris tùm generatio, tùm resolutio. Sin autem id euenisse nonnunq; ab aliquo excedenter, ob acrem, sæuamq; pruriginem, acutis nimiùm unguibus scalpente uisum sit: Phœnice quidem rarius id contigisse opinamur: tuncq; scalpturæ, non tumoris naturæ tale ulcus, indeq; fluens liquor referenda sunt. Aliud itaq; non modo epinyctidum uniuersaliter ferè, ac perpetim, nocte magis (unde & nomen obtinuerunt) q̃ die molestantium pustularum uoce apud Celsum, Pollucēq;, et Plinium intilligimus, q̃ sint Pauli, Aetijq; ulcuscula phlyctænosa, epinictidis quoq; nomenclatura ab ijs Græcis authoribus expressa: Verùm & Serapionis esseras uaporosos quidē absq; ulcere tumores, diuersum ab utrisq; epinyctidibus affectum esse opinamur. ut qui præter id, quòd ulceris, ac pustularum (q̃tum ex se est) expers

i 5°.Breu.cap.8
k 25.cont. c.18.
l 8'. theoricæ cap.17.
m infrà cap.13 text.3.
n cap.122.
o lib.5. cap. 29.
p lib.25.cap.18.
q ibidē tex.4.
r litera S.ī prin.
s infrà cap.14.
t ibidē c.13.text. 20.
u lib. Diuisionū cap.122.in prin°.

pers inuenitur:Interdiù quoq; plurimùm,noctù uerò rarissimè hominem excruciat. Ab illis er-
Cõtra Manar go tametsi doctissimis uiris omninò dissentimus,qui Græcorum pariter,atq; Latinorũ epiny-
dũ,et Tagaul ctidas cum esseris Serapionis,cæterorũq; Arabũ confundunt.Cuius porrò phantasiæ causa
tium. fuit primò Razes in confusissimo illo chao quem continentem uocat.x Vbi Pauli epinyctidas,
x li.25.cap.18. & Serapionis esseras pro uno eodemq; morbo accepit.Ex eo quidẽ fortasse deceptus: quo-
Cõtra Razẽ. niam phlegmaticæ apud Serapionem y noctù magis hominem grassari leguntur:quamobrem
y 5°.Breu. ca.8. non indecenter illis nomen id (epinyctis inq̃) aptari potest.Hic igitur & generatim cunctis
esseris conuenire censuit:Rursusq; nominis ratione deceptus Pauli epinyctidas idem cum es-
seris Arabum esse opinatus est.Quem deinde secutus,absq; ulla(uti fas erat) consideratio-
z infra cap.13. ne,Princeps, à Paulo definitionẽ,z à Raze autem, Serapioneq;, & HaliaAbbate diuersa
a ibidẽ cap.14. præsidiorum genera transcripsit. a Oblitus interim quod à Serapione,illũq; æmulantibus
Contra Aui- Raze,atq; HaliAbbate præscriptum iam erat:quæ.s.ex cholerico sanguine genitæ sint,per
cennam. diem frequentiùs inuadere,atq; inuadentes uehementiùs ægrotantem affligere. ut sub epi-
nyctide comprehendi non debeant. Speculatione igitur digna morborum diuersorum à Ra-
ze priùs, dein ab Auicẽna facta commistio est: ut qui Græcorum simul, atq; Arabum libros
coràm se apertos retinentes,hinc,& inde (ut sibi offerebantur) plurima exscribebant. Nos
autem loco proprio specialiùs,ac sigillatim cuncta perlibrabimus. Nunc uerò nostrum exe-
quamur propositum.Epinyctis ergo Pauli,& Aetij,quidnam sit, definita iam est. Itemq;
Celsi epinyctis,cuiusmodi & à Polluce,et à Plinio intellectã esse rati sumus,descripta etiã,
Dubitatio. ipsomet ex Celso,est. Dubium uerò interim haud negligendum occurrit.Etenim si Arabum
(præcipueq; uetustioris inter eos, qui præ manibus nostris existunt,Serapionis)esseræ ad
Pauli epinyctides reduci nequeũt: Aut ergo nouũ esse morbum,Græcis quidem authoribus
ignotum proferre oportet:aut aliquem à Græcis definitum affectum inuenire necessum est,
Respõnsio. ad quem reducẽdus huiusmodi uaporosus tumor sit.Cui me hercule ambiguitati respondere
cupientes,ad Græcorũ exanthemeta generatim capta,quæq; ulceris expertia sint,referendũ
rati fuimus q̃q; nullibi Galenũ, aut alius quisuis Græcorũ speciatim huiuscemodi affectũ cu-
rauerit.De quibus quidem exanthematibus plura post hæc declaraturi sumus.Nunc autem
ad epinyctidas reuertamur.Quas quidem non esseras,apud Arabes, præsertimq; Auicẽnã,
Cõtra Manar sed Benat noctis (quicquid Alij scripserint) uocatas esse arbitramur. Atq; idipsum à nomi- .1.
dũ,et Tagaul ne primitùs indicatur.Etenim Benat noctis (uti bellunẽsis b quoq; interpretatus est) sunt ea,
tium. quæ mouentur,uel excitantur in nocte.Sed ne aliud quidem epinyctis Græcum nomen præ-
Benat noctis. sefert.Secundò ex modo generationis morbi à Principe descripto confirmatur, qui & idem .2.
b in interpret. proculdubiò epinyctidarum est.In quo quamuis definitio non exprimatur.Colligi tamen po-
Arabũ nominũ. test,ut dicamus ꝙ est Bothor,siue pustulæ paruæ,nocte aduenientes,& uehementiùs,pru-
ritu priùs,deindè etiam uehementiori dolore,q̃ pro pustulæ ratione sit,excruciantes,ob fri-
goris cutem densantis,porosq; oppilantis aduentum.etc. Vbi autem dolorosus pruritus inest
ac per hoc fortis frictio,scalpturaq; ab ægrotante fit: multas illarum pustularum rumpi ne-
cessum est,& ulcuscula oboriri. Adeò ut nil ad epinyctidis uel à Paulo datam definitionẽ
deficiat.Præsertim si ex eruptis bothor,genitisq; ulcusculis quippiã defluxerit. Haudquaq;
uerò obstat,quòd epinyctidis definitionem expresiùs de esseris loquens à Paulo uenatus sit.
Quoniam perindè ac præscriptum iam est,propriam ibi uocem ignorasse, suo cum authore
(quem

(quę exscripsit) Raze apparuit. Esseras .n. ab epinyctidibus plurimùm distare praeostensum 3. est. Praeter haec autem, quod maioris momenti est, id perpendendum uenit. quoniam quae ad benat, siue (ut quidam uertunt) planta noctis praesidiorũ genera Princeps edocuit: epinyctidibus omnia conferre nulli dubium fuerit. quanq; ea non sunt, quae Paulus, uel Aetius posuit: Quòd si eadẽ pro utrisq; remedia disquisiueris, neq; ullum à Paulo Aetioq; pro epinyctide praescriptum in Auicennae dictis esseris inuenies. ut autẽ Benat manifestiùs cognouerimus: ipsius Principis uerba contemplemur: quùm ait [c] { Si quis passus est densationem cutis, & oppilationem pororum, & bonitatem digestionis, quandoq; accidunt in frigore noctis pruritus, & asperitas, & bothor paruae, quae nominantur benat noctis. } In quibus quidem uerbis non cutis tantùm, pororumq; oppilationem huiusmodi affectus causam esse uoluit: quae ob aeris superuenientem in nocte frigefactionem fit: uerùm & coctionis bonitetem insimul adiunxit. Cuius ratione sanguis libenter ad extrema distribuitur. Fit uerò (uti iam liquet) ualidior noctu, q̃ interdiũ concoctio, indeq; alimenti distributio. Quicunq; igitur ob diurnam lucem, calorem'ue, & exercitia, superficialem ad partem tracti humores sint, superueniente statim cutis (ob nocturnam simul frigiditatem, & quietem) densitate, ac pororum obstructione, retineri sub cuti, ac repentè astringi cõsueuerunt. Id quod eò faciliùs aduenit, quò densior cutis, propria ex creatione, fit. Quamobrem & ipsemet Princeps statim subdit { Et causa est retentio eius, quod oportet ut resoluatur, propter constrictionem ultimam in radice, seu creatione. quam adiuuat, & in qua addit soliditas frigoris, & propriè in hora, in qua multiplicatur digestio. & sequitur multitudinem eius multitudo uaporis, & aer noctis. & propter illud nominatur benat noctis, quia plurimum accidentium eius est in nocte. Et de dispositionibus huius passionis est, q̃ pruritus in ea fit uehemens, & delectat priùs, deindè perducit ad dolores uehementes, quos efficit in locis pruritus. } In quo Principis contextu deprauatam esse literã circa principia existimo: etiam si Arabicus textus idem haberet: & pro uerbo { desudationem } legendum fore, uti nos legimus { densationem } si quis uidelicet passus est densationem cutis etc. De sudoribus .n. praecedenti capite locutus fuerat. [d] Quòd si { desudationem } legisse malueris: in idem profectò redibit. Nam praesudasse corpus supponit. Cuius ratione multae crassiores partes, uel atrae quidem bilis, uel nitrosae pituitae, ad cutim cõmotae, exeunte interim sudore, pertrãsierint: ibiq; ob superueniens nocturnum frigus, cutim ipsam porosq; cõdensans, remansissent. Vt deinde praenarratũ pruritum induxerint. Verùm enimuerò haudquaq; ob id sequitur hunc affectum oĩnò idem ipsi desudationi fore: quã Arabicè Princeps hasef, Graeciq; (ut uidebimus) ὑδρῶα nuncupant. Etenim benat noctis, post sudorem, aut factam nutrimenti distributionem, superueniente, quae resolutiouem impediat, constrictione, fit: hasef aũt sudamina ue, ipsimet sudores sunt proprio uitio, uel horũ fœces cuticulae annexae in ipso etiã caloris tempore mordentes. Vltra quòd non adeò acris, moderãsq; materia in ipso benat est. Vt potè quae nisi ob noctis frigiditatem adstringeretur, magisq; corrumperetur, non eroderet. Sudamina uerò, siue hasef usq; adeò ex se acria sunt: ut aquae frigidae balneo, aliisq; tùm refrigerantibus, tùm humectantibus medicamentis, eorum quidem acrimoniam retundentibus occurrendum sit. Quamobrem (quia .s. acerrima sudamina sunt) non ulcerare modò cõtingit: uerùm increscere mox intantùm Princeps posse ait: [e] ut nõnunq; ad finem maximum corruptionis affectam partem perduxerint. Quare erit cura eorum, cura

[c] 7a fen.4¹.tr.3 cap.10.

Auicen.locus.

[d] cap.8.&.9.

Hasef. ὑδρῶα. Sudamina. Desudationes

[e] cap. 9. in fin. eiusdem.

ra adustionis ignis. ex flaua.n.bili potius, uel aliquatenus assata fiunt. Mihi tamē magis arridet legendum esse {densationem cutis} quemadmodum prædiximus. tibiq; similiter peregrina mente singula perpendenti uidebitur. Sunt autem sudamina, Græcè ὑδρῶα (Galeno [f] enarrante) ex genere exanthematum, in summa hærentium corporis cute, quæ ἑλκωδῶς. i. ulcerosè cutem exasperant. Proueniunt autem (quemadmodum & ipsum ostendit nomen) propter multos sudores, qui uel biliosiores, uel omninò mordaciores existunt. Mordēt.n.hi cutem, & pruriginosam efficiunt, & ulcerosè exasperant.} De ijs ergo Hippocratē in aphorismo intellexisse Galenus uoluit: quū inter affectus æstati familiares connumerauit. quanq; non hæc Celsus, [g] at resoluentes hominem sudores aphorismi uerba enarrans, retulit. quos tamen sudores ex alio potius aphorismo collegisse debuerimus, quùm ait.[h] {quādo æstas fit ueri similis, sudores in febribus multos expectare oportet.} Hæc autem, quæ ὑδρῶα ab Hippocrate, & Galeno uocata prædiximus, à Plinio[i] papulas sudorum aliquandò nuncupari offendimus: qùm. s. de oleo lentiscino loquens, ait {utuntur eo & contra nimios sudores, papulasq; sudorum. etc.} Appositè autem exanthemata sudorum, Plinius papulas sudorum Latinè appellat, ut qui papularum uoce (quemadmodum & anteà [k] demonstrauimus) calidiora, necnō acutiora exanthemata intelligit. Quæ igitur Græci ὑδρῶα dicunt, nos Latinè sudamina, & papulas sudorum nuncupare possumus. Razes [l] autem, atq; ipse etiam Auicenna [m] asef, uel cum articulo, alasef, siue hasef, & albasef, seu albasaf. quin interdum [n] asafati scriptum legimus. Hali Abbas [o] asēfa, & asafa similiter habet. Quouis.n.nomine utaris, idē significat. E quibus quidem illud quoq; confirmatur, quod suprà [p] nos diximus, nomen. s. sabasati ab asef, siue asaf (iuxta Serapionis [q] sententiā) deriuari, quòd sudorem significat. Inquit.n.in Continente [r] Razes, Galeni (ut patet) uerba in commento aphorismi [s] iam iam præscripta [t] referens {Ideò Græci appellant asaf: cum nomine deriuato à sudore} quasi asaf significet desudationem, siue sudamen à sudore deductum. Nos uulgò in Sicilia huiuscemodi affectum nominamus, Bruxóli, seu Brusóli, quia ueluti combustio quædam cutis apparet. Alij sunt qui uulgari etiam idiomate in Italia cocturas appellāt: à coquendo similiter deducto nomine. ex ingenti.n.& quasi coquente calore fieri solent. Notissimus hercle affectus & pueris, & iuuenibus, præsertimq; temperamento calidioribus, & præter ordinem interdiu, æstatis tempore motis, agitatisq; est: & præ cæteris in collo, pectore, ac brachijs adueniēs, & feminibus, q̄q; toti potest corpori accidere. fiunt autem (Princeps [u] ait) bothor spinosi: hoc est (ut in Arabicorū nominū interpretatione Bellunensis edocuit) qui habent extremitatem acutam, Itaq; iā esse non semel experti sumus, ut spinarum instar acutæ appareāt, & ipsos etiam patientes expungant. Milij tamen grano, circa initia, magnitudine persimiles existunt. qua de re Neapoli uulgares {miglarino:} quasi miliare, seu Miliarinū dicerent. quia. s. granis milij similes pustulæ sint. Celsus [x] uerò papularum uoce (uelut iam prædixisse [y] recolo) non exanthemata, sed Græcorū lichenas, Latinè uerò à Plinio, Cæterisq; Romanis impetigines uocatas intellexit. Nec sudamina (prout nonnulli uolunt) exanthematis nomine significauit: Cùm similia ijs pustulis, quæ ex sudore nascuntur exanthemata dixerit. Quod aūt simile est (quēadmodum aliàs [z] quoq; præassumpsimus) idem non est: Verùm sub tali Græcorum nomenclatura, tùm uariolas uulgò dictas, tùm ipsos quoq; morbillos comprehendisse autumo. Dicuntur.n.uariolæ à uaris, quibus similes, præsertimq; ab initio suæ generationis, sunt. Pustulas autem

Sudamina q̄d. ὑδρῶα.
f 3ª. aphoris. cōmento. 21º.
g lib. 2º. cap. pº. ante mediū.
h 3ª. aphoris. 6.
i lib. 23. cap. 4. ante mediū.
Papulæ sudorum.
k suprà fo. 138.
l 25. Cōtin. c. 23. & lib 5. ad Mansorē cap. 30.
m 7ª. 4ª. tr. 3. c. 8º. & 9º.
n ut lib. Diuis. c. 123.
o 8ª theor. c. 17º. & 4. cap. 8.
p fo. 172.
q pº. Breu. ca. 3.
r lib. 25. cap. 23. in principio.
s 3ª. aphor. 21.
t hic paulò antè.
Brusóli.
Cocturæ.
u 7ª. 4ª. tr. 3. ca. 8. ante medium.
Miglarinum.
x lib. 5. cap. 28. sec. 14.
y suprà fo. 137. 138.
z suprà fo. 138.
Variolæ unde dicuntur.

autem uaris similes esse exanthemata Celsus posuit. Exquisitiùs autem singula considerabimus, si Celsi uerba referemus: qùm ait.[a] {Pustulæ maximè uernis temporibus oriuntur. Earum plura genera sunt. Nam modò circa totũ corpus, partem'ue aspredo quædam fit, similis his pustulis, quæ ex urtica, uel ex sudore nascuntur: ἐξανθήματα Græci uocant: eáq; modò rubẽt, modò colorẽ cutis nõ excedũt nõnũq; plures, similes uaris oriũtur: nõnũq; maiores pustulæ, liuidæ, aut pallidæ, aut nigræ, aut aliter naturali colore mutato: Subestq; his humor. Vbi hæ ruptæ sunt, infrà quasi exulcerata caro apparet, ἑλκώδες Græcè nominatur. fiũt uel ex frigore, uel ex igni, uel ex medicamentis.} In q̃bus quidẽ uerbis, quadruplex eiusmodi exanthematũ causa, pro quatuor succorũ diuersitate indicatur. In primis.n. sanguis, aut flaua bilis, uel ex ambobus cõmista materia significatur: qùm ait {eáq; modò rubẽt.} Mox uerò salsa nitrosá'ue pituita ostenditur: qùm subdit. {modò colorẽ cutis nõ excedũt} deinceps uerò atrã bilim, atrabilarium'ue sanguinẽ, liuidæ, aut nigræ pustulæ præseferũt quẽadmodũ pallidæ bilim quoq; pallidã demonstrãt. Quæ oẽs, cũ ex feruẽtibus ijs, putrefactisq; humoribus gignãtur, in calidorũ numero proculdubiò reponendæ sunt. Nec temerè inter Græcorũ exãthemata, generatim nihilominùs capta, cõnumerari possunt. VERVM enim uerò quoniã de exãthematibus obiter hìc meminimus, uariolisq;, & morbillis, itemq; de uaris. Idcircò ut expeditior, penitusq;, oĩ reiecto scrupulo, manifestus sermo reddatur: De ijs quoq; hoc loci nõnnihil adiũgamus: Ab exanthematibus (quæ Hippocrates nõnũq;[b] ecthymata etiã nũcupasse uisus est) exordiũ sumẽtes. Dicũtur.n. ἐξανθήματα, ἐξανθήσεις, et ἀνθήματα: q.d. Latinè efflorescẽtiæ, siue efflorationes: quoniã florũ instar, foràs exiliũt. Dicitur aũt, ἄνθος, Latinè flos (unde ἄνθημα, ἐξάνθημα, et ἐξάνθησις deriuatur), παρὰ τὸ ἄνω θεῖν, ἐν τῷ αὐξάνεσθαι, quod est, quoniã sursùm currit, acceleratq; dũ augetur. Sic itaq; tumores hi sponte in cute aut ipsis etiã aliquandò uisceribus efflorescẽtes, nõ secùs ac plantarum gemmæ ad florẽ uergentes, tument: à crassioribus quidẽ humoribus originem ducentes. Tenues.n. (uti Galenus[c] ait) humores exulcerationem potiùs faciunt, q̃ tumorem: (fortassisq; per insensibilẽ halitũ discutiuntur) crassi uerò in tumorẽ cutim extollunt. Crassos intellige, qui nõ adeò tenues sunt, ut hi qui erodunt, ulcerantq;, aut per halitum digerũtur: haudquaq; uerò propter hoc frigidos, crassissimos'ue: ut pituitam, uel humorem melancholicũ obaudias: nisi eos tãtùm, q̃ pruritus quoq; causæ fiunt: ut salsam, nitrosam'ue pituitam, sanguinẽ uel atrabilariũ, uel biliosum, aut ipsam quoq; crassiusculam, & quadantenùs adustam bilim: aut fortassis atram aliquandò bilim intelligere debemus: adiuuante intereà primã expulsionis causam, uirtutem inq; expultricem, sanguinis feruore, quemadmodum in uariolis, ac morbillis, conspicuũ est. quæ exanthematũ quædã species sunt. Hippocrates[d] eadẽ (ueluti prætactũ iã est.) quæ alibì exanthemata prædixerat,[e] ἐκθύματα, q.d. ĩpetuosas, feruidasq; eruptiões, παρὰ τὸ ἐκθύειν, ὅπερ ἐστὶν ἐξορμᾶν, (uti Galenus [f] idem ait) quod est, ab impetuosè erumpẽdo, nuncupasse uidetur. Quãuis nõnulli differre ab exanthematibus ecthymata, proprio potiùs marte, quàm ullius authoritate fulciti dixerint. Horũ ut dixi quædã spẽs sunt uariolæ, ac morbilli uulgò noĩati: quoniã.s. nõ ad aliũ ab antiq̃oribus præfinitũ tumorẽ, q̃ ad exanthemata, siue ecthymata, appositè reduci possũt. Quãq; aliqua ex parte nouos eẽ morbos, uel nõ adeò ueteribus Græcis, aut Romanis medicis cognitos apparet. Etenim longè distinctiùs descripsissent: Pluresq;, si non omnes, differẽtias, quas uel mulierculæ indies conspiciunt, annotassent. Curamq; deinceps & propriã

a lib. 5. cap. 28. sec. 14.

b 3°. de morbis uulg. cõmẽtario 3°. tex. 51.

Ecthymata.

ἐξανθήματα.

ἀνθήματα.

ἄνθος.

c ibidẽ in cõm. colligiturq; lib. de tum. præt. nat. 10

d 3°. epidem. sec. 3. tex. 51.

e p°. de. morb. uulg. cõmẽtario 3. tex. 19.

f 3°. de morbis uulg. cõmẽtario 3°. cõ. 51. ĩ prin°.

Cõtra Fernelium.

Variolæ & morbilli morbi aliquo mõ noui sunt.

eius methodum minimè postergassent. Qua proculdubiò distincta, & affectui peculiari, iam indigere, quotidiano quidem experimēto, pernouimus. Cur.n. Hippocrates in puerilium morborum albo affectum nullo minùs familiarem puerulis non recensuisset:[g] siquidem huius naturã exquisitiùs nouerit? Quanuis etiam inter uerni temporis morbos ἐξανθήσιες ἑλκώδεις, idest efflorescentiæ, siue (uti Celsus Latinè conuertit) pustulæ ulcerosæ ab Hippocrate[h] cōnumeratæ sint: Haudquaq̃; tamen ob id uariolas magis, q̃; morbillos, aut potiùs hæc, q̃; aliam quã uis ulcerosam pustulam, efflorescentiam'ue intelligere cogimur. Queadmodũ et si in epidemijs, uel ecthymata,[i] uel exasperationes miliaceas, culicumq̃; morsibus maximè similes,[k] aut exanthesies, uel exanthemata[l] protulit: nihilominùs tamen uariolas, morbillos'ue, satis confusè, atq; imperfectè definitos intelligemus. Quòd si nonnunq̃; distinctiùs, ac specialiùs, exanthemata descripsit,[l] dicens {ἐξανθήματα ἐρυθρὰ, στρογγύλα, σμικρὰ, οἷον ἴονθοι} quod est {pustulæ siue efflorescētiæ rubræ, rotũdæ, paruæ, uaris similes} in quibus uerbis uariolas descripsisse, aut (si mauis) ipsos morbillos apparet. Verùm tamen uti rem aliquandò contingentem definit, Galenusq̃; sic etiam in cōmento, & medendi libro[b] pertransit: Non, uti nos quotidie cernimus, homini familiarissimũ, atq; (ut multis ex Arabibus uisum est) ab ortu naturæ congenitum. Quem profectò Arabes, præsertimq̃; inter eos Auicenna, & proprijs inditijs depinxerunt, & exquisitè (ut potuerunt) curare enixi sunt. Epidemius.n. affectus uterq; sæpenumerò est, tam.s. uariola, q̃; morbillus: quin, ut posteà uidebimus, rossalia, & ab aeris dubio procul omni continentis uenenosa quapiam cœlitùs inducta qualitate commotus. Intrinsecam nihilominùs affecti corporis dispositionem, ob remanentem quandam menstrui sanguinis, quo infans genitus: nutritusq̃; est, aut lactis etiam infectionem, potissimam eiusmodi morbi causam esse, unà cum Arabibus, teneo. Id quod multæ me hercule coniecturæ persuadent. Ac maximè. Cùm uideamus adeò cuiuis destinatum esse: ut si puerulus adhùc existens passus non sit: Iuuenis tandem, aut etiam senex, modò ualida expultrix facultas remanserit, afficiendus ueniat. Quòd si adamussim plurima exanthematum copia expurgatum corpus sit: Rursùs non afficitur. Sin uerò paucis id genus pustulis emundatũ exquisitè non fuerit: iterùm & secundò (q̃;uis raro) quinetiam & tertiò (q̃;q̃; rarissimè) corripi ab eodem morbo corpus experimento comprobauimus. Cumq̃; uariarum materierũ, ac diuersæ qualitatis, pro diuersa exanthematum specie, mundificatio fieri soleat: diuersi quoq; affectus generari contingit. Variolæ.n. crassiora, & quidem sanguinea recremēta. Morbilli autem (quas etiam blaccias Razis interpres,[m] nuncupat) biliosa, uel sanguineis, aut pituitosis admista expurgant. Præter quas ambas species, & alias adhùc duas passim aduenire conspeximus. quarum alteram nostri uulgò Rossaniam, siue Rossaliam uocant. alteram uerò Crystallos. quoniam scilicet in hac quædam per uniuersum corpus dispersæ pustulæ efflorescunt, lupini magnitudine, plus. minus'ue, albæ, ac instar crystalli resplendentes: quibus deindè apertis, aquositas quædã effluere uisa est. Alteram uerò idcircò rossaniam nuncupãt: quoniam maculæ per uniuersum corpus plurimæ magnæ, ac paruæ, ignitæ, ac rubræ, cum uix effatu digno tumore, instar multa seorsùm distincta erisypelata, dispersæ sunt: ut totum corpus ignitum appareat. Vtrunq; horum uulgares, ut eiusdem generationis cum uariolis, ac morbillis existimant. Verùm crystallos non aliud, quàm phlyctenas, bullas'ue (Auicenna[n] uesicas nuncupat) esse opinor. de quibus posteà sermo fiet. Quod autem

g li.3°. aphoris. ab aphorismo.24 inde.

h lib. eodē aphorismo.20.

i lib. 3. cōmētario.3. tex.51.

k ut lib.2°. tēpestate.3ª. post principia, et lib.5.

l ut lib.p°. eiusdē cōmētario 3. tex. 19.

b lib.5°. methodi, cap.12.

Variolæ.

Morbilli.

Blacciæ.

Rossalia.

Crystalli

m 18. Contin. ca. 8. litera. 3.

Crystalli qd.

n 3ª.4¹.tr.p°.ca. 11.&.12.

autem nonnulli aiunt, morbillos ab Hippocrate ſub herpetis nomine comprehenſos: qùm ſcilicet ait.[r] { Herpetes multi magni } ſatis nouum,& ab Hippocratis mente alienum opinamur. Herpetes.n. intelligimus, in proprio à Galeno ſemper definito ſignificato, ulcera ſerpentia, præſertimq; eſthiomenos: atq; hos magnos cum Galeno etiam in cōmmento audimus, uel quia magnum occupabant locum, quia plurimũ.ſ.extendebantur: uel quia cum maligna cōtingebant eroſione. quorum utrunq; humoris efficientis uitio contingere palàm eſt. Nonnulli cunctas eiuſmodi affectiones, quas ad exãthemata reduximus, peſlicias uocant. At Neapoli ſolas rubras, ac lenticulares quaſdam abſq; tumore maculas, quæ in peſtiferis, ac malignis febribus repente nōnunq; per uniuerſum corpus diſperſæ apparere ſolent, peſlicias uocãt, nomẽ haud temerè à peſte deducẽtes. Tres igitur dũtaxat eius eſſe naturæ opinor: ut ſanguinis mẽſtrui quãdã occultã infectionẽ inſequãtur: Variolas.ſ.morbillos, et quã nuper à uulgaribus roſſaliã, ſiue roſſaniã uocari prædiximus. Quorũ quidẽ affectuũ duos tantũ primos Auic. plurimiq; Arabes expreſsè definierunt. Roſſaniã uerò ab illis deſcriptam nō offendimus. ni ſub dictione. { Albamica } ipſam cōprehẽderimus, ut ego cōprehẽdendã opinor. Eſt.n. Alamica (Auicẽna[o] definiente) ſiue, ut antiquus codex habebat, Albumera, aliquid de uariolis, & morbillis, hoc eſt, ex genere uariolarum, et morbillorum. & eſt ſaluior ambobus. quæ definitio (ut expertis liquet) uulgò dictæ roſſaniæ congruit. Hali Abbas[p] uerò ſolus hãc ſpeciem diſtinctè definiſſe apparet, ſub nomine rubeolæ, morbillos interim ſub uariolæ nomine cōprehendens. qui ſic ait. { & in rubore, ſpecies eſt aliqua, quæ uocatur rubeola, quæ ex ſanguine fit calido & ſubtili, & non multũ malo, & hæc ſpecies, cùm ad ſtatum peruenerit, ſimilis fit milij granis, aut paulò maior, et eius color rubeus, nec aperiũtur puſtulæ. ſed fluũt } ideſt reſoluuntur. Serapio[q] ſub nomine uariolæ cũctas ſpecies cōprehẽdit. Dicitur autem ab Auicẽna[r] etiã morbillus, uariola. Razes aũt morbillos interdũ[s] aliquando uerò[t] blaccias uocat. Abenzoar,[u] & Auerrhoes[x] uariolas, & morbillos diſtinctè, ut Aui: uocarunt. Itaq; ſic ſolent hi tres affectus unicuiq; aduenire. ut cũ uehementiùs febricitent pueri, uel infantes, non medici modò, ſed ipſæ etiã expertæ mulieres aliquẽ horũ futurũ pertimeãt. Præſertimq; in æſtate, ac multò magis ſi exuperãs in urbe quæpiam ſpecies ex ijs ſit. Nec decipiuntur poſteà: ſed ita, ut timebãt, ſæpiſſimè ſucceſſit. Quinimmò, quod maioris momenti eſt, ſi puer quidem febriens uariolas anteà paſſus ſit: non eas, at morbillos expectant. Quòd ſi utrunq; horũ præceſſerit, iam roſſaliam timent. Præſenti autem animo permanent, nil horum formidantes: cũ omnes iam ſpecies expertus anteà puerulus fuerit. Rariſſimeq; falſæ ſunt. quia.ſ. bis aut ter eandẽ morbi ſpeciem repatiantur. Idipſum uerò maxima ex parte obſeruatum à nonnullis eſt: ut uariolæ morbillos præcedant, ac demùm roſſalia, ſiue rubeola adueniat. Priùs.n. craſſiorẽ ſanguinẽ natura expurgat, dein uerò bilim ſanguini tamẽ adhùc miſtã: & deniq; puriorẽ bilim, ſanguinẽq; nō adeò impurũ eijcit: nō ſecùs ac in cæteris etiã expurgationibus cōtingit. ut.ſ. quod ſecũdo feruore reijcitur tenuius, ac minùs recremẽtoſũ ſit. Quanq; nōnulli ſunt qui morbillos idẽ cũ roſſalia eſſe exiſtimãt. Nos aũt ſæpiſsè diſtinctos eſſe affectus, noſtriſmet oculis, nō aliorũ dũtaxat relationi confidentes, inſpeximus: Vltra id quod tùm ex Principe, tùm ex Hali Abbate prædictũ eſt. Nec ſolum cuti, ſed uiſceribus etiam oculiſq;, & auribus, ac demùm (ut uno uerbo me expediã) toti corpori effloreſcere ſingulæ ſpecies uiſæ ſunt. Quanq; morbilli racematim (ut ita dixerim) uenire ſolent. quibuſdã.ſ. per interualla par-

Contra Manardũ, & Tagaultium.

r 3°. de morb. uulga. cōmẽtario. 3. tex. 52.

Albanica.

Albumera.

o p^a. 4^i. tr. 4. ca. 6. circa finẽ.

Rubeola.

p 3°. theoricæ. c. 14. & . 4. practicæ cap. p°.

q 5. Breu. ca. 22.

r p^a. 4^i. tr. 4. c. 6 & 8.

s ut lib. diuiſionũ cap. 159. & . 10. ad Almanſo. 18.

t lib. Cōti. 18. ca. 8. litera M.

u 2. theyſir tr. 7 cap. 3. in prin°.

x 3. colliget cap. 8. in fine.

Cōtra Gẽtilẽ et Nicolũ.

tibus accruati: Variolæ aũt nõ secùs ac stellæ tũ dispersæ singulatim per se, tùm alicubi etiã aggregatæ adueniunt, profundiusq; interim occupantes. id quod cauæ cicatrices post sanitatẽ ostendunt. Quibus porrò uariolis diruptis, atq; in crustas deniq; resolutis, tanta corporis fœditas, grauissimusq; fœtor inde succedit, ut ægrotantem sui quoq; uel necessariissimi auersentur. Nil.n. turpius hoc spectaculo ad deterrẽdos pueros excogitari potest. Quæ quidem symptomata, ueluti & alia q̃plurima, proprio loco uberiùs enucleanda, nullus Græcorũ, quem ui

Cur non adeò priscis cognitæ uariolæ morbilli, & rossaliæ fuerint.

derimus, aut Romanorum antiquorum expressit. Quãobrem uel prioribus illis seculis incognitas tres exanthematum species, uel ob exquisitiorem uictus rationẽ, maioremq; in tuenda ualetudine diligentiã, rarissimè contingentes decernẽdum. qua de causa ut symptomata potiùs pestilentialium exitiosarum'ue febriũ, q̃ ut in proprio per se capite reponẽdas, propriãq; curationem efflagitantes, affectiones reputarunt. Nostro autem æuo, tùm ob uitiosissimã ui-

Cur ijdẽ affectus nostro æuo frequentiores.

ctus rationem, tùm fortassis ob occultam quampiam è cœlo, stellisq; influentem, nostrisq; corporibus inductam aliquandò qualitatem, indeq; spermati, ac menstruo potiùs sanguini communicatam, notissimus hic morbus, & cuilibet ferè homini, uel in ipsa infantiæ ætate, uel in sequentibus ætatibus, proprius familiarisq;, & quasi ab ortu naturæ destinatus, redditus est. Quemadmodũ alios quoq; priscis ignotos affectus habemus, ipsiq; ueteres multos cognouerunt nostra ætate penitùs aboletos: perindè ac infrà demonstrabimus. Fiunt aũt (ueluti prædiximus ex feruenti sanguine uariolæ, ex bili morbilli, & rossaliæ, q̃uis & nonnihil sangui

Quòd ijdẽ affectus calidi sint.

nis bili admistum quoq; hic (& in ipsis præcipuè morbillis) fit, Quamobrem calidos esse affectus nulli dubium fore opinamur. Cùm non calidus tantùm eos generans humor sit, sed & ob feruorẽ excitatus. quo feruore ipsius à natura expurgatio fiat. Qua de re feruidus humor effectus est. Quem quidem feruorem non intrinseca solùm uitiosa qualitas, sed ambientis quoq; aeris calor, aut uitium, uel deprauatum regimen, adiuncto expultricis facultatis robore, concitare solet. Verùm de his plura loco deinceps proprio disputabuntur. NVNC autẽ

An ex menstrui sãguinis uitio hi morbi gignãtur.

digredi quadantenùs placuit. Ne quispiam, anteq̃; ad proprium caput de uariolis, & morbillis perueniamus, anceps, indeq; solicitus remanserit. quoniam ex menstrui sanguinis, aut seminis etiam, infectione huiuscemodi morbos prouenire prædiximus. Id quod multis nõnulli persuasionibus reijcere conati sunt: ad communẽ potiùs, abditamq; quandam causam toti aeri con

Positio Fernelij.

spersam huius morbi originem referentes. Futile igitur minimè fuerit horũ coniecturas hic obiter pro uiribus enodare. In primis ergo sic arguunt. Ex ea ipsa causa mulieres, quibus

Rõ prima

suppressi menses in omne corpus redundant, ijsdem malis obnoxiæ iacerent. quod tamen ra-

2ª. rum uideas. Secundò Galeni sententiam redarguit, quæ asseuerat fœtum in utero non è fœdiore illo sanguine menstruo, sed è materni purissima portione alimentum capessere. Tertiò,

3ª. neq; si quid menstrui sanguinis fœtui cædit in alimentum, id tandiù potest per multas febres, per multos morbos superatos, in annum ætatis trigesimum, aut quadragesimum perdurare. qua nos ætate nõ paucos uidimus hisce exanthematis grauissimè conflictari, alios occumbere.

4ª. Adde & quartò unumquenq; his aliquandò in uita necessariò conflictari debere. Et neminẽ

5ª. deniq; his posse secundò, aut tertiò prehendi. Quorum utrunq; manifestè falsum animaduertimus. Hæc sunt quæ nonnullos ex recentioribus etiam Latinis oppositam sustinere sen-

6ª. tentiam induxerunt. Quibus quidem & sexta poterit ratio adiungi quoniam sanguis menstruus in substantiam membrorũ pueri conuersus est. Mẽbra uerò illa feruere nequeũt.

Ex

Ex illo igitur menſtrui reſiduo non fiunt. Septimò adhuc firmari poteſt. quoniam ſi ab in- 7ª.
teriori cauſa originem hic morbus nanciſceretur, q̃primùm in lucẽ æditus infans eſt, feruor
concitaretur. Quòd ſi exterior etiã cauſa neceſſaria eſt, ut feruens aeris conſtitutio, uel de-
prauatus uictus: Cur ijs exiſtentibus, non ſemper, neq; oĩbus egrediuntur: hyeme autẽ, atq;
ordinato & irreprehenſibili regimine utentibus interdùm adueniunt? Octauò rursùs, et præ 8ª.
dictis fortaſſe ualidiùs quod dicitur comprobari poteſt. Quoniã Hippocratis ætate, atq; ante
ipſum quoq;, à mundi prima origine, exceptis Adamo, et Eua protoplaſtis, ac primis noſtris
parentibus, reliqui oẽs hoĩes è menſtruo ſanguine, ac uirili ſemine formati ſunt. Itaq; primus
oĩum natura morbus hic fuiſſet: uetuſtiſſimisq;, non ſecùs ac hodierno tempore conſpicimus,
notiſſimus affectus, & eiuſdem ſanatio foret. Cuius tamen oppoſitum iam iam præſcriptum
eſt. Præter hæc autem & Nonò ſic arguere poſſumus. quoniam infectio contracta ex con- 9ª.
ceptione fœtus, tempore menſtruationis; cuius ratione leproſus ſecundũ Arabes, elephanti-
cus'ue homo euadit, deterior eſt, q̃ ea, quæ in ſanguine fœtum nutriente infectio cõſiſtit. Sed
,, illa non adeò citò demonſtratur: niſi ut Azarauius inquit {Si aliqs concipiatur prima die, qua
,, mulier incepit mẽſtruari: fiet leproſus duodecimo anno, et antè (hoc eſt à primo uſq; ad duo-
,, decimum.) Et ſi concipiatur in ſecunda die, fit leproſus in anno decimotertio, uel uſq; ad uige
,, ſimumquintum. Et ſi concipiatur tertia die: fiet leproſus à uigeſimoſexto anno uſq; ad trige
,, ſimũ ſextum. Et ſi die quarta menſtruationis ſuæ: fiet leproſus à trigeſimo ſeptimo uſq; ad
,, quadrageſimum octauũ annũ.} Si ergo naturalius, ac opportunius conceptionis tẽpus, ceſſan
tibus menſibus (Hippocrate,[y] atq; Ariſtotele[z] docentibus) eſt: Quanuis & incipiẽtibus
,, ijſdem, naturalis quoq; nonnũq; fieri (uel Galeno teſte[a]) queat: Eorum qui abeuntibus mẽſi
bus geniti ſunt, uariolæ, ac morbilli, ultra quinquageſimum annũ egrederentur. Id quod mã
xima ex parte contingeret. Quod tempus tantò diuturnius fuerit, quantò poſt quartum men
ſtruationis diẽ tardior conceptio facta ſit. Contra uerò, eorũ, qui aduenientibus menſibus cõ-
cepti ſint, exanthemata, uſq; adeò accelerarent: ut magis dũ in utero adhuc embrio perſiſtit,
eũ ĩuaderẽt, q̃ poſteà, qùm ab aere tũ frigefacta tũ aſſiccata cutis durior reddita eſt. Quorũ
profectò nullũ conſpicimus: frequentiſſimè.n. infantibus morbi huiuſmodi cõtingũt: deinceps
uerò ad ſeptimũ uſq; annũ. Eóq; rariùs, quò maior natu febriens extiterit. Decimò ſequere- 10ª.
tur, ꝙ equi, & boues, cæteráq; animalia uiuipara, quæ mẽſtruari magis minus'ue ſolita ſunt,
ut Ariſtoteles[b] teſtatur, non ſecùs atq; homines præſcriptis exanthematibus uexarentur.
Deniq; idipſum quod propoſitum eſt, aſtruere poſſumus, quoniã ſi ex menſtrui ſanguinis em
brionẽ nutrientis uitio, nec ambientis aeris maligno feruore huiuſmodi affectus fierent, fe- 11ª.
bris neceſſaria non eſſet, ac feruor. Sed quemadmodum aliæ quoq; puſtulæ, ac lepra, & ſca-
bies, expultricis facultatis uitioſos humores ad exteriora eijcientis ratione, abſq; ulla fe-
bre, aut feruore, ſiue ebullitione aduenirent. Hæc ſunt, & alia parùm ab ijs differentia ar-
gumenta, quibus fulciri poſſet, qui à menſtrui ſanguinis uitio primã ſuæ generationis originẽ
ſumpſiſſe uariolas, & morbillos, atq; ipſam quoq; roſſaniam, Inficias ire decreuerit. Verùm Deter°. cõtra
enimuerò quia non penitùs contẽnendi uiri eam tuentur ſententiam. quoniam ſcilicet ex men- Fernelium.
ſtrui ſanguinis reſiduo talis infectio facta ſit: eaq; potiſſimùm ratione aſtruunt, quia nullus
ferè ab ijs liber, immuniſq; eſt, niſi morte præreptus fuerit. Quamobrem appoſitè (ut mi-
hi uidetur) Auerrhoes[c] inquit. {Et etiam fiunt ex hac (.ſ. expultrice facultate) uariolæ,

y libro de fœtus natura poſt prin.
z 7. de hiſto. aniũ maliũ cap. 2.
a lib. de diſſec. uteri uerſus finẽ
b 6ᵗ. de hiſto. aĩalium. 18. poſt. mediũ & 7ᵗ. eiuſdem. 2°. poſt medium.
c 3°. colliget. ca. 8. in fine.

& morbilli. & propterea quia nullus euadit ab ijs duobus, nisi habeat hæc. Et non potest dici ꝙ fiant à causis extrinsecis: quia illæ non sunt necessariæ in omni homine. & ista ægritudo est sicuti naturalis: & propter hoc dicitur, ꝙ hæc ægritudo prouenit à mala materia fixa in cibo embrionis.etc.} Id quod à Principe prius dictum quoq; est, ijs uerbis [d] { Et de hoc est, cuius causa est res quasi naturalis, faciens ebullitionem sanguinis: ut expellatur ab eo illud, quod admiscetur ei de reliquijs nutrimẽti sui mẽstrualis, quod erat in hora impregnationis.} Atq; idipsum clariùs Abenxoar [e] exponit, dicens. {Et accidũt quidem in hominibus uariolæ, & morbilli: ita generaliter, ꝙ pauci, uel nulli reperiuntur, quibus non eueniãt. Et materia harum passionũ est sanguis corruptus, & malus mẽstrualis, ex quo embrio in utero matris per umbilicum nutritur, & augmẽtatur. Cùm autem post natiuitatem natus incipit inualescere, & fortificari, natura confortata expellit hũc humorem malum, & corruptum ad exteriora: Et qùm mouetur natura ad hanc expulsionem faciendam, excitatur pro maiori parte febris ualida: & aliquandò cum ea fit alienatio.etc.} Hali Abbas [f] autem non in sanguine tantùm, ex quo tùm genitus, tùm nutritus embrio fit, uerùm & in lacte, quod itidem ex eodem menstruo sanguine ad mammas regurgitante, ibiq; recocto fit, huiusmodi latens uitium considerauit. ex quo mox lacte ab ortu infans nutritur. Oportuit ergo naturam aliquandò roboratam, & ab exterioribus causis excitatam, quod infectum paulatim huiusmodi uitio sit, extra pellere. Id quod siquidem exquisitè robusta expultrix est, decenter, atq; optatò succedit, ut crisi quidem facta, expurgatoq; admussim corpore, salubrior deindè homo euadat. Sin uerò uel nimius feruor adueniat, uel diminutè, aut superfluè corpus euacuetur: ad mortem aliquandò, uel ad insalubriorem statum conuerti nonnunq; solet. Est autem eorum motus (inquit idem Hali Abbas [g]) uel ab exterioribus, nũc. s. assistentibus causis, ut pestilenti aere, uel aliorum propinquitate, qui uariolas patiuntur, morbillos'ue, ita & rubeolam. Adeò ut eorum anhelitu alter inficiatur. Adde si nimiùm feruens cœli status sit, uel alia quæpiam abdita, cœlitusq; influens, & aeri communicata malitia. Hæc.n. intrinsecos humores iam dispositos, & prænarrato uitio infectos exagitant. Præter hæc autem & præcedens uictus, calidos, feruoriq; promptos succos aggregans, atq; uitiosos, huiuscemodi ebullitionis, et exagitationis causa fieri, uel in hyeme optima'ue quauis aeris constitutione, fieri potest. Princeps [h] autem considerans fortassè quoniam Serapio, ac Razes ad humorum potiùs ab ortu genitorum, ac sensim aceruatorum in uenis uitium, uel ad aeris malignam pestilẽtem'ue qualitatem hanc ebullitionem, & exanthematum egressum referunt: nullam de menstrui sanguinis malitia mentionẽ facientes. Ex alio tamen latere Hali Abbas, Isaac, & Abenxoar ad menstrui prauitatem, ac uitiosam qualitatem redducunt: deprauatum uerò regimen, atq; aeris infectionem, excitantia feruorẽ aiunt: Vtranq; uisus est causam acceptasse. Vt. s. nõnunq; hæc, nõnunq; uerò illa prauitatis humorum causa sit. Quamobrem prædicta naturali causa, ob menstrui sanguinis residuum, alteram innuit, subdens. {Aut generatur in ea post illud ex cibis fœculentis.etc.} in quibus uerbis ciborum, è quibus geniti humores sunt, uitium publicat. Aeris uerò qualitatem posteà subdit, dicens {& de hoc est, cuius causa est res extrinsecùs adueniẽs, ebullire faciẽs, occulta, siue (ut alia habet litera) spargens quæ permiscet humores cũ sanguine etc.} Adeò ut, si mauis tres dicere uarias ebullitionis causas, unà cum ipso Arabũ Principe queas. Quarum porrò Prima, quæ ad menstrui qualitatẽ refertur, & Secunda, quæ ad succorum ex ma

d pª. fen. 4ª. tr. 4. ca. 6. in prinº.

e 2º. theysir. tr. 7. cap. 3. in prinº.

f 8ª. theoricæ. c. 14. circa prinª.

g Ibidem.

h pª. fen. 4ª. tr. 4. c. 6. circa principia.

lo regimine ortorum prauitatem reducitur, quodammodo naturales ſunt. Vbi.ſ.natura noxios humores expurgare conatur. Tertia uerò quæ.ſ.ab exterioribus tantùm cauſis ortum habuerit præternaturalis omninò eſt, & quæ maxima ex parte ruinam, non ſecùs ac peſtis minatur. Verùm de his omnibus, proprio mox capite, uberiùs loquemur. Nunc autem ad id quod propoſitum eſt reuertamur, Principis ſententiam ut magis à contradictione remotã ſuſtinentes. Vt neq; ob menſtrui uitium ſemper aduenire cum Abenxoare, Hali Abbate, atq; Auerrhoe determinemus: Neq; ob uictus uel aeris uitium duntaxat fieri ex Serapione, ac Raze colligamus. Verùm fieri maxima ex parte ob menſtrui qualitatem: nonnunq̃; uerò & ex aeris infectione, uel ſuccorum uitio, præter ullum menſtrui uitium decernimus. Haud.n. tantorum philoſophorum, ut Auicennæ, atq; Auerrois: nedùm medicorum, ut Abenxoaris, Hali Abbatis, & Iſaac ſententia penitùs negligēda: quia.ſ. Arabes ſunt. Cùm non æquè omnes condemnandum fore Ariſtoteles[1] præceperit: ſed uidendam eſſe rationem uoluerit, qua mouentur. Nam ubi quidem Barbari, quicunq; ſint, uel Hippocratis uel Galeni, aut alterius cuiuſuis Græci authoris mentem enarrantes, rem acu non tetigerint, ſed diſſonè recitarint: proculdubiò tanq̃; diſſoni recitatores, ac mendaces reprehendendi ueniunt. Vbi autem uel illis aduerſari decreuerint, uel (ut hìc habemus) rem nouam contemplati ſint: non (prout aliqui temerariè obſeruant) liuore præ oculis inducto, condemnandi ſunt, quia.ſ. Græci talem ſententiam non ſcripſerint. Itaq; ad rationes in appoſitum factas cõuertamur: ſingulasq; eodem, quo propoſita ſunt, ordine ſoluamus. Ad primum ergo dicendum ſimile non eſſe de mulieribus, quibus quidem ſuppreſſi menſes fuerint. Etenim quicquid uitio menſtrui, à generationis initio, atq; etiam lactis, diuturni quidem nutrimenti, contingit, aut inſeparabile penitùs eſt, aut nõ ſine maxima difficultate ſecerni põt. Quinimmò nec reijci unq̃; poſſibile foret: niſi ab ipſo ſtatim initio naturæ moleſtũ fuerit. Adeò ut tunc eueſtigiò ſi fortis natura extitiſſet, illud proculdubiò ſecreuiſſet. quemadmodum in ſalubribus ſimpliciter ſemper corporibus, ut tẽperatiſſimis contingere opinamur. Ea igitur cõditione, ac pacto, eius interim prauitatis minimè oblita, ſuſtulit: ut quamprimùm occaſione ſibi, atq; extrinſeco nonnunq̃; refugio ſuccedente, reijceret. Quemadmodum in ſimpliciter dictis tertij ſignificati neutris etiam cõtingit: ut à generationis quoq; primordijs elephantici, uel hæreditarij podagrici, atq; alij, qui à generatione prima intermediam quandam naturalem potentiam ſortiti ſunt, ut in adoleſcentia ſalubres, in ſequentibus uerò ætatibus inſalubres, uel contrà, uitam degerẽt. His de cauſis non ſine maximo (ut diximus) labore, ac difficultate ſecerni tale uitium poteſt. Idcircò uehemens feruor, indeq; ſæuiſſima ſymptomata contingunt. Adeò ut plurimi etiam in tali pugna, ſuperata demùm natura, uitam cum morte commutarint. In mulieribus uerò ipſis adultis, quibus ſuppreſſi menſes fuerint, quia non à generationis initio, nec in membrorum ſubſtantia commiſta uitioſa qualitas eſt, at in uenis retẽti humores, ad caput, & alias quoq; partes euaporationem, fumosq; tranſmittunt, uaria ſymptomata, uariosq; morbos producentes: faciliùs à natura, & absq; feruore, uel ad cutim, uel ad aliam quam uis partem eijciuntur, uel abſceſſus ibi gemituri, aut quẽpiam ex alijs tumoribus præter naturam, uel fortaſſis per inſenſibilem halitum, aut aliquem manifeſtæ uacuationis modum expurgandi. Quin & ſi quæpiã illius menſtrui, uitioſiq; ſanguinis portio, nutrimenti uice, in membrorum ſubſtantiam permutata fuerit: Cùm non à primordijs generationis infixa, atq; exquiſitiſſimè commiſta ſit (quemadmodum

Auicẽnæ ſententia ĩter alios Arabes melior.

Nota pro Arabibus.

i 2[1]. de cœlo & mundo text. 34.

Ad argumenta in oppoſitũ

Ad p^m.

dum in embrionis generatione cõtingit) ab expultrice facultate longè promptiùs,et facillimè, absq; ullo,uel satis pauco fortassis interdùm feruore,cùm ualidior natura euaserit,uel ab aliqua causa irritata sit,expelli cõsueuit.Et hæc quò ad primã rationem intantùm dicta hìc sint.

Ad 2m. Ad secundam igitur accedamus,ita dicentes,decantatam esse non Galeni modò sententiam, at ipsius etiam Aristotelis,menstruum sanguinem,& generationis,& nutritionis quoq; materiam esse.Etenim quanq; Galenus carniformes,pinguesq; duntaxat partes ex eo sanguine principium duxisse determinat: Aristoteles uerò cunctas etiam solidiores partes ex huiusmodi sanguine primã generationis originem duxisse credidit.Vterq; tamen,eorumq; sectatores,quinimmò ante ipsos medicorum non iniuria protoplastus Hippocrates, cuncti quidem ex menstruo sanguine singulas nutriri,augeriq; partes affirmant.Quapropter cessantibus iam, uel incipientibus menstruis,aptissimũ concipiendi tempus (uel ipso Galeno [k] referente) est maximeq; cessantibus.perindè ac non ab eo [l] tantùm,sed ab Hippocrate,[m] atq; etiam Aristotele [n] didicimus. Quo quidem tempore tantum ex huiusmodi sanguine remansit,quantum satis est pro conceptione:ut spermatis alimentum fiat.Vbi.n. affluxerint satis (inquit Aristoteles.[o])quod remanet,consistit.Cùm igitur multum quidem effluxit,sed adhùc effluit,tamen non tantum ut semen elabatur,tunc concipiunt.etc. Qua etiam de causa quæ mensibus carent fœminæ,steriles (ut idem ait) [p] magna ex parte existũt. Verùm fieri potest,ut aliquæ etiã sine eorum profluuio concipiãt:uidelicet quibus tantum humoris colligitur,q̃tum ijs, quæ purgantur,restare solent:q̃,q̃; non tanta copia ,ut & foràs possint profluere . Itaq; generationẽ ex menstruo sanguine fieri,ratione optima apertum esse alibì [q] etiam scripsit. Sunt.n. menstrua (ut ait) non purum semen,sed indigens confectionis.Quomodo in fructuum generatione adhùc imperfecta,inest quidem alimentum,sed confectionẽ ad puritatem desiderat. Quãobrem ut menstrua genituræ admista generant : sic alimentũ in fructibus gignendis mistum alimẽto syncero alit.etc.Hinc ergo est, q natura uenarum uteri ad mammas consensum (Galeno docente [r]) fabricauit,ut menstruus quidem sanguis in conceptionis tempore,pro embrionis generatione,ac nutritione retentus,ad mammas deniq; à partu regurgitet , quò ibi recoctus,atq; in lactis substantiam commutatus,æditi iam infantis nutrimentum euadat.Vnde lac menstruo germanum esse ait Hippocrates.[s] Quæ causa est cur eodem tempore menstrua bellè procedere nequeant,& fœmina lactare.Altera.n.pars,dùm sanguis ad alteram transfertur,sicca semper relinquitur.Quamobrem (Hippocrates etiam inquit) [t] si mulier , quæ neq; grauida est,neq; peperit,lac habet:huic menstrua defecerũt.Ac mulieri utero gerenti si lac multum è mãmis effluat,fœtum imbecillem significat.[u] Siq; purgationes eant,impossibile est fœtum esse sanum: [x] siquidem ille,qui fortis est,ad sui alimentum utitur illo sanguine,qui ex toto corpore ad uteros fertur. [y] Sed quid multis immoramur ? Ex menstruo enim sanguine tùm generari,uel totum,uel partes,tùm nutriri,atq; etiam augeri fœtum omnibus nedùm Galeno confessum esse inuenimus.Quam ob causam & de corpore illo interdùm loquens Galenus,quod prima nostræ generationis materia fuit,nostrãq; substantiã compleuit { quid aliud quæso sit, q̃ sanguis menstruus semenq; ? } adiunxit.[z] Atq; idipsum alibì [a] confirmat,dicẽs. { Et quidem alterum nostræ generationis principium , sanguis menstruus uidelicet , humidum natura est.etc.} Quinimmò Galenus non materialem tantummodò nutriendi rationẽ huiuscemodi sanguini attribuit:uerùm illi uim quandam,ac facultatem in ipsa generatione actiuam

k lib. de dissec. uteri uersus finẽ.
l p°.de sem.ca. 2.in fine.
m lib. de fœtus natura,post principia.
n 7¹.de hist.animalium cap.2.et p°.de generatione aĩaliũ cap.19. uersus finem.
o p°. de generatione aĩaliũ 19
p 7¹. de Histo. aĩal 2.
q p°.de generatione aĩaliũ cap. 20.post prinª.
r 14.de usu partiũ cap.8. & 7¹. eiusdẽ ultimo.
s ex libro colligitur de natura fœtus.& li.de glandulis in fine. & lib.p°. de morbis muliebribus.
t 5¹ aphoris.39.
u ibidẽ aphoris. 52.
x ibidẽ aphorismo.60.
y ut Galenus in cõm.60.
z lib.contra Lycũ cap.9.
a p¹.aphoris.cõ. 14.ante mediũ.

uam aſcribit.[b] *E quibus me Hercule non uehementer admirari nequeo: unde nam moti ſint qui menſtruum ſanguinem, pro Galeni dogmate, generare, ac nutrire fœtum, inficias eunt. Idipſum nihilominùs uerißimum, ac phœbo clarius eſt (etiam ſi nullus dixiſſet) ex illo puriorem, ac perfectiorem omninò portionem ab ipſo embrione, pro ſui nutrimento, attrahi. Cũ id attractricis præcipuum munus ſit, quod perfectius uidelicet ſit, trahere. Peindè ac expultricis aliud ab hoc diuerſum eſt, ſcilicet quod peius, naturæq; moleſtius fuerit, eijcere. quẽadmodũ ex Galeno*[c] *etiam didiciſſe promptum eſt. Quanuis autem natura quod perfectius eſt, ac purius ex menſtruo, pro embrionis nutrimento, ac totius uel ſaltem maximæ partis, muſculoſæ. ſ, ac pinguis generatione attraxerit: Aliqua tamen uitioſa qualitas in pluribus ex ipſo menſtruo, atq; infecta etiam matrice remanſit. quæ alimentum quoq; paulatim, & quotidie ſuperueniens inficit, expurganda nihilominùs, quũ id naturæ poſſibile fuerit. Nec mirũ alicui eſſe debet ex ijs, qui in aliquo fortaſſis uaſe allia, carnes, & oua, ſiue quoduis aliud cõmiſcuerit, effatuq; digno ſpacio permiſta dimiſerit: dein uerò abiectis allijs, reliqua ſecreta iã comeſſe tentarit. Etenim, uelit, nolit, redolere in eis allia percipiet: Ni multo mox feruore, longaq; elixatione, uſq; adeò repurgentur: ut omnis penitùs alliorum odor deleatur. Itaq; experti ſumus in puriſſima etiam phiala: ſi quis aromaticum uinum, uel Hippocraticum dictũ, uel claretum impoſuerit. Poſteà uerò huiuſcemodi uino remoto, quoduis ſimpliciſſimum uinum, aut ipſam quoq; aquã iniecerit, etiamſi ter, & quater, atq; exquiſitiſſimè lauerit. adhùc illius aromatici uini odorem, quodcunq; deinceps appoſitum fuerit, redolere inueniet. Donec plurièś, feruentiq; etiam aqua perpurgetur. Immò, quod maius eſt, non odor modò, ſed uirtus quoq; præpoſitæ rei per aliquod effatu dignum ſpatium remanere conſueuit. Quẽadmodum ſi lac in aliquo etiam uitreo uaſe reponatur, in quo uinum anteà extiterit, coagulari lac illud experimento demõſtratur. Itidemq; in Abenxoaris*[d] *exẽplo manifeſtum fit. ſi quiſpiã in uaſe uel optimè uitreato diutiùs recluſum fermentum obſeruarit. poſt multam.n. ablutionẽ (ut ait) ſi poſueris ibi paſtam azimam, fermentabitur abſq; fermento aliquo. quod non fiet in uaſe nouo, in quo fermentum non extiterit. Et hoc ſcemate forma'ue commiſcetur aliquid modicum ex dicto ſanguine in embrione. ſed fortitudine matricis, & ex alio multo & bono nutrimento, quod recipit, non læditur dum permanet in matrice. Poſt exitum autẽ ipſius ab utero, nutritur infans, & coadunatur calor naturalis in eo, & augmentatur, & confortatur natura, & conatur digerere, & ſubtiliare prædictum humorem malum, & nociuũ. Et ipſum exteriùs expellere. Et hoc fit cum labore forti, & anguſtia magna, & febre ualida, atq; graui. quemadmodum & illi qui extrahunt butyrum à lacte, non faciunt illud niſi cum labore magno, atq; forti ualde, & motu laborioſo, atq; graui. etc. Ex optimo igitur, puroq;, ac laudabili ſanguine nutriri embrionẽ Abẽxoar prædixerat, quanq; ex hoc aliquatenùs mala menſtruorum qualitate (ueluti prænotauimus) infecto. Si.n. ex menſtruali ſanguine, qualis eſt ille, qui à mulieribus expellitur, & purgatur, embrio generaretur, aut nutriretur, non uiueret ullo modo (inquit idem Abenxoar) aut ſaltem (ut ex Azarauio prædiximus) leproſus ille fieret. q̃q; Azarauius de prima generatione duntaxat loquens in menſtruationis tempore facta, leproſum euadere determinat. Quòd ſi continuò deinceps eodem corrupto ſanguine nutriretur, minimè uitalem fore cum Abenxoare opinor. Qui iã (ut patet) Galeni atq; ita Hippocratis, Ariſtotelisq; authoritatẽ gloſſat, qùm hi ex menſtruo ſanguine gigni, ac nutriri embrionẽ*

b lib. 2. de. ſem. cap. 2°. in fine.

Cõtra Fernelium.

c 3°. de pot. natural. cap. p°. 8. 11. 12. 13. & ſequentibus, & alibi ſæpè.

Ex^m. primũ.

2^m.

3^m.

4^m.

d lib. 3. theyſir tr. 3. cap. 4. uerſus finem.

Abenxoaris opinio.

brionem pronuntiarunt. Quoniā.s.omnem sanguinem ad uuluā descendentē menstrualē appellant. Nos uerò eius quod Abenxoar de hac re scripsit, magnā partem admittimus.

Abēxoaris aliqua laudātur.

Quoniam uidelicet ex puriori sanguine fœtus generetur, ac nutriatur, atq; eodem aliqua uitiosa menstrui qualitate infecto. Præter id autem, & aliquam eius menstrui portionē in fine purgationis retentam, cuius ratione retentum semen est, ipsius conceptus generationem ingredi concedimus.

Cōtra Abenxoarem.

Quem nihilominùs, tametsi uitiosum, ac minimè concoctum sanguinem à semine perfici, concoqui, & exquisitissimè elaborari cum Aristotele e decernimus. Itidēq; de aliqua eiusdem menstrui sanguinis portione ad nutriendum descendente proferendum est. Coquitur.n.ibi rursùs quæ melior pars est, & ad cauam iocinoris perueniēs, repurgatur. Impurior uerò pars ad circūstantes uenas, ueluti ad promptuarium quoddam (Galeno docente f) retruditur, à partu statim expurgāda.

e ut colligitur p° de generatione āīalium cap. 20. post principia.

f 14. de usu partium cap. 8.

Cuius adhùc aliqua portio ad māmas ob uenarū consensum ascendēs in uitiosissimum lac (quod colostrum Latinè uocamus) cōuertitur. Non ergo sic, ut à mulieribus expurgari solet, crudū, impurūq;, ac uitiosum generationis, & nutritionis materia est. haud.n. uiueret. ueluti prædictum est: sed eius perfectior pars, atq; hæc seminis ui elaborata, nec non perfecta, & repurgata, et si aliquam in pluribus uitiosam qualitatem redoleat. Cū uerò eādē esse facultatem quæ in semine reclusa corpus efformat, ac deindè ad finem usq; uitæ nutriat, augeat, ac deniq; custodiat, tùm ex Aristotele, tùm etiam ex Galeno reputemus (prout alibì disputandum reseruamus). Vitium, quod conceptionis tempore imbecillior, ac multa humiditate summersa existēs natura, secludere in pluribus nequiuit: Ab ortu postea, cùm uigorata hæc fuerit, per uariolas, morbillosq;, & ipsam deniq; rossaliā, expurgare, præsenti quidē animo, determinamus.

Ad 3m.

Quibus quidē uisis, ad tertiū aduersantium argumentum conuertamur, dicentes primò absurdum non esse, aliquā radicalis humidi ex uitiosa menstrui parte conflatam portionem, atq; alijs perfectioribus partibus commistam, diutiùs perdurare. Cùm ad finem usq; uitæ radicale humidum, spiritūq; innatum, uel eundem numero, q̄uis copia diminutum persistere, iam alibì demonstrauerimus. Secundò longè minùs absurdum esse uitiosam duntaxat, absq; ulla materia, qualitatem, atq; infectionem, pluribus annis, quin ad senectutē usq; immutatam perdurare. Id quod pluribus exemplis facillimè ostenditur.

Exm. primū.

Etenim hæreditarios podagricos uidemus: quibus à patris spermate nonnunq; infectio communicata est: Ad annum tamē trigesimum usq;, plus, minus'ue, abdita perdurauit, nec filio podagram ad illam usq; ætatem publicauit. Idem quoq; de leprosis aliquando conspeximus.

2m.

Lucidiusq; id fit, si Azarauij sententiam admiserimus, de ijs, qui nō in secūda modò, aut tertia, sed quarta etiam menstruationis die concepti sint. A quibus quidem, & si q̄plurimi intercesserint morbi, multæq; purgationes, haudquaq; tamen deleri ea qualitas potuit, donec eū induxerit morbū, qui sibi proprius est.

3m.

Verū quid multis immoramur? siquidē Gallica nostra tempestate oborta lues manifestissimè idipsum cōprobat. Multos.n. uidimus, qui huiusce modi contagio turpiter, ac sæuissimè infecti sunt. Mox uerò siue unctionibus ex hydrargyro cōditis, siue ex cinaprio uocato, uel alio quouis medicamēto tali morbo dicato cōpositis suffitibus, aut demùm guaiaci ligni decocto, tenuissimoq; interim uictu, & pluribus interpositis purgationibus, pristinæ (ut optarūt) sanitati restituti sunt. Post multos tamen annos, atq; interdū post trigesimum quoq;, reuiuiscere, absq; ulla noua conuersatione uisa est. Non ob aliud quidem, q̄ ob retentam, atq; in intimis uisceribus reseruatam uitiosam qualitatem, quæ paulatim adue

adueniens nutrimementum infecit. donec uigere supra corpus huiuscemodi nefanda lues potuerit: doloresq; tunc immodicos, exãthematáq;, ac instabilia quidem, & insana (ut ita dixerim) symptomata renouarit. Itaq; mirum non est, si per multos morbos atq; annos etiam superatos uitiosa menstrui qualitas, aut seminis quoq;, occulta permanserit. donec uel fortior effecta naturam superarit. quemadmodum in elephãticis, podagricis'ue hæreditarijs liquet, uel eam potiùs natura potentior reddita debellarit, penitusq; expurgarit. Perindè ac in uariolis, ac morbillis patere sæpenumerò potest. Quasobres non temerè Galenus g ait. {Qui minimè exercentur summa æstate, qùm uehementi calore urgentur, fontis aquã bibant, niuisq; usum uitẽt. Hæc.n. q̃uis protinùs nullam iuuenum corporibus sensibilem læsionem inferat: sensim tamen, occulteq; crescente uitio, quùm iam ætas progressu temporis inclinarit: articulos, neruosq;, & uiscera ijs morbis uexat, qui uel difficulter admodùm, uel omninò tolli non possunt. Neq; id quidẽ temerè. Nanq; ea pars corporis, quæ natura imbecillissima est, à lædente quolibet patitur. etc.} Iam ergo uides quomodo niuis læsio in iuuentute homini inducta sæpissimè ad senectutem usq; abdita reseruatur. Ad Quartum uerò argumentum dicimus minimè necessarium fore unumquenq; in uita huiuscemodi morbo conflictari. Tùm quia tametsi naturalem affectum diximus: Haudquaq; tamen omnibus eam qualitatem, infectionemq; inesse determinauimus. Cùm ipsos simpliciter semper dictos salubres, optime'ue cõstitutos exceperimus. In quorum profectò generationem quodlibet à natura uitium superatum esse, atq; ada mussim expurgatum supponimus. Aliter.n. semper sanum permanere, ex intrinseca aptitudine, ac naturali potẽtia, aptum dici non poterit. Tùm secundò quoniam usq; adeò magna menstrui sanguinis infectio, aut alijs fortassè uitijs adiuncta esse nonnunq̃; potest, ut insaluberrimum simpliciter semper corpus generetur, uel elephanticum, uel continuò leprosum, aut scabiosum, uel ulceribus, siue in capite, siue in cruribus, aut in alia quauis parte scatens, ut non modò insaluberrimum simpliciter semper nominandum tale corpus ueniat, uerũ & semper ægrotans. In hoc igitur quia semper natura uarijs morborum generibus occupata, non eiusmodi tantùm uitio, sed pluribus quoq; alijs succumbit: Nunq̃; poterit naturalem expultricem accersens, uariolas, aut morbillos, siue rossaliam generare. Tum tertiò prædictis morbis unumquenq; in uita uexari necessarium non est. quia uel febre, uel quopiã alio exitioso morbo, aut fortassis uiolentè, ob aliquam exteriorem causam præoccupari ad mortem põt: priùs scilicet q̃; horum tumorum ullus apparuerit. Cùm præcipuè non omnibus idem præfinitum uariolandi tempus sit. Quanuis.n. maxima ex parte in infantia, uel ad septimum usq; annum contingant. Nihilominùs tamen quibusdam in sexagesimo anno, nedùm intermedijs ætatibus, aduenisse compertum est. Quin & medicus quidã Neapolitanus (ut aiunt) ferè septuagenarius eiusmodi morbo cõuictus ĩterijt. Itaq; si priùs, q̃; talis feruor superuenerit, mortuus ille fuerit, absq; uariolis, & morbillis, atq; etiam rossalijs, ad aliud proculdubiò seculũ permigrasset.. Ad Quintum uerò sic respondebimus, dicentes mirum non esse bis, ter'ue ijsdem affectibus prehendi. Tùm primò, quia si exquisitissimus, feruor, perfectáq; expurgatio facta non sit (quia fortassis nõ adeò robusta uirtus fuerit, uel exterior irritans causa imbecillis, aut aliquod impedimentum superinciderit) iterùm secundò, ac rursùs tertiò natura commouere, atq; euocare pugnam potest, quò exquisitiùs à tali uitio corpus expurgarit. à qua quidem perfecta purgatione, salubriùs degere hominem, pro compertissimo habemus. Tùm etiam

g lib. de cibis boni & mali succi ĩ fine. & libello de renũ aff. dignot. & rem. cap. de aqua. in fine.

Niuis usus q̃; læsiuus.

Ad 4m.

.1.

.2.

.3.

Ad. 5m.

etiam secundò, quoniam possibile est primam ebullitionem (ut aiunt) perfectiuã esse. quemadmodum in exemplo musti à Principe assignato liquet. Quùm residentia sequitur, ac uinũ purissimum resultat. Secundam uerò ex humorum à uitiosis cibis genitorum praua qualitate, ac per hoc naturam stimulante contingere. Atq; hanc rursùs, siquidem ualida uirtus sit, perfectiuam euadere. uel fortassis hanc secundam, aut deniq; tertiam, uel (si quandoq; contigerit) quartam, possibileq; etiam est in optimè constitutis saluberrimis ue simpliciter semper dictis corporibus accidere, ex aeris epidemia quapiam corruptione, aut praua quadam abditaq; qualitate. Atq; hanc corruptiuam potiùs nuncupant, & maxima ex parte ad mortem, pestis instar, perducentem, feruoriq; uini similem: qùm corrumpitur, aut in acetum permutatur.

Ad. 6m. Ad Sextum quoq; dicimus, quoniam illud menstrui sanguinis residuum impurum, quod à natura expurgandum tali morborum genere quæritur, in uenis non est, sed praua præsertim qualitas in membrorum substantia remanens, & à primordijs impressa, necnon radicalis humidi, calidi ue innati excremẽtosa quædã portiũcula, sunt quas natura secernere intẽdit. Horũ uerò rõne humores, qui in uenis existunt, atq; in dies gignuntur, eadem inficiuntur qualitate. Idcirco non membri substantia feruet, sed humores in uenis infecti iam, mox uerò & ipsa etiam in membri substantia consistens caliditas incenditur, excandescitq;, ut feruere non indecenter dici queat. donec. s. impurioris partis expurgatio fiat, uniuersumq; ferè corpus immutetur, et calidi spiritus ue innati substantia rectificetur: discussis nimirùm non qualitate modò, at aliquibus quoq; minimis illius menstrui humoris impurioribus portiunculis, ipsi quidem purissimæ radicalis humidi substantiæ admistis. Quòd si non membri calorem, at membrum ipsum feruere dixeris: haud graue quidem loquendo peccatum commiseris.

Ad 7m. Ad Septimum uerò conuertamur, dicentes non esse necessarium ab ortu statim pueris aduenire, nisi quando dispositum corpus sit, naturaq; potentior reddita, & exteriores causæ irritantes opportunæ sint. Quæ pro uaria corporum dispositione, atq; aptitudine, in diuersis quoq; temporibus, aduenire solent. Vt huic in æstate, illi uerò in hyeme præparatum corpus existat. Quamobrem & plures homines uisi sunt, quos in æstate, ac feruentissima temporis constitutione, nulla febris, aut caloris excandescentia inuasit: Hyeme autem, & quo tempore alij salubriùs degunt, acutissima etiam febris aggressa est, aut etiam aliqua prædictorum exanthematum species. Itidemq; nonnulli reperiuntur, qui nil tempore pestis passi, dein uerò saluberrimo succedente tempore, uarijs morbis, ac pestifera etiam febre correpti sunt. Cùm in corpore duntaxat disposito, ac parato anchoras suas iacere uel Galenus [b] ipse cõprobarit. Eodẽ igitur modo nõnullis in infantia, nonnullis uerò in iuuentute, aut alijs ætatibus sic dispositum corpus reperitur: ut tunc, & non alia ætate prænarratum sanguinis menstrui uitium à natura expellatur: ut uariolæ, uel morbilli, aut alia deniq; exanthemata (quouis nomine appelles licet) generentur.

[b] p°. de diff. febriũ cap. 4. & li. de morb. causis cap. 2.

Ad 8m. Respon°. pª. Ad Octauum prætereà sic respondebimus: uerum. s. esse admittentes, menstrualem infectionem à mundi prima origine extitisse. Attamen non adeò malignam, ob exquisitiorem ab illis obseruatam uictus rationem, fuisse: Quemadmodum nostro corruptissimo seculo contingit. Qua de re nõ sic natura à uix effatu digna malitia (ueluti nunc) irritabatur ad eius purificationem. Cùm penitùs abdita, & à temperamenti robore superata recũberet. Præsertimq; in temperata Græcia, & magis in temperatissima Hippocratis regione in quibus quidẽ plurima (Galeno [i] referente) corpora temperata inuenta sunt. tùm ob aeris temperiem, tum

[i] 2°. de tuẽda ualetudine cap. 13.

etiam ob exquisitissimam antiquorum uictus rationem. Indeq; semen, & menstruus quoq; sanguis purior. Etenim quicunq; rectiori utitur regimine, rectiores etiam humores hunc gignere cui uis perspicuum est. Eoq; magis, quò temperatius corpus extiterit: Quam ob rem tametsi antiquissimus hic morbus dici potest: Græcis tamen (è quibus omnis ars principium, & perfectionem recepit) rarissimus intantùm fuerat, ut non (ueluti nos) naturalem ferè morbum cognoscerent. at exitiosæ potiùs febris, pestiferæ'ue nonnũq; adueniens symptoma, & initium reputarint. Nouum ergo non simpliciter, sed aliqua ex parte, pronuntiauimus. Videlicet quia non sic ueteribus communis, nec adeò pernotus fuit. Possibile autem est ex cœlesti 2ª. quapiam abdita causa, influxu'ue nouam esse huiusmodi corporum, siue menstrui sanguinis, aut etiam seminis infectionem. Vt quæ antiquitùs in pestilentibus duntaxat febribus, atq; natura malignis adueniebant, Nunc pluribus (impressa iam ea infectione, ut posteris communicetur) naturaliter contigant. Multos enim nouos, & ueteribus prorsùm ignotos morbos nostra ætas experitur. quemadmodum contrà, priscis quidem plurimi accidere consueuerunt, hodierno tempore penitùs incogniti (perindè ac ab ijs, in alio tumorum catalogo recensebimus.) Iidem nihilominùs humores, eademq; hominum species, atq; idem sol, & luna à mundi prima origine, ad nostra usq; secula sunt. Fortassis autem non secùs ac de Gallici uocati 3ª. morbi ortu nonnulli referunt: Ita & huiusmodi specialium exanthematum origo prima fuit. Ex celeberrima enim quadam meretrice, cum qua elephanticus quidam concubuerat, uenerea nunc dicta lues originem suam primam duxisse referunt. quoniam scilicet ab elephantici concubitu, plurimi deinceps coeuntes, in illius utero impressam malignitatem susceperunt. Quam & hi mulieribus alijs, illæq; iuuenibus adeò communicarunt, ut in uniuersum ferè orbem tale contagium à Valentia Hispaniæ Ciuitate exordiens extensum sit. Nouus ergo hic morbus, & ueluti quidam filius elephantiasis spurius, celeriùs tamen contagio inficiens, præsertim circa sui ortus initia, genitus est. Cui non corporis modò aptitudinem, at cœlitùs quoq; aliquam eo tempore defluentem dispositionem suppetias tulisse autumo. Aliàs enim pluriès elephantiosi cum fœminis coiuerunt, Haudquaquàm tamen huiusmodi morbus genitus apparuit. Quòd si (ut alij uolunt) ex nuper inuenta quadam insula ueteribus incognita: ubi frequentissimus, uti endemius morbus, est, in hanc quam nos incolimus habitabilis terræ portionem, per Hispanos, qui illùc nauigarunt, importatam apparuisse huiusmodi luem crediderimus: magis adhùc quod de cœlesti dicimus influxu, aerisq; peculiari contagio, pro morbi prima, & antiquissima origine, comprobatur. Quemadmodum igitur uenerea iam dicta lues ex elephantiasi sub tali cœli costitutione orta uehementiùs, ac celeriùs mouetur, & hominem excruciat, celerioriq; contagio inficit, Adeò ut ab elephantiasi longè diuersum affectum quisq; iudicet: Ita mirum non esse debet, si uel ex quopiam degenerans morbo, aut pestifera febre talis infectio, in hominum corporibus, aliquo sub cœli statu inceperit, mox uerò deindè maiori contagio non eos modò, qui cum infecto conuersati sint, sed ipsos etiam hæredes afficiat. Videmus enim aliquos podagricos, non à patre, sed prauo ipsorum regimine redditos, dein uerò filijs, ac nepotibus etiam podagram communicasse. Cur igitur alijs uel frigidis affectibus hæreditate quadam descendere licet: Variolis autem, ac morbillis calidissimis, & exquisitiùs afficere substantiam nostram potentibus non licebit? siue à cœlo siue à terra primam suæ generationis originem susceperit? A qua uis autem cau-

Gallici morbi origo prima.

Gallicus morbus filius spurius elephantiasis.

Opt.m ex.m

sa inceperit: idipsum nostro, & Arabum quoque scriptorum seculo compertissimum est: quasi Dei filium uulgò nuncupari eum, qui ab huiusmodi exanthematum speciebus intactus, immunisque euasit. Cuiusmodi rem à nullo ueterum Græcorum, aut Romanorum scriptam esse inuenimus. E quibus quidem præostensis adhuc sequitur, eius infectionis ratione, aut nullum, aut phœnice (ut dicitur) rariorem hominem saluberrimum simpliciter semper, optimeque constitutum nostro æuo inueniri. Salubrem uerò simpliciter multùm, qui alia qua uis intemperie, aut uitio destitutus sit, hac duntaxat menstrui qualitate reseruata, quanquàm rarissimè, reperiri tamen aliquandò contingit. Reliqua uerò omnia, uel neutra simpliciter, uel (quod frequentiùs contingit) insalubria simpliciter nata sunt. Cùm non à menstruo tantummodò sanguine, sed à uirili etiam (ueluti prædictum est) semine tam huiusmodi uitium, quam reliqua multa originem duxisse consueuerint.

Ad.9^m.

Ad nonum uerò respondemus: Azarauij priùs sententiam perpendentes. Etenim an uerum sit experti non sumus, nec alium ex antiquis authoribus id dixisse uidimus. Auerrhoes [k] tamen ut rationabile dictum approbat, ac se expertum ait. {Cùm fiant mutationes tempore crisis annorum (ut subdit) quod natura ordinauit: & hoc testificatur mirabilis Zacharam (intelligo Azarauium) & ego expertus sum.} Est autem annorum crisis (perindè ac ex Galeno,[l] quin & ipso etiam Hippocrate [m] interpretari possumus) pro quatuor ætatum diuersitate. Prout illarum temperamenta uariantur. Quam obrem si prima die menstruationis conceptus embrio sit: In pueritia, ad annum uidelicet duodecimum usque, leprosum fieri, elephantiosum'ue determinauit. Quoniam prima die maior est sanguinis malitia, Cùm ab initio quod molestius est, impuriusque à natura eijciatur. Hac de causa non potest longiori tempore perdurare, quin temperamentum naturale superetur. Eóque citiùs aduenit, quò imbecillior pueri natura fuerit. Meliùs autem, aptiusque dixisset, si ad pubertatem usque protulerit. Quæ à quintodecimo circiter anno exorditur. Vt primam hanc ætatem ad quartumdecimū usque annum determinarit. Et si quia certo annorū numero determinari ætates nequeunt; ad duodecimum, uel quartumdecimum protulisse parùm interest. Qui uerò in secunda menstruationis die concepti sunt: quoniam non adeò malignus qui excernitur sanguis est, diutiùs quidem abdita sæuities illa remanet: ut in prædicta ætate discooperiri adhuc nequeat. Quoniam uerò in pubertate magnæ fiunt (Galeno [n] docente) corporis mutationes. tunc enim (prout aliàs [o] inquit) effulgescentiæ caloris gignuntur. Idcircò tunc temporis etiam elephantiasis, lepra'ue à Barbaris nuncupata propalatur. Quòd si non ab ipso statim pubertatis initio: In ea tamen ætate, quæ à quintodecimo anno, uel (ut ipse Azarauius ait) à tertio decimo ad uigesimum quintum usque protenditur, fiet. Pubertatis enim tempus (ait Galenus [p]) est post quartumdecimum annum, usque ad uigesimum quintum. Sin uerò in tertia menstruationis die conceptus embrio fuerit: In iuuentute potiùs discooperiri uoluit. Cùm remissa eius sanguinis malitia sit. Itaque à uigesimoquinto anno, uel uigesimo sexto, usque ad trigesimum quintum, seu trigesimum sextum, huiusmodi morbus comparere solet. Quinta enim septimana (uti Galenus ait [q]) hæc ætas terminatur. Nil autem refert (ueluti iā iā diximus) unum, aut duos annos adiungere, uel demere. Cùm has ætates certo annorum numero circunscribere, quemadmodum nonnulli fecerunt, Galeno admonente, [r] non deceat: nisi fortè in latitudine quadam. In iuuentute igitur elephantiasis lepra ue detegitur, ob mutationem ex humido in siccum. quia calida & sicca temperies adustionem efficiens resultat. Sin autem in quarta die

conceptus

k 3°. colliget ca. 7. post principiū.

l lib. 3°. aphoris. cō. 28. 2[1]. eiusdē 45. 5[1]. eiusdē. 7° Et. 6. de morbis uulgaribus commentario p°. cō. 26. libro de salubri diæta cō. 7. et alijs pluribus loc.

m Ibidē & lib. de carnibus uersus finem.

n 3[1]. aphoris. cō. 28 in fine.

o 6. epid. cōmētario p°. cōm. 4°.

p 5[1]. aphoris 7° in fine.

q 3[1]. aphoris. cō. 30. in principio.

r 6°. de tuenda ualetudine post principia.

conceptus embrio fit. Cùm fatis diminutum eiuſmodi ſanguinis uitium remanſerit: tam citò naturam ſuperare non ualet. Niſi diuturno tempore atræ bilis copiam aceruarit. tuncq; iam ſupra naturæ uires poterit. Ab anno ſcilicet trigeſimo quinto, uel trigeſimo ſexto, ad annum uſq; quadrageſimum octauum, uel quadrageſimum nonum, aut etiam quinquageſimum. quæ quidem ætas conſtituta, uel ſemicana, crudáq; ſenectus, ab Hippocrate, ac Galeno [s] appellatur. atq; in duabus poſt quintam ſeptimanis (Galeno met [t] didaſcalo) terminatur, atræ bilis copiam, quàm præcedentes ætates, magis aggregans. [u] Qui autem in quinta die cõceptus ſit: Cùm maxima ex parte perpurgatus uitioſus ille ſanguis ſit, ſi quid remanſerit quidem, ad uariolas potius, ac morbillos, uel Græcorum fortaſsè lepram, quàm elephantiaſim, Arabum ue lepram perducetur. Nec enim in ſenectute quùm iã pituita plurimùm abundare inceperit, calorq; diminui, huiuſcemodi Arabum lepra generari poteſt. Ni fortaſſis in præcedentibus iam ætatibus anchoras ſuas iecerit. Ad aliam ergo ætatem Azarauius, poſt quadrageſimum octauum annum, non pertranſiuit. Hæc porrò uoluimus dixiſſe pro Azarauij ſententia ab Auerrhoe [x] comprobata. Nos autem (ut ſupra iam diximus) experti non ſumus, difficillimumq; (ſi rectè perpenderimus) eſt, ut experimento ſæpiſſimè fallaci cognoſcatur. Etenim ſi nõnunq; id accidiſſe compertum ſit, per accidens tamen contigiſſe poteſt. Cùm iuxta uariam temperaturam, menſtruiq; malitiam, ſiue in prima, ſiue in quarta die conceptus embrio ſit, pro uaria quoq; regione, ac uictus ratione diuerſitas hæc aduenire queat. Rariſſimè autem huiuſmodi morbus elephas inq;, lepra ue à Barbaris dicta oritur. Cumq; aduenit pauciſſimi ex ijs qui affecti ſunt in medicorum examen ueniunt. Cum Sancti Lazari procuratores præripiant, extráq; urbem ſecludant. Qui uerò à medicis opem efflagitant, quoniam adulti iam plures ſunt: rarò matres uiuentes adhùc habent, à quibus conceptionis horam, an menſtrui tempore facta ſit, uel non, diſquiramus. Quin ſi hæ ſuperſtites adhùc ſunt, nil certi maxima ex parte proferre ualent. Cum uel conceptionis horam ignorarint, uel ſi menſtruorum tempore facta ſit, diem non ſcripſerint: aut fortè, quia ſtatim ſuppreſſi menſes ob conceptum ſunt, finitam eſſe purgationem reputarint. Et nos puerulum quidem triennem elephanticum aliquandò uidimus, natúq; paulò maiores. Vnde autem aduenerit, cognitu non difficillimum modò, ſed impoſſibile fuit. Quinimmò (ſi exquiſitè perlibrarimus) cùm incipientibus quoq;, nedùm ceſſantibus menſibus conceptio fieri naturaliter ſoleat, Quicunq; incipientibus conciperentur, leproſi, pro Azarauij ſententia, euaderent. Id enim ex menſtruo ſanguine deterius, quod ab ipſo ſtatim initio natura ſecernere tentarit. Quod ſi à ſemine concoqui, atq; elaborari adamuſſim id poteſt: Cur & illud quod in ſecunda, uel tertia, aut etiam quarta die expellitur, ab eodem ſemine concoqui, & exquiſitè elaborari nequit? Itaq; (ut ad argumenti uim conuertamur) pro iam dictorum, atq; aliorum quoq; multorum uarietate tùm lepra, tùm uariolæ, aut morbilli diuerſimode generari queunt. Quanq; lepra elephantiaſis ue magis in iuuentute, crudáq; nonnunq; ſenectute accidere ſolita eſt. Ob nimiam uidelicet atræ bilis copiam. Variolæ autem frequentius in pueritia, magisq; in infantia, ob intẽſiorem corporis cum calore humiditatem. Quorum profectò ratione, maior putredo, atq; ebullitio fieri ſolet. Qua de cauſa, quoniam ſcilicet infantibus, puerulisq; familiarior morbus eſt: cùm Plinius (quemadmodum anteà [x] tetigimus) Boas, ipſas rubentes papulas nuncuparit, pueruli fortaſſis mala omnia buas, ſiue ob illorum balbutiem, repetita prima ſyllaba Bubuas uocare docentur. Quoniam uerò nõnulli bouas etiã dicũt,

s p[1] aphoriſ. 13° & 2[1]. progn. cõ. 69: & 5°. ſalubriũ. in fine.

t 3[1]. aphoriſ. cõ. 30. circa princ[a].

u ut ibidem & 2[1]. art. medicæ tex. 44. 48. & libro de atra bile cap.

x 3°. colliget. ca. 7°. poſt principiũ

Elephas cui ætati familiarior.

Variolæ qua ætate frequẽtiores.

x ſuprà fo. 138.

Inde opinor Neapoli Bonas nuncupare consueuerunt: quasi boas, siue boonas, uel (quod potiùs reputo) bouas mutata litera { u } in { n } ob alicuius primi scriptoris defectum. quod nomen deinceps ab alicuius medici ore promanans, in uulgarium consuetudinem permigrauit.

Ad.10m. Ad decimum quoq; promptissima solutio occurrit. quoniam quicquid uitij ex utero relinquitur, in pennas, uel pilos, ungulasq́;, aut cornua permutatur. Id quod paucissimum quoq;, & uix effatu dignum in illis est; ob eandem causam: quia scilicet in eadem quoq; maxima ex parte conuertebatur. Adde ꝙ nec ulla uictus mutatio facta in illis animalibus est: quemadmodum hominibus contigisse prædiximus. E qua maximam principij partem huiuscemodi affectus generationi exhibitam retulimus. Idcircò talis uariolarum, siue morbillorum generatio necessaria in alijs animalibus non est.

Ad.11m. Ad undecimum deniq; argumentum respondemus, dicẽtes in alijs quidem siue pustulis, siue quibusuis cutaneis morbis necessariam non esse febrem ac feruorẽ, uel non adeò ualidam: Cùm nonnullos in uenis præcipuè contentos, aut nuper inspersos humores expurgandi necessitas insit. Hìc uerò quoniam eius quoq; impuræ humiditatis, ac uitiosæ qualitatis in ipsa solidorum substantia à generationis initio infixæ, tenaciterq́; adhærentis mundificatio complenda est: Idcircò necessarius omninò feruor, ac febris est, quin sæuissima quoq;, & periculosissima symptomata (uelimus, nolimus) adueniunt. In lepra uerò à Barbaris uocata, etiã si ex generatione ortum hæc habuerit: quemadmodũ prædictũ iam est, necessaria tamẽ febris non est, aut feruor. Cùm non expurgatio prauæ illius qualitatis, ac malignæ humiditatis superante natura fiat: Verùm corruptio potiùs membrorum substantiæ, nedùm in uenis contentorum humorum fit, ac uictoria eiusdem, quæ sensim detegitur, qualitatis contra naturam. Haud parùm ergo uariolæ (post quas mundum, ac salubrius maxima ex parte corpus remanet, ni pestilentis aeris uitio aduenerint) à lepra elephanteúe, morbo quidem satis tyranno, atq; ad mortem usq; concomitante, differũt. Hæc autem obiter, & ulteriùs q̃ opinabamur, dicta nunc sint, propter eos, qui uariolas, & morbillos à menstrui sanguinis uitio superuenire posse, toto pectore, omnibusq́; neruis obnegarunt. RELIQVVM Est (si quæ

Vari. promisimus complere uoluerimus) de uaris, unde uariolæ nomen deductum esse prædiximus,

Ionthi unde. nonnihil adiungere. Hos ergo Græci ἰόνθους uocant: quoniam scilicet instar ὄιθου, idest fi- .1.

y lib. 24. lectionum antiquarum cap. 26. mi, dehonestamento faciei (Cælio [y] referente) sint: eamq́; conspurcent. quò ὀνθιλεύειν dicitur. Vel alia fortassis ratione: quoniam scilicet in ætatis flore, qui Græcè ἄνθος appellatur, .2.

protuberent. Quo Ionthi nomine primùm quoq; prodeuntes pilos nuncupare solent: ἀπὸ τοῦ ἰέναι quod est, uenire, atq; egredi, & ἀνθεῖν, quod est, efflorescere. Inter ea uerò nomina Ga-

z 2°. meth. cap. 2. circa medium. lenus recenset, [z] quæ nec locum affectum repræsentent, neq; causam, quæ eos effecit. Subindicare nihilominùs affectam sedem id nomen potest: eo ꝙ faciei morbo impositum est. De quo

a 5°. de compo. med. secũdũ loc. cap. 3. et libro. de rem. parat. fac. cap. 51. sic interdùm Galenus [a] quoq; ait. { Tumor durus, & paruus in faciei cute oritur ionthos ap- „ pellatus: à crasso uidelicet succo congregatus. } Differunt autem ab eo ficosi tumores (Per- „ indè ac posteà Galenus subdit) eo ꝙ non solum crassus sit, qui hos tumores efficiat, humor: „ Sed & serosa tenuitate participet. ob quam etiã citò exulcerantur, si nõ appositè curentur. etc. „

Ficosi tumores. Ionthus ergo, uarusúe, quoniã serosæ huiusmodi tenuitatis expers omninò est: Idcircò pruriginosus nõ est, neq; ad sui scalpturã stimulans.

ἄκνη. Vnde ἄκνη etiam à quibusdã (Aetio [b] teste) nominatur, siue ἄκνα, q̃q̃; Hermolaus [c] nõ ἄκνας legit, sed ἀκμάς. ut sic uidelicet huiusmodi affectus uulgò à Græcis nũcupetur, quoniã in uigenti maximè ætate, quæ ἀκμὴ dicitur, prouenire cõsueuerit

b lib. 8 cap. 13.
c In glossematibus ĩ Pliniũ.
ἄκμη.

cõsueuerit. Galeno aũt Paulus,[c] ac magis ipse Aetius[d] subscripserũt. Celsus uulgo notas affectiones tam uaros, q; lenticulas dit. quas quidem curare penè ineptias esse ait: nisi fœminis, à quibus eripi cura cultus sui non potest. Dicuntur autem à Latinis uari fortasse quia uarios homines ostendunt. Siculos enim anteà[f] quoq; Cælij rhodigini[g] testimonio diximus, consuesse ionthos qui sese in naso ostentant, ἰόνθους appellare, idest uanos, mendacesq; : quia id genus homines per ea naturæ indita planè significarentur. Arabum Princeps[h] (ut mihi uidetur) bothor lenes, siue lacteos, appellat. Varis enim siue ionthis illorum bothor definitio cõgruere quadantenus uidetur: quanq; deinceps curatio non ionthis, at ephelidibus propria sit. Quoniam non mollientibus, atq; unà discussorijs medicamentis (ut ionthorum curatio est) sed resoluentibus, insimulq; desiccantibus occurrit. Mirum uerò non est. Cùm non semel diuersi generis morbos commiscere consueuerit. E præscriptis ergo patet Marcellum Virgilium[i] à uero mirũ in modum aberrare, dum ionthos non tumores pustulas'ue, at pustularum exanthematum'ue cicatrices esse, Pauli etiam sententia, opinatur. Parui enim tumores sunt à crassis humoribus geniti, ac per hoc duri, quemadmodum prædiximus. Quamobrem inter frigidos tumores reducendi, omni reiecto scrupulo sunt: præcipueq; callosi. alijs enim aliquandò solet nonnihil inflammationis adiungi. Sed tunc simplex uarus non est. Verùm enimuerò de his intantùm hoc loco dictum sit. Nãq; productus hucusq; sermo est. quanuis de epinyctidibus loquendum fore statuerimus: Quia diuersa Celsi, ac Plinij, et Pollucis etiam epinyctis, à Pauli, atq; Aetij epinyctidibus uisa est. Propterea & horum, atq; illõrum epinyctides contemplari operæpretium duximus. Quoniam uerò Arabes, & præsertim Razes, atq; Princeps sub esseris ab ipsis uocatis Pauli epinyctidas comprehenderunt. Idcircò quid sint esseræ pluribus ostendisse necessarium fuit. Rursus quia Princeps caput habet de benat, seu planta noctis, quæ aliqua ex parte cum epinyctide congruit: ob id etiam de uocatis ab eo benat noctis locuti fuimus. Atq; huius deindè causa de ipsis quoq; desudationibus siue sudaminibus. Cùm nonnulli Benat noctis, non epinyctidas, at Græcorum ἱδρῶα, Latinè uerò sudamina esse crediderint. Quoniam uerò his sudaminibus exanthemata similia esse Celsus posuit: Nonnulliq; benat noctis Auicennæ, Celsi exanthematibus respondere uoluerunt: Idcircò de exanthematibus etiam loqui consequentiæ necessitate ducti fuimus. De quibus deniq; sermocinati, species adhuc nonnullas percurrere decreuimus. Inter quas & uariolas, & morbillos, & robeliam, siue rossaliam inuenimus. Quæ de re neq; sub silentio præterijsse huiusmodi exanthemata libuit. Rursus quoniam hoc loco nos singulorum tumorũ causas, pro septima Principis præposita[k] distinctione, uestigamus: Quò deinceps an calidi, an uerò non calidi sint pernouerimus. Eapropter horũ quoq; exanthematum generationem disquisiuimus. In cuius examine uariolas ex putrido magis sanguine fieri, Morbillos autem ex bilioso, Robeliam uerò, siue Rossaliam ex tenui feruentiq; nihilominus sanguine, haud maligno, inuenimus. Adeò ut necessariò in calidorum, quinimmò feruentium tumorum albo connumerandos huiuscemodi affectus decretũm sit. Demùm quia uariolæ nomenclaturam à uaris, quibus similis aliquandò sit, deductam esse nonnulli autumant. Ideò & de uaris quoq; obiter hic nonnihil tetigisse opportunum fuit. Quos tamen inter frigidos deniq; tumores adnumerandos præsertimq; callosos recensuimus. QVIBVS tandem enucleatis ad quintũ & trigesimum ex Galeno propositum tumorẽ pertransire tempestiuũ est. Dothienem scilicet. de quo quidem, libro, quem interpretamur, de tumoribus inquàm præternaturam, sic

c lib.3.cap.25.
d lib.8.cap.13.
e lib.6.cap.5.
Vari unde
f supra fo. 185. linea. 12.
g lib.24.ca.26.
h 7a.4l.tr.3.c.5
Bothor lenes.
Bothor lactei.
Contra Marcellũ Virgiliũ
i In cõmento Dioscoridis lib.p°.ca. 53. de lilino unguento.
Epilogus.
k supra fo.76. 27.
Tumor 35.
Dothien.

post nominatas myrmecias, acrochordones, psydraces, et epinyctides, quas omnibus notas esse affectiones prædixerat: statim subdit {γνώριμος δ' οὐχ ἥκιστα καὶ ὁ δοθιὴν ἐστίν.} quod est {Notus uerò non minimùm est etiam dothien, furunculus'ue.} Quibus me Hercule Galeni uerbis intellectis, non uehementer admirari, simul ac non dolere nequeo maximam nostri seculi infœlicitatem. ut in quo uarijs, & innumeris ferè morborum speciebus continuò uexamur, præsertimq; ob deprauatam uictus rationem, huiusmodi tumore indies affligimur: adeò ut notissimus proculdubiò affectus sit, Nomen tamen eius non secùs atq; epinyctis, & psydracion plurimis adhùc in ambiguo sit. Vt inde morbi proprium caput, & curationis methodum apud Latinos, atq; ipsos etiam Latinè loquentes Græcos, aut Arabes inuenire difficilimũ nobis fiat. Marcellus.n. Virgilius uir alioquì tùm Græcæ, tũ Latinæ linguæ peritissimus hallucinasse penès huiusmodi Græcũ nomen {δοθιῆν} uisus est. In primis enim non eos modò tumores, quos Græci chœradas uocant, sed ab illis etiam nuncupatos dothienas, à Plinio Latinè strumas, absq; distinctione, appellari ait.[l] Mox uerò deinde, quanq; huiusmodi Plinij traductionem minimè comprobauit (longo enim interuallo dothienes à strumis differre non temerè uoluit) Nihilominùs tamen in eam, quam refutauit, interpretationem cecidit. Adeò ut pro dothienibus apud Dioscoridem aliquandò[m] strumas Latinè conuerterit, nonnunq;[n] uerò, ut inconstans in huiusmodi Græci nominis interpretatione existens, furunculos Latinè traduxerit, interdùm[o] autem nominis Latini ambiguitatem ueritus, pluribus quidem dictionibus circũscripserit. Veluti qùm Græcè Dioscorides habet.[o] {φύματα, καὶ δοθιῆνας} Marcellus Latinè interpretatus est {tubercula, & in carnosis partibus ex crassa materia tumidi abscessus.} Quinimmò, quod peius est, in eodem capite[p] reprobatam à se Plinij traductionem omninò sectatus, cùm {δοθιῆνας} priùs,[q] dein[r] uerò {χοιράδας} in textu noster Græcus Dioscorides habeat: utrunq; {strumas} ipse traduxit. Bifariàm igitur peccat Marcellus, dum {δοθιῆνας} Latinè {strumas} nuncupat: tùm quia in id incidit, quod à semetipso reprobatum aliquando[s] est, tùm ante id, quoniam Plinij sententiam esse hanc reputauit. Id quod proculdubiò falsissimum est. Nam si quæcunq; Plinius dixit, à Dioscoride transcripsisse, uelut eius interpretem hunc uolueris, Cùm quæ de Galbano,[t] Pycnocomo[u] Sale[x], atq; aphronitro[y] Dioscorides ad dothienas ait: ad furunculos Plinius[z] applicuerit: non hercle strumas, at furunculos potiùs à Plinio uocari Græcorum dothienes agnoueris. Ac præsertim in eodem considerans capite seorsùm furunculos, atq; strumas nominasse.[a] Sin (quod potiùs reputo) non semper Dioscoridis interpres Plinius est: sed ab eo, atq; alijs etiam plurima præsidiorum genera transtulit. Quid mirum si quodpiam remedium Dioscorides uni morbo applicuerit, Plinius tamen alteri, cui & conferre quoq; potest, ascripserit? Cùm nullum penè præsidium uni duntaxat morbo sic proprium sit, quin alteri, atq; etiam pluribus conferre queat. Nil ergo miri est, si asphodelum, ac fici, & caprifici grossos Dioscorides[b] dothienibus furunculis'ue conferre ait: Plinius[c] tamen, nulla de furunculis mentione facta, strumis congruere testatus est. E quibus fortasse, aut similibus deceptus Marcellus Græcorum dothienas à Plinio strumas nũcupari existimauit. Cum ergo sexcentis in locis Plinius de furunculis seorsùm à strumis meminerit, Græcorum dothienas ab ipso furunculos, quemadmodum à Celso etiam, uocatos: Græcorum uerò chœradas, ab ijs strumas nuncupari certo certius opinor. At hæc obiter, ne quispiam in nomine decipiatur, Plinium (Marcelli dogmate) sectari

Contra Marcellũ Virgiliũ

l lib. 2°. ca. 156. de asphodelo.

m ut lib. 2°. ca. 141. de nasturtio in fine & lib. p°. cap. 149. de ficis, post prin.

n ut lib. 2°. cap. 76. de tritico & lib. 4. cap. 165. de Pycnocomo.

o ut libro. 2. cap. 156. de asphodelo ante medium.

p lib. p°. ca 149 de ficis.

q post prin[a]. cap.

r post medium.

s li. 2°. cap. 156. de asphadelo uersus finẽ cõmẽti.

t lib. 3. cap. 89.

u lib. 4. cap. 165

x lib. 5. cap. 80.

y lib. 5. cap. 85.

z lib. 24. cap. 5. de galb. de pycnocomo. aũt li. 26 cap. 12. de sale li 31. ca. 9. de aphronitro lib 31. ca. 10

a ut lib. 20. cap. 17. post prin[a]. li. 24. cap. 5. uersus finẽ li. 28. cap. 7. uersus finem.

b lib 2 cap. 156. de asphodelo. at de grossis lib. p°. cap. 149.

c. lib 22 cap. 12. de asphod. 53. de gros. lib. 23. ca. 5.

ſectari exiſtimans, uſq; adeò dicta nunc ſint. Quæ autem maioris ſunt momenti proſequamur. { Paſſim ergo, & in quacunq; parte, ac maximo incommodo naſcuntur (perbellè Plinius[d] ait) qui furunculi uocantur: mortiferum aliquando malum confectis corporibus.} In quacunq; ait parte.ſ.corporis naſci. Quamobrem inter nomina ponitur {δοθιῆνι} à Galeno,[e] quæ nec locum affectum repræſentant, neq; cauſam, quæ morbos effecit. Mortiferum uerò aliquandò malum eſt, qùm uidelicet multùm inflammati ſunt, ac profundiùs conſiſtentes. {Mitior enim huiuſmodi tumor eſt (inquit Galenus,[f] cui Paulus[g] ad uerbum ſubſcripſit) quùm in ſola cute conſtituitur, Malignus uerò, quùm profundiùs magis'ue in altum conſtiterit.} Vidimus autem huiuſmodi: & quidem extremè malignos dothienes diebus elapſis quendam ferè ſexagenarium plurimos inſimul obſidentes, in multis quidē thoracis partibus, ac brachijs etiam, et hypochondrijs adeò altè obortos, ut uix in exterioribus tumor effatu dignus appareret. Magis tamen ex rubore, ac duritie unà cum aliquantulo dolore affectus deprehendebatur. quo mox diſſecto maxima puris, & quidem craſſiſſimi copia emanabat; donec ampla cauitas, ac fouea, fieret. Vnde medicorum fœx, ac ineptiſſima chirurgorum grex anthracem ab antro nuncupare, nobis interim ſubridentibus, minimè deſiſtebat. Vſq; adeò nihilominùs maligni erant, ut promptiſſimè gangrænām efflagitarint, & quibuſlibet demùm præſidiorum generibus medium unguem porrigentes, plurimiq; continuò uoui renaſcentes, ac uix aliquibus ex primis ad ſanitatem reductis, ualidiſſima cum febre, affectum hominem ad Iouis cœnam, quanuis inuitum, & omni penitus appetitu deſtitutum tranſmiſerunt. Interdum uerò abſq; ulla ferè, aut q̄ minima inflammatione roborati dothienes oboriuntur. Qua de re duplex horum genus eſſe Galenus[h] ait. {Aliqui enim (ut quiſpiam dixerit) ἰονθώδεις, Latinè uaroſi, duri, & ægrè concoctiles: aliqui uerò inflammati, in quibus aliquandò etiam febres conſiſtunt, & tumor in magnitudinem excreſcit, & in pus tranſmutatur} primum genus nonnulli clauum, aut ſpinam appellare conſueuerunt. Quanuis autem ex ſimilibus, aut natura uicinis humoribus ijs, ex quibus uari generantur, furunculos etiam fieri Galenus[i] prædixerit: Haud quaq; tamen ob id ex eodem penitùs ſucco generari furunculos, & uaros opinandum eſt. Cū inter calidos tumores furunculi, quemadmodum inter frigidos uari numerandi ſint. Verùm ex craſſiori ſanguine, ac pituitoſo, uel fortaſſis etiam atrabilario, dothienes furunculos'ue generationis originem ſuſcipere, uaros autem ex pituita, cui nonnihil atrabilarij craſſioris'ue ſanguinis admiſceri conſueuit, factos eſſe reputo. Adeò ut, quia in his pituita ſuperabundat, in illis uerò ſanguis, hos ex calidorum, illos uerò ex frigidorum albo deleuerimus. Idcircò & Galenus[k] dothienes, & phymata, de quibus poſteà ſermo fiet, inflammabundos affectus nūcupat. Pauluſq;,[l] ac Arabum Princeps[m] inter calidos hunc tumores connumerant. Inquit enim Princeps: {Aldemenul (ſic enim Græcorum dothienem Arabes uocant, ſiue abſq; articulo demenul) iterum ſunt de genere exiturarum. Et plurimum eorum fit ex malitia digeſtionis ex motibus ſuper repletionem, & quæ currunt curſu illorū} Razeſq; ante ipſum ſcripſit[n] {Adememil (ſic enim ab eo nonnunq; uocatur) eſt genus apoſtematis calidi, quod multiplicatur in eo, qui multùm utitur cibis multiplicātibus ſanguinem plurimum.} Alibiq;,[o] ſub nomine Carbunculi, ait {Carbunculi ex multo ſanguine, & uectatione, & labore poſt ſaturitatem oriuntur.} Hinc uulgares noſtri uocare conſueuerūt {Carbuncho.} Quo in nomine, priùs q̄ dothienis naturam exquiſitiùs ueſtigemus, commorandum quadantenus uiſum

eſt

d lib.26.ca.12. poſt principia.
e 2°.meth.ca.2.
f lib.de tu.præt.nat.cap.17.
g lib.4.cap.23.
Hiſtoria.
h 5°.de cōp.me. ſecundū loc.cap.3 poſt principia.
Clauus.
Spina.
i Ibidem.
Furunculus ſiue Dothiē calidus tumor.
k li.de tu.præt.nat.cap.18.
l lib.4.cap.23.
m Infra cap.33. & 34.
Aldemenul.
Demenul.
Ademenil.
n lib.diuiſ.cap.131.
o lib.7.ad Manſorem cap.10.

est, Præsertim quia Razes q̃ plurimis chirurgiculis non paruam errandi, ac uarios morbos cõmiscendi ansam præbuit. Ἄνθραξ enim Græcè dictus affectus (quem ordine decimum anteà [p] declarauimus) Latinè carbo dicitur, quia scilicet instar igniti carbonis prunæ'ue comburat, ac demùm ut extinctus carbo niger euadat. Ex combustis enim lignis factus carbo apud Græcos ἄνθραξ nuncupatur, à cuius similitudine huiusmodi morbus nominatus etiam ἄνθραξ est, eademq; ratione ab Arabum Principe [q] pruna, & ignis persicus uocatur. Idcircò non temere à Galeno [r] inter ea nomina quæ à similitudine imponuntur connumerata hæc dictio est. Razes autem (uel eius fortasse ineptissimi traductores) Libro Diuisionũ [s] uocato, erysipillam, & ignẽ persicum, utroq; insimul nomine, prædictum Græcorum anthracem appellat. ad Mansorem uerò scribens [t], ignem persicum duntaxat eundem nominat. In confusissimo autem continente satis uaria, & inconstanti nomenclatura describit. Aliquandò enim, uel in eodem capite, [u] modò ignem sacrum, modò ignem persum nominat. Aliquandò autẽ Galeni uerba [x] transcribere conatus, in uno insimul etiam capite, [y] priùs [z] erysipillæ nomine, deinceps [a] uerò ignis sacri dictione circũscribit. Quodq; peius est, in eodem quoq; capite, idem nomen scilicet erysipilla, non modò pro Græcorũ anthrace, sed etiam subinde pro erysipelate, [b] atq; interdùm pro herpete [c] capitur, addita nihilominùs dictione {procedens} ut Græcorum herpes, apud eum {erysipilla procedens} nuncupetur. Anthracis autem uoce [d] Razes eam uel anthracis maligni pestiferi'ue speciem imtelligit. quã ipsemet alibì [e] {thaim,} & {apostema pestilentiale,} nonnunq; [f] uerò {epidimiã} nominat. Princepsq; infrà [g] altoin, & thabun siue althaũ uocat. Carbunculi aũt nomẽclatura idẽ Razes (ut ad id unde digressi sumus reuertamur) nec Græcorũ, neq; suũ anthracẽ, sed leuiorẽ longè morbum intelligit, [h] eum scilicet, quem à Græcis δοθιῆνα, à Romanis uerò furunculum, atq; ab ipsomet alibì, [i] nedùm ab Arabum Principe, [k] aldememil nũcupari prædiximus. Ex ijs ergo patet cur triuiales chirurguli Razis monumẽta insequentes, eademq; Auicennæ duntaxat capiti comparantes, Græcorum interim caudicibus minimè perpensis, anthracem, atq; althoin pro eodem perpetuò, ac uniuersaliter assumunt. Idquod tametsi in Rasis & Auicennæ doctrina, error nequaq; (nisi penes nomina) est, perdelira tamen sententia est, Razis anthracẽ, Galeni, reliquorumq; Græcorum anthraci confundere. Longéq; sæuior dementia est {ἄνθραξ} Græcum nomen ab antro, Latina dictione deriuasse. Præsertim (quod peius est) quoniam nonnulli satis ineptè, atq; insipidè antrum deinceps, idest cor interpretantur. Ex prædictis etiam euenit nonnullos Razis carbunculum (quem & anthracem, ob foueam, uocãt, ab antro, perinde ac dictum iam est) Romanorum carbunculo confundere. Vnde quanta in remedijs incommoda, & uitæ pericula succedant, cuiuis iudicare in promptu est. Verùm enimuerò quoniam de Romanorum carbunculo meminimus, hìc etiam obiter, ac ueluti per transennam Plinij, & Celsi carbunculos indigitare, non inutile, quin operæpretium fore iudicauimus. An scilicet ab ijs uocati carbunculi, Græcorum medicorum anthracibus respondeant? Inspecta.n.
Celsi [l] descriptione, quod dubium excitare magis potest idipsum est, quoniam sensu destitutum .1.
affectum morbum'ue siue (ut rectiùs diximus) affectam partem ait: Galenus [m] autem effer
uescentem, grauemq; dolorem inferre uoluit. Deinceps te ambiguum reddet, cũ Celsus disiun .2.
ctiuè inquit {nonnunq; horror, aut febris oritur, aut utrunq;.} innuens quidem per hæc, nõ semper febrem adesse: Galenus uerò inquit [n] {quod autem necessariò febricitent qui ita sunt affecti,
idq; non minùs, immò magis, q̃ illi, quibus erysipelatosa est phlegmone, id utiq; latere neminem »
potest.}

p supra fo. 85.
Anthrax.
q infra cap. 9. et 10.
r 2. meth. cap. 2.
s cap. 133.
Erysipilla.
Ignis persicus
t lib. 7. ad Mansore cap. 17.
u lib. 13. Contin. ca. 8. litera. S.
x 2°. ad Glauc. cap. p°.
y 13. Cõtin. c. 10
z circa medium capitis signo. ¢.
a uersus finẽ capitis litera. S. et re
b sæpè ibidem signo. ¢.
c ante mediũ capitis signo §. ex Pauli autho. & uersus finẽ capitis signo. ¢ c. 9.
d lib. Diuis. cap. 135. & 18. cõtin. cap. 8. signo. ✠
e 13. Cotin. ca. 4. litera. G
f Ibidẽ cap. 10. litera G.
g cap. 17. 18. & 2ª. pⁱ. doc. pª c. 5.
h 7. ad Mãsorẽ cap. 10. & 13. Contin. cap. 4. litera E.
i li. Diuis. c 131.
k ĩfra ca. 33. 34.
Carbunculi Romanorũ.
l lib. 5 cap. 28. in principio.
m 2ˡ. ad Glauc. p°. post medium.
n 14. meth. ca. 10 post prinª. idẽq; innuit lib. de atra bili. cap. 4, post principia.

3. potest.} Adhuc magis anceps me hercule fies Plinij monumentis attētè consideratis, quùm ait.[o] {Paulo. Q. Martio censoribus primùm in Italia carbunculum uenisse annalibus conscriptū est. peculiare Narbonensis prouinciæ malum: quo duo Consulares obiere. Nascitur in occultissimis corporum partibus, & plerunq; sub lingua, duritia rubens uarijs modis, sed nigricans capite aliàs liuido, corpus intendens, neq; intumescens, sine dolore, sine pruritu, sine alio, q̄; somni inditio, quo grauatos in triduo aufert, aliquandò & horrorem afferens, circaq́; pustulas paruas, rarius feriens stomachum: faucesq; cùm inuaserit, ocyssimè exanimans.} Ex ijs enim Plinij uerbis diuersum esse carbunculum à Galeni anthrace apparet: Cum in occultissimis corporū partibus fieri dicat, quod Hippocrates,[p] & Galenus,[q] cæteriq; deinceps Græci medici[r] in exterioribus gigni descripserunt. Itemq; sine dolore, sineq; pruritu Plinius posuit. Id quod non modò grauiter dolens esse Galenus ait: uerùm & ab initio pruritum necessariò inducens.[t] Cuius quidem pruritus ratione scabunt ægrotantes, indeq́; pustula quædam oritur, aut crebræ instar milij pustulæ gignuntur: quibus disruptis mox ulcus cum crusta euadit. Quas ob res nō inter inflammationes modò Galenus[u] annumerat, uerùm &, crustosum ulcus aliquandò[x] appellat. Cùm aliter (ut ait) consistere nequeat. In carbunculis autem qui per Asiam populatim sunt grassati, etiam citra pustulas nonnullis excoriata statim cutis est.[z] om-
4. nibus tamen (ut dixi) crustosum ulcus fit. Quid quod Plinius non intumescere huiusmodi af-
5. fectum protulit: Galenus autem in tumorum præternaturalium catalogo connumerauit. Demum ipse quoq; Plinij æmulus Marcellus Romanus[b] uelut ab anthrace diuersum carbunculū nominat, dicens {ad carbunculos sanè, & anthraces, & escharas. etc.} Vt hic quoq; dubitandi ansam adaugeat. Quos tamen nodos dissoluere promptissimū fuerit, Romanos interim ostendendo Græcis, nedùm sibimetipsis congruere. Illi enim præsertimq; Celsus, ac Plinius quandam uidentur anthracis speciem, non ipsum genericè sumptum anthracē intellexisse: maligniorem scilicet, ac (ut ita dixerim) uenenoso ex sanguine genitam anthracis formulam. Quæ destructa quidem affectæ partis essentia, temperie'ue sensum quoq; abolere cōsueuerit. Id quod in gangrænam priùs, deinceps uerò in sphacelon conuersa phlegmone, atq; etiam (uti ui debimus)[c] Cancer interdum efficere solent. Quantum uerò ex se est, ab inflammatione, prurituq́;, ac pustulis exordium suscipit. Quamobrem doloris expers esse nequit. Dolentem ergo Quintus quoq; Serenus suo carmine supposuit,[m] dicens {Horrendus magis est, perimit qui corpora carbo, Vrit hic inclusus, uitalia rumpit acerbus. Nunc ueteres quondam uarijs pepulere medelis. Tertia nanq; Titi simul & centesima Liui, Charta docet ferro talem cādente dolorem, Exectū. etc.} Fortassisq; circa suæ generationis primordia (maximeq; si in extremis corporis partibus oboriatur) absq; ulla febris nota suas anchoras iacere huiusmodi morbus potest: q̄q; temporis processu, cùm increscere occeperit, necessariò sibi febrem (Galeno docente)[d] comitem adiungit. ac si neruosam quampiam partem inuaserit, uel in suppurationem conuertatur, rigores quoq;, aut horrores uel ordine interdum destitutos obtinere potest. Qua de re Celsus[e] disiunctiuè ait. {Nonnunq; horror, aut febris oritur, aut utrunq;} In primis enim (ueluti prædictū iā est) absq; his exordiri aliquandò potest: mox aūt horror, ab hoc uerò febris, ac demū et horror & febris uicissim affligere hominem solent. Præcipueq; si thoracis, capitis'ue, aut infimi uentris quampiam partem talis affectus comprehenderit. Itaq; Paulus[f] etiam non semper, at magna potiùs ex parte annexam esse febrem insinuat, dicens {τοῖς δὲ πλείστοις καὶ πυ-

ρετοὶ

o lib. 26. cap. pº.
p 2ª. epid. ī priº & 3ª. eiusdē cōmentario. 3. tex. 12. 50.
q 14. meth. cap. 10. 2ª. ad Glauc. pº 6ª. aphoris. 45 & de tum. præt. nat. ca. 7. et pº. de tēperamētis cap. 4. lib. de atra bile cap. 4. & sæpè.
r ut Paulus li. 4. cap. 25. & Aetius lib. 14. ca 59
s 2ª. ad Glauc. cap. pº.
t 14. meth. ca. 10 & ita Hip. ī principio. 2ª. epidem.
u 2ª. ad Glauc. pº. 14. meth. c. 10 de tum. præt. nat. cap. 7.
Ad pᵐ.
x 6. aphorism. cōmento. 45.
y lib. de morb. diff. capite. 12.
z 14. meth. cap. 10 in principio.
a tā lib. de tum. præt. nat. q̄; 2º. ad Glauconē. et. 14. meth. & sæpè.
Ad 2ᵐ.
b lib. suo de medicamentis cap. 7 uersus finem.
c ī fra ī declaratione distin. 21ª.
m cap. 39.
d 14. meth. cap. 10 & lib. de atra bile cap. 4.
e lib. 5. cap. 28. ī principio.
f lib. 4. cap. 25.

ρετοὶ συνεδρεύουσι. } quod est { Plurimis uerò febres etiam insimul contingunt. } Quanuis

Ad.3m.

autem non secùs ac phlegmone, uel erysipelas uiscera huiusmodi tumor aggredi queat: Extimos tamen subcutaneos'ue musculos maxima exparte molestare conspicitur: sicq; à medicis omnibus tam Græcis, q; Arabibus, atq; etiã Latinis describitur, hocq; modo ab ijsdem curatur. Haud enim Plinius in occultissimis corporum partibus nasci scribens, in uisceribus generari eo loquendi modo uoluit. uerùm occultissimas quidem partes sub cuti positos musculos intellexit. Quemadmodũ & ante ipsum Celsus (à quo nonnulla Plinius surripuit) intellexisse perspicuò apparet: Quùm ait. { Eius hæ notæ sunt. Rubor est, superq; eum non nimiùm pustulæ eminent, maximè nigræ, interdùm subliuidæ, aut pallidæ, in his sanies esse uidetur. infrà color niger est. Ipsum corpus aridũ, & durius q; naturaliter oportet. Circa quem quasi crusta est: eaq; inflammatione cingitur. Neq; in eo loco leuari cutis potest, sed inferiori carni quasi affixa est. etc. } E quibus porrò uerbis non modò quod intendimus patet: sed cur etiam non intumescere Plinius ait.

Ad.4m.

Exteriùs enim euidentem non apparere tumorem idcircò uoluit, quoniam penitiùs in carne, ob sui crassitiem, atrabilarius sanguis retinetur, ad cutim, bilis instar uel erysipelas uel herpetem producentis, penetrare minimè ualens. quamobrem attolli cutem, ut illiusmodi succi expertem, non contingit: sed inferiori carni (perindè ut Celsus inquit) quasi affixa inflammatio est. Quanq; neq; idipsum omninò uerum est. Nisi parùm eleuari cutem piè intellexerimus. Etenim tùm ob ipsius subiectæ carnis tumorem, tùm ob nonnullas tenuiores atrabilarij sanguinis portiones ad cutim penetrantes (quarum quidem ratione pruritus, ac dein crusta siue crustosum ulcus in ipsa etiam cuti fit, colorq; in primis ruber, mox uerò liuidus, aut niger euadit) aliquantulùm attolli cutim, & si non pro uniuersi tumoris ratione, cuiuis perspicuum fore opinor. Quòd si nullatenùs eleuari tumefieriq; cutẽ, ob tumoris profunditatẽ, appareat. Haud quaq; tamen ob id à tumoris natura & definitione degenerare huiusmodi affectum proferendum est. Si quidem eorum, quæ de tumoris essentia, in secundæ distinctionis declaratione, circa huiusce commenti primordia tetigimus,[g] obliti minimè fuerimus. At ne præostensis quidẽ Celsi uerba opponuntur: ut qui ab initio statim capitis ait { Ab his quæ extrinsecùs incidunt, ad ea ueniendum est, quæ interiùs corrupta aliqua corporum parte nascuntur. E quibus non aliud carbunculo peius. etc. } In quibus profectò uerbis interiùs carbunculum fieri insinuasse, corticẽ duntaxat perpendentibus uidebitur. Sed non id Celsi propositum est, uerùm non ab exteriori causa (quam procatarcticam præincipientem'ue nuncupari non semel anteà declarauimus)[h] nasci carbunculum, cancrum, therioma, sacrum ignem, cæterosq;, de quibus posteà sermocinatur,[i] tumores, at ab interiori, abditaq;, seu corporea, quam antecedentem anteà quoq; nuncupauimus, originem ducere uoluit. De quibus quidem priùs[k] iam, cùm quinq; malorum genera proposuerit, secundo loco, post uulnerum, ulcerumq; extrinsecùs incidentium curationem, se locuturum insinuauerat. Quanq; Plinius[b] duos Consulares obijsse carbunculo refert, quorũ alter scilicet Iulius Ruffus medicorum inscitia sectus, alter uerò Q. Licanius Bassus appellatus pollice læuæ manus euulso acu absemet ipso, tam paruo uulnere, ut uix cerni possit. Quamobrem ab exteriori tunc causa superuenisse carbunculum Plinij relatione apparet. Nos autem gangræna forsan tassis eos obijsse suspicamur, quam tamen imperitus quispiam medicus carbunculum nuncuparit.

Ad.5m.

Marcelli Romani locus.

Marcelli autem Romani medici cõtextum deprauatum esse autumo, qùm ait { Ad carbunculos sanè & anthracas. etc. } loco enim dictionis { sanè & } legendum puto { siue } ut sic legamus

[g] supra. 75. in fine & 76. in principio.

Obiectionis solutio.

[h] cõm. præcedenti.
[i] ibidem sæpe.
[k] cap. 26. eiusdem libri quinti ĩ principio.
[b] lib 26. cap. pº. & lib 36. ca. 27 circa finem.

gamus {ad carbunculos, siue anthracas} idem enim sunt. Nec absurdum porrò fuerit sic etiam, uti se habet, legere {ad carbunculos, sanè, & pro, idest anthracas. etc.} Quouis autem modo literam legisse fas est: dummodò non duos, at unum morbum carbunculi anthracisq; nomine intellexerimus. Quod si cuipiam occultissimas corporũ partes, uiscera potius apud Plinium [b] intellexisse libeat: particulatim capere uerbum { nascitur } oportet, ac (ut logici dicunt) indefinitè: quasi dicat { Nasci potest } seu { interdùm nascitur. } Vbicunq; enim carbũculos Plinius curat, in exterioribus ipsum partibus supponens, impositis, illitisq; medicamentis discutere, aut delere, siue maturare, aut rumpere docet. Veluti qùm ait [l] { carbunculus fimo columbino deletur per se illito, uel cum lini semine ex aceto mulso. Item apibus, quæ in melle sunt immortuæ, impositis: polentaq; imposita inspersa. Si in uerendis sit, cæterisq; ibi ulceribus occurrit, è melle œsypum cũ plumbi squamis. Item fimum pecudum incipientibus carbunculis. } Atq; idipsum alibì quoq; nõ semel ex eiusdem Plinij dogmatibus collegisse promptissimum est. Quemadmodũ ubi de Lasere [m] uua passa, [n] oleastri folijs, [o] cotoneorũ lanugine, [p] ficis maturis, [q] sabina, [r] et suis fœminæ cerebro, [s] coracinorũq; deniq; salsamentis, aut mullorum salsamenti cinere [t] locutus est, apertissimum fit. Foris enim illiniri, ac superimponi huiusmodi singula medicamenta, pro carbunculorum curatione, determinauit. Nec aliter aliquandò nasturtium, [u] rutam, [x] ceratitis eam speciẽ, quam aliqui glaucion uocant, alij (eodem authore [y]) paralion, pariterq; coriandrum [z] eruũ, [a] succum foliorum oleæ, [b] oleastriq; fructus, [c] ueterem nucem, [d] picẽ, [e] atq; ipsum deniq; querneum carbonem [f] carbunculorum præsidia, fuisse ab eo scripta, nisi ut imposata, illitaq;, uidetur. Quẽadmodũ & alter quoq; sibi ascriptus liber præsefert, [g] qui et oculum pullinaticum huiusmodi affectũ ex aliorum sententia nuncupat. Sed cur in tam clara re ambigimus? Siquidem ipsemet Plinius. Q. Lucanum Bassum carbunculo in pollice, ob acu factam puncturam, enato uitam cum morte commutasse refert. Haud igitur occultissimas adeò partes intellexit: ut subcutaneos musculos exclusisse uoluerit. Verùm de hoc obiter, ac ueluti per transennã hoc loco intantùm dictum iam sit. Plura enim proprio carbunculi anthracis'ue capite enucleanda reseruantur. Nunc uerò ad id, unde digressi sumus, regredi tempestiuum est: Dothienes inquam, quos quidem (ueluti præscriptum iam est) Razis interpres aliquandò [h] carbunculi uoce ostendit. Adeò ut æquiuocum nomen id sit ad Romanorum carbunculum, Græcorum uerò anthracem, & alium tumorem, qui ab his dothien, ab illis uerò furunculus appellatur: siquidẽ Barbaros nedùm Græcos, ac Latinos authores omnes contemplari decreuerimus. Sed ne in ijs quidem duobus tantùm, aut tribus (si carbonem quoq; igneum, extinctum'ue adiecerimus) significatis, carbunculi, siue carbonis æquiuocatio consistit. Verùm & in alijs quoq; (ut dialecticorũ nomenclatura utar) æquiuocatis. Etenim & uitiũ quoq; morbum'ue præcipuè uitibus aliquandò aduenientem, alijsq; nonnunq; arboribus carbunculi nomen præsefert: à quo & { carbunculare } uerbũ, { carbũculariq;, } atq; etiam { carbũculatio } deriuantur. Quamobrem Plinius hoc modo scriptum reliquit. [i] { In hoc temporis interuallo (tertij scilicet ac sexti, prout nonnulli interpretantur, Idus Augusti) res summa uitium agitur decretorio uuis sidere illo quod caniculam appellauimus. Vnde carbunculare dicuntur, ut quodam uredinis carbone exustæ. Non comparantur huic malo grandinis procellæ, nec quæq; unq; annonæ intulere caritatem. Agrorum quippè mala sunt illa. Carbunculus autem regionum latè patentium, non difficili remedio, nisi calumniari naturam rerum homines, q; sibi prodesse mallent. } Idemq; alibì tetigerat de alijs etiam

b lib.26.cap.p°
l lib.30.cap. 12. post principia.
m lib.22.cap.23 post mediũ.
n lib.23.c.primo post principia.
o Ibidẽ c.4.post principia.
p Ibidẽ cap.6. circa principia.
q Ibidẽ.c.7.ante medium.
r lib.24.cap.11. uersus finem.
s li.28.c.18. uersus finem.
t lib.32.cap. 10. post medium.
u lib.20 cap.13 post principia.
x Ibidem.circa finem.
Oculus pullinaticus.
y Ibidẽ cap. 19. post principia.
z Ibidẽ cap.20. post medium.
a lib.22.cap.25 uersus finem.
b lib.23.cap.3. post principia.
Carbunculus, nomen æquiuocum.
Carbunculi significata.
Carbũculus arborum.
c Ibid.post pauca
d Ibidẽ cap.8.ante medium.
e lib 24.cap.7. post principia.
f lib.36..c. ult°.
g lib.3.de re medica cap.30.
h 7.ad Mãsorẽ cap.10.
i libro.18 ca 28. post medium.

k lib.17.ca.24. ante medium.

l lib.12.cap.7. post principiũ.

Brechmasis.

m li.17.c.27.ĩ prin°.& lib.18. cap.19. uersus finem.

etiã arboribus communiter dicens[k] {Sideratio tota è cœlo constat. Quapropter & grando in ijs causis intelligi debet, & carbunculatio, quod pruinarum iniuria euenit. Hæc enim uerno tempore inuitatis, & erumpere audentibus satis mollibus insidens, adurit lactescentes germinum oculos, quod in flore carbunculum uocant.} Idcircò & cùm de Piperis arboribus loqueretur anteà[l] sic scripserat {uerùm et ijs sua iniuria est, atq; cœli intemperie carbunculantur, fiuntq; semina cassa & inania, quod uocant brechmasin, Indorum lingua sic significante aborsum.} Quin & huiusce arborum præcipueq; (uti diximus) uitium affectus curationem quoq; nonnunq;[m] tetigit. Præter id autem aliud quoq; carbunculi significatum est: quoniam pretiosissimã quidem gemmam præsefert, sic quoq; ab igniti carbonis similitudine appellatam. Vt cuius quidem fulgor nec tenebris uincitur. adeò ut ueluti flammas ad oculos uibret. {Principatum habent carbunculi (dicebat Plinius)[n] à similitudine ignium appellati, Cùm ipsi non sentiãt ignes: ob id à quibusdam apyroti uocati.} Deniq; terræ genus quoddam carbunculus significat nigrũ, & in quo tessellæ lapideæ, & nigræ inueniũtur. De quo Plinius etiam inquit[o] {Affligit agricolam & carbunculus terræ, quæ ita uocatur. Emendari uitem hac terra putatur.} Palladiusq; ait[p] {carbunculus nisi stercoretur (idq;, ut supposuit, mense Ianuario) macras uineas reddit.}

Carbunculus gemma.

n lib.37.cap.7. in principio.

o lib.17.cap.4. circa medium.

p lib.2.cap.13. in medio.

Carbunculi significata sex.

q lib.7.ad Mansurem cap.10.

Quinq; igitur apud Romanos carbunculi nomen præsefert, primò quidem exustorum lignorũ siue adhùc succensorum, siue iam extinctorũ frustula, à quorum similitudine reliqua deinceps eadem nomenclatura uocata sunt. (pm.) Secundò affectum quem supra descripsimus, tumorem scilicet ignitum, pustulosumq;, ac deniq; crustosum: qui à Græcis ἄνθραξ nuncupatus est. (2m.) Tertiò arborum, præcipueq; uitium quendam aborsum. (3m.) Quartò pretiosissimum lapidem. (4m.) Quintoq; demùm terræ quodpiam genus significat. (5m.) Præter quæ sextum apud Razis interpretem aliquandò[q] significatum offendimus. (6m.) Vt scilicet eum tumorem nobis indigitet, quem præ manibus enarrandum ordine trigesimũ quintum assumpsimus: quẽq; à Græcis dothienem, à Romanis furunculũ, à Barbaris uerò demenul, siue aldemenul, aut adememil nuncupari demonstrauimus. Cuius definitionem à Celso[r] positam contemplari, pro exactiori quidem furunculi notitia futile non est. Arrectis ergo ipsum auribus intellige, cùm ait. {Furunculus est tuberculum acutum cum inflammatione, & dolore, maximeq; ubi iam in pus uertitur. Qui ubi adapertus est, & exit, superapparet pars carnis in pus uersa, pars corrupta, subalbida, subrubra, quem uentriculũ quidam furũculi nominant.} fortassis quoniam instar animalium uentriculi comesse uidetur, indeq; alimentum uniuersus tumor arripiat. Qua etiam de causa fortassè Chirurgorum grex antracinæ radicem appellat, nunq; sanari posse dicens, ni ea radix, uentriculus'ue remoueatur. {In eo nullum periculum est, etiam si nulla curatio adhibeatur. Maturescit enim per se, atq; erumpit Sed dolor efficit, ut potior medicina sit, quæ maturiùs liberet.} sic proculdubiò succedere maxima ex parte uisum est: adeò ut nullum periculum insit: eoq; magis, quò ad cutim apertiùs uergit. Nonnunq; tamen ob sanguinis uitium, aut multitudinem, aut (quod peius est) utrunq;, intantùm sæuire, qui altiùs constituti sunt, offenduntur, ut gangrænam, indeq; (ni exquisitiùs ac sedulò curentur) mortem induxisse uisum sit. Quemadmodum in casu à nobis prænarrato[s] cuiuis palatum fieri potest. Verùm enimuerò ad Galeni definitionem, libro quem nunc enucleandum assumpsimus relictam conuertamur: Qùm ait.[t] {Notus uerò non minimùm est furunculus dothien'ue, mitis quidem existens, cùm in ipsa sola cute constituitur, malignus uerò si altè exoritur. Sic enim phymati similis est, ab ipsoq; phymate sola duritie talis furunculus differt.} PRO

r lib.5.cap.28. sec.8.

Furũculus qd.

Furũculi uentriculus.

Furũculi radix.

s supra fo.211.

t lib. de tu. præt. nat. cap.17.

cuius

cuius quidē similitudinis, ac differentiæ perfectiori notitia, phyma quoq; ipsum (ut unà trigesimū sextum in catalogo propositum tumorem absoluerimus) enucleare operæpretium est. Ambo enim affectus inflammabundi sunt (subdit Galenus[u]) phyma scilicet, ac furunculus. Bifariàm uerò à Græcis nomen id {φῦμα} (quemadmodum sibi respondens apud Celsum ex plurium interpretum usu tuberculum) capi solet. Cōmuniter scilicet, generatimq;, ac speciatim, seu propriè. Communiter quidem pro omni tumore (ut Pauli uerbo utar) ἐκφυόμενος, hoc est erumpente, siue per se ac sponte sua enato sumi à ueteribus consueuit. {Ab ijs enim quæ in terra enascuntur, progerminant'ue (Galenus[x] ait) homines phymata uocarunt eos præter naturam tumores; ὅσοι τὸ πίπαν ἄνευ τῆς ἔξωθεν αἰτίας γίνονται} hoc est {quicunq; absq; ulla omninò externa causa ortum habent.} In quibus quidem uerbis dictionem {τὸ πίπαν} considerare oportet. Haud enim cum Paulo Crasso {plerunq;} interpretati sumus: at secundum priorem uocabuli significatum {omninò} cùm idē sonet {τὸ πίπαν} quod {τὸ ἐπίπαν} quod est {in totū} siue {omninò} siue {in uniuersum:} quanq; & pro eo quod est {magna ex parte} seu {plerunq;} alibi capi posse inficias non ibimus. Galeni enim sententia, siquidem peregrina mente speculabimur, non est omnes, qui absq; euidenti causa exoriuntur, tumores, phymata (uel ex Hippocratis intentione) nuncupare. Sic.n. ex interna defluxione obortā phegmonen, erysipelas, herpetem, œdemata, scirrhos, atq; omnes demū tumores, qui sponte sua oborti sint, phymata uocarentur. Adeò ut parū deesset, quin idem φῦμα, quod ὄγκος, (quod est Latinè tumor) Græcis præseferret. Verū eos duntaxat præter naturam tumores intelligit, quorū natura est oīnò. q.d. semper ab interioribus per se, ac spontè, siue calidi, siue frigidi sint, emergere. Vt hi sunt, quos præ manibus habemus: atq; ipsi etiā furūculi, Itidemq; acrochordones, satyriasmi, strumæ (prout ab Hippocrate nōnūq;[y] collegimus) et id genus q̄plurimi per se ad exteriora protuberātes tumores. Externā uerò causam in præsentiarū intelligimus. ut cōtusionē in loco, uel ulcus in pede, uel brachijs, aut collo. Cuius rōne in inguinibus, aut alis uel post aures tumores fiāt. haud.n. strumæ ob id uel acrochordones, aut huiusmodi alij tumores fiūt. sed phlegmonæ. E qbus tamē deinceps indecēter sæpenumerò curatis ad horū quēpiā fieri cōuersio pōt. De qua qdē alibi rursus uberiùs sermo fiet: Potissimū uerò (subdit Galenus[z]) eos hoc nomine dignātur, q ad exteriorē corporis locū extuberant. Verùm ob nominis alterius inopiā, latos etiā planos'ue, ac paulò eleuatiores eo, quod secundū naturā esse debet, interdū hoc eodē nomine appellāt. Id quod Hippocrates etiā seruauit, bona esse phymata. tubercula'ue dicens extuberantia, hoc est, quibus insignis tumefactio inest, aut quæcunq; non introrsùm, sed extrorsùm uersùs augescunt.} Seruauit quidem Hippocrates id quod prædictū iam est: scilicet non extuberantes modò, elatosq; in exterioribus tumores phymata nuncupare, bona esse dicens: at planos etiam, parumq; à naturali superficie emergentes eodē nomine subintellexisse, in eiusdem contextus calce adiungens {contraria uerò, mala, & si q̄plurimùm cōtraria, pessima.} In qua Galeni cōmentatione, duo præ cæteris nostro proposito cōducētia notanda sunt. Primū qa cōmunissimè non elatos tātū, sed planos quoq; tumores (modò spontè oborti sint) phymata nuncupari à Græcis ostendit: Minùs autē cōmuniter, eleuatiùs extuberantes tumores eo nomine donari ab ijsdem testatur. Secūdū uerò est, quod à Galeno præ oībus assumptū fuit: Vtrouis inq; modo phymatis nomē usurpes, ab ijs quæ spontè ex terra pullulant plantis deductam esse nomenclaturam. Videlicet ἀπὸ τοῦ φύεσθαι, quod est, nasci. Vnde & nos uulgò nascentiam dicimus. Præter communem uerò, generalemq; phymatis, apud Hippocratem, cæterosq; ueteres illū emulantes usum: Specialis quædam apud Galenū[a] significatio

Tumor. 36.
Phyma.
φῦμα. 27.
u li. de tu. præt. nat. cap. 18.
Generatim.
Cōtra Paulū crassum.
x 6. de morb. uulg. cōmētario. 2°. cōm. 12.
y 3. aphoris. 26.
z ubi suprà. 6. epidemiorū.
Phyma unde dicitur apud Galenum.
Speciatim.
a 2. ad Glau. c. 2° & 3. aphoris. in fine.

ſignificatio deſcribitur. Vt phlegmonen ſignificet nõ abſolutè qualibet, aut ĩ quouis loco exiſtẽ
a 13. meth. ca. 5. ante medium. tẽ, ſed quæ in adenoſa carne ſpontè quoq; oborta, ſtatim augetur, atq; ad ſuppurationẽ feſtinat.
Citra ulceris enim occaſionẽ in adenoſis carnibus phymata cõtingere Galenus [a] ait. Quam ob
rem & ſi nonnunq; inter nomina, quæ nec locum affectum, neq; cauſam dictione repræſentant,
b 2'. meth. cap. 2 Galenus [b] repoſuit: Ex eorum nihilominùs numero eſt, quæ impoſitorum Placito affectam par=
ticulam ſubindicare uidentur. Vt qui primi morbis plurima nomina impoſuerunt, non minùs
hoc nomine, aut bubone, uel phygethlo, q; pleuritide, peripneumonia, ophthalmia, & cæte=
c 2'. ad Glauc. p°. uerſus finem. ris id genus nomenclaturis (Galeni [c] etiam dogmate) inſimul & paſſionis ipſius, & patien=
tis particulæ compoſitum intellectum interpretari uoluerint. (Celſi uerò ſpeciale ſignificatum
poſteà contemplabimur, atq; Galeni phyma expediuerimus.) Pro qua quidem nuper dicta
phymatis ſignificatione, Philotei ſententia, de nominis inq; ratione, atq; impoſitione, conſide=
d 3'. aphoriſ. cõ. 26. in fine. randa uenit. qùm ſcilicet ait. [d] { Vocat autem phymata, ducta metaphora ab ijs, quæ in terra na
Phyma unde dicitur apud Phylotheũ. ſcuntur, διὰ τὸ ταχέως φύεσθαι, καὶ αὔξεσθαι, καὶ ἐκπυΐσκεσθαι. } quod eſt, { quoniam
celeriter naſcuntur, & augentur, & ſuppurantur. } In qua phymatis enarratione, tametſi de
ſpeciali phymatis à Galeno [e] declarata ſignificatione, quod à Philotheo dicitur, uerum fieri po
e 2°. ad Glauc. cap. p°. teſt: Ab optimi nihilominùs interpretis munere in eo ſemouetur, abeſtq;: quoniam authoris,
Cõtra Phylotheum. quem enarrare intendit, mẽtem minimè attingit. Hippocrates enim in eo, quẽ Philotheus inter=
pretatur, aphoriſmo acrachordones, ſtrumas, ſatyriaſmosq;, & alios id genus frigido ex ſucco
genitos tumores, phymata (uel eiuſdẽ Philothei confeſſione) appellat: quorum profectò nullũ uel
citò generatur, uel augetur, minusq; ad ſuppurationẽ perducitur. Id ipſum uerò inde ſucceſſit,
Quoniam ſpeciale Galeni phyma à generico Hippocratis phymate diſtinguere non aduertit.
f lib. 4. cap. 22. Quem tamen Hippocratis & Galeni uſum Paulus [f] exactiſſimè pernouit. Cùm de bubone,
phymate, ac phygethlo iuxta Galeni dogmata loquens ſic ab initio confertim exorſus eſt { ſe=
g 2'. ad Glau. p° cundum Galeni ſententiam, [g] bubo, phyma, & phygethlon adenoſarum partium affectus
ſunt: Bubo quidem inflammatio, phyma uerò glandulæ inflammatio ad ſuppurationem uer=
gens. Aliorum uerò quorundam opinione, communiter omnes præter naturam erumpentes, in
quouis membro, ceu abſceſſorij apoſtemoſi'ue tumores phymata nuncupantur. Inquit enim
h 4'. aphoriſ. aphoriſmo 82°. Hippocrates: [h] Quibuscunq; in urinario meatu phymata naſcuntur, ijs ſuppuratione facta,
i Vt 2'. aphoriſ. 15. & 7'. eiuſdẽ 8. 3'. 20. et 26. 4'. 45°. & ſæpè. & eruptione, Solutio morbi fit. } Quo etiã pacto alibì [i] non ſemel Hippocrates id nomen uſur
pat. Adeò ut nonnunq; [k] id quod in alijs ipſe met Hippocrates ſolitus eſt uocare ἐμπύημα,
hoc eſt, ſuppurationem, in aphoriſmo tamen φῦμα genericè quidem nominarit. Itaq; uehe=
k 7'. aphoriſ. 8° menter non admirari nequeo Philotheum: qui ſi alia Hippocratis loca minimè recordaba=
tur: nec eius, quem interpretabatur, aphoriſmi uerba exquiſitiùs perlibrauerat, cùm ait { καὶ
τἄλλα φύματα: μάλιστα δὲ τὰ προειρημένα } quod eſt { & alia phymata, ſed præſer=
l in fine cõmẽti. tim antedicta } ſaltem Galeni ſermonem, in eiuſdem aphoriſmi enarratione, [l] perpẽdiſſet. Vbi
priùs genericum phymatis ſignificatum oſtendit, eóq; uſum eſſe Hippocratem inſinuat, dicens
{ omne autem ipſorum genus phymata nominat: ita deinceps ſcribens, acrochordones, ſtrumæ, et
alia phymata. } Mox uerò deindè ab aphoriſmi enucleatione iam expeditus Galenus, ueluti pa
rergon, ſpecialẽ phymatis ſignificatũ adiũxit: ſic dicens. { Nominãtur aũt ἐξαιρέτως (.i. præci
puè, ſpecialiter'ue, aut propriè, ſiue uti Leonicenus uertit, præcipuo uocabulo) quædã phymata,
inflãmationes quæpiã ſpontè naſcẽtes, & ſubitò factæ, celerrimeq; in altum acumẽ elatæ, ac ce
lerrimè etiã ſuppuratæ. Et plurima eſt harũ in ĩguinibus, et alis generatio. quoniã et in his par

tibus

,, tibus plures sunt adenes, qui apti natura sunt ad superfluitates in se promptè excipiēdas.} His aūt de speciali phymate declaratis, Galenus strumas hoc speciali modo phymata dici non posse innuit: quoniam ad suppurationem minimè properant, nec unq; facilè (uti Celsus[r] ait) maturescunt. Neq; inflammationes sunt: cùm non ex calido, sed frigido humore fiant. Quam ob rē sic ,, e uestigiò subdit. { Horū aūt adenū passio quoq; struma est, non ex calida materia, neq; ad sup ,, purationē properante: sed potissimum frigidiore, ac pituitosiore.} Verū enimuerò habita dupli ci phymatis significatione: generica inq;, & speciali: Ad Galeni comparationem reuertamur. ,, Cùm. s. de dothiene furunculó ue loquens,[m] ait { sic. n. phymati similis est: ab ipsóq; phymate ,, sola duritiæ talis furunculus differt.} Quo in loco speciatim, suóq;, non Hippocratis more, Galenū phymatis nomen usurpasse liquet. tùm quia si generatim phyma capitur: dothien quoq; phyma est. qua de re phyma phymati compararet, duriusq; phymate phyma esse dixisset: Id quod promptam unicuiq; absurditatem præsefert, tùm secūdò quia inflāmabundū esse affectū unà cū dothiene supposuit.[n] Quamplurimæ uerò generatim capti phymatis species sunt ab omni prorsus inflāmatione immunes. Similis aūt phymati dothien est, in eo ꝗ mite illud etiam est, cū in ipsa sola cute cōstituitur: Malignū uerò qùm alte exoritur. Idcircò dictione {sic} usus est, dicēs {sic .n. phymati similis est.} A quo nihilominùs phymate differt sola duritie. Quoniā durior dothiē furunculus'ue est: ut qui ex crassis (Paulo docēte)[o] humoribus gignitur, uicinisq; (ueluti Galenus[p] ait) ijs, ex quibus uari fiunt. Præsertimq; illi, qui uarosi, duri, & ægrè cōcoctiles existūt. Phyma uerò mollius est: quoniā ex calidioribus, atq; ad suppurationem promptioribus succis originē ducit. Qua de causa citò enascitur, augeturq;, & ocyssimè ad suppurationē cōmigrat. Celsus[q] autem non[1] duritie tantū: sed[2] figura etiam,[3] q̄titate seu magnitudine,[4] flamma,[5] dolore,[6] puris modo,[7] uētriculo, ac deniq;[8] ijs quibus adueniunt ætatibus, differre uoluit. Cuius quidem uerba in medium adducere operæpretium fore duximus. Cùm ex eius descriptione apertissimum extemplò fiat, nec Hippocratis in modum, genericè, nec Galeni specifica determinatione phymatis nomen à Celso intellectum esse. Haud enim Hippocratis sententia communiter omne spontè emergens tuberculum nec Galeni placito adenosarum partium phlegmonen esse uoluit, neq; furunculo citiùs ad suppurationem tendere. Quin eo planius, latiusq; & minus interim inflammatum, minusq; dolorificum esse referens, furunculo ad suppurandum tardius phyma supposuisse uisus est. Ex quo tantùm abest, quin mollius non sit: ut durius furunculo proferendum potiùs ueniat. Quis enim perspecta phymatis à Celso posita definitione, ex frigidiori, crassioriq; materia phyma, q̄ furunculum fieri ambigeret? Adeò ut non temerè speciale Celsi phyma nō à generali tantūmodò Hippocratis, at alio quóq; speciali Galeni phymate differre decernendū sit. Quod interim Celsi phyma simul et phigethlon apud Pliniū, huiusq; sectatores panum, uel paniculam nominari certo certius autumo. Quanq; Celsus non phyma sed phygethlon duntaxat à Romanis panum uocari declarauit. Verū de pano deinceps sermo fiet. Nunc uerò Celsi phyma contemplemur, dùm sic monumētis reliquit[r] {phyma uerò ,, nominatur tuberculum furunculo simile, sed rotundius, & planius sæpè etiam maius. Nam fu ,, runculus oui dimidij magnitudinem rarò explet, nunq; excedit. Phyma etiam latius patere con ,, sueuit: sed inflammatio, doloresq; sub eo minores sunt. Vbi euulsum est pus, eodem modo ap ,, paret uentriculus: quod in furunculo non inuenitur. Verùm omnis corrupta caro in pus uertitur. etc.} In quibus quidem iā iam relatis uerbis id præ cæteris notandum est. Græco. s. nomine

r lib. 5. cap. 28. sec. 7a.

m in libro de tum. præt. nat. ca. 17°.

n ibidē ca. 18. in principio.

o lib. 4. cap. 23.

p 5°. de cōp. med. secūdū loc. cap. 3. sec. 5.

q lib. 5. cap. 28. sec. 9.

Phyma apud Celsum quid.

Plinij panus. Celsi panus.

r ubi suprà.

usum esse Celsum, non (ut aliqui opinantur) Latino, nisi genericè. Haud. n. propriè, speciatimq; id quod Græcè phyma dicitur Latinè tuberculũ nuncupandũ ait: Sed genus esse ad phyma, & furunculũ, aliosq; fortassis etiã tumores id nomen tuberculũ insinuat, dicens { phyma uerò nominatur tuberculũ furunculo simile. etc. } Itemq; de furunculo priùs loquens, [s] dixerat { Furunculus est tuberculũ acutum. etc. } Alibiq; [t] melicerias & phymata sub tuberculo cõprehendit, dicẽs { eaq; tubercula quæ meliceriæ. i. faui, uel phymata nominantur. } Haud. n. idem esse melicerias fauos'ue & phymata uoluit. Cũ longè diuersos esse affectus ex ijs, quæ hic et anteà dicta [u] iam de meliceria sunt, liqueat. Porrò nec obstat, quoniam sæpè hoc loquẽdi modo usus est { ad orientia tubercula quæ phymata uocantur } [x] aut sic [y] { ad omne tuberculum, quod phyma nominatur } aut sic [z] { tubercula etiã quæ φύματα Græci uocant } ut hinc nonnulli tuberculũ Latinis idẽ specialiter præseferre, quod Græcis φῦμα (Celsi dogmate) crediderint. Est. n. talis loquendi modus eius potius, qui confusum uniuersaleq; genus determinare intenderit. Quẽadmodum si quispiã hominis nomen Latinè ignorans, dixerit { Animal, quod Græci ἄνθρωπον uocant } sicut etiam proferre iam consueuimus { piscis, quem Græci οὐρανοσκόπον [a] appellant } Haud. n. ex hac proferendi forma uel animal à Græcis anthropon, uel piscem ab illis uranoscopon uocari concludendum est. Verũ innominatæ apud Latinos cuiusdam speciei nomen ostenditur. Quòd si non aliud Romanis tuberculum, quàm Græcis φῦμα præseferret: frustrà me Hercule totiès uel Græcorũ duntaxat nomine [b] usus esset { phymata } proferens: uel { tuberculũ } nominans, statim ex Græcorum idiomate illius nominis determinationẽ addidisset [c] sic dicẽs { tubercula, quæ φύματα Græci uocant. etc. } Genus ergo tuberculũ est. Quod si ut speciale pro phymate nonnunquã usurpasse dura ceruice contenderis. Bifariàm tunc tuberculum sumi posse (uelis, nolis) confiteri cogeris. generatim. s. ac speciatim: perindè ac apud Græcos quoq; dupliciter capi phyma præscriptum iam est. Cũ ipsum quoq; furunculum (à quo phyma pluribus differre ostendit) tuberculum esse definierit. Qua de re nos anteà [d] bifariàm quoq; apud Celsum capi tuberculũ, non simpliciter, at ex plurium interpretum usu statim ab initio pronuntiauimus. A tuberibus uerò terræ quorum similitudinem referunt, & tubercula, et aliquandò [e] etiam tubera à Celso nominantur. At omissa nominis ratione ad alia, quæ maioris momẽti sunt, permigremus. Inquit enim Celsus phyma describens. { Vbi euulsum est pus, eodem modo apparet uentriculus: quod in furunculo non inuenitur; uerùm omnis corrupta caro in pus uertitur. } In quibus quidem uerbis non contemnenda difficultas occurrit. Quoniam de furunculo priùs paulò determinans, uentriculũ illi apparere, ubi adapertus est, & exit, iam iam protulerat. Nunc uerò in phymate (ubi euulsum est pus) illum apparere uult: in furunculo tamẽ minimè inueniri adiungẽs. Quinimmò quod magis intellectũ perturbat est, quoniã simul affirmans idem abnegare uidetur. Etenim dicẽs. { Vbi euulsum est pus, eodẽ modo apparet uẽtriculus } furũculo cõparare ĩnuit. q. d. eodẽ modo, quo in furunculo prædictũ est. q̃ primũ uerò obnegat subdẽs. { quod in furũculo non ĩuenitur } Pro huius ergo nodi solutione, deprauatã esse literã aliquãdò suspicati sumus. Itaq; legẽdũ fore dubitauimus { eodẽ modo nõ apparet uentriculus, quod (uel q) in furũculo ĩuenitur } ut in furũculo uẽtriculũ esse admiserit: quẽ tamen in phymate reperiri abnuerit. quoniã. s. omnis in hoc corrupta caro in pus uertitur. qua de re uẽtriculus radix' ue nõ apparet. Aliter aũt intelligi posse Celsi sententiã reputauimus. ut in phymate uentriculus euulso pure appareat: nequaq̃; uerò in furunculo: tametsi quidam carnis partem corruptam subalbidã, aut subrubrã, uentriculum

furunculi

Margin notes:

Tuberculum.

s lib. 5. cap. 28°. sec. 8a.

t Ibidẽ cap. 18. sec. 15.

u supra fo. 169.

x lib. 5. cap. 18. sec. 13. 15.

y Ibidẽ. sec 16. 17.

z lib. 6. cap. 18, sec 2a. in fine.

a De quo pisce Galenũ uide 3°. de usu partiũ c. 3

b ut lib. 5. ca. 18. sec 19. 20. 28.

c ut ibidẽ. sec. 13. 15. 16. 17. & lib. 6. cap. 18. sec. 2. in fine.

Tuberculũ 2r

d ĩ prin° sermonis de phymate.

e lib 5. cap. 18. sectione. 14.

Tubera unde

Dubitatio.

Confirmatio.

Solutio pa.

2a.

furunculi nominarunt. Ex aliorum enim quorundam opinione uentriculū in furunculis prædixerat. Secùs aūt & tertiò Celsum interpretari possumus, in ea persistentes phantasia, quòd uentriculi nomine eam corruptæ carnis, & in crassissimum glutinosum'ue pus tendētis portionem intellexerimus: quam chirurgici radicē uulgò nuncupare consueuerūt. Sic.n. quosdā uocare huiusmodi substantiam ait. 3ª. Quam ob rem Celsi mētem ita enucleare conabimur. {Vbi adapertus furunculus est, & exit quod suppuratum est, super apparet pars carnis. etc. Quē uentriculum quidam furunculi nominant.} Quoniam uerò calidior furunculi materia est. ob id omni penitùs euulso pure, uentriculus ille disperibit. Sed in phymate cum frigidior, crassiorq́; ac glutinosior materia sit: ubi euulsum est pus, eodem modo (scilicet quemadmodum anteà iam apparebat) apparet uentriculus. quod (.s. ut educto purè adhuc eadem substantia perseueret) in furunculo non inuenitur. qua de causa non ait. { qui} .s. uentriculus in furunculo non inuenitur: at {quod} in neutro genere. q.d. quod, iterū euulso iam purè uentriculum apparere, in furunculo non inuenitur. Sed enim quæ magis arridere Celsi sententiæ, nostroq́; intellectui uidetur, quarta expositio hæc est. 4ª. Vt uentriculi nomenclatura eam intellexerit membranulam, quæ in apostematibus nonnunq̄; inueniri consueuit. Vt in strumis, steatomate, atheromate, ac meliceride Paulus [f] eā posuit. In quorum deindè apostematum huiusmodi membranula inclusorum curatione id cauendum præcepit. [g] Ne. s. membrana uulneretur, unde humor, qui cōtinebatur, profusus operationem impediat, & ne pars ipsius relinquatur. nam renascendi occasionem sæpenumerò exhibet. Vbi ergo euulsum in phymate pus est, eodem modo. s. adaperto tumore, quemadmodum de furunculo prædixerat: non eodem modo apparet uentriculus. Vbi igitur eodē modo euulsum pus in phymate est: apparet tunc uentriculus (ea. s. tunicula quæ instar cuiusdam uentriculi humorē continet) qui uentriculus in furunculo non inuenitur. Cùm non adeò tenax illius humor sit, ut eiusmodi tuniculam generet. In furunculo tamen pars carnis corrupta subalbida subrubra'ue amoto pure apparet, quam nōnulli uentriculum furunculi uocarunt: Attamen uerè uentriculus non est. quem in phymate reperiri uoluit. Tuum uerò est quam uis ex prædictis sententijs eligere. Difficillimum nanq; est Celsi phantasiam diuinare. Cùm & ab Hippocrate, & Galeno diuersum eius phyma cognouerimus. Nec ante ipsum Hippocrates, neq; post eum Galenus, aut quispiam ex alijs uel Græcis, aut Latinis, uel fortasse Arabibus huiusmodi notas quas alicubi legerimus tetigerit. Idipsum autem phyma (ut singula, quæ Celsus ait, perlibrarimus) in pueris & sæpius nascitur, & facilius tollitur.} Sæpius inq; nascitur: tum quia plurimo sanguine, ac pituita abundant, ac per hoc pituitoso sanguine, tùm quia præter ordinem assiduis agitantur motibus. ut ad cutim illiusmodi pituitosus sanguis moueatur, tùm tertiò quoniam promptiùs illorum tenera cutis, & caro laxantur: ut crassos eiusmmodi succos recipiant. Mox uerò deindè facilius in pueris phyma tollitur: et quia leuior generationis causa extiterat, & quia ualidior illorum calor, ac demùm promptior in illis faciliorq́; ob cutis raritatem euaporatio fit. {In iuuenibus rariùs oritur} ut potè biliosis existentibus, ordinatiusq́; multò in motibus & cibo uiuentibus. {& difficiliùs curatur} cū à fortiori nascatur causa, & difficilior, ob maiorē cutis carniumq́; siccitatem, atq; inde illarum densitatem, euaporatio fiat. {Vbi ætas indurauit, ne nascitur quidem} ob carnium cutisq́; duritiem, & caloris ad exteriora pellentis imbecillitatem. Quanuis enim crassi humores in illis multi sint: ad suppurationem tamen perduci nequeunt. Cùm non adeò sanguini ut in pueris commisti sint. Potius ergo frigidos uel tumores, uel alios quos libet

[f] lib.6.c.35. circa prinª.

[g] ibidē c.36.

Phyma in pueris.

In Iuuenibus.

In senibus.

libet affectus:aut putrefacti febrem gignent,q; phymata. Præsertim quia calor ad exteriora propellere impotentior euasit. Est autem tumorum in exterioribus generatio, quædam naturæ operatio, crisisq; (permutationis inq;) species: quæ,ni aliquo modo uirtus superet, fieri commodè non potest. E præscriptis ergo omnibus (ut ad nostrum propositum conuertamur) qua-

Phyma.4ʳ.

drifariàm capi phyma iam liquet. Primò quidem communissimè, pro omni sponte emergente tu- p°.
more, siue in altum acumen protuberet, siue in latam planam'ue, & q; minimam tumefactionem eleuetur. Secundò & minùs quidem communiter, pro omni sponte etiam in altum acumen ele- 2°.
uato tuberculo. Vtrunq; autem iam dictum significatum ex Galeno in epidemijs[h] anteà[i] collegi- 3°.
mus. Tertiò deinceps pro Celsi iam descripto speciali phymate. Quartoq; demùm pro specia- 4°.
lissimo Galeni (anteq; ipsum, ut uidetur, Dioscoridis) phymate: partium scilicet adenosarum calido, & statim genito, statimq; increscente, ac ad suppurationem tendente tuberculo. Atq; id- ipsum est, quod à Galeno intelligitur (quemadmodum prædiximus) cùm dothieni furunculo'ue comparauit: duritie furunculum à phymate differre proferens. Excepto autem primo significatu, qui ad calidos pariter ac frigidos tumores cōmunis est: reliqui prorsùs calidi (præsertimq; quarti modi) existunt. At priùs q; ad alium tumorem pertranseamus: unum de Celsi phymate adnotandum remanet. quoniā scilicet à Plinio idipsum, ueluti & phygethlon, Latinè panus appellatur. q;q; uerò Plinius panū non descripsit: Ex eius tamen admotis pano remedijs tā Celsi Græcorūq; phyma, q; phygethlon intelligimus. tametsi Celsus Græcorū dūtaxat φύγεθλον à Romanis panum, siue panē uocari ait. SED De pano, ac phygethlo rursùs loquemur, simul ac septimum & trigesimum tumorem explanarimus: Bubonem inq;: quem ut tertium à prædi-

h 6. Epid.cōmētario p°.cō.12.
i supra fo.217.
k li.de tu. præt. nat.cap.17.

Phyma tumor calidus.

Tumo.37.
Bubon.

l lib.de tu. præt. nat.cap.18.

ctis duobus inflammabundum tumorem Galenus[l] adiunxit. Est autem βουβὼν propriè adeno- .1.
sarum duntaxat carnium nomen: quæ in inguinibus utrobiq; sunt. Mox uerò Græci medici non .2.
ipsa tantùm inguina, eorum'ue adenosas carnes: at inflammabundos quoq; earundem partium tu-
mores, nomine quidem à sede affecta desumpto, Bubones nuncuparunt. Quinimmò non earum .3.
partium modò, inguinum scilicet inflammationem bubonis nomine denotarunt: Sed omniū quoq; adenosarum partium inflammationes, siue in inguinibus, siue in alis, axillis'ue, aut in ceruice, uel post aures sint, bubones appellare (Galeno teste)[m] consueuerunt. Quæ tamen in præscriptis omnibus huiusmodi partibus phlegmonæ siquidem citò augentur, celerrimeq; suppurātur, phymata: sin aliquid erysipelatis admistum habuerint, phygethla interim nominarunt. Quòd autem Bubon[1] inguinis nomen priùs sit,[3] deinceps uerò cunctarum adenosarum partium,[2] nō modò inguinis, phlegmonen præseferat, Galeni uerba exquisitè, atq; adamussim perpensa ostendunt. quùm ait[n] {Sic igitur fit, ut & propter ulcus, quod in pedis, aut manus digito fit, οἱ κατὰ τὸν βουβῶνα, καὶ τὴν μασχάλην ἀδένες ἐξαίρονταί τε, καὶ φλεγμαίνουσι.} quod est {quæ in inguine, & axilla sunt glandulæ tùm intumescant, tùm phlegmone occupentur.} E quibus quidem uerbis βουβῶνα pro ipsa, in qua tumor fit, sede, siue in qua glandulæ consistunt: inguine scilicet à Latinis uocato capi apertissimum fit. quemadmodū in libro etiam de tumoribus præter naturam[o] ijsdem Galeni uerbis apparet. Mox uerò deindè, pauculis quibusdam interpositis uerbis, ait. { Quinetiam in collo, & secus aures, sæpenumerò glandulæ, ijs quibus in collo, capite, uel aliqua uicina parte ulcus est natum, intumescunt. Nomināt autem ipsos adenas, cùm sic intumuerint, βουβῶνας.} Vbi non ampliùs pro affecto membro, sed pro cuiusuis glandulæ inflammatione capi βουβῶνας liquet. Id quod alibi[p] quoq; non semel affirmat. Celsus de bubone

m 2°.ad Glauc. c.p°.& 13.meth. ca.5.circa prinª.

n 13.methodi. c. 5.circa princª.

o cap.18.& idē apparet in lib. de def.med. cùm definitur phygethlon, & .3.aphor. cō.26. uersus finē, & sæpè.

p ut 2ˡ ad Glauconē p°.& libro de tu. præt. nat. c.18.et alibi sæpè

bonē proprium caput à phygethlo seorsùm non scripsit. Videtur ergo sub phygethlo pano'ue bubonē cōprehendisse. Sub quo tamen Galeni etiam phyma intelligi non potest. Quoniam Celsi phygethlon (ut postea uidebimus) tardè maturescit, neq; magnoperè in pus uertitur. Galeni aūt phyma celerrimè in suppurationem uergit. Plinius Græcorum bubones interdùm [q] inguina, se dis etiam affectæ nomine: interdùm [r] uerò inguinum tumores appellat. Vnde & herba quæ à Græcis βουβώνιον dicitur: quoniam scilicet bubonum præsentaneum remedium sit, ab ipsomet Plinio, cæterisq; Romanis inguinaria Latinè uocatur: eò quòd inguinibus prodest. de qua sic idē ait [s] {Inguinaria (quam quidam argemonen uocant) passim in uepribus nascens, ut prosit inguinibus, in manu tantùm habenda est.} Qua de causa nonnulli Græcorum interpretes, ubicūq; illi Græcè {βουβῶνας} habent, de tumoribus adenosarū partium loquentes, hi Latinè {inguina} conuertunt. E quibus omnibus id elici, concludiq; potest. bubonem apud Græcos, atq; apud Latinos inguen trifariā capi posse.

.1. Primò, & quidem propriè, pro ea parte, quæ inter femur et pubem est: ubi glandulæ consistunt.

.2. Secundò pro illius partis inflammatione: quomodo Plinius uterq; [t] ac Marcellus Romanus [u] præcipuè intellexisse inguinis nomine uidentur.

.3. Tertioq; demùm communiùs, pro omnium adenosarum partium, ubicunq; sint, phlegmone. Quēadmodū in libro de tumoribus à Galeno [x] sumptum bubonis nomen opinor. Quas ob res non, ut Cælius Rhodiginus inquit, [y] Bubon priùs omnem, in quauis parte factus, sit, tumorem: deindè coarctato uocabulo, adenosarum duntaxat carnium, quæ scilicet in inguinibus, alis, & collo consistunt, tumorem, priuata quadam significatione ostendit. Quem Cælium Brasauolus [z] æmulatus est; id deniq; adiungens: quòd tertio uidelicet significatu magis uocabulum coarctantes recentiores ad id deduxere, ut solum panum significet, idest tumorem in inguinibus, quē Celsus phygethlon appellari dicit. } A speciali enim potiùs proprioq; membri, hoc est inguinis significatu, ad eius tantū partis affectum, ac demùm ad generalem morbi significationē, cuiusuis inq; adenis phlegmonen, haud omnem (ut aiunt) tumorem, transumptio facta est. Multoq; minùs uerū est, quod à Galeno bubon appellatur, panum esse, Celsiq; phygethlon. quemadmodū Brasauolus credidit. [a] Quanq; sub phygethlo pano'ue Celsi, comprehēdi posse bubonem inficias nō ibimus. Sed hic uir adeò in bubone, phygethlo, & phymate anceps fuit, ut multa quidem à ueterum sententia aliena declararit. Perindè atq; expedito bubone, ac phygethlo demonstrabimus. Bubon igitur (Galeni, [b] quem nunc interpretamur, dogmate) adenosarum partium exquisita phlegmone est. Vulgò nostri quotiès in inguine fit, nominare solent {pertico:} Neapoli {dra guncello} Longobardi {tinchone} quidā {bognone} atq; alij demùm à Latina uoce pano, seu panicula, deducto per corruptionē nomine, dicunt {panocchia.} Quòd si uel erysipelacea phlegmone, uel inflammatum erysipelas, ob flauæ, pallidæ'ue bilis admistionem, in prædictis adenosis carnibus oboriatur, phygethlon priuatim (Galeno [c] docente) nominatur. Sin uerò scirrhosa, ob pituitæ, uel atrabilarij succi cum sanguine miscellam, phlegmone ibidem fiat, χοιράς, Latinè struma nuncupabitur. [d] Multoq; magis si exquisitus earundem adenosarum carnium scirrhus sit. [e] A T Enimuerò singula seorsùm perpendere operæ pretium est. A phygethlo exorsi, ut unà trigesimum octauum tumorem absoluerimus. Inquit ergo medicarum definitionum Author [f] {φύγεθλον ἐστὶ κατὰ βουβῶνα γινόμενον ἀπόστημα.} quod est {phygethlon panus'ue est abscessus in inguine obortus.} Rectiùs autem iuxta Galeni dogmata dixisset {φλεγμονή} idest inflammatio, q; {ἀπόστημα} hoc est, abscessus. Non semper enim abscessus fit. sed

q lib. 21. cap. 20. circa medium. lib. 26. cap. 9. lib. 27. cap. 5. et. 13. ī medio. lib. 28. cap. 4. uersus finem.

r Vt lib. 22. cap. 24 uersus finem lib. 27. cap. 7. circa finē. li. 28. c. 4. ante mediū. li. 30. cap. 8.

Bubon & Inguen triplicis ter.

s lib. 26. cap. 9. ī prin°. et. 27. 5°. ī medio. uide Apul. Madauren. de uirtut. herbarū c. 60

Cōtra Cæliū Rhodiginum.

Cōtra Brasauolum.

t locis præscriptis, & sibi ascriptus lib. de re medica uolu. 2. c. 43.

u li. de med. c. 32

x cap 18.

y lib. 12. lec. antiquarum. cap. 6. in medio.

z lib. 4. aphoris. cōm. 55.

a ibidē & 3°. aphoris. cōm. 20.

b 2°. ad Glauc. c. p°. et. 13. meth. cap. 5. lib. de tum. præt. nat. cap. 18. & sæpè.

c 2° ad Glauc. cap. primo.

d ut. 13. meth. c. 5

e ut 14. meth. ca. 11. & lib. de tum. cap. 18.

Tumor. 38.

Phygethlon.

f uersus finem. libri.

g ut 2[a]. ad Glauconē c. p[o]. elicitur
h lib. de tu. præt. nat. cap. 18.

sed perpetuò tamen uel erysipelacea phlegmone, uel inflammatum erysipelas est.[g] Qua de causa nonnullos esse ait[h] { θερμότητι ἅμα καὶ τάχει γενέσεως ἀφορίζοντες τῶν ἄλλων φυμάτων } quod est { caliditate simul, & generationis celeritate ab alijs id phymatibus tuberculis'ue distinguentes. }. Iuxta quem loquendi modum phymatis nomen largiùs, Hippocratis uidelicet more, intelligere necessum est, ut dothienes furunculi'ue, ac bubones, nedùm propriè dicta phymata, sub phymatis nomine cōprehendēda ueniant: quibus iam iam dictis, uel si mauis alijs quoq; omnibus comparatio fiat. Dicens enim Galenus { ab alijs phymatibus } ipsum etiam phygethlon sub generico phymatis nomine comprehendi posse insinuat. ut quanq; phyma id quoq; est: ab alijs tamen phymatibus differat. etc. Quoniā igitur non propriam, sed aliorum opinionem refert. Ideò pro illorum usu nomen generatim protulisse, & secùs quidem, atq; paulò priùs priuatim usurparat, absurdum non est. Præsertim quia Hippocratis etiam loquendi modus est. uelut quùm ait.[i] { καὶ τ' ἄλλα φύματα } quemadmodum uberiùs iam anteà[k] declarauimus. At magis quidem nobis arridet, ut { ἄλλων } superfluat, ac ab aliquo potiùs incauto scriptore interpositum sit. Legendumq́; appositè sit { ἀφορίζοντες τῶν φυμάτων } hoc est { à phymatibus distinguentes. } Vt differre uoluerint phygethlon à propriè sumptis, & iam iam declaratis phymatibus calore simul & generationis celeritate. Verosimilius autem est non communiter, at priuatim,, proprieq; sumptum phyma Galenum intellexisse. Quoniam id paulò priùs iam proposuerat: à quo differre statim duritie dothienem prædixerat, quamprimùm subdens { Ambo autem affectus inflammabundi sunt. quos præter, tertius quoq; ipse bubo, quartusq́;, quem nonnulli phygethlon uocant, à phymatibus calore simul, & generationis celeritate distinguentes. } Quouis autem modo Galeni uerba legantur: Tàm si generatim phyma capitur: ut alijs siue prædictis tribus, siue omnibus phymatibus; tuberculis'ue comparetur: q̄; si priuatim sumitur: ut ad propriè dicta phymata phygethlon referatur: Illorum sermo à Galeno (ut uidetur) minimè reprobatus, ita uerus esse demonstrabitur. Quoniam scilicet phygethlon sanguini admistam continet bilim, quia uel phlegmone erysipelacea, uel erysipelas inflammatum est. Bilis ergo, succi omnium, qui in corpore sunt, humorum (Galeno[l] teste) calidissimi ratione, calidius phygethlon est non propriè sumptis modò phymatibus, at bubonibus quoq;, ac furunculis: Multoq; idem calidius est uerrucis, strumis, satyriasmis, atq; alijs huiusce farinæ uel parum, uel nil prorsùs caloris continentibus tumoribus: quos sub generatim capto phymate ab Hippocrate comprehendi iam anteà declarauimus. Celeriùs quoq; phygethlon generabitur eadem ratione. quod enim calidius est, perpetim (quantum ex se est) frigido, uel minùs calido citiùs compleri solet. Quoniam faciliùs, promptiusq; ad affectum locum calidi humores defluunt. Quanuis igitur ocyssimè generari propriè dictum Phyma præscriptum iā sit. Nihilominùs tamen phygethlon ut potè ipso phymate calidius (q̄tum ex se est) celeriùs eodē generari potest. Dixi { q̄tum ex se est } quasi obseruata in reliquis omnibus paritate. Nam pro uario corporis tēperamēto, adenis imbecillitate, regione, tēpore, ætate, repletione, cōsuetudine, uictus ratione, atq; primùm quoq; iam exordientis tumoris regimine, cæterisq; plurimis concurrentibus, horum generatio uariari potest. Verùm & si celeriùs fieri phymate phygethlon contingit. Contrà tamen: phyma phygethlo citiùs ad suppurationem uergit. Cùm illius finis terminus'ue maxima ex parte suppuratio sit. Phygethlon uerò, admisti erysipelatis ratione, ad suppurationem non adeò tendit. suppuratio enim (Hippocrate[m] authore) in erysipelate mala est, putredinem potiùs,

i 3[a]. aphoris. 20[o].
k supra fo. 217. 218.

l p[a]. ad Glauc. 9[o] & 10. simpliciū c. 14. et li. de inæquali intemperie cap. 5.

m 7[a]. aphor. 20.

tiùs, malignitatemq; præseferēs, q̃ fœlicem tumoris euentum: Quas ob res & ante Galenũ Latinè Celsus ait.[n] {Phygethlon tumor est, nõ altus, sed latus: in quo quiddam pustulæ simile est} nõ altus quidem (ait) sed latus. Bilis enim ratione magis in orbem sub cuti extenditur, q̃ in altũ eleuatur. Id quod in exquisito erysipelate, atq; herpete patet. q̃ q; ratione commisti sanguinis, aliqua in altum, profundum'ue, pro ipsius sanguinis portione, tumefactio fit. Bilis uerò causa pustulosæ quædam miliaceæq; asperitates fieri solent. Idcircò ait {in quo quiddã pustulæ simile est} Eiusdemq; caloris, ac ueluti cuiusdam feruoris ratione {Dolor, distentioq; uehemens est: & maior q̃ pro magnitudine tumoris. Interdum etiã febricula. Idq; tardè maturescit, neq; magnoperè in pus uertitur.} Quòd autem in adenosis etiam partibus fieri Celsus teneat, statim ostendit, subdens. {Fit maximè aut in uertice, aut in alis, aut in inguinibus. Panum, ad similitudinem figuræ, nostri uocant.} aliqui tamen codices habent {panem} utroq; autem modo legi potest. ueluti doctissimè Hermolaus ait.[o] Panum uerò alibi[p] quoq; Celsus nominat, sic dicens {Aduersus panum tamẽ primũ orientem, quod φύγεθλον Græci uocant. etc.} Ad similitudinem figuræ (ait Celsus) nõ, ut nonnulli interpretantur, ad similitudinem extensi panni, quia eleuationem nõ habet. Satis enim ridicula similitudo hæc est: præcipueq; cùm subdant, panum plerũq; tumorem habere, ac non aliud esse panum, q̃ Galeni bubonẽ. Decepti fortassis ex Varronis uerbis, adeò deprauatis, ut nullam nobis idoneam sententiam ostendant. sic enim apud eum legitur[q] {panis, quòd primò figuras faciebant, ut mulieres in lanificio pannus. Posteà q̃ ei figuras facere instituerũt. aliàs à pane & faciendo panificium cœptum. etc.} Quorum profectò uerborũ contextũ, ac sensum, nec eius libri castigator Michael Bentinus animaduertisse apparet. Ingeniosissimus uerò Hermolaus rem acu tetigit, sic in primis Varronis contextum legens. {Panis dictus, quòd primò figuras faciebant, ut mulieres in lanificio in quo panus. Et sic, posteà q̃ ei figuras facere instituerunt alias.} panus ergo (Hermolaus ait) in Varrone capiunt pro fili glomere in ipso radio texentium: ad cuius glomeri similitudinem panes primo fingebantur: sub rotundi scilicet, atq; aliquatenus oblongi. ut quidam hodierno etiam die panes figurare solent. Subdit autem deinceps Varro {Et sic} quasi dicat, panis adhùc dictus est {posteà q̃ ei figuras facere instituerunt alias.} id est panis adhùc nomen remansit, etiam si posteà non ampliùs instar glomeri textricũ subrotundos, at secundum quaslibet alias figuras panes facerent. Quemadmodum enim ex pano textricum glomere lanificium in figuras multas digeritur. Ita ex concretæ farinæ globo panificium uarias capit imagines. Et quemadmodum in illis addita simplici litera {n} pannus dicitur, Indeq; panniculus. Ita panificio mutata {u} in {i} differentiæ causa, panis uocatur. Panus uerò textricum nomen quoq; dedit phygethlo apud Latinos (Celso authore) unde & panicula etiam dicitur. Quo diminutiuo nomine Plinio ascriptus liber,[r] ac Marcellus etiam Romanus[s] utitur. Panus ergo tumor, quem præ manibus habemus, appellatur ad similitudinem (uti Celsus ait) figuræ. Idemq; est si panem legerimus. Quoniam panis instar subrotundus aliquatenus oblongus, ac latior q̃ altus tumor est. Sed hæc ad Grammaticos. Nobis uerò sat superq; fuerit scire ꝙ panus, & panis, & panicula huiusmodi affectus, apud graues authores, nominatus offenditur. {Sed cum omnes hi nihil nisi minuti abscessus sint (subdit Celsus) generale nomen trahit latius uitium ad suppurationem spectans.} E quibus Cornelij uerbis id elicitur. quoniam scilicet omnis instar pani uel panis, subrotundus, cum aliqua latitudine tumor phygethlon Græcè, Latinè autem panus uocari potest. Haudquaq; tamen sic obseruatur. Sed generale nomẽ trahit

n lib.5.cap.28. sec.10.

Panus unde dicitur.

o In glossematibus in Plinium in in dictione furũculus. et panus.

Cõtra Musã.

p lib.5.cap.18. sec.16.

q lib.4.° de Latina lingua. in dictione Panis.

Varronis locus.

Panus propriè quid.

r lib.3. de re medica. cap.27.

s de medicam. cap.32.

bit latius uitium ad ſuppurationem ſpectans.q.d.ſpeciatim,proprieq; panus,phygethlon'ue id dicitur,quod latius eſt,& ſuppurari poteſt. Haud tamen per hæc uerba celerrimè ſuppurari panum intelligemus. Vt inde Galeni phyma ſub Celſi pano,ſeu phygethlo comprehenſum acceperimus. Quoniam & ſi ad ſuppurationem huiuſmodi tumor ſpectat:tardè nihilominus(ueluti prædixerat) matureſcit,neq; magnoperè in pus conuertitur. Quòd autem panus, uel panicula Romanis idem,quod Græcis phygethlon oſtendit,non Celſus modò,at ipſe etiam Scribonius,[t] & Marcellus[u] confirmant. Plinius uerò nullibi,quod uiderim, panum definiuit: niſi q; multorum eſſe generū aliquandò inſinuat. Perindè ac ubi de uiſco loquens,[x] ait {cum reſina,et cera panos mitigat omnis generis.} è quorum numero aliquod eſſe difficilis concoctionis genus aliàs innuit:dicens[y] {uitex uomicas,panosq; difficilè cōcoquentes cum farina hordeacea mollit.etc.} Superiùs tamen Plinij panum tam Celſi phyma,q; phygethlon comprehendere diximus. Quoniam nullibi de phymate,aut phygethlo meminiſſe Plinium legimus. Niſi ſæpiſſimè de pano. Eſt autem phyma (perindè ac ex Celſo præoſtendimus) tuberculum furunculo rotundius, et planius,ouiq; dimidij magnitudinem non infrequenter excellens.adeò ut pano etiam textricum, aut pani non abſimile exiſtens, pani quoq; uel panis nomenclaturam obtinere queat. Quinimmò non ſolùm Celſi phyma,ſed ſpeciale etiam Dioſcoridis phyma, quod idem, & Galeni quoqi phyma eſſe reputo,ſub pano Plinius intellexiſſe apparet. Quæcunq; enim Dioſcorides phymatibus conferre,præter alios morbos,ſcripſit: Plinius eadem (pluribus aliorum morborum diſtinctè nominatis.) Pano proficua eſſe recenſuit. Quemadmodum in ſylueſtri cucumere,[z] coriandro,[a] paruo ſeſamoide,[b] Mori arboris uulnerati liquore,[c] uiſco,[d] ammoniaco,[e] ſtruthio ſiue radicula,[f] paliuro,[g] atq; alijs fortaſsè non paucis,cōtemplari promptiſſimum eſt. In quibus quidem omnibus,ac ſimilibus, Dioſcoridē φῦμα ſpeciatim ſumſipſſe,cuiuis perſpicuū fore opinor. Cū ſtrumas, parotidasq;,et alia huiuſmodi tubercula interim ſæpiſſimè recēſcat,quæ ſub phymate cōprehenſa fuiſſent,ſiqdē phyma generatim intellexiſſet. Quo tamen generali ſignificatu nōnunq; utitur. Vt qùm de cimolia creta loquens,ait[h] {παρωτίδας καὶ τὰ ἄλλα φύματα.} quod eſt {parotidas abſceſſus'ue poſt aures,et alia phymata,tubercula'ue} hac.n. loquēdi formula parotides ex phymatum cōmuniter tamē ſumptorū genere eſſe inſinuat. Quo in loco Marcellus Virgilius,ut qui panum pro phymate,in præſcriptis omnibus medicamētis, Latinè conuerterat,præaſſumptam phymatis diſtinctionem non aduertens, ubi Græcè dicitur {καὶ τὰ ἄλλα φύματα} ipſe interpretatus eſt {panos,tuberculaq; alia} ut idem nomen {φύματα} ſimul panos,& tubercula,quoddamq; ſpeciale,ac generale,turpiſſima quadam confuſione præſeferat. Eo fortaſsè deceptus Marcellus.quoniam Plinius[i] eandem cretam panos,& parotidas cohibere ait,à Dioſcoride (ut uidetur) exſcribens. At Plinio uel cuncta immutare licuerat: quorum tamen fido interpreti uel minimum perturbare non conuenit. Quod autem Plinius non ſolū phyma, ſed phygethlon etiam ſub pani uoce intellexerit, indè perſuaderi poteſt.quoniam quæ Dioſcorides phygethlo prodeſſe uoluit, Plinius eadem pano conferre ait. Perindè ac in aceto,[k] & oleæ cinere[l] & helxine[m] comprobari poteſt (quanq; ubi Dioſcorides acetum Plinius aceti fæcem:atq; ubi Dioſcorides oleæ ſylueſtris, Plinius domeſticæ cinerem habet.) Quodq; magis noſtram ſententiam confirmat,eſt. Quoniā Dioſcorides[n] urticam phymatibus,ac phygethlis & parotidibus mederi ſcripſit: Plinius[o] panis, parotidibusq; utiliſſimam(tametſi ex Phania phyſico) poſuit,ubi nil de phygethlo cùm meminerit:ſub pano tam phyma,q; phygethlon comprehēdiſſe

Obiectionis Solutio.

t de comp. med. cap. 263.

Plinij panus.

u cap. 32.

x lib. 24. cap. 4.

y lib. 24. cap. 9.

z Dioſc. 4°. 149. Plin. 20°. p°.

a Dioſc. 3°. 65. Plin 20°. 20.

b Dioſc. 4°. 148. Plin 22°. 25.

c Dioſc. p°. 147. Plin. 23°. 7°.

d Dioſc. 3°. 94. Plin 24°. 4°.

e Dioſc. 3°. 89. Plin 24°. 6.

f Dioſc. 2°. 152. Plin. 24°. 11°.

g Dioſc. p°. 106. Plin 24°. 13.

Cōtra Marcellū Virg.

h lib. 5. cap. 101.

i lib. 35. cap. 17. circa principia.

k Dioſc. 5°. 13. Plin. 23°. 2°.

l Dioſc. p°. 122. Plin. 23°. 3°.

m Dioſc. 4°. 37. Plin. 22°. 17.

n lib. 4. cap. 89.

o lib. 22. cap. 13.

prehendisse compertum est. Quo interim loco [p] Marcelli Virgilij traductionem, falsam quidē, p super Diosc. li 4. c. 89. de urtica.
et inconstantē animaduertere opus est. Vt cognito etiam falso, ueritas magis elucescat, ubi φύ= Cōtra Marcellū Virg^m.
γεθλον Dioscoridis, Latinè furunculum traducit: φῦμα uerò, panum. Id quod alibi [q] quoq; in
phygethlo obseruat. Falsum tamen, quia furunculus idem quod Græcis dothien est, ut uberius q Vt lib. 4. cap.
anteà declarauimus.[r] Inconstans uerò, quoniam idem nomen { φύγεθλον } aliquandò [s] non am= 37. de helxine.
plius furunculum, sed panum interpretatus est. Adeò ut modò phymati, modò phygethlo panum r fo. 210. & se=
attribuerit. Verùm tamen si Celsum sectamur, phyma panus minimè nuncupatur. Sin uerò Pli quentibus.
nium, tametsi tam phyma, q̃ phygethlon sub pano (uti diximus) comprehendatur: Nihilomi= s ut lib. p°. cap. 122. de agresti o=
nùs tamen generis nomine singulas species interpretari non decet. Etenim cōfundere potiùs est, lea. & cap. 149.
q̃ interpretari. Tutius ergo est Græcum nomen apud Latinos etiam transferre, q̃ in tot tan= de ficis. et 5[a]. 13°. de aceto.
tasq; æquiuocationes miserculorum ingenia præcipitare. At omisso Marcello, ac reliquis intereà
multis Græcorum interpretibus, sæpenumerò traditoribus potiùs, q̃ traductoribus nuncupan=
dis: Cùm nostra intentio non sit aliorum errata detegere; sed Galeni, & Priscorum tumores
enucleare. Ad Galeni contextum reuertamur: qùm de phygethlo iam loquens, [t] subdit. { sunt
„ uerò etiam qui phygethlon in inguinibus, & alis tantummodò fieri proferunt. Cùm tamen ade= t lib. de tu. præt. cap. 18.
„ nosarum carnium inflammationes sint. } sic enim ultima Galeni uerba intelligo { φλεγμονὰς
ὑπάρχοντα τῶν ἀδένων. } Galeni ergo sententia est, nōnullos fuisse medicos, qui specialiùs
phygethlon capiebant, ut non in omnibus adenosis cárnibus fiant. Haud enim in collo, mamillis,
post aures, aut alijs huiusmodi glandulis generari phygethlon admittebant. Sed in alis duntaxat,
atq; inguinibus. Quorum nihilominùs opinionem reprobare Galenus apparet: subdens, φ
adenosarum carnium phlegmonæ sunt. q. d. glandularū inflammationes sunt: ubicunq; glandu=
læ, siue in alis, aut inguinibus, siue in collo, aut post aures, uel in quauis alia corporis parte exi= u supra. fo. 118. lin. 28.
stant. E quibus quidem omnibus exquisitè, atq; adamussim (ut operæpretium est) perpensis
p^m. plurima, quæ anteà referre spopondimus,[u] Brasauoli[x] errata propalātur. Primum { φ phyma= Brasauoli errata.
ta, & phygethla ab eadem materia fiunt, aut consimili. } Etenim phyma à sanguine, siue quarta
substantia, siue uniuersa quatuor humorum iuxta proportionem dispositą congerie fit: adeò nihi=
lominùs humida calidáq;, & putredini obnoxia, promptáq;, ut ad suppurationem euestigiò uer=
gat: atq; idipsum Galeni decreto. Celsi autem sententia, ex sanguine, cui nonnihil frigido= x 3[a]. aphorism. cōm. 20.
rum succorum admistum sit. Ex quo & dolor, & inflammatio minores, q̃ in furunculo fiunt.
Phygethlon uerò erysipelas inflammatum, uel inflammatio erysipelacea, ob effatu dignā bilis
admistionē, est. Vt tangentibus phymate calidius phygethlon, licet qùm suppurat Galeni phy=
2^m. ma, phygethlo feruentius ab ægroto sentiatur. Hinc & aliud erratum liquet. Qùm. s. ab eo di=
citur { sed phymata sunt inflammationes erysipelatodes, uel erysipelas cū inflammatione. Eodē
modo phygethla. } Pariterq; statim aliud innotescit, dùm subdit { quanuis & in istis (scilicet
3^m. phygethlis) materia etiā pituitosa esse possit } Si enim pituita cuiuis horum admisceatur, usq;
adeò scilicet multa, ut pituitæ symptomata cognosci queant: nec simpliciter phygethlon, neq;
phyma nominandum uenit. Sed phyma potiùs, uel phygethlon œdematosum, aut scirrhosum. Sin y Sæpè ubi de
gulorū autem perse capta natura ea est, quā diximus, si quidē Galeno adhæsisse, nec nostræ uo his loqtur sed ui=
4^m. lūtati assentire decreuerimus. Quid quòd re uera in inguinibus solū panos appellari ante hæc ait? de præ cæteris li. 20. cap. 21. circa
Cùm Celsus in alis quoq;, ac uertice panum à Latinis uocari præscripserit: Plinius [y] autem medium. et li. 26.
uterq; seorsùm ab inguinibus, inguinūq; tumoribus de panis, aut paniculis determinarit, ut po= ca. 9. Alterū sibi ascriptū uide. 2[a].
tiùs 43. et 3[a]. 27°.

tius oppositum uerum dici queat: panum. s. in alijs glandibus propriè magis, saltem Plinij dogmate appellari. Idcircò & Marcellus Romanus[z] { in inguinibus paniculas } determinationis gratia, nonnunquam protulit. Verùm de his nimis quàm satis, ad nauseam usque, dictum iam sit. Ex Arabibus autem Princeps de his tribus tumoribus, qui in glandulis fiunt, insimul determinat.[a] De uenenosis quidem pestiferis ue priùs,[b] sub nomine thaun, siue althaun, siue thoim, & althoim: De non uenenosis autem posteà.[c] Vbi corruptissimis Græcorum nominibus usus est. Etenim { phymata } scribit { chumata[d] } corruptiùs { carmata, } et { carmakile } { phygethla } uerò { Mecacalius[e] } { ut mihi uidetur. atque etiam } { furios.[f] } Quoniam uerò (ut infrà uidebimus)[g] Oribasius tumorem Græcè dictum τέρμινθον phymatis speciem esse ait, phyma interim communiter, & Hippocratis in modum intelligens: Princeps autẽ phymatis speciatim, & Galeni more sumpti speciem intellexit. Propterea & hic inter ea, quæ glandulis adueniunt terminthum adnumerans, corruptissimè { tursios } nominat.[h] quem tamen alibi[i] minùs corruptè { turmusios } nuncupat. Phymata (ut uidetur) siue chumata, uel carmata, aut carmakile: Itemque phygethla seu furios, aut mecacalius inter uenenosa connumerans.[k] Itidemque terminthum, siue thursios. quem tamen inter exituras alibi[l] sub nomine turmusios repetit. Verùm singula proprijs locis uberiùs enucleabuntur. Razes autem, uel (ut rectiùs dixerimus) eius interpres de omnibus his loquitur non pestiferis quidem, sub titulo[m] { de apostematibus emunctoriorum, & carnis mollis. } nonnunquam uerò sub exituræ nomine cum alijs cõprehendit.[n] De pestiferis autem, anthracis,[o] seu filtracis, uel thaun,[p] uel epidemiæ[q] nomenclatura significauit, quemadmodum anteà iam ostendimus.[r] Hæc de adenum inflammatione dicta sunt. QVAE quidem si ob assiccatæ pituitæ magisque atrabilarij succi cõmistionem, scirrhosa earundem partium phlegmone (uti Galenus ait)[s] fiat: χοιράς Græcè, Latinè autem struma, Tumor quidem ordine trigesimus nonus, generabitur. Qui tumor & si (quemadmodum Galenus inquit) scirrhosa, circa suæ generationis initia, phlegmone sit: Mox tamen in scirrhum priùs non exquisitum, ac deinceps non infrequenter exquisitum conuerti solet. Qua de re non ad œdema (quemadmodum nonnulli opinantur) sed ad scirrhum reducenda struma est. Quanuis enim ex pituita, maxima ex parte fiat. Haud tamen ex aquosa, tenui ue pituita huiusmodi tumor, perindè ac œdema, gignitur: uerùm ex crassa, glutinosaque, ac demũ assiccata, quin & atrabilario nonnunquam succo admista fit. Ex quo inter frigidos tumores connumerandam esse strumam, cuilibet compertissimum est. Etenim non ex calida materia, neque ad suppurationem, phymatum instar, properante (Galenus[t] ait.) Sed frigidiore, ac pituitosiore consistit. Quanque calidis, & pus mouentibus medicamentis longo tempore adhibitis, nonnihil puris excitari nonnunquam in ea consueuit. Quam ob rem non perpetuò, generaliterque: sed particulatim in quibusdam uerám esse Celsi[u] sententiam autumo: qùm ait { struma est tumor, in quo subter concreta quædam ex pure & sanguine, quasi glandulæ oriũtur. } Haud enim omnes maturescunt, ut in se ipsis pus comprehendant. Idcircò & ipse met Celsus quãprimùm subdit. { Quæ uel præcipuè fatigare medicos solent: quoniam & febres mouent, nec unquam facilè maturescunt. } Quod etiam de febribus ipse inquit, uerùm aliquandò, sed non semper est. { Nascuntur maximè in ceruice: sed etiam in alis, & inguinibus, & in lateribus. In mammis quoque fœminarum se reperisse chirurgicus Meges author est. } Iulius autem Pollux circa mesenterium etiam strumas fieri uoluit. Id quod tametsi à Grammatico dictum, uerũ nihilominùs est & à Galeni monumentis minimè alienum. Cùm hic induratas esse glandulas definierit.

z lib. de medic. cap. 32.
a tract. præsenti infrà.
b cap. 17. et. 18.
c Ibidẽ cap. 19. & 20.
d ca. 17. in fine. & 18. tex. 8.
e cap. 18. tex. 8.
f c. 17. tex. ult°.
g In sermone de termintho.
h cap. 17. ĩ fine.
i cap. 21. tex. 15.
k cap. 17. et. 18.
l cap. 21. tex. 15.
m 13. Cõtin. ca. 5. & 10. litera I.
n Vt lib. Diuis. cap. 132.
o ibidẽ c. 135. et 18. Cõtin. cap. 8.
signo pere.
Tumor. 39.
Struma.
p 13. Cõtin. c. 4. litera. G.
Contra Tagaultium.
q Ibidẽ cap. 10. litera G.
r fo. 212 lin. 17. & sequentibus.
s 13. meth. ca. 5.
t 3ª. aphoris. 26 in fine.
u lib. 5. cap. 28. sec. 7ª.
Strumæ ĩ mesenterio.

definierit. Plurimas uerò circa mensenterium glandulas esse, quæ indurari possunt: ac strumosæ fieri, ex anatomicis administrationibus compertissimum est. At harum profectò glandularum strumas non, nisi post obitum, noscere possumus. Quam ob rem neq; curandi ansa medico relinquitur. Nos autem hanc Pollucis sententiam, nisi aliquandò ueram esse experti fuissemus, me Hercule ueluti ridiculam floccipenderemus. Anno enim à nostri Redemptoris aduentu Millesimo, Quingentesimo, Trigesimo nono, Panhormi, Spectabilis dominus Castor à Portu dictus, Baron summatini, & Vrbis tunc temporis meritissimus, iustissimusq; præfectus, Capitaneus'ue, ut uulgò nostri uocant: Quem profectò usq; adeò magistratus integerrimũ uirũ ostendit: ut rursùs anno. 1546. & demùm anno præsenti. 1550. ad eandẽ gubernationem uel inuitus à Proregibus astrictus sit. Hic inq; in primo sui magistratus anno, quendã nigrũ natũ seruũ, libertũ tamẽ posteà redditũ, à se ob furta laqueo suspẽsum, atq; à nobis ad anatomicas administrationes petitũ, quã libẽtissimè, ut omnigenæ uirtutis amãtissimus publicè dissecandũ præbuit. In huius ergo mesenterio (quemadmodum ab omnibus, qui dissectioni astiterunt, uisum fuit) strumas circiter septuaginta offendimus. præter quas in glandulis existentes totidem ferè externæ intestinorum, præcipueq; crassorum tunicæ adhærentes tumores propria singulos membranula, cuiusdam uesiculæ instar, cõtentos, non sine magna quidem astantium admiratione, inuenimus. Hos porrò, qui exteriori intestinorum tunicæ adnati fuerunt, strumarum nomine, quia scilicet in glandulis non erant, minimè dignati sumus. Vtriusq; autem generis tumores uaria quantitate & magni, et parui erãt, atq; inter extremos, qui ad oui gallinacei magnitudinem perueniebant, & minimi ciceris paruitatem, quamplurimi intermediæ quantitatis gradatim uisi sunt. Nõ secùs hercle ac in fertilis gallinæ utero ouorum gradata multitudo (quam uulgares nostri Ouarolam uocant) inuenitur. Sed ne in hoc quidem solummodò astantium, nostráq; admiratio fuit. Verùm & singulis tumoribus dissectis quasi strepitus admirantium effectus est: Cùm nonnulli lapideum gypsum, nonnulli uerò glutinosam, muccosamq;, & intereà liquidam quandam substantiam sub ea membranula continerent. Nonnulli autem per gradus quoq; intermediam comprehenderent. Vt postremò, ac nouissimè genitum tumorem liquidior: Antiquiorem uerò solidior substantia præseferret. Ex medijs uerò unum & item alterum tumorem sumpsimus: Domiq; per diem ac noctem exiccari permittentes, tenuissimum deinceps quendam ab ijs pollinem extraximus. quo multis quidem diebus, donec scilicet consumptus totus sit, Arenæ uice, ad exiccandas, ne delerentur, nuper iã scriptas literas, & quidem opportunè usi sumus. Vt alios omisisse pœnituerit. In reliquis uerò corporis partibus, præsertimq; in Iocinore, ac Splene saluberrimum corpus uidebatur. Itaq; ab ijs, qui eum anteà uiuum cognouerant, relatum conformiter est. sanissimum scilicet, donec suspenderetur, extitisse. Vt nos coniectaremur Naturam, ad eas partes, uniuersi corporis recrementa transmittendo, sic ipsum expurgasse: ut in reliquis, maximéq; naturalibus uisceribus sanitatem conseruaret. Verùm de hoc obiter. Ne ob Pollucis raram sententiam quispiam ambiguus remanserit. { Sunt ergo (ut ad propositum conuertamur) strumæ carnes, prout ex Leonida Aetius refert, x subcandidæ, facilè augescentes, in membrana cõtentæ, & in summa glandulæ induratæ: quæ in collo, sub alis, ac inguinibus oriuntur. Vbi glandulæ uasis substratæ sunt. } & in alijs quoq; iam iam relatis glandulis. { Aliquandò etiam, sed tamen raro, ex carne eorundem locorum fiunt: quæ affinitate quadam ad strumarum naturam uertitur, &

Historia.

x lib. 15. cap. 5. in principio.

materiæ accessione augetur.} Hæc Aetius ex Leonida. Qui duplicem (ut patet) generationis strumarũ modum ostendit. Primum quidem, ut non secùs ac aliæ quæuis particulæ siue assiccata pituita, siue atrabilario succo, aut utroq; penitiùs insperso humore indurescant, scirrhóq; nuncupato tumore occupentur. Veruntamen glandulæ istiusmodi humore oppletæ, atq; induratæ non communiori nomine scirrhum, at speciali quadam à porcis desumpta (ut uidebimus) nomenclatura, Græcè χοιράδας pati dicuntur. Secundum uerò generationis modum esse innuit, quoniam ipsamet glandulosæ carnis substãtia quapiam ex causa persicca indurescit. Quæ tamen atrabilario deinceps humore, uel sicca pituita paulatim nutrita præter naturam increscit. Quem fortassis secundum modum Medicarum definitionum Author solum considerauit: qùm sic Strumas definiuit [y] {χοιράς ἐστὶ σάρξ, καὶ δύσλυτος.} quod est {struma est caro sicca, & quæ difficulter soluitur.} Galenus autem quia in idem (si exquisitè perpenderis) uterq; generãdi modus incidit, hanc differentiam sæpissimè neglexit. Vnáq; sub definitione utrunq; appositissimè cõprehendit. dicens [z] {τῶν τοῦδε σκιρρωθέντων ἀδένων, τὸ δὲ πάθος ὀνομάζεται χοιράς.} quod est {Induratis autem glandulis, affectus hic struma nuncupatur.} Idéq; alibi [p] de ijsdẽ chæradibus strumis'ue loqui exordiens, ait {γίνονται δ' αὗται σκιρρουμένων ἀδένων} idest {fiunt autem hæ durescentibus glandulis.} Adeò ut Galeni simia Paulus, [a] ita definierit {αἱ χοιράδες ἀδένες εἰσὶν ἐσκιρρωμένοι} hoc est {chœrades strumæ'ue glandulæ sunt induratæ} Princepsq; [b] demùm (alijs omissis) hæc ait {et scrophulæ ad ultimum sunt glandulæ sephyroticæ.} Nonnunq; uerò Galenus secundum ex prædictis generationis modũ tetigit. Veluti quùm inter morbos in aucta magnitudine constitutos, ipsas strumas collocauit, [q] Auctis præter naturam testibus, linguæ, aut mammis, atq; oculorum quoq; angulis assimilans. Non ex defluxu, at nutritione, ac in propriam substantiam transmutatione (prout exquisitè perpendentibus liquet) earum partiũ incrementa supponens. Cuius quidẽ sermo, quò ad strumas attinet, ni particulatim de quibusdam, ijs uidelicet quæ secundo generationis modo factæ sunt, intelligatur, condemnãdus tanq; falsus ueniret. Sed de his quidem uberiùs multò deinceps proprio loco disputabimus. [c] Impræsentiarum uerò quod præcipuè intendebamus, prædictũ iam est. Strumam s. tumorem esse in frigidorum catalogo reponendum: ac pituitosum præcipuè, nonnunq; uerò atrabilarium, aut mistum (pro septima distinctione) tumorem existere. Quod uerò nonnulli (Cælio referente [d]) colligunt: strumam in tergo esse quandã extantiam, sicuti in pectore habeatur gibbus'ue: Veluti à priscorũ omnium sẽtẽtia alienum id libẽtissimè negligimus. Vsq; adeò nihilominùs turpis, ac sordidus, nec nõ sceleratus huiusmodi morbus est. ut hinc sumpta similitudine Pater eloquentiæ Cicero [e] strumam ciuitatis aliquandò, ipsius ciuitatis turpitudinem, sceleráq; nuncuparit. {Non ea (inquit) est medicina, cùm sanæ parti corporis scalpellum adhibetur, atq; integræ. Carnificina est ista, & crudelitas: Hi medentur reipublicæ, qui execant pestem aliquam, tanq; strumam ciuitatis. etc.} Idemq; alibi [f] Vatinij scelera, turpitudinẽq;, & sordes eodẽ nomine ostendit: sic dicens {proinde isti licet faciãt quos uolent Cõsules, Tribunos Plebis, deniq; etiã Vatinij strumã sacerdotij διβάφῳ uestiãt. etc.} Dictus uerò morbus hic à Græcis {χοιράς} Latinè autẽ, nomine Grææ dictioni respondẽte {scrofula.} Etenim apud illos ὁ χοῖρος porcũ significat. quẽadmodam scrofa nobis porcã, et quæ sæpiùs qdẽ peperit (Gellio, [g] ex Helij Melissi differẽtia teste) præsefert. Porcetra uerò, uel Pomponij cõfirmatione, quæ semel peperit, suem propriè significat. Cùm igitur nõ unicũ fieri tumorẽ huiusmodi

Marginal notes:

Duplex strumarũ origo. (pª.) (2ª.)

y post medium libri.

z li. de tu. præt. nat. cap. 18.

p nt. 14 meth. cap. 11. in prinº.

a lib. 4. cap. 33. & lib 6 cap. 35. in principio.

b Tract. sequẽti cap. 9. tex. 2.

q li. de morborũ differẽtijs cap. 9. in fine.

c tr. sequẽti ca 9 per totũ caput.

d lib. 30. lectionũ ãtiquarũ c. 26

Struma ciuitatis.

e ĩ oratione pro Sextio uer. finẽ.

f lib. 2º. epistolarũ ad Atticum epistola 24. post medium.

χοιράς unde dicitur rationes sex.

g lib. 18. cap. 6.

di maxima ex parte contingat. Verùm plures insimul, instar racemi, sæpenumerò coaceruari soleant. Adeò ut primus cæteris maior, ueluti mater aliorum existimetur. Hac de causa non temerè à nostris uulgò scrofula nuncupatur. Tametsi ab ijs, qui latiniùs loqui optarunt, struma passim uocatur. Quòd si unicus aliquandò, ac per se talis tumor offendatur: Haudquaq; tamen ob id chœradis nomen, aut si uis etiam scrofulæ deperdit. Sat enim superq; pro similitudinis ratione fuerit: quoniam porcarum instar (Paulo,[b] Aetioq;[i] ex Leonida testibus) multiplicis partus, numerosæq; sobolis esse propria ex natura compertum iam est: quanq; aliquandò sterilis tam huiusmodi affectus, q; ipsa etiam porca sit. Sed ne in hoc quidem solo fœcunditatis numero similitudinis priùs, ac mox eiusdem nominis ratio consistit: uerùm & in eo, q aliter porcis [2a.] assimilantur. quoniam scilicet in horum gutture, iuxta mandibulas, adenosi quidam tumores, globuli'ue reperiuntur, quibus strumæ similes sunt. quemadmodum Aetius[k] ex Leonida testis est (si quidem rectè huius interpretes traduxerunt. Nam ad hodiernum usq; diem octo duntaxat primos Aetij libros Græcè uidisse permissum nobis est.) Sunt autem hi adenosi in porcorum, non omnium quidem, sed tamen multorum gutturibus sæpenumerò pendentes: quas uulgò nostri mamillas nuncupare consueuerunt. Ab hac autem, diuersa (quam Paulus[l] retulit) similitudinis ratio apparet. [3a.] Ni & Aetius quoq; idem proprio idiomate pronuntiarit. Inquit ergo Paulus { ὅτι τοιουτώδεις οἱ χοῖροι τραχήλους ἔχουσι. } quod est { quoniam talis modi colla porci habent. } Quæ quidem uerba sic intelligo. Nam strumosorum hominum colla, cùm ob frequentes, numerososq; utrinq; tumores, plena, breuia, curta'ue, & grossa fiant, similia porcorum collis apparent. Id quod fortassè Princeps insinuasse uoluit: quùm ait[m] { Aut propterea q figura earum secũdum plurimum assimilatur porcis. } Haud enim earum. s. scrofularũ figurã porcis similem intellexisse congruum est. Ni Principem condemnare statim impiè decreuerimus. E quibus Andernaci crimen euestigiò liquet: dum præscripta Pauli uerba sic Latinè interpretatus est { quòd colla habeant glandulosa } quod enim Græcè Paulus ait { τοιουτώδεις } hoc est, ut nos uertimus, { talis modi } ille traduxit { glandulosa } sed hæc obiter. [Cõtra Andernacum.]

Aliam uerò nominis rationem ab ipso etiam Paulo[n] ante has edocti sumus. [4a.] Quoniam scilicet ἀπὸ τῶν χοιράδων πετρῶν, idest, à chœradibus petris (nonnulli scopulos interpretantur) sic fortassè nominatus morbus fuit. Est enim χοιράς, perindè ut quidam aiunt, saxum sub mare nigrum, asperum'q;, & aliquantulùm eminens, ut porco nanti simile uideatur. [χοιράς quid] Cui quidem scopulo, ob tumoris asperitatem, huiusmodi morbus assimilari potuit. Atq; hanc profectò asperitatem non tam in uno, q; in pluribus propemodùm coniunctis, magnopereq; uicinis considero. Sin uerò ad eiusmodi saxa scopulos'ue factam esse comparationem inde uolueris. quoniam in profundis magis hi tumores resideant: quanq; & extra quoq; aliquantulùm eminent: adeò ut natantium quoq; porcorum effigiem præseferant: atq; hinc Principem dixisse contenderis { q scilicet figura earum scrofularum secundum plurimum assimilatur porcis. } Me hercle integrum tibi est. Illud nihilominùs à te perpensum intereà cuperem, quod omnibus compertissimum est: uidelicet non hunc modò affectum, sed alios quoq; plurimos tumores penitiùs retentos, supereminere in exterioribus posse. At quintam adhùc nominis rationem uideamus. [5a.] cur à chœro, porco'ue chœras huiusmodi tumor nũcupatus sit. Etenim quia porcis suibus'ue frequẽs, ac familiaris (Plinio[o] teste) est: quemadmodũ Columella[p] etiã supposuisse uidetur: dũ ipsius curationem adiungit. Hac de causa scrofulam, siue (quod in idẽ uenit) chœradẽ Princeps dictã quoq;

[b lib 6. cap. 35. in principio.]
[i lib 15. cap. 5. in principio.]
[k lib. 15. cap 5. in principio.]
[l lib. 6 cap. 35. in principio.]
[m infra. tr. sequẽti cap. 9°. tex. 6.]
[n ubi supra.]
[o lib 8. cap. 51.]
[p lib. 8. cap. 10.]

q tr. sequēti ca. 9. tex. 6.
r lib. 8. cap. 51.
s lib. 8. cap. 10.
t tr. sequēti c. 9. tex. 6.

fuisse ait q dicens {& uidetur ꝙ non nominātur scrofulæ, nisi propterea ꝙ multùm accidunt porcis, propter gulositatem eorum. Quoniam uerò porcis aduenire hic morbus ex Plinio [r], & Columella, [s] consueuit: & propter gulositatem quidem eorum, uti Princeps [t] ait. Hanc ob causam & sextam possumus nominis rationē deniq; cōtemplari. Quoniam. s. hominibus, porcorum instar, gulosis, ut præcipuè pueri sunt, familiarissimus morbus sit. Ob gulam nanq;, & omnis prorsùm ordinis, ac rationis expertem appetentiam innumeræ cruditates, et lentæ pituitæ generationes fiūt. Sed de nominis quidem, ác similitudinis ad porcos ratione, usq; adeò dictum hoc loco sit. Quicquid uerò præter iam dicta reliquum est, loco deinceps proprio enucleabitur. Impræsentiarum autem sub silentio minimè prætereundum fore duximus: non diuersum modò ab hoc affectum esse, quem suibus familiarē esse Aristoteles [u] inquit: uerùm et illius quoq; nomen. Vocauit enim Græcè {κραυγᾶν} quod Theodorus Gaza traduxit {strumam} ut inde fortassis tùm Hermolaus, [x] tùm Rhodiginus quoq; Cœlius, [y] alium esse morbum in sue strumā ex Aristotele collegerint: Negligentia siquidem occupati (absit.n. in re tam minima tantis uiris ignorantiam ascribere) Græcè loquentem philosophum non considerarunt. Dum tribus morbi generibus laborare sues scribens, primum proprio nomine βράγχον (Latinè Raucedinem dicimus) appellat. quanq; nos faucibus, gutturiq; tantummodò raucedinem ascribimus. Aristoteles autem maximè fauces, maxillamq; brancho, raucedine'ue inflammari ait. Sed idem nihilominùs malum, uel in alia qualibet corporis parte contrahi posse subdit: ut plerunq; in pedem, aliàs uerò et in aurem procubuerit. Adeò ut nec appositē huiusmodi Aristotelis βράγχον, Latinè raucedinem conuertere queamus. At omisso quidem brancho, reliqua duo morborum genera ad nostrum propositum cōducentia disquiramus. Subdit.n. Aristoteles {δύο δ' ἄλλα ἐστὶ λέγεται δὲ κραυγᾶν ἄμφω} quod est {Duo autem genera sunt: dicunturq; ambo clangores (siue mauis per uerbum dicere) clangere.} Nil ergo, si adamussim singula perpenderis, de strumis ibi locutus est philosophus: At ex tribus morbi generibus sues affligere consuetis primum quidem ab eo βράγχος dicitur: ob eam fortassè causam, quia raucescunt sues: & si non statim à morbi primordijs (præsertim si uel in pedem, uel in aliam quàm uis à faucibus remotissimam partem affectus decumberet) necessariò tamen temporis processu. Quoniam, ueluti Philosophus ostendit, ad pulmonem deniq; putredo, serpensq; ulcus peruenit: quo tacto, mors sequitur. Reliqua uerò duo genera cōmuni uocabulo {κραυγᾶν} .i. clangere dicuntur, siue speciatim grunnire. aut κραυγὴ} hoc est clangor, siue (speciatim in suibus loquendo) grunnitus. Sic.n. aptiùs τὸ κραυγᾶν interpretabimur, q̄ dicendo strumam. Quo fortassis nomine Aristoteles utrunq; dignatus est: quoniam uehementer uociferare, atq; obstrepere sues consueuerint, quotiès horum altero laborent. Est autem (ut ait) horum alterum dolor capitis, & grauitas, quo plurimi laborare solent, Alterum alui profluuium est, quod irremediabile incidit. Vtrunq; autē quàm à Romanorū struma distet, clarissimum esse cuiuis indaganti potest. At nostrū de strumis, scrofulis'ue propositum sequamur. Romani uel Latina dictione usi strumas, uel Græca choeradas nuncuparunt. Quam ob rem & Theodorus Priscianus ait [z] {sin uerò magno phlegmate ius perueniente solui nō potuerit furūculus, uel parotis sed callositate permanēte, chœradas fecerit. etc.} rursusq; statim {chœradas, quas frequenter in collo, uel sub mento, uel subascellis nasci nouimus, hac cura uisitamus, qua durities indigestibiles soluere possemus. etc.} Deprauatè autem {cyradas,} corruptiusq; {cyratas} apud Authorem libri de re medica Plinio ascripti legimus,

6ª.

Nota.

u 8. de hist. animalium cap. 21.
Cōtra Gazā, Hermolaū et Cœliū. Rhodiginū.
x In Glossem. ī Plinium dictione {struma.}
y libro. 30. Lec. Antiquarū. c. 26. post medium.

z lib. pº. ad Timotheum. cap. 9. post prinm.

d pro

[a] pro {choeradas} Quod si scribens eiusdem libri Author, {Ad cyradas, et strumas} Iterumq; {strumis, & cyradis} diuersos affectus intellexisse insinuauerit: non secus ac ubi dicit. {Ad cyradas, & paniculas.} Verumtamen aut eum, qui scripsit, propriam uocem ignorasse, uel (quod potius reputo) alterum nomen ab aliquo transcriptore, interpretationis causa, interpositum esse determinandum. Arabum Princeps,[b] anteq; ipsum Razes,[c] ac Serapio,[d] Itemq; Hali Abbas,[e] Auerrhoes, Canstatinus Africanus,[g] Albucasis,[h] ac demum fere omnes Barbaram sectantes medicinam scrofulas (prout traducti apud nos sunt) huiuscemodi tumores nuncupant. QVIBVS porrò de strumarum nomine, ac materia perpensis, ad alia permigrare tempestiuum. Queadmodum igitur induratis iam glandulis hunc affectum choerada, siue strumā nuncupant: Ita & durescentibus quidem testibus (inquit Galenus[i]) ὄνομα τῷ νοσήματι σαρκοκήλην ἔθεντο} quod est {nomen morbo sarcocelen imposuerunt.} Nos pro Aristotelis[k] uenia, perspicuitatis quidem gratia, Latinis ex dictionibus compositum nomen effingemus, carnherniam uocantes, idest carnosam herniam, siue carniramicem. Etenim κήλη omnem, apud antiquos, præter naturam tumorem (Aetio[l] teste) significabat. Vnde & βουβωνοκήλη, idest inguinis tumor, & βρογχοκήλη, hoc est gutturis tumor, atq; alia in testibus plurima tumorū genera (ut uidebimus) nominantur. {πᾶς γὰρ ὄγκος ἐν ὀσχέῳ κήλη λέγεται} inquit Medicarum Definitionum author,[m] quod est, {omnis.n.tumor in scroto cele, siue mauis dicere cela (Latinè autem à quamplurimis ramex) nuncupatur.} Quam ob rem & Galenus[r] etiam ait. {Recentiorum medicorum nomen, omnes testiculorum tumores κήλας nominantium prima syllaba per.η. elementum, & non per.α. prolata, ut ab Atheniensibus.} Atq; idipsum de scroti.s. tumoribus dici, promptissimam quoq; euidentiam habet. Nā si omnis tumor generatim in quauis parte obortus fuerit cele dici (Aetio referēte) potest: Omnis quoq; tumor, qui in scroto nascitur, tanq; sub eodem genere contentus, cele necessariò uocabitur. Adeò ut non temerè Galenus de intestinorum, atq; omenti ramice nonnunq; obiter mentionem faciens, quamprimum subdiderit[n] {καὶ ἤδη τοῦτο κήλη καλεῖται, quod est {& hoc iam cele, seu ramex nominatur.} Quanuis autem κήλη omnem, ueluti prædictum est, tumorem (cuiuscunq; partis sit) significarit, præsertimq; (ut specialior deinceps nominis significatio demonstretur) qui in scroto generetur, aut testibus, guttureq;, & inguine, specialissima nihilominus, & passim usitata significatio est. ut quum simpliciter profertur {κήλη} in testibus, aut scroto duntaxat factum tumorem præseferat. Sed ne hunc quidem cuiusuis naturæ existentem (Haud enim harum partium phlegmonen, uel erysipelas ostendit) Verum eos tantummodò tumores, in quibus aliqua in euidenti, ampla'ue cauitate recepta substantia continetur, usurpato apud omnium aures significatu demonstrat, Quam ob rem quotiès in alia à testibus cauitate, & eorum operculo sinu'ue nobis manifesto, quem Græcè ὀσχέον, Latinè scrotum (Celso etiam docente[o]) nuncupamus, huiusmodi tumor fit, non simpliciter κήλη, at adiuncto sedis affectæ nomine, utpotè βρογχοκήλη, idest gutturis ramex, sic & βουβωνοκήλη. quasi dicat inguinis hernia, siue ramex, proferri consueuit. Sin uerò in testibus, aut scroto sit, absolutè κήλη, Latinè ramex à recentioribus, aut hernia dicitur. Quòd si nonnunq; ex alijs quoq; nominibus compositio fiat: non à patientis membri nomenclatura, sed uel eius, quod contentum est, siue id humor, siue quæuis alia substantia sit, totius nominis compositio fit. (quemadmodum ὑδροκήλη, ἐντεροκήλη, ἐπιπλοκήλη, σαρκοκήλη, ἐντεροεπιπλοκήλη, siue, quod idem est, ἐπιπλοεντεροκήλη, &

a lib.3.cap. 28 Plinio ascripti lib. locus.
b infra tract. sequenti cap.9.10. & 2a.p'.dec.pa. cap.5.
c 13 Cōtin ca.5 litera,b.li.Diuis. cap. 129. 7'. ad Mansorē. cap 8.
d 5.Breu.ca.25
e 8.theor.ca 11 et 9'.pract.ca.11
f 7.collig.ca. 31
g cap.50. & in chirurgia cap.15
h lib.2.cap.42.
Tumor 40.
Sarcocele.
i lib.de tu.præt. nat.cap.13.
k in prædicamēto relationis.
l libro.15 cap.6 in principio.
m uersus finem libri.
n libro.5.de anatom.administr. post me[m].libri.
o lib.7.cap. 18. post prin[m].

huiusmodi reliqua, de quibus deindè sigillatim rursùs determinabimus) uel eorundem quoq; testium uenosam repletionem huiusq; modum adiuncta dictio præsefert. Perinde ut in hoc nomine { κιρσοκήλη } apparet. In omnibus enim huiusmodi nominibus, absq; ulla patientis sedis mentione, ab ipso nihilominùs impositore, nobisq; deinceps utentibus, ea subintelligitur. quemadmodum paulò post uberiùs, ex ipso etiam Galeno, declarabimus. Nunc igitur ad nostrum de sarcocele propositum conuertamur. Quia enim κήλη, herniam significat, σάρξ uerò carnẽ: Idcircò & à nobis, lucidioris doctrinæ gratia, Carnhernia seu carniramex, nuper composito nomine, uocetur. Est autem σαρκοκήλη, siue mauis dicere Carnhernia, aut carniramex eiusdem generis (Galeno [p] docente) cum scirrhis. Etenim (prout idem alibi [q] quoq; scripsit) induratis testibus affectus huiusmodi fit. eo modo, quo induratis alijs glandulis gigni strumas prædictum iam est. Quocircà si conueniunt strumæ, & sarcocela: quoniam.s.quemadmodum strumæ durescentes glandulæ aliæ sunt: sarcocelæ autem indurati testes: Non adiacẽtium testi membranarum, uel aliarum fortasè partium, sed ipsius met testium substantiæ affectum esse sarcocelam à Galeno didicimus. Quamobrem nec ut hydrocele, aut epiplocele, aut aliæ plurimæ ramicum species fiunt: defluentibus inq; uel humoribus, uel alia quauis solida substantia, dilatato peritonæo in erythroidis, scroti'ue cauitatem, ita & sarcocele apud Galenum gignitur uel noua fortassis caro, præter ipsius testis substantiam, nascitur: Verùm (uti præscriptum iam est) testium substantia durescente. siue huiusmodi durities frigefactam congelatam'ue phlegmonen, aut eandem importunè tenuioribus succis discussis, assiccatam secuta sit: siue ex defluentibus ab initio statim atrabilarijs crassisq; humoribus originem duxerit. Celsus [r] autem non hanc modò testium duritiem, sed neruorum quoq; (quos Græcè κρεμαστῆρας uocari, & per eos ab inguinibus pendere testiculos prædixerat [s]) duritiem, & in crescentem etiam inter tunicas carnem, sarcocelen dici uoluit. Dum sic priùs ait [t] {Raro, sed aliquandò caro quoq; inter tunicas increscit, σαρκοκήλην Græci uocant. Interdùm etiam ex inflammatione tumet ipse testiculus, ac febres quoq; affert. Et nisi celeriter ea inflammatio conquieuit, dolor ad inguina, atq; ilia peruenit, partesq; hæ intumescunt: Neruus ex quo testiculus dependet, plenior fit, simulq; indurescit.} Atq; idipsum rursùs ad huiusmodi affectus curationem descendens confirmasse uidetur. quùm ait [u] {De carne, quæ inter tunicas testiculorum increuit, & de neruo indurato.} Hæcq; in titulo. Quamprimùm uerò subdit {caro quoq;, si quando inter tunicas concreuit, nihil dubij est, quin eximenda sit. etc. At si neruus induruit, curari res. etc.} Paulus [x] autem (cuius uerba Hali Abbatem [y] exscripsisse apparet) non inter tunicas testiculos ambientes, at in ipsis tunicis, uasisq;, & teste, ac demùm (ut uno expediam uerbo) in quauis parte ex ijs, quæ scrotum testi adiungunt, & ipsa etiam testiculi substantia, carnis ramicem fieri posse ostendit, esseq; hunc, uel carnis incrementum, uel nouam eiusdem generationem, uel deniq; (uti prædiximus) testiculo fluxionem, indeq; scirrhum experto, non carnem (tametsi nomen inde suscipit) sed carnosæ tamen testiculi substantiæ duritiem. Cuius uerba in medium adducere non grauabor. Sic enim Græcè ait { Σὰρξ κατά τι μέρος γινομένη τῶν τὸν ὄσχεον καταπλεκόντων σωμάτων, τὸ σαρκοκηλικὸν ἐργάζεται πάθος.} quod est {Caro in parte aliqua corporum, quæ scrotum (testi.s.) connectunt, oborta carniramicosum, seu carnherniosum (ut ita dixerimus) affectum producit. Subditq; statim {Nascitur autem hic ex occulta causa, testiculo defluxionem suscipiente, ac durescente. uel ex plaga, uel ex inexperta post herniæ

dissectionem

Carnhernia
Carniramex.

p 14. meth. cap. 17. in prin°.
q li. de tu. præt. nat. cap. 18.

r lib. 7. cap. 18. in fine.
s ibidẽ circa eiusdem capitis initia
t Ibidem in fine capitis.

u lib. 7. cap. 23. in prin°.

x lib. 6. cap. 63
y li. 9. theor. ca. 37. circa finem. et 9. pract. c. 48.

dissectionem curatione.} intellige post herniæ, scilicet aquosæ, dissectionem. de qua iam iam præcedenti capite locutus fuerat.[z] Id quod Hali Abbas rectè comprehendisse uidetur, dicens.[a] {aut herniæ aquosæ cura, cùm non, ut oportet, exhibetur.} Addit uerò post nonnulla Paulus[b] {Testiculum autem, qui cum adnata carne coaluerit, ceu alienum. etc} carnem testiculo adnatam, per hæc uerba præseferens. Aliter enim exponi posse non uidetur {τὸν συσσαρκωθέντα δίδυμον} q; incarnatum (ut ita dixerim) siue carni adglutinatum testem Quod autem in testiculorum quoq; tunicis, aut uasis huiusmodi carnis additamentum fieri contingat: sequentibus uerbis q; primùm ostendit, subdens {sin hæc carnis generatio in tunica aliqua, aut uase fiat. etc.)

Quoniam uerò Paulus in sua, quam anteà[c] descripserat, anatome, erythroiden uocatam tunicam in posteriori parte ipsi testiculo adnascere supposuerat: Idcircò & ibi carnis generationem contemplatus, post prænarrata inquit {εἰ δὲ ἡ ὀπίσθια πρόσφυσις σαρκωθείη. etc.} quod est {Si autem posterior adnascentia carne fuerit obducta, siue (ut sic dixerim) incarnetur. etc.} Ex ijs ergo cunctis imperfectam esse illorũ sententiam, patet, qui sarcocelen, testiculi scirrhum duntaxat definierunt: pariterq; illorum, qui inter tunicas testiculorum adnascentem carnem huiusmodi esse affectum solummodò determinarunt. Cùm & duritiem, & carnem, non in testis modò substantia, sed in uasis quoq; ipsis, aut tunicis adnatam, sarcoceles nomine donare necessum sit. Quam profectò sententiam exquisitiùs à Celso, & Paulo, q; à Galeno didicimus.

QVONIAM uerò tam Celsus, q; Paulus testiculorum, atq; ipsos integentium partium anatomen, et minùs quidem rectè, describunt: Ne cuipiam erroris ansam aliquandò fortassis offerãt: Paucissimis quidem, ut possibile fuerit, eam pertransire operæpretium fore duximus. Inquit enim Celsus[d], ut singillatim cuncta perpendamus, {Igitur testiculi simile quiddam medullis habent. Nam sanguinem non emittunt, & omni sensu carent: Dolent autem in ictibus, & inflammationibus tunicæ, quibus hi continentur.} siste pedem: quia sensus expertem testiculorũ substantiam posuit: sentire tamen ambientium tunicarum ratione. Cui tamen dicto Galeni dogmata omninò repugnant (omissa medullarum similitudine.) Siquidem testes glandulæ sunt, non ut stabilimentum diuisionis uasorum ordinatæ, Sed ad succos animanti utiles generandos comparatæ: adeoq; (uti liquet) utiles, ut ijs demptis proculdubiò animalium innumeræ species ruant. Secundo autem glandularum generi non uenas modò, & arterias, uerùm & neruos, pro sensus participatione, Galenus[e] inesse uoluit. quemadmodũ alteri deesse, ac per hoc innatam duntaxat facultatem inesse, alibi[f] supposuit. Qua de re nonnulli non glandulas, sed glandulosa uocant (Galeno[g] referente) corpora ea, quæ utilis cuispiam humiditatis generationi præsunt, neruosq; recipiunt. ut quæ non paulò, q; reliquæ glandulæ, & rariore sint, & magis spongiosa substantia. Nos autem, pro maiore Celsi destructione, Galeni etiam distinctionem postergantes, omnibus glandulis sensum à cerebro communicari, cunctasq; influentem suscipere facultatem inferiùs[h] ostendemus. Nunc igitur de his obiter intantùm dictum iam sit. Itaq; supposita nõ ex Galeno[i] solũ, at ex anatomicis administrationibus[k] neruorum in testes insertione: Cornelij reliqua & maioris quidem momenti, perpendamus. dùm subdit {Dependent uerò ab inguinibus per singulos neruos, quos κρεμαστῆρας Græci nominant: cum quorum utroq; binæ descendunt & uenæ, & arteriæ.} falsum quoq; magis idipsum est. Haud enim nerui sunt, quibus ab inguinibus testiculi dependent, sed musculi: quos rectè κρεμαστῆρας q. d. Latinè suspensoria, (ἀπὸ τοῦ κρεμάω, siue κρεμάζω, quod est, pendeo, & appendo) nominare consueuerunt.

z cap.62.
a lib.9.theoricæ cap.37 .circa finem.
b lib.6.cap. 63.
c Ibidẽ ca.61.
Digressio de testibus eorũq; operculis.
d lib.7.cap.18. in princ°.
Cõtra Celsũ.
e 16 de usu partiũ cap. 2.et. 14. de usu partiũ ca. 11 cũ quibus uide 5 aphoris.39°.et 2°.de sem.cap. 6 uersus finem.
Cõtra Galenum.
f ut 2°.art. med. tex.12.
g 14.meth.c.11.
h cap. 17. cõ. 2.
Cõtra Celsũ.
i colligitur 14. de usu partiũ ultimo & 16°.2°.
k Vide Vesaliũ lib.5.cap.13.

l 14. de usu partium cap. ultimo in fine.

{Quòd enim testes in mare essent penduli (Galenus[l] ait) ob id & musculus ad ipsorũ utrunq; unus ab ilibus peruenit, ut ij etiam motus uoluntarij sint participes.} Hi uerò musculi non nerui sunt: sed membrana exterior, ex ijs, quæ testiculos inuoluunt, à peritonæo quidem oborta, & instar panniculi (ut uocant) carnosi, tam in dextra, q̃ in sinistra parte, carneas quasdam, secundum longitudinem, fibras à summo (unde originem ea membrana duxit) peritonæo, ad humillimam usq; testis partem obtinens: & in posteriori duntaxat sede. Adeò ut longi, strictiq; cuiusdam musculi naturam referat. Eadẽq; ratione cremasteres à peritonæo in carnosas fibras, atq; musculum degenerante, in mulieribus inueniri Galenus[p] aliquando testis est: quanq; nõ extrà, quemadmodum in uiris, sed intùs à musculis ilium descendentes posuit. Interpretum uerò cætus Græcæ dictioni Latinam ex Celso dedicasse opinati, & Paulum, & Introductorij, seu medici Authorem in eundem errorem uel inuitos atq; insontes perducunt. Vbi enim Græcè in Introductorio[m] legitur {διὰ τῶν κρεμαστήρων} interpres Andernacus, cũq; eo deinceps Syluanius uertit {per singulos neruos ab inguinibus dependentes, Græci κρεμαστῆρας nominãt.} quod n. uno uerbo faciliùs explicare poterant, dicentes {per suspensoria} multis quidem Celsi dictionibus rem adeò perturbarunt, ut Authorem uel inuitum ad errorem impulerint. Idemq; Andernacus Paulum enarrans obseruauit.[n] Quin ibi grauiorem errorem commisit. Nam ubi Paulus Græcè habet {παραστάται, καὶ κρεμαστῆρες} quæ tantùm duæ dictiones (præter intermediam copulam) sunt. Latineq; dici possunt {assistentes (siue clariùs, opitulatores) & suspendicula.} Sunt autem, ut uidebimus, diuersa hæc duo membra abinuicem. s. assistentes, & suspendicula: Multis tamen interpres dictionibus Celsum imitatum esse opinatus, atq; insimul utrunq; Græcum nomen pro eadem particula accipiens, ita Latinè conuertit {At nerui testiũ, quos Græci parastatas, & cremasteras ab eo appellant, quòd ex illis genitales partes dependent.} Adeoq; increuit huiusmodi de neruis opinio, ut Albanus etiam, pluresq; alij neruos interpretẽtur. Sunt autem parastatæ (ut inexcusabilem pariter ipsius Pauli errorem detegamus) duplices, scilicet uaricosi, & adenosi. Varicosi quidem, Græcè κιρσοειδεῖς παραστάται, sunt quæ uulgò uasa deferentia nominantur, seu delatoria seminis à testibus, seu epididymide ad penis radicẽ. In quo loco & alij sunt parastatæ adenosi, aliam quoq;, præter genituram, fœmineo semini persimilem humiditatem generantes. Quorum utriusq; generis parastatum usus alibi declarandus reseruatur. Nunc enim sat superq; est nominum significationes, ad enucleandas æquiuocationes, ostendisse. Quatuor ergo sunt (Galeni[o] testimonio) parastatæ, siue.n. duo corpora, siue unum,[p] in dextrum tamen & sinistrum diuisum, adenosum parastatem intellexeris, nihil, aut minimi quidem refert. Sic autem ab Herophilo[q] priùs, deinceps uerò à Galeno, & reliquis nuncupati sunt: quoniam παραστάται sunt, qui alicui, ut auxiliarij, uel socij assistunt: ut pedes equiti auxiliaris, et qui præsultori secundus est, παραστάτης nominatur. Assistunt autẽ hi, opitulatoresq; testium sunt, ad genituræ tùm perfectionem, tùm quoq; promptam eiaculationem. qua de re Latinè assistentes, siue astites, siue auxiliarij, aut quouis alio, quod idẽ præseferat, nomine designari queunt. Nonnunq; uerò glandulosum illud penis radici assistens corpus, non παραστάτην, sed προστάτην, distinctionis gratia, legimus.[r] Quanuis.n. in idem ueniat, aliud tamen quidpiam adiungit. Quod. s. primum assistens, & in acie occurrens differatur. q. d. præsidens. Primum nanq; in Veneris perfectione, ac genituræ tandem eiaculatione assistens, glandulosum illud corpus est. Quod quidem, quouis nomine appelles, neq; neruus est,

p lib 2°. de sem. cap. 5°. post mediũ. & uide Vesaliũ lib. 2. ca. 33. & 34.

m cap. 11. in fine, ita & cap. 18. uersus finem.

Cõtra Andernacũ et Syluanum.

n lib 6. cap. 61.

Cõtra Albanum & alios multos.

o 2°. lib. de sem. cap. 5. ante med.

p ut Vesalius cõtra Galenũ. lib. 5 cap 13.

q uide. 14. de usu partiũ c. 11.

r Ibidẽ. s 14. de usu partiũ ca 11 licet antiqua litera legat parastatin.

neq;

neq; nerueam naturam obtinuit. Varicosi autem assidentes, quanq; nerueam quandam substantiam (Galeno etiam teste[s]) præseferunt, nerui tamen minimè sunt, neq; ex neruis aliquibus contexti. Cremasteres ergo musculi sunt, testiculorum ueluti suspendicula, & ab assidentibus parastatis'ue, aut prostatis, loco, substantia, & usu mirum immodum distantes. Nec à spinalis medullæ membrana (ut ad Paulum reuertamur) uel cremasteres, uel parastatæ, siue prostatæ originem ducunt. Sed cremasteres quidem à peritonæo:[t] Idq; rursùs ex ligamentis, quæ lumborum uertebras connectunt, & quæ sacrum os Ilium ossibus committunt, peritonæum utrinq; principium ducit.[u] Id quod demùm à tertia (uel Galeno teste[x]) membrana, quæ geminas spinalis medullæ tuniculas extrinsecùs ambit, suæ generationis originē obtinuit.[y] quemadmodum dissecantibus perpendere propti ssimum, atq; integerrimum est. Huiusmodi uerò tertiam tunicam à duabus cerebrum contegentibus membranis, crassa inq;, tenuiq; menynge diuersam esse, cuius perspicuum fore opinor.[z] Quam ob rem Pauli defectum longè magis augent Interpretes, qui cerebrum, quod in textu Græco non est, adiungunt: dicentes {ex cerebri membrana etc.} Pauli ergo uerba ab interpretibus minimè percepta hæc sunt {οἱ δὲ παραστάται,
„ καὶ κρεμαστῆρες ὀνομαζόμενοι, ἐκφύσεις εἰσὶ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ μήνιγγος, σὺν φλεψὶν
„ ἀρτηριώδεσιν, ἐν τοῖς διδύμοις καθήκουσαι, δι' ὧν ἡ τοῦ σπέρματος εἰς τὸ αἰδοῖον γίνεται
„ πρόεσις.} quod est {Assistentes & suspensores nominati, propagines quædā sunt exortus'ue
„ à spinalis medullæ membrana, unà cum arteriosis uenis, ad testiculos pertinentes: per quas se-
„ minis effusio in pudendum fit,} Itáq; si Paulus idem esse parastatas, & cremasteras intellexerit: summoperè deuius à uero est. Sin diuersas partes uoluerit: ambas tamen à spinalis medullæ membrana oriri credidit, Non minùs quoq; mendax est. Sin demùm nō parastatas assistentes'ue, at cremasteras duntaxat suspendicula'ue à spinalis medullæ mēbrana ortum ducere insinuarit, quanq; non immediatè (prout intellexisse Paulum apparet) id uerum est: Quatenùs tamen peritonæum inde originem, atq; hanc rursùs mediatam sumpsit. Ex quo quidem peritonæo cremasteres oriuntur: Ita uerum quadantenùs esse potest à spinalis medullæ non quauis, sed tertia, omniumq; extima membrana generationem cremasteras obtinuisse. Quod uerò subdit Paulus unà cum arteriosis uenis ad testes pertingere: Verum quidem est, non de arterijs modò (has enim per arteriosas uenas intelligo) sed de uenis quoq; simplicibus, à caua, uel emulgente, uena obortis, & utrisq; capreolorum uitis, aut hederæ instar conuolutis, ac semen testium coctioni præparantibus. Quæ nihilominùs tùm uenæ, tùm arteriæ insimul coniunctæ non eandem partem testiculi cum cremasteris attingunt. Quemadmodum ex anatomicis exercitationibus liquet.[a] Paulus autem per arteriosas uenas, neq; prædicta intellexisse uasa apparet, præparantia inq;, sed quæ nos uulgò delatoria nuncupamus. Cùm ita priùs dixerit {per
„ quas s. arteriosas uenas (haud. n. ut interpretes uertunt, ad neruos relatiuum illud, διὰ ὧν, re-
„ ferendum est) seminis effusio in pudendum fit} statimq; adiungat {seminaria autem uasa, ue-
„ næ sunt à caua uena in testiculos sinuosis anfractibus pertingentes. Vnde testiculi nutriuntur.} Etenim præparantia nunc uasa intellexit. In quibus tamen adhùc deficit, quoniam uenas à caua ponens, interim arterias ab Aorta descendentes omisit. Qua in re Celsus rectiùs se habuit, qui & uenas & arterias utrobiq; descendere iam posuit. Quid uerò certi à Paulo de uasis illis delatorijs, aut suspendiculis doceamur, nō habemus. Etenim cremasterē suspendiculū'ue deinceps[b] obiter describens, nil aliud: q; uas geniture delatorium designare uidetur. Nil enim aliud

s p°. de sem. in fine et. 14. de usu partiū in fine.
Cōtra Paulū.
t Vesalius lib 5. ca. 13. ante mediū
u Idē lib. 5. cap. 2. post principia.
x lib. de ossibus ad Tyrones ca 8. & 11. & 12 de usu partium.
y uide Vesaliū lib. 2. cap. 40. 4' 11. et uide p' eiusdem. 14.
Cōtra Andernacū & Torinum.
z uide Galenū lib. 8. 11. et. 12. de usu partiū.
.1.
.2.
.3.
a uide Vesal. li. 5°. cap. 13.
Cōtra Paulū.
Testiū tunicæ
b cap. 64.

aliud eiusmodi, quam describit, substãtiæ ibi conspicitur. ut apud dissectionis peritos liquet. Sunt atem Pauli uerba (ut anatomes professores iudicent) hæc: {cremasterem, suspendiculum ue ad inferiorem partem depellemus. Facilè autem is dignoscitur, ut qui tenuior uasis sit, solidiorq; & renitens, ceu potens, ualidusq;. Aeger quoq; ad ipsius depressionem dolet, & iuxta colem confunditur.}

c cap. 61.

Quod si uas delatoriũ (quod arteriosam uenam anteà [c] nominauerat) idem & suspendiculum est. Quomodo ergo à spinalis medullæ membrana ortum habet suspendiculum? Quomodo etiam id unà cum arteriosa uena descendit, si idem arteriosa uena est? Quomodo etiã post prædicta uerba seorsũm de uasis meminit, [d] subdens {uasa autem digitis nostris. etc.} Vel ergo Paulus ut parùm in anatome exercitatus propriam uocem ignorauit, uel eius mysterium non intelligo. Idipsum duntaxat uerum esse inficias non ibimus, tametsi non à Paulo consideratum, uasa s. deferentia uocata non indecenter posse nonnunq; suspensoria nuncupari. Quoniam uidelicet testes aliquandò suspendant. Modò interim uasa hæc esse ea, quæ originem à darto con traxerunt, præcognouerimus. Suspendunt inq; coitus tempore. quùm s. ueluti conuelluntur ad seminis emissionem. perindè ac exquisitè Galenus edocuit. [e] Contracta enim tunc temporis eiusmodi uasa, & testes quoq; ipsos aliquantulùm contrahere uerisimile est. Adeò ut non à suspensorijs tantumodò musculis (quos uerè κρεμαστῆρας nominari prædiximus) sed ab huiusmodi etiam prædictis uasis testiculorũ suspensio, retractioq; sursùm, in seminis emissione fieri credendũ sit. Sed testem inuoluẽtes tunicas rursùm ex Celso, atq; unà deinceps ex Paulo (prout in antedictis obseruauimus) contemplemur. Cùm in ijs quoq; tunicis fieri sarcocelen prædixerimus. Inquit ergo à prænarratis Celsus [f] {Hæ autem (s. uenæ, & arteriæ, quæ ad testiculos descendunt) tunica conteguntur tenui, neruosa, sine sanguine alba, quæ ἐρυθροειδὴς à Græcis nominatur: super eam ualentior tunica est, quæ interiori uehementer ima parte inhæret, δαρτὸν Græci uocant.} Vbi Celsus internum inuolucrum erythroiden, externum uerò darton appellat. Sic etiam Paulus, amboq; fortassis ab aliquo ex uetustioribus Græcis anatomicis acceperunt. Quam ob rem & qui anatomes compendia composuerunt [g] Celso magis, ac Paulo, q; Galeno, et ueritati attendentes, eodem modo has tunicas disposuerunt: Galeno inq; de uteri dissectione loquenti, dum ait [h] {περιέχει δὲ τούτων ἑκάτερον ὑμὴν ἴδιος λεπτὸς, οἷος ἐπὶ τῶν ἀῤῥένων, ὁ δαρτός. ἐρυθροειδῆ δὲ καὶ ὄσχεον οἱ τῆς θήλεος ὄρχεις οὐκ ἔχουσι.} hoc est {contegit autem utrunq; testem propria membrana tenuis, qualis in maribus est, dartus. Erytroiden uerò, & scrotum fœminei testes non habent.} Si ergo mulieres erythroide uacant: In dissectionibus autem, exteriore tunica uacare mulierum testiculos inspeximus: Igitur erythroides exterior tunica est. Interiorem uerò, quæ s. testiculum absq; ullo medio contegit, ita in fœminis, quemadmodum & in maribus quotidiè cernimus: Illa ergo est, quæ dartos nominatur. Introductorij quoq; author, quem prauè nonnulli intelligentes pro se allegant [i] idem ostendit. Cũ tenuiorem erythroiden, ualentiorem uero darton appellari scribat. Dissecantibus autem externum tenuius, internum uerò ualentius inuolucrum esse, tam uisu, q; tactu perspicuum est. Id quod nomina quoq; ipsa illicò præseferũt. Quoniã δάρτος dicitur ἀπὸ τοῦ δέρεσθαι} quod est, {excorticari} eo quòd cutis instar excorticãda, et ui quadã à testiculi substantia extirpanda est, ἐρυθροειδὴς uerò dicitur, quasi rubea, quoniam ἐρυθρός rubeum significat. Est autem huiusmodi tunica aliquatenùs rubea (tametsi Celsus, atq; etiam Paulus [k] albam (simplicem fortassis eius substãtiã considerantes proferunt) tùm & carnearum fibrarũ ratione, quæ rubeæ sunt;

quarum

d cap. 64.

e 14°. de usu partiũ cap. 10. in fine.

f lib. 7. cap. 18. post principiũ.

g ut Andernacus, & Vasseus.

h li. de uteri dissectione cap. 12.

Cõtra Celsũ, et Paulũ Andernacũ Vasseum & plures alios.

i ut Vasseus.

k ca. 62. in fine.

quarum occasione in musculum cremasterem dictum degenerat, tùm etiam ob uenarum gracilium, quæ id adeunt, frequentiam, quæq; huiusmodi externo inuolucro ruborem aliquem conciliant. Quanq; non me latet aliquos per. λ. & . τ. scribentes, ἐλυτροειδὲν. i. uaginalem interpretari. quoniam ἔλυτρος uaginam significat. Quoniam uerò non adeò crassa interior in fœminis membrana, quemadmodum in masculis est: nec omni ex parte masculorum darto similis. Idcircò non absolutè dartum Galenus protulit, sed talem in fœminis esse ait, qualis in masculis dartos est. Perindè ac Græcum stylum & articulum perpendenti liquere potest: quùm ait { ὑμὴν[l] ἴδιος λεπτὸς, ὅιος ἐπὶ τῶν ἀῤῥένων ὁ δάρτος. } quod est { membrana propria, tenuis, qualis in masculis est dartos. } Sed ne in his quidem solis Paulus defecit. uerùm & in eo, quod posteà de erythroide loquens, subdit, dicens { Erythroides autem (corruptè. n. Græcæ legitur, ἐλικοειδὴς, pro, ἐρυθροειδὴς δὲ,) tunica secundum naturam neruosa est, in gibba quidem parte, anterioriq; à testiculo libera: in concaua autem, & posteriore illi adnata est, generationis originem à membrana peritonæo uocata trahens. } Haud enim in testium figura gibbum, & concauum (quantum ad propriam substantiam attinet) inuenitur. In externa enim superficie nullum penitùs sinum impressionem'ue, aut inæqualitatem obtinet. Ni supergeminalem perpendamus. ratione cuius aliqua in posterioribus cauitas apparet. Nec in posteriore testiculi parte illi adhærescit: Verùm inferiori duntaxat testis parti ualidè applantatur. Sed ne testis quidem corpori, sed humillimæ, uasis semen à teste deferentis, portioni, quà id sursùm secundum testis humiliora reuoluitur. At enimuerò plura sunt, quæ uel in Paulo, uel eius interpretibus, aut in ipso etiam Celso, corrigenda uenirent. Quæ uisis anatomicis administrationibus, aut saltem ijs, quæ à Vesalio[m] exquisitissimè depicta sunt, suo statim marte qlibet iudicare potest. Plus. n. longè, q; decreueramus, immorati sumus. Ad sarcocelam ergo reuertamur. quam unico & composito nomine, carnherniam uocauimus, aut si mauis dicere carniramicē. Eiusdem penè rationis cū sarcocela est πωροκήλη. q. d. tophiramex, siue tophernia. Pωri. n. tophi'ue tū in testiculo, tū in mēbrana erythroide occalescunt. renixuq; interim (uti Paulus ait[c]) multo, duritie, & inæqualitate à sarcocela & hydrocela discreti. Verùm sub sarcocela intellectam esse à Galeno pωrocelam uerosimile est. Ad quam & ab Introductorij authore[d] positam στεατοκήλην. q. d. sebherniam redducere possumus. A quo nihilominùs authore σαρκοεπιπλοκήλην, ob carnis & omenti complicationem habemus: quasi diceremus carnomentherniam. Pluraq; pro uarietate contentæ substantiæ, nomina componere possumus. Quemadmodum posteriùs patefiet. Impresentiarum uerò herniam à ramice non distinguimus: Sed pro eodem utrunq; nomen confundere statuimus. Quanq; (ut uidetur) Celsus inter herniam, & ramicem differentiam insinuauerit.[n] Adeò ut Hernia tres uideatur propriè morbos comprehendere. s. enterocelam, epiplocelam, & hydrocelam. De primis enim duabus loquens Celsus, ait { Apud nos indecorum, sed commune his herniæ nomen est. } De tertia uerò deinceps post aliqua subiungens, ait { nostri hoc quoq; sub eodē nomine, quo priora habent. } Ramex uerò eiusdem sententia sarcocelam, cirsocelam, porocelam, & bubonocelam quoq; sub se concipere nonnulli uolunt. Nos autem non id ex Celso collegimus: uerùm q cirsocelam Ramicis nomine simpliciter intellexerit: quæ uenarum conglomerata intortaq; tumefactio, si in inguinibus fiat, Græcè βουβωνοκήλη, at Latinè inguinis ramex ab ipsomet nuncupatur. Adeò ut Celsi sententia Ramex cirsocelā, & bubonocelam duntaxat cōprehendere uerum sit. Plinius autem sæpenumero de ramice meminit,[o] tanq; commune (ut mihi

l lib. 6. cap. 62.
Cōtra Paulū.
Pauli locus.
m lib. 5. cap. 13.
Carnhernia.
Carniramex.
c lib. 6. cap. 63. in fine.
d cap. 13. et. 14.
Hernia.
Ramex.
n lib. 7. cap. 18. & 22. & 24.
Nota.
o Vt lib. 20. ca. 13. circa finem et cap. 22. in fine. et lib. 22. c. 22. uer. finem. & 25. circa prin[a]. & lib. 24 ca. 5. & lib. 30. cap. 14. circa principia. Alterq; Plinius li. 2. c. 4 2

p ut lib.26.cap. 8. uersus finē. post principia. li. 27. cap. 11. ante medium. lib. 20. cap 4. post me^m. lib. 32. cap. 9.
a lib 24. cap. 5. circa principiū.
b lib p°. cap. 37.
q 20. 3'. tr. 2. ca. 18. & 22^a. eiusdem tr. p°. cap. 2° usq; ad. 8^m.

r lib. Diuis. ca. 101.
s 11. Contin. ca. 3. litera L.
t 2°. Theysir. tr. 3°. 4. et 5. cap.
u 9. theor. cap. 36. 37. et. 9'. practicę. 47. 48. 49. 50. 51. 52.

Tumor 41. Hydrocele

x de tum. pręt. nat. cap. 18.
y lib. 6. cap. 62.

z lib. 7. cap. 18 circa medium

mihi uidetur) nomen ad huiusmodi omnes species usurpans. Quanq; aliquandò p speciem Græco nomine demonstrauit, enterocelam nominans. Iterdū uerò sub ramicis nomine enterocelā intellexisse uidetur. ut qùm de Cupressi folijs loqtur, a à Dioscoride b fortassis remediū trāscribēs. N O S aūt ne circa nomina, nimis q; satis est, immorari uideamur: siue herniā, siue ramicem protulerimus: Commune genus ad omnes huiusmodi tumores intelligimus. Dictam uerò nonnulli herniam uolunt à duritie pellis, hoc est scroti, quæ in huiusmodi quibuslibet tumoribus reperitur. Hernium enim durum, & asperum dicitur. Tractum à Sabinorum lingua, qui herniū, saxum uocant. Hæc igitur de sarcocela, communiterq; dicta hernia, uel ramice, usq; adeò iam satis determinata nunc sint. Cuius herniæ species omnes sub nomine rupturæ, generaliori quidem uocabulo, Arabum Princeps, uel eius, (ut rectiùs dixerim) interpres intellexit. q Sub quo nomine, in quauis, peritonæi parte ruptio fiat, illam comprehendit, speciatimq; eas quæ in testibus fiunt, omnes & herniæ & ramicis nomenclatura donauit: specialissimè demùm adiunctio uel sedis affectæ, uel contentæ in scroto substantiæ nomine distinguens. Razes Herniam, & rupturam huiusmodi quoq; genus appellat: r Nonnunq; uerò s rupturam siphac. Abenzoar autem crepaturam nominat. t Sub hernia, uel siphacis passionibus Hali Abbas u comprehendit. Et reliqui demùm sub aliquo prædictorum nominū huiusmodi effectus omnes intelligunt. Quos quidem exquisitiùs intellexerimus: Sigillatim species Galeni etiam ordine declarantes. Quam ob rem ad primum & quadragesimum tumorem pertransire tempestiuum est. Is autem est, qui Græcè ὑδροκήλη dicitur, Latinè autem dicere possumus Aquherniam, seu mauis aquosum ramicem, aut unico & nuper composito nomine aquiramicem appellare integrum fuerit. De quo qdē Galenus libro, quē interpretamur, x post sarcocelen adiunxit, dicēs. { Qùum in tunicis, quæ circa testes sunt, aquosus humor aceruatur, hydrocelen appellant. } Paulus huiusmodi testium tunicas { διαπλέκοντα τὸν ὄσχεον σώματα }. i. { corpora implicātia scrotū } nominat. y Neq; (ut mihi uidetur) ineptè, Cùm non testibus modò ipsum scrotum, exterioremúe pellem connectant, alligentq;: sed etiam uerè sic eam cutim implicatam retineant, ut contractis, eleuatisq; sursùm testibus, contractis quoq; cremasteribus, suspendiculisúe, aut si dixisse mauis, ipsa erythroide, exteriorem pellem corrugari, ac mirumimmodum aliquandò contrahi cuiuis perspicuum sit. Quanq;, perindè ac præscriptum iam est, earum tunicarum, & suspendiculorum fabricā Paulus minimè callet. Humidum uerò, quod in huiusmodi tunicis collectum hydrocelen constituit, Galenus ὑδατῶδες, idest, aquosum uocat. Paulus autem aquosum sub humidi nomine intelligens, ἀργὸν ὑγρὸν, hoc est (ut aliqui interpretantur) ociosum, uel clariùs, illaboratum, & inutile humidum appositè nuncupat. Quod tamen humidum (uti rectè etiam Celsus ait z) integris eiusmodi testium membranis colligi inter eas consueuit. Tametsi & ijs quoq; ruptis interdùm aceruari impossibile nō est. Quemadmodum in ea Herniæ specie patet, quæ hydrenterocela, & hydrenteroepiplocela (ut uidebimus) nominatur. { Hydrocelæ autem species duæ sunt (subdit idem Celsus) Nam uel inter tunicas humor increscit, uel in membranis, quæ ibi circa uenas & arterias sunt. ubi hæ grauatæ occaluerunt. } Hanc uerò secundam speciem Paulus non expressit. Quam tamen ut rarissimam admittimus. Primam uerò Galenus insinuasse uidetur, cæteriq; demùm ut frequentissimam cognouerunt. { Ac ne ei quidem humori (Celsus deinde ait) qui inter tunicas est, una sedes est. Nam modò inter summā & mediam, modò inter mediam & imam consistit. Græci cōmuni nomine quicquid est ὑδροκήλην appellant: Nostri,

ut

ut.s.nullis discriminibus satis cognitis,hoc quoq; sub codē nomine,quo priora habent.} Erāt aūt priora ἐντεροκήλη,et ἐπιπλοκήλη,quorū nomē Hernia Latinis erat uelut idem prædixerat, his uerbis {Apud nos indecorū,sed cōmune his herniæ nomen est.} Intelligit autē Celsus, per sūmā tunicā,ipsum scrotū,extimam'ue pellē sub qua mediā posuit dartō,atq; infimā deniq; erythroiden. Quo etiā pacto Paulus tunicas disponens,magna ex parte in tunica erythroide appellata,testiculū ambiente,in partē anteriorē colligi ait:quā potissimū mēbrana illa à testiculo separatur. Nos sub darto primā hanc speciem fieri,cū Galeno diceremus. At de nomine duntaxat quæstio reliqua est. {Dignoscitur autem hæc, quoniā tumor rotundus Paululum,& qui modo longiusculus apparet. His testiculus in conspectum non uenit:ut qui undiquaq; sit implicitus.} Rarò autem extra mēbranā hanc erythroiden uitiū (Paulo docente) contrahitur,sub dartis uidelicet genitus.tunc tamen propter paucitatē particularū promptiùs occurrit. Nos autē frequentiùs super darto,ut nos intelligimus,intima uidelicet tunica,& intus erythroiden à nobis uocatam,inspeximus:Sæpiculè autem peculiari quadā tunica humor cōprehenditur. Vocantq; hunc affectum chirurgi {ἐν ἐπιγεννητῷ} quod est {in supergenita} q.d.uocāt herniā in mēbrana,quæ priùs nō erat,uerū supergenita iā est. Quā tertiā speciē,propter cōtractionē ex omni parte, ac rotunditatem promptissimè dignoscimus: quoniā tumor alterius testiculi imaginem præsefert. Hanc superadnatā siue supergenitā tunicā,qui superficialiùs Pauli sententiā cōspicient,olfacientq; potiùs,q̄ gustabunt,tertiā testiū tunicā esse intelligent,ac super testibus adnatā existimauerint. At secùs quidē est,atq; prima fronte apparet:supergenitam.n.hoc est,nuperrimè genitam membranā intelligit Paulus:quemadmodū in atheromate steatomate,meliceride,strumis, & alijs quoq; plurimis abscessibus quædā tunicula humorem cōtinēs generatur.Sic ergo nonnunq; hydrocela gigni solet.Quoniā.s.peculiari,propria'ue tumoris, & nūc genita mēbranula humor cōprehenditur.Quā ob rē ἐπιγέννητον,hoc est supergenitā(quasi præter alias,quæ testibus naturales sunt, nuperrimè genitā) Chirurgi uocarunt.Quā & Aetius [a] ex Leonida manifestiùs insinuat:qùm ait {uel in propria pellicula,uelut uesica quadā cōtinetur.etc.} Arabūq; Princeps [b] confirmat,dicens {Et fortassè accidit ei panniculus proprius.} Idcircò & tumor(uti Paulus ait) alterius testiculi imaginem præsefert.In fœminis aūt circa pudendi alas cōsistere cirsocelā, Aetius [m] ait.Quoniā uerò nō aquosus tantùm humor,sed uel sanguineus:uel fœculentus in prædictis testiculorū tunicis congregari solet. ut si ex ictu (Paulo docente [c]) huiusmodi tumor aduenerit:Idcircò tunc pro contentæ substantiæ ratione,tùm Græcè,tùm Latinè nomen cōponemus,Dicatur ergo,cùm sanguis cōprehensus est,{αἱμοκήλη,} seu{αἱματοκήλη} Latineq; {sanguinhernia} sin autē fœx collecta sit {τρυγοκήλη} q.d.{fæchernia.} Quēadmodū si flatuosus spiritus extiterit {πνευμοκήλη} et {πνευματοκήλη} quasi diceremus {spirithernia} uel ab ipso Paulo [d] nuncupata est.q̄q; siue sanguis,siue fœx aceruetur,Aetius ex Leonida ad hydrocelæ speciē,cōmuniter.s.sumpto uocabulo,reduxisse, [e] unà cum Paulo uidetur. Quòd si & alijs quoq; substantijs aquosus ille humor cōplicatus sit.Pro coniunctæ quidē substantiæ diuersitate,diuersa etiam nominis cōpositio fit.Veluti quū uaricoso ramici (de quo statim loquemur) connectitur,à Definitionū Medicarum Authore [f] {ὑγροκιρσοκήλη} nuncupatur, q.d. {Aquiramex} cùm apud Celsum Ramex simpliciter uaricosum præseferat. Diciq; adhùc expressiùs potest, {Aquaricoramex} nuper effictis(uelut anteà sæpè iā diximus)nominibus.sin uerò carnis tumori aquosus etiā succus īplicetur {ὑδροσαρκοκήλη}.q.d. {Aqcarnhernia} dicetur. Quod si intestini quidem herniæ huiusmodi etiam aquosus ille humor colligatur {ὑδρεντεροκήλη}

a lib.14.cap.22 circa principia.
b 22[a].3[i].tr.p[o]. c.2[o].circa me[m].
m lib.16.c.100.
c 6[i] cap.62.post principium.
αἱμοκήλη.
αἱματοκήλη.
τρυγοκήλη.
πνευμοκήλη
πνευματοκήλη.
d lib.6.cap.64.
e lib.14 cap.22 circa principia.
ὑγροκιρσοκήλη.
f uersus finē li[o].
ὑδρεντεροκήλη.

λη,} Hoc est, {Aquintestinhernia} nominabitur. Perindè ac intestinali, atq; omēti quoq; insimul herniæ si componitur, à Paulo tribus coniunctis nominibus nominãda docetur. ut sic (uerbi gratia) dixerimus, {ὑδρεντεροεπιπλοκήλη} .q.d. {Aquintestinomēthernia.} Itáq; in cæteris plurimis, nominum compositionem, iuxta contentarum substantiarũ complicationem, fieri cuiuis integrum fuerit.

ὑδρεντεροεπιπλοκήλη.

Tumor. 42. Epiplocele.

NOS autem ad secundum & quadragesimum tumorem pertranseuntes, reliquas insimul herniæ species absoluemus. Est autem hic tumor, qui à Græcis dicitur {ἐπιπλοκήλη} .q.d. {omenthernia} Sub scroto igitur (Celsus [g] ait) plura uitia esse cõsueuerunt: Quæ modò ruptis tunicis, modò his integris fiunt. Si quidem interdùm uel ex morbo primùm inflammatur, deinde postea pondere abrumpitur: uel ex ictu aliquo protinùs rumpitur tunica, quæ diducere ab inferioribus partibus intestina debuit: tùm pondere eò deuoluitur aut omentum, aut etiam intestinum. At ibi reperta uia paulatim ab inguinibus in inferiores quoq; partes demissum, subinde neruosas tunicas, & ob id eius rei patientes diducit (si quidem intestinum descendit) ἐντεροκήλην .q.d. intestinherniam: Sin uero omentum demittitur, ἐπιπλοκήλην Græci uocant (.q.d. omentherniam.) Apud nos indecorum, sed commune his herniæ nomen est.}

[g] lib 7. cap. 18. post principia. Vide Paulũ 6'. 65. 3'. 53. et Aetium 14'. 23°.

Tumor. 43. Enterocele.

Patiuntur autem affectum epiplocelen, siue omentherniam, inter animalia, homines, & Simiæ: ut quibus magnum ualdè omentum (Galeno docente [h]) sit. Vnde qui huiusmodi patiuntur affectum, dicuntur ἐπιπλοοκομίσται; quasi dicas omenti, gestores. Vocant enim sic herniam (Galenus [h] subdit [i]) cùm omentum mea ui ad scrotum descendenti incidit. Quòd si utrunq; insimul, omentum scilicet ac intestina descenderint: cõpositum quoq; nomen affectũ significãs, erit. hoc est {ἐντεροεπιπλοκήλη} q.d. {intestinomenthernia} :uel, quod idem est, {ἐπιπλοεντεροκήλη} .q.d. {omentintestinhernia.} Sicq; si cũ intestino aquosus humor admisceatur, {hydrēterocele} .q.d. {Aquintestinhernia,} & alia quoq; multa, pro cõtentæ substantiæ diuersitate, cõponi, atq; effingi nomina queunt.

[h] 6'. de Anat. administ. cap. 7° in prin°. et uide. 4' de usu partiũ cap 9.

Tumor. 44. Enteroepiplocele.

[i] ubi supra de Anat. admin. 6.

Tumor. 45. Cirsocele.

PRAETER hæc autem, integris tamen tunicis, ramex (uti Celsus [k] ait) innascitur, κιρσοκήλην Græci appellant, cùm uenæ intumescunt. Hæ quoq; intortæ, conglomeratæq; ad superiorem partem, [1] uel ipsum scrotum implent, [2] uel mediam tunicam, [3] uel imam, [4] Interdùm etiam sub ima tunica, circa ipsum testiculum, neruumq; eius increscunt.} In quibus uerbis Celsus quatuor glomeratarum uenarum loca insinuat, sigillatimq; deinceps & notas, [l] & in sequentibus [m] curationes quadruplices, pro quatuor diuersis locis, adiungit. Celsi ergo sententia, siue in exterioribus, siue in interioribus uasis glomeratio fiat, cirsocele dicitur. Paulus [n] autem distinctionem fecit, In exterioribus enim ac dartis uarices Græcè κιρσοὺς, in testium uerò proprijs uasis, κιρσοκήλην uocari, ex priorum opinione, uoluit: sic dicens {Vasa in scroto, aut dartis, dilatata, intumescentiáue, uarices simplici uocabulo nominant: Alia uerò, quæ testiculũ nutriunt, si eodem modo turgescant, intorqueanturq;, cirsocelen huiusmodi uitium nuncupãt.} Quam ob rem et Medicarũ Definitionũ Author [o] nõ simpliciter omniũ uasorũ affectũ esse, aut eorũ quæ in scroto, et tunicis, sed quæ testiculos nutriũt, cirsocelã definiuit, sic dicẽs {Cirsocela est dilatatio, et magnificatio quorũdã, aut omniũ, quæ testẽ alũt, uasorũ.} Quam fortè sentẽtiã Galenus, q̃q; satis ancipiti sermone, uoluit, Quum sic ait [p] {ὥσπερ δὲ τῶν εἰρημένων ὀνομάτων ἕκαστον ἐνδείκνυται τοῦ μέρους τὸ νόσημα καθ᾽ οὗ λέγεται, οὕτω καὶ ἡ κιρσοκήλη νεώτερον ὄνομα δηλοῖ τὸ πάθος ἐφ᾽ οὗ λέλεκται.} quod est {quẽadmodũ aũt unũquodq; dictorũ nominũ partis morbũ indicat, de qua dicitur. Sic et cirsocele recentius nomẽ passionẽ eius partis, de qua dictum est, ostendit.} q.d. ueluti prædictorum nominum

[k] lib. 7. cap. 18. uersus finem. [l] Ibidẽ statim. [m] ca. 22. eiusdẽ

Cirsocele apud Celsũ.

[n] lib. 6. cap. 64. in principio.

Cirsocele apud Paulũ.

[o] uersus finẽ li'. [p] de tum. præt. nat. cap. 18. in fine.

Galeni locus obscurus enodatur.

minum unumquodq; dictæ partis, hoc est testiculi, morbum indicat: Ita & cirsocele eiusdem partis affectum significat. (Expõ.pª.) Præsertim cùm posteà subdat {Varices autem & omnes alias uenas dilatatas antiqui nominarunt} quasi dicat, alias uenas, quæ præter substantiam testis sunt, qùm dilatantur, ac extumescunt, ueteres appellarunt uarices, Græcè κιρσοὺς: Quas deinde Iuniores etiam, priscorum æmulatione, κιρσοὺς, hoc est, uarices appellant, ι, elementum post η, ponentes, non sicuti Athenienses. Quoniam uerò simpliciter dictæ uarices in cruribus magis contingere solent: Idcircò statim subdit {fiunt autem & in cruribus etiam uarices, ob imbecillitatem uenarum, quæ ibi existunt: & tunc præsertim, quùm sanguine crasso corpus redundat.} An uerò præscriptam Pauli distinctionem Galenus ijs uerbis insinuasse uoluerit, minimè constat. Cùm & alium quoq;, ac uerbis conformiorem sensum elicere possimus. (2ª.) Vt.s. relatiuũ illud {ὃν} qùm dicit {καθ' ὃν} et rursùs {ἐφ' ὃν} (quod nos cũ Augustino Ricco traduximus {de qua} uidelicet parte) nõ ad partẽ referatur, sed ad morbũ. ut Horatius Limanus interpretatus est {de quo}. Tũc n. sensus est. Quemadmodum quodlibet dictorum nominum partis morbum indicat, de quo scilicet morbo dicitur: sic & cirsocele recentius nomen affectũ significat, de quo dictum est. quasi dicat. ueluti prædicta nomina herniam ostendunt (quoniam κήλη herniam significat.) ita & hoc nomen cirsocele eundem morbum, uel eiusdẽ morbi speciem refert. Hic enim morbus est, de quo dicitur, sermóq; fit, & statim anteà dictum est. Sunt autem prædicta nomina, Sarcocele, Hydrocele, Epiplocele, Enterocele, & Enteroepiplocele. Tertia nihilominùs expositio uerborum Galeni mihi semper magis arrisit: (3ª.) ut per hæc uerba Galenus uoluerit, quòd ueluti iam iam prædicta nomina simul & partem affectam, & morbum significant, ita & nomen id cirsocele. Illa enim (si exquisitè singula perpenderis) et causam, & ipsum quoq; morbum exprimunt: Causam quidẽ, ipsam uidelicet aquam, aquosum'ue humorem, epiploon omentum'ue, intestina, et omenti atq; intestini complexum: Morbum uerò, idest ipsam herniam, tumorem'ue in scroto factum. Simul autem & cum causa, & morbo, affectam sedem (ut patet) insinuant: Ipsos uidelicet testes, atq; testium cooperimenta, membranásq;, & uasa. Quemadmodum ergo cætera iam dicta nomina determinatæ partis affectum indicant: quia scilicet testium: Ita & cirsocele iuniorum nomen eiusdem determinatæ partis morbum ostendit. Id quod non temerè quidem adiunxisse Galeno integrum fuit: quoniam κιρσὸς Græcè (ut statim subdit) alias quoq; uenas omnes, ubicunq; sint, dilatatas apud antiquos præseferebat. Quam ob rem & in cruribus existentes uenas, ob imbecillitatem, replentisq; sanguinis crassi abundantiam extensas, admodumq; dilatatas, κιρσοὺς, hoc est, uarices nuncupare consueuerunt. Quin & in uentre etiã uarices aliquandò [q] Celsus curat. (q lib. 7 cap. 17 in fine & 31.) Ne igitur quispiã opinetur κιρσοκήλην omniũ uenarũ, utcunq; cõtingit, et in quouis loco sint, dilatationẽ significare: præscriptam sententiam apposuit. Quemadmodum (dicens) prædicta nomina partis cuiusdam determinatæ affectum recentioribus (uti prædictum est) ostendunt: quia.s. ipsorum testium, scroti'ue eorũ operculi tumorem præseferunt, Ita & recentius id nomen cirsocele illius eiusdem, non cuiusuis uenæ morbum refert. Est igitur κιρσοκήλη Græcè, Latinè autem, iuxta Celsi morem, simpliciter ramex, aut si mauis Græcos imitari nomine composito, ac nuper efficto, uaricoramex, propriè cũ Paulo capiẽtibus, dilatatio quædã, glomeratióq;, ac cõtortio uenarũ, arteriarũq; testes nutrientiũ, & earũ præcipuè, quæ per uocatum epididymida, mirabili quodã plexu circumuolútæ, semen ad ultimam usq; perfectionem elaborant. Quanq; Celsus

omnium uasorum (siue in testibus, siue in operculis, ad scrotum usq;, sint) affectum esse ait. Hæc de masculorum cirsocela. In fœminis autem in pudendi alis nascere Aetius testis aliquandò[o] est. κιρσοὺς autem, hoc est, uarices (ut ad sextum & quadragesimum tumorem pertranseamus, in cruribus præcipuè uidemus: De quibus quidem uberiùs loqui iam tempus est. VARIX ergo cõmunis generis, siue (quod idẽ est, diminutiuè tamẽ) Varicula nil aliud est, q; intumescens plus æquo uena. Etenim (uti Galenus[r] definit, Paulusq;[s] deinceps, et Aetius,[t] ac mox reliqua Medicorum turba trãscripsit) { ὀνομάζεται κιρσὸς ἣ ἀνευρυσμένη φλέψ. } quod est Latinè { Varix nominatur uena, quæ dilatata est. } Cuius quidem dilatationis causà celer (Hippocrate[u] Authore) sanguinis fluxus fit, & qui non facilè sisti queat. Quæ igitur à Græcis medicis { κιρσὸς } dicitur, Latinè uarix à nostris dici cõsueuit, seu uaricula. Nec ulla nominis differentia cõsideratur, in qua uis corporis parte fiat (Aliquandò enim, uti Paulus[x] ait, in temporibus: Aliquandò in ima uentris parte sub umbilico: nonnunq; etiam circa testiculos, et scrotum, ipsaq;(Celso[y] teste) inguina: Et demùm in ipsis, ut Aetius[z] posuit, interdùm palpebris: Quin, uelut Hippocrates[a] author est, aliquandò in pulmone: Potissimùm uerò in cruribus aduenire consueuerunt: Præsertimq; ulceratis. Quemadmodum de uaricibus ulcerum nõ Galenus[b] modò, sed Hippocrates[c] etiam aliquandò meminerunt.) Apud Græcos autem duo nomina inueniuntur diuersa, hoc est { κιρσὸς } Quo nomine Hippocrates, Galenus, cæteriq; omnes medici usi sunt. Alterum nomen est { ἰξία } Quo nomine tùm Aristoteles[d], tùm Plutarchus[e] huiusmodi affectum discripserunt. Quibus consideratis Marcellus Vergilius, [f] Cælius q; Rhodiginus,[g] Ille quidem ex propria opinione, Hic uerò ex aliorum sententia, differentiam inter κιρσὸν, & ἰξίαν, ponunt. { Credimus enim nos (inquit Marcellus) ex ijs, quæ obseruata in antiquis scriptoribus à nobis fuerunt, Medicorum uocem esse { Cirsos } qua totum hoc genus toto corpore dilatantium se uenarum complectuntur. { Ixias } autem aliorũ scriptorum: qua in cruribus tantùm factas easdem dilatationes indicant. Latinis certè nescio ego an alibi, q; in cruribus facti uarices inueniantur. } Hæc Marcellus. Cuius quidem ultima uerba: ni fortassis corrupta sint, falsam nobis proculdubiò sententiam præseferunt. Etenim Celsus inter Latinos medicos non inuidia primus, antiquusq; Romanus & in uentre, & inguine uarices posuit.[h] Qua de causa & Plinius nõ simpliciter uarices, sed in cruribus (distinctionis gratia) protulit. Nisi uoluerit fortassis dicere Marcellus { Nescio an alibi, quam in cruribus facti, aliter, quàm uarices dicti inueniantur. } A Græco nomine { κιρσὸς } ob doloris in uaricibus existentis mitigationem, herba quædam nominis honorem inuenit, quæ κίρσιον dicta est. De qua Dioscorides[i] proprio capite locutus est. Non ergo (ut aliqui uolunt) ab huiusmodi herba κιρσοῦς, hoc est, uarices curante, morbus ipse nomen assumpsit. Plinius uarices in cruribus ait[k] uiro tantùm, mulieri raròo. Caiũ Marium, qui septiès cõsul fuit, stantẽ sibi extrahi passum unum hominem Oppius Author est. } Vnũ inquit hominẽ, quia primus, tẽporeq; illo solus. Post eum uerò & alij quoq; stãtes, & absq; uinculis, passi idẽ (Cicerone[l] teste) sunt. De tolerãdo .n. dolore loquens Cicero, sic ait { At uerò Caius Marius Rusticanus uir, sed planè uir, quùm secaretur, ut suprà dixi, principiò uetuit se alligari, Nec quisq; ante Marium solutus dicitur esse sectus. Cur ergo posteà alij? Valuit authoritas. Vides ne igitur esse opinionis, nõ Naturæ malum? Et tamen fuisse acrem morsum doloris, idem Marius ostendit. Crus enim alterũ non præbuit. Ita & tulit dolorem ut uir. Et ut homo maiorem ferre, sine causa nenessaria, noluit

o lib.16.ca.102.
Tumor.46.
Varices.
r 13.meth. cap. ult°. in fine.
s lib.6. cap. 82.
t lib 14. cap. 84
u lib. de Medico dicentiue ornatu circa medium.
x ubi supra. 6'. 82. in prin°.
y 7'. 18°. ĩ fine.
z lib.7°. ca. 84
a lib de Morbis. q̃ ĩtùs post prin[a].
b 4'. meth. 2°. in fine & c. 5. post prin[a]. & lib de atra bile c. 4. circa finem.
c lib. de uulner. & ulceribus post principia & uersus finem.
d 3. de hist. animaliũ cap. 11. in fine. & cap. 19. uersus finem.
e In uita Caij Marij. post prin[a]
Cõtra Marcellũ Verg[m].
f lib.4 cap. 114.
g lib.3. cap. 14. in fine.
h lib.7. cap. 17° in fine. cap. 18. in fine. & cap. 31.
Cõtra Othonẽ Brũfelsiũ in Onomastico medicinæ.
i lib. 4. cap. 114
k lib. 11. ca. 45. post medium.
l lib. 2°. Questionũ Tusculanarũ uersus finem.

luit. Totum igitur in eo eſt, ut tibi imperes.} Temperantiam igitur, tolerantiamq; fuiſſe in Mario aſſerunt (Plutarchus [m] quoq; ait) Exemplum eſt quòd cùm ex ambobus cruribus laboraret, & plena uaricibus haberet, ferretq; ægro animo illarum deformitatem, medicum ſibi ad alterum crus adhibuit. & inter medendum nec ſe mouit, nec ſuſpiria emiſit: Sed cùm tacitus, fixiſq; oculis inſpiciendum ſe exhiberet, moras quaſdam dolorum inter incidendum perferre non formidauit. At medico alterum crus curare uolenti, minimè aſſenſum præbuit. Dicens noſco remedium iſtis doloribus indignum. } grauior enim medicina, peiorq; ipſo morbo erat. Fortaſſiſq; hic fuit: de quo quidem Seneca [n] inquit, {Ille qui dum uarices exſecandas præberet, legere librum perſeuerauit }. Sed hæc obiter. Ex humore fiunt (ut principale propoſitum exequamur) atrabilario, maxima ex parte: Quanquàm & ex copioſo, ſuperabundantiq;, haud interim atrabilario, nonnunq; generari queunt. Inquit enim Galenus, [o] de nigro, melancholico'ue ſanguine loquens. {Atqui natura huiuſmodi ſanguinem ſæpenumerò ad eas, quæ ſunt in cruribus, uenas tranſmittit, à quo diſtentæ, ac dilatatæ, uaricoſæ redduntur, & cutis, quæ huiuſmodi uenas attingit, tempore procedente nigreſcit. In quibus autem copia tantùm ſanguinis influit, qui melancholicus non ſit, incumbens quidem in uenas, quæ inibi natura imbecilliores ſunt, eas dilatat: nullo ſanè tali contingente, quale accidit, Vbi melancholicus ſanguis uarices procrearit. His nanq; periculum imminet, ſi quis uenas affectas excidere aggrediatur, ne melancholia corripiantur. hoc enim ſæpiùs fieri uiſum eſt, non modò in uaricibus, uerùm etiam in hæmorrhoidibus, quæ ex huiuſcemodi humore conſiſtunt. } Id quod experimento confirmatum eſſe alibì quoq; rursùs confirmat. [p] Quemadmodum ijs in inſaniente ſuperuenientibus, ſolutionem inſaniæ fieri nonnunquàm [q] aſſerit. Quùm ſcilicet ex atrabili, atrabilario'ue ſucco, & inſania, & deinceps ipſæ uarices generentur. Ex præaſſumptis igitur Galeni uerbis apertiſſimè elicitur uarices non ex craſſo tantùm, atrabilario'ue ſanguine originem ducere. Sed ex ſuperfluo, tametſi fortaſſis bono: quem natura ad crura, ueluti ſuperpondium quoddam, demittit etiam ſi (ut dictum eſt) atrabilarius minimè ſit. Quam ob rem & de tumoribus quoq; præter naturã loquens, [a] ait {Fiunt autẽ et in cruribus uarices, ob imbecillitatẽ uenarũ, quæ inibi exiſtũt, et præſertim quotiès craſſo ſanguine corpus redundat.} Ob imbecillitatẽ ergo uenarum, quæ in cruribus ſunt, ad ea loca ſanguis defluit, quouis modò naturam ſtimulet. Dicens autem {καὶ μᾶλλον} hoc eſt {& præſertim} innuit non ſemper, at plurimùm craſſo ex ſanguine redundante huiuſmodi affectum oriri. Ex quo quidem craſſo, atrabilario'ue ſanguine uarices nigræ, ueluti & hæmorrhoides quoq;, ac cicatrices nigræ (uel Galeno [r] docente) fiunt. Quam etiam ob cauſam (quia. ſ. ex huiuſmodi ſucco plurimùm fieri conſueuerunt) in cruribus magis aduenire ſolent. Cùm craſſior, grauiorq; ſanguis promptiùs deorsùm decumbat. Nec ante pubertatem fieri (ut Hippocrates [s] quoq; ait) ob eandem rationem, ſolẽt. Quicunq; autem calui ſunt, hoc eſt, capillorum defluuium patientes, ijs magnæ uarices (eodem Hippocrate docente [t]) non fiunt. ſ. in cruribus: ob uitioſorum ſuccorum diuerſionem, qui ad caput eleuantur: Quibus uerò caluis iam exiſtentibus, decapillatis'ue, magnæ uarices ſuperueniunt, ij rursùs capillati fiunt. Verùm enimuerò non ex melancholico ſolummodò ſanguine (tametſi ex hoc plurimùm generantur) at ex lijs quoq; uel uitioſis, uel ſuperuacuis humoribus generari uarices Arabum quoq; Princeps [u] teſtis eſt, Quùm non ineptè quidem ait {Eſt

m In uita Caij Marij. poſt principia.

n lib. 11. Epiſtolarum. Epiſt. 79 poſt mediũ.

o lib. de atra bile cap. 4. uerſus finem.

p Ibidẽ cap. 7.

q 6ᵗ. aphor. 21.

a cap. 19.

r lib. de cibis boni & mali ſucci in fine. & 2º. de elementis cap. pº. uerſus finem.

s libro de coacis prænotionibus uerſus finem.

t 6ᵗ. aphor. 34.

u 22ª. fen. 3ᵗ. tr. pº. c. 15. in priñº.

dilatatio uenarum in crure & pede (de ijs partibus meminit, ut in quibus plurimũ contingat) propter multitudinem eius, quod descendit ad eas ex sanguine. Et plurimũ sanguinis est melancholicus. Et quandoq; est sanguis mundus non melancholicus. Et quandoq; est sanguis grossus phlegmaticus. Et quocunq; modo sit, est sanguis, in quo non est putrefactio. Et si nõ (hoc est si adsit putrefactio) non saluabitur cum eis pes ab ulceratione, & apostematibus malignis. Et plurimùm quidem accidunt cursoribus, & uiatoribus, & onera portantibus, & coràm regibus astantibus (ut ante ipsum quoq; Principem Razes aliquandò [x] ait) Et nautis etiam (Hali Abbas [y] addit) Et multotiès accidunt propter ægritudines acutas, quoniam expellitur materia illuc, in illis, qui ad eas sunt præparati} Crassiores uidelicet partes, quæ ad inferiora, ignobilioráq; permutatæ, uel abscessum in cruribus, ne dùm uarices (ut in pulmonia, Hippocrate authore)[z] generare consueuerũt. {Et quandoq; accidunt incipiendo: sicut accidunt dolores iuncturarum incipiendo: & accidunt habentibus splenem (scilicet durum) ex prædictis (scilicet cursoribus, uiatoribus. etc.) multotiès. Et istæ uarices non suscipiunt curationem} quoniam. s. splenis abundantia, quæ duritiem in illo efficiebat, nunc ad crura uelut ignobiliora permutatur. nisi ergo totum priùs corpus, aut hepar, & splen rectificentur, sanari cruriũ uarices nequeũt, uel non sine maxima difficultate, atq; etiam corporis periculo. Adeò ut etiam si crura sanentur, simpliciter acquisitam esse sanitatẽ proferre nequeamus. Ea nanq; dicẽtur (Galeni [a] dogmate) morbum aliquem soluere, quæcunq; omninò hominem liberant, non quæ alteram generant passionem, quæ nihilo minùs sit prima periculosa. Verùm de ipsarum prognostico, & cura deinceps, loco magis proprio, & speciali, uberior sermo fiet. Abenzoar [b] similes esse uaricibus arborum ait: hoc est gyris, reuolutionibus'ue, quæ in quibusdam plantis, ut in hedera, & uitium capreolis reperiuntur. Quam ob rem nonnulli fortassis non uarices, sed uites (Raze [c] Authore) nuncuparunt. Quoniam scilicet uiridiores fiunt, & uarijs (ut dictum est) orbibus implicatæ uidentur, instar capreolorum uitis. VERVM enimuerò quoniam ex atrabilario, crassiori'ue sanguine, uel interdùm pituitosiore uarices, maxima ex parte, generationis originẽ suscipere præscriptum iam est: Hinc sequitur, ut si diutiùs perseuerent, nec ritè curẽtur, in Arabum elephantiam sæpenumerò permutentur. De qua quidem anteà dùm de Græcorum elephantiasi loqueremur,[d] nonnihil in sermone de uaricibus attingendum promisimus. Diximus enim tunc quid elephantiasis, uel elephantia, aut elephas tùm Græcis, tùm Latinis significaret. Quoniam uidelicet morbum sancti Lazari illis præsefert, quam & Arabes lepram nuncupãt. Qui tamen (excepto Hali Abbate, qui Græcos æmulatus in hoc nomine fuit) omnes elephãtiam, pedum quendam tumorem intelligunt, qui ex uaricibus originem duxit. Quanq; & Hali Abbas, siue (ut aliàs iam prædiximus) eius interpres inter elephantiam, & elephanticum morbum aliquandò uidetur differentiam supposuisse. ut qui elephantiam sancti Lazari dictum morbum uocarit, dicens [e] { Elephantia est morbus omnia corporis membra desiccans, & siccitate corrumpens, & quasi cancer, qui in omni fit corpore.} Elephanticum uerò morbum, præscriptum pedum tumorem appellarit, sic alibi dicens [f] { Elephanticus morbus est apostema melancholicum, quod in cruribus fit, & pedibus. Et eius signum est, ꝙ pedis figura figuræ elephantis similis fit, æqualis & nõ diuersa.} Lepræ autem nomine (uti iã præscripsimus.[g]) Hali Abbas [h] eam uitiliginis speciem intellexit, quam Græci λευκὴν, Arabes uerò plurimi Albaras albam nuncuparũt. Interdùm uerò Hali Abbatis interpres elephantiam, ipsum pedum tumorẽ

x lib. Diuis. ca: 106.
y 8. theor. cap. 13. circa finem.
z 2°. lib. progn. tex. 67.
a 6'. aphor. cõ. 26. in fine cõm.
b 2°. Theysir. tr. 7. cap. 25. in principio.
c 9'. ad Mansorẽ cap. 92. 93.
d supra fo 145. 38. et fo. 147. 28.
Elephantia Arabum.
e 8'. Theoricæ cap. 15. in prin°. & 4'. practicæ cap. 3.
f 8'. Theor. c. 18 uersus finem.
g suprà fo. 124 et sequentibus.
h 8'. Theoricæ. cap. 16 et. 4'. practicæ cap. 4.
i ut lib. Diuisionũ 120 & lib. 5. Almãsoris ca. 35

tumorem uocat.ut qùm de pedum tumoribus loquens,[a] ait {Elephantia uerò est morbus melancholicus ad sanandū difficilis etc.} Vt uel hinc liqueat q; parùm nominibus Arabum, Barbarorum'ue interpretū fidendū sit. Razes autem aliquandò seorsùm de lepra,[i] ut sancti Lazari morbo ab elephantia[k] tanq; pedum tumore locutus est. Nonnunq;[l] uerò (ut sui, & cæterorum Arabum cuncta confundere,ac imperfectè determinare, moris est) Græcorū elephantiasim, & Arabum,ne dum alibi quoq; suam,elephantiam incomptè admiscuit. Quanq; non elephantiam ibi uel ipse,uel eius interpres habet,sed sæpè uitiū elephantis. Abenzoar etiam de lepra,[m] uniuersali.s.cancro, seorsum ab elephantia[n] pedum uitio locutus est. Pariterq; Arabum Princeps,qui lepram in hoc ipso,quem præ manibus enucleandum assumpsimus,tractatu,[o] pro Græcorum (ut alibi diximus) elephantiasi assumens, Alibi[p] tamen seorsùm de elephantia,pedum uidelicet uitio determinauit:sic scribens. {Est additio in pedibus, secundum modum,qui accidit in uenis uaricum. Quare ingrossat pedem cum qualitate sua.} Sæpenumerò autem huiusmodi pedum tumorem in ipsis pauperculis mendicātibus cōspeximus.qui multos sibi,talis uitij causà, nummos quotidiè lucrantur. nunc in hac, nunc in illa publica uia iacentes. Mirùm uerò admodum est quàm turpiter,& minimo quidem,ac nullo interdùm dolore pes intumescat. Adeò ut pluribus in locis cutis,ut quæ tantùm extendi nequeat, discindatur, & crepet. Quam ob causam Arabibus elephantiam nominasse libuit.quoniam.s. (uelut Abenzoar[q] ait) assimilatur cruribus (addeq; tu magis,& pedibus) elephantis, in grossitudine. Quanuis.n.tibijs plurimùm aduenire soleat huiusmodi,cū duritie quoq; multa, grossities: Manifestius tamen apparet, quùm pedes,uel interdùm solos inuaserit. {Et causa est (subdit idem Abenzoar) extuberantia humorum grossorum,qui sunt ultimi in grossitudine, qui descendunt illùc, propter ponderositatem ipsorū.} Idcircò & Princeps quoq; causam tumoris distinctiùs adiungens, ait {Et quandoq; fit propter humorem melancholicum:et est illud,quod est plurimùm. Et quandoq; fit propter humorem phlegmaticum grossum. Et quandoq; accidit ex causis, ex quibus accidunt uarices.Et ex sanguine bono,cùm plurimum descendit,aut nutritur eo pes,nutrimento aliquo. Et est in primis rubeus,deinde niger} Deniq; causas adiunxit uniuersales, atq; omnibus, ex quauis materia fiant,cōmunes: sic dicens {Et causa eius est uehementia repletionis,& etiam debilitas membri,propter multitudinem caliditatis,& uehementiam attractionis eius, propter uehementiam caliditatis inflammatæ ex motu. Et adiuuāt ad illud dispositiones adiuuantes ad uarices.} Quanuis ergo tam uarices,q; prædicta Arabum elephantia q;primùm ab initio calidi tumores sint, præsertimq; si ex sanguine fiant: Temporis tamen processu frigidos euadere compertum est, tametsi aliquātulus,obstructionis ratione calor sæpiusculè sentitur. Ad frigidos ergo tumores utrunq; reducamus. Interdùm nihilominùs ad phlegmaticos, maxima ex parte ad melancholicos:etiam si ab initio sanguinei esse possint. Procedēte enim tēpore,discussis tenuioribus partibus,terrestriores remanere,ac per hoc melancholicos fieri certū est. Quòd si pro eo tempore,quo sanguis adhùc laudabilis est,sanguineos nominare,ac per hoc inter calidos numerare uolueris: Integrum tibi proculdubiò fuerit. NOS uerò interim ad septimum et quadragesimum tumorem pertranseamus,quem Græci uocant βουβωνοκήλην: Celsus[r] inguinis ramicem nūcupat: Quanuis diuersus specie morbus sit Bubonocela Celsi,seu inguinis ramex,à bubonocela Galeni,Pauli,Aetij,ac reliquorum deniq; Galenum insequentium medicorum. Etenim Celsus cùm de sarcocela iam determinasset: sic deniq; subiunxit[s] {Super hæc

inguen

a 4ª.pract.c.16

k ut lib. Diuis. cap.107.& .9º. Almāsoris c.93.

l ut in.12.Con. cap.2.litera.I.

m 2 Theysir tr. 7.cap.12.

n ibidē cap.26.

o infra tr.3.per totum.

p 22ª.fen.3ª.tr. pº.cap.16.

q 2º. Theysir. tr.7º.cap. 26. in principio.

Varices, & Elephantia an calidi uel frigidi tumores sint.

Tumor 47. Bubonocele.

r lib.7.cap.24.

s Ibidē.cap.15. in fine.

inguen quoq; nonnunq; uarices implent, βουβωνοκήλην appellant.} Quibus quidem ex uerbis, atq; ex præcedentibus, unà cum ſequentibus exquiſitè perpenſis liquet, quemadmodũ quoties in cruribus, aut uentre exiſtentes uenæ, ſi dilatantur, uarices, Græcè κιρσοὶ nuncupãtur. Sin uerò in teſtibus, aut ſcroto eædem ſint, κιρσοκήλη, apud eosdem, affectus nominatur. Ita ſi in inguinibus huiuſmodi uenarum, arteriarumq; dilatatio, extumeſcẽtiaq; fiat, βουβωνοκήλη, Latinè autem inguinis ramex, uel uno & nuper compoſito nomine, inguiniramex, aut (ſi ma uis) inguinhernia uocabitur. Hocq; ſenſu deinceps inguinis ramicem Celſus curat,[t] uenarum ſcilicet quæ in inguine ſint (ut patet) extuberantiam intelligens. Galenus autem non uenarũ, ſed peritonæi, & obliquorum muſculorum affectum circa inguina eſſe uoluit.[u] Quem deinde Paulus,[x] atq; Aetius[y] elucidarunt. Inquit enim Galenus { Peritonæo autem uulnerato, aut rupto, poſteaq; non conglutinato, mollis tumor eam regionem occupat. Quòd ſi in inguine fiat, βουβωνοκήλην uocant. Sin uerò in umbilico id eueniat, ἐξομφάλους. q. d. exumbilicatos, eos, qui ſic affecti ſunt, medicorum nonnulli appellant. Peritonæi autem ſolius nulla harum affectionum exiſtit. Sed oportet omninò ipſius quoq; muſculi ἀπονεύρωσιν, hoc eſt, nerueam propaginem, appendicem'ue (ipſum uidelicet tendonem) affici. Quam in anatomicis adminiſtrationibus, qualis nam ſit, oſtendimus.[z] Hi ergo affectus (quos ſ. exumbilicati patiuntur) tranſuerſorum muſculorum ſunt. Qui uerò in inguine fiunt, ramices, obliquorum. uel rupta, uel dilatata, cum peritonæo tunica, illorum neruea propagine.} Hæc Galenus. In quibus quidẽ uerbis non uenarum, ſed membranæ interioris ipſius abdominis, & muſculorum quoq;, uel eorum tendonum affectum eſſe bubonocelam patet. Atq; idipſum Paulus confirmat: qùm ſic perbellè de bubonocela, & enterocela inſimul loquens, ait[a] { Vtendum uerò eſt remedijs infrà comprehenſis: Id ſolum nobis anteà ſupponentibus: quoniam ſolo loco affectus huiuſmodi differũt. Quando nanq; inteſtinum etiamnùm ſuprà, in inguinibus iacet, βουβωνοκήλη. Cùm uerò in ſcrotum iam infrà delapſum eſt, ἐντεροκήλη nũcupatur.} Rurſusq; alibi[b] eãdẽ ſentẽtiã cõprobat: ſic ſcribẽs { Factã ex relaxatione, extẽſione'ue enterocelen, βουβωνοκηλικὸν, q. d. inguiniramicoſus, ſeu inguinherniosus præcedit morbus. Etenim primũ peritonæo nimis intẽſo, laxatũ, inteſtinũ intereà qdẽ in inguina abſcedit, facitq; bubonocelã.} Hæc Paulus, q tamẽ haud de omni bubonocelæ ſpecie locutus eſt, niſi de ea tantùm (ut patet) quæ enterocelam præcedit. Qua de cauſa ipſius peritonæi extenſionem, affectus occaſionem extitiſſe ait, non uulnus, aut rupturam. Quæ tamen Galenus in præaſſumptis uerbis[c] iam ſuppoſuiſſe apertiſſimum eſt. Itemq; Paulus duntaxat inteſtinum ad inguina deſcendere, ob eandem rationem, expreſſit. Cùm tamen & omentum, & omenti atq; inteſtini complexum, & ipſam aliquandò aquam, uel ſpiritum flatuoſum, & demùm quicquid à uentre in ſcrotum deſcendere conſueuit, in ipſis priùs inguinibus nonnunq; retineri, & pro aliquo temporis ſpatio colligi impoſſibile non ſit. Tuncq; uelut enterocelam ea bubonocelæ ſpecies præcedit, in qua inteſtinum inguina obſidet: Ita & epiplocelam altera bubonocelæ ſpecies præcedet, quæ in ſe omentum occludit. Enteroepiplocelã uerò altera bubonocelæ ſpecies antecedere poteſt: in qua omenti & inteſtini complexus habetur. Sicq; de alijs, pro diuerſæ materiæ ratione, dici poteſt. Aetius[d] inteſtinum duntaxat nominans, Paulo, nedùm Leonidæ ſubſcripſiſſe uidetur. Hali Abbas[e] autem inteſtinum, et omentum ad inguina deſcendere, inguinariamq; herniam (ut ipſe uocat) conſtituere protulit. Vnã tamen ab Aetio,[f] & quidem minimè floccipendendam diſtinctionem elegimus. Quoniam ſcilicet

Bubonocele ſecũdũ Celſũ.

t Ibidẽ cap. 24.

Bubonocele ſecũdũ Galenũ et ſequaces.

u lib. de tu. præt. nat. cap. 19.

x lib. 3. cap. 53. & 6'. 66.

y lib. 14. ca. 24. & 23.

z lib. 5. de Anat. admin. cap. 4. et 5. Et de uſu partiũ lib. 5. cap. 14. 15. Et 6'. methodi cap. 4. & 5'. de locis affec. c. 6

a lib. 3. cap. 53.

b lib. 6. cap. 56.

Pauli Diminutio.

c lib. de tu. prot. nat. cap. 19.

d lib. 14. c. 24.

e 9º. Theoricæ c. 36. circa pr in[a] & uiae 9'. prac. cap. 51.

f lib. 14. cap. 23

licet non ex peritonæi tantùm extensione, sed ruptura quoq;, ac uulnere (ut ex Galeno prædictum iam est) bubonocela gigni solet. Propterea scire operæ pretium est: q; si plaga adeò uiolenta contigerit, ut simul & peritonæi membrana, & erythroides tunica rumpantur: Tunc intestina repentè nudo testiculo occurrentia, ad scrotum præcipitantur. Quam ob rem in huiusmodi casu, absq; præcedente bubonocela, repentè enterocela genita est. Sin uerò rupto iam, aut inciso peritonæo, erythroides interim membrana illæsa remanserit, illi quidem tunicæ rubicundæ intestinum, pro aliquo tempore, innititur, Adeo ut pro eodem tempore bubonocela fiat. At hæc tandem temporis mora oppressa, etiam ipsa inferiùs prolabitur. Sicq; ex bubonocela enterocela resultabit. Vulnerato igitur, aut rupto, uel extenso nimiùm peritonæo: posteaq; non glutinato, nec pristino modo in se contracto, & unito mollis tumor eam regionem occupat. Quòd si in inguine fiat, bubonocelen uocant. Serapio duorum inguinũ herniam appellat,[a] qùm ad utrunq; inguen descensus fit. { Generantur & mulieribus herniæ inguinis, seu bubonocelæ (ait Aetius[b]) circa dextrum maximè pudendi sinum. Prominetq; his tumor durus, immurmurans, ac premens: præcipuè ubi mulieres crura dilatauerint, aut supinæ decubuerint. } SIN uerò in umbilico id eueniat (Galenus[g] ait) ἐξομφάλους. q.d. exumbilicatos eos, qui sic affecti sunt, medicorum nonnulli appellant. } Expedita igitur bubonocela ad exumbilicarem, quadragesimum octauum. s. ordine tumorem permigremus. quẽ Paulus nonnunq;[h] { πρόπτωσιν ὀμφαλοῦ } quod est, { procidentiam umbilici. } aut { τῶν ὀμφαλῶν ἐξοχὴν } idest, { umbilicorum exitum, siue eminentiam[i] } Nõnunq;[k] uerò { τὸ ἐξόμφαλον πάθος. } quasi dicat. { exumbilicarem affectum } nominat. Adeò ut nomen id Græcũ { ἐξόμφαλος } adiectiuum sit: Cui substantiuum aliquod concordare, aut subintelligi debeat. Sic ergo huiusmodi uitium patientes { ἐξόμφαλοι } subintellige { ἄνθρωποι } q.d. { exumbilicares, seu exumbilicati homines } uocati à Galeno (q.q; ex aliorum opinione) sunt. Sic etiam et Aetius interdùm[l] { τὰ ἐξόμφαλα βρέφη } hoc est { exumbilicares infantulos } & rursùs[m] { τὰ ἐξόμφαλα παιδία } quod est { exumbilicatos pueros } protulit. Intelligere autem & nobis aliquandò integrum esse potest. Cùm dicitur { ἐξόμφαλοι } scilicet { νόσοι } quod est { exumbilicares morbi } uel { ὄγκοι } hoc est { tumores } q.d. { exumbilicares tumores } Sicq; fortassis à Definitionũ Medicarũ Authore, in masculino genere definitur: subintellecta. s. dictione { νόσος } idest { morbus } uel { ὄγκος } idest { tumor } qùm ita ab eo scribitur[n] { ἐξόμφαλός ἐστιν ὑπεροχὴ ὀμφαλοῦ ὑπὸ διαφόρους αἰτίας γινομένη } quod est { Exomphalos, exumbilicaris'ue morbus, aut tumor est umbilici prominentia, diuersis de causis proueniens } Atq; ita nos in catalogo tumorum à Galeno in libro de tumoribus præter naturam aceruatorum { Exomphalos } diximus,[o] tumorem quadragesimum octauum proponentes: in masculino genere, subintellecta quidem dictione { tumor } Tu uerò clarioris, ac distinctioris doctrinæ gratia uitiũ ipsum ĩ neutro genere { τὸ ἐξόμφαλον } Latineq; { exumbilicationem } homines uerò huiusmodi affectu correptos, in masculino genere { τοὺς ἐξομφάλους } q.d. { exumbilicatos, siue exumbilicares } nuncupare poteris. Quam ob causam fortassè Galenus ex aliorum opinione dixisse uoluit[p] { Nonnulli medicorum καλοῦσιν ἐξομφάλους } quod est { uocant exumbilicatos } Verũ Grãmaticis hæc omittẽda sunt. Razis autem interpres aliquandò[q] { eminẽtiam umbilici, et rupturam circa ipsum } nõnunq; uerò[r] { egressionẽ umbilici } Interdũ[s] autẽ { exitũ umbilici } uocat. Obiter interim huiusmodi tumoris materias, ut intestina, omentum, & carnem, exprimens.[t] Auicenna uerò { umbilici Augmentum }

a 5. Breu. ca. 15
b li. 16. cap. 101
Tumor. 48.
Exomphalos.
g li. de tu. præt. nat. cap. 19.
h lib. 3. cap. 51. in titulo.
i Ibidem circa prin^a. capitis.
k Vt lib. 6. c. 51
l lib. 4. cap. 26.
m Ibidem post aliqua.
n uersus finẽ li.
o supra fo. 77. lin. 27.
p li. de tu præt. nat. cap. 19.
q Vt 11. Contin. cap. 3. litera. M.
r Vt. 9. Contin. cap. 7. litera FF.
s Vt lib. Diuis. cap. 93.
t Vt. 11 Contin. cap. 3. litera. M.

tum} uel secundum aliam literam {umbilici eminentiam} nuncupans, uarias tumoris materias, contentas'ue substantias [u] (quas posteà disquiremus) earumq; signa, [x] & curationẽ [y] distinctè, singulatimq; enarrat. Hali Abbas [z] {umbilici acumen} appellat. Celsus {umbilicum prominentem} Latinè uocat. [a] & quidem (ut aliàs [b] addit) indecorè. Cuius porrò uerba, cùm inde tumoris contentam substantiam, materiam'ue exquisitiùs intelligere queamus, in medium adduxisse non tæduit. Inquit enim [c] {sunt etiã circa umbilicũ plura uitia: De quibus propter raritatem inter Authores parùm constat. Verisimile est autem id à quoq; prætermissum, quod ipse nõ cognouerat, à nullo id, quod non uiderat, fictum. Commune omnibus est umbilicum indecorè prominere. Causæ requiruntur. Meges tres has posuit: [1] Modò intestinum eò irrumpere. [2] Modò omentum, [3] Modo humorem. Sostratus nihil de omento dixit. Duobus ijsdem (scilicet intestino, et humori) adiecit [4] carnem ibi interdũ increscere: Eamq; modò integram esse, modò carcinomati similem. Gorgias ipse quoq; omenti mentionem omisit: sed eadem tria causatus (scilicet intestinum, humorem, et carnem) [5] spiritum quoq; interdùm eò dixit irrumpere. Hieron omnibus his quatuor positis (hoc est, intestino humore, carne, & spiritu) & omenti mentionem habuit, & eius, quod simul & omentum, & intestinũ habuerit.} Quinq; igitur, aut sex (si mauis) diuersas huiusmodi tumoris materias, cõtentas'ue substantias, quanq; ex diuersorum opinionibus, collegit. [1] Intestinum scilicet, [2] omentum, [3] humorem, [4] carnem, [5] ac spiritum. Sex autem dicere potes, uidelicet carnis distinctione admissa: quoniam hanc modò integrã, [6] modò carcinomati similem esse ait. Quin & septimam quoq; causam à Celso relatam, si uis, connumerare tuum fuerit: [7] eã scilicet, quæ ex intestini, & omenti complexu fit. At hæc, ueluti & aliæ quamplurimæ, quæ ex cõpositione fieri consueuerũt, sub præscriptis iam simplicibus intelligendæ ueniunt. Singularum uerò specierum Celsus & signa, & curationem mox posteà adiunxit. Paulus [d] tamen easdem quoq; causas, contentasq; in tumore substantias scribens, aliquãdò [8] sanguinem irrumpentem posuit, propter uenæ scilicet, aut arteriæ rupturam: ut in Aneurismatis contingit. Pauloq; in hoc Princeps quoq; subscripsit. [e] Quam profectò speciem à Celso sub ea, in qua humorẽ contineri ait, cõprehensam esse, dictu promptissimum est. Pro uaria nihilominùs contentæ materiæ substantia, diuersa etiam nomina uel ab Authore Definitionum medicarum componi docentur. [f] Quotiès igitur omentum ad umbilicũ prominuerit {ἐπιπλοόμφαλον} quod nos Latinè dicere, tametsi nouis uocabulis {Omentumbilicationem} possumus. Sin uerò inutilis illius, illaboratiq; humoris coitio circa umbilicũ fit: ab eodem Authore {ὑδρόμφαλον} quasi dicat {Aquumbilicatio} nominatur. In qua (ut idem ait) sub tunica. s. peritonæo, interdùm quoq; humor ille continetur. Quòd si porus, tofus'ue quidam in umbilico concernitur {πωρόμφαλον} idest, {Tofumbilicatio} nuncupatur. Ita etiã si carnis præter naturam incrementum ibidem fiat, siue mitis, siue maligna caro sit {σαρκόμφαλον} quasi dicat {Carnumbilicatio} dicta est. Sin deniq; flatuosus spiritus sit, qui umbilicum dilatarit {πνευμόμφαλον} seu ex Cælio Rhodigino [g] {πνευματόμφαλον} quasi dicat {Ventumbilicatio} nuncupatur. Qui etiam Cælius {ἐντερόμφαλον} adiunxit quasi dicat {Intestinumbilicationem} ubi uidelicet intestinum in umbilico prominuerit. Nos autem & alia possumus tàm Græcè, q̃; Latinè, pro contentæ substantiæ diuersitate, nomina effingere. Quemadmodnm si intestina quidem et omentum insimul eò procurrent {ἐντεροεπιπλοόμφαλον} quasi dicat {intestinomentumbilicatio} uocabitur. Ita etiam si quod in umbilico

[u] 22. fen. 3ª. tr. pº cap. 9 cum 10.
[x] Ibidẽ cap. 10.
[y] Ibidẽ cap. 11.
[z] 9ª. Theoricæ. cap. 36 & 9ª. pract. cap. 42
[a] lib. 6. cap. 17.
[b] lib. 7. cap. 14.
[c] Ibidẽ. s. 7ª. 14.
[d] lib. 6. cap. 51.
[e] ubi suprà. c. 9.
[f] uersus finem libri.
[g] lib. 15. Lectionũ Antiquarum. c. 21 post mediũ.

Epiploomphalon. Hydromphalon. Poromphalon. Sarcomphalõ. Pneumõphalõ. Enterõphalon. Enteroepiploomphalon.

lico aceruatur, sanguis fuerit {αἱμόμφαλον, seu αἱματόμφαλον.} quasi dicat {sanguinumbilicatio} nominanda huiusmodi affectio uenit. Quoniã uerò non in scroto tantùm, inguineq;, & umbilico huiusmodi uiscerum, procidentia fit: Verùm & aliquandò etiam in Ilijs, & simine, alijsq; abdominis partibus (uti Princeps [b] etiã confessus est) Idcircò et ibidẽ quoq; factus uel omẽti, uel intestinorũ, aut utrorũq; insimul descensus considerandus est. Quanuis enim rariùs adueniat: quin absq; euidenti exteriori'ue occasione (ut incidente, perforante'ue peritonæũ lancea, seu gladio) rarissimè contingat: quam ob causam ueteres, et præsertim Græci distincta, nec non propria singulis partibus nomina imposuisse neglexerunt: Nihilominùs tamen, cùm aliquandò succedat, præscriptis nominibus distinctè significari non potest. Nam neq; in inguine, neq; in umbilico affectus est. Qua de re nullum nomen, quod ex bubone, inguine'ue, aut umbilico iam compositum est, huiusmodi tumores appositè præseferre poterit. Quòd si {κήλη} communiter sumpta dictio (quemadmodum præscripsimus [i]) omnem, & in quauis parte obortum tumorem significare potest: quã ratione etiam si non ad scrotum sed aliò uel intestina, uel omentum irrumpant: Nihilominùs enterocelam, & epiplocelam, & si utrunq; procurrat, enteroepiplocelam nominari absurdum non est: Attamen magna, ob æquiuocationem, confusio succederet. Cum {κήλη} propriè magis in testibus, aut scroto factã herniam, uel ramicẽ ostendat. Adeò ut communi omnium usu, iam iam præscripta nomina in scroto duntaxat obortũ tumorem determinatè demonstrent. Multi communi dictione in quauis abdominis regione contingat, crepaturam, aut rupturam communi uocabulo nominant. [k] Quam ob rem & Princeps [l] ait {Quod autem est præter hoc (scilicet præter herniam in testibus) nominatur nomine communitatis, Ruptura} Perforato enim, uel inciso nonnunq; penitùs abdomine, ac deindè non conglutinato, nec exquisitè coalescente peritonæo, sed ipsis duntaxat musculis, & cute, ob nimium profectò pondus uel intestina, uel omentum, aut utrunq;, usq; adeò prolabi consueuere, ut dissipatis atiam musculis, nedùm peritonæo, ad cutim usq; peruenientia: eam deniq; ueluti cicatrice duriorem, & omninò robustiorem redditam diuidere non ualeant, sed tumorem sub illa necessariò eleuent. Impossibile autem non est, & absq; ulla euidenti causa, non in Ilijs modò, & sumine, sed supra ipsum quoq; umbilicum aliquandò huiusmodi rupturam, contingere, q̃q; rariùs in eminẽtioribus partibus, absq; exteriori occasione, aduenit. Qua de causa Princeps ait [m] {Et illa quæ accidit supra umbilicum est parumper raro, secundum comparationem ad alias. quoniã ille locus est sustentatus lacertis. etc.} De qua rursus, post aliqua {Et omne quod est ex ruptura supra umbilicum est malorum accidentium: quanuis sit paruæ additionis. Et non dolent in principio, quoniam expulsum in ea sunt intestina minuta. etc.} Nostrũ uerò est quotiès in Ilijs, aut hypochondrijs, uel in sumine, uel supra umbilicum crepatura fit, seu enterocelam, seu epiplocelam, aut enteroepiplocelam, pro contentæ uidelicet, irrumpentisq; substantiæ diuersitate, nuncupare. Id quod ideò absurdum non fuerit, quoniam κήλη (quemadmodum non semel anteà [n] iam ex Aetio, [o] & Medicarum Definitionum authore [p] assumpsimus) nõ testium scroti'ue modò, sed omnem, cuiuslibet partis sit, tumorem indicare potest. Sed ne indecens quidem fuerit, clarioris doctrinæ studio, tam Græcè, q̃ Latinè, pro regionum diuersitate, nonnulla nomina effingere. Priusq; commune, ac genericum nomen componere: Cùm in epigastrio, abdomine'ue sit {ἐπιγαστριοκήλην} quasi dicat {Abdominoramicẽ} uocando. Deinceps uerò ad speciale descendẽtes: quotiès in hypochondrijs fiat {ὑποχονδριοκήλην} hoc est {subcartilagioramicẽ}

Aemomphalō.

b 22ª. Fen. 3ª. tr. pº. ca. 2. uersus finem.

i Suprà fo. 233.

k Vt Haliabbas 9ª. Theor ca. 36.

l 22ª. Fen. 3ª tr. pº. c. 2. post principia.

m Vbi suprà. uersus finem.

n In præsenti folio post prinª. et suprà fo. 233.

o lib. 15. cap. 6. in principio.

p uersus finem sui libri.

ramicem} nuncupare. Qua etiam imponendorum nominum methodo, si quidem in Ilijs existat, {λαγονοκήλη} seu {κενεωνοκήλη} aut, si mauis {λαπαροκήλη} à nostris uerò {Ilioramex} nominabitur. Itaq; si fortassis in sumine, uidelicet sub umbilico, eiusmodi crepatura fit {ἦτροκήλη} quod est {suminiramex} apposite nuncupari potest. Quæ quidem iam iam præscripta nomina à sede affecta, quemadmodum & Exomphalos, ac Bubonocela, imposita sunt. Sin autem à contenta in tumore substantia imponenda forent, rursus Enterocela, epiplocela, hydrocela, & reliqua id genus præscripta nomina commodè, atq; opportunè usurpāda ueniunt: Veluti prætactum quoq; est, Quòd si affectarum sedium nomina cum dictione {hernia} apud nos cōposuisse magis tibi placuerit: Integrū etiā tibi pro arbitrio sit. Dicendo. s. Abdominherniā, subcartilaginherniā, Iliherniā, et suminherniā. Quemadmodū si specialiùs, ac distinctiùs nominare singula optaris, non modò Enterocelen, hoc est, intestinherniam proferes: At si uerbi gratia ieiunum sit, quod irruperit, {νηστοκήλην} q. d. Ieiunherniam, uel (quoniam Latinis Hila & Hilla, & Hira idem intestinum significant) Hilherniā, seu Hillherniam, aut Hirherniam dicere possumus. Sin tenue illud intestinum prorumpat, quod Græcè Galenus, q communiori tenuiorum intestinorum nomine {λεπτὸν} hoc est {gracile} appellat, Alijq; plures {εἴλεον} siue cum simplici, ι, {ἴλεον} Latinè uoluulum nominant (Quanq; apud Galenum {εἴλεος} eiusmodi intestini morbū potiùs ostendit. Qua de causa non à sede affecta, uerùm à symptomate, ob reuolutionem. s. sumptum esse nomen alicubi r determinat) Tunc {λεπτοκήλη} seu {ἰλεοκήλη} q. d. {Gracilhernia} seu {Ilehernia} uel fortassis {uoluulhernia} nominari poterit. At si cæcum fortè fortunà solum decideret. Id quod tamen difficillimum in homine fuerit, ni minimum foramen, & in dextra tantùm parte, in illius uidelicet regione factum sit: Cùm non magnū, & alterius uentriculi instar, (quemadmodum Galeni s à canibus & suibus decepti placitum fuit) in homine cæcum existat, uerùm reliquis omnibus intestinis adeò tùm longitudine, tùm grossitie, seu amplitudine minus, breuiusq; sit: Vt processus quidam, appendix'ue intestini, crassiori lumbrico tereti, in orbes tamen quadantenùs conuoluto, similis existimandus ueniat. Impossibile tamen aliquandò non est uel solum huiusmodi appendicem, aut cum pauca uel tenuioris, uel coli intestini portione prolabi. Tunc igitur {τυφλοκήλη} q. d. {cæchernia} nō temerè appellari potest. Sin uerò colon intestinum prolapsum fuerit (perindè ac ijs, qui sub umbilico, aut inguine, uel in ipso etiam scroto patiuntur, aduenit) eo casu {κωλοκήλη} q. d. colhernia dicetur. Eadem uerò methodo, cùm enteromphalon, hoc est, intestinumbilicationem generatim dixerimus: quotiès uidelicet intestina in umbilicum descenderint: Distinctioris quidem doctrinæ gratia, si uerbi gratia Ieiunum sit illud intestinum {νηστόμφαλον} q. d. {Ieiunumbilicatio} seu, quemadmodum prætactum de huiusce intestini apud Latinos nomine {Hilumbilicatio} uel {Hirumbilicatio} nominabitur. Siq; tenue uocatum intestinum sit, quod prorumpat {λεπτόμφαλον} q. d. {Gracilumbilicatio} seu {ἰλεόμφαλον} q. d. {uoluulūbilicatio} nuncupari potest. Quòd si demū colon sit, crassius uidelicet intestinum, quod irruat, {κωλόμφαλον} q. d. {columbilicatio} uocabitur. Cæcum uerò intestinum ad umbilicum descendere posse in homine non apparet: Quemadmodū neq; primum, atq; ultimum aliquò prorumpere, tùm ob sui breuitatem, tùm etiam ob rectitudinem, & aliquam in lumbis colligantiam uerisimile est. Quomodo autem & ex harum specierum complicatione, diuersa rursùs nomina effingi queant: ut per se manifestū omittimus.

AT Enimuerò his iam expeditis, priùs q̃ ad reliquorum tumorum enodationē descenderimus, quod

q 6ᵃ. de Anatomicis administr. cap. 12. & 5ᵃ. de usu partiū. cap. 3. & 6ᵃ. de loc. aff. cap. 2. post memᵐ.

r Vt. 2ᵒ. Methodi. cap. 2.

Cōtra Galᵐ.

s 4ᵃ. de usu partium. cap. 18.

quod primitùs à nobis in horum catalogo intendebatur dimissum, et inelucidatum,in pluribus herniæ speciebus,atq; umbilici etiã uitijs remansit, An.s.calidi,an frigidi tumores sint. Itẽq; an ad septimam anteà [t] propositam ex Principe distinctionẽ reducibiles fuerint.Quam ob rẽ ab initio rursùs exorsi,exquisitiùs singula percurramus.Eo nihilominùs præassumpto,& in memoriam reuocato , quod circa penè huiusce cõmẽti primordia [u] insinuare uoluimus.Bifariàm uidelicet respõderi posse.Primò.s.dicentibus nobis , quoniam & si largiùs cãpto apostematis nomine(ut ibi secũdo loco assumpsimus [x])oẽs herniæ species,apostemata etiã nõ solũ apud Arabes, sed apud Græcos quoq; nominari possent : Cũ partes,quæ unitæ priùs erant, abinuicem posteà abscedãt: Hisq; abscedẽtibus aliqua substantia uacuũ in locũ ingrediatur ; Nihilominùs tamen de ijs duntaxat apostematibus locutus est Princeps,quæ qdem ex aliquo defluẽte humore,liquida'ue,et nõ solida à principio substantia generantur . Quãuis temporis progressu in aliã,et quidẽ solidissimã aliquãdo substantiã humor ille permutetur. Perindè ac in atheromatibus,steatomatibus,atq; in strumis magis,& glandulis,atq; huiusmodi tandem reliquis contingit: In quibus uel,ob succedentem putredinẽ,animalcula,uel tenuioribus partibus discussis,quædam pilos,aut ossa,lapides,testas,ligna,carbones,arenã,et huiusmodi q̃plurimas substantias duras,ac solidas præseferẽtia gignuntur. Huiusmodi ergo herniæ species, quæ, uel intestina,uel omentũ,aut utrũq; cõtinerẽt,de apostematibus magis propriè dictis loquentẽ Principem postergasse absurdũ non est. Quocircà neq; necessariũ est omnẽ tumorẽ, aut apostema simpliciter, generatimq; dictũ,ad aliquod sex generum in septima distinctione prætactorũ reduci: Nisi ea,quæ ex fluida,tenui'ue,ac liquida substantia gignuntur , aut spiritu flatuoso. Hæc enim cuncta uel sanguinea sunt , uel cholerica , uel pituitosa , uel melancholica , uel demùm aquosa , seu uentosa. Sicq; determinata proprijs limitibus ea distinctione. uerum inueniri facillimè poterit. Secundò adhùc respondere possumus,ex ijs etiam,quæ ibidem [y] priùs tacta fuerunt. Quoniam scilicet etiam si multæ partes ab initio solidæ,ac naturales (ut intestina,& omentum) in ipso etiam principio:in cauitatem(abscedentibus à se inuicẽ,quæ priùs se cõtingebãt,corporibus,factã)descẽdãt: Nihilominùs tamẽ uniuersalẽ distinctionẽ saluare hoc modo possumus . Quatenùs uidelicet eorũ generatio prima ex aliqua sex prædictarum substantiarum sumpsit originem. Ita.n.Princeps [z] ipse inferiùs , de nodis , & glandulis , eis.s.apostematibus loquens , in quibus aliqua res dura inuenitur , subdit { Non longinquũ, qn necessariũ sit ipsam reperire esse de genere melãcholiæ : Verũ nos posuimus eã phlegmaticã,quoniã radix illius duri est phlegma: Cui accidit, ut desiccaretur grossum} Quẽadmodũ ergo si sepũ,aut puls,aut mel,quinimmò si lapis,aut cœnũ, ungues,lapides,tophi,ossicula,lapilli,ligna,carbones,arenæ,cæteræq; id genus durefactæ , nec non permutatæ substãtiæ sint,quæ in tumoribus,apostematibus'ue cõtinẽtur,phlegmatica uocauit,ac in illorũ albo recẽsuit: Quoniã s.radix earũ substãtiarũ,hoc est,primus humor,ex quo genitæ fuerũt, phlegma erat:qn ob acquisitã siccitatẽ,deindè melãcholica esse insinuat,deq; genere esse melãcholiæ affirmat,q̃uis humoris nulla prorsùs forma remãserit: Ita etiã de his proferre haud absimile fuerit : nonnulla scilicet sanguinea dici posse , quoniam generationis prima radix fuit sanguis . Sicq; si alius quispiam humor primus in causa fuit . quotiès uidelicet nullius humoris forma in tumore contenta remanserit. Id quod, ut exquisitius perpendamus, singillatim in prædictis tumoribus percurramus ; à sarcocela exordium sumentes . Itaq; sarcocela

Herniæ spẽs an oẽs tumores calidi, uel frigidi sint.

Respõsio. pª.

[t] supra. fol. 31. & .76.

[u] fo.76 uersus finẽ.et.77.circa principia.

[x] fo.77.post principium.

2ª.

[y] fo.76. uersus finem.

[z] Trac. sequenti.cap.4.tex.2.

Sarcocela.

quanuis ab initio uel sanguinem, uel melancholicum succum, aut ex ijs mistum scilicet sanguinem melancholicum, fortassisq; pituitosum, pro suæ generationis origine, habuerit: Quã ob rem aliquandò sanguineus tumor, interdùm uerò melancholicus, nonnunq̃; ex ijs, uel cum pituitoso admistus proferri, suæ radicis ratione, queat: Nunc tamen, quo tempore. s. expletus tumor est, ad melancholicũ proculdubiò reducendus uenit. Cùm ob adeptam siccitatẽ, ex scirrhorum genere sit. Quam etiam ob causam inter frigidos tumores collocanda sarcocela est. Hydrocelam autem aquosum esse tumorem, ac per hoc frigidum, adeò cui uis pernotum est, ut declaratione non indigeat. Epiplocelam uerò, & Enterocelam, & ex his compositã Enteroepiplocelã, Vel iuxta primam responsionem, ad septimam (quam intendimus) referre distinctionem minimè cogimur. Quoniam scilicet non ex humoris, liquidæ'ue substantiæ defluxu, sed ex naturalis membri deprauato situ contingunt. Vel, penès secundum respondendi iã iã prætactũ modum, inter sanguinea, ob radicem, collocare debemus. Etenim et omentum, & intestina. (ut liquet) ex sanguine primam suæ generationis originem obtinuerunt. Quanuis enim ex spermate genitam esse omenti membranam, & intestinorum substantiam, cum Galeno,[a] contenderis: Ex ipsius tamẽ monumentis,[b] (cũ ex sanguine ipsum quoq; sperma fiat, atq; ex sanguine, tametsi cõcocto, & exquisitiùs, ad albedinem usq;, elaborato, cuiuslibet solidi, radicalis'ue membri substantia suæ generationis complementum, & incrementum suscipiat) Non temerè, primæ quoq; radicis ratione, inter sanguinea collocari possent. Quoniam uerò impræsentiarum à frigidis causis promptissimè læduntur, & uel aquæ, uel flatuosi spiritus nonnihil coutinuò, sæpeq; plurimum includunt, præsertim quæ intestinalis hernia est. Idcircò aptiùs inter frigidos nunc tumores connumerandi uidentur. quanq̃; omenti adeps temperamento calidus sit. Idẽ uerò & de exomphali speciebus determinandum est. Cumq; Bubonocela medium quoddã transitus, & ueluti principium enterocelæ, uel epiplocelæ, aut ex ijs mistæ affectionis sit: Itidẽ quoq; de bubonocela, quod de ijs (iuxta Galeni dogmata) profe rẽdũ est. Iuxta Galeni inq̃; dogmata: quoniam apud Celsum[c] (quẽadmodum prædiximus[d]) à uaricibus, & cirsocela, quò ad causam, minimè bubonocela differt. Idcircò & eiusdem esse rationis cum illis dicendum. De quibus quidem uaricibus, & cirsocela prædictum[e] iam uberiùs est, ex qua s. materia fiant, & cuiusmodi temperamenti magna ex parte sint. Hæc de prænumeratis in catalogo[f] tumoribus, satis superq; forent. Porocelam uerò (ut ea quoq; definierimus, quæ interim obiter exposita sunt) siue ab assiccata pituita, siue ab humore melancholico primam ceperit originem, ad frigidos tamen referendam esse tumores luce clarius est. Eademq; ratione poromphalon. Pneumocelam uerò, siue pneumomphalon flatuosos esse, ac per hoc frigidos tumores, ambigere opinor neminem. Sic & Aematocelam, siue Aematomphalon, sanguineos, calidosq;. Ni uel tenuioribus partibus discussis, crassiores, frigidioresq;, ac melancholicæ remaneant: uel si putrefiat sanguis, longè calidius, & feruentius occlusus ille sanguis euaserit. Trygocelam deniq;, ac (si contigerit) Trygomphalon q. d. fæcumbilicationem, melancholicos potiùs, indeq; frigidos tumores esse compertũ est. E prædictis autẽ & omniũ aliarũ iã prætactarũ herniarũ, atq; crepaturæ species, quò ad materiam, & temperamentum promptissimè considerantibus patebunt. NOS uerò interim ad quadragesimum nonum tumorem conuertemur, ipsam uidelicet asciten. Quam porrò, cùm hydropiscos, aquæ'ue intercutis species sit, tunc exquisitiùs itellexerimus, quùm hydropisim ipsam,

Hydrocela.
Epiplocela.
Enterocela.
Enteroepiplocela.
a Vbiq; ferè habetur præsertim in libr. de sem. de form. fœtus. 4[l]. de usu partiũ ca. 9. 17. 18. et. 6. de Anat. administr.
b 2[o]. de elem. circa prin[a]. p[o]. de semine. c. 10. circa m[e]m. et p'. de nat. hoĩs. 26. post me[m] Etuide. 8. de dec. Hipp. Plat. c. 4. 5
Exõphali spẽs
Bubonocela.
c lib. 7. c. 18. ĩ fi.
d. supra. fol. 248. in principio.
Varices.
Cirsocela.
e supra fol. 244 et sequentibus, usq; ad fol. 248.
f suprà fol. 77.
Porocela.
Poromphalon
Pneumocela.
Pneumõph.
Aematocela.
Aematomph.
Trygocela.
Trygõphalõ.
Tumor. 49.
Ascites.

sam, nec non eius species prælibarimus. ὕδρωψ ergo, seu ὑδρώπισις apud quosdam, seu ὕδερος Græcè, Latinè autem Aqua inter cutem, uel aqua intercus, uel simpliciter intercus, absq; dictione { aqua } ab accidenti (quemadmodum Cælius Aurelianus,[g] Plinioq; ascriptus liber[h] dixerunt) nomen sumpsit. Siquidem aquosus tumor hanc passionem comitatur. Nam Græci τὸ ὕδωρ aquam uocauerunt. Qua etiam ratione hyderos, et hydrops uteri,[i] et testiũ[k] atq; etiam pulmonis,[l] aceruata in utero, uel testibus, aut pulmone aqua, ab Hyppocrate nominatur. Generatur autem ex accidentibus plurimis, atq; diuersis causis. Quam ob rem Græci (ueluti post pauca Cælius idem ait[m]) uel aliarum sectarum Principes eius potestatem uel differentiam nominibus uariandam crediderũt. Vocant.n. hanc passionem etiam ὕδερον, uel παρέγχυσιν, origini locorum specialia nomina tribuentes. Nam parecchysin appellant sensibilem, & manifestam liquoris superfusionem. Quæ fiet inter peritonæi membranam, & intestina: Hyderon autem dispersum, siue infusum per uiarum raritatẽ, atq; carnis spiramenta liquorem. } E qua quidem imponendorum huiusmodi nominum ratione, atq; eorum ueterum sententia, sequitur hyposarca. { ὕδερον } Asciten uerò utricularem'ue, ac ipsam quoq; tympaniten { παρέγχυσιν } appellari posse. Atq; idipsum fortassis ueteres illi intellexisse uoluerunt. { Alij autem dicunt hyderon ex renibus generari: hydropem uerò ex duritate iecoris. } At hi fortassè asciten, & tympaniten { ὕδερον } Hyposarca uerò { ὕδρωπα } nuncupassent. { Quod quidem nos (Idem subdit) iuxta sectæ regulam reprobamus. Etenim infusio, siue superfusio liquoris est passioni communis, & neq; antecedentes causæ passionis facere discretionem rectè creduntur. Siquidem etiam ex plurimis alijs patientibus partibus hydropes generantur. Quanquàm (ut post multa subdit) dissenserunt præterea ueteres etiam de patientibus partibus, quæ scilicet principaliter afficiantur. Erasistratus nanq; iecur inquit pati. In apertionibus enim saxeum semper inueniri confirmat. Alij uero colum, sed consentire iecur. Alij splenem, ac iecur, & colum. Alij peritonæum. Alij renes quoq; et matricem principaliter pati dixerunt. } Hyppocrates autem duplicem differentiam posuit:[n] eã scilicet, quæ ex inani parte, ac lumbis, & eam, quæ ex hepate suæ generationis originẽ suscipit. Secundam fortassè, λευκὸν φλέγμα[o], Latinè, albam pituitam: Primam uerò, hydropem siccam, Græcè ὕδρωπα ξηρόν[p], nuncupare illi placuit. quã posteriores medici tympaniam appellarunt { Differunt enim hydropes, qui à iocinore oriuntur (Galenus[q] ait) ab ijs, qui ex inani parte, eò quòd pressi cauentur, pituitosam habentes naturam, nec insuper spiritu flatuoso, quemadmodum illi (qui. s. ex inani parte) consistentes. } Quanuis autem à diuersis partibus exordiri posse Galenus inficias nõ eat: Medio tamẽ iecore gigni omnẽ hydropis speciem determinat. Sic.n. de iocinoris duricie, scirrho'ue loquens, ait[r] { At uerò processu temporis, quanuis magis increscat scirrhosus tumor, difficiliùs tamen fuerit per tactum, ipsum cognoscere, intercipiente scilicet iuditium aqua intercute: quæ illicò scirrhum sequi consueuit. Quippè nisi hepar afficiatur, haudquaquàm fieri potest huiusmodi affectus. Non tamen semper ob primariam eius affectionem excitatur, q̃uis hoc sit q̃ frequentissimum, Etenim qa ipsum eius facultatis, quæ sanguinem gignit instrumẽtum est: consequens est, ut uitiato hoc uiscere, actio quoq; eius uitietur. Itaq; omnis hydropis (alibi[s] quoq; Galenus ait) communis quædã causa est, frustrata sanguificatio. Etenim quemadmodum in uentriculo concoquũtur esculenta, pari rõne in iecore, et uenis præcõcoctũ in uẽtriculo alimentũ. Quin etiã ut in uentriculo

Hydrops.
Hyderos.
g lib. 3°. chroniõ cap. 8. in principio
h lib. 3. de re medica, cap. 12.
i lib. p°. de mulierũ affect. uersus mediũ. & 2°. eiusdẽ post med. & lib. 4°. de morbis circa finẽ & alibi sæpè.
k ut libro de aere, aquis & locis post prin^a. et alibi
l ut li. 2°. de morbis sec. 41.
m Ibidem cap. s. 8°. lib. 3'.
n 2°. Prognost. tex. p. 2. 3.
o 7'. Aphor. 29.
p 4'. Aphor. 11.
q lib. 2. Progn com. 3. in fine.
r 5'. de locis aff. cap. 6. post me^m.
s 2'. Prognost. cõ. p°. uersus finẽ

triculo interdùm minùs benè fit concoctio, interdùm benè, ita in iecore. Nonnunq; enim iecur primò afficitur, ac per se, quemadmodum etiam uentriculus interdùm per consensum aliarum partium. Itaq; partes omnes, quæ dùm afficiuntur, consentiūt, uel quòd uicinæ sint, quòd inter se per uasa, & neruos multùm communicent, affici constat. In hunc modum iecur per magnas uenas copulatur & lieni, & uentriculo, & intestinis. Atq; etiam situs eorum ita uicinus est: ut quædam contingant ipsum, quædam propemodùm tangant. Lienis igitur nequaq; mentionem fecit in prognosticis Hippocrates: siquidem de morbis acutis agebat. Etenim hoc uiscus, cùm per longos morbos in scirrhum indurerit, ad consensum trahit iecur, totiq; corpori, per illud medium, aquam intercutem apparat. Accidit autem (ut in priori etiam sermone subiunxit [t]) quùm aliàs aliam partem frigidam intemperiem afficit, ut hepar quoq; refrigeretur. Igitur si uel lienis causa, uel uentriculi, uel intestinorum uniuersorum, maximè ieiuni mesentericæ uenæ habituali intemperie afficiantur, facilè etiā unà refrigerare possunt oēs simarum iecoris partiū uenas. Quò fit ut ad hepatis quoq; corpus intemperies ipsa perueniat. Si uerò uel pulmonis, uel septi transuersi, uel renū occasione id accidit: In primis uenæ, quæ in uisceris huius partibus gibbis consistunt: per consensum afficiuntur: deindè tractu temporis hepar quoq; eadem dispositione inficiatur.} Sic ergo et Quintum Serenum [u] intelligere oportet, q scilicet uel primario iecoris uitio, uel splenis culpa, iecori tamen compatientis, contingat: quùm sic ait } Corrupti iecoris uitio, uel splenis aceruo: Crescit hydrops, aut quùm siccatæ febre medullæ: Atq; auidæ fauces gelidum traxere liquorem: Tum lympha intercus uitio gliscente tumescit: Secernens miseram proprio de uiscere pellem.} Hacq; ratione interdùm è splene obortam esse aquam intercutem, uel à Galeno [x] præscriptū est: ipsoq; ab Hippocrate [y] prædoctum: quin & ex furore nonnunq; [z] genitam esse legitur. E prædictis uerò, Cælij Aureliani sententiam non satis rectam esse liquet: quùm. s. ait [a] { Eius differentiam Hippocrates, & Diocles duplicem dixerūnt. Aliam enim hyposarcan uocauerunt: Aliam asciten.} Etenim si germanas Hippocratis sententias contemplemur: Vel duas ex prognosticis colligemus. ubi tympanitē potiùs, q; asciten intellexisse uidetur: Quanq; Introductorij libri Author [b] sub tympanite asciten intelligendam uel ab Hippocrate censet: cùm eiusdem esse speciei determinet. Vel tertiam quoq; alijs ex locis elicere possumus. Nullibì tamen uel hyposarcan, nisi album phlegma, uel asciten ab Hippocrate prolatū inuenimus. De Diocle autem (ut cuius opera præ manibus non extant.) nil dicere audemus. Sin spurium, Hippocratiq;, attributum opus considerabimus. Adhùc duas, omisso tamen ascite, species inueniemus. Quarum alteram, hyposarcidion uocat: alteram uerò ex flatibus constare dicens, tympanitem insinuat. quanquàm huiusmodi nomine minimè designat. Ascitem interim sub silentio præteriens. At hæc minimi quidem momenti sunt. Heraclides uerò Tarentinus (Cælio quoq; Aureliano [c] referente) secundo libro internarum passionum, totius corporis inflationem, siue humoris infusi perforationem catasarcam uocat. Inter peritonæum uerò, & intestina, ascitem, uel tympanitē appellauit. Item Demetrius Herophili sectator undecimo libro, de passionibus scribens, alium dixit hydropem constitui sine ulla humoris infusione, sed sola inflatione turgente (ut est tympanites) alium ex humore diffuso. Et eum (qui scilicet ex humore fit diffuso) nunc per totum corpus (ut est hyposarca) nunc inter peritonæum & intestina (cuiusmodi quidē altera species est quæ ascites nūcupatur.) Cuius differentiam

nunc

t .s. 5'. de locis affect. c. 6. post med. et uide. 6'. eiusdē. c. p°.

u cap. 27.

x ut 6'. de locis aff. cap. p°.

y ut 6'. aphoris. 43.

z ut 7'. aph. 5°.

Contra Cæliū Aurelianū

a lib. 3. chronion c. 8. post prin^m.

b c. de humoribus post mediū.

c Ibidē statim.

Heraclides Tarentinus.

Demetrius.

nunc plurimo uento tradidit. (intelligo quoniam prior plurimo uento turget: hæc autem po strema, pauco) Et est uanum, atq; intellectu carens, sine ullo humore superfluo laborantē, hydropem uocare. (Miscetur enim & uento aqua, in tympanite: quēadmodum aquæ uentus, in ascite) Item plurimi tres differentias tradiderunt. Aliam enim catasarcan, aliam asciten, aliam tympaniten uocauerunt (& iam si exquisitè perpenderimus, in idem ueniunt, quod fortasse Demetrius intendebat.) Asclepiades autem alium celerem dixit: ut eum: qui repentè constituitur: Alium tardum, ut eum, qui tarda passione uexet. Et alium cum febribus, alium sine febribus, Hoc quidem communiter etiam aliјs specialibus passionibus ascribens, non aduertit quoniam proprio nomine celer dicitur passio, non sola quæ repentè conficitur: uerùm etiam ea, quæ celeriter solui posse monstratur. Hydrops autem fit quisquā repentè ex coaceruata bibendi transuoratione, uel salsi liquoris potu. Celerem autem passionis solutionem nullus ægrotantium meruit. Item Proculus Themisonis sectator secundum plurimos, inquit hydropis differentias temporibus passionis ascribēdas. Initium enim atq; augmentum esse leucophlegmatian. Cùm adhùc secundum carnem fieri mutationem uiderimus. Statum uerò tympaniten, quū summa tensio secundum uentrem fuerit facta. Declinationem autem asciten. Cùm quadam indulgentia fuerit inflatio relaxata. Non secutus ueri regulam, neq; aduertens quia omnis species passionis sua quæq; tempora percurrit. Deniq; etiam catasarca usq; ad statum, uel declinationem perseuerat. At tympanites, & ascites ex initio facti in augmentum uenerint, & statu sumpto declinauerint. Item Apollonius Memphites alium dixit fieri hydropem cum retentione, ut si quid biberit, sine dilatione, tanq; per fistulam transiens egeratur. Eius autem, quem cum retentione fieri dixit, secundum plurimos, tres esse differentias affirmat. Sed meliùs Demetrius Apameus ab hydrope discreuit eum, qui sine dilatione potum liquorem per urinam egerit διαβήτην appellans (Quam ob rem Galenus [d] ex quorundam opinione, ὕδρωπα, seu ὕδερον εἰς ἀμίδα, quod est hydropem, siue intercutem ad matellam, nominat) Meliùs igitur (subdit ex propria opinione Cælius [e]) quantùm ad species hydropis, q̄q; non generaliter mutemus curationem, alium dicere in toto corpore constitutum, tanq; in papyro, uel spongia inter uiarum raritatem insertum, à liquore uocari leucophlegmatian: Quam Latino nomine etiam intercutem rectè dicemus: alium in parte corporis, inter peritonæum & intestina, subiecto liquore solo, uel admisto uento plurimo, Vocari alterum, asciten (eum scilicet, qui ex liquore solo constituitur) alterum tympaniten (eum scilicet, qui admisto uento plurimo fit) E quibus quidē ultimò relatis Cælij uerbis patet, secundum eius sententiam, duntaxat leucophlegmatian, uel intercutem, uel aquam intercutem, propriè nominandam. Præsertim cùm posteà de eadē subdat: Aliquibus etiam alborum, atq; crassorum uomitus, uel per uentrem egestio. Vnde etiam nomen passio sumpsisse à Græca deriuatione uidetur. Leucon enim albidum, phlegma humorem crassum uocauerūt. Vel quòd ægrotantis color albidioris imaginem ferat. Alij uerò, tanquàm ex superfluo humore generata passione, penetrans humor singula quæq; spiramenta possederit. Nos uerò intercutem nominamus. Sed nec rationi quidem absonum est intercutis nomenclaturam, leucophlegmatiæ ueriùs, atq; appositè magis congruere. Quoniā aliæ hydropis spēs inter peritonæū, et omentū, intestinaq;, siue aquam, siue flatuosum spiritum, aut insimul utrunq; continent. Hæc uerò per uniuersum corpus dispersam pituitam, & quemadmo-

Asclepiades.
Impugnatio.
Celer passio quæ?
Proculus.
4[or] Hydropis tēpora.
Impugnatio
Apollonius Mēphites.
Demetrius Apameus
d 6. de locis aff. ca. 3. circa med. et lib. de sympt. differentijs ca. 7. ante med. & p[o]. de crisi cap. 12. post principia.
Cæly Aureliani sentētia.
e Vbi supra 3[o]. chronion. 8[o].
Leucophlegmatia unde dicitur.
Nota.
Intercus propriè dicta q̄?

dum prædictum iam est, tanq; in papyro, uel spongia, inter uiarum raritatem, quasi dicat, inter porulos insertam obtinuit. Qua de causa eiusmodi humoris plurimum sub cute retinetur. unde & illius albedinem resultare prætactum est. Qua quidem sub cuti retenta pituita, sæpenumerò per sensui occultum halitum, aut per sudorem fortassis discussa, & eiusdem cutis albedinem, & uniuersi corporis tumorem euestigiò comminui liquet. At huius quidē leucophlegmatiæ generationem, atq; aliorū nominum rationem deinceps, cùm specialiùs de ipsa loquemur, uberiùs, ac distinctiùs ostendemus. Plurimas deniq; differentias addit Aurelianus, generationisq́; causas, & signa tùm cunctis speciebus communia, tùm singulis propria, Quæ loco deinceps proprio, unà cum curatione declarabimus, Duplicem ergo Hippocrates Cælij sententia, posuit. Sed non eo tamen modo, quo Cælius credidit. Quemadmodum prætactum iam est. Rectiùs autem Plinio ascriptus liber ad bimembrem diuisionem redegit: sic dicens[e] { Quot uel quæ sunt species hydropidis? Duæ, totius corporis, & uentris. Prima leucophlegmatia, uel hyposarca appellatur. Secunda rursus in duas diuiditur species. Est autem humoris & spiritus commista materies (deprauatè enim legitur, humoris uel speciei:) Sed humore superante, Ascites: spiritu, Tympanites uocatur. } Celsus[f] distinctè quidem tres hydropis species, ex ueterum Græcorum sententia, protulit. Quam ob rem non Galenus modò, sed reliqui etiam posteriores omnes Græci: ut Definitionum Medicarum,[g] atq; Introductorij authores,[u] Alexander,[h] Paulus,[i] Aetiusq́;[k] tres expresserūt. Idemq́; Arabes Græcorum transcriptores confirmarunt. ut Razes,[l] Auicenna,[m] Serapion,[n] Hali Abbas,[o] Albucasis,[p] Constantinus Africanus,[q] atq; ipse etiam Abenzoar,[r] Cuius quidem interpres Arabica etiam nomina docere nos uoluit: sic scribens { Hydropisis cum suis tribus speciebus. Vna quarum dicitur carnosa, in Arabico, Halahami, Secunda uerò, dicitur asclites (sic enim corruptè Barbari dicunt, ascites) uel utrosa, quæ Arabicè dicitur, cebli, Tertia autem nominatur tympanites, & Arabicè uocatur, zachi, } Vniuersa igitur & Græcorum, & Barbarorum, pluriumq; Latinorum schola tres hydropiseos species depinxit. Ab Hippocrate autem (ueluti prætactum est) tres huiusmodi species prædictis usitatis nominibus uocatas legisse non recolimus. Quòd si nonnunq; occurret, deinceps loco magis proprio adiungemus. Ex eius tamen monumentis, cùm phlegma album, φλέγμα λευκὸν aliquandò[s] legerimus: Tūc uel leucophlegmatiā à posterioribus uaca, uel interdùm ipsam cachexiam, hoc est, uitiosum habitum, qui ad leucophlegmatiam perducit, intellexisse oportet. Quam speciem quarti uoluminis de ratione uictus acutorū Author[t] ὑποσαρκίδιον, uel (ut alij, Galeno teste, scribunt) ἐπισαρκίδιον appellat. Neq; tamen ἀνὰ σάρκα, neq; κατὰ σάρκα alicubì scriptum inueni (Galenus ait[u]) quanq; recentiores ita nominent. Quùm uerò Hippocrates hydropem siccam profert:[x] eam speciem intelligemus (uel Galeni[y] testimonio) quam posteriores tympanitem nominarunt. Sæpenumerò autem simpliciter, absoluteq; hydropem, aut hyderon Hippocrates[z] protulit: aquosam (ut uidetur) speciem intelligens, quam posteriores deinde asciten appellarunt. Quod autem nonnulli ex fine quarti libri de morbis colligunt: Tres uidelicet iam prædictas species ab Hippocrate, uno, & eodem insimul loco, expressas: Ridiculum profectò est. Cùm non eo modo tres ibi species enumeret, At penes partem, quæ primitùs affecta est, & unde nam affectus primā suæ generationis originē sumpserit, tres hydropis species narrare sibi placuerit. Quarum prima quidē à splene: Secunda uerò

e lib. 3°. de re medica. c 12. ī prin°.
Plinio ascripti libri locus
f lib. 3. cap 21.
g post me[m]. lib.
h 9ʹ. p°. 2. 3.
i 3ʹ. 48. 6ʹ. 50.
u c. 13. post me[m].
k lib. 10. ca 19. usq; ad finē lib.
l 7. Cont. cap. 2. litera. V & 9. ad Manso. 69. et lib. Diuis. cap. 65.
m 14[a]. fen 3ʹ. tr. 4. c. 3. usq; ad fin.
n 4°. Breu. c. 7.
o 9ʹ. theo. 31. 7ʹ. prac. c. 36. cū seq.
p lib. 2. cap. 54.
q lib. 5. cap. 5.
r li. p°. tr. 13. c. p°.
s ut. 7ʹ. Aphoris. 29. 70. li. de mor. q extra ante med. et lib. de iudicat. prope finē. lib. de morb. q intus ante me[m] & sæpè.
t tex. 111 ī prin°.
u In cō. eiusdem
x Vt. 4ʹ. Aphorismorum. 11°.
y Ibidē ī comēto.
Cōtra Musam
z ut 6ʹ. Aphoris. 14. lib. de iudica. prope finē, et lib. de morbis q intus ante mediū. p°. lib

rò à uentriculo: Tertia autem ab utero exorsa sit. Tresq; iam dictæ ad asciten potiùs, q; ad aliquam ex reliquis duabus speciebus reducendæ ueniunt. Sed de hoc alias, & quidem uberiùs loquemur. Morbus proculdubiò frigidus est, & humidus (Galeno [a] etiam comprobante) ut id, quod præ cæteris in textu querebatur, exequamur. Quam ob rem inter longos morbos numeratur.[b] & ulcera siccitatem ad sanitatis perfectionem exigentia difficulter (uel ipsomet Hippocrate [c] docente) sanantur. Cuius morbi humiditas usq; adeò nonnunq; augetur, intenditurq;, ut iam asperas occupans arterias tussim producat, mortis quidem periculũ pronuntiantem.[d] Quòd si admodum siticulosi huiusmodi morbo affecti sint: Haudquaq; tamen ob id frigidum esse atq; humidum affectum prohibetur. Etenim ob salsæ nitrosæ'ue pituitæ aliquantulam admistionem, præsertimq; in uentriculo id succedit. Gignitur autem huiusmodi pituita, ob plurimas ciborum corruptiones, ac naturalis pituitæ putredinem. Additurq; his mesentericarũ uenarũ obstructio: cuius occasione aliquantulus calor, uentriculo deindè cõmunicatus, accenditur. Vnde & sitis incrementum suscipit. Sed ne obstare quidẽ potest: quoniam frigidum & humidum esse morbum determinauimus: Hippocrates [e] autem eius unam speciem (quam s. posteriores tympanian, & tympaniten uocarunt) hydropem siccam nuncupauit. Nanq; aliorũ respectu sicca est, Ab aquea nihilominùs, serosaq; humiditate nequaq; absoluitur. Cùm & hic aqua flatui, quemadmodum & in ascite, flatus aquæ, misceatur: Ab eo tamen, quod in mistione præcellit, nomen suscipiat. In sicca igitur hydrope copiosior spiritus, minor humiditas est. Contrà uerò in ascite aquæ longè plus, q; spiritus in unum intùs coaceruatur. Quòd si radicale uocatum humidum contemplemur, non hæc tantũ species, at ipsa etiam ascites, & hyposarca siccæ sunt. Videmus enim ipsos etiã hyposarca uexatos uniuersum per corpus tumefactos. Veruntamen discussis ijs, quæ sub cuti, et per carnem dispersæ humiditates sunt, siccum, & tabidum euestigiò corpus apparet. Id quod non semel, & immensa quidem animi tristitia, in charissimo nepote, præter alios ferè innumeros, experti sumus. Verùm enimuerò de his hoc loco ueluti per transennam dictũ sit. Vbi generatim de hydrope nonnihil prætangendum duximus.

AD species ergo permigremus, ab ascite, iuxta Geleni ordinem, & quidem non temerè, sed tanq; reliquis duabus speciebus difficiliori, exordientes Ἀσκίτης igitur (quam nos Latinè utricularem dicere possemus) sic dicta est ἀπὸ τοῦ ἀσκοῦ, idest, ab utre: quòd ἀσκοῦ, hoc est, utris aqua non omninò pleni, modo, inanis locus, qui peritonæum: intestinaq; interstat, aquoso humore (hydrocelæ instar, uti Galenus [f] ait) impletus uideatur: utris quoq;, siue aquam, siue quemuis alium liquorem cõtinentis, ritu, ad quancunq; partem moueatur, fluctuat, murmuratq;. Appositè igitur Cælius Aurelianus ait [g] {Asciten deniq; sequitur uentris inflatio, uel extantia, & pro corporis motu, liquoris
» collisi sonitus, uel ad concussum palmæ resonus, tanq; semipleni utris, ex quo nomẽ sumpsit.}

Itaq; tumor aquosus est, quoniam aqueo seroso'ue humore dominante oppletus est. q; q; à uento non absoluitur. Nec ad œdema (prout nonnulli uolunt) reducitur. Cùm satis superq; differant. Ad quod porrò propriè dictum œdema reducenda potiùs hyposarca est: De qua nihilominùs post hanc et tympaniten sermo fiet. Princeps [h] uerò non temerè ad phlegmaticos tumores, phlegmatica'ue apostemata asciten reduxisse uidetur, tametsi generis nomine ipsam insinuat. Non temerè inq;, quoniam omnis humor frigidus et humidus ad phlegmatis genus reddducendus uenit. Perinde ac uberiùs commento sequenti, ex Galeno [i] etiam demonstrabimus

de morb. muliebr. cira me[m]. lib. de affect. ante med. & sæpè.

Hydropis tẽperamentũ.

Obiectionis solutio.

a p'. de tẽpera. 3. uersus finem.
b p'. Aph. cõ. 12.
c 6'. Aphoris. 8.
d 6'. Aphor. 35.
e 4'. Aphor. 11.

Obiectionis solutio.

Tumor. 49.

Ascites.

f 14. meth. c. 13.

g lib. 3. chronion. cap. 8. ante mediũ.

Cõtra Tagaultium.

h tr. sequenti ca. primo. tex. 2.

i 3'. de locis aff. 5. uersus finẽ lib. de morb. caus. ca. 6. et 2. de pot. nat. ultimo et sæpè.

k Vbi ſupra.
Hydropismus
Hepatias.
Splenites

mus. Vocatur autem hic (ſcilicet aſcites) hydropiſmus. ut Diocles, Cælio[k] teſte, etiam hepatias, aut ſplenites, à patientibus partibus nomẽ ducẽs, hoc eſt, iecore, uel liene. Verùm} ſpeciale nomen non eſt huic duntaxat ſpeciei familiare. Aliæ nanq; duæ ſpecies generatim hydropiſmi, ſicuti & hydropes nuncupari poſſunt. Vt benè perpendenti ea, in quibus hoc nomine Cælius utitur, liquere promptum eſt. Poſt pauca enim ſubdit. { Eſt autem paſſio communiter ſtricturæ omnis hydropiſmus. } & in præcedentibus, tùm in præfatione primi libri,[l] tùm quando de iecoroſis, lienoſisq; loquebatur[m] { & hydropiſmi ſuffuſio etc. } et rurſùs de cachexia[n] { Eſt autem ipſa quoq; paſſio ſæpiſſimè hydropiſmi antecedens cauſa. etc. }

l Verſus finem.
m lib. 3° cap. 4. circa principia.
n Ibidẽ cap. 6. poſt principia.

At hæc de nomine quæſtio q̃ minimi momenti eſt. Hæc igitur ſpecies, quem aſcitem nominamus, reliquis duabus peior, & difficilioris curationis (quemadmodum prædiximus) eſt. A maiori enim frigiditate aquoſus hydrops generari (uel Galeno teſte[o]) uidetur, à minori autem tympanias, Itaq; omnium (ut proprio deinde loco uberrimè unà cum Apponenſi[p] demonſtrabimus.) periculoſiſſimus aſcites eſt. Quicquid nonnulli ſcripſerint, qui hypoſarca difficilioris eſſe curationis, periculoſioremq; ex Authore quarti libri de ratione uictus acutorum colligentes, pronũtiarunt.

o 4ⁱ Apho. cõ. 11
p Cõciliatoris differentia. 102.
Cõtra Musã.
Tumor 50.
Tympanites.
q 4ⁱ. Aphor. 11.

SECVNDA uerò ſpecies hydropis Tympanites, ſiue tympanias eſt. Tumor ſ. ordine quinquageſimus, inter peritonæum, & omentum, inteſtinaq; flatuoſi ſpiritus copiam retinens. Ab Hippocrate[q] hydrops ſicca nominabatur. à medicis autem Hippocrate poſterioribus (Galeno[q] referente) tympanias nuncupata eſt. Quoniam. ſ. epigaſtrion abdomen'ue percuſſum talem ſonum ædit, qualem tympana. Nã & in illis (ſ. tympanis) per cutẽ extentam aer percutitur: quemadmodum & ille, qui in profundo locatur, in tali morbi genere. A minori autem frigiditate, q̃ aſcites fit. Neq; enim humida ſubſtantia in flatuoſum aerem, ſine calore aliquo, poteſt trãſmutari. }

Not[m].

Quoniam uerò tùm aqua, tùm uentus ad nutritionẽ inepta ſunt, reſpuentibus quidem, pellentibusq; retrorsùm potiùs, q̃ ad ſeſe trahentibus uenis, ac membris: Ad prædictam uentris cauitatem inter peritonæum, & omentũ, atq; inteſtina, tam aſcitis aquoſa humiditas, q̃ tympanitis uentus quaſi ad cloacam quandam uilemq; locum reiecta coaceruantur.

Tumor 51.
Ana ſarca

SECVS uerò in leucophlegmatia contingit. Quæ à multis Medicis { ἀνὰ σάρκα } q. d. { per carnem } appellatur (ut unà primum et quinquageſimum tumorem abſoluerimus.) Dicitur enim ana ſarca, abſq; ulla declinatione, non ut barbaram inſequentes doctrinam proferunt, & in Cælio Aureliano legitur, ob ſcriptorum fortaſsè uitium, anaſarcam, & anaſarcæ, cùm duæ ſint dictiones Græcæ: uidelicet { ana } præpoſitio ſignificans { per } & { ſarca } accuſatiuum Græcum ſignificans carnem. Idem ergo præſefert nobis { anaſarca } quod { per carnem } Quoniam ſcilicet diſperſa, ueluti per ſpongiam, aut lanam per ipſam carnem pituita eſt.

Cataſarca.
r 4°. de rõne uictus acu. cõ. 111.
Hypoſarca.
Hypoſarcidios. Nota.
Epiſarcidios.
s de tu. præt. na. 20. 3ⁱ. de ſympt. cau. 2°. ante med. 2ⁱ. de elemẽtis ca. p°. uerſus finem.

Qua etiam ratione { κατὰ σάρκα } quaſi dicat { ſecundũ carnẽ, } ſeu { per carnem } dicta eſt. Neq; tamen anaſarca, & cataſarca alicubi ſcriptum (ab Hippocrate ſ.) reperi (ait Galenus.)[r] q̃ q̃ recentiores ita nominent. } Nec alia quidem cauſa nonnunq; ὑπὸ σάρκα, & ὑποσαρκίδιος, aut (quemadmodum nonnulli ſcribebant) ἐπισαρκίδιος, nuncupata huiuſmodi ſpecies eſt. q. d. ſub carne. Etenim quia non ſeroſa, aquea'ue humiditas, aut flatuoſus ſpiritus, materiæ quidem ad nutritionem ineptiſſimæ, ſed pituitoſus (Galeno[s] teſte) humor in hoc hydropis genere inuenitur. Huiuſmodi autem ſuccus non adeò naturæ alienus, atq; aduena eſt. Cùm non aliud, q̃ diminutè concoctus ſanguis ſit: qui exquiſitiùs ſæpenumerò elaboratus, in ſanguinẽ conuerti conſueuit. Hanc

ob

ob causam non eo modo, quo præscriptæ humiditates, tùm à uenis, tùm ab ipsis etiam membris respuitur. Quin ob melioris, exactiusq; cocti humoris penuriam, à uenis non recipitur modò, sed quadantenùs attrahitur. Sperantibus interim illis talem pituitam exquisitiùs perficiendo, in sanguinem conuertere, ob uim quoq; sanguificam à iocinore sibi communicatam. .1. Verùm in huiusmodi sperato opere frustrantur, tùm ob eiusmodi pituitæ copiam, tùm quia .2. nec exactè pituita est naturalis, cùm imbecille iecur sit: quã ob rem & naturali adhùc pituita .3. crudior est. adeò ut nec facilè concoqui, ac perfici queat. tùm tertiò quod magis obstat est, quoniam etiam si cocta magis, q; naturalis pituita foret, ut uix effatu digna elaboratione indigeret: quonam pacto uenæ, quæ sanguificandi uim à iocinore, nec à propria essentia obtinuerunt, hanc facultatem retinere queunt? Corrupto iam principio ut sanguinem gignere non ualeat? Frustrantur igitur ab huiusmodi sanguinis generatione, post hepatis intemperiẽ, tam uenæ, q; deinceps ipsa membra solida. Cumq; ad eorum nutritionem ineptus humor euaserit, uix trahitur, deficiente alteratione, cuius ratione ad se, magnetis ferrũ trahentis (Galeno docente[t]) instar, sanguinem, ac magis rorem attrahunt. Qua de re in uapores conuersa pituita, quemadmodum in altera œdematis specie, per carnem, & sub carne potiùs dispergitur, q; in eius substantiam attracta conuertatur. Pituitoso.n. excremẽto per uniuersum corpus disperso, hydrops (Galeno authore[u]) leucophlegmatias dictus succedit: in una uerò parte œdema. Interim uerò eius substantia, ob nutrimenti penuriam, liquefit, ita et pinguedinis. q; q; tumidæ conspiciantur. Radicalia autem, spermaticá ue (ut uocant) membra omnia proculdubiò, non secùs, atq; in becticis, ac phthysicis, contabescunt. Dicitur autem nomine à causa (uti Galenus[x] ait) de sumpto, λευκοφλεγματία siue λευκοφλεγματίας, & λευκὸν φλέγμα, Latinè alba pituita, siue album phlegma. Quoniam albo phlegmate plenum uniuersum corpus, præsertimq; caro, & cutis, albidiorem, & omni rubore destitutum colorem præseferũt. In tota.n. corporis mole (uti perbellè Paulus[m] ait) frigidior, pituitosiorq; sanguis continentur: qualis partim à iecore descendit, partim ex tota carne corporis, ueluti in aquam resoluta, emanat. Adeò ut corpus albido, & pituitæ colore, emortui instar, appareat. } Cur uerò hanc ultimam hydropis speciem duntaxat, intercutem, Cœlius Aurelianus nuncuparit, dictum iam anteà est. Hippocrates (quemadmodum prætactum quoq; est) λευκὸν φλέγμα, tam in Aphorismis,[y] q; alibi non semel cachexiam, deprauatum'ue habitum intellexisse uidetur. Quam ob rem in libello, περὶ παθῶν, hoc est, de affectionibus (siue Polybi, siue Hippocratis fuerit, ueluti dubitauit Galenus[z]) ita scriptum de alba pituita est » {Morbus hic fit à pituita: Cùm quis ex febribus diuturnis pituitosus existens, impurgatus remanserit, et pituita ad carnes ipsius conuersa fuerit. Quæ nihilominùs pituita cãdidior, q; alia non est. uerùm corporis color albidior apparet. Sanguis enim, ob pituitæ copiam, aquosior fit. Et non inest similiter in ipso bonus color. Quapropter languentes albidiores apparent. Vocatur hæc de causa morbus hic, pituita alba, Siquidem igitur curatus fuerit inchoante morbo, sanus fiet. Sin minùs, in hydropem transit morbus, & hominem corrumpit.} Hæc intantùm hoc loco ueluti per transennam de tribus hydropis speciebus dictum sit. Vberiùs.n. proprio deinceps capite, de ipsis loquemur. Nunc autem satis superq; fuerit sciuisse, quoniã frigidi tumores sunt, atq; ascites aquosus, tympanites uentosus, Anasarca demùm pituitosus tumor existit. QVIBVS expeditis ad quinquagesimum secundum tumorem pertranseamus

t pᵒ de pot. naturalibus cap. 14. et 3ᵒ. 14. & 15.

u 3ᵒ. de sympt. cau. c. 2. ãte med.

x 2ᵒ. de method. cap. 2.

Leucophlegmatia

Alba pituita.

m lib. 3. c. 48. post. prinᵃ.

y ut 7ᵒ aphoris. 29. & 70.

z 6ᵒ apho. cõ. pᵒ uersus finẽ.

Tumor. 52. Epulis.

mus: ἐπουλίδα Græci uocant. Nos uerò ad Græcum nomen alludere ſi uolumus, ſupergin-
giuium, nuper effićto uocabulo, nominare poſſumus. Qui autem antiquos imitari Latinos co
nantur, carnis gingiuæ incrementum appellabunt. Dicitur enim ab { ἐπὶ } Græca præpoſi-
tione, quæ ſignificat { ſuper } & { οὖλον } quod eſt, gingiua, ſic porrò dićta à mollitie, &
a lib.3.cap.26. teneritate, οὖλον γὰρ ἁπαλόν, hoc eſt, gingiua enim tenera eſt. Eſt autem Epulis (Paulo[a],
b lib.8.cap.25. atq; Aetio[b] definientibus) carnis excreſcentia, ex inflammatione, in intimo molari dente: cui
febris interdũ, ac dolor adiungitur. Additq; Aetius uehementem aliquãdo dolorem ineſſe, ut
c 9. theoricæ. c. 17. uerſus finẽ. neq; os ægro aperire liceat. Hali Abbas[c] etiam præſcriptam definitionem tranſcribens (q̃q;
d lib.6.cap.13. corruptè apud eum { abulis } pro { epulis } legitur) id addidit. quoniam ſ. arbitratur patiens
homo in molari aliquid eſſe ciborum, quod illi adhæſerit. Celſus[d] tam hũc, q̃; ſequẽtem tumo
rem. ſ. parulida ſub nomine, παροδόντιδος. q. d. iuxta dentem, intellexiſſe apparet. Quanq̃; in
Parodontis. quibuſdam Celſi codicibus { παρότις } pro { παροδόντις } corruptè legitur. aut fortaſsè
{ παρότις } ſcriptũ eſt, ſiue { παροδόντις } pro { παρουλὶς } quam potiùs ſpeciem defini-
Tumor. 53. uiſſe mihi uidetur. EST autem Parulis (ut tertium & quinquageſimum unà tumorẽ ex-
Parulis. planarimus) inflammatio quædam alicuius partis gingiuarum (iiſdem Paulo[e], Aetioq; [f]
e lib.3.cap.26. teſtibus) Quæ niſi diſcuſſa fuerit, in ſuppurationem conuertitur. Sæpenumerò autem ex pa
f lib.8.cap.24. rulide non exquiſitiùs (ut oportet) diſſoluta, epulidos generatio ſuccedit: præſertimq; ſi in
extremo molari dente huiuſmodi parulis, inflammatioue oborta ſit. in quo quidem loco epu
lis propriè fieri conſueuit. quemadmodum ex eius definitione liquet. Quam ob rem & Ha
g 9. theoricæ c. 17. uerſus finem. li Abbas[g] ait. { Paſſio quæ aurulis uocatur. (Sic enim corruptiſſimè { aurulis } pro { parulis }
quemadmodum { abulis } pro { epulis } apud eum legitur.) apoſtematis. ſ. calidi immutatio „
in ſaniem, & gingiuarum putrefaćtionem, acciditq; ab inde gingiuarum caſus, & oris odo- „
ris malitia, & paſſio, quæ uocatur abulis, (hoc eſt ut diximus, epulis) caro. ſ. abũdans. etc. } „
Epulidis & parulidis differentia 2x. Bifariàm igitur epulis à parulide, penes Paulum, & Aetium, differt. Primò quoniam pª.
epulis non ipſa gingiuarum inflammatio, ſed carnis excreſcentia iuxta gingiuas eſt, ex in-
flãmatione, ſæpiùs originem ducens. Parulis autem ipſa præcedens inflammatio eſt. Secundò 2ª.
adhùc differunt. quoniam Epulis non in qualibet gingiuarum parte, & circa quemlibet den-
tem fieri conſueuit: uerùm in intimo duxtaxat (quemadmodum prædićtum iam eſt) molari
dente, carnis incrementum eſt: parulis autem in quauis gingiuarum parte oborta inflam-
matio eſt. Iuxtagingiuium dici poſſet. Cùm παρουλὶς dicatur à { παρὰ } quod eſt { iuxta }
& { οὖλον } quod eſt, ut ſupra diximus, { gingiua } Galenus. autem utrunq; tumorem, tam
ſ. epulida, q̃; parulida, ſicuti & thymon, { σαρκώδη βλαστήματα, } quod eſt { carnoſa ger
h cap.21. mina, } in libro de tumoribus præter naturam[h], appellaſſe uidetur. Niſi ad thymos dunta-
xat, ac epulidas, & non ad parulidas, uiolenter potiùs, q̃; germana interpretatione, quæ ſe-
quuntur uerba referre malueris. Quũ ait { καὶ τ᾽ ἄλλα, ὅσα τοιαῦτα σαρκώδη βλαστή-
ματα }. Hoc eſt { et alia id genus quæcũq; carnoſa germina ſunt. } Quòd ſi utrunq; carnis „
germen eſſe intellexerimus, in hoc nihilominùs differre dicẽtur. Quoniam epulides iuxta in-
timũ (uti dićtum eſt) molarem dentem. Parulides autem in aliis etiam gingiuarum partibus
oriuntur. Sanguinis uerò expullulationes, calidiq; tumores ſunt, ſiue phlegmonæ, ſiue carnis
germina ſint. calidiorem tamen phlegmonen, minùs autem calidam carnem eſſe cuiuis aper-
Pauli cõtradićtio. tiſſimum eſt. Verùm enimuerò Paulus, circa duorum huiuſmodi affećtuum definitiones, in-

conſtans

conſtans eſt. Etenim (perindè atq; præſcriptum iam eſt) Epulis ab eo ſic, tertio uolumine,[i] definitur. Quoniam .ſ. carnis excreſcentia eſt, in intimo molari dente. In ſexto autem uolumine[k] generaliùs dicitur. {φ eſt carnis incrementum, κατά τινα τῶν ὀδόντων, hoc eſt, iuxta dentium aliquem, in gingiuis proueniẽs.} Per hæc igitur uerba Paulus inſinuat indifferenter (modò carnis incrementum ſit) prope quem uis dentem oriri epulidem poſſe. Niſi exponere uelis {iuxta aliquem dentium} hoc eſt {iuxta intimum} uti prædictum iam ex tertio libro eſt. Quoniam uerò & huiuſmodi carnis excreſcentia non in ultimi tantùm dentis gingiua, ſed in reliquis etiam gingiuæ partibus, penès alios dentes gigni poteſt: Cui quidem nominis ratio, non minùs, q̃ illi, quæ circa ultimum dentem orta eſt, congruit. Idcircò abſurdum nõ eſt, quin uidetur mihi ſatis condecens, eodem (epulidis inq̃) nomine, in quauis gingiuæ regione aduenerit, nuncupare. Hoc nihilominùs interim obſeruato. quoniam epulis bifariàm ſumetur. Propriè .ſ. ſicq; carnis extuberantiam quandam, penès ultimum molarem, in gingiua obortã præſefert. Quo quidem pacto in libro tertio ſumpſiſſe credendum eſt. Cùm in ea gingiuæ regione frequentiùs expullulare conſueuerit. Secũdò autem communiter, in quauis gingiuarum parte oriatur. Quemadmodũ libro ſexto Paulũ intellexiſſe ueroſimile eſt. Quo in loco manuũ opere cũctos auellere tumores docebat. In parulidis quoq; definitione uarius eſſe, atq; inconſtans Paulus apparet. Libro .n. tertio[l] ſcripſit, φ eſt {φλεγμονή} Latinè {inflammatio}. Libro autẽ ſexto[m] ait, φ eſt {ἀποστημάτιον,} Latinè {abſceſſulus} Quàm uerò phlegmone ab apoſtemate, ſeu inflammatio ab abſceſſulo diſtet, uel ex præcedentibus[n] liquet. Inconſtãs igitur eſſet, Niſi dixerimus, & (mea quidem ſententia) rectè, quoniam inflãmatio eſt (quemadmodum ex libro tertio prædictum iam eſt) Quæ niſi per ſenſui occultum halitum diſcuſſa fuerit: in ſuppurationem, ac per hoc, in abſceſſum conuertetur: Tuncq; iam inflammationis (tametſi largiùs aſſumptæ) ſpecies adhùc eſt. Quoniã uerò dùm propriè dicta plegmone adhùc erat, chirurgico opere non indigebat: niſi quum ad ſuppurationẽ conuerſa iam fuerit. Idcircò ſat ſibi ſuperq; fuit, in ſexto libro, parulidem, ut abſceſſulum, et nõ ut flegmonen definire: Cùm ibi, quemadmodum patet, chirurgicum opus proſequatur. Hæc intantũ pro Pauli cencordia dicta iam ſint. Ab Auicenna[o] corruptè {Berules} pro {Parulis} dici„tur. A quo deinde ſubditur {& quandoq; ſubſtantia eius peruenit ad creandum carnem nouam} per quæ quidem uerba, Epulis intelligitur. Quam rursùs {carnem additam} nuncupari ab eodem Authore legimus[p]. Sed de his hactenùs. Ad alium ergo carneum tumorem conuertamur: Qui ordine quartus & quinquageſimus propoſitus eſt. Thymos apud Galenũ,[q] Authoremq; Definitionum,[r] Paulum,[s] & Aetium,[t] genere quidẽ maſculino, dicitur: Græcè, θύμος, cum accentu ſuper {υ} acuto. (θυμός .n. cum accentu ſuper {ο} animum, et iracũdiam, audaciam'ue præſefert.) Apud Celſum[u] uerò Thymion, in neutro genere, legitur. Quod nihilominùs nomen, apud ipſum quoq;, æquiuocum eſt. Nam aliquandò[x] peſſimũ ulcus intelligit ex carcinomate factum: quod curationem non admittit. {Primum nanq; (ut ait) „ id fit, quod à Græcis κακοήθες nominatur: (nos cancri principium intelligimus) Deindè ex „ eo id καρκίνωμα, quod ſine ulcere eſt (nos cancrũ nõ ulceratum uocamus) Deindè ulcus ex eo thymium} Nos quoq; cancrum ulceratum dicere ſolemus. Aliquandò[y] autem Celſus thymion uocat tumorem, quem præ manibus enarrandum aſſumpſimus. Sicq; ab eo definitur „ {Thymion nominatur quod ſuper corpus, quaſi uerrucula, eminet, ad cutem tenue, ſuprà latius,

i cap. 26.
k cap. 27.
Solutio p[a].
2[a].
Epulis. 2[r].
p[o].
2[o].
Alia Pauli cõtradictio.
l cap. 26.
m cap. 27.
n ſupra fo. 20. 21. 22.
Solutio.
o 8[a]. fen 3[a]. cap. 2[o]. poſt medium.
p Ibide. cap. 10.
Tumor. 54.
Thymos.
q 14. meth. c. 13. & de tum. præt. naturã. 21.
r poſt medium.
s 3[a]. 59. ſec. 3. et 6[a]. 58. & 72.
t 14[a]. 4[o]. et. 13.
u lib. 5. c. ult. ſec. 13.
Duplex Celſi Thymion.
x ubi ſupra. ſec. 2[a].
y Ibidẽ ſec. 13.

tius,

z lib.14.cap.4 in principio.
a Ibidem.

tius (oblongum ait Aetius[z]) ſubdurum, & in ſummo peraſperum. Idq́; ſummum colorem floris thymi repræſentat: Vnde ei nomen eſt. Ibiq́; finditur, & cruentatur: nonnunq̃; aliquantulum ſanguinis fundit (cumq́; inciditur, ait Aetius,[a] ampliùs, q̃; pro apparente magnitudine.) fereq́; circa magnitudinem fabæ ægiptiæ eſt, raro maius, interdùm perexiguũ. Modò unũ, modò aũt plura naſcũtur, uel in talis, uel in palmis, uel inferioribus pedũ partibus. Peſſima tamẽ in obſcœnis ſunt: Maximeq́; ubi ſanguinem fundunt} In ſede igitur expreſſit

b 14.meth.c.13
c lib.14.c.4.circa principia.
d Ididẽ.c.13.
e lib.6.c.58.& 71.

Galenus,[b] additq́; Aetius[c] præter ſedem, & circa pudenda, & media femora. declaratq́; pudenda tam ipſe[d] q̃; Paulus,[e] in maſculis. ſ. nunc in glande, nunc in præputio, additq́; Aetius, aut in cole. Aliquando uerò in omnibus relatis locis. In mulieribus autem expreſſius idem Aetius[a] ait, uel in alis pudendi, uel in ipſo pudendo, aut in uteri oſculo, uel collo. Vbi poſt concubitum, aut deambulationes ruber, cruentusq́; tumor fieri ſolet. Et ſanè moro matu

Morum.

a lib.16.c.105.
f 11.Cõtin c.7. litera.AA.et.13. eiuſdẽ.cap.8.litera.T.
g Vt.8'. theor. cap.18. uerſus finẽ, & .4'. pract. 15.et.9'. eiuſdẽ cap.29.
h lib.14.ca. 4.
i 20[a].fen 3'. tr. 2.cap 30.
k 21[a].eiuſdem. tr.3.cap.20.
l 3[a]. fen. 4'.tr. p[o].cap.ultimo.
m ubi ſuprà.
n ubi ſuprà;
o 3[a]. fen. 3'. tr. 3.cap.11.
p Vt.17.fen.3'. cap.2[o].

ro (.ſ. rubro) aſſimilatur, de quo Moro in fine quartidecimi libri ſecundum Montani traductionem caput breuiſſimum additum eſt. Quam ob rem & poſt Aetium Razes[f] morum nũcupauit, qui quidem ſuper lingua etiam cuiuſdam mulieris morum albũ applanatum.q.d. mollem, ad modum bombacis, nonnunq̃; à ſeſe uiſum eſſe ait. Eodem quoq; nomine Hali Abbas huiuſmodi tumorem uocat. qui plurìes[g] in facie morum deſcribit. Quandoq;.n. in facie thymum conſiſtere Aetius[h] quoq; protulit (q̃;q̃; Hali Abbas plurimùm in facie contingere ait) Arabum uerò Princeps ſpeciatim priùs de moro loquitur, libro tertio in uirga, eiusq́; partibus,[i] atq; etiam in matricis regione:[k] Deinceps uerò generatim, libro quarto,[l] ipſum definiens, ait: {Hoc eſt apoſtema molle, ex carne addita, quod accidit in carne rara. Et plurimũ eius fit in ano, & uulua. Et quãdoq; eſt ſaluum, & quandoq; malignũ doloroſum} Sic.n. Paulus[m] quoq;, ac Aetius[n] dixerunt, alios uidelicet eſſe mites thymos: & quidẽ doloris expertes: alios uerò dolorificos, molignosq́;, ut uberiùs poſtea uidebimus. Nec in prædictis modò locis Princeps oriri morum ait; Verùm & in palpebris aliquãdò[o] ipſum curauit. id quod tamen Græci συκωσιν uocant, hoc eſt (ut ita dixerimus) ficoſitatem. Nonnunq̃; uerò eadem fructus ſimilitudine hæmorrhoidarum quandam ſpeciem, moralem nũcupauit. Perindè ac aliam uueam, aliam autem uerrucalem, ob diuerſas ſimilitudines, appellauit.[p] Nouimus autem nos quendam Neapoli, qui magnum, & nucis iuglandis inſtar, quoddam morũ in ſuperiori palpebra obortũ afferre potiùs (tametſi turpiſſimũ et oculo moleſtiſſimũ) q̃; in tyrãnorũ chirurgorũ imperitis, ineptiſſimusq́; manibus ſeſe cõmittere decreuit.

Hiſtoria.

Quẽadmodũ et anno abhinc tertio, grandioris caſtaneæ magnitudine, morũ uidimus, in talo exteriori dextræ tibiæ natum excellentiſſimi Iuriſconſulti, nõ minùs, q̃; integerrimi, iuſtiſſimiq́; Regij conſiliarij, Ioannis Andreæ à Curtis. quod quidem rotundum erat, anguſtum uerò circa cutim: ut pediculus quidam cuti affixus appareret, ficusq́; potiùs, quàm mori figuram repræſentaret. Quod demùm imperiti cuiuſdam empirici medicamentis irritatum, inciſione iuxta cutim à docto Chirurgo, noſtroq́; iam conſilio admonito facta, ſiccantibusq́; deinceps, & cicatricẽ inducentibus medicamentis, ad ſanitatem facillimè reductum eſt. Nonnunq̃; uerò Princeps Arabum maioris, minorisq́; ratione, differre morum à thymo inſinuat. Adeò ut maius, morũ, minor uerò, thymus, Arabicè autẽ haſce, ſiue alhaſce nominetur. Veluti cũ ita inquit[q] {Quandoq; eueniunt in matrice hæmorrhoides, & accidit quandoq; in ea, ſicut morum, ſicut dictũ eſt in maſculis.[r] Et quandoq; apparent ſuper eam bothor diuerſæ. quare quædam dicun-

q 21[a].fen.3'.tr. 3.c.20 in prin[o].
r fen.ſ.20[o].tr. 2[o].cap.30.

tur

tur albaſce: quoniã ſunt ſimiles capitibus albaſce. Et quãdoq; ſunt albæ.etc. } Quòd aũt, haſce, ſiue, cũ articulo, albaſce, apud Arabes thymũ ſignificet, unicuiq; pernotũ eſſe reor. Forteq; id intellexiſſe Hali Abas [s] uoluit: cũ à mori ſermone, ſtatim ſubdit { Aduſtiones, quæ in facie ſabaſce ſimiles ſunt, rubeæ, et liuidi ruboris (q qdẽ color thymi eſt) plurimũ ulceroſæ. } Dicitur ergo fortè, ſabaſce, pro albaſce. Corruptiùs aũt aliquãdò apud Auicẽnam [t] legitur { Tuſius } fortaſſis pro { Thymus } ubi inter uerrucas reponẽdũ id genus Arabũ ille princeps recẽſuit. Iз ab eis differat: quoniã finditur ob ſaniẽ quandã, quæ ſub hoc genere cõſiſtit. Intelligo per ſaniẽ, propriè ſic dictã, uidelicet ichorẽ, uirulentum'ue ſanguinẽ (ut nonulli uocãt) ſuperiùs aũt thymũ effundere aliquãdo ſanguinẽ præſcriptũ iam eſt. Duplex aũt eſſe thymus, ex Paulo, [u] Aetio, [x] atq; ipſo Arabum Principe [y] poſitus eſt. Quidam enim mites ſunt, Alij uerò maligni { Mites igitur manſueti'ue (ut Aetius [z] uberiùs, q̃ cæteri, oſtendit) carunculæ ſunt, paruæ quidem, uerùm inæquales, obſcuris eminentijs exaſperatæ, albicantis coloris, aut ſubrubræ, & doloris expertes } uel, uti Paulus ait, plurima ex parte ſine dolore ſunt. Vtrũq; enim uerum eſſe poteſt, & quòd abſolutè indolorij ſunt, medicè tamẽ loquendo, quoniam ſcilicet rariſſimè ſecùs contingit, & quod plurima ex parte ſine dolore ſint. ob eandem ſcilicet rationem: quia rariſſimè dolent. Cumq; dolent, minimum dolorem inducunt, eumq; ob aliquam euidentem cauſam, ut frictionem, concubitum, aut motum. Medicè inq; loquendo, etenim illud ſeruandum eſſe, in Hippocratis etiam certiſſimis ſententijs, Galenus [r] edocuit, quod commune tam aphoriſmo, q̃ alys ab Hippocrate ſcriptis eſſe uoluit. quoniam ſcilicet perpetuitatem quandam dicendi figura indicat: quamuis res ipſæ non ſemper eodem modo eueniant. ſed rarò aliquando aliter accidãt. Quẽadmodum ex alijs quoq; Galeni [s] locis comprobaſſe idipſum perfacile fuerit. Paulus autem, quùm ſic ait, de muliebrium locorum thymis loquens, mites tantùm definiuiſſe apparet: [a] cùm rubentem, & albam tetigerit. quas eſſe mites ex Aetio [b] præſcripſimus. Quanuis anteà de colis thymo ſermonem habens, duplicẽ eſſe confeſſus fuerit. [n] Etenim quia maligni, uel curationẽ penitùs nõ admittunt (preſertim in ipſis, de qbus loquebatur, mulieribus) uel ſanè difficilẽ, et per affectæ partis ablationẽ, prout eodẽ ex Aetio [c] collegimus: Idcircò mites dũtaxat ĩ muliebribus locis curare intẽdẽs, eas, uti prædictũ ẽ, definiuit, [d] { Maligni uerò thymi (ſubdit Aetius [e]) duriores ſunt, et aſperiores, ac maiores, fæculenti, et liuidi coloris, doloroſiq;, ac pũctoriũ dolorẽ inducẽtes, et exacerbãtur maximè ad manuũ cõtactũ, et medicamẽtorũ adhibitionẽ. } Celſus uerò minorẽ à thymio moueri dolorẽ, q̃ à myrmecijs ait, f mite quoq; (ut uidetur) magis intelligẽs. Præſertim cũ ſubdat, ſæpè ẽt per ſe finiri, et quò minus eſt: eò magis. Leuiſſimoq; medicamenti genere ſuccurrat. An uerò colorem floris thymi repræſentare debeat, neceſſariũ nõ ẽ. Ob uarias.n. defluẽtiũ humorũ permiſtiões, uarios quoq; fieri colores, cõpertũ uel cãdidatis eſſe debet. Quãobrẽ Celſi dictũ, magna ex parte, uerũ eẽ fatebimur: Id quod nihilominùs ad nominis impoſitionem ſatis ſuperq; fuit. Sæpenumerò aũt & ſi nõ colorem thymi: corymborũ tamen figuram huiuſmodi tumor præſeferre conſueuit. Qua de re Paulus, Aetius, atq; etiam Princeps neq; coloris, neq; figuræ, ſimilitudinem expreſſerũt. Sed corymbis cacuminibus'ue thymi herbæ ſimilẽ eſſe carneã hanc excreſcẽtiã protulere. Dicitur aũt herba hæc et thymos, maſculino genere, et thymũ in neutro. Sed thymos in maſculino genere, apud Galenũ, nõ mõ herbã, et huiuſmodi tumorẽ ſignificat: uerũ

s. 8. theoricæ ca. 18. uerſus finem.
t. 7ª. 4ª. tr. 3. cap. 12. in fine.
u. libro. 6. c. 58.
x. libro 14. c. 4. 13. et li. 16. c. 105.
y. 3ª. fen. 4ª. tr. pº. ca. ultimo.
z. lib. 14. cap. 4.

Pauli & Aetij concilium.

r. 6ª. apho. cõ. 58.
s. ut 2º. de diebus decret. cap. 13. circa mediũ. 2ª. aphoriſmorũ. 43. circa finem & 7ª. 55. uerſus finem. & ſæpè.
a. lib. 6. cap. 71.
b. 14ª. cap. 4.
n lib. 6. ca. 58.
c. 14ª. 4º. et. 13.
d. lib. 6. cap. 71.
e. lib. 14. cap. 4.
f. libro. 5. cap. ultimo. ſec. 13.

& quãdam adenoſam carnem, & quidem nobiliſſimam, pulmoniq́; , in ſuperiori thoracis parte, communi etiam omnium uaſorum ibi exiſtentium diſtributioni ſubſtratam aliquandò [g] præſefert. Latini cõmuni oĩum uoce, glãdiũ appellant. Nec thymos tantùm (ut patet) æquiuocum nomen eſt, ſed etiam thymion. Præter duos nanq; à Celſo [h] collectos ſignificatus, apud aliquos etiam (Paulo [i] teſte) ſmilacem arborem (quem Romani taxum uocant) repræſentat. ſed hæc nominum diſquiſitio ad grammaticos remittatur. Sanguineus hic tumor (ut principale propoſitum exequamur) uel ex melancholico & ſanguineo compoſitus eſt. ſuæ inq; radicis, ex qua tumor genitus fuit, ratione: quemadmodũ alibi [k] prædiximus. Nonnunq; uerò ſanguini atrabilis commiſta eſt, præſertimq́; ſi malignus tumor ſit, Subcalidus ergo ſæpè thymus eſt: eoq́; calidior, quò maiorem inducit dolorem. Non deeſt tamen quin interdùm nonnihil pituitæ, præcipueq́; in albis, admiſtum ſanguini ſit. tumq́; ad frigidum uergit: perinde ac ubi melãcholicus humor dominãs in carnis generatione fuerit. SED reliquos percurrere tumores tempeſtiuum iam eſt. Itaq; ad quintum & quinquageſimum ordine propoſitum tumorem accedamus. Græcè { σαφυλὴ } dicitur, Latinè autem { Vua } Pro cuius quidem tumoris exquiſitiori notitia, aduertendum priùs unà cum Galeno [l] eſt, particulam quandam homini eſſe præcipuam, ac (Plinio [m] teſte) propriam, à Natura conſtitutam in faucibus, ut plectrum uocis foret. Quemadmodũ palatum ipſum uelut ἠχεῖον quoddam, id eſt, uocis refractorium nuncupatur. Eſt autem huiuſmodi particula, quæ proprio nomine γαργαρεών, Latinè gurgulio à recentioribus Latinis uocatur. Præcipua (ut diximus) homini pars. Quanuis enim & quibuſdam auibus, quæ loqui etiam docentur, hæc ſit: non uſq; adeò tamen exquiſita, nec non perfecta, ut hominibus neceſſariò locuturis, ineſt. Triplex uerò eius homini uſus eſt, à Galeno [n] etiam expoſitus, Primus quidem, quoniam ipſa uoci ad magnitudinem, atq; modulationem, elegantiam'ue confert. Vt ſermonem facturo animali mirum in modum opituletur, tam ingredientem, q̃; egredientem aerem incidens, eiuſq; uiolentiam frangens. Argumento eſt turpiſſima, illorum, qui uel præciſam, uel Gallico, aut alio quouis ulcere deroſam hanc partem habent, loquela. Secundus dein ex ijs ſequitur uſus: ad aeris inquam attractionem. Ne ſcilicet nimiùm frigidus ad pulmonem feratur. Quamobrem illi, quibus ad baſim uſq; amputatus gargareon ſit, non modò deteriùs perſpicuè ſunt locuti: uerùm etiam frigidiorem ſenſerunt reſpirationem. Adeò ut pulmone, ac thorace, refrigeratis, nonnulli uitam cum morte commutarint. Tertius demùm eiuſmodi particulæ uſus homini eſt, ad aeris in pulmonem inſpirando deſcendentis expurgationem. Cùm pulueris plurimum ſibi applicet, qui alioquin in laryngem guttur'ue inſimul cum aere fuerat aſſumendus Cuius rei argumentum eſt maximum id, quod quotidiè accidit, tùm ijs, qui in puluere multo luctantur, tùm ijs, qui iter eiuſmodi permeant. Emungunt enim hi paulò poſt, atq; expuunt puluerem excreantes. qui ſcilicet in gargareone, ac palato reſtiterat. Hæc igitur, de qua loquimur, particula oblonga, fungoſa, & carnea, à palati fine: ubi narium foramina ad os deſcendunt, in oris amplitudinem propendula ſuperiùs qdẽ, ubi palato cõtinuatur, latior: inferiùs uerò pyramidis inſtar acutior eſt, uenulas quaſdã, ex uaſis palati tunicã adeuntibus, in ſuipſius medio aſſumens. Quã ob rẽ ab Hippocrate, [o] mox uerò ab Ariſtotele, [p] ἐπίφλεβος, hoc eſt, uenoſa nũcupatur. Quoniã ergo ſuperiùs amplior, inferiùs anguſtior uiſitur. Idcircò ex recẽtioribus nõnulli fundibulum uocarunt. A uetuſtioribus autem

Græcis,

Margin notes:

g Vt. 6. de uſu partiũ ca. 4. poſt principia.

h Ex libro 5. c. ultimo. ſec 2ª. 13.

i lib. 5. cap. 49.

k ſuprà fo 252. in reſpõſione 2ª. & fol. 253.

Tumor 55. Vua.

l 7' de uſu partiũ cap. 5.

m lib. 11. c. 37.

Gargareon. Gurgulio.

Triplex Gargareonis uſus.

1ª.

n 11. de uſu partiũ. c. 11. & libello de uoce.

2ª.

3ª.

o lib. 2°. de morbis ſec. 5ª.

p p'. de hiſt. animaliũ. c. 11. ĩ fine.

Græcis,oblongam eam esse perpendentibus, κίων, id est, columna dicta est (quo interim nomine Hippocrates [q] morbum quendam in fœminarum pudendis natum aliquandò significasse uoluit. De quo tamen posteriùs [a] loquemur) A nonnullis uerò posterioribus Græcis nō κίων.i.colūna sed distinctionis, & clarioris doctrinæ gratia,diminutiuè,κιονὶς,hoc est,columella,ob columnæ quidem,oblonga sua figura,similitudinem, nominata est. Proprium uerò eius nomen est {γαργαρεὼν} Latinè (iuxta Plurium consuetudinem) gurgulio. Quanuis id nomen uetustioribus Latinis guttur potiùs exterius, cum asperæ arteriæ,quæ ad iugulum usq; tangitur, conspiciturq; portione, interdùm præseferat: [r] Nonnunq; uerò [s] uermiculum quendam,qui in horreis nascens frumentum absumit. Sic porrò dictus,quoniam nihil in eo pene aliud uidetur,q; guttur. Verùm alij animalculum hoc,per {c} curculionem, guttur uerò ipsum,per {g} gurgulionem,distinctionis causa,nuncupant. Tutius ergo est Græca uoce uti,& cum Hippocrate, [t] & Galeno, [u] gargareonem appellare. Quanq; ne in hoc quidem Græco nomine æquiuocatio deest. Cùm Aristoteles [x] gargareonis uoce laryngem potiùs, guttur'ue intellexisse uideatur. quùm ait {Et absq; naribus inspirare, uel exspirare impossibile est, διὰ τὸ ἐκ στήθους εἶναι τὴν ἀναπνοὴν, καὶ ἐκπνοὴν κατὰ τὸν γαργαρεῶνα, καὶ μὴ ἐκ τῆς κεφαλῆς τινὶ μέρει} quod est, {Quoniam ex pectore tùm inspiratio, tum exspiratio per gargareonem est, & non ex capitis parte aliqua.} Quanuis enim de columella ipsa uerus fieri sermo queat. Ex eo nihilominùs laryngem intellexisse confirmatur: Quoniā deinceps [y] de columella particula loquens,id esse parti nomen ait, Græcè κίων, hoc est, columna, sic uidelicet scribens. {ἔσω δ᾽ ἄλλο μόριον σταφυλοφόρον κίων ἐπίφλεβος ὃ ἐὰν ἐξυγρανθεὶς φλεγμήνῃ, σταφυλὴ καλεῖται, καὶ πνίγει.} quod est {Intùs autem (.s. in ore) alia particula est, uuigera, columna uenosa. Quæ si humectata inflammetur, uua nuncupatur, & strangulat.} Quia enim pars hæc uuam morbum pati, sufferreq; solita est. idcircò σταφυλοφόρον, id est, uuigera nominatur. Quo tamen in loco nil de gargareonis uoce meminit: necessariò tamen tacturus, siquidem particulæ huius nomē esse reputasset. Proprium ergo partis nomen ab Aristotele unum dūtaxat expressum est, scilicet, κίων, quod est, columna, Alterum uerò adiectiuum est: quoniam affectum, uuam dictum pati nōnunq; soleat. Quocircà, σταφυλοφόρον, id est, uuigera, seu uuifera dicta est. σταφυλὴ autem, hoc est, uua, tumoris inflammati nomē est. Galenus uerò duplex, quinimmò triplex particulæ nomen protulit. quùm sic ait [z] {carnosa quædam particula in summo ore apparet depēdens, si quis aperto plurimùm ore toto, linguam deprimat. Hæc ipsa caruncula duobus nominibus appellatur à ueteribus Græcis, γαργαρεών τε, καὶ κίων, quod est, gargareon, siue (ut interpretes uertunt) gurgulio, & columna. Cæterùm posteriores medici ferè omnes non ita, sed κιονίδα, id est, columellam uocant. Nam qui σταφυλὴν, hoc est, uuam ipsam appellant, eorū neq; meminisse præstat. Nos.n.non particulā ipsam, sed unā quandam eius affectionem, σταφυλὴν, id est, uuam, nominamus.} Est autem huiusmodi affectio: quùm.s. usq; adeò phlegmone increuit, ut gargareonis extremum inferius maius, ac rotundum, siue (ut alius habet codex) liuidū apparet: suprema uerò ipsius pars attenuata est adeò ut uuæ acinum, fructum'ue repræsentet. Raro autem gargareonis inflammatio intantùm augetur, q̄q; sæpiusculè talis particula phlegmone tentetur. Quocircà idem Galenus subdit {Rarò autem hæc affectio circa columnam contingit. Verùm sæpissimè inflammatur.} Verūtamen quia nonnulli ex antiquioribus

[q] lib. de natura muliebri uersus finem.

[a] fol. 273. post principium.

Gurgulio.

[r] Vt patet apud Varronem lib. 2. de re rustica. c. 3. post prin^m.

[s] Vt patet ex eodē Varrone. p°. eiusdē. c. 63. et Columella lib. p°. c. 6. circa medium. & Verg. primo Georgicorū. uersu. 186.

[t] 3'. progn. 21.

[u] Ibidē. et. 6. de cōpo. med. secūdū loc. ca. 3. et sæpè.

[x] p° de Hist. animaliū. c. 11. post medium.

[y] Ibidem in fine capitis.

[z] 6. de cōp. medi secūdū loca. ca. 3. in principio.

Vua quæ.

etiam Græcis abſolutè quam uis columellæ, gargareonis'ue inflammationem, uuam appellari exiſtimarũt. E quorũ numero ipſe etiã Ariſtoteles[z] fuiſſe uidetur, atq; etiã (ut Galenus ait) Archigenes. Idcircò & hanc ſententiam, ut uulgarem, Galenus reprehendit, ſic dicens[a] {Ipſe autem (.ſ. Archigenes) non columna ſcripſit, ſed uua laxata: cum uulgo exiſtimans columnæ inflammationem uuam appellari.} Quoniam uerò & aliorum ſententia fuit ipſam etiam particulam, columnam .ſ. columellam'ue, aut gargareonem dictam, aliquandò uuam nuncupari: propterea & hanc ut ignauiorem magis deridet Galenus, q̃ primùm ſubdens. {Et quid mirum hoc putandum? quando etiam ex noſtratibus quidam, ob atticiſmum ſuperciliosus, & iactabundus, uuam, ipſam particulam appellari exiſtimauit? Maior .n. huius, q̃ Archigenis ignorãtia fuit. Quanq̃ tùm ex alijs ueteribus huius appellationis uſus parabilis ſit, tùm ex Hippocrate cõſtet, ex his adeò, in Prognoſticorum libro,[b] uerbis. Gargareones cũ periculo exciduntur, uruntur, & ſcarificantur, quandiu rubri fuerint, & magni. Nam & inflammatio ad hæc ſuperuenit, ac ſanguinis eruptio. Verùm tales graciles reddere alijs artibus hoc tempore oportet. Quùm uerò totum fuerit ſeparatum, quod ſanè uuam nominant: extremũq; gargareonis maius, & πελιὸν, quod eſt, liuidũ, uel (ut plures Græci tàm Hippocratis, q̃ Galeni,[c] atq; etiã Pauli[d] codices habẽt) περιφερὲς, hoc eſt, orbiculatũ rotũdũ'ue fuerit factũ, ſuperior uerò pars tenuior: in hoc ſanè tẽpore tutũ eſt manus admoliri. etc. Manifeſtiùs autẽ adhùc Diocles intepretatus eſt, qualis ſit affectio uua appellata, & poſt eum Praxagoras, & Mantias, & quicunq; συνεσῥέυοντα, id eſt, concomitantia ipſos affectus, conſcripſerunt. Quidam uerò (quos Aetius[e] ſecutus eſt) etiam ob id affectionem uuam appellatam eſſe dixerunt, quòd uuæ fructui extremum gargareonis ſimile apparet.} Quorum nihilominùs ſententiam alibi[f] Galenus comprobaſſe, uel ex Hippocratis intentione, uidetur. Dictũ uerò eſt gargareonis extremum rotundum fieri, ſecundũ plures Hippocratis, Galeniq;, & Pauli codices, qui {περιφερὲς} habent. ſecundùm aliã uerò literam, πελιὸν legitur, hoc eſt, liuidũ, ſiue nigrum. Vtrunq; autem uerum eſt, & q̃ rotundum fit, & liuidum priùs, deindè ad nigredinem tendit. Prout ex ipſo met Hippocrate demonſtrari poteſt, qui libro de morbis[g] ait {Vua fit, quùm pituita de capite ad gargareonem deſcendit, gargareonq; præceps dependet, ac fit rubicũdus. temporis autem proceſſu μελαίνεται .i. nigreſcit. etc.} Rurſusq;[h] de eadẽ repetẽs, inquit {ſi uua in faucibus fit, ſumma gargareonis pars aqua impletur, et ςρογγύλος .i. rotũda fit, ac pellucida, et ſpirationem intercipit. etc.} Vuæ igitur nigræ, aut liuidæ, inprimisq; rubeæ acino ſimilis gargareon redditur. Vtrunq; autem iuxta Hippocratis mẽtẽ, uerũ eſſe, ipſo etiam ex Celſo, Hippocrate quidem (ut uocãt) Latino, colligi poteſt. Quùm de huius inciſione loquẽs ait.[r] {Itemq; ſi ima liuida, & craſſa, ſumma tenuis eſt} .ſ. præcidi debet. etc. Semper uerò craſſitiem, rotunditatemq; adipiſcitur, quæ uua dicitur: non ſemper tamen liuida, aut nigra eſt. cũ in principio rubeſcat. Sed in præaſſumptis quidem uerbis Galenus (ut liquet) eos reprehendit, qui ſimpliciter gargareonis inflammationem, uuam nominari credebant. Quorum porrò culpa ipſum quoq; reprehenſionis authorem Galenum redarguere uidetur. Cùm ſuimet aliquandò ſermonis oblitus, nõ aliud uuam eſſe definierit,[i] q̃ gargareonis inflammationem. Sibimet ipſi ergo aduerſaretur: Niſi dixerimus uerum proculdubiò eſſe, non aliud dici uuam, q̃ gargareonis, columnæ'ue phegmonen, apud uulgus quidem, uulgaresq; Medicos, omnem: apud Hippocratem uerò, cuius ueſtigia Galenus inſequi

Marginal notes:

z p°. de hiſt. animaliũ. cap. 11. in fine.

a 6. de cõpo. medicam. ſecũdum loc. cap. 3. ſec. 2ª. poſt principia.

b 3ª. prognoſt. tex. 21.

c loc. prænotatis

d lib. 6. c. 31.

e lib. 8. c. 40. in principio.

f lib. de tu. præt. nat. c. 21.

g lib. 2. ſec. 5ª. poſt prinª. libri.

h Ibidẽ. ſec. 12.

r lib. 7. cap. 12. ſec. 2ª.

Galeni contradictio.

i de tu. cap. 21.

Solutio.

insequi conabatur, non omnem phlegmonen columellæ, sed eã duntaxat, in qua (uti prædictũ est) uuæ acinum repræsentat. quoniam. s. inferiùs rotunda, liuida, & grossa, superiùs autem gracilior effecta est. Quocircà statim sui Hippocratis, quam opinatur meliorem, sententiam subdit: sic dicens {Hippocrates autem uidetur non omnem columnæ inflãmationem, uuam nominare: sed unam tantùm speciem, in qua gargareonis extremum uuæ acino simile redditur.} Nulla igitur in Galeni dictis repugnantia remanet. Fortassis uerò quod libro de tumoribus præter naturam[k] anceps adhùc, agnoscere tamen, iuxta Hippocratis mentem, inceperat: processu deindè temporis; librum scribens de medicamentorum compositione secundùm loca, certior redditus, præsenti magis animo, uel alijs ex interpretibus confirmat. Quod autẽ posteà Galenus acerbiùs increpuit, ipsam uidelicet particulam uuæ nomine à quibusdam significatam esse, Authori eius libri, qui {περὶ παθῶν} inscribitur, id est, {de affectionibus} (siue Hippocrates, siue Polybus fuerit) aduersari uidetur. Hic enim particulam ipsam uuæ nomine designauit. quam à quibusdam gargareonem uocari dixit, his uerbis[l] {si autẽ uua dependerit, & suffocarit, quidam hoc gargareonem nuncupant, statim gargarismis utendũ est. etc.} quod igitur ex aliorum sententia gargareonem uocat, idipsum, ex propria, uuã nominat. Gargareonem uerò cunctos particulam appellasse uidetur. At ne id quidem præscripti uoluminis Authori uel minimùm contradicit. Etenim si exquisitè perpenderimus, uuæ nomenclatura, non particulam incolumem, sed prænotatum iam affectum intelligit. Sic enim grossius redditum, rotundumq; gargareonis extremum, à superiori parte graciliori iam effecta, uuæ instar dependet, strangulareq; solet, nisi præcidatur, aut medicamentis extenuetur. Quidam uerò usq; adeò rudes fuerunt, ut hoc. s. uuam pendere, ac suffocare. (in neutro. n. genere {τοῦτο} Græcè scribitur.) gargareonem (ob sonitum fortasse) uocarent. Verùm enimuerò particulam ipsam uuæ nomine donari, usq; adeò in Priscorum consuetudinẽ peruenit. Vt uniuersa ferè ueterum illorum Romanorum medicorum Græcos ubiq; sectantium academia ipsam particulam Latinè uuam nuncuparit. Id quod in primis apud Plinium perpendisse promptissimum est. Quùm sic ait[m] {Tonsillæ in homine, in sue glandulæ. Quod inter eas uuæ nomine ultimo dependet palato, homini tantũ est} Idipsum tamẽ uerũ est, quod nonnunq;[n] pro ipsa particula, nonnunq;[o] uerò pro eiusmodi particulæ affectu sumpsisse Plinius offenditur. Quemadmodum et in tonsillarum nomine obseruasse facillimum fuerit. De quibus tamen tonsillis post hæc statim sermo fiet. Ita etiam & Plinio ascriptus liber[p] tam de parte, q; de affectu pronuntiasse uidetur. Ante Plinium uerò Celsus uuam de particula intellexisse apparet. quùm ad uuam inflammatam pastillos Andronis componere docuit[q]. Vel de uuæ morbo, & curatione loquitur.[r] Et ubi demùm siue cum inflammatione, siue citra illam uua sit, præcidenda nùm sit, pertractat.[s] Nec aliter Quintus Serenus[t] uuam sumpsit: pro parte scilicet quùm ait {Aegrescunt teneræ fauces, cùm frigoris atri: Vis subijt, uel cùm uentis agitabilis aer: Vertitur, atq; ipsas flatus grauis inficit uuas. etc.} Quanquàm alij codices habeant {undas} Alij uerò {undis} Ea tamen litera uetustior est, & magis probatur, ut {uuas} legerimus. Rursus tamen ait {Si uerò afflictam languor deiecerit uuam} sic autem et Aemilius Macer[u] uuæ nomẽ usurpat. Marcellusq; Romanus,[x] Scribonius Largus,[y] Soranus Ephesius,[z] atq; ipse demũ Trotula,[a] qui diminutiuè uuulã nuncupat, de usu uuulæ loquens. Quam ob rem & mirũ non est, si Arabum quoq; interpretes aut uuam (ut

k cap. 21.

Alia cõtradictio.

l post prin^m. lib.

Solutio.

m lib. 11. ca. 37. post mediũ.

n Vt lib. 20. c. 9. post me^m. 23^l. 7° post mediũm & uersus finẽ. et. c. 8. et sæpè.

o ut. 20^l. 17°. 28 post prin^m. et 22. post prĩcipiũ. 22^l. 13. 23. & 23^l. 6. 24^l. 4. 7. 13. 14 et. 32^l. 6. 34^l. 12. 35^l. 15. & sæpè.

p lib. p^o. c. 43. et 4^l. 8. 27. et. 29. ĩ fine.

q lib. 5°. cap. 20. sec. 5.

r lib. 6. c 14.

s libro. 7°. ca. 12. sec. 2^a.

t cap. 15.

Quinti Sereni locus.

u cap. 4. de urtica, et. cap. 36 de caule. et ca. 38. de origano.

x De Medicam. cap. 14. sæpè, & c. 20. uersus finẽ.

y cap. 64.

z c. 18. post prĩ^a.

a de passionibus mulierũ. c. 53.

b 9ª.fen.3ª.ca. pº.12.et seq.
c 9.theor.c.17 circa finē.et.6ª, pract.cap pº.
d 3.Cōtin ca.6.et.7.litera: bbb. & 9. Almanso=ris.47.et lib. Diuisionū.c.49.
e 2.Breu.c.17.
f ut p3.9.theor.cap.18.
g lib.8.cap.41.in principio.
Serapionis multa loca.

apud Auicennam,[b] & Hali Abbatem[c] & Mesuem inuenimus) aut diminutiuè uuulam (uti apud Razem[d] & Serapionem[e] offendimus) conuertere consueuerint, ipsam uidelicet particulam intelligentes. In quorum nihilominùs Barbarorum lectione (ut nil intactum, quod speculatione dignum est, remanserit) Aduertendum est, Hali Abbatis interpretem gurgulionis uoce, fauces potiùs, non columellam intellexisse.[f] Serapion uerò de uuula, & eius curatione loquens, { uuulæ (inquit) diuersæ accidunt ægritudines. Nam quandò extenuatur, nominatur eius ægritudo inmemis} quod nomē corruptissimum est, ex Græco { ἱμάς } siuè diminutiuè { ἱμάντιον } Latinè Lorum, siue corrigiola, de quo affectu Aetius[g] quoq; meminit: sic dicens { ἱμάντα, hoc est, lorum uerò uocant aliam quandam eius affectionem, quùm ex suffitu nimiùm ignitus gargareon gracilescit, & loro similis euadit. } Propterea Serapion, uel eius fortassè interpres subdit { & est eius intentio chorda ex corijs. Et quandò in ea est apostema calidū, tunc secūdū diuersitatem locorum, in quibus est illud apostema, nominatur nominibus diuersis. Quod est, quia si apostematur tota, tunc ægritudo in ea nominatur fermis. } Corruptū quoq; id nomen est, ex Græco { κιονίς } hoc est columella, siue { κιών } idest { colūna} Idcircò &, mox subditur {& intentio eius est perpendicularis parsua} sic etiam Albucasis[l] uocat, scilicet perpendicularem. In aliquibus autem codicibus legebatur { ramus } quemadmodum prior species legebatur { cicinonis } .q.d. { κιονίς } .i. columella. Addit uerò Serapion { Et si apostematur caput eius subtile tantū (hoc est eius inferior extremitas) tunc uocatur, sataculi, uel (ut alia habet litera) sacatuli. } Quod etiam nomen deprauatum est, ex Græco { σταφυλή } quod est { uua } Qua de re (in alia etiam litera dicitur { & est eius intentio, Vua. Et si apostemetur caput uuæ (intelligo supremum) uocatur, catamis. } corruptam quoq; dictionem opinor, ex Græco { καθ ἱμάς } quasi dicat κατὰ ἱμάς, hoc est secundùm ipsam corrigiam. quoniam .s. per reliquam gargareonis substantiā extenuatio (ob nutrimēti penuriam) fit, ut lorū inferiùs repræsentet. Quam ob rem subiunxit { quandò resoluitur materia illa ad reliquam uuam } hoc est, in reliquis uuæ partibus resoluitur: apostematur autem in superiobus } Et fortasse peruenit catamis ad sataculi, quandò aggregatur tota materia ad caput uuulæ } .s. inferiùs: quoniam à superioribus ad inferiora permutetur humor { & completur figura sataculi (.i. uuæ.) Sed deterior hac est, quæ nominatur catamis. } Cùm in radice morbus sit nec manuum auxilio præcidi queat. Fortassis autem, catamis, uel (ut in alia litera legitur, quā Nicolaus Florentinus[h] refert) cataurus, apostema Serapioni significabat, in extrema, infimaq; columellæ parte obortum. quod interim cæteris membri partibus communicabatur, nec ad unam figuram in extremo coaceruabatur, ut in sataculi, siue uua. ex quo nec securè præcidi, quemadmodū & uua, poterit. Qua de re deteriorem esse catamis, q; sataculi subiunxit. Sed omissis Arabidus, eorumq; confusionibus, ad propositum reuertamur. Non Arabum ergo tantummodò interpretes uuam, & uuulam, pro particula capiunt, sed qui Barbaram potiùs sectati sunt medicinam, & in ea nutriti, in quibusdam Galeno ascriptis libris, uel uuam,[i] uel uuulā,[k] pro particula usurpant. etiam si Græcè { σταφυλή } pro morbo, & non pro particula pronuntiata dictio sit. Id quod tametsi penès Romanos, Barbarolatinosq; medicos absurdum, indecensq; non est. Nihilominùs tamen Græcos interpretari, & illorū propriā enucleare mētem uolētibus maximā obscuritatis confusionem inducet. In quam porrò (quod peius est) è recentioribus uel famosissimi

l lib 2º.c.37.in principio.

h Sermone.4.tr.pº.c.4.ī prinº

i Vt 3º.de facile parandis med. in prinº et sec.47. secundū traduct. Pauli crassi.

k Vt lib.de Dinamidijs.sec.101 et circa. finē lib. & de Anat.uiuorū.8 et de uirtute cētaureæ.sec. 9.

traductores præcipitant.ut Linacer,[l] qui γαργαρεῶνα,columellā non ſemel traducit.Quanuis.n.ad eiuſdem rei ſignificationem Galenus utroq; nomine uſus fuerit: Græco tamen reſpondens uocabulum,columella,non eſt.Cuius occaſione plurimæ contingunt æquiuocationes.Præſertimq; apud eos,qui Paulo innixi,inter gargareonem,partis nomen, & columellam affectum,differentiam (ut uidebimus)intelligunt. Longè autem peiùs aberrant,qui,γαργαρεῶνα,uuam,nobis interpretantur.Vt in libris de partiū uſu,[m] tametſi recognitis, offenditur. Sic apud Pauli interpretes, Albanum,& Andernacum inuenies.Qui Andernacus uitium,quod Paulus Græcè κίονα uocari ait,à Latinis uuam nominari declarauit.[n] Adeò ut eorū, quos interpretantur,nobisq; Latinos reddere conantur,intentiones minimè curantes,cū maxima cādidatorū cōfuſione,Romanos potiùs antiquos, Barbarolatinosq; ſectētur interpretes.Inficias tamē intereà non ibimus,quòd ſi (prout libet)Latini Latinis particulā exprimere nos uelimus: Vuam nominare,& quidem rectiſſimè,poterimus.Cùm omnium ferè ueterum Romanorum (ueluti præoſtendimus) conſuetudo fuerit,ſic eam nuncupare. Ob id autem Hippocrates à Galeno[o] mirum in modum commendatur, Quoniam uſitatiſſimis, quò ad fieri licuit,ſemper utebatur nominibus. In quorum uſu claritas quaſi meta eluceſcit,[p] perfectio, quidem maxima dictionis exiſtens,[q] prout eodem ex Galeno didicimus. Ea nanq; lex, quam Græcis omnibus communem extitiſſe, idem teſtis eſt:[r] cur Latinis etiam non ineſſe debeat,nil me hercule excogitari poteſt. Videlicet ut quarum rerum nomina apud uetuſtiores uſurpata inuenerimus, his utamur. Qua de cauſa &: Ariſtoteles[s] nominibus utendum fore, ut plures, docuit. Præſertim quia (ut Auerrhoes[t] ait) tranſumptio nominis uſitati apud uulgus facilior eſt, q̄; fingere aliud nomen. Quarum uerò rerum nomina nō habemus, (ex eadē à Galeno[u] relata Græcorum lege) uel ab aliquo eorum,quæ nobis ſunt, transferre licet. uel ipſi,iuxta rerum quandam ſimilitudinem,ad ea,quæ denominata iam ſunt, fingamus.uel de alijs dictis abutamur.Verùm enimuerò ſecùs obſeruandum eſt,ubi alterius intentionē,ex proprijs eius uocibus,et obſeruatis ab eo Authore differentijs enarrare intendimus. Seruanda enim ſemper,quem interpretari nos intendimus,authoris ſententia eſt, q̄.q̄; fuerit falſa. Quemadmodum ab initio ſtatim noſtræ præfationis,ipſomet ex Galeno[x] præaſſumpſimus.[y] Atq; idipſum eſt,in quo plurimos Græcorum interpretes condēnamus. Quæ igitur, circa huiuſmodi nominum uſum,præcipueq; ſecundùm Hippocratem,Galenus uoluerit, præſcriptum iam eſt.Paulus autem non uuam modò,Græcè σταφυλήν,ſed columnam quoq;, Græcè κίονα,morbi nomina eſſe definiuit. κιονίδα uerò,id eſt, columnellam, ueluti et γαργαρεῶνα, particulam ſignificare inſinuat. Sic ſcribens.[z] {Gargareon tanq; aliquod uocis plectrum ſæpenumerò deſtillationem à capite recipit.Idemq; præter naturā auctus,ſi oblongior,tenuiuſq; fiat,κίων προσαγορεύεται,hoc eſt,columna nūcupatur,Sin uerò craſſior ab ima parte,et rotundus,σταφυλὴ,quod eſt,uua nominatur.} Ex ijs ergo manifeſtiſſimū fit columnā affectionis,nō particulæ nomē apud Paulū eſſe.Id quod,ni Galeno aduerſaretur,diſſonū quidē minimè foret.Quocircà nec increpandus uenit:Cùm in eo loco nō Galeni,uel Hippocratis interpretem ſe eſſe fateatur.Talem uerò nominādi conſuetudinem ſua tempeſtate floruiſſe poſſibile eſt. Quin et ante ipſum. Eò quòd ab Alexandro etiam,in quæſtionibus de Natura,idē traditum eſſe Rhodiginus Cœlius teſtis eſt.[a] κιονὶς uerò,Latinè columella,ſeu columnella,penès eundem Paulum,particulæ potiùs nomen eſſe uidetur. Ita enim uolumine tertio

l Vt 14. meth. c.13,ante me[m]. et 6.de tuenda ualet.cap. 12. poſt. medium.

Cōtra Linacrū, Andernacū. Torinum, Cornariū,& alios multos interpretes.

m Vt.11.de uſu partiū.c.11 ſæpè:

n lib.3°.cap.26 uerſus finem.

o 6.meth. ca.5. poſt principium.

p 2' meth.c. p°. circa finem.

q p. de pot, natural.cap.p°.

r lib de particularibus morborū tēporibus. ca. 4. circa principia.

s 2 topicorū.c.6.

t 2.de aīa.cō.62

u libro.de part. morb.tēp.cap.4: circa principia.

x p' prog cō.4.

y ſupra fol.13.

z lib 6.cap.31. in principio.

Cōtra Paulū.

Excuſa°.Pauli.

a lib.4.Lectionū Antiquarū. c. 13.poſt prin[m].

b cap.26. sec. penultima.

tertio [b] ab eo scriptum legimus { κιονίδος φλεγμαινούσης, γαργαρίσμασι χρηστέον. } quod est, columnella inflammata, gargarismis utendum. etc. } Vbi constat columellam pro particula desumptam. Deinceps autem quòd, κίων, Latinè columna pro morbo capitur (perindè atq; ex uolumine sexto prædocuimus) apertissimè demonstrat. Sic uidelicet subdens. { ἰσοπαχοῦς δὲ αὐτῆς οὔσης, ἣν δὴ κίονα καλοῦσι } hoc est, { Aequaliter autem crassa hac reddita. } hac. s. columella, quam anteà iam nominauerat, q. q; interpres uuam conuertit, { quam iã columnam uocant: gargarissationibus fidendum. etc. } Columna igitur, et columnella, penès Pauli monumenta, differunt. Apud quem quidem gargareon, & columella partis nomina sunt: columna uerò, et uua, morbi diuersam figuram repræsentantis. Sed in prænarratis iam Pauli uerbis quædam, & non paruipendenda contradictio conspicitur. Etenim libro sexto [c] inquit { Si oblongior, tenuisq; fuerit, κίων, hoc est, columna nuncupatur } libro autem quarto, [d] huius oppositum præscripserat, dicens { Aequaliter autem crassa, hac reddita, κίωνα. i. columnam uocant } si ergo æquè crassior effecta est, non tenuis est. At id nihil in Pauli uerbis repugnantiæ repræsentat. Nam omninò supponendum est gargareonem, ob humoris defluxum, crassiorem iam, tumidioreq́; q; secundùm naturam extiterit, redditum esse. Si enim tenuior euaserit, q; sit secundum naturam, tunc lorum esset, Græcè, ἱμὰς, dictum, & ἱμάντιον. de quo quidem Aetius [e] meminit, quùm scilicet ex suffitu nimiùm ignitus gracilescit, ac secundũ omnes dimensiones comminuitur. Quanuis autem aliquandò tumeat, crassiorq; in omnibus etiam dimensionibus, reddatur: Trifariàm nihilominùs augeri præter naturam consueuit. Vel enim contracta rotundior, grossiorq; fit, tumq; speciali nomine donata non est, Vel uuæ fructus instar, supra quidem tenuis, infrà uerò crassior, ac rotundior est. Vel demũ secũdùm longitudinem magis aucta, æqualiter interim à superioribus ad ima usq; tumet. æqualiter inq; hoc est, seruata particulæ proportione. Tuncq; κίων, id est, columna uocabitur. Quæ tamen uuæ longè quidem in ima parte crassioris comparatione, tenuis dicitur. Oblonga etiam est, non ut ea, quæ contracta est: rotundaq;. quam ne attingi quidem scalpello debere Paulus [f] idem præcepit. Columna igitur oblonga est, & uuæ, atq; alterius (contractæ scilicet) respectu gracilis est, æqualiter tamen crassior reddita. Aequaliter dixi seruata particulæ proportione. Etenim gargareonis particulæ figura naturalis est, ut superiùs quidem latior, crassiorq; existens in angustum ad extremum usq; descendat. Ita igitur & in morbo, columna (secundùm Paulum) nuncupato, particula quadantenùs crassior in superioribus remanens, in extrema tandem portione gracilior apparebit. ut muris caudæ pendentis figuram, apud ipsum quoq; Paulum, [g] repræsentet. De hac uerò Celsum [h] quoq; intellexisse autumo. quùm ait { si uerò inflammatio quidem nulla est. Nibilominùs autem ea ultra iustum modum à pituita diducta est, & est tenuis, acuta, alba, præcidi debet. } Quòd si nonnunq; iuxta longitudinem duntaxat augeri conspiciatur, secũdùm crassitiem uerò, uel in eodem permanere, uel comminui. tùm proculdubiò & oblonga, & gracilior euasit, q; pro naturæ modo fuerit. Quomodo igitur æqualiter crassa est? Respondendum rursùs est, quemadmodum μέγεθος, hoc est, magnitudo sæpissimè pro genere. s. tam pro aucta, q; pro diminuta quantitate, apud Galenum, pluresq; alios authores, legimus: ita & de crassitie dici potest. ἰσοπαχὺς ergo, quod est, Latinè, æquæ crassus, non maiorem naturali crassitiẽ importat, sed eius, siue auctæ, siue diminutæ æqualitatem refert. Oblonga igitur columna est, ut ad propositum reuerta-

Cõtra Andernacum.

Pauli cõtradictio.

c ca.31. ĩ prin°.
d ca.26. circa finem.

Solutio. p[a].

e lib.8. cap.40. & 41.

f lib.6. cap.31. post principia.

g Ibidẽ statim.
h lib.7. cap.12. sec.2[a].

.2[a].

reuertamur, qua de re nō cōtracta, sed extēsa, prætereà æqualis (seruata interim, ut diximus, proportione) quò ad crassitiem est, nō etiā uuæ instar, in superioribus tenuior, inferiùs autem grossior, ac rotunda. Verùm enimuerò non in his tantummodò significatis æquiuocatio consistit. Vt. s. κίων, Latinè, columna, apud Galenum, particulam ipsam, quam & gargareonem nuncupauimus, significet: Apud Paulum uerò eiusmodi particulæ quandam affectionē. Sed tertiò penès Hippocratem, [i] quendam in muliebri pudendo natum tumorem præsefert. Quū scilicet ait { Si in pudendis graueolentia fuerit, & κίων ἐγγένηται, quod est, columna innascatur, & dolor affligat. Dolorem quidem sedabit apij semen ieiunæ in uino datum: Graueolentiam uerò anisum eodem modo datum: τὸν δὲ κίονα χρὴ ἀποτέμνειν, quod est, columnam uerò abscindere oportet. } Intelligimus autem quendam carneum tumorem muliebri pudendo innascentem, et in exteriora, caudæ instar, prominentem: qui à caudæ similitudine, κέρκωσις, à Græcis nominatur. De qua rursùs, in alterius tumorū catalogi enarratione, uberiùs loquemur. Nunc ergo tempestiuum est receptui canere, quò possimus ad alios tumores accedere. Vua igitur affectus, tumor'ue, quem hìc enarrandum assumpsimus, sanguineus magna ex parte est: Cumq; ueluti prædiximus, inflammationis quædam species sit, calidus dubio procul omni tumor existit. Quòd si nonnunq; ex pituita de capite ad gargareonem descendente uuam fieri, uel ab Hippocrate [k] scriptum est: Nil tamen obstare uidetur. cùm et ex pituita, et ex humore etiā melancholico pleuritim fieri posse scribatur. [l] quæ iā phegmones quædā species est. Haud .n. ex ijs suā frigiditatem conseruātibus, at putrefactis, caloremq; uel immodicum adeptis, huiusmodi morbus, et reliquis in partibus phlegmonæ gigni queunt. sæpissimè autem, quanuis uel pituita, uel melancholicus humor dominetur: sanguinis tamen quippiam sibi admistum afferet. Quam ob rem Hippocrates non inflammatum modò gargareonem, uel ex destillante à capite pituita, in huiuscemodi affectu, posuit: Verùm & priùs rubicundum fieri, temporis autem progressu nigrescere protulit. Id quod sanguinis, aut bilis etiam flauæ nonnihil coniunctū esse necessariò præsefert. SED alia contemplemur. Ad tumores igitur, ordine quinquagesimum sextum, & quinquagesimum septimum accedamus. Paristhmia s. atq; Antiadas. De quibus quidem insimul, facilioris doctrinæ gratia, loquendum est. A paristhmijs tamen exordium sumendo. παρίσθμια igitur, & Ἀντιάδες, duo Græca nomina sunt: quæ aliter apud Galenum: aliter uerò apud Paulum, aliterq; penès Aetium usurpantur. Indeq; apud recentiores innumeræ confusiones insurgunt. Eoq; magis, quòd his Grecis nominibus respondendentia Latina, uel exquisita desiderant, uel (ut lubet) mira confusione perturbāt. Galenus [m] ergo Antiadas, et paristhmia nil aliud, q; inflammationes esse, diuersarum tamen partium definiuit, Antiadas enim, τῶν ἐν ἀρχῇ τῆς φάρυγγος ἑκατέρωθεν ἀντικειμένων ἀλλήλοις ἀδένων, quod est, adenum glandularum'ue earum, quæ inuicem inter se se oppponuntur, utrinq;, in ipso faucium initio: [n] uel (ut alibi [o] ait.) ἐν τῷ πέρατι τοῦ στόματος, quod est, in intimo ipsius oris termino. Idem nanq; est intimus oris terminus, siue absolutè, ut in Græco habetur, terminus, & faucium initium. Harū igitur glandularum phlegmonas esse antiadas ait. quas tàm Horatius Limanus, q; Augustinus Riccus Tonsillas Latinè appellarunt. Paristhmia uerò itidem inflammationes esse uoluit, non tamen prædictarum glandularum: Sed earum partium, quæ εἰς τὰ τούτων ἐχόμενα, [p] hoc est, ijs glandulis adiacent, proximaq; sunt. Vel ut alibi [q] scripsit (& in idem uenit) τῶν κατὰ αὐτὴν

i lib. de Natura Muliebri uersus finem.

κέρκωσις.

Obiectionis solutio.

k lib. 2°. de morbis. sec. 5[a].

l 6' aphor. 3 3. 2' prog. 4. 7. de cōst. art. med. cap. 15. circa finē. 2°. de crisi. c. 10. 2'. de differētijs febriū ult°. et sæpè.

Tumor. 56. Paristhmia.

Tumor. 57. Antiades.

m li de tu. præt nat. c. 21 et. 3'. de sympt. cau c. 4. circa principia.

Antias qd?

n de tum. præt. nat. 21.

o 3. de sympto. causis 4.

Paristhmia quæ?

p 3°. de sympto. causis. 4.

q de tum. præt. nat. 21.

ἀντὶ τῶν φάρυγγα σωμάτων, id est, eorum corporum, quæ in faucibus sunt. Vel (prout aliàs [r] nominis uim, rationemq; uestigans, ait.) τῶν κατὰ τὸν ἰσθμὸν χωρίων, hoc est, locorum in isthmo existentium, siuè ad isthmum attinentium. Huiusmodi autem loca ad isthmum attinentia scire nequimus, nisi quid per isthmum in animali, homine'ue intelligendum, ueniat, prædeterminatum sit. Dicitur enim { παρίσθμιον } à præpositione { παρὰ } quod est, Latinè { iuxtà } & { ἰσθμος } quod angustum quendam, ut uidebimus, locū, siue meatum significat. q. d. { iuxta isthmū. } Nominatur ergo paristhmion, διὰ τὸ παράκεισθαι τῷ ἰσθμῷ, id est. quoniam isthmo adiacet. { Per isthmum autem nūc (subdit Galenus [s]) intelligere oportet τὸ μεταξὺ τοῦ στόματος τε, καὶ τοῦ στομάχου μέριον, hoc est totū illud, quod oris, & stomachi, gulæ'ue intermedium est. per metaphoram quandam ita nominatum, ab ijs, qui propriè dicuntur isthmi. sunt autem angusti quidam terræ transitus inter duo maria sitæ. } Quemadmodum adeò cuiuis, uel humanarum literarū candidato apertissimum est, ut isthmum aut Achaicum, Corynthiacum'ue, aut Thracium declarare, pedagogi potius, q̃ Medici munus esset. Quoniam igitur isthmorum terræ instar, angustus quidam meatus est, locus'ue, per quem cibus transit, propterea totus ab ore exordiens, ad stomachi gulæ'ue principium usq;, isthmos à Galeno nuncupatus est. Vt scilicet utrinq; ueluti profundum pelagus imaginemur: hinc quidem extra os, inde uerò in uentriculi fundum deorsum descendentes. Itaq; hoc pacto cùm sumpserit Galenus isthmon: partes ad isthmū attinentes, et iuxta isthmū positas eas intellexit, quæ huic spatio, meatuiq; superiacent, atq; circumpositæ etiā sunt. Qua de re seipsum elucidare cupiens Galenus, has partes ad isthmum attinētes, in quibus paristhmia fiunt, ostendit: sic subdens. [t] { Hæc autem paristhmia sunt nonnunq̃ scilius tunicæ communis uentri, ac gulæ, & faucibus, totiq; ori, inflammationes, nonnunq̃ uerò & subiectorum ipsi musculorum } tuncq; uelut anginæ principium dici potest. de qua deinceps sermo prosprius habendus est. Quotiès igitur aperto alicuius ore, fauces, palatumq;, ac demùm quicq̃d meatui quidem adiacet, inflammata esse apparent: hunc hominem paristhmia pati, proferendum, ex Galeni monumentis, est. Quanq̃ non me latet, isthmo etiam à Galeno, [u] præpositum omni uentri angustum collum, assimilari. quod nihilominùs generico nomine stomachum nuncupari ait, Quomodo meatus ad expurgandam tùm flauam, [x] tùm atram bilem [y] commodos appellauit. Quod uerò nonnulli aiunt, isthmi scilicet nomine, uel fauces, uel ipsum gargareonem intelligentes, tametsi uerum esse ad cuiusuis placitum queat: A Galeni tamen mente (ut patet) remotissimum est. Huius enim sententia ex præcedentibus manifesta, fuit, paristhmia tunicæ cōmunis uentri, gulæ, faucibus, atq; ori, nonnunq̃ uerò & musculorum huic tunicæ subiectorum inflammationes esse: neutiq̃ porrò glandularum, prout quidam ex Galeno interpretari conantur. Harum nanq; inflammationes, quemadmodum prædiximus, antiadas nuncupari Galenus idem uoluit. ἀπὸ τοῦ ἀντικεῖσθαι ἀλλήλοις, hoc est, ab eo q̃ sibi inuicē oppositæ sunt. Qua de re Galenus etiam paristhmia, & antiadas alibi [z] non semel tanq̃ diuersos affectus enarrauit. Interpretes uerò nōnulli paristhmia tonsillas uertūt, antiadas Græco nomine uocantes. Nonnulli autem contrà, has quidem, tonsillas, illa uerò, Græca uoce, paristhmia nobis interpretantur. Atq; alij demùm tam paristhmia, q̃ antiadas nomine tonsillarū in Galeni traductionibus appellant. Adeò ut miram legentibus obscuritatis confusionem inducant. Verùm enimuerò quanuis hæc duo nomina in præassumptis, atq; alijs q̃ plurimis Galeni

r 3'. aphor cōm. 26. post prin^m.

Paristhmiō unde dicitur.

s Vbi supra. in cōm aphor.

Isthmos quid?

t Ibidem. s. 3'. aphor. 26.

u 4°. de usu partiū. c p°.

x Ibidē. cap. 4.

y Ibidē. cap. 15.

Contra Musam.

z Vt patet etiam lib. 5 salubrium c. 4°. uersus finē et. 6'. eiusdem c. 12. post medium.

leni locis, diuersarum iã prædictarũ partiũ affectus, inflãmationes'ue, non ipsas particulas, particularũ'ue integrarũ substãtiã præseferant. Nõnunq; tamen ab eo etiam, paristhmia particulã ipsam, et nõ morbũ ostẽdere, facillimè elicere possumus. Quẽadmodũ ubi de glandulis „ pro alimẽtorũ usu loquebatur. Sic enim ab ipso scriptũ legimus [a] { Sunt autẽ et circa laryn- a lib.3. de alimẽtorũ facult.ca. 6. ante mediũ. „ ga, et pharynga huiusmodi quædam glãdulæ sicut & in mesenterio uerùm hæ quidẽ sunt „ exiles, eoq; uulgus ipsum latẽt. Quæ aũt, κατὰ τὰ παρίσθμια, καὶ τὸν λάρυγγα hoc est, „ secundùm paristhmia, & laryngem, magnæ quidem sunt, ac conspicuæ. etc. } in quibus Galeni uerbis, paristhmia pro loco, & non pro morbo sumi, apertissimum est. Perindè ac Heræ stomaticum ex besasa referens, etiam Galenus idem ait [b] { Στοματικὴ ποιοῦσα πρὸς b lib 6. de cõpo. συνάγχας, καὶ φλεγμονὰς παρισθμίων } quod est, { Stomatica (compositio scilicet) fa- med. secũdũ loca. ciens ad anginas, & inflammationes paristhmiorum. etc. } Vbi pro loco, & non pro morbo cap p[o]. uersus finem. sec. in Latinis. 15. paristhmia sumpta fuisse perspicuum est. Quanq; plurìes, uel in eodem libro, [c] pro morbo captum nomen legimus. Quemadmodum igitur paristhmia pro loco etiam. particula'ue iuxta isthmum existente, nonnunq; in Galeni quoq; monumentis leguntur: Sic & antiadas pro glandulis ipsis contra se inuicem oppositis aliquandò capi absurdum non est: Quanq; Galeni locus impræsentiarum non occurrit, Vbi pro parte antiadas, perindè ac de paristhmijs præscriptum est, usurparit. Verisimile tamen est apud eũ inueniri, uel saltem id minimè negari. Cùm & nominis ratio priùs congruat, nullamq; repugnantiam occludat: deinceps uerò & suus Hippocrates usus fuerit, ac post eos, ab Aetio comprobetur. Hippocrates enim sic aliquandò scribit [d] { Ἀντιάδες δὲ καὶ ὑπογλωσσίδες, καὶ οὖλα, καὶ γλῶσσα, καὶ ὅσα d lib. 2[o] de morbis, sec. 6. „ τοιαῦτα ταύτῃ πεφυκότα, ταῦτα πάντα νοσέει ἀπὸ τοῦ φλέγματος } quod est { An „ tiades (incostans interpres tonsillas uertit) & partes sub lingua, et gingiuæ, et lingua, et Cõtra Cornarium. „ quæcũq; huiusmodi hoc loco consistunt, hæc omnia ex pituita ægrotant. } Quo in loco antiadas pro loco, & non pro morbo sumpsisse Hippocratem liquet: Quanq; nonnulli minùs rectè cõsiderantes, pro morbo, ex Hippocratis intentione, intellexerint. Pro quo nihilominùs morbo Cõtra Brasauolum. „ deinceps sermonem rursùs habens, intellexisse apparet. Quùm sic ait [e] { ἢν ἀντιάδες γένωνται, συνοιδέει ὑπὸ τὴν γνάθον ἔνθεν, καὶ ἔνθεν, καὶ φαινόμενον σκληρόν ἐστιν ἔξωθεν. καὶ ὁ γαργαρεὼν φλεγμαίνει } quod est { si Antiades (tonsillas inconsultè idem in- e In eodẽ lib sec. 13 secũdũ traduc. Cornarij „ terpres uertit) fiant generentur'ue, intumescunt sub maxillis ab utraq; parte: & ad con- Cõtra Cornarium. tactum foris durum utrobiq; sentitur, & Gargareon inflammatus est. } Nulli profectò dubium esse debet in his uerbis Hippocratem antiadas pro morbo accepisse. Sicut autem antiades pro particulis interdùm glandulis'ue, interdùm uerò pro morbo sumptæ apud Hippocratem leguntur; Ita etiam paristhmia. Quanuis enim hic in aphorismo, [f] de affectu intellexerit. In libro tamen de dentitione sæpenumerò pro parte loco'ue morbi parismia pronun- f 3[a]. aphor. aphorismo. 26. tiasse compertum est. Quo tamen in loco, ueluti & in aphorismo, & alijs fortassè pluribus locis, non aliam partem hoc nomine intellexisse, uerosimilius est, q; ipsas utrinq; positas glandulas, quas ab eodem Antiadas alibi nuncupatas esse præostendimus. Etenim libro de glan- „ dulis [g] ita scriptum offendimus { collum ab utraq; sui parte hinc & indè adenas, glandu- g Ante mediũ libri. „ las'ue habet: καὶ παρίσθμια καλέονται αἱ ἀδένες αὗται, hoc est, & parismia uocantur hæ glandulæ. } tonsillas idem interpres Latinè conuertit, qui et Antiadas alibi tonsillas uocauerat. In Aetij tamẽ (ut uidebimus) traductionibus, paristhmia tonsillas, [h] antiadas uerò h lib 8. cap. 45 46. 49.

glandulas

glandulas [i] interpretatus e, tonsillas à glandulis differre opinatus. Præsertim cum in annotationibus in sextum Galeni librum de compositio. med. secundum loca, [k] Galeni sententiam [l] de paristhmiorum nomine transcribat. Quam ob causam anteà inconstantem, & inconsultum nominauimus. Iam iam ergo prædictus Hippocratis locus Galeni commentum destruit. quùm paristhmia affectum, in alia parte, q̃ in huiusmodi glandulis obortum, uel si pro loco morbi nonnunq̃ sumpserit, alias corporis particulas, & ab hisce glandulis diuersas, uel ad Hippocratis intentionem, huiuscemodi nomenclatura intellexit. Hippocrates enim (ut ex eius uerbis ostendimus) uel glandulas utrinq; in faucibus existentes, [m] uel in ipsis iisdem glandulis affectum, phlegmone'ue [n] uoluisse apparet. Quemadmodum & antiadas nonunq; [o] easdem (alia licet ratione) glandulas: nonnunq; [p] uerò scirrhosam phlegmonen, durum'ue in eisdem adenibus genitum affectum nominasse compertum est. Cuius intentionem exquisitiùs inter Latinos Celsus, inter Græcos aũt Paulus, q̃ Galenus concepisse apparent. Celsus enim quas, communi interdùm [q] nomine, glandulas uocat: Indéq; eodem partis nomine, Hippocratis more, in eius aphorismi relatione, [r] glandulas etiam nuncupat. specialiùs tamen interdùm [t] ipsas, quæ afficiuntur partes, glandulas'ue, Tonsillas (diminutiuè à tolle, seu tole tumorem quẽdam significante) nominat. Quo etiam nomine tùm eloquentiæ parens Cicero, [u] tùm aliquando Plinius, [x] ac reliqui deinceps ad earundem partium significationem usi sunt. ut Marcellus Romanus [y] aliiq; demùm ad nostram usq; ætatem. Nonnunq; uerò Celsus eodem partis nomine affectum intelligit. [z] Quo etiam pacto sæpenumerò Plinius, [a] ac illi quoq; ascriptus liber, [b] usi sunt. Affectum dicimus cum Celso phlegmonen, priùs tamen, q̃ indurucrit. Tonsillæ, autem, quæ post inflammationes indurucrunt (idem Celsus [c] ait) ἀντιάδες à Græcis appellantur. Celsus ergo antiadas induratam esse phlegmonen tonsillarum, hoc est glandularum ceruicis (uti diximus) intelligit. Atq; idipsum ex Hippocratis [d] iam monumentis elegimus. quemadmodum & hasce glandulas, tonsillas'ue ab Hippocrate paristhmia nõnunq; [e] uocatas esse ostẽdimus. Paulus quoq; ab huiusmodi sententia deriuasse nõ uidetur. Qui qdẽ libro tertio [f] paristhmia pro partibus affectis sumẽs, deq; paristhmiorum inflammatione loquens, non alias partes intellexisse apparet, q̃ totiès repetitas glandulas: Antiadas interim earundem partium induratã esse phlegmonen definiens, his uerbis { ἐστὶ δὲ ἀντίας ὄγκος σκιῤῥώδης τῶν παρισθμίων } quod est { Antias autem est tumor durus paristhmiorum } Quòd autem Paulus paristhmiorum nomine prædictas intellexerit glandulas, ex libro sexto [g] clariùs liquere potest. ubi etiam modum generationis antiadum elegimus. Quùm sic ait { Quemadmodum indurescentes glandulæ, chœrades strumæ'ue appellantur: Ita ẽt paristhmia inflãmata, et supra naturalem modũ aucta, et ueluti desiccata, deglutitioni spirituiq; difficultatẽ exhibentia, ἐξ ἐναντίας ἀλλήλων τεταγμένα, ἀντιάδες ἐκλήθησαν hoc est, è regione utrinq; sibi inuicem opposita, antiades .q.d. contraposita uocãtur } In idem ergo tam Celsus, q̃ Paulus tendere uidẽtur. Cumq; nec Paulus Græcus Celsum Latinum legerit, neq; Celsus longè uel Galeno, nedùm Paulo uetustior hunc uidisse potuerit: utrũq; ab Hippocrate, uel alio fortassis Græcorum prisco authore collegisse uerisimile est. Sed ne obstat quidem, quòd Paulus paristhmia à glandulis, quibus interim comparat, in præassumptis uerbis distinxisse uidetur. ut hinc fortasse quispiam eligat, paristhmia glandulas

non esse

i. ibidẽ cap 48.
k. super cap p° uersus finem.
l. 3.apho.cõ.26.
Cõtra Galen.
m. ut libro de glandibus. & de dentitione. uersus finem.
n. ut.3.lib. aphorismorum .26.
o. ut.2 libro de morbis sec.6.
p. ut ibidem. sec.13.
q. libri.4'. cap. p°. post prin[m].
r 2'.p°. uersus finem.
t. 6'.x° .in principio & .7'.12. sec.p[a].uersus finem.
u. lib.2. de nã Deorũ uersus finem.
x. lib.11.ca.37. post me[m]. & 20' cap.20. post principiũ, & sæpè.
y. lib.p°. de medicamẽtis cap.11 &.15.
z. ut p'.lib. 5°.
a libri. 20'.9°. .14. 17. = 22'. 17°.25. = 23'.6. 7. = 24'.7.14. 16. = 28'.4°.12. & sæpissimè.
b. p° de re med. cap.45. & .4'. eiusdem 40.
c. 7'.ca.12. sec p[a]. circa finem.
d. ex.2°. lib. de morbis. sec.13.
e. lib. de glandibus ante mediũ.
f. cap.26. uersus finem.
g. cap.30.
Obiectionis. Solutio.

non esse,apud Paulum.Etenim triplex cùm sit glandularum genus in ceruice consistentium: p^m. Quod quidem alterutra ex parte ad laryngis radicem adnatum est, magnum, fungosum, carnisq; propemodùm colore, sed magis intereà nigricans, & uenis satis conspicuis obductum, ut humore meatum asperæ arteriæ imbuat, eoq; uiscido, & pingui, ad uocis perfectionem à sapientissima natura constitutum, intùs latet: propereaq; siue inflammetur, siue quouis alio modo intumescat, nullum speciale morbi nomen sortitum est. Reliqua igitur cōsiderans Paulus,idipsum præteriisse uisus est. Cùm duo autem sint:alterum nomine proprio, paristhmia, uel ex Hippocratis [h] sententia, nuncupans: alterum quod in exterioribus magis consistit, generis nomine, proprium desiderans, appellauit. Sunt autem alterius generis glandulæ, quæ paristhmia nuncupant, elatiùs quàm primum genus anteà 2^m. declaratum, ipsi laryngi appositæ. Quippè in spatio, quod nobis hiantibus medium inter narium foramina,& laryngis apparet, utrinq; in lateribus una reponitur glandula, utcunq; insignis, & glandi forma perquàm similis. Oblonga enim est hæc glandula, & secundùm longitudinem sursùm, ac deorsùm exporrigitur.Cuius figuram rotundioribus amigdalis quidam assimilantes, præsertimq; dùm præter naturam tument, quas Græcorum plurimi, uel paristhmia, uel antiadas nuncuparunt, Latiniq; tonsillas, hi nihilominus amigdalas nominarunt. Est autem huiusmodi glandularum (Galeno [i] docente) usus, ut saliuam procreantes asperam arteriam, atq; unà stomachum quoq;, cum tota oris amplitudine,humectent, non ad uocis modò,respirationisq;, sed ad deuorationis etiā facilitatē, ac sermonis elegantiā cōmodissimæ. Alterum uerò glandium genus, quod deniq; tertiū est, 3^m. eorū,quæ intùs in ceruice cōsistunt, alioqn inguinū,& axillarū glādibus, tū natura substātia'ue,tū officio,respōdens,cauitates omnes exactè implet,uasorūq; diductibus,distributionibus'ue præficitur. Quocircà numerosum est,sub auriū radicibus,et uniuerso spatio inferiori maxilla cōscripto continetur. Nullo tamen(ueluti prædictū est)peculiari donatū est nomine. de quibus quidē oībus alibi uberiùs,atq; opportuniùs sermo fiet. Nūc.n.sat superq; dictū sit, quatenùs ad propositum spectat.Quā ob rē Paulus(ut ad principale reuertamur) generis nomine usus,in ijs chœradas,strumas'ue,in alijs uerò(quæ paristhmia speciatim nūcupauit) antiadas,ob adeptam præternaturalē duritiem,generari protulit.Quod autem magis (mea quidem sententia) obesse legentibus poterit,præsertimq; tyronibus,& ijs, qui Græcarum literarum expertes sunt,Interpretum confusio est.Etenim Andernacus in eodem capite, tā paristhmia,q; antiadas Græcè à Paulo prolatas,Latinè tonsillas,absq; ulla considerandi distinctione, conuertit. In titulo enim capitis,in libro soxto,[k] ubi Græcè habetur {περὶ ἀντιάδων} ille traduxit {De tōsillis} Mox uerò deindè,qùm Græcè Paulus ait {τὰ παρίσθμια φλεγμένοντα} ille conuertit {tonsillæ inflāmationē expertæ} adeò ut tam antiada morbi nomen, quàm paristhmia, glandularum uocem, tonsillas Latinè appellarit. Quò autem magis pauperculos legentes confundat,rursùs contra se inuicem positas inflammationes duras,antiadas à Paulo uocatas,non solùm tonsillas nūcupat,sed proprio interim marte, absq; ulla penitùs cōsideratione,addit illa uerba {eodē partis uocabulo tonsillæ,Græcè antiades uocantur} Græcè autem duabus dictionibus id totum Paulus expleuerat, dicens {ἀντιάδες ἐκλήθησαν} quod est. {antiades uocantur.} Cùm ergo iam anteà partem,tonsillas,nominauerit, dùm ait {tonsillæ inflammationem expertæ} deincepsq; dicat {eodem partis uocabulo, tonsillæ uocantur}

Triplex glādularū genus in collo.

h lib. de glandulis. ante mediū.

i 7. de usu partium. 13. circa finē. &. 11. eiusdē cap. 10. uersus medium.

Cōtra Andernacum.

k cap. 30.

cantur, Græcè antiades } de partium affectibus tunc temporis loquens, Quis est, siue Latinus, siue etiam Græcus (modò Græcum Paulum desideret) qui partem etiam ipsam antiadas nominari non eligat? Eodem partis uocabulo, tonsillas. s. Græcè, antiadas, uocare Paulum intelligens. Nullum n. signum est, quo non Pauli, sed traductoris uerba esse illa { eodem partis uocabulo } cognouerit. Sed ne Albanus quidem ille Torinus ab eiusmodi confusione excusari, uel in reuisa, recognitaq; traductione, potest. Quanuis enim libro sexto[l] Paulū enarrans, antiadas duntaxat, tonsillas Latinè uocarit, paristhmia, interim Græcum nomen usurpans. Volumine tamen tertio[m] id minimè obseruarat, ubi paristhmia Latinè tonsillas uertit, antiadas uerò Græcam uocem accipit. Quam porrò inconstantiam in omnibus ferè Græcorum interpretationibus inuenies. Quanuis enim Cornarius æquiuocationem effugere nonnunq; cupiens: Aetium uidelicet enarrans, paristhmia, Latinè, tonsillas,[n] antiadas uerò, Latinè glandulas[o] nuncuparit, ad Aetij mentē aliquatenus se dirigens: Nihilominus tamen Hippocratem alibi ad Latinum conuertens, tàm paristhmia,[p] q; antiadas,[q] Latinè tonsillas traduxit glandulæ uocē reticens, etsi utraq; dictio, apud Hippocratē, et glandulas, et glādularū affectus præseferre soluta est. Tutius ergo est, ut cuiusq; Græci Authoris intentionem, & rerum differentias præscribere queamus, ipsis met Græcorum nominibus uti, q; uel miseros legentes in tot, tantasq; æquiuocationes præcipitare uel homines aliquandò glandularum uoce in suem transmutare: Admonente uidelicet Plinio,[r] in homine tonsillas, in sue uerò glandulas nuncupari. Sed ne Brasauolo[s] quidem confidas, Alexandri testimonium adducenti, antiadas scilicet, atq; paristhmia locū præseferre. Nam Alexāder nullibì ne per somnium quidem ea uerba scripsit. uerùm meræ nugæ Albani Torini sunt, plurima in Alexandri uersione: quemadmodū & in ea Pauli Aeginetæ, quam primitùs in lucem ædidit, ex suamet ipsius phantasia ineptissimè, ut omnis fidei interpretibus necessariæ iam expers, adiunxit. Id quod ex Græco, & noua Andernaci uersione liquet. Verùm enimuerò dimissis interpretū confusionibus, ad germanas Græcorum intentiones conuertamur. Suisq; ipsorum proprijs ex uerbis, nominum, ac deindè rerum differentias adnotemus. Galenus ergo (ueluti præscriptum iam est) paristhmia locorum ad isthmum attinentium, antiadas uerò adenum hinc et inde contrapositorum phlegmonas esse definuit: q;q; pro ipsis etiam partibus nonnunq; capi posse inficias non iuit. Quæ Galeni paristhmia à ueteribus illis Romanis sub faucium dictione comprehensa esse opinor. Id quod à Marcello etiam confirmatur: dùm sic scribit[a] { ad faucium tumorem, & dolorem, qui Græce dicitur paristhmia. etc. } faucium ergo tumorem cū dolore à Græcis paristhmia nuncupari ait. Paulus autem paristhmia eiusmodi adenosarum partiū nomen esse, antiadas uerò in ipsis factā ex inflammatione duritiem insinuat. Pauloq; tam Hippocratem, q; Celsum astipulari demonstrauimus. Cui tamen haud assentiret Galenus, qui paristhmia, etiam si particulam significare nōnunq; admitteret, diuersam tamē hanc esse à prædictis glandulis contenderet: Nec antiadas scirrhosum affectum, at simpliciter earum glandularum phlegmonen definierit. Aetius autem fidelior hac in re Galeni æmulus, quàm Paulus est, quanquàm & is à Galeno quadantenus recedere uidetur. In eo siquidem Galeno conformis est. quoniam diuersas particulas, paristhmiorum, atq; antiadum uocibus intelligit. Paristhmia enim partes prope antiadas, glandulas'ue, consistentes uoluit. Haud tamen uniuersam faucium tunicam, uel huic subiectos musculos, cum Galeno

Cōtra Albanū Torinū.
l cap. 30.
m cap. 26.
Cōtra Cor[m].
n lib. 8. cap. 45. 46. 50.
o Ibidē cap 48.
p Vt lib. de glandibus ante mediū. 3'. aphoris. 26. & libro de pueri dentitione uersus finem. & sæpe.
q Vt 2° libro de morbis. sec. 6. & 13.
Cōtra Brasauolum.
CōtraTorinū
r lib. 11 cap. 37.
s 3'. aphorismorum. cōm. 26.
a De medic. c. 35 in medio.
Pauli à Galeno discrepantia duplex.
p^a.
2^a.

Galeno intellexisse apparet. Quam ob rem diuersa capita scripsit, de paristhmiorum inflammationibus,[s] pestilentibusq;, & crustosis eorundem ulceribus,[t] atq; affixis in paristhmijs spinis,[u] à capite de antiadibus.[x] Quo nomine præostensas glandulas intellexit, sic dicēs { omnibus hominibus carunculæ quædam exiguæ, secundùm naturam, iuxta utrunq; paristhmiorum existunt:} quod autem subditur {antiades Græcis, Latinis glandulæ appellatæ.} non Aetij, sed Interpretis uerba sunt. Sequitur uerò Aetius { Hæ. s. carunculæ dùm naturalem seruant mensuram, nil molesti inferunt. Verùm ubi iuxta affectionis proprietatem augescāt, modúq; maioris, q̃ secundùm naturam suam, fiant: tunc sanè & transglutionis, & spirationis difficilis causæ existunt.} In quibus uerbis etiam si huiusmodi carunculararum nomen minimè protulerit: idipsum nihilominùs deindè insinuat: ita q̃ primùm subiungens: { Diducto itaq; ore, manifestè apparent τῶν ἀντιάδων ὄγκοι, quod est, antiadum, siue (ut interpres uertit) glandularum tumores. Itáq; non semel in eodem capite repetitum est. Vbi continuò Cornarius, antiadas, Latinè glandulas nominauit. Id ergo, penes Aetium, particularum à paristhmijs diuersarum nomen expressum est. Qua in re conformis aliquantulùm Galeno est. A quo tamen recessit, antiadas, & paristhmia partium potiùs, q̃ morbi uoce exprimens. Minimus uerò hic lapsus est. Cū uelut: Galenus antiadas pro partibus admitteret, ac nulla prorsus caluñia tali nomine huiusmodi carunculas donaret. Quin de paristhmijs nōnunq̃ ab eo seruatum præostendimus. Ita etiam contrà Aetius q̃ libentissimè, ut Galeno complaceret, affectus quoq; ijsdem partium nominibus uocasset. Quod autem longè maioris momenti est, & in quo magis à Galeno differre uidetur idipsum est. Quoniam. s. Galenus antiadas nō aliud, q̃ eiusmodi adenosarum carnium inflammationes esse ait, Aetius uerò, quanq̃ aliquandò inflammationem pati antiadas admisit: Maxima tamen ex parte (sic. n. ibi capio, ὡς ἐπίπαν) absq; inflammatione paulatim increscere declarauit. Sed enimuerò hanc sedare discoliam, facillimum reputo. Siquidem exquisitè aduerterimus, Aetium non morbi nomen, sed (quem ad modum prædictum est) carunculararum supponens, Antiadas interdum inflammari, sæpiùs autem absq; ulla inflammatione, præter naturam intumescere determinauit. Galenus uerò nō partē affectā, sed eius duntaxat inflammationem antiadis nomenclatura intellexit. Adeò ut in nomine potiùs quàm in rebus ipsis differentia sit. Verùm ne Arabes obliuiscamur, horum Princeps,[y] galsamac, siue cum articulo, algalsamac, & galsamati, Arabicis dictionibus, Galeni paristhmia, eam scilicet partem, quæ ab antiadibus diuersa, iuxta Galeni sententiam, intelligitur, significasse uidetur: Antiadas uerò, duas amigdalas, interim nominat[z] utrobiq; particulas magis, q̃ affectus huiuscemodi nominibus intelligens. Sic igitur priùs utrinq; positas glandulas definiuit,[a] { Duæ uerò amygdalæ sunt duæ carnes natæ in radice linguæ, tendentes ad superiora, ac si ipsæ sint ei auriculæ paruæ. Et sunt carnosæ, neruosæ, sicut duæ glandulæ: ut sint fortiores. etc.} Deinceps autem paristhmia, uel saltem eorū potiorē partē, galsamati nomine definiuit: dicens[b] { Algasamac uerò est caro panniculosa annexa palato, sub uua pendēs, cooperiens caput cannæ, sicut arca. etc.} Hali Abbas[c] itidē antiadas, amygdalas nūcupat: sic etiam Mesuas,[d] Ac reliqua deinceps Barbarolatinorum omnium Medicorum grex appellat. Paristhmia uerò sub gurgulionis uoce, & operimēti, quod gurgulionē, guttur, & pulmonē uestit, Hali Abbas intellexisse apparet. Calidū uerò tumorē esse utrunq;, paristhmia. s. antiadasq; (iuxta Galeni dogmata) ex prænarratis cōpertissimū

Obiectio.

Solutio.

s lib. 8. cap. 45.
t Ibidē cap. 46.
u Ibidē cap. 50.
x Ibidē cap. 48.

y 9a. fen. 3a. cap. p° & 10.
z Ibidē & cap. 12. 19. & 17.
a Ibidē cap. p° i medio.
b Ibidē uersus finem.
c 9a. Theor. c. 18. circa prin.a et 9a. pract. cap. 36.
d De ægritud. gutturis part. 2a. sect. primæ. sum. pa. cap. 4.

est. Quoniam nil aliud, q; phlegmonas esse definitum ab eo est. Etiam si non semper ex sanguine, sed nonnunq; ex putri iam, inflammataq; pituita generationē susceperint. Penès Paulum uerò, atq; ipsum quoq; Aetium, nec non Celsum, Antiades nonnunq; cessante penitus inflammatione perdurantes, ad scirrhosum, ac per hoc, frigidum tumorem, tunc temporis reduci, & quidem apposite, poterunt. NOS uerò interim ad polypum accedemus, tumorem uidelicet ordine propositum quinquagesimum octauum. Is enim in interna parte nasi obortus tumor est, à Græcis πολύπους quoq; dictus, à similitudine (Galeno[e] etiam docente) quam cũ polypis marinis animalibus præsefert. Ita enim ab eo [f] definitur: Quòd. s. Tumor est præter naturam, in naribus genitus, polypi carni assimilis, secundùm substantiæ proprietatem }
Quæ autem sit huiusmodi substantiæ proprietas, à Galeno minimè exprimitur: ab Aetio [g] autem enucleatur, dùm hanc Galeni definitionem exscripsit. In colore. s. ac συστάσει; hoc est, p^a.
consistentia, seu compage. Adeò ut huiusmodi carneus tumor, intus nares abortus, albidus, uel interdùm subflauus, aut fortè subrubeus, mollisq;, ac aliquo modo fluidus; & nonnunq; extensionem, nonnunq; uerò quandam contractionem recipiens, marinorum polyporum carnis substantiam, tùm colore, tùm consistentia repræsentet. Hinc ergo, iuxta Galeni sententiam, ab Aetio (ut uidetur) declaratam, similitudinis ratio desumpta est. Definitionum uerò Medicarum Author [h] duas alias similitudinum rationes, præter carnis substantiam,
adiunxit. uidelicet quoniam sicut maritimi polypi multos habent ramos, propaginesue, aut 2^a.
(si mauis dicere) pedes, unde à Græcis πολύποδες; quasi dicat multipedes nominantur, Ita et hic tumor usq; adeò nonnunq; per subiectos naso anfractus, cuniculosq;, in ipso etiã cribroso osse protenditur, ut ad fauces usq; sæpenumerò descendat: ac ueluti nouus ibi gargareõ appareat; hominemq; (uti ex Celso [i] posteà uidebimus) aliquandò strangulet. Quam ob rem
& plurimas germinationes, ramosq; adeptus, multipes (polyporũ instar) apparet. Aliamq; 3^a.
similitudinem prædictus Definitionum Author adiunxit. Quoniam. s. illorum animalium ritu, hic tumor, suis cum propaginibus, ac ueluti quibusdam cruribus augetur. Paulus demùm, etsi libro tertio [k] nil aliud, q; Galeni definitionem refert: libro tamen sexto, [l] ultra substan-
tiæ proprietatem, aliam quoq; similitudinem consideravit. Quam hic ut quartam adiungere 4^a.
possumus. Est autem illa { quoniam ueluti maritimus polypus proprijs cirrhis piscatores ulciscitur, manus ipsorum comprehẽdens (deprauatè enim legitur in Andernaci uersione, atq; in Hali Abbate [m] Paulũ transcribente, nares, loco, manus.) Ita & huiusmodi affectus ægro tantùm nares obstruit, difficultatem inde tùm respirandi, tùm etiã loquendi exhibens. } Quatuor ergo prædictis de causis, nomine à similitudine desumpto, hic tumor polypus. q. d. multipes dictus est: non à Græcis modò, sed à Latinis etiam omnibus. Sic. n. & Celsus, [n] Marcellus, [o] Scribonius Largus [p], Plinio ascriptus liber, [q] Aemilius Macer, [r] Theodorus Priscianus [b] alijq; deinceps hunc tumorem nuncuparunt. Sic etiam apud multos Arabes inuenimus: ut Serapionem, [s] Hali Abbatem [t] (quanq; is aliquandò, [u] generali contentus nomine, carnem in naso superfluam nuncupat) Mesuem, [x] atq; ipsum quoq; Razem: [y] tametsi nonnunq; [z] et hunc { hæmorrhoides } nominasse inuenimus. sub quo nomine Arabum quoq; nostrum Principem [a] intellexisse huiusmodi affectum liquet. Qui tamen aliã speciem huic similem posuit, quam uocat Arabicè { alarbian } corruptè in ueteri traductione { alarnabet } siue { alcarnabet } Est autem alarbian, ut scribunt (Bellunẽsis [b] relatione) Arabes, sicut Ebenesis, & alij,

Tumor. 58.
Polypus.
e 2°. meth. c. 2°.
f 3. de cõp med. secũdũ loc. ca. 3.
Polypi similitudines. 4^or.
g lib. 6. c. 90.
h uersus finem. libri.
i lib. 6. cap. 8. in fine.
k cap. 24. post principia.
l ca. 25. ĩ prin^o.
m. 9. Theor. c. 15.
n 6^i. 8. et. 7^i. x^o.
o de Medic. ca. 10. 11, 20.
p cap. 51.
q lib. p^o. ca. 25.
r cap. 54. De colubrina.
b p^o. lib. ad Timotheũ cap. 11.
Pauli et Hali Abb. locus.
s 2. li. Breu. c. 13
t 9. Theor. c. 15
u 5. Pract. 29. et 9^i. eiusdem. 32.
x. sec p^a summa p^a. cap. 6.
y lib. Diuis. cap. 42 in titulo, et 3. Cõtin cap. 2. litera. N. sæpè.
z ut. 9. ad Manforem. cap. 29.
a 5^a. fen. 3^i. tr. 2 cap. 11.
b In interpret. Arab. nominũ. litera. A.

alij, animal aquaticum declinans ad colorem citrinum. Et dicitur etiam q; est species stincorum. Et dicitur etiam de carne molli addita in naso, quæ cõuenit cũ hæmorrhoidibus} Quanuis Princeps non definiat, in quo ab hæmorrhoidibus differat, uel cum ijs conueniat. Ex eius tamen uerbis, in eo quod maius est, ac minus, differre collegimus. Quoniam dicens de hæmorrhoidibus ea, quæ iam polypo insunt: v3. q; {quandoq; elongantur, & fiunt hæmorrhoides pẽdẽtes; & quandoq; elongantur, adeò q; ex naso agrediuntur, & palato.} statim duorum affectuum congruentiam subdit: dicens {Et omnes medicinæ, quæ conferunt alarbian, conferunt hæmorrhoidibus} differentiam uerò insinuat, quùm adiungit {Et quandoq; necessarium est, ut frangatur earum uirtus.} per hæc me Hercle uerba, ualidioribus indigere medicamentis alarbian insinuans, q; hæmorrhoides. Cùm in hæmorrhoidum curatione interdùm oporteat medicamentorum uires imbecilliores reddere. Quicquid uerò sit, ad Pauli sarcoma reddducendum fore alarbian arbitramur. De quo quidem post hæc loquemur. Ab Arabibus uidelicet expediti. Albucasis [c] ergo scorpioni multorum pedum, quem uestigamus, tumorem assimilauit. Fortassis autem, cùm dicat multorum pedum, non scorpionem, sed polypum, suo idiomate uolebat. Quòd si scorpionem intellexit: quò ad pedũ multitudinẽ, uerus fieri eius sermo potest. Quanq; id à uetustioribus tam Græcis, q; Arabibus; ac Latinis alienum est. At omissa nominum disquisitione: ad ea, quæ maioris momenti sunt, peruenimus. Etenim Galenus, Alexãder, [d] Definitionũ Medicarũ Author, Paulus, Aetius, cæteriq; demùm & Græci, & Latini, atq; etiam Arabes, in plures distinguere species polypũ minimè curarunt: Nisi fortassis horum aliqui [e] distinxerint quò ad mores, quendam scilicet mitem, quendam uerò malignum, aut cancerosum quendam, curationiq; rebellem, alium uerò canceris omnis, ac sæuitatis expertem, declarantes. Hippocrates autem, & si in eo libro, quem {περὶ παθῶν} inscripsit, [f] simpliciter, & tanq; sub una forma existentem polypum definiuit: libro tamen de morbis [g] in quinq; species distinxit: singulis interim curationes accõmodans. Sic.n. primã speciem exorditur {Si polypus fiat in naso, ex medio cartilaginũ dependet, ueluti gargareon: et ubi expirationẽ facit, progreditur forâs, & est mollis: ubi uerò inspirationem facit, retrocedit: et loqtur obscurè, et quùm dormit, stertit.} Hæc igitur prima polypi forma est. Qua deinceps curata, Secundam ijs uerbis describit {Alius polypus. Impletur nasus carnibus, & ad cõtactũ caro dura apparet, et per nasum spirare nõ potest.} Cuius secundi polypi etiam curatione adiuncta, Mox tertium definiuit, dicens. {Alius polypus. Intrinsecùs ex cartilagine caro rotunda prominet: quæ ad contactum mollis est.} Sed ne huius quidem speciei curam reticuit. Aqua statim ad quartam peruenit, subdens. {Alius polypus. Intùs iuxta cartilaginem, alicundè durum quid nascitur, & uidetur quidẽ caro esse. Si uerò ipsum attigeris, strepitum ædit, ueluti lapis.} Hoc demum sanato, ad quintum polypum deuenit, sic eum definiens {Alius. Nascuntur ex obliquo cartilaginis, in summo. οἷον καρκίνια, quod est, ueluti cancelli. s. cancri parui.} Celsus autem sub unica definitione cunctas huiuscemodi species comprehendisse apparet. Quùm ita polypum definiuit. [h] {πολύπους uerò est caruncula modò alba, modò subrubra, quæ narium ossi inhæret. & modò ad labra pendens, narem implet: modò retrò, per id foramen, quo spiritus à naribus ad fauces descendit, adeò increscit, uti post uuam conspici possit: strangulatq; hominem: Maximè Austro, aut Euro flante: Fereq; mollis est, rarò dura: Eaq; magis spiritum impedit,

Z iij & nares

[c] lib.2.cap.24.

[d] lib.3.cap.11.

[e] Vt Paulus. & Razes. Aui. Hali Abbas. & Alij multi.

[f] Post principia

[g] lib.2.sect.16.

Quinq; Polyporũ spẽs.

1[a]

2[a]

3[a]

4[a]

5[a]

[h] lib.6.c.8. circa finem.

& nares dilatat: quæ ferè καρκινώδης est, itaq; attingi non debet.etc.} In qua quidē Celsi definitione, sub molli primam, & tertiam ex prædictis ab Hippocrate speciebus: sub dura uerò secundam, & quartam: ueluti sub carcinode, cancerosá ue quintam intelligere possumus.

Celsi et Hippocratis cōtra dictio.

Quanq; Hippocrates, uel ex medio cartilaginū, uel simpliciter ex cartilagine: aut iuxta cartilaginem, aut demū ex obliquo cartilaginis, originem sumere plures ait. Celsus autem narium ossi inhærere, atq; aliàs [i] ab osse resoluendum esse polypum docet. Qua de re ab osse oriri significans, Hippocrati contradixisse uidetur.

i libro.7.ca.12.

Solutio.

At ita non est. à cartilaginibus enim oriri potest: ossibus tamen intereà pertinaciùs inhærere. Quemadmodum contra, & ab ossibus principium generationis recipere, cartilaginibus uerò interim coalescere. Vtrunq; igitur contigere impossibile non est. Sed ne Hippocrates quidem à cartilagine semper enasci protulit: uerùm aliquandò iuxta cartilaginem, aliquandò autem ex obliquo cartilaginis, nonnunq; absq; ulla penitus cartilaginis mentione, impleri nasum carnibus definiuit. {Interdùm uerò etiam in naribus (ait idem Celsus [k]) carunculæ quædam similes muliebribus mammis nascuntur: Hæq; imis partibus, quæ carnosissimæ sunt, inhærent.} Non determinat autem Celsus an intùs, an extrà huiusmodi carunculæ nascantur.

k. 6'.8°.uersu finem.

Quòd si exteriùs quidem sint: Eæ fuerint, quæ Albucasis [l] {thelul in naso} uocat, uerrucalē substantiam hoc nomine intelligens (prout ex alijs etiam eiusdem authoris locis [m] colligi potest) quāq; Alexander, Paulus, & Aetius Grecè, θηλὰς, hoc est, papillas, in capite affectus nominant: prout in præcedentibus [n] ostendisse memini. Sin uerò intrinsecùs huiusmodi carunculas in naribus Celsus uoluerit: ad Pauli, Definitionūq; authoris sarcoma reducendæ ueniunt. Sub quo fortassis nomine prædicti authores omnem carnis intùs nares increscentis speciem intellexerunt: quæ polypi exquisitam repræsentare formam nequirēt: neq; polyporum instar, usq; adeò pertinaciter inhæreant. Quas tamē (ut uidimus) Hippocrates sub polypi largiùs desumpta nomenclatura comprehendere uoluit.

l lib.2.cap.25.

m ut lib. p°. ca. 37.et 2'.8. et ex expositione antiqua Arabicorū nominū Auicennæ Tululie. seu Thelulie.

n Supra fo.173. linea.12.13. etc.

σάρκωμα q.d.

Est autem σάρκωμα q.d. Latinè carnositas, eiusdem substantiæ (Paulus [o] ait) cum Polypo: carnis uidelicet in naribus præter naturam auctio. quemadmodum Definitionum Medicarum author definiuit. Plinius [p] narium carnes huiusmodi omnes affectus uocasse apparet. Primā uerò generationis originē sumūt polypi, aut phlegmone, aut phymate (Galenus [q] inquit) aut aliquo germine, uel utcunq; nominare quispiam uelit, in naribus constituto. Carneus ergo tumor uterq; est, tàm scilicet polypus, q; sarcoma, carnositas ue. Quia tamen (uti Galenus [r] etiam, eiusq; sectator Aetius [s] aiunt) ex crassis, uiscidisq; humoribus fiunt, Idcircò inter pituitosos, ac per hoc, frigidos, & humidos tumores cōnumerandi ueniunt: præsertimq;, de quo impræsentiarum loquimur, polypus. Nisi quotiès ad lapideam duritiem peruenerint. Tunc enim ad melancholicos referendi sunt: frigidiq;, ac sicci proferendi. quemadmodum ubi usq; adeò irritentur, adustioneq; tententur, ut cancerosi fiant, ad calidum uergere occipient. Nec obstat quoniam phlegmonodes polypos aliquandò [t] Galenus nuncuparit. Etenim φλεγμονώδεις intelligo, id est inflammationi paratos, atq; admodùm expositos: ut benè Riccus interpretatus est. Haud uerò q: sint secundū propriā affectus essentiam inflammati. Sunt enim ad inflammationem parati, διὰ τὸ χωρίον, hoc est propter locum, uidelicet tùm ob loci angustiam, tùm quia per foramen faucibus respondēs c pulmone perpetim, in quauis expiratione, calor in eam partem emicare consueuit. Sed hæc intantùm, hoc loco, de Polypo, & sarcomate dicta sint.

o lib.3.cap. 24.

p lib.34.in fine

q li.de tu.præt. nat.21.

r 3° de cōp.me. secūdū loc.c 3.

s lib.6.c. 90.et 92.

t Vt lib.de tum. præt.nat.c.21.

Tumor 59. Encanthis.

AD encanthida ergo conuertamur, nonū

&

& quinquagesimum ordine propositum tumorem. Quem sic Galenus[t] definiuit { Encan-
» this autem & ipsa, tumor quidam præter naturam existens, in magnis oculorum cāthis angulis'ue fit.} Græcè enim κανθοὶ, Latinè anguli oculorum dicuntur. Sed hæc quidem Galeni definitio tumorē esse præter naturam dicit: Minimè tamen exprimit, cuius nam partis in maiori angulo existentis tumor sit. Subintelligēda igitur hæc pars est: uidelicet caruncula lachrymalis à recentioribus medicis nūcupata. Cuius quidē carunculæ tumor, incrementum'ue dicta encāthis est. Verùm enimuerò, pro exquisitiori huiusmodi particulæ notione, aduertendum priùs est, duos esse in oculis angulos (Græci κανθοὺς, uti prædictum iā est, Latini angulos oculorum, aliquando hircquos per, c, &, q, Et Arabes Almekani nominant) inquit enim Aristoteles[x] {Pars coīs superioris, inferiorisq; palpebræ, cāthus angulus'ue est: Quem
» duplicem uterq; oculus habet. Alterum iuxta nasum: Alterum iuxta tempora } Priorē uerò, canthum, angulum'ue maiorem: Secundum autem, minorem, uniuersa dissecantium, atq; medicorum academia nuncupat. In magno igitur angulo, cantho'ue, qui circa nasum est, carneū corpus à natura fabricatum est, tanq̄ operimentum foraminis inde in nares descēdentis, per quod foramē præcipuè tùm ab oculo, tùm à cerebro humiditates in nasum descendere consueuerunt. Quam ob causam, ne per angulos huiusmodi maiores, in genas turpiter excrementa defluant: quæ quidem eò peruenire solent: ne'ue assiduè, præter intentionem, lachrymemus
» (Galenus[y] ait) prædicto (in alterutro. s. oculo) meatui corpora hæc carnosa fuerunt ap-
» posita. quæ prohiberent quidem ne oculorum (addeq; etiam cerebri) excrementa per angulos uacuentur. Ad proprios autem meatus impellerent. Demōstratio uerò eius, quod dicimus,
» fuerit maxima, errores, in quos sæpenumerò incidunt ij, qui medicos ocularios seipsos nomi-
» nant. Nonnulli enim eorum pterygia, & magnas asperitates ficationes, & callos palpebra-
» rum, pharmacis acribus colliquantes, simul & carunculam neruosam, quæ est ad maiorem
» angulum, imprudenter colliquarunt. Alij uerò, in encanthidum curatione chirurgica, plus
» æquo de caruncula rescindentes, effluxum excrementis ea parte aperuerunt: quem affectū
» ῥοιάδα quidem appellarunt} q. d. defluxum. Plures uerò per {υ} ῥυάδα. q. d. riuulū (proferunt. unde πάθος, siue πάθημα ῥυάδα, uel ῥυάδι etiam dicitur. deprauatus enim Græcus codex est, in quo { μαρυάδι} legitur) Nec morbum tantummodò, in quo carnis incrementum fit, encanthis præsefert. Verùm & canthorum utrorunq; radices, encanthidas, & epicanthidas interdùm apud Græcos nominari, Cælius Rhodiginus testis est.[z] Quemadmodum qui prope nasum adiacent, magni. s. ῥανθῆρες, nuncupantur (ab humoris inspersione, ἀπὸ τοῦ ῥαντίζω, quod est aspergo) aut πηγαὶ, hoc est, Latinè, fontes. Cùm ueluti lachrymarum fontes quidam sint. Canthos domesticos medicorum plurimi uocant. Carunculæ igitur in huiusmodi maiori angulo existentis, quem præ manibus interpretandum assumsimus, tumor est. At ne omnis quidem eius partis tumor, encanthis à Medicis dicitur. Etenim Anchylops, & Aegylops (de quibus deindè sermo fiet) abscessus quidam existentes inter maiorem oculi angulum, & nares. (Ille quidem priùs, q̄ in ulcus erumpat abscessus est. hic uerò postquàm eruptus, moxq; neglectus, ad os usq;, in fistulam dehiscit) nonnihil inflammationis, tumorisq; carunculæ communicare interdùm solent. Id quod in ophthalmia quoq;, atq; alijs non paucis oculorum affectibus contingere absurdum non est. Haudquaq̄ tamen ob id, encanthida pati hominem proferemus. Ni prædictæ carnis incrementum fiat. Encanthis er-

t li. de tu. præt. nat. cap. 21.

Carūcula lachrymalis.

u Vt uerg. Egloga 3a uersu. 8.

x p°. de histo[a]. aīalium cap. 9.

Oculorū canthi siue anguli duo.

y 10. de usu partiū ca. 11.

Galeni locus.

z lib. 12. Lectionū antiquarū ca. 3. uersus finē.

go

go non abscessus, neq; ulcus est. Qua de causa Galenus[a] inter morbos, qui in aucta magnitudine fiunt, eam connumerat. Cui propriè opponi rhœada uoluit.[b] Quam etiam ob causam, ab encanthidos præscripta definitione, statim subdit.[c] {Est autem non ex toto genere præter naturam.} Sed sola (ut interpres Riccus addit) magnitudine. Atq; idipsum ex Authore deinceps Medicarum definitionum, [d] Pauloq;, [e] & Aetio [f] comprobari potest. Ipsoq; etiam Introductorio libro. qui tamen addit ex ulcere huiuscemodi tumorem aduenire. Celsus autem quanuis alijs quoq; de causis oriri posse insinuet:[g] Interdùm tamē ungue, hoc est, pterygio parùm exciso, generari encanthida protulit. Quemadmodū eodem superfluè abscisso, rhœas oriri consueuit. Patiuntur autem huiusmodi uitium præcipuè οἱ θαλασσουργοί, quod est, in mari laborantes, uersantesq; (ut nautæ sunt, & piscatores) eodem Introductorij Authore, atq; Aetio quoq; declarantibus. Quinimmò in canibus maximè contingere Aetius adiunxit. Duplicem intereà definiens encāthida, Benignam. s. mitemq; alterā. quæ doloris expers, tenera, & laxa est. Atq; hanc dessicantibus medicamentis curat. Alteram uero maiorem, malignamq;, ac sæuam, quæ dura est, inæqualis, doloresq; punctorios inducens. atq; hāc manutigio præcidendam edocet.[h] Nec aliter Barbari malum hoc definiunt, q; carnis uidelicet incrementum. Quanq; narijs apparent id nominibus significare. Nam Razes[i] glandulam uocat. Auicenna[k] additionem carnis lachrymalium. Hali Abbas uerò nonnunq;[l] Gada: Nonnunq;[m] autem glandulam: & aliquandò[n] glandē nuncupat, Abenzoar[o] carnem additam in angulo lachrymali. Albucasisq;[p] tandem carnem additam in oculo, & alguardenici, Arabicè nominat, siue alguardenigi, uel absq; articulo, guardenici. Quanuis id Arabicum nomen, apud Auicennam,[q] alium significet affectum: eum scilicet, qui à Græcis χήμωσις, uel (ut alij scribunt) χύμωσις, dicitur De qua quidem chemosi, uel chymosi uberiùs infrà sermo fiet. Varijs autem modis hanc dictionem in Auicennæ codicibus scriptam inuenimus. Etenim alguardenisi, & aluardinegi, & aluardengi, atq; etiam sine articulo, uardenigi, legimus. Quoniā uerò in chymosi, seu chemosi, proprieq; dicta uardinegi, siue dixisse malueris, alguardenigi, ob phlegmones magnitudinem, palpebrarum inuersio fit: In huiusmodi autem affectu, quem præ manibus habemus, ob carnis incrementum, aliqua etiam fieri palpebrarum euersio solet: Hac fortassis de causa, ab effectu, symptomate'ue, nomine desumpto, Albucasis alguardenigi, seu guardenigi uocauit. Sanguineus proculdubiò tumor, saltem primæ radicis ratione, dicendus est. Ad calidum quoq; ac humidum reducendus.

AT alium oculi quoq; affectum percurramus, tumorem uidelicet numero sexagesimum. Græci πτερύγιον uocāt. Celsus uerò unguem. tametsi Græco nomini minimè respondeat dicere apud Latinos, unguis. Etenim πτερύγιον diminitiuū nomen est, quasi dicat, parua ala, seu pennula, à dictione πτερόν quod est, ala, seu penna. Quod autem Græcè, ὄνυξ, dicitur, Latinis unguem propriè repræsentans, diuersum quid à pterygio, in ipso etiam oculo, præsefert. quod, communi adhùc nomine, ab Authore Definitionū Medicarum,[r] πύωσις quasi dicat Latinè, purulentia nūcupatur. Sic. n. inquit {πύωσις, ἢ ὄνυξ ἐστὶ συλλογὴ πύου, κατὰ τὸ μέλαν, μετὰ φλεγμονῆς, πρὸς τῇ ἴρειδι, παραπλησία ὄνυχι.} quod est. {purulentia, siue unguis est puris collectio, in nigro, cum phlegmone, secundùm iridē, ungui consimilis.} Atq; idipsum distinctiùs Aetius[s] ostendit. dùm {πύωσιν} commune nomen supponens, in duas species distinxit: uidelicet unguem, siue unguiculum, & hypopyon: sic porrò scribens {Quæ fiunt in ulceribus

πυώσεις

a lib. de morborū differentijs. c. 9. in fine. et. 14°. meth. c. 13.
b 10°. de usu partiū. 11. & 14. meth. c. 16. uersus fines amborū
c li. de. tu. præt. nat. cap. 21.
d uersus finem libri.
e lib 3. cap 22.
f lib. 7. cap. 61.
g lib 7. cap. 7. sect. 5ª.
h Ibidem. c. 62.
i 2°. Cont. c p°. litera R.
k 3ª. fen. 3ª. tr. 2. cap. 16.
l Vt. 9. Theor. c. 13. uersus finē.
m 5ª. Pract. c. 59
n 9ª. eiusdē. 24 & 5ª. 57°.
o p°. Theysir. tr 8. cap. 11.
p lib 2. cap. 17.
q 3ª. fen 3ª. tr. p°. c. 6. ante med. et rursùs. c. 12.
Tumor. 60.
Pterygion.
ὄνυξ.
Vnguis
r post mediū.
s lib. 7. c. 28.

„ πυώσεις hoc eſt, purulentiæ diuerſas obtinuerunt appellationes. Etenim ὀνύχια, hoc eſt, „ unguiculi dicuntur, quùm à profundiore ulcere pus defluens, & inter tunicas illapſum, & „ in circulo iridis figuratum, ſimilem ungui reſecto imaginem præſefert. Ampliore autem „ pure collecto, & dimidium nigri occupante, aut per totam corneam tunicam pellucente, ὑπόπυον εἶναι λέγομεν τὸν ὀφθαλμόν, hoc eſt, ſuppuratum eſſe oculum dicimus. } Quo autem pacto {ὑπόπυον,} per, o, in ſecunda ſyllaba, & , υ, in tertia, ab {ὑπώπιον} per, ω, in ſecunda ſyllaba, &, ι, in tertia. de quo alibi[t] ſeorſum Aetius etiam loquitur; prætactum iam alibi[u] fuit. { Fiunt autem hæc (ſubdit Aetius, intelligeq; hæc. ſ. unguiculus, & ſuppuratio.) „ etiã citra exulcerationem, dolore capitis, aut lippitudine prægreſſa. Contingunt etiam inflammatione præcedẽte: propter ampliorem humorum repletionem, diruptis quibuſdam uaſis, & ſanguine ex ipſis profuſo, ſuppurato. } Prætactam uerò ex Aetio differentiam, inter unguem, & hypopyon, ſiue ſuppurationem, à Paulo neglectam eſſe apparet: ſic ſcribente[x] „ {ὑπόπυος ὁ κερατοειδὴς, quod eſt, ſuppurata cornea membrana, interdùm euadit: aliquãdò „ quidem profundiùs, aliquandò autem in ſuperficie, Ita ut pus unguis figuram repræſentet. „ qua de cauſa paſſionem hãc ὄνυχα προσαγορεύουσι, hoc eſt, unguem appellant. } Ni ad propinquius, unguem: ad remotius uerò, ſuppurationem referre uolueris. Vt. ſ. quùm profundiùs purulentiã conſiſtat, hypopyon: quùm uerò in ſuperficie, unguis nuncupetur. At hæc nõ eadem cum Aetij differentia eſt. Arabum porrò interpretes diuerſis hunc affectum nominibus circumſcribunt. Etenim apud Principem[y] legimus, in uetuſtiore litera { de ſanie in ſiphac } in recentiore autem à Bellunenſi correcta { De ſanie ſub ſiphac corneæ. } Hali Abbas uerò nõnunq;[z] uocat, ſaniem poſt corneam. Vbi Aetij diſtinctionem celebrat: ſic dicens { ſa„ nies poſt corneam fit, aut ex ulcere, aut ex cephalea, aut ex ophthalmia. Et quædam quidem „ locum occupat paucum corneæ, & in figura ungulæ ſimilis eſt. quædam autem locum plu„ rimum. quæ & prima peior eſt. } Nonnunq;[a] uerò ſaniem in cornea. & aliquando,[b] ſaniem quæ eſt ſub cornea, ipſe, uel eius potiùs interpres (ut alibi ſæpenumerò admonuimus) appellat: Albucaſiſq;[c] demùm proprio idiomate { alcomnati } uocat. Medici oculary à Galeno[d] priùs, Pauloq;[e] deinceps relatam curationẽ obſeruans. At hæc obiter de propriè dicto, apud Græcos etiam, ungue oculorum dicta ſint. Ad eorum ergo pterygion reuertamur: quod hic intendebamus, quodq; Celſus in æquiuocationem (ut patet) elapſus, unguem Latinè appellat.[f] quùm. ſ. in oculis eſt. In digitorum enim extremitatibus, eorumq; unguibus, Græco duntaxat nomine contentus eſt, πτερύγιον, illorum more, nũcupans.[g] Tutius ergo eſt, unà cum Plinio, Græca ſemper dictione uti: ac diſtinctionis gratia, uel { digitorũ } aut { unguium } uel { oculorum } dictiones adiungere. Plinius enim aduertens fortaſsè unguem nõ eſſe proprium nomen, idem Latinis, quod Græcis pterygion repræſentans: priſcam Græcorum reſeruaſſe nomenclaturam uoluit. Semper igitur πτερύγιον, Græcorum ritu, nominat, ſiue in oculis, ſiue in digitis, aut alia quauis parte fuerit: Ad remouendam tamẽ æquiuocationis confuſionem { pterygia digitorum } ſæpenumerò[h] profert, uel { quæ in digitis naſcuntur pterygia[i] } uel { unguium pterygia[k] } Quanq; aliquando ſimpliciter abſq; ulla additione pterygia proferens,[l] eadem intelligere uidetur. Præſertim quotiès unguium, aut digitorum affectibus alijs connumerat.[m] Vt ſecundùm ſubiectam (ut dicitur) materiam uerba intelligantur. Quemadmodum aliquandò alicui ex oculorum paſſionibus adiungens,[n] eam, quæ in oculis

t lib.8.cap.2.
u ſuprà fo.111.
x lib.3.cap.22. ſec.24.
y 3ª. fen. 3ª. tr. 2º.cap.10.
z 9.Theor.c.13 ante mediũ.
a Vt.5. Pract. cap.43.
b ut.9º.eiuſdẽ cap.27.
c lib.2º.cap.22.
d 14.meth.cap. ultimo.
e lib.6. cap.20.
f libro.7º.ca.7. ſect.4.
g lib.6.c.ultº.
h Vt lib.23. ca. pº.=34ª.15.=28ª 12.=30ª.12=24ª ultimo.= et ſæpè.
i ut lib 30.c.12.
k ut lib.24.c.19
l ut lib.20.c.22. de Marrubio.
m Vt. 23ª. 9º.= et.24ª. 4. ubi cũ paronychijs. & 24ª.12.= et.35ª. 15.circa finẽ. ubi cum pernionibus adnumerat.
n Vt lib.23.c. 6. & 32ª. 7. poſt principia.

oculis gignitur, pinnulam insinuasse apparet. Fieri autem & in oculis etiam, nedum in digitis, unguibus ue, quinimmò in toto corpore pterygia Plinius idem alicubi significat, sic dicẽs.[o] {Item oculorũ remedijs: & ad excrescentes ibi carnes, totiusq; corporis pterygia: sed in oculis peculiariter. etc.} Ex quibus quidem uerbis, & in alijs etiam corporis partibus, ab oculis & digitis, fieri pterygion insinuat. Manuum nanq; ac pedum digiti, una cum oculis, totum dici corpus nequeunt. Fortassis autem (quod potius reputo) totius corporis pterygia protulit, hoc est, in quauis corporis parte fiant, intelligens: ubi nihilominus huiusce modi affectus generari, ac pterygia propriè à ueteribus nominari consueuerunt. Itaq; pterygion æquiuocum nomen est, oculi, atq; digitorum affectus præseferens. Celsus autem nominis æquiuocationẽ adauxit. Cùm Latinè unguem nominarit, unguis uerò alterum in oculis iam iam declaratum affectum referat. Quòd si uel ipse, uel quisquis ante ipsum huiusmodi nominis impositor fuerit, unguem eiusmodi (ut uidebimus) neruea m in oculo carneam'ue excrescentiam idcircò nominarit: quoniam si humani unguis instar, à propria radice, digiti extremum uersus in latum procedentis, hæc uel ab angulis, uel à superiore, inferiore'ue adnatæ regione, uersus iridem, ipsamq; pupillam dilatando progreditur: Qua etiam similitudine, rosarum ungues, earum infimas, albasq; partes nominare ueteres consueuerunt: Nihilominùs tamen diuersa similitudinis ratione, sub cornea existens purulentia nonnunq; (ueluti prædictum est) unguis nuncupata est: uidelicet quoniam dissecto unguis nigro, non toti ungui assimilatur. Porrò Celsum æmulati sunt omnes ferè Barbarorum interpretes. Quanq; hi non unguem, sed ungulam uocarunt, unguem ab ungula distinguere negligentes. Quemadmodum apud Serapionem,[p] Razem,[q] Auicennam,[r] Hali Abbatem,[s] Mesuem,[t] & Albucasim[u] quoq; patere potest. SED omissa nominis disquisitione, rem ipsam ex propria definitione uestigemus. Inquit enim Galenus[x] de oculorum pterygio loquens, in libro, quem nunc obiter enarrandũ assumpsimus: de tumoribus inq; præter naturã {τὰ δὲ πτερύγια βλαστήματα ἐστὶ τοῦ ἐπιπεφυκότος ἔξωθεν ὑμένος τοῖς ὀφθαλμοῖς, ὃς ἀπὸ τοῦ περιοστίου καταφερόμενος, ἐπὶ τὴν στεφάνην ἀφικνεῖται} quod est {pterygia uerò germina sunt membranæ exteriùs oculis adnatæ, quæ à membrana periostio. q. d. cicumossali dicta pericranio'ue delata, ad coronam peruenit.} Nonnulli enim coronam, Alij uerò Irin uocant (Galeno teste[y]) locum ubi committuntur inter se tunicæ uniuersæ. unde oculi nigrũ apparet. Galenus ergò βλαστήματα, hoc est, germina, siue excrescẽtias esse ait. An uerò neruea, uel carnea huiusmodi germina sint, minimè determinat. quanq; huius esse generis alibi[z] iam insinuat, non esse substantiæ ratione, quemadmodum atheromata, & meliceris, naturæ alienũ pterygion definiens. Secùs quidem ac ὑπόπυον, quod, ueluti et χαλάζιον, toto genere alienum pronuntiauit. Definitionũ Author[a] imperfectissimam huius morbi definitionem assignauit. In quã nil de adnata membrana, nec de principio, aut fine, uel etiam causa meminit. dicens {pterygion pinnula'ue (sic n. interpres uertit) corporis excrescẽtia est, corneæ adhærescens.} Introductorius uerò Medicorum liber[b] membranulam esse tenuem hanc progerminationem exprimit, eius causam declarans, ulcus uidelicet ipsum. Præter hæc demum, et principium, & finem expullulationis manifestat: ab angulo, atq; oculi albo exordiri quousq; ad nigrum, uerticemq; oculi peruenerit, ostendens, his uerbis {pterygion autem (unguem interpres uertit) appellant, ubi plurimùm exulcerato, carneq; oppleto ipsius oculi albo, membrana tenuis, & neruosa oculum

lum

o lib. 31. cap. 9. post prin^m.

p 2. Breu cap. 3.
q 2. Cont c. p^o. et 2°. litera. E. 9^a. ad Mansorem, 21 et lib. Diuis. c. 25.
r 3^a 3^i. tr. 2. c. 22
s 9. Theor c. 13. 5^i. Pract 40. et. 9 Pract 25.
t Sect 3. sum. 5. cap. 9.
u lib 2. cap 16.
x De tum. præt. nat cap 21.
y 14. meth. cap. ultimo & . 10. de usu partiũ. cap. 2. circa finem.
z 14. meth. cap. ultimo.
a Post medium.
b cap. 15. ante med^m. et uide lib. facile acquisibilibus ad Solonem i parte, quæ Græcè non inuenitur. sec. 11. ubi etiã de ungue, siue ungula oculorum.

lum percurret, ab aliquo angulorum exorſa,quouſq; nigrum, uerticemq; tetigerit}. Celſus quoq;,[c] ac Paulus[d] eandem comprobant definitionem: diſtinctiùs interim originis, atq; ultimi termini locum declarantes. Quoniam ſcilicet ſæpiùs à narium parte, maiori'ue angulo. interdùm uerò,ac rariùs à temporum parte, minori'ue angulo naſcitur. nec ſolùm ad pupillam aliquandò peruenit,eiq; officit (ueluti Celſus ait) uerùm clariùs adhùc Paulus addit: quòd ultra modum adaucta, progrediensq; totam pupillam contegit. ut omnimoda inde uiſus priuatio fiat. Nec uiſionis modò nocumentum inducere: uerùm etiam oculi motum,bulbi cõtractione,impedire Paulus adiunxit.[e] Intelligere autem bulbi nomine totùm oculum(perindè ac in diſſectionibus uniuerſum à cranio,ad publicam oſtenſionem,abſcindere conſueuimus) cuiuis patere arbitror.Cùm alibi [f] etiam hoc nomine uſus fuerit. Quoniã ſcilicet terrenis bulbis omninò perſimilis eſt. Aetius [g] autem non membraneam tantũmodò, nerueamq; excreſcentiam eſſe pterygion definiuit,ſed carneam quoq; nonnunq̃; eſſe: atq; alias etiam, præter ulcus ab Introductorio expreſſum, generationis cauſas exprimit, ſcabrã ſcilicet lippitudinem,aut aſſiduas fluxiones.& non ab angulis modò: ſed ſupernè etiam, atq; infernè: q̃uis rariſſimè,poſſe tamẽ aliquandò,admittit. Dixit enim (ut ex ipſo met cuncta colligamus) {pterygion dicitur,qùm albũ in oculo ampliùs augeſcit,aut carne ſuperexcreſcit,ex ſcabra quadam lippitudine,aut aſſiduis fluxionibus.Incipit autem eius augmentum ſæpiùs quidem ab angulo magno appellato iuxta naſum. Rariùs autem à paruo. Et adhùc rariùs generatur à ſuperna,uel inferna palpebra.Extenditurq; uſq; ad nigrum. Quùm uerò maius factũ fuerit,etiam pupillam contingit, & uiſum impedit.} Itaq; cùm non ſolũ neruea,albaq;, ſed etiã carnea,nec non rubea huiuſmodi progerminatio fieri,& ab omni parte oriri queat. Propterea fortaſſis Galenus [h] excreſcentiã germen'ue ſimpliciter,et abſq; ulla de angulis mentione,pronuntiauit. Qua etiã de cauſa ἐπαμφοτερίζειν,hoc eſt,ambigua eſſe ſpecie,forma'ue, non ſecùs ac nimiùm extantes cicatrices,idem aliquandò ait.[a] Plures pterygiorum differentias Aetius[i] inſinuat. Serapioq;,[k] ac Razes,[l] et demùm ipſe Princeps[m] expreſſerũt.Quas quidem ubi opportunum fuerit,uberiùs enucleabimus. Albucaſis tandem uidetur aliam, pro chirurgo quidem opere,differentiam conſideraſſe.Sic enim inquit[n] {Scias quod ungula eſt ſecundùm duos modos,aut eſt neruoſa,& eſt ſimilis ſiphac duro ſubtili: aut eſt non neruoſa ſimilis humiditati congelatæ albæ.etc.} non intelligo per ſecundum genus,carneam: ſed eandem:quæ mollis adhùc,& in principio exiſtens, facillimè frangitur. Temporis autem progreſſu perſiccata membranæ formam lucratur,dureſcensq; neruea iam apparet. Haudquaq; tamen uerum eſſe fatebimur,quod ſubdit: utranq; ſcilicet ſpeciem nõ niſi à lachrymali, angulo'ue maiore incipere. Ni iuxta Medicorum conſuetudinem intellexerimus: hoc eſt, maxima ex parte ſic accidere determinantes. Frigidum & ſiccum,nec non melancholicum eſſe huiuſmodi tumorem,præcipueq; nerueum dicimus. Carneus enim ad ſanguineum potiùs admiſta tamen,uel pituita,uel atrabilario ſucco,uel utroq;,ac inde ad calidum uergere pronuntiandus eſt. Quemadmodum ὄνυξ, id eſt, unguis iam iam declaratus & ſanguineus, & calidus,putredinali etiam calore, determinandus uenit. QVONIAM uerò pterygion æquiuocum eſſe nomẽ prædiximus, & ultra præſcriptum oculi affectum, in digitorũ extremitatibus,unguibus'ue,alium quoq; tumorem ſignificare: Idcircò & hunc etiam tumorem obiter,ac paucis,quoad fieri poterit,enucleare operæpretiũ fore diximus. { Eſt ergo (Paulo definiente[o]

c lib. 7.c.7.ſec. 4.in principio.
d lib.3.c.22 ſec. 27.=&.6.18.
e lib.6 cap.18.
Bulbus oculi quid.
f Ibidẽ.c.8.=& 3'.22.ſec.36. ubi de ſtrabiſmo loquitur.
g lib.7.cap.58.
h de tum. præt. cap.21.
a 14 meth. cap. 13 poſt medium.
i lib.7.cap.58.
k 2 Breu.cap 3.
l 2.Cont.cap.p°. et.2.litera. E
m 3a ſen.3'.tr.2 cap.22.
n lib.2.cap.16.
Cõtra Albucaſim.
Pterygion digitorum.

o lib. 3. cap. 81. & 6. 85.

definiente o) pterygion carnis incrementum, aliquam unguis partem operiens, ex reduuia, aut alia huiusmodi causa proueniens. Fit autem in pedis, manusq; potissimùm pollicibus. At in pedibus quidem, magna ex parte ex offensione. In manibus autem, ex neglecta reduuia, inflammata, & in pus mutata.} Hæc pterygij digitorum definitio à Paulo posita est. Qui quidem, si exquisitiùs intelligatur, duplex id esse insinuat. Alterum quidem, quod mite est: carnisq; incrementum in unguis angulo natum, quod ipsius deinceps unguis, à quo cum inflammatione, ac dolore pungitur, aliquam portionem cooperit: ex suppurante nihilominùs paronychia generationem recipiens. Atq; idipsum definitum iam est. Alterum uero pterygion esse innuit Paulus malignum, quod est, secundùm genus, νομὴ, hoc est, depascens, serpensq; putredo (prout anteà p dictionem hanc me declarasse recolo) neq; subsidens, nisi comburatur, Quin si negligatur, digitum corrumpens. Etenim pus ex neglecta reduuia, retentum, quùm inueterauerit, unguis radicem excedit, ipsumq; corrumpit, ac totum subinde abolet. Magnaq; ex parte mediam eius portionem plurimùm consumit: Iuxta unguis autem radices ipsas, nõnihil putredinis expers relinquit (legẽdum nanq; ἀδιάσηπτον, cuiuis peregrina mente perpendenti liquet) Quandoq; totam radicem à rosione immunem omittit. Est quùm & os corrũpat, odor ædatur grauis, digitus per summa dilatetur, magisq; liuidus appareat.} Hæc ad uerbum ex Paulo transumpta sunt. Vbi dictionem {διάσηπτον} quod est {putridum} correximus {ἀδιάσηπτον} hoc est {non putridum, seu putredinis expers} Res enim ipsa ostendit. Quoniam scilicet pus in reduuia retentum, uel totum unguem corrumpit, aboletq; ipsius radice penitùs excesa, putridaq; priùs reddita. uel mediam eius partem (id quod magna ex parte contingit) plurimùm consumit: Iuxta radices autem nonnihil imputridum, ac per hoc minimè corrosum relinquit (putredo enim corrosionem præcedit) quasi dicat, tametsi radicem putredo attingat: Nihilominùs tamen haud totam, uelut in prædicta, radicem putrefacit, exeditq;: sed aliquam partem eius intactam, imputridamq; relinquit. Quinimmò, ut tertio deinceps loco subiunxit) totam aliquando radicem à rosione immunẽ omittit. Quartoq; demùm addit, interdùm os corrumpere, ut odor ædatur grauis. etc. Atq; idipsum antiquus Pauli codex, quem Hali Abbas legisse uidetur, confirmare potest. Sic enim Hali Abbas, Pauli (ut liquet) uerba transcribens. de tafete, hoc est, ut interpres uertit, ungue super unguem existente, ait q {Sanies autem, cùm diuturnior perstiterit, unguis corrodit radicem, & corrũpit. Et nonnunq; unguem totum, sæpiusq; unguis mediũ corrũpit, plurima corruptione (id. n. est quod Græcè dicitur {πάνυ} nosq; traduximus {plurimùm}) & in radicibus pars remanet quædam non putrida.} uides igitur quomodo negatiuè Hali Abbas protulit. Nec obstat si tertium diuisionis membrum postergans, ad quartum pertransiuit. dicens {Nonnunq; autem similiter & os corrumpitur, & odor exhalat putridus. etc.} Quoniam ibi quæ manus opificio indigent, prosequi intendens: quæ peiora sunt, chirurgiaq; indigent, enarrare agressus est. Vocat autem Arabicè, tafete, quod est (ut opinor) corruptum Græcum nomen {pterygion.} Vnguis uerò ab interprete, siue fortassis ab ipsomet Hali Abbate dictus est super ungue, non quia nouus unguis super ungue renatus sit (q̃q; aliquãdo nouus sub ungue emergit) uerùm quia noua caro, uel unguis, uel alæ seu pẽnulæ figuram repræsentans super antiquo ungue gignitur. Ex dahasa fieri huiusmodi morbum Author idem Arabs ait, hoc est, ex alio affectu, qui à Græcis {παρωνυχία} dicitur, à Latinis autem {Reduuia}, & à quibusdam

Pterygion unguium. 2x.

p fo. 119.

Pauli locus.

q 9. pract. c. 66.

Tafete.

Dahasa.

busdam

busdam rediuia à nonnullis (uti Hermolaus, ex Festo ait [a]) reluuium: cùm circa ungues cutis resoluatur. quia reluere est resoluere. à Barbarolatinis uerò (corrupta Græca dictione paronychia,) pannaritium nominatur, abscessu quidem ad radices unguium (uti Paulus [r] etiã definiuit) coeũte. Sic enim & alibi [s] quoq; Hali Abbas {dahasa} definiuit. Princeps uerò Arabum, [t] sub pãnaritij nomine non ipsam tatùmmodò paronychiam, reduuiam'ue, sed pterygion quoq;, pinnulam'ue unguium comprehendisse uidetur. Ita etiam Albucasis. [u] Abenzoar [x] autem quanuis in eodem capite de utroq; morbo, reduuia. s. ac pterygio loquatur: Reduuiam tamen proprio idiomate {doggam} interpresq; pannaritium nuncupat: prædictum uerò pterygion {ægritudinem spinæ} appellat. Plinius digitorum, aut unguium pterygium sæpè nominasse inuentus est. [y] quemadmodum à nobis prætactum iam est. Eiusmodi uerò affectus originem aliquandò, [z] Græcorum nomine, paronychiam: aliquandò [a] autem Latinè reduuiam idem Author nuncupauit. Marcellus autem Romanus, [b] Theodorusq; Priscianus [c] Græco nomine usi sunt, paronychiam uocantes. Sicq; deinceps alij, uel paronychiam, uel reduuiam, aut utroq; nomine, diuersis in locis, usi nominarunt. De hoc igitur in unguium radice facto „ abscessu intelligebat eloquentiæ parens Cicero: quùm ait [d] {intelligo me ante tempus Iudi„ ces hæc scrutari, & propemodùm errare. Qui cùm capiti sexti Roscij mederi debeam, re„ duuiam curem.} Quanq; Placidus quidam Grammaticus reduuias etiam pro serpentiũ exuuijs intelligit. Græci (uti prædictũ est) παρονυχίαν uocant, nõ modò præscriptũ abscessum: at herbam quoq; huiusmodi affectui proficuam ab effectu sic nominatam (Galeni [e] etiam ex Dioscoride [f] sententia) intelligentes. Aetius [g] tam pterygia, q; paronychias tanq; perse nota, absq; ulla definitione, curat. Celsus [h] autẽ obscuro quodam modo pterygiũ definit, nulla interim facta de paronychijs reduuijs'ue mentione. Sic.n. dicit {In ijsdem (.s. ueteribus di„ gitorũ ulceribus) recedere ab ungue caruncula cum magno dolore consueuit. πτερύγιον Græci appellant.} In quibus quidem Celsi uerbis aduertendum est, definitionem hanc non esse à Celso intentam: Quòd. s. pterygion sit caruncula ab ungue recedens. Haud.n. recedit huiusmodi caruncula: sed ipsius unguis particulam cooperit. Ni recedere ab ungue, hoc est ab unguium terminis ac meta intellexerimus. Celsus igitur (mea sententia) pterygij definitionem ut uulgo etiam notam præsupponẽs, (quoniã uidelicet carnis incrementũ ex suppurata, nec non ulcerata reduuia proueniens, unguemq; cooperiens pterygion est) eius remotionem docere intendit. Vbi non quemadmodum alia & quidem uetera digitorum ulcera cõmodissimè curari lycio, uel myrrha cocta, adiecto utrilibet uino, prædixerat: Sic etiam ubi carunculæ circa unguem generatio facta sit, quod Græci pterygion uocant, recedere ab ungue carunculam posse opinatus est. Haud.n. commodè recedere, segregariq;, aut absumi, sed cũ magno dolore consueuit. siue medicamẽtis eam consumere intenderimus, siue tandem ferro excidere agrediamur. In inflãmatorũ, ac maxima ex parte sanguineorum tumorũ catalogo reponendas esse paronychias, succedentiaq; pterygia, luce clarius est. Sed hæc obiter ac per transennã de paronychijs, digitorumq; pterygijs intantũ dicta nũc sint. Ad oculorũ ergo pterygion pinnulam'ue, à Celso unguem, à Barbarolatinis ungulã nominatam reuertamur.

ETENIM Arabes aliũ quẽdã in oculo affectũ pterygio proximũ, ac natura persimilẽ declarãt, seorsũq; curant. Quẽ proprio idiomate sebel, siue schebel, aut scebel, et zebel, et sibila, nũcupãt. Quẽ qdẽ nisi ad pterygiõ reduxerimus, à Græcis ignotũ esse determinãdũ. At ip-

AA sum

a In cast. Plinij lib.22. cap. 9. in fine.
Paronychia quid.
r lib.3.cap.81.i principio.
s 8. Theo c.18.i fine et.4. Pract. cap.17.
Doggam.
Aegritudo spinæ.
t 7a. fen. 4. tr. 4o. c.8 & 9.
u lib.2.cap 91.
x 2. Theysir tr.7.cap.ult.
y Locis ubi supra fo.285.
z Vt lib.21.cap. 20. 22. 25. in prologo.23. & cap.4.& 9. eius dẽ. 24. 4. et.19. 28. 8. 34. 15. & sæpe.
a Vt 29. 2. 30. 12. & alibi.
b de Med ca.18.
c lib. p. ad Timotheũ cap.30.
d Oratione. 2a. pro sexto Roscio Amerino uersus finem
e 8. Simplicium Medic.cap.39.
f lib.4 .cap. 52.
g libro.14.cap. 74.75.
h lib.6.ca.ult.
Sebel.
Schebel.
Scebel.
Zebel.
Sibila.

fum ex Arabũ definitionibus cognoſcere aggrediamur. Inquit ergo Princeps[i] *(cuius de hoc uberiuſ loquentis definitioni plurium quoq; Arabum ſiue Priorũ, ſiue Poſteriorũ ſententiæ cõgruũt. Vt Razis,*[k] *et eorũ, qui ab ipſo citantur. Itẽq; Hali Abbatis,*[l] *Meſuæ,*[m] *atq; etiã Albucaſis*[n]*) ſebel eſt panniculus accidens oculo, ex inflatione uenarũ eius apparentium in ſuperficie coniunctiuæ, & corneæ: & texitur quiddam in eo, quod eſt inter eas, ſicut fumus. Et eius quidem cauſa eſt repletio illarum uenarum.} huiuſmodi uerò cauſam duntaxat expreſſiſſe, ac ſatis quidem diminutè, Serapioni*[o] *placuit { aut à materijs currentibus ad eum per uiam panniculi exterioris, aut per uiam panniculi intrinſeci, propter repletionem capitis, & debilitatem oculi.} Panniculum Princeps uocat. quia ſcilicet ſimilitudo quædam panniculi (ut Razes*[p] *ait) exiſtit. Adeò ut ipſe met uel panniculum nigrum apparentem ſicut fumum, uel ex Habdela Authore filio ychiæ, ſicut pelliculã fumi nominet.*[q] *Arabibus enim ſebel tunicam, ſeu panniculum ſignificare nonnulli aiunt. Nonnunq; uerò tam Razes,*[r] *quàm Meſuas,*[s] *telæ araneæ aſſimilarunt: præſertimq; (ut Meſuas ait) ubi diuturna, & craſſior ob temporis longitudinem reddita eſt. tunc autem omninò uiſionem prohibet: ſiquidem ſuper tota pupilla facta ſit. uel uſq; adeò ſaltem illi officit, quouſq; partem pupillæ operuerit. Subdit uerò Princeps*[t] *{ Quandoq; accidunt ex ſebel pruritus, & lachrymæ, & panniculus } ſecundùm plurimũ (ait Serapio*[u]*) pruritus, & materia, hoc eſt, lachrymæ cum eo ſunt. Idemq; ſentire uidetur ex propria priùs, ac deinceps ex Ioannicij ſententia Razes.*[x] *Qui rubedinem in proximis uenulis adiungens, cùm hæc adſunt, pergulam uocari uoluit. { Et nocumentum accidit (ſubdit Princeps*[y]*) ex lumine ſolis, & lumine candelæ. } ut non tantùm ſolis, ac lucernæ lumen, ſed quaſlibet etiam res in lumine poſitas uidere abhorreant. quemadmodum ab ipſo etiam Raze præſcriptum iam eſt.*[z] *{ Quandoq; autem accidit (Principe docente)*[a] *oculo patienti ſebel, ut fiat minor, & minoretur corpus pupillæ eius. Et ſebel quidem eſt ex ægritudinibus, quæ hæreditantur, & permutatur de uno ad alium. } Quam ſententiam Iudei priùs fuiſſe Razes*[b] *teſtis eſt. ſic dicens { Dixit Iudeus ſchebel accidit in regionibus humidis facientibus multam ophthalmiam: & reuertitur, & eſt hæreditaria.} Verùm enimuerò è prædictorum Arabum ſententijs, uenarum in adnata, & cornea, tunicis exiſtentium immodicam eſſe repletionem huiuſmodi affectum elicitur. E qua uenarum plenitudine reſudans aliqua glutinoſioris ſanguinis portio, atq; in exterioribus tunicæ partibus tenaciter inhæreſcens uenam uenæ contexit. Adeò ut alterius nouæ membranulæ formam repræſentet. Quocircà in hoc ab ophthalmia, nec non perturbatione (quam Græci ταραξιν uocant) huiuſmodi affectus differt. Quoniam in illis quidem morbis nil intermedium uenulas contexens, contingensq;, uelut in hoc, apparet. Verùm enimuerò et hic ambiguitas minimè profectò negligẽda occurrit. Ar. ſ. uenæ, quæ in præſcripto morbo tumẽtes apparẽt, naturales uenæ, atq; arteriæ ſint, præter modum craſſiore ſanguine repletæ. (quemadmodum præallegati Authores inſinuarũt:) An potiùs nouæ ſint, et præternaturaliter genitæ. Perindè ac Abẽzoar, eiusq; ſectator Auerrhoes, definiunt? Inqt. n. Abenzoar.*[c] *{ Et etiã hæc ægritudo in coniunctiua euenire reperitur multotiès. Et eſt quædam contextura rubea, facta in ſuperficie coniunctiuæ, ſeu albedinis oculorum. Et nominãtur in Arabico uenæ altheben. Et non ſunt uenæ procedentes ab hepate, nec arteriæ à corde uenientes: ſed uenis aſſimilantur, quæ inuolutæ ſunt, & contextæ ſupra albedinem*

i 3ª. fen. 3ª. tr. 3° cap. 19.
k 2°. Cont. ca. 2. litera. DD. & 9ª. ad Manſorẽ. cap. 18. & libro Diuiſ. cap. 23.
l 9. Theor. c. 13 & 5ª. Practicæ cap. 38.
m De ægritud. oculorum cap. 7.
n lib. 2. cap. 18.
o 2. Breu. c. 19.
p 9ª. ad Manſo. 19. & 2°. Cont. cap. 2. DD.
q Ibidẽ. ſ. 2. Cõt.
r lib. Diuiſ. 23.
s Vbi ſuprà.
t Vbi ſuprà ſtatim.
u Vbi ſuprà.
x 2°. Cont. cap. 2°. DD.
y Vbi ſuprà.
Pergula.
z 2. Cont. cap. 2. DD.
a Vbi ſuprà.
b 2°. Cont.
Quomodo Sebel ab ophthalmia & taraxi differt.
Dubium.
c 9°. Theyſir. 8. cap 28.
Venæ altheben.

dinem. Et aliquandò intantùm extenduntur. quòd nigrum cooperire reperiuntur. Abenzoaris uerò sententiam comprobasse Auerrhoes [d] uidetur: Cùm inquit. {Zebel est quædã textura uenarum innaturalium, super coniunctiuam oculi facta.} Sic igitur difformes hi doctores à præcedentibus apparent. Nos autem inter eos concilium id dari posse asserimus. Quoniam scilicet tam uenæ, q̃ arteriæ naturales ibi existentes mirum in modũ crassiori sanguine replentur. Dein uerò ex resudante paulatim è uasis glutinoso sanguine in primis iuxta illas uenas, & arterias quædam exteriùs lineæ: ac tanq̃ nouæ uenæ, & arteriæ depinguntur. nõ quidem quòd ueræ uenæ, aut arteriæ sint: sed cùm rubeæ lineæ supra uenas iam arteriasq; exteriùs emineant, illarum penitùs uel gyros, uel rectitudinem conseruantes, earũ quoq; effigiem minùs exquisitè intuentibus repræsentant. Quoniam uerò huiusmodi lineæ præter naturam genitæ in exterioribus tunicarum partibus, resudante interim omni ex parte priori succo, extendi utrinq; ac intantùm dilatari consueuerunt: donec inuicem omnes coniungantur, ac uelut quandam telam contexant: Idcircò uerum iam est quod priores dixerunt. ex uenarum scilicet, ac arteriarum naturalium immodica plenitudine huiusmodi affectum generari. Verum quoq; iam esse liquet, quod posteriùs adducti protulerunt. uidelicet exteriores uenas, ex quarum textura talis tunica, panniculus'ue sebel nuncupatus gignitur, naturales non esse, at nuper ex morbo in exterioribus tunicarum partibus expullulantes. Quibus tandem omnibus exactè perpensis, ad alium tumorem à Græcis definitum reduci posse non uidetur, quàm ad pterygion. A quo non nisi minoris ratione differre apparet. Vltra quòd pterygion ab angulis, præsertimq; maiori frequentiùs emergit. Sebel autem ab extremis, siue angulis, siue superioribus inferioribus'ue regionibus expullulare determinasse inuenimus neminem: quasi circa medium indifferenter expullulet. Nos igitur eiusdem esse generis cum pterygio sebel determinantes, maioris tantùm, minorisq; ratione distantia: sub pterygij definitione, ac tùm medicamentis, tùm chirurgia facta curatione à Græcis intellecta esse decernimus. Idipsum intereà pernotantes. quoniam ab angulis emergens ungula, à superioribus uerò, inferioribusq;, sebel à Barbaris nuncupabitur. Plus enim humoris ab angulis, præsertimq; maiore suscipiens fortior, duriorq; tunica fieri solet. Supernè autem uel infernè minùs nutrita, imbecillior, graciliorq;, & mollior fuerit. Inter calidos ab initio, sanguineosq;, q̃ q̃ pituitæ nonnihil admistum est, tumores cõnumerandus huiusmodi affectus, sebel dictus uenit. Cùm uerò genita iam tunicula est, assiccatis iam extrà effluẽtibus humiditatibus: ad frigidos, melancholicosq; cum pterygio reducendus est.

> d 2ª parte canticorũ. cõm. 87.
>
> Solutio.
>
> Sebel ad pterygion reducendum.

SED ultimum contemplari tumorem, occasio præceps accelerat. Cùm omniũ sanctorum cõmune festum propè iam sit. A quo statim ordinariè, publiceq; aphorismos interpretari, uel stimulãtibus discipulis cogimur. Est ergo hic tumor, quod à Græcis σταφύλωμα nuncupatur, Latinè à recentioribus uuatio dici solet. Quod etiam nomen (Galeno [e] teste) à similitudine sumptum est: Cùm uuæ acino quippiam simile extra corneã tunicam promineat. Pro cuius quidem exquisitiore notitia, corneæ priùs ulcera, plyctænasq; declarabimus. Quibus intellectis, longè faciliùs et staphylomata, & reliquos eiusdem cum staphylomate generis affectus enucleabimus. Idipsum nihilominùs præ cæteris adnotantes. Quoniam ex tunicis oculorũ proprijs, ea sola uniuersum undiq;, absq. ulla intercapedine, oculi orbem circuit: quæ à cornu, quod Græci κέρας uocant, apud eosdem κερατοειδὴς, Latinè autem cornea nuncupatur. Cuius quidẽ cũ cornu

> Tumor. 61.
> Staphyloma.
>
> e 2. meth. cap. 2.

similitudo non in luciditate modò, qua illud etiam superat, uerùm & substantia quoq; (est enim cornu instar dura) ac demùm in eiusdem substantiæ structura consistit. Etenim uelut cornu in laminas diuidi, ac desquamari (Galeno docēte) [f] potest: Ita etiam hæc tunica, non secùs radi, disiungiq; ualet, q; si ex laminis aliquot, seu squamis inuicem compactis constitueretur. In his ergo tribus similitudinis ratio, (unde nominis impositio facta est) consideratur. Nō tamē quò ad uniuersum tunicæ orbē huiusmodi cū cornu similitudines sunt: uerū in anteriori dūtaxat sede, qua scilicet oculi nigrum siue iris consistit. Alij enim irim, aliqui uerò στεφάνην hoc est, coronam (Galeni testimonio) [g] nominant. In alijs uerò partibus crassa quidem, & dura est. qua de re à nōnullis Græcè σκληρότης, quasi dicat Latinè durities, siue dura nuncupatur, & è Barbarolatinis omnibus sclirotica tunica. Haud tamen ea substantiæ duritie, figura'ue, aut forma cornu substantiam repræsentante. Sed neq; pellucida: uerùm, duræ cerebri membranæ instar, opaca. & quæ tandem in squamas appositè deradi non potest. Siue autem unam eandemq; membranam esse, quæ anteriùs quidem tenuior, at densior, & pellucida, nec non desquamabilis est, posteriùs uerò grossior, minusq; densa, & interim opaca, & in squamas minimè diuisibilis est: siue pro duabus, unà cum Barbarolatinis, accepisse malueris: nihili profectò faciemus. præsertim quò ad præsens institutum refert. Quod autem longè maioris momenti, & præsenti quidem intentioni proficuum fore cognouimus, est. Quoniam scilicet mēbrana hæc (Aetio, [h] atq; Arabum Principe [i] docentibus) in quatuor tunicas, lamina'sue, seu squamas secerni, deradiq; potest. in medio quarum phlyctænas generari declarabimus. Postq; scilicet uueam nominatam, Græcè ῥαγοειδὴν tunicam contemplati fuerimus. Ex cuius quidem extra corneam procidentia, staphyloma nonnunq;, uel alios eiusdem generis affectus generari demonstrabimus. Velut enim à crassa cerebri membrana, quam Barbari duram matrem appellant, dura, crassiorq; oculorum tunica, ad iridis usq; circulum, indeq; cornea uocata originem sumpsit: Ita & à tenuiori eiusdem cerebri menynge, quam Barbari quoq; piam matrem nuncupant, alia membranarum oculi principium sumpsit. Quæ ad iridis etiam coronæ'ue circulum usq; χοροειδὴς (eiusdem cerebri membranæ, à qua orta est, nomine) uocatur. Non ea tantùm de causa, quoniam ex illa sic nuncupata hæc originē ceperit: sed quoniam uelut χορίον, siue (ut alij scribunt) χωρίον, Latinè secunda, & secundæ, uel secundina, seu loculi, nuncupatum fœtus inuolucrum, uasorum omnium, quibus embrio nutritur, fulcrum quoddam, ac delatorium est: Ita quidem tenuior cerebri menynx in uarios etiam eius anfractus descendens, uasa pro illius nutritione deducit: suffulcitq;. Nec secùs huiusmodi oculorum, è prædicta cerebri membrana deducta tunica uenarum, arteriarumq; omnium oculi suffulcimentum, atq; deductorium est. ῥαγοειδὴς uerò, quod est, uuea deinceps, uel (ut sic dixerimus) acinoformis tunica nuncupatur: ob pupillæ foramen. Cùm uuæ fructus corio rotundo, perforatoq; in loco, unde pedunculus enascebatur, expressa interim carnea, medullosaq; uuæ substātia, similis sit. E qua rusùs choriformi tunica, in coronæ, iridis'ue circulo, alia quæ crystallinū anteriùs obtegit, ἀραχνοειδὴς, hoc est, aranearum telæ persimilis tunicula dicta oboritur, siue igitur has (ut Barbarolatinorum plurimi obseruāt) pro tribus oculi tunicis, siue (quod rectius est) pro una, eademq;, uarijs tamen, iuxta diuersas partes noībus appellata, sumpsisse malueris: idipsum quoq; flocci facimus. Modò rerū differētias ritè, atq; exquisitissimè pernouerimus. Quicunq;.n. has, tres esse crediderūt, durā uerò, et corneā

[f] 10'. de usu partium cap. 3°.

[g] 14. meth. cap. ult°. et 10'. de usu partiū. c. 2. ī fine.

[h] 7'. lib. cap. 29.

[i] 3ª. fen. 3'. tr. p°. cap. p°. & tr. 2°. cap. p°. & 6.

et corneam, duas, additis deinde reliquis duabus: intima.s. quæ ἀμφιβληστροειδὴς, Latinè retiformis, corruptéq; à Barbaris retina dicitur, & omnium extima, quæ ἐπιπεφυκὼς, id est, adnata nominatur: septem esse oculorum tunicas retulerunt. Contrà uerò, qui has in unũ ueluti & præcedentes coniungunt, quatuor duntaxat posuerunt. Sed ne sub silentio quidẽ pertranseũdum est: quoniam aliqui sunt, ex Galeni [k] etiam uerbis, septem oculi tunicas colligentes, uiri me hercle tanq; perdeliri omninò deridẽdi. minimè aduertentes Galenũ haud septẽ oculorũ tunicas: At Iridis coronæ'ue septẽ circulos disqrere: qui.s. Iridi colligãtur, inseruntur'ue. Quorum primus quidẽ (si adamussim singula perlibraris, crystallini maximus circulus est: Secundus uerò uitrei supremus, atq; extremus circulus est: quorum uterq; ad iridem, communi quadam insertione, atq; plexu, cõmuniq; per arachnoidem facta ligatione, connectitur. Tertius extremus retiformis tunicæ circulus. Quartusq; ipsius choriformis. Et quintus ipsius duræ membranæ. Quibus accedit sextus quidam circulus, ex alia membrana insertus, quæ quidem ex musculorum eneruationibus, tendonibus'ue originem habuit. breuis tamen existens: quatenùs eiusmodi tendones inuicem coniunguntur, atq; ad iridis circulũ inferuntur. Sextam uerò tunicam nominasse Galenus inuenitur, ex ijs.s. quæ ad eiusmodi circulum inseruntur. Quinq; enim dicere tunicas possumus: qùm arachnoidem ab ipsa choroide secernimus. Haudquaq; tamen ob id inter oculorum proprias numeranda tunicas uenit. Cùm potiùs musculorum, eorumq; tendonum sit. Septimusq; demùm circulus, qui ad iridem inseritur ipsius est adnatæ: quam Græci etiam περιόστεον uocant. quoniam à membrana os capitis ambiente generationem suscepit. Qua de causa etiam à nonnullis, περικράνιον, appellatur. Hi ergo septem Iridis, hoc est Iridi iam inserti circuli sunt. Nec (ut quidã imperitè opinantur) septem uarij oculorum colores existunt. E quorum deindè [l] quinto circulo Galenus corneam appositè obortam esse declarauit. Sed enimuerò in prædictorum enarratione, iam obiter duos tetigimus oculorum humores: tametsi crassiores, ac lenti magis sunt, q; ut humores dici mereãtur. Quorum præcipuus, & uerè primum uisionis instrumentum, crystallinus, glacialis'ue est, alter uerò illius nutritioni ac tutelæ destinatus, uitreus est, quẽ potiùs, q; crystallinum glutinoso oui albo Celsus [m] comparasse debuerat. Quemadmodum contrà, ex illius uaria luce, & non ex uitrei coloribus, pupillæ colores apparere determinandum erat. Tertius tandẽ aqueus humor, ὑδατοειδὴς à Græcis nuncupatus, inuenitur, quoniã uerè humor hic est. à Celso tamen (ut uidetur) ignotus. ut qui ea parte, qua pupilla est, locũ esse uacuũ protulit. Sed hæc usq; adeò, de oculorũ tunicis, ueluti per trãsennã, hoc loco dictũ sit. Donec affectus distinctè possimus intelligere. In mẽbrana igitur cornea (præter eas, quæ in albo, et in palpebris fiunt), φλυκταίναι, et φλυκτίδες Græcè dictæ affectiones adnasci solent: Latinè (quemadmodũ aliàs [n] prædixisse recolo) bullæ, aut ampullæ, ac uesiculæ dici possunt. Quanq; nonnulli uidentes à Celso [o] sub pustularũ genere positas phlyctænas: generationis etiam nomine, phlyctænas, Latinè pustulas passim interpretantur. Nec sine cõfusionis occasione: præsertimq; in alijs corporis partibus. Cùm pustulæ nomẽclatura penès eos Latinos, q Celsum inseq conãtur, psydracia etiã, et exanthemata, nec nõ epinyctidas intelligi posse liqueat. In oculis aũt, et si genericũ adhùc nomẽ est: Determinatũ tamẽ à Celso [p] uidetur, pro phlyctænis. Qua de re minus malũ est in oculis, cũ Celso, pustulas nũcupare. Auicẽnæ aũt interpres (fortassisq; itidẽ Arabicus textus resonat) uesicas noĩat. [q] Hali Abbas [r] uerò

k lib.10. de usu partiũ cap 2.

Cõtra Carolũ Stephanũ

Septem Iridis circuli.

1°. 2°. 3°. 4°. 5°. 6°. 7°.

l Ibidẽ cap. 3.

Cõtra Celsũ.

m lib.7. cap.7° sec.13.

Cõtra Celsũ.

n Supra fo.183. & 184.

o lib.5. cap. 28, sec.14.

Cõtra multos Græcorũ interpres.

p libro.6. cap 6. sec.11.

q 3ª. fen. 3ª. tr. 2°. cap p°.

r 9. Theor. cap. 13. & 5ª. pract. cap. 42.

s p°.Theysir.tr. 8.cap.15.
t 2°.Cōtin.c.p°. litera. I.
u 9°.ad Māsorē cap.16.
x libro 6.cap.6. sec.11.
y Post mem.lib.
z cap. 15. circa principia.
a post medium.

atq; etiam Abenzoar,[s] pustulas habent. At Razes bothor nuncupat:[t] pustulæq; nonnunq;[u] nomine intellexisse uidetur. Hanc Paulus in oculorum affectibus omisit. Celsus definitionē reticuit, per se notam supponens. Qua supposita sat illi fuit ad curationem deuenire.[x] Definitionum uerò Author[y] communissimè, ac satis imperfectè definit, sic dicens { Phlyctis (sic enim Græcè ab eo dicitur, φλυκτὶς) est abscessio in oculi nigro, humiditatem cum inflammatione, ac defluxu continens } Introductorius autem Liber eodem priùs[z] nomine usus est scilicet { φλυκτὶς } deinceps uerò[a] definire uolens, phlyctænam appellat, sic uberiùs, & quidem clariùs dicens { phlyctænam uocant, ubi per exulcerationem, uel etiam sine hac, exterior corneæ tunicæ membrana tenuissima, & sublimis elata, intra se humiditatem collegerit. aut sub tunicæ spacio, crassior humiditas currens phlyctænam pariat. } Exactiùs ergo Introductorius, q; Definitionum Author definiuit: præcipueq; sub corneæ membrana phlyctænam fieri scribens. Nihilominùs tamen adhùc diminutus est, sub prima tantū corneæ membrana genitam esse proferens. Etenim (perindè ac Aetius,[b] Hali Abbas,[c] Auicēna,[d] et ipse etiam Abenzoar[e] dixerunt) sub aliis etiam squamis, corticibus'ue fieri phlyctænam contingit. Quarum omnium inditia sigillatim: ueluti & alias quoq; multas harum differētias enumerant. Quæ quidem, loco mox deindè proprio, cuncta, & uberrimè declarabimus. Nūc igitur ad reliqua pertranseamus. Itaq; sub silētio præteritis huiuscemodi phlyctænis. Paulus[f] quatuor ulcerum differentias, propriis nominibus insignitas definiuit. sic dicens { ulcerum in oculis genus quidem unum est: differentiæ uerò speciales plurimæ. Etenim in cornea cauū, angustum, & purum ulcus, βόθριον appellatur } hoc est, Latinè fossula. βόθρος enim foueā: βόθριον uerò diminutiuè fossulam, seu foueolam Latinis repræsentat. Serapio[g] corruptè bitrion, corruptiusq;, in quibusdam codicibus, bucion. Auicenna[h] aulunun, corrupteq; anulun, siue analum, siue analalium. Serapionis interpres addit } & eius intentio est grana } exponunt nonnulli, quia scilicet in eius profundo est sicut granum album. Secundam uerò speciem subdit Paulus, dicens { quod autem latius bothrio, fossula'ue est, sed minùs altum, κοίλωμα nuncupatur. } Latinè concauum, siue cōcauitas dici potest. Serapio, cucume, nominat, corrupto proculdubiò Græco apud Arabes nomine { Et eius intentio est (ut subdit) profundum } Rectiùs dixisset, cauum, Auicenna, luluma, quasi dicat corruptè, cœloma, corruptiusq;, lilimie uocat. Tertiam deindè speciem Paulus adiunxit { Ἄργεμον autem in iridis circulo nascens, circunstantia comprehendit. Adeò ut, extra iridis circulum, rubicundum: intra circulum uerò, album appareat. } Quo in loco Andernacus bis non rectè pupillā uertit, pro iride. Nosq; in quibusdam (præter consuetudinem) sententiam magis, q; uerba traduximus. Intelligere autem non pupillam, neq; extra, uel intra pupillæ circulum, sed iridis ambitum, intusq; illum, & sic oculi nigrum: extra uerò eiusdem iridis circulū, ipsum oculi candidū: ultra quòd Græca dictio { ἴρεως } non pupillam, sed coronam referēs demonstrat: Aetius etiā perpulchrè ostendit[i] dicens { ἄργεμον est ulcusculum, circa iridis circulum, factum: partem albi, & partem nigri occupans. } Ecce quomodo non extra pupillam, uel intra eius circulum fieri Aetius intelligit: uerùm in nigro, quod est, intra iridis circulum, & in albo, quod est etiam extra eiusdem iridis coronæ'ue ambitum, circulum'ue. Quāuis autem in albo rubicundum (Paulo docente) appareat: Aetius tamen quod ex eo maius, ac principalius est, tetigisse uoluit, partem scilicet quæ in nigro corneam erodit, intra iridis circulum. Qua de re subdit { Al=

Cōtra Definitionū Authorē
Cōtra Introductorium.
b lib 7°.cap.29.
c 9 Theor.c.13.
d Vbi suprà.
e Vbi suprà.
f libro 3.cap.22. sec.22.
Oculorū ulcera 4or. pm. βόθριον.
g 2°.Breu.c.11.
h 3a.fen.3'.tr.2. cap.3.
2m. κοίλωμα.
3m. Ἄργεμον.
Cōtra Andernacum.
i lib.7.cap.26.

bum

bum apparens.} Vnde nomen sumptum est: ut argemon diceretur. Etenim Græcis ἄργεμον idem, quod nobis album, candidūq; præsefert. Serapio corruptè, achimon, habet. Et fit (ut subdit) super coronam nigredinis (qua de re Princeps quoq; coronalem uocat) Et non accipit de albedine, hoc est, adnata nisi locum paruum. Et sunt ei duo colores. quod est, quia illud, quod ex utrisq; est extra coronam, est rubeum: & illud, quod est intra coronam, est album. Quod est, quoniam quod ex ulceribus est inter coronam, est in corona, & quod est extrà, est in coniunctiua: & omnia ulcera quæ in coiunctiua sunt, rubea sunt: sicut illa, quæ sunt in cornea, sunt omnia decliuia ad albedinem.} Hæc Serapion. E quibus quidem uerbis apertissimè huiusmodi ulceris forma ostēditur. Transcripsitq; ferè ad uerbum Hali Abbas. nec aliud Razes, atq; etiam Princeps uoluerunt. Quartam deniq; speciem Paulus adiunxit, 4m. sic eam definiens {Ἐπίκαυμα est sordidum, impurumq;, & crustosum ulcus: quo repurgato, sæpè oculi humores defluunt.} Ἐπίκαυμα. Latinè dici potest, combustio, siue, adustio, Quam ob rem Princeps habet corruptè {alficume} quasi dicat, epicauma, exponiturq; ibi {scilicet adustiuum} Serapion {akisume} corruptiusq; in quibusdam codicibus {ausume} Aetius uerò (quem potiùs, q̄ Paulum, in pluribus ex ijs, & quæ dicendæ sunt, speciebus, transcripsisse prædictos Arabes liquet) quartam hanc spciem Encaumatis nomine definiuit: aliud interim epicaumatis nomine intelligēs. Encauma. Adeò ut Aetij Epicauma, à Pauli epicaumate differat. Illiusq; encauma, distinctiùs multò declaratum, huius epicauma sit. Aetij epicauma. Illius autem epicauma à Paulo definitum non sit. Atq; idipsum ut manifestiùs pateat, Aetij quoq; ἐπίκαυμα consideremus dum inquit[k] {Epicauma uerò dicitur, quùm oculi nigrum in superficie exasperatum, inustumq; fuerit, & colorem cinereum præsetulerit} k lib.7.cap.25. Serapion {abase} nūcupat. subditurq; ibi {& eius intentio est disruptio} quemadmodum & in encaumate eadem interpretatio subiungebatur, quod ipse (ut uidimus) akisume nominabat. Auicenna similiter, adustiuam, nuncupat, et lanosam, quia (inquit Serapio) est similis lanositati. Existit enim (declarat Princeps) in eo, quod apparet de pupilla, ac si lana pauca esset super ipsam} Sed æquiuocatio nominis hìc intercidit, ut pro cinere, lanam Arabes habuerint, & pro nigro, pupillam Princeps legerit. Deprauateq; magis apud Razem, & Hali Abbatem legitur. Cùm hic furculæ, Ille autem radici, propriam uocem uel ipsi, uel eorum potiùs interpretes ignorantes assimilarint. Præter has autem quinq; ulcerum corneæ species, Aetius duas alias, & quidem superficiales adiunxit, Quarū prima dicitur ἀχλὺς Latinè uerò, caligo, sicq; ab eodem definitur ἀχλύς. {caligo est ulcus superficiale in oculi nigro factum. cōsimile caliginoso aeri, colore cœruleo: quod multum locū nigri occupat. Quùm uerò in pupilla factū fuerit, nō facilè ægri uident.} Serapion corruptè {adus} pro {achlys} habet. & eius intentio (ut subdit) est athomi. Exponunt nonnulli, quia sentit in oculis, qui huiusmodi ulcus patitur, ac si esset puluis subtilissimus: quem athomi nomine significat. Sed tunc Græcum nomen esset. & absq; aspiratione {atomi} scribendum ueniret. Melius uerò, in huiusmodi etiam significatione, foret, Ideo atomos, siue atomum nominandum, quia aeri atomis, hoc est, tenuissimis corpusculis pleno, ac per hoc turbulento simile in oculo apparet. Quocircà etiam fumo tam ipse, q̄ Princeps, atq; etiā Razes, & Hali Abbas assimilarunt. Princeps uerò corruptè alchasi, pro {achlys} habet: corruptiusq; in antiqua litera legebatur {adhasfue} & fortassè nominatur, ut subdit {chateman} siue {chatemen} Altera dein species, quam Aetius adiunxit, est, quæ Græcè nuncupatur

patur

νεφέλιον.

Septē ulcerū spēs, secūdùm Aetium.

l lib 7. cap 25.
m cap 26. 27.
n uidelicet c 25.

Cōtra Manardum.

Auicēnæ excusatio.

o Particula. 4a. cap 10.

Libri de oculis locus.

In quibus differt Aetius ab Arabibus.

Cōtra Aetiū.

p libro. p°. cap. 3 circa finem.

q c. 15. post mem.

patur νεφέλιον, Latinè autem nubecula. (Quam sic Aetius definit } Nubecula autem uocatur profundius, ac minus caligine ulcus in nigro. Et est colore albius. } Serapion corruptè diafilion} habet {& est eius intentio(subditur ibi) caligo} Intellexit autem interpres, per caliginem, ipsam, quam nos diximus, nubeculam. Princeps ergo clariùs protulit { Et nominatur nubes. } subditq; statim { Et fortasse nominatur chateman} siue, ut in antiquo codice habebatur, { chatemen } ueluti & præcedentem quoq; speciem nominari posse prædixerat. Septem igitur ulcerum species Aetius in cornea proprijs nominibus descripsit. Quorum quidem quatuor superficiales esse ait. [l] uidelicet caliginem, nubeculam, epicauma, & encauma. Tres uerò reliquas quasi ex opposito subiungens, [m] neq; in superficialiū catalogo cōnumerans, [n] profundiores esse insinuat. Quæ sunt, argemon, bothryon, & cœloma. Quas ob res minimè increpandus ueniebat à Manardo Princeps, ac reliqui Arabes. quatenùs uidelicet septem species enumerarūt. Vt quorum non Serapio primus Author: uerùm Aetius, fortassisq; alius quispiam Græcus extitit. Nec si Galenum Princeps allegarit, excusatione penitùs destitui concludemus. Cùm in libro de oculis Galeno iam attributo, [o] has omnes eodē, quo Arabes scripserunt, ordine cunctas prædictas esse legerimus. Quanq; deprauatus ille codex sit. ut qui superficiales quatuor, intrinsecas, contrà uerò quas profundiores dicere Author intendebat, superficiales, & exteriores, habeat. Quòd si Galeni spurium esse librum dixeris, Id ipsum minimè negabimus. Sat tamē superq; Principi fuisse dicemuus, q̄ in aliquo passim nuncupato Galeni libro, huiusmodi sententiam legerit. Quocircà uerū dixisse Principem ex Galeno, haud protulimus: at excusatione penitùs non destitui. Cùm nō ex insomnio, sed ex aliquo Galeni libro sumpserit. In eo tamen prædicti Arabes, cum Authore libri de oculis ab Aetio dissentiunt (Quanq; omnes quatuor superficiales, ac tres profundiores expresserunt) Quoniam illi argemum inter superficiales, & tertio quidem ordine cōnumerant. Aetius uerò extra superficialium catalogum adnumerans, inter profundiores intellexisse apparet. Et ne superficialium numerus quaternarium excedat: profundiorum uerò alia ex parte numerus ad ternarium perueniat, quasi cambium illi facientes, à superficialiū albo encauma deduxerunt: Et ad profundiorum seriem tertio loco reduxere. Fortassisq; nō temerè. Cùm ob uehementem exustionem, erodentemq; sorditiem, altiùs descendere soleat. quod ab Aetio quoq; negari non posset. qui profundiùs huiusmodi ulcus petere insinuat, q̄ argemon: quod ulcusculū esse protulit (quanq; id extra superficialia: illud uerò inter superficialia connumerat) Quas ob res, si adamussim singula perlibrarimus, potiùs laudandi, q̄ increpatione digni hac in re Arabes, præcipueq; Princeps, ueniunt: ut qui rem exactiùs ipso etiam Aetio intellexisse uideantur. Haud ergo librum de symptomatum causis [p] adduxisse Princeps uoluit. quēadmodū Manardus uir alioq doctissimus opinatus est, sed ueluti prædiximus, librū de oculis. q iam inter ulcera, seu uulnera cōputauit. Nec eum solūmodo librū uidisse Princeps potuit: sed Introductorium quoq;, ac Definitionū Medicarum uolumē, Galeno etiam ascriptos libros. Vnde suam confirmasse sententiā uerisimile est. Introductorius ergo liber, [q] oculorum ulcera enarrans, & nubeculā, et caliginē inter illa Definit. nepheliō prima, achlys uerò secūda, Græcis noībus reseruatis, ab interprete legūtur. Nec alias idē author species omisit. qui cœlomata, argemū, bothryon, et epicauma sigillatim definiuit. Sub quo et encauma inclusisse uidetur. Cùm nō in superficie modò, sed profundiùs quoq; nōnunq; consistere

sistere

sistere definierit. Definitionum quoq; liber,[r] tametsi diminutus est, cœlomata, & encaumata omittens: Nephelio tamen inter oculorum ulcera reponit. Qui deinceps in eius definitione deficit, quoniã caligini admiscuit. Adeo ut nubeculæ genus caliginẽ esse determinarit. Sic dicẽs {νεφέλιον ἐστὶν ἀχλὺς, ἢ ἕλκωσις.} hoc est {nubecula est caligo, uel ulcus etc.} Quòd si Paulum accusare quispiam uoluerit, illum ex eo diminutum asserens, quia è prædictis ulcerum speciebus, tres intactas omiserit, nubeculam scilicet, caliginemq;, ac encauma, siue inustionem: Ab huiusmodi quidem calumnia facillimè hominem liberabimus: pro ea, quæ ipsemet Paulus q́; primùm subdit: Dicẽs[s] {iam uerò plures ulcerum sunt differentiæ. De quibus dicemus cõmuniùs.} Haud igitur negat alias esse oculorum exulcerationes Paulus: Veruntamen sibi placuit, quatuor duntaxat explicitis, reliquas sub communi ulceris nomine subintelligere. Cùm eadem curãdi methodus existat. Pluresq; alias etiam ulcerum species communi deinceps nomine, uel ulceris, uel anthracoseos, atq; carcinomatum, hoc est, carbunculi, & cancri, prosecutus est. Vnum uerò considerandum restat: nephelion, nubeculam'ue Paulo[b] (q́; q́; ex aliorum opinione) cicatrices per oculorum summa factas indicasse. Adeò ut Pauli nubecula ab Aetij, prædictorumq; omnium authorum nubecula differat. De quibus quidẽ cicatricibus infrà uberior sermo fiet. Hactenùs de phlyctenis, ulceribusq; corneæ, dictũ sit. Non modò, quia semper ulceri tumor aliquis, ob materiæ iam exulcerantis defluxum, annectitur. Præsertimq; ubi uehementior adfuerit dolor: Verùm quia staphylomatis hoc in loco primùm uestigati, tàm phlyctenæ, q́; ulcera causæ extiterunt. Est enim staphyloma, penès Paulum,[t] proptoseos species {πρόπτωσις autem (eodem authore) rhagoidis tunicæ procidentia est, ex erosione, aut ruptura corneæ genita} Dixi proptosis, penès Paulũ. Quia Celso,[u] nec non Aetio[x] quinimmò ipsi etiam Galeno, Introductorioq; libro, & Definitionum authori, ac demùm (ut uidebimus) Scribonio Largo proptosis alium ab hoc diuersum affectũ præsefert. qui aliàs à Paulo ἐκπιεσμὸς nũcupatur. totius uidelicet oculi prolapsus, extra propriam ossis cauitatem, ut exertus emineat. Auicenna[y] oculi exitum, & egressionem nominat. Celsus ergo sic ait {nonnunq́; autem ingens inflãmatio tanto impetu erumpit, ut oculos sua sede propellat, πρόπτωσιν id (quoniam oculi procidunt) Græci appellant.} Quæ uerba legentes Pauli interpretes, πρόπτωσιν, apud ipsum, quæ non aliud, q́; uueæ rhagoidis'ue exertio, siue malueris dicere, procidentia est, inconsultè {oculi procidentiam} Latinè conuertunt. Etenim dùm Celsũ æmulari opinantur, minimè aduertunt diuersum à Pauli intentione, affectum Latinis ostendere. Scribonius uerò Largus,[z] quem Græcè Asclepiades, referente Galeno,[a] legit ad προπτώσεις, aliosq; plurimos oculorum affectus, percommodã compositionem scripsit: Latinè autem sic dicit {ad uastum tumorem, quem quia à loco interdùm uidetur propellere oculum, πρόπτωσιν uocant. etc.} Cornarius[b] {prolapsum oculi} haud ineptè uertit. Albanus uerò, in priori quam ediderat Pauli uersione, non Pauli modò, sed propriam suipsius (ut uidetur) sententiam ignorans, Scribonij uerba transcripsit, sic in titulo conuertens. ubi Paulus habebat Græcè {περὶ προπτώσεως} ille {De proptosi uasto tumore, qui oculum propellere uidetur.} Quæ tamen uerba nunc, tanq́; Andernaci simia corrigens, remouit. Haud tamen rei medullam adhùc percepit. Cùm nunc iam Pauli proptosim, oculi procidentiam traducat, ubi dicendum fuerat, uueæ procidentiam. Ecpiesmon uerò, Latinum ei referre nomen ignorans, sic Græcum omisit. Sed hæc de nomine satis. Nos au-

tem

r post me^m. libri

Cõtra Paulũ.

Obiectio.

Solutio.

s libro. 3. cap. 22. sec. 22.

b Ibidẽ sec. 25. ĩ principio

Pauli nephelion siue nubecula.

t Ibidẽ sec. 23.

πρόπτωσις secũdũ Paulũ qd.?

u lib. 6. ca. 6. sec. 8. in fine.

x lib. 7. cap. 24.

Ἐκπιεσμὸς.

πρόπτωσις apud Celsum & Aetium.

y 3ª. fen. 3ª. tr. 2. cap. 30. 31. 32.

Cõtra Andernacũ, et Albanũ Torinum.

z cap. 27.

a 4. de cõp. med. secũdũ loc cap. 7. post medium.

b In traductione libri de cõp. med, secũdũ loc. et Aetij ubi suprà.

Cõtra Albanũ Torinum.

tem Celsi, Aetij, ac Largi, quinimmò Galeni, Introductorij, & Definitionū Authoris propt6sin alibi pertransibimus. Nunc temporis Pauli proptosin consideremus, cuius quidem species est, quod inquirimus staphyloma, siue uuatio. Nanq; plures aliæ procidentis uueæ species sunt, in eo quod magis, ac minus est, duntaxat à se inuicem dissidentes. Siquidem ubi adhùc paruus est tunicæ prolapsus (inquit Paulus) ut muscæ capiti similis fiat, μυοκέφαλον, quasi dicat, nuper effictо nomine, Muscicaput nominatur. Nec paruitatis tantùm ratione, sed figuræ etiam similitudo ad muscæ caput refertur. Perindè ac ex Aetio [c] didicimus. Razes [d] uocat {Musaragi} & aliquando [e] {caput formicæ} Hali Abbas totum genus, quod à Paulo proptosis nūcupabatur, acumen corneæ, fuel acumen oculi, [g] nominat. Primam uerò hāc speciem formicæ capiti etiam assimilat, & mouseregum uocat. Auicenna [h] genus etiam corneæ rupturam dicens: Primā quoq; speciem formicalem, & almusaragi, et aldebabi, seu aldebani, idest, muscalem appellat. quanuis in antiquiori traductione {granatilis} legatur. Quoniam uerò phlyctænis aliquantulùm similis est. adeò ut nonnulli pustulam reputent (ait Hali Abbas) Idcircò tam ipse, quàm Auicenna, exactiusq; ambobus Aetius inditia, quibus ab inuicem distinguantur, exposuerunt. Quùm ergo nondùm creuit rhagoidis exertio, huiusmodi species fit. Quùm uerò amplius (subdit Paulus) & eousq; succreuerit, ut uuæ acino similis euadat, staphyloma nominatur. à præscriptis Barbaris authoribus uuea dicitur. At ubi plurimus uueæ tunicæ prolapsus factus est, ut palpebras transiliat, Græcè μῆλον Paulus nuncupat. Latinè malum, siue pomum dicere possumus. Razis interpres uocat {subtilē} Auicēna quia fortassis inflatæ uesicæ similis sit, uesicalē nūcupat. Aetius hanc speciē nō expressit. Hali Abbas de ea meminit, sed proprium nomen nullum retulit. Demum si iam iam prædicta occalluerit (subdit Paulus) ἧλος, Latinè, clauus, appellatur. Hali Abbas quoq; clauum: Auicenna clauale m appellat. Quanq; easdem quatuor species repetens in eodem capite Princeps tertiam & uesicalem, & claualem nominarit: Quartam deniq; orbicularem uocans. quam non amplius clauo, clauiq; capiti, sed fuso, huiusq; capiti, quod armillam nōnulli è Latinis etiam nuncupant, ob eius magnitudinē, assimilat. Definitionum uerò Medicarum author ex ijs tantùm duas species definiuit: Myocephalon scilicet, ac staphyloma. Introductorius autem liber has duas, & tertiò clauum quoq; declarauit. Verùm uterq; in staphylomatis definitione defecit. dùm in pupillæ regione staphylomatis fieri tumorem, & non (ut in myocephalo) secundùm oculi nigrum, Iridis'ue circulum, determinarunt. Etenim si ex rhagoidis exertione, prolapsuq; staphyloma factū sit, eiusdem generis cum ipso myocephalo existens, à quo maioris duntaxat ratione (quemadmodum prædiximus) differt. In pupillæ regione fieri non potest. Cùm ibi rhagoidis tunicæ foramen sit. quamobrem non eius procidētia, sed aquosi humoris euacuatio fieret. unde uisus omnimoda priuatio resultat. In oculi ergo nigra parte, media scilicet inter pupillam, & Iridis circulum, regione, fieri myocephalon, ac reliquas procidentis uueæ species, compertissimū est. {Diuulsa est autem contractaq; omninò (inquit Aetius [i]) in rhagoidis prolapsu pupilla ipsa, ut prorsùs non appareat, aut & situ, & figura immutata uideatur.} Sic inq; accidit si ex rhagoidis (uti prædictum est) exertione, prolapsuq; staphyloma fiat. Cuiusmodi speciem duntaxat expressisse Paulus libro tertio [k] uidetur. Verùm enimuerò alter quoq; staphylomatis modus est: quem perbellè Aetius [l] enucleat, his uerbis {Appellatur autem staphyloma, quùm corniformis tunica fuerit ele-

uata

Margin notes:

c lib. 7. cap. 33.
d 2. Contin. cap. p°. litera. H. ante mediū capitis.
e Ibidē litera. H. uersus finē cap.
f 9. Theorice. c. 13. ante mediū et 5[i]. Pract. 44.
g 9. pract. 26.
h 3[a]. fen. 3[a] tr. 2 cap. 6.

σταφύλωμα.

μῆλον.

ἧλος.

Cōtra Authores Definitionū Med. & Introductorij.

i lib. 7. cap. 33.

k cap. 22. sec. 23
l lib. 7. cap. 34.

uatã, & eminentiam acino uuæ similem fecerit. Fit autem aliquandò humoribus sub aliquam corniformis tunicæ mẽbranulam, squamulam'ue collectis: à quibus humoribus ui coactã corniformẽ tunicam abscedere, sustineriq; contingit, ac eleuari, & incuruari, facereq; staphyloma, citra ruptionem. Fit hoc etiã ex phlyctæna bulla'ue quadam inter squamulas, membranulas'ue corniformis tunicæ, satis profundè consistente. Quæ tunicam eleuauit, non tamen rupit. } Huiusq; causâ nos anteà de phlyctænis determinasse uoluimus. quemadmodum pro alterius staphylomatis notitia, de corneæ quoq; ulceribus plurima prætetigisse decreuimus. Quam profectò distinctionem à Principe [m] olfactam esse liquet. Quanuis igitur alter staphylomatis modus, qui scilicet absq; corneæ ruptura gignitur, in pupillæ etiam regione fieri queat: cùm intrò minimè penetret: In hoc tamen defecisse etiam Definitionum, atq; Introductorij Authores determinandum. Quoniam in definitione pupillam consurgere simpliciter protulerunt. Etenim non in pupillæ tantùm regione, sed extra illam quoq;, per totum nigrum, intus Iridis circulum, huiusmodi staphyloma fieri contingit. Quemadmodum quod ex rhagoidis procidentia generatur, extra pupillam, in reliquis nigri partibus aduenit. Duplicem uerò prædictum staphylomatis modum Celsus [n] minimè ignorasse uidetur: sic scribens { In ipso autem oculo nonnunq; summa attollitur tunica: siue ruptis intùs membranis aliquibus, siue laxatis, & similis figura acino fit. Vnde id σαφύλωμα Græci uocãt. } Dicens igitur siue ruptis, siue laxatis membranis, duplicem apertè iam iam præscriptam speciem insinuat. Sed neq; Paulũ huiusmodi staphylomatum differentia latuit. Quanuis enim libro tertio [o] rhagoidis procidentias enarrãs, alteram duntaxat speciem, uelut suo tunc proposito conducentem declararit: uidelicet eam, quæ, rupta cornea prolabenteq; foràs rhagoide tunica, fit: Nihilominùs tamen libro sexto [p] utranq; nobis indigitare speciem uoluit. sic euestigiò generatim scribens { staphyloma quidem est ceratoidis tunicæ eleuatio, incuruatio'ue, unà cum rhagoide tunica debilitatæ, nonnunq; defluxionis, nonnunq; uerò exulcerationis occasione. } Quã quidẽ et à Galeno [q] significatã quoq; intelligimus: quù ait { Quæ aũt staphylomata nũcupantur, alia qdẽ solo positu, alia uerò dispositione affectu'ue præter naturã existũt } Solo. n. positu præter naturã esse intelligimus, quæcunq; absq; corneæ ulcere facta sunt. Cũ à relaxãte duntaxat humore in gibbũ cornea tunica, fortassisq; etiã uuea unà cũ illa (uti Paulus innuit) eleuatur. Nã & si præter naturam humor etiã ille est: Causa tamen morbi, non affectus est. Nec si uel bulla, uel aliqua continui solutio intùs sit, ea manifestus morbus est. Quæ autem ex corneæ penetrante ulcere adueniunt, à causa, quæ aliàs etiam affectus præter naturam omnibus euidentissimus est, generationem suscipiunt. Cuius adhùc ulceris causa, non morbus existens, erodens quispiam humor, uel exteriùs fortasse uulnerans aliquid esse potest. Differt autem hoc staphylomatis genus, ab altero (inquit Aetius [r]) quoniam in hoc, ruptura quoq; corneæ facta est: & quod prolapsum est, cæruleum, aut nigrũ apparet. In illo autem eleuatio sola, incuruatio'ue tunicæ corniformis est. Vnde etiam tota moles albidior apparet. Quam solummodo speciem considerasse Introductorius Author uidetur. quùm in definitione, album colore esse quod acino comparatur, exposuit. Qua de causa nec non & alia iam prætacta diminutum esse declarauimus. Qui etiam in claui definitione, à Paulo, & Aetio discors est. Etenim hi rhagoidis esse procidentiam usq; adeò magnam uolunt: ut palpebras transiliat, callumq; prætereà non uuea modò, quæ prolapsa est, dure facta

[m] 3ª. fen. 3ª. tr. 2. cap. 6. uersus mediũ capitis
[n] lib. 7. cap. 7. sec. 11.
[o] cap. 22. sec. 23
[p] cap. 19.
[q] li. de tu. præt. nat. cap. 21.
[r] lib. 7 cap. 35.

Clauus apud Paulũ, et Aetium.

s lib. 3. cap. 22. sec. 23.
t lib. 7. cap. 34.

cta duxerit (ueluti Paulus[s] ostenderat) Verùm & ipsa quoq; corniformis tunica circũcircà, ubi perforata est, callosa iam(prout ex Aetio[t] colligi potest)euaserit, talemq; affectionem cõstringit. Quoniam per omnia claui capiti similis existit. Introductorius uerò Author carnosum esse nigri excessum, solidum, cum leui, albáq; uelut cicatrice, callum definiuit. Ex quo Introductorij clauũ, à Pauli, Aetijq; clauo, in oculis differre palàm fit. Subdit uerò deinceps Introductorius { frequenter etiam in albo, ubi nigrum oculi tangit, cohæretq;, consurgens } Quam claui secundam speciem locumq; duntaxat cognouisse Celsus[u] ostendit: sic illum definiens { claui autem uocantur callosa in albo oculi tubercula, quibus nomen à figuræ similitudine est. } Vnde Celsi clauum, introductorij clauo conuenire (q̃q; specialior eo est,) ac per hoc ab Aetij, Pauliq;, ac Arabum ijs adhærentium clauo differre iam liquet. At id, cuius gratia singulos hic percurrere tumores aggressi sumus, contemplemur: ipsum uidelicet staphylomatis temperamẽtũ, atq; humorẽ qui oẽm uueæ procidentiã comitatur. Incerti quidẽ igitur temperamenti staphyloma fuerit. Quanuis enim ab initio calidum sit quod ex uueæ procidentia gignitur: siue ab exteriori quauis perforante occasione, siue ex interaneo ulcere prouenerit: quoniam illi extemplò phlegmone, ac dolor annectitur: Huic autem erodentis humoris incendium, dolorisq; ratione, phlegmone etiam adiungitur: Quã rursùs ob causam & phlyctænæ, & septem prænarratæ ulcerum oculi species circa initia calidæ dubio procul omni existunt: Temporis taamen progressu, quùm obcallescere inceperint, ad frigidum uergere cognoscentur. melãcholicæq; affectiones ex sanguineis, biliosis ue, aut pituitosis salsis, aut mistis euadẽt. præcipueq; claui tales sunt. Sin ex relaxante nonnunq; humore staphyloma contigerit, citra rupturam: pituitosum tunc, ac per hoc frigidum esse uel ab initio tumorem liquet. Quòd si (uelut in pluribus herniæ speciebus obseruauimus) ipsam exeuntis rhagoidis substantiam perpenderimus: primæ radicis ratione, sanguineum esse spermaticum'ue tumorem proferre q̃q; remotissimè poterimus. At rursùs quidem singula proprijs locis perlibrare certum est, & me hercle uberrimè: usq; adeò ut nil desiderandum remaneat. Nunc uerò ad claui definitionem usq; penès uaria multorum decreta, sermonem nostrũ uel inuiti protelauimus. Tempestiuum ergo est tumoribus à Galeno in proprio uolumine relatis ultimum clauum, ac sigillum imponere: Qui iam numero unus & sexaginta propositi fuerunt.[x] Quibus demùm cunctis expeditis ipse met Galenus ait[y] { nulla adhuc superest species tumorum præter naturam, quæ à nobis cõmemorata non fuerit. }

Clauus apud Introductoriũ
u lib. 7. cap. 7. sec. 12.
Clauus apud Celsum.
x Suprà fo. 77.
y libro de tum. præt. nat. in fine

Obiectio contra Galenũ.

ERVM enimuerò quoniã tumores oẽs percurrere nullo (quoad uires suffecerint) prætermisso certũ est: Ardua, nõ minùs, q̃; lõga hìc dubitatio aduersùs ultima Galeni uerba insurgit. Nãq; Galenus inq̃t, nullũ esse tumorẽ, quẽ in eo uolumine ĩtactũ dimiserit. Nos aũt ualde plures præter naturã tumores inuenimus, q̃; hi sint, quos hucusq; unà cũ ipso ex eo libello percurrimus. Atq; idipsum exquisitiùs proculdubiò nouerimus: postq̃; alterũ, et q̃dem nouum catalogum cõtexuerimus. Eorũ. s. tumorum, quos omninò Galenus in eo uolumine, sub silentio præteriuit. Quorum plures alibì ab ipsomet prætactos inuenimus: plurimos uerò penitùs ab eodem incognitos, nullibiq; comprehensos fuisse cõpertum habemus. Ipsum igitur nouum catalogũ exq̃sitiùs legito, legensq; adamussim, ac mente peregrina perpendito.

Primus.

PRIMVS Verò hîc,non,quemadmodũ in priori Catalogo,Polysarcia,toti corpori uniuersalis est,sed capiti proprius. A quo deinceps & alios,uel ipsi parti etiam proprios,uel maxima saltem ex parte contingentes, ordinatè,ad pedes usq;,cunctos perscrutari conabimur.siue internarũ,siue externarũ,aut ambarum partiũ affectus sint. Mox uerò deinde reliquos uel uniuersò insimul corpori cõmunes, uel absq; certa partis electione,modò hanc,modò illã inuadere solitos disquiremus. Quemadmodũ igitur Galenus achorẽ,cerion, et psydracẽ siue psydracion,capiti(uel ipsômet[z] authore) familiares tumores recensuit,quos iam anteà declarauimus:ordine.s.uigesimũnonũ,[a] trigesimum,[b] & trigesimũtertiũ:[c] Cur tot eidem capiti proprios,uel plurimùm aduenientes alios omisit? Quorum.

z p°. de cõp. medic. secundũ loc. cap. 10. & 11.
a supra fol. 166
b fol. 167. et inde simul uide de utrisq;.
c fol 183.

P°.Eczesma. (pilla.	6.Hydrocephalos.	12. Catalepsis,seu (catocha.	18. Sekakilos.
2.Elcydriõ,siue pa-	7.Siriasis		19.Testudo.
3.Sycõ.i.ficus, seu ficosum Exãthema.	8 Phrenitis.	13.Caros.	20.Talpa.
	9.Lethargos.	14.Apoplexia.	21.Topinaria.
4.Exanthema.i.ulcerosa efflorescẽtia.	10. Typhomania , seu (agrypnon coma.	15.Rhia alsabiã.	22.Lactumen
		16.Sibare.	23.Cornu.
5. Gãgliõ. Celsi.	11.Catochos Pauli	17. Fatera.	

Hos porrò affectus nemo sanæ mentis in tumorũ albo numerãdos fore inficias ibit.siue Græcos,Romanos'ue,siue Arabes,aut ipsos demũ Barbarolatinos recentiores consulamus. Sunt uerò hi quoq; tumores,illorũ instar,qui à Galeno prætacti iam sunt,proprijs quibusdã impositis noĩbus appellati. Missos interim facimus innumeros ferè particulares tumores,tã in capite, q̃ in quouis alio membro erumpentes:quos pro sedis diuersitate ad diuersa morborũ capita reddducere possemus.Vt uerbi gratia cerebri phlegmonen,uel gangrænam,aut sphacelon: Itemq; cerebri erysipelas:atq; huiusmodi q̃plurimos,ut qui Galenũ sectãtes, proprijs (uti dictum est)nomenclaturis determinatos præostensis annectere decreuimus.Sed ne à præternaturalium tumorum albo quinq; alios affectus absoluerem,qui sequuntur.

24. Alopecia. 25.Ophiasis. 26.Pityriasis. 27. Phthyriasis.

In his.n.aliquẽ inesse tumorẽ circa cutim exquisitiùs perpendentibus liquebit. Decentiusq; hi, q̃ alphos uterq;,ac leuce in tumorũ catalogo reponendi sunt. Illos tñ quidã[d] in eodẽ numero scripserũt. Haudquaq; uerò perpetim deest præternaturalis tumor in Cephalæa,hemicrania, paraphrenitide,epilepsia,cataphora siue comate,fatuitate,memoriæ iactura,uertigĩe,aut alijs fortasse symptomatibus,quorũ causa tumor nonnunq; esse solet. Quoniã autẽ plurimũ absq; ullo tumore huiusmodi symptomata contingunt,uel sola inq; intemperie,uel continui nõnunq; solutione,aut uenenosa qualitate: Idcircò quatenùs tumoribus interdũ ut causis adnecti consueuerint,singulos huiusmodi affectus,extra nihilominùs catalogũ,ĩ alio tomo declarabimus, ne hic ad odiosam,nimisq; excedentem magnitudinẽ increscat. Ad nos autẽ reuersi plures in capite,præter tres à Galeno prætactas tumorũ spẽs inuenimus: Quæ(ni fallor) ad septimũ et uigesimũ numerũ redigũtur. Cur ergo nullã esse,in fine adiunxit,quæ quidẽ à se in eo libro cõmemorata non fuerit? Tãq; igitur diminutus,ĩperfectusq; insimul, ac mẽdax increpandus ueniret Medicorũ proculdubiò,post Hipp. Coryphæus. Nisi ad eorũ aliquẽ, q per uniuersũ uolumẽ,prænarrati iã fuerãt,uelim⁹,nolimus,redduci queãt. Vt nõ temerè oẽs spẽs ĩmò spẽlissimas sub suis gñibus cõprehẽsas per capita declarasse proferẽdũ sit. Præsertĩ cũ oẽs ad 7[um]. à nobis propositã[e] distinctionẽ hoc ĩ loco enucleãdã referãtur.u3.quoniã oẽs uel sanguinei,uel

d ut Fuchsius ĩ cõpẽdio medicinæ cap. 41.

Obiectiõis cõtra Galenum propositæ solutio.

e supra fol. 76

pituitosi,uel biliosi,aut melancholici,seu aquosi, aut flatuosi sint. Indeq; aut phlegmones,aut
erysipelatis,aut scirrhi,uel œdematis,uel alteriùs demùm cuiusuis in priori catalogo declarati
tumoris quædam species sint. Quas ob res tandem ad propositam quoq; in textu bimẽbrẽ di-
uisionẽ reducamus:oẽm.s.tumorẽ esse calidũ,uel non calidũ. Vt aũt quæ dicimus exactissimè
liqueãt,Sigillatim quos modò proposuimus capitis tumores enucleare aggrediamur:Sic.n.lon
gè facilior,clariorq; doctrina emerget:cuiusq; uidelicet membri tumores seorsùm propositos
singulatim emedullare,q̃; uniuersò priùs catalogo expleto,à capite rursùs exordiri.

p°. Tumor. Eczesma.

PRIMVS Ergo erat Græcè noĩatum ἐκζέσμα. de quo aliàs meminisse recolo. Vbi.s.acho
ras,atq; unà Cerion,fauum'ue enarrarẽ. [f] Cornarius Galenũ, [g] atq; Aetiũ [h] interpreta-
tus,feruentẽ,siue feruidã papulã Latinè appellat. Nonnulli uerò feruorem traduxerũt. Nec
temerè hi secundi:à uerbo.n. Græco nomẽ deductũ est {ζέω} quod est Latinè {ferueo,seu cõ-
buro} unde {ζέσις} deriuatur,hoc est, {feruor} & {ζεστός}.i. {feruidus,seu feruefactus} In-
deq; etiã dicitur {ζεμόν} quod est {calidũ.} Qua de re Paulus [i] hæc {περιζέματα} uel for-
tassè {περιζέσματα} nũcupauit. Andernacus et Pauli interpres feruẽtes papulas Latinè cõ
uertit. Nos aũt anteà [k] iã quid Celso,quid'ue Plinio papula significet,exquisitè narrauimus
E quibus quidem uberrimè discussis,Celsi dogmate,papulas minimè nuncupari posse huius-
modi tumores liquet:Cùm illi papula Græcorum lichenas,à nobis uerò passim, uel unà cum
Plinio,impetigines appellatas præseferat. Quanq̃; Plinij placitis,Græcorũ calida exanthe-
mata papularũ nomine intelligentis,generali uocabulo,huiusmodi quoq; affectus papulas no-
minare queamus. Ob quam Herclè ambiguitatẽ euitandã,aptiùs feruidam, feruẽtem'ue eru-
ptionem Latinè conuerterem. Maximeq; Græci nominis compositionẽ,etymologiam'ue con-
templatus:cùm ex præpositione {ἐκ} quod est {extra} & nomine {ζέσμα} idest {feruor}
componatur.q.d.extra erumpens feruor. Paulus uerò non {ἐκ} sed {περὶ} adiunxit. quæ
præpositio Græcis in compositione,quemadmodum & Latinis {per} significationẽ adau-
get,intenditq;. ueluti nomina {perdoctus, pertrepidus} plurimaq; huiusmodi præstò sunt.
Dixit ergo Paulus, perizemata, quasi dicat uehementer feruentia. Quanuis autem {ἐκ-

ἐκβράσμα.

βράσματα} quantum ad nominis uim spectat, non aliud, q̃; {ἐκζέσματα} præseferant.
Cùm similiter à præpositione {ἐκ} deriuentur, & uerbali nomine {βράσμα} quod no-
men feruorem significat, à Græco pariter uerbo {βράζω,seu,βράσσω} quod est {fer-
ueo.scateo,seu ebullio} unde maris quoq; bullitio {βρασμός} nuncupatur. Quanuis inq; ex

l ubi supra: s. 4[l] 10. Cõtra Cornarium. m ut Cornarius in annot. p[l]. de cõp. med. super cap.8. n fol.191.192. ὑδρῶα.

ui nominis idem esse appareant: Nihilominùs tamen aliud Paulus [l] ecbrasmatis dictione(quic
quid nonnulli dixerint [m]) q̃; perizematis intellexisse apparet:sic scribens {καὶ θερμὰ ἐκ- „
βράσματα,καὶ περιζέματα,καὶ ἀχῶρας.etc.} quod est, {& ad calidas eruptiones(gene „
ratim intelligẽdo ad quaslibet) & feruentes,siue aceruatim,uniuersimq; scatentes,& acho „
ras.etc.} Dixi nunc perizesmata, aceruatim, uniuersimq; scatentes eruptiones, alia ratione
{zesma} considerãs. Etenim {ζέω} significat etiã idẽ,quod {scateo} quẽadmodũ apud Lucia-
num legitur {σκωλήκων ζέουσ} quod est {uermibus scatens} Idem uerò eczesmata no-
bis inferre, quod ὑδρῶα.i.sudamina,seu sudorũ papulæ,priùs [n] iam à nobis declaratæ præ-
seferunt,coniecto:uel q̃minimũ ab illis dissidentia. Tuncq; Celsi exãthemata erunt, quæ pu
stulis ex sudore factis assimilãtur. quæ,siue papulas,siue eruptiões,siue quomodolibet aliter
appellasse libeat: dũ biliosi cuiusdã ichoris feruore,iãextrà erũpũt,plurimæ insimul emer-
gere

gere consueuerunt.ut feruentes quoq; scateant. Haud igitur capitis ita proprius huiusmodi affectus est,quin reliquis etiã partibus aduenire queat. Idcircò quanuis Galenus,[o] Aetiusq́,[p] ipsum insequens inter capitis morbos adnumerẽt:Paulus[q] tamen ĩter cõmunes corpori affe= ctus recenset: Idemq; Aetius alibi,[r] Vbi eius definitionem cũ priuata magis curatione ad= iungit. Toto enim in corpore fieri ait, dolorem inducentem,citra saniei collectionem. Tem= pestiuum uerò est ad secundum Tumorem transgredi. Plùs enim q̃ decreueramus,immora= ti, circa primi declarationem sumus. Cùm ocyùs hic, & currenti ferè calamo nouum per= currere catalogum certum nobis sit.Quoniam uerò de hydrois sudaminibus'ue iamiam memi nimus: Idipsum obiter adiungere non grauabor (siue eczesmatibus eundem, siue ab his di= uersum affectum intellexeris) ipsa uidelicet hydroa à Celso[s] nõ exanthemata (prout non= nulli crediderunt) uocari,sed pustulas (generali dictione). Pro speciali autem generis deter= minatione addi {quæ ex sudore fiunt.} quibus quidem pustulis ex sudore factis, & iuxta Hippocratis[t] dogma potiùs in æstate prorumpentibus,in uere,ut supposuit,euenientia exan= themata cõparauit. Eczesmata uerò Abenxoarem sub {sahaphati} nomine comprehendisse.[u] Auicẽnã aũt dictione {Balkiati} seu {balkie,[x]} prædictũ iã est. Põt.n.cũ sæuit,malignior q; tumor euadit,saniei quidpiam defluere,q.q; ab initio nõ colligi,ex Aetio prædictum iam est.

SECVNDVS Tumor, Elcydrion est, Latinè ulcusculum dicemus. Sic enim à Galeno[y] simpliciter nominatum offendimus, absq; ulla uidelicet peculiari tumoris descriptione. Quam tamen deinceps ab Alexandro,[z] Pauloq;,[a] & Aetio[b] expressam inuenimus: perindè ac aliàs[c] iam prædixisse recolo. Papillis enim similia esse huiusmodi ulcuscula dixerũt, densaq; & rubra,è quibus sanies,ichores'ue eliquantur, defluunt'ue. Non modò igitur ulcus est: ue= rùm & tumor, mammarum, uti dictum est, papillæ similis. Hunc tumorem ab Auicenna, sub {sahafati} nomenclatura,[d] specialiusq; sub nomine {sirengi}[e] ab Hali Abbate aũt quartam positam esse tineæ speciem:[f] ueluti & à Theodoro Prisciano achorarum, cerionumq; (ut uocat) genus[g] papillæ qdẽ nomine dictum fuisse prædiximus. Græcè θηλὰς, hoc est, papil las, quoniã.s. papillis mammillarum similes sint, nuncupare possumus. Quas ob res idem esse Galeni elcydria, Alexãdriq;, Pauli, & Aetij papillas, intelligentes, in catalogo proposuimus secundum tumorem esse, Elcydrion, siue papillam. Celsus[h] huiusmodi affectum, Græco no= mini respondente Latina dictione, ulcuscula nũcupauit, pustulæ interim spẽm esse fupponẽs. Idẽ nãq; {ulcuscula} nobis, quod {ἑλκύδρια} Græcis ostẽdũt. Sic ergo Celsus ait, {Ex pustu ,, lis uerò nonnunq; etiam ulcuscula sunt, aut aridiora, aut humidiora} Græci authores præ= dicti absolutè humidas supponere uidentur. Absurdum uerò non est illos magna ex parte ,, intellexisse. {& modò tantùm cum prurigine, modò etiã cum inflãmatione, aut dolore} Græci absolutè rubras proferentes, semper cum inflammatione aliqua esse supponunt. Aequè autẽ ,, & sic esse maxima ex parte intelligendum. {Exitq; aut pus, aut sanies, aut utrunq;} Illi sim= pliciter ichorem, saniem'ue protulerunt: Eadem igitur & hic glossa utendum.s.ut plurimùm. ,, cùm omnia contingant {Maximeq; id euenit in ætate puerili: rarò in medio corpore, sæpè ,, in eminentibus partibus.} E quibus quidem Celsi uerbis exactè perpensis non aliud per hu= iusmodi pustularum speciem {ulcuscula} nuncupatam, q̃ elcydria uoluisse liquet (q.q; latiùs hos tumores, pustulas'ue:q; nostri Græci, definiret.) Non ut aliqui uolunt[i] eam, quam anteà descripserat, et ἑλκώδεις Græcè nominari prædixerat. Quã ob causam pustularũ à Celso definitarũ

Marginalia:
o lib p° de comp. med. secũdùm loc. cap. 10. & .11.
p lib. 6. cap. 68. uersus finem.
q lib. 4. cap. 10.
r lib 13, cap. 128. in principio.
s lib. 5. cap 28. sec. 14ª. in prin°.
t ut ex Hipp. 3ª. Aphor. 21.
u supª. fo. 176. 6
x supra. fol. 173. 26.
y p°. de cõp. med. secũdũ. loc. ca. ult.
z lib p°. cap. 7.
Tumo 2°. Elcydrion.
a lib. 3. cap. 3.
b lib. 6. cap. 70.
c supra fol. 173. 12 13. et uide. 282 18.
d supra fol. 172. 36.
e fol. 173. 12. 16.
f supra fol. 175. 30.
g ut patet supra fol. 171. 10. 12. 16.
h lib, 5. cap. 28. sec 14.
Cõtra Cor= narium.
i annot. ĩ p^m. de cõp. med secũdũ lo c. in fine.

supra fol.184 34.& 193.circa principiū.

definitarum species,exquisitiùs multò q; anteà [k] fecerimus,numerare futile non fuerit. Septem enim (ni fallor) sunt Prima pustulæ sunt, quæ ex sudore,uel urtica. Nos hydroa, quæ scilicet ex sudore fiunt,& sudamina,& sudorum papulas nuncupauimus.[l] Secunda ijs similis,eæ sunt, quæ à Græcis exanthemata uocantur. Tertiæ speciei sunt, quæ similes uaris oriuntur. Vnde fortassis & nos uariolas nominare consueuimus. Quarta species est, quæ (ut ait) elcodes Græcè nominatur. Quinta psydracion appellata. Sexta,quam nunc præ manibus habemus,earum, quæ iam elcydria, Latinè ulcuscula uocantur. Septima demùm epinyctis nuncupata succedit. Quas omnes proprijs descriptionibus,ex ipsius met Celsi uerbis, determinare promptissimum fuerit. SED reliqua contemplemur eo quidem priùs absoluto: Quoniam scilicet ex humorum,præcipueq; bilis,insimul ac sanguinis, uel biliosi quidem sanguinis ichoribus genitus hic tumor est.

Pustularū species septē,apud Celsum.

l supra fol.191. 192.

Tumor.3.
Ficus.
Ficosa efflorescentia.
Ficosa eruptio
Pro hoc noīe uide supra fol.139. lin.12.
m lib.3.cap.3.
n lib.8 cap.14.

TERTIVS Verò tumor est,quem Græcè σύκον,Latinè ficum, & σύκωσιν Latinè diceremus ficositatem,& συκώδες ἐξάνθημα, quod est, ficosam efflorescentiam,et συκώδη ἐπανάστασιν, hoc est ficosam eruptionem appellare consueuerunt. nonnunq; uerò & σαρκωματικὸν ἕλκος,quod est, ulcus carnosum nuncupant. Sed ne id quidem adeò capiti propriū est, ut toto etiam corpori commune non sit. Capiti nihilominùs frequenter, quemadmodum & faciei palpebris,atq; ano sæpiculè aduenire solitum est. Verùm enimuerò de reliquis partibus posteà loquemur. Nunc autem capitis ficum, siue ficosum exanthema cum Oribasio, eumq; exscribentibus, Paulo,[m] & Aetio,[n] definiamus. { Ficos appellant germina ulcerosa, rotunda,subdura,rubicūda,quæ consequitur ēt dolor. Nascūtur aūt ut plurimū in capite,q̄q; et in reliquo ēt corpore nascuntur. } absq; ulla morbi definitione Galenus[o] in mento morbū hunc curabat,causam duntaxat præscribens.quoniam scilicet non solùm crassus sit,qui hos tumores efficiat humor, sed & serosa participet tenuitate, ob quam etiam citò exulcerantur, si non,ut debent, curentur} quid uerò sit { λεπτότης ἰχωροειδὴς} hoc est { tenuitas serosa} post deindè sermo fiet: ubi scilicet pityriaseos causas disquiremus.[p] Nūc autem sat superq; sit,mistum ex calidis, frigidisq; insimul humoribus,ichoribusq; affectum,dominio tamen excessuq; calidum esse,ut non secùs ac iamiam præscripti tumores,in calidorum albo numerandus sit. Cùm uerò menti ficum Galenus,[q] eiusq; æmulus Aetius[r] curare intenderit, Paulus[s] autem capitis,Oribasio inhærens,quem Aetius[t] quoq; transcripsit:Ex Celso[u] (quemadmodum & anteà tetigimus)[x] qui ante hos scripsit,duas esse species determinandum. Alterum .n.(ut ait)ulcus durū,& rotundū est,alterū humidū. Ex duro exiguū quiddā, et glutinosum exit. Ex humido plus,& mali odoris.Fit uerò utrunq; in his partibus, quæ pilis cōteguntur. Sed id quidem,quod callosum,& rotundum est,maximè in barba:Id uerò quod humidum præcipuè est, in capillo. } Oribasius uerò, ueluti præscriptum est, subrotunda esse, ac dura omnia definiuit: posseq; totum corpus occupare. Cuius intereà locum in margine,ob id minimè notatum inuenies, quoniam permissum nobis non est,ad hodiernam usq; horam, Oribasij uolumina uidisse. Nisi quædam compendiola, innumeris quidem mendis deprauata. quorum aliquando loca in marginibus descripta uidebis. Quemadmodum ergo alibi[y] prænotauimus,Curationum inscripto quodā Oribasii cōpendiolo,inter capitis affectus priùs,[z] Dein uerò & inter faciei affectus[a] huiusmodi tumorē,absq; ulla tamen definitione, curatum offendimus. Generale quidē non huiusmodi tantùm affectus spēbus,sed alijs quoq; pluribus

o quinto de cōp. med. secūdū loc. cap.3. & uide supra fol.208.35.
p in declaratione tumoris.26.
q ubi supra de cōponēdis med.c.3.
r lib.8.cap.14.
s lib.3.cap.3.
t ibidem.
u lib.6.cap.3.
x supra fol.175 21.
y Ibidem.s.fol. 175.litera,r,& s.in margine.
z cap.20.
a cap.69.

pluribus tumoribus est.quoniam scilicet (uti Celsus ait) caro excrescit. Idcircò nonnulli (ut dictum est) carnosum ulcus uocant. Suis uerò duntaxat speciebus commune, atq; huiusmodi tumori proprium est, in quauis corporis parte erumpat, quoniam fico fructui assimilatur.ut à similitudine sumptum (uel Galeno,[b] post Celsum, erudiente) nomen fuerit. Plinius non hunc tantùm, sed præscriptos iam tumores, eczesmata scilicet, & elcydria, pluresq; alios, sub capitis ulceribus generatim comprehendisse apparet: ueluti nos alibi[c] quoq; notauimus. Quemadmodum etiam ꝙ Arabes sub sabaphati comprehenderunt, cum scilicet in capite nati sint, Hali Abbas uerò secundam tineæ speciem esse posuit, prædictum[d] iam à nobis est. Præter ea uerò, quæ prædeterminata iam sunt, adde Auicennam aliquandò hũc morbum {albir} appellasse. Vti quùm de calidis exituris locutus, in calce tandem ait,[e] {Et de exituris est species, quæ nominatur, albir, & est exitura ulcerosa, rotunda, & rubea: quam qui habet secundùm plurimum non expoliatur à febre. Et eius euentus secundùm plurimum est in capite & quandoq; accidit in alijs locis.} Quam profectò definitionem aliam non esse, nisi eam, quæ ab Oribasio ficorum præposita est, nullus (ni amens sit) inficias ibit: Cùm eadem ferè uerba utrobiq; sint. Nisi quòd doloris tumorem, ulcusq; insequentis uice, febrem Auicenna deprauatè (pro ut frequens mos Arabum est) transcripsit. Nisi ob doloris uehementiam excitari aliquandò febrem intellexerimus.

QVARTVS Tumor propositus est, quod Græcè {ἐξάνθημα} Latinè efflorescentiam nuncupabimus. Quod nomen tametsi generalissimum est, multiformes efflorescentias, tumoresq; sub se continens. perindè atq; nos uberrimè prius enucleauimus:[f] Galeno tamen erudiente[g] {quidam usurpant de affectionibus, uidelicet ulcerosis, & asperis, in mento sua sponte prouenientibus: Quemadmodum etiam Archigenes facit} his ergo, & quidem in facie, duntaxat tumoribus dedicatum ab Archigene, & Galeno exanthematis nomen est. Paulus[h] uerò eandem quoq; significationẽ uoluisse uidetur: Nisi ꝙ in capite huiusmodi affectum considerat. Id quod nihilominùs minimi momẽti est, cùm utriq; parti cõmunis esse queat. Rubram uerò esse hanc exulcerationem, non Paulus modò, sed Aetius[i] etiam refert. fortéq; particula hæc {rubra} seu {rubris} in Galeni codice, scriptorum, uel impressorum uitio cecidit. E qua rubedine, calidum esse tumorem, sanguiniq;, aut bili, uel utriq; ascribendum decernimus. Additq; interim Paulus ἐπιπολαίας, hoc est, in superficie.q.d. in capitis cute sitas esse ulcerationes. Quoniam uerò exanthema hic non amplissimo suo significato assumitur, sed, ueluti definitum iam est, pro superficialibus, ulcerosisq;, ac rubeis affectionibus. Idcircò nos in catalogo diximus, quartum tumorem esse exanthema: expositionemq; adiunximus {idest, ulcerosam efflorescentiam.}

QVINTVS Tumor est γαγγλίον Græcè dictum: quod etiam Latinè Ganglium uocatur. Hermolaus[k] gangilion quoq; legit, & gangilium. Durus tumor est.uidelicet pituitosus, uel atrabilarius, in neruo sæpissimè, aut neruosa parte incidens, & in capite, aut fronte. Nos uerò hic, q̃q; pluribus corporis partibus communis huiusmodi affectus esse Pauli,[l] Aetijq;[m] dogmate potest, nihilominùs tamen inter capitis affectus, Celsi placito, numerauimus. Qui meliceridas quoq;, & atheromata capiti dedicauit, in eodem pariter albo steatomata scribens, tametsi & in ceruice, & in alis, et in lateribus oriri solent. Verùm de tribus alijs iã iã nominatis tumoribus, ĩ prioris catalogi declaratione, nõnihil seorsũ tetigimus,[n] Septimũ,

b 2°.meth.c.20

c fol.171.8.

d supra fo.175 lin.15.

Albir

e 3ª.4ª.tr.5°.c.21.in fine.secundũ impressam distinctionẽ.c.20.

Quartus tum. Exãthema.

f præcipuè fol. 193.et.194.uide tamẽ alia plura loca.ut.124.32=&.139.15.17.18.=et.138.20.& sequentia. consid. de Plinij Papulis; etc. Itẽ fol:171.8=172.36.41=176.5.11=184.34=187.39=188.7=192.14.=209.27=293.38=

g 5 de cõp.med. secũdũ loc.ca.3.

h lib.3.cap.3.

i lib.6.cap.70.

5°.tumor Gãgliõ.

k in glossem in Plinium.

l lib 4.cap.16. et lib.6.cap.39.

m lib.15 cap.9.

n supra fol.83=84.=85.

Octauũ, Nonumq́; tumorem exponentes. Nunc uerò Ganglium in examen uenit. quod obij-
ciendi gratia contra Galenum, Celsi dogmate, inter capitis tumores præscripsimus. Idcircò
cum additione diximus { ganglion Celsi. } Quoniam autem in eius sermonẽ incidimus. Pau-
li quoq;, ac Aetij, hosq́; sectantium Arabum ganglia enarrabimus, in neruis potiùs, præser-
timq́; in juncturarum partibus aduenire solita. Authoris Definitionum Medicarum priùs

o uersus finẽ li.

descriptionem adducentes: quùm ait [o] { γαγγλίον ἐστὶ νεύρου παρὰ φύσιν συστροφὴ σω-
ματοποιημένη } quod est { Ganglium est nerui præter naturam concretio, quæ in unum

Gãglion quid.

corpus coaluit } q.d. ita frigidi, terrestresq́; succi in nerui substantiã conuersi, atq; (ut ita dixe-
rim) incorporati sunt, ut grossior ibi, densiorq́; factus neruus concretus, conglobatusq́; ap-
pareat. συστροφὴ ergo hìc non reuolutionem: aut contortionem (prout nonnulli uoluerunt) si-
gnificat, sed ipsam nerui concretionem, densationemq́;, & cum humore factam incorpora-
tionem: ut participio { σωματοποιημένη } postea confirmat. Ex ictu, aut labore, lassitudi-

p ubi supra f. 4[a] 16. & 6[a]. 39.
q li. 15. cap. 9.

ne'ue obortam: tùm Paulus, [p] tùm etiam (ex Philagrij monumentis) Aetius [q] ait: Raroq́; (ut
hic subdit, sponte sua prouenientem. In pluribus quidem corporis partibus, præcipuè uerò in
ijs, quæ mouentur, nempè manibus summis, ac pedibus (inquit quarto libro Paulus [r]) qui

r cap. 16.
s cap. 39

deinceps tamen libro sexto [s] magis determinat: in qua scilicet extremæ manus, pedisq; parte
gigni soleat. dicens { κατὰ καρποὺς, καὶ σφυρά } quod est { in carpo (quod Latini brachia-
le uocant: quà. s. extrema manus cum brachio committitur) & talo. } Adduq́; rursùs { &
in his, quæ mouentur secundùm articulum corporibus } caput uerò, ac frontem posteà adiun-

t 15[a]. 9[o].

xit. In quibus, ueluti & in cubito rariùs aduenire, Aetius [t] perbellè determinauit. Qui etiam
in exterioribus palpebrarum regionibus fieri nonnunq̃;, simul & atheromata, steatomata, et
meliceride's declarauit. [u] Auicenna uarius ualdè, ac repetendo fastidium inducens est. Inter-

u li. 7[o]. cap. 83.
x 2[a]. p[a] Doc. p[a] ca. 5. post mediũ et uide in margine annotationes Bellunensis.

dùm [x] enim nerui nodum, seu nodositatem appellat, ab alselba, uocatis (quos antiquus inter-
pres nodos Latinè interpretatus est) atq; etiam glandulis, & his similibus duris apostemati-
bus multifariàm differre adiungens: quas differentias ab ipso intelligere poteris. Vbi spe-
ciatim glandulas, ab alselba, & neruorum nodis, differentes esse intellexit: pro durissimis
uidelicet, purisq; nodis accipiens glandulas, in alijs partibus, q̃; in neruo cõtingẽtibus. Eruntq;
fortassis aliarum partium, ut pote frontis, aut capitis ganglia. q̃;q̃; anteà [y] glandularum ge-

y circa medium
z 3[a]. 4[a]: tr. 2[o]. cap. 5[o]. in fine.

nus ut commune ad alselba, & scrofulas usurpauit. Interdum [z] uerò glandulæ nomenclatu-
ra, nec generatim ampliùs utitur, ut uidelicet communi ad alselba nodos'ue, et scrophulas, nec
speciatim, eo. s. modo, quo diuersum tumorem ab alselba, & neruorum nodositate significet.
Sed aliter speciatim, pro ipsamet uidelicet neruorum nodositate, quam uerè tùm Græci, tùm
Latini ganglion appellant. Idcircò ait similes esse ipsis alselba, & sunt species nodi (gene-

a ibidem ca. 4. in fine.

ratim scilicet nunc capiendo nodum) Quod porrò ganglium, glandula'ue clariùs anteà [a] de-
scripserat, dicens { Et quandoq; accidit ut nodetur neruus, & assimilatur alselba, et non fit
de alselba, & differt ab alselba etc. } ubi pro alselba interpres habet nodos. Cumq́; non signa
modò, sed curationem quoq;, ex Pauli, Aetijq; (ut patet) monumentis exscripta posuerit,

b Ibidẽ cap. 6.
Contra Auicẽnam.
m Ibidẽ cap. 7.

inconsultè rursus de ijsdem glandulis, ganglijs'ue repetit, [b] ac rursùs [m] deniq; de pustulis
glandosis loquitur, quasi ad fastidium, nauseamq́; uel inuitos excitans. Ni uelimus eũ hac uia
quadantenùs excusare, quòd quùm sexto rursùs capite de glandulis repetit: non ampliùs de
ganglijs, neruorumq́; concretione, uel (ut ipse dicebat) nodositate intelligat: sed de glandu-
losis

losis quibusdam nodis, extra neruorum affectus obortis. de quibus iam Razes,[c] atq; ipse etiã Hali Abbas[d] eo modo locuti sunt: Quanq; ne huiusmodi quidem excusatio, & superfluitatis, & defectus immunem Principem reddit. Superfluitatis quidem, quoniam priori capite, atq; etiam quarto, de ijs locutus iam fuerat: Defectus autem: quia si repetendum erat, aliquid noui ijsdem ex Arabibus authoribus assumere debuisset. uidelicet nodos siue alselba, siue nodosas glandulas aliquando à ciceris q̃titate exordientes, ad melonis magnitudinem peruenisse.[e] Pustulas tamen glandosas intelligere debemus bothorales. s. paruas, minimasq; ad ciceris duntaxat magnitudinem increscentes. Sed nos ad Ganglia reuertamur, quæ (ut diximus) uel nerui nodos, aut nodositatem, uel glandulas (uti dictum iam est) nuncupat. Interdùm[f] uerò de ijsdem repetens { neruorum duritiem, & eorum tortionem } appellat. Ganglium. n. neruorumq; nodositatem potiùs intellexisse uidetur, q̃ Pauli ancylas, siue ancyloses, quemadmodum aliquibus placet. Cùm Pauli, atq; Aetij uerba transcripsisse de ganglio loquentiũ liqueat: sic exordiendo { hoc multotiès accidit à uerberatione, aut casu: & quando premitur, sentitur cum eo stupor. etc. } Est autem Pauli,[g] ἀγκύλη, siue ἀγκύλωσις (ut obiter hìc etiam illum affectum enuclearimus) articulorum κατοχὴ, hoc est, detentio, διὰ σφήνωσιν, idest, propter densitatem, cuneationem'ue, aut neruorum aliquam tentionem cõtingens. } Quoniam uerò { σφήνωσις } cuneationem quandam, infarturamq;, ac densitatem significat, quæ infartos humores supponit: propterea { ex humoribus infartus } exposuit Andernacus. Quem affectum Auicenna, non eo capite intellexit, ubi de neruorum duritie, & eorum tortione locutus est, (q̃q; illìc posita curatio, ancylosi etiam percõmoda est) uerùm alibi magis ex proposito, quùm. s. de iuncturarum duritie sermonem fecit,[h] inter frigidos tumores annumerans. Anteà[i] uerò { alachad } & { alzemena } uocauit, quæ nomina (uti Bellunensis[k] exposuit) significant eum, qui sedet, & non potest stare. Etenim ob illam articulorum detentionem, aliqua fieri iuncturæ crurium contractio solet, ut rectus stare nequeat patiens, nisi sedendo quiescat. Definitionum Medicarum Author[l] sic huiusmodi affectum definiuit { Ancyle passio est tendonum circa collum, uel articulos, qua functio impeditur } Dicere solemus uulgò nos inchordaturam. Pauli definitio partim à Galeno prætacta uidetur, qùm ait[m] { καὶ τὰς τῶν ἄρθρων κατοχὰς, ἃς ἀγκύλας καλοῦμεν } quod est. { & ad articulorum detentiones, quas ancylas uocamus. } Interpres ligationes articulorũ sæpè uertit.[n] nonnunq;[o] obstrictos articulos, aliquandò[p] articulorum impeditiones Latinè interpretatur. Interdùm Græcam dictionem seruauit, absq; aliqua interpretatione.[q] Atq; in omnibus his sufferri potest. Ineptè autem in titulo ante præscripta uerba: ubi Græcè habetur { πρὸς ἀγκύλας } interpretatus est, ut Celso aliud intelligenti[r] obsequeretur { Ad articulos recenti cicatrice cõtractos, quas ancylas nominant } Celsi. n. ancyla (ut patet) artuum contractio specialior est qùm. s. ex recenti cicatrice orta sit. Sed nostrum propositum prosequamur. Frigidus huiusmodi affectus est, ueluti & ganglium, ut pote à frigidis, crassisq; ac uiscidis, & aliquando flatuosis humoribus originem sumens: Albucasis[s] Ganglion { apostema quod accidit ex torsione neruorum } scripsit. Quoniam uerò nodos { alselba } uocari Arabicè prætactũ est: differre interim ab { alselaba } ipsomet ex Auicenna intelligas. dum medicaminis alselaba cõpositionem docuit.[t] quæ ex hircorum urina fit. SEXTVS tumor est omnibus manifestus, uidelicet hydrocephalus dictus, adiectiuè, quemadmodũ apud Græcos legitur { ὑδροκέφαλον

πάθος

c 7°. ad Mãsorẽ cap. 15. & libro Diuis. cap. 130.
d 8. Theor. cap. 11. 3°. prac. cap. ult & 9. practicæ cap. 10.
e ex eodẽ Raze 7°. ad Mansorẽ cap. 14. Hali Abbate. 8. Theoricæ, cap. 11.
f 4a. 41. tr. 4°. cap. 7°.
Cõtra Manardum.
g lib. 4. cap. 55
Ancyla.
Ancylosis.
Cõtra Manar.
h 3a. 41. tr. 2°. cap. 13.
i 22a. 31. tr. 2°. cap. 22.
k ibi in margine & in expositione Arabicorũ nominum.
l uersus finẽ lib.
m lib. 7°. de cõp. med per genera sec 3. in nostra impressione ubi ponitur Lucij præceptoris malagma.
n ut ibidem, & paulò ante; & nõ multo post.
o ut ibidẽ paulò ante.
p ut ibidem post mediũ. cũ ponitur Amithaonis remedium.
q ut in fine. 7i.
r li. 5. c. 18. sec. 25
s lib. 2° cap. 50.
t infra tr. 3. cap. 6. & 8.
Sextus tumor. hydrocephalus

πάθος} hoc est, hydrocephala passio, seu hydrocephalus affectus, hydrocephalon uitium. Manifestissimũ quidẽ obstetricibus, cùm infantibus sæpiusculè contingat, quùm primùm in lucem æduntur (uti Paulus[s] ait) capite ab ipsis obstetricibus parùm dextrè presso, uel ex causa latente. Triplicem posuit speciem Paulus, penès affectam sedem. Vel enim inter cutem & exteriorem membranam, quam Græci pericranion uocant, humor consistit: uel inter pericranion & os, uel tertiò inter os & cerebri membranas. Quibus porrò Aetius[t] quartam adiunxit, dicens { Maiores aũt nostri dicunt etiam inter cerebri membranã, & ipsum cerebrum colligi. id quod pernitiosum existit. } Triplicem quoq; speciem ex parte causarum idem Aetius posuit { plerũq; igitur (inquit) aquosus humor colligitur, aliquando aũt fœculentus, aut sanguinolentus. } Propterea & Arabum Princeps de huiusmodi affectu loquens, sub nomine aquæ intra craneum[u] & aquæ extra craneũ,[x] inquit { Et quandoq; sunt humores alij ab humiditatibus aquosis. } Medicarum uerò Definitionum Author[y] duas uidetur causas assignasse, uidelicet aquam, aut fœculentum sanguinem. Nos uerò & sanguinem, & fœculentum humorem, siue quid fœci simile, atq; sanguinem ipsum fœculentum sæpius, q̃ aquosam substantiam, pluribus dissectis hydrocephalis, inspeximus. Razes aliquãdo[z] aquam aggregatam in capite uocat. Interdùm uerò de puerorum affectibus loquens,[a] sub capitis magnitudine huiusmodi tumorem comprehendit. Hali Abbas uerò nonnunq;[b] {apostema sub cute capitis} uocat: nonnunq; autem[c] { apostema super craneum, & sub cute } dicit: Interdùm uerò[d] clarius aquam in capite nuncupat. Albucasis quoq; de aqua loquens, quæ aggregatur in capitibus puerorum,[e] omnes mortuos esse uidit: eapropter operationem in ea dimittere sibi uisum est: q̃q; curandi modum edocet. Subditq; { Et ego uidi ex eis puerum, cuius caput impletum erat aqua, & caput magnificabatur omni die, donec non poterat sedere super ipsum, propter magnitudinem capitis sui. Et humiditas augmẽtata fuit, donec mortuus est } Similemq; casum Razes ante Albucasim retulit, dicens[f] { Et ego uidi puerum, cuius caput adeò augmẽtabatur in longitudine & latitudine, quòd corpus eius sufferre nõ poterat: et nõ cessauit augmentari, quousq; mortuus est puer. } Nos autẽ & infantes ferè omnes mortuos uidimus, præsertim quibus intra craneum communicata est aqua, & quendam adhùc bimulum puerulum Panormi inspeximus: cuius & coronalis, & recta suturæ intantùm dilatatæ sunt, ut digiti spacium interfuerit: minùs uerò lambdoides diuaricata erat. huncq; longo tempore (aliquibus.n. mensibus) eo modo uidimus, ut Celsi[g] sententiã ueram esse experiremur: posse uidelicet hũc affectum longum esse. an uerò demùm ille obierit, ignoramus, quia Panhormo recessimus. Quod aũt admirabilius erat considerauimus, per earum enim usq; adeò apertarum futurarũ spatium diaphanum quoddam conspiciebatur, non aliam substantiam. q̃ purissimam aquã repræsentans. Si ergo aqua continetur, uel pura fœx, strigmẽtum'ue, frigidus tumor erit. Calidus autem, ubi sanguis, etiam si fœci admisceatur, qui suppurari sæpenumerò consueuit.

Tumor 7[9]. Siriasis.

PRAETER hũc uerò, alius quoq; infantibus familiaris affectus aduenire solet Qui græcè σειρίασις, à Paulo,[h] atq; Aetio[i] nũcupatur. hicq; septimus ordine præpositus tumor erat { Inflãmatio est (ut aiunt) partiũ cerebri, & membranarũ. Adeò ut syncipitis (βρέγμα Græci dicunt) & oculorũ cauitas consequatur, cum febre ardente, & pallore. & corporis siccitate, ac prostrato (ut Aetius addit) appetitu. Siriasis autem appellata est à syncipitis cauitate: Siros.n. apud Græcos dicitur fossa, & corpus cauum, in quo frumentum, & alia semina seruantur

Siriasis unde dicitur.

s 6. lib. cap. 3.
t lib. 6. cap. p°.
u p[a]. 3[i]. tr. 3°. cap. 10.
x Ibidẽ cap. 11.
y uersus finẽ li.
z 15. cõtin. cap. 3. litera. M.
a de morbis puerorũ cap. 3.
b 8. Theoricæ. ca. 18. post me[m].
c 4° pract. cap. 14. in fine.
d 9. pract. c. 16.
e lib. 2°. ca p°.
f libello de morbis puerorũ ca. 3.
g lib. 4. cap. 2°.
h lib. p°. cap. 13.
i lib. 4. cap 13.

uantur,ut in Etymologico etiam perlegimus. Arabū Princeps de hoc meminit,quùm de cerebri eryſipelate loquebatur,[k] ſic dicens { Et pueris quidem quādoq; accidit eryſipela in cerebro, & profundantur cum ipſa ſynciput,& oculi,& minoratur oculus, & deſiccatur totū corpus} ubi non aliud,q̄ prædictā ſiriaſim intellexiſſe liquet:præſertim quia Pauli quoq;, et Aetij curationem,præſidiaq; tranſcribit.Vbi uerò de infantium morbis oībus ſigillatim pertractauit:nomine proprio { Athas} ſiue cum aſpiratione {hathas} Arabicè nuncupauit, dicens[l] {Et eſt cum in cerebro infantis fit apoſtema calidum,& uocatur hathas.etc.} quo in loco eādem curandi rationem tetigit. Quemadmodū rursùs huius morbi meminit eo capite, quo de hydrocephalo,ſeu aqua extra craneum pertractabat.[m] Quam ob cauſam Gentilis,pluresq; alij expoſitores apoſtema extra craneum eſſe crediderunt:ubi corruptè {ataſiim} in antiqua litera pro { hathas} legebatur. Quorum expoſitorum erroris cauſa fuit,quia ubi ex primo libro[n] paulò ante legebamus,apoſtema calidū fieri in cerebro puerorū,uocariq; {hathas} hanc Arabicam dictionem non habebant,ſed loco eius { ſitibundum} ſed non hoc Arabicum nomē præſefert,ut ait Bellunēſis:[p] qùm ſic nobis ſcriptū reliquit {Hathas eſt apoſtema calidū accidens cerebro, ſecūdū Siraſim,& Ebencoſ.non connotando ſitim,neq; ſternutationem aliquā, ſicut dicunt Latini.Sed hoc nomen impoſitum eſt tali apoſtemati à primis impoſitoribus ſic.} Anteáq;,[q] eandem dictionem absq; aſpiratione ſcriptam exponens, idem propoſuerat: Auicennæ loca in medium adducens,ubi non ſolum Latinos,ſed Arabes quoq; expoſitores multū diuerſificari ait:quare.ſ.prædictū apoſtema dicatur, { Athas} Verùm enimuerò undecunq; impoſitum nomen ſit,non curamus.Sat.n.ſuperq; nobis eſt,ſiriaſim Pauli,atq; Aetij,tali nomine ſignificari.Galenus autem nullibi quod uiderim de huiuſmodi morbo meminit. Nec herclè (ut mihi uidetur) temerè ſub ſilentio præterijt.Etenim ſi cerebri mēbranarumq; phlegmone eſt,quid aliud,q̄; phrenitis eſt?Cuicunq;.n.definitio cōgruit:illi & definiti nomen cōpetere:Phœbo clarius eſt. Qua de re de puerorum phrenitide ſermo fieri poterat. Exquiſitius autem ipſius rei naturam perlibrantibus,neq; in cerebro,ac membranis phlegmone præſcriptis ſymptomatibus ſignificari poteſt. Cùm ex phlegmone,oculi potiùs rubicundi, atq; exerti euadant,q̄; concaui,& pallidi. Quodq; maioris momenti eſt, tumefieri potiùs,ac diſſipari, et in altum eleuari bregma ſynciput'ue,q̄; cauum fieri contingeret. tumefactis uidelicet cerebro,ac membranis,in quibus inflāmatio nata eſt.Itaq; uehemētiſſimā potiùs febrē ſymptomatum cauſam eſſe,q̄; phlegmonen determinarē.Vſq; adeò uidelicet intenſum cauſum, ut exiccata cerebri ſubſtantia,& membranis,utpotè ob teneritatē, uaporabilitatēq;,ad reſolutionem promptiſſimis,quædam earum partium cōtractio fiat.Cumq; bregmatis infantium ſubſtantia mollis adhùc ſit:cui quidē craſſior cerebri mēbrana per ſuturas alligata eſt: facillimè ad cerebri,mēbranarumq; contractionē,ac ſiccitatē bregma,& ſiccari, & intus retrahi, ac per hoc cauum fieri poteſt. Id quod natu maioribus,ob oſſium factam duritiem,ac firmitudinē, contingere nequit. Quas ob cauſas nullo uacuationis præſidio, ſed alterantibus duntaxat, uidelicet frigidis,atq; humidis ſuper bregmate remedijs tam Paulus,q̄; Aetius,eorumq; tranſcriptor Auicenna tam fero morbo ſuccurrunt.Quo iuxta noſtram ſententiam ſuppoſito affectum hūc à tumorum catalogo delebimus.Nec alium eſſe morbum opinamur,q̄; eū,quē Razes[b] ab epilepſia diſtinctum in libro Continentis {matrē puerorū} nominari ait. Quanq; uerò in pueris curationem recipere ſupponunt: omnes tamen obijſſe uidimus,quibus concauum ſynciput unà

k p^a.3^i.tr.3.ca.5.circà finem.

l 3^a.p^i.doc.p^a. cap.3.uerſus medium.

m p^a 3^i.tr.3°. ca.11.circa finē.

n fen.3^a.doc. prima cap.3

p In expoſitione Arab. noīum dictiōe {Hatbas} cū aſpirōne præpoſita litera.H.

q ibidē litera A. dictione{Athas}

Nota de Siriaſi.

Cōtra Paulū, Aetiū, et Aui.

b p^o contin.ca.6 & .8. litera. z. q̄;q̄; libro de morbis puerorū ca.8. aliū uidetur morbum ſignificare.

Mater puerorum.

unà cum ardente febre, assiduisq; conuulsionibus apparuit. Absurdum uerò non est contracto nonnunq̃; cerebro, atq; ipsum consequentibus membranis, ad expellendum aliquid saniẽ in uentriculis, aut substantia cerebri contentum, unà synciput ad inferiora decubuisse.

8°. Tumor. Phrenitis.
r 2°. de sympt. cau. ult°.

OCTAVVS Tumor Phrenitis est: quam Cerebri, & membranarum eius inflammationem esse Galenus,[r] ac uniuersa deinceps medicorum caterua pro compertissimo supponunt. An uerò semper unà cum membranis cerebrum phlegmonen cõpatiatur in phrenitide: an aliquando inflammmatis membranis, extraneam participare caliditatem, satis sit, alibi discutienda quæstio est. Nunc autem sat superq; sit magis, uehementiusq; inflammari membranas, q̃; cerebrum. Cùm plures illis, maioresq; tùm uenæ, tùm arteriæ insint, substãtiaq; densior uehementiorem recipere, continereq; inflammationem queat. Quòd si cerebri substantiæ nonnunq̃; inflammatio magna superueniret: cùm frigidæ, atq; humidæ naturæ sit, molleq;, ac paucioribus, ijsq; minimis, & uix apparentibus uenulis, & arteriolis munitum: non nisi à maxima causa contigisse potest. tuncq; in gangrænam, & demùm in mentis, ac uitæ corruptionem potiùs, q̃; phrenitim homo perducetur. Dixi cerebrum paucioribus, ijsq; minimis, & uix euidentibus uenulis, arteriolisq; munitum. Præter eas intellige, quæ in tenui mẽbranula sunt, in cerebri anfractibus dispersæ, cerebrũq; inde nutriẽtes. Exquisitissimè.n. ac apertis oculis dissecantibus, per totam cerebri substantiam uenulæ apparebunt: quibus cerebri substantia, ad uentriculos usq;, atq; sub ipsis etiam uentriculis, nutritur. Quas ne Galenus quidẽ ipse medicorum lucerna, nec nostro æuo solertissimus Anatomicus Vesalius aduerterunt. De quibus porrò aliàs uberior sermo erit.

Cerebri uenulæ.
Galeni et Vesalij defectus.
a Satyra.14.
b lib.4.
c cap.23. de satureia.
d cap.7.
e lib. 24. ca. 9.
f in glossem. in Plinium.
s lib. curõnũ. ca. 6.10.11.
t lib.3. cap.7.8.
u lib.6. cap.25. 26.
x p^a. 3^i. tr. 3°. cap.4. & 5.
y 9. Theor. ca. 4. & 5. pract. cap.14.
z p°. Theysir. tr. 3° cap. 6.
a Ibidem.
b 4. colliget ca. 46. uersus finẽ.
Cõtra Oribasiũ, Pauliũ. Aetiũ, Auic. Hali Habbatẽ, et Abẽzoarẽ & Auerroem.
c 4. de præsag. ex pulsibus cap. 9. in principio.

Arabes qdẽ, cõmuni uocabulo, sirsen, proprio autem nomine, karabitum appellant. Apud multos, uerò Latinos in usum uenit ut phrenésis media producta dicatur: uti apud Iuuenalem,[a] Martialẽ,[b] similiter Macrum,[c] licet Q. Serenus[d] media legerit correpta apud Pliniũ quoq;[e] et Victruuiũ phrenesis legitur. Quouis aũt mõ proferatur, ab Hermolao[f] castigatur, & non phrenesis, at phrenitis, ueluti neq; pleuresis, aut arthresis, uel nephresis. at pleuritis, arthritis, & nephritis, omninò legẽdũ præcipitur. Sed hæc ad Grammaticos. Calidissimus proculdubiò tumor, siue à sanguine, siue à bili, uel ex ijs mista materia: siue etiam ex superassata, & in atram conuersa bile generationis originem susceperit. Vnum uerò speculatione dignum est: quoniam Oribasius,[s] Paulus,[t] Aetius,[u] ac deinceps Arabum Princeps,[x] & Hali Abbas,[y] atq; (ut uidetur) ipse etiam Abenzoar[z] de cerebri phlegmone loquũtur, atq; etiam Erysipelate, tanq̃; morbis à phrenitide distinctis, diuersisq;: Quibus Abenzoar,[a] et eius sectator Auerrhoes[b] retis quoq; nuncupati mirabilis phlegmonen, imaginatione potiùs q̃; coniecturali quadam, non dico demostratiua ratione, adiũxerũt. Galeni.n. dogmate cerebri siue phlegmonen, siue erysipelas, nil aliud, q̃; phrenitida esse, præsenti quidem animo determinabimus. Quotiès.n. cerebrum aliquem morbosum affectũ patitur (inquit, & quidem rectissimè, Galenus[c]) siue citra fluxionem intemperies sit: siue quæpiam incubuerit fluxio, statim impartiri affectum oportet tenui membranæ: atq; etiam cõtrà. Sed dura menynx, quoniã longissimè à cerebro dissita est, affecta esse sola potest. etc.} E qua Galeni sententia liquet, siquidem phrenitis inflammatio est membranarũ cerebri, unà cum inflammatione tenuis menyngis, euestigiò cerebrum inflammari necessum esse. Quòd si crassior duntaxat membrana inflammata est, phrenitis non statim est, quousq; ad cerebrum uel phlegmone, uel saltem extraneus ille phlegmones calor descenderit. Diu tamen durare nõ

potest

potest, quin cerebro communicetur. Cùm durior, crassiorq; meninx receptum à torculari sanguinem tenuiori priùs, ac deinceps statim cerebro distribuat. Quòd si cerebrum usq; adeò inflammatum, sanguineq; infartum est, ut præ nimio tumore, cranei suturas distendat, segregariq; faciat, caputq; uniuersum inturgescat, & oculi uelut emissitij promineant. quemadmodum prædicti authores tam Græci, q; eorum æmuli Arabes testati sunt: quinimmò (ut Oribasius ait) intumescit quoq; facies, & collum, & thorax: quibusdam aūt & dorsum, ita ut ex ipso tumore crepet cutis: uel si non crepet, bullæ tamen ijs similes, quæ ab igne excitantur, in ipsa cute fiant. Si inq; hæc omnia sint: Cui dubium est, præter cerebrum, membranas quoq; mirumimmodum phlegmone tentatas esse? Præsertim quando (ut idem Oribasius ait) ipsæ etiam membranæ, cutis instar exteriùs crepent, findanturq;? Quòd si compatiente dūtaxat calorem cerebro, ubi membranarum phlegmone est, phrenitis iam est, mensq; ægrotat: Quonam igitur pacto, ubi tam ingens phlegmone in ipsa cerebri substantia sit; dolorem sentire potest? ac si mens ipsa minimè ægrotet. quod doloris signum ab omnibus, qui hunc morbum descripserunt, positum est. Sin uerò dolorem sentiri contingat, cùm acutissimus hic morbus sit, triduo, uel quod ultimum (Oribasio docēte) est, septē diebus, uel pernecans, uel ad salutem reductus: Quonam modo diuturnus esse huiusmodi dolor potest? perinde ut ineptissimè Andernacus, et Albanus Pauli interpretes exposuerūt? ubi Græcè dicit {διαρκὴς} quod nomen hic non {diuturnus} sed {perseuerans} interpretandum erat. Quòd si est secundū plurimū pernecans in tertio: si autem ipsum pertransierit, fiducia habetur (ut Princeps ait) cur non uehementer prauam esse idem Princeps usq; adeò inconsultè subiunxit? Aptius ergo, ac uero similius, qnimmò id mihi compertissimum est, huiusmodi aliquando uisum tumorem, ut suturas distendat. etc. non ad cerebri plegmonen referre, sed ad flatuosum potiùs quendā spiritum, eumq; magis in membranæ crassioris, & cranei interstitio aceruatum, quanq; & ex aquositate fieri nōnulli aiūt. Verosimiliùs tamen mihi uidetur ab extendēte flatuoso spiritu huiusmodi prauissimum tumorem fieri: quem aliquando {Rhia alsabian} uocari Bellunēsis ait: „ [d] sic scribens {Rhia alsabian. i. uentositas puerorum. Quidā per Rhia alsabian intelligunt uētositatem grossam, intra caput, quæ ipsum replet, ita ut commissuræ capitis aperiantur. Et qdā „ alij exponunt in libro Canonis, [e] quod est magnitudo capitis, causata ex apertione commissuræ, propter uentositatem, & humiditatem in eo aggregatam} Has expositiones, quæ in idē ferè ueniūt, nos ueras esse opinamur. Antiquus uerò interpres uentris inflationem exposuit: sed non rectè. Subdit. n. Princeps {cuius medicationem iam nominauimus, in capitulo de ægritudinibus capitis [f]} non ergo uentris sed capitis inflationē intelligebat. Nec temerè inter infantium morbos Auicēna computauit: Cùm talis, tantaq; capitis inflatio, ut suturæ disparentur, in pueris, ob ossiū teneritatem, molliciēq;, cōtingere queat. Atq; ego uel in meipso huiusmodi tumorem, prope quartum ætatis meæ annū expertus sum. A quo statim euidētissimo Redemptoris nostri miraculo (desperantibus me medicis) liberatus sum, Intercedētibus interim Diui Vincentij precibus, cui Mater mea collachrymans uouit, expeditaq; missa, domū reuersa, me incolumem reperit. Cuius quidem casus (Ita Deus Opt. Max. perpetuò me adiuuet) ac si heri, aut nudius tertius successerit, certissimam habeo memoriā (Quicquid diabolici huiusce temporis Hæretici somnient) De hoc autem tumore Razes etiam ante Auicennam meminit [g] authoritate Aaron, & Alkindi, sic dicens {De inflatione capitis. Dixit Aaron, inflatur

Cōtra Andernacū, et Albanū Torinū.

Cōtra Auic.

Rhia alsabian.

[d] in expōne Arabū noīum. R. dictione Rhia. etc.

[e] intellige. 3[a]. p[1] doc. p[a] ca. 3. circa finem.

[f] colligitur. p[a]. 3[1]. tr. 2 cap. 19. ubi uentositatem grossam intrinsecam curauit.

Historia.

[g] p[o] Cont. c. 10. litera. nn.

tur caput, uel magnificatur ex uentositate grossæ humiditatis, existentis in eodē loco: Et eius cura est cura spasmi } Deinceps uerò infantis morbum esse indigitat. qùm Alkindi remedia subdit, dicens { Dixit Alkindus in libro de electionibus. Sternuamentum expertum probatum, laudabile, et bonum ad intromittendum naribus infantis, cuius caput est inflatū. etc. }

b lib. de morbis puerorū cap. 3.

Alibiq;[b] rursùs inter puerorum morbos connumerauit. Sic post naturalem, natamq; ab initio, capitis magnitudinem, scribens { Magnitudo autem capitis aut erit ex uentositate generata in ossibus capitis, aut ex aggregatione aquæ inclusæ in eo, quæ non inuenit uiam exitus. } Nos autem quæ ab aquæ aggregatione facta sit, ad hydrocephalon, eam uerò, quæ ex uentositate, ad præsentem affectum reducemus. qui (ueluti prædictum iam est) Rhia alsabian, uocatur, & ordine quintusdecimus tumor positus est. Sed ne reticuit quidem huiusmodi tumorem Hali Abbas,[i] qui capitis magnitudinē (ut traductus est) appellans, ad uentositatem duntaxat retulit. Forteq; hunc Introductorij libri Author intellexit;[k] quùm exteriores capitis affectus enumerans { διάτασις ῥαφῶν } hoc est { distentionem suturarū } ante hydrocephalon posuit.

i 8. Theoricæ c. 18. et 4°. prac. cap. 14.

k ca. 16. in principio.

Ad nostrum ergo propositum cōuersi, dicamus phlegmonen cerebri non esse, quæ suturas disgregat, tantæq; tumefactionis causa est. Priùs.n. moriretur animal, q̄ ad talem, tantamq;, cum intemperie calidissima, intumescentiam peruenire queat. Galeno,[l] præter experimentum, comprobante, uel ob solam intemperiem, & maximè calidam, multoq; magis ubi unà cū intemperie, animalis quoq; spiritus corrumpitur, mortem necessariò aduenire. Caussa igitur est flatuosus spiritus. Qua de re ad frigidos potiùs, q̄ ad calidos hūc tumorem referre debemus. cum quo nihilominùs stare potest, circa huiusmodi tumoris exordia, cōstringētium, frigidorumq; moderatorum usum quadantenùs conferre. Remota uidelicet causa calida, quæ talem flatum ad superiora eleuat.

l lib. de usu respirationis circa finem.

Excusatio Authoris.

Sed ne magnum inconueniens est (uti prima statim fronte apparet) tot tantisq; insimul uiris contradicere. Vbi.n. Galenus de re aliqua non meminit: Titubare omnes, qui post eum sunt, sæpissimè inuenimus. Quemadmodum quotiès uel Galenus uel quispiam antiquorum aliquid falsò excogitarit, Paulum, Aetiumq;, nedùm Oribasium, ac postmodùm cunctos Barbaros, Arabes'ue, balitantum more, præsaltantem hircum insequentes, in eandem cecidisse foueam quotidie offendes. Cuius etiam ueritatis inditium est: quoniā neq; Oribasius in eo opusculo, quod nobis uidere permissum est, neq; Paulus, aut Aetius de huiusmodi flatuoso capitis tumore seorsum locuti sunt. Quemadmodū neq; inter Arabes Razes ullibi, quod uiderim, de illa cerebri phlegmone intātùm dilatata locutus est, sed illam ueluti Serapion quoq;, ac post eū Mesuas, Galeno, ac ueritati cōformiores sub phrenitide cōprehenderunt.

Cōtra Abenzoarem & Auerroem.

m lib. p°. Theysir, tr. 4. cap. 6.

n 4. colliget ca. 46. uersus finē.

o lib. de usu respirationis uersus finem.

Risu uerò magis dignum est quod Abenzoar,[m] eiusq; simia Auerrhoes[n] de retis uocati mirabilis apostemate scripserunt. Cùm usq; adeò tenue huiusmodi rete sit: ut multis uel solertissimis anatomes professoribus non esse cōpertum sit. Quibus uerò illud uidere, ut nobis quoq; permissum est, ita tenuissimis quibusdam arteriolis contextum apparuit: ut meritò mirabile nuncupandum ueniat. Quæ igitur inditia potes certa habere?, quæ'ue pulsatio arteriarum sentiri potest? Vltra, quòd obstructis, inflāmatisq; huiusmodi arteriolis, animaliq; spiritu corrupto, q̄ primum animal ipsum (uel Galeno[o] erudiēte) mortem obiret. Sed de hoc alibi fusiùs.

Manardi excusatio.

p lib. 7° epistolarū. epistola; 3ª. post prinª.

Nunc uerò quod proposuimus exequamur. Ex ijs igitur, quæ præostensa iam sunt, mirū nō esse liquet, si doctissimus Manardus, ad annum usq; uitæ suæ sesagesimum quartū, nunq̄ uidisse refert[p] ingentem cerebri phlegmonen, ut tumefactis capite, & facie, atq; oculis,

lis futuræ dehiscant separenturq;. Sed nec medicũ, uel alium quẽpiam hominem audiuit, qui uiderit. Rem nanq; impossibilem nemini uidisse permissum est. Nec tamen se multotiès uidisse uel Paulus, uel Aetius aiunt (uti Manardus refert) sed multotiès intumescere cerebrum inflammatum dicunt: ut capitis futuræ distendantur. Etenim dictio {οἰδεῖ} idem est, quod Latinè {tumet} seu {intumescit} Quòd si legamus {οἶδα} idem erit hic, quòd {scio} seu {noui} nõ quòd proprijs se uidisse oculis testentur. Quotiès igitur cerebrum phlegmone tentetur, consentiente (ueluti præscriptũ est) statim ipsa tenui membrana, phrenitis fit. Haud.n. phrenitidis ratio in membranæ, uel membranarũ inflammatione, sed in cerebri calida, et fixa intemperie consistit. Nam animæ sedes cerebrũ, non membrana est. Quanq; definitio per causam data magis membranarum phlegmonen exprimit. Vt in quo, ueluti præscriptum iam est, ob uenarum copiam, promptiùs phlegmone gigni solet. Adde q̃ si magna cerebrum phlegmone prehenderit, ratio non deprauatur modò (pro ut in phrenitide contingit) Sed penitùs interdùm aboletur. Cùm ex inflammatione Gangræna, demumq; sphacelos cõsequatur. de quibus uetustissimus Hippocrates in Aphorismo scripsit[q] {Quibus cerebrũ sphacelatũ est} hoc est, uti Galenus exposuit, gangræna correptũ est {in tribus diebus pereunt} confirmato uidelicet sphacelo {sin uerò triduũ euaserint.} quoniam.s. sola gangræna tentatum sit {hi sani fiunt} HVNC autem affectũ corrupto (ut patet) uocabulo {sphacelos} uocat Razes[r] {sekakilos.} Auicenna[s] {scaculos} quidam habent {sachafilus} (ueluti gangrænam ganagã, nũcupant) aliqui legunt {sacculos} Est autẽ hic tumor ordine duodeuigesimus anteà propositus, quẽ ad phlegmones magnitudinẽ, deincepsq; gangrænã, & deniq; sphacelon referemus. Hæc intantũ de cerebri phlegmone hoc loci per trãsennam dictũ iam sit. Erysipelas aũt, non secùs ac de phlegmone prædictũ iam est, ad phrenitidẽ referendum est. Cuius quidem phrenitidis adhuc species alia est: quæ.s. ex bile fit: adeò ut in nigram degenerauerit: quando etiã grauissima phrenitis nascitur, inqt Paulus.[t] Clariusq; Galenus ait[u] {phrenitis nonnũq; » mitior est, quũ uidelicet à pallida bile ortũ cõtraxit} ut cui serosa humiditas admista siccitatẽ pariter, atq; caliditatẽ refrænat. Ad hãc primã spẽm, eã quæ ex sãguine uel puro, uel bilioso, » aut bili sanguinea fit. reducemus. {Interdũ uehemẽtior, cũ flaua bilis eã peperit, Atq; insuper » alia nonnunq̃; dementia occurrit ferina, & melancholica, flaua bile præassata} Hæc tertia, est, quæ ferina phrenitis dicetur. Princeps hanc à Karabito (sic.n. uocat phrenitidẽ) seorsùm pertractat,[x] noĩe {sibare} uocans {gienun mefrat} quod Latinè sonat {demonium superfluũ} Multa potes apud Bellunensem, in expositione dictionis {Gienun} legere. Ad phrenitidẽ ergo hũc tumorem, qui {sibare} dicitur, nos referemus: quẽ ĩ catalogo priùs sextũdecimũ ordine collocauimus. Quoniã uerò de mẽbranarũ cerebri phlegmone locuti sumus: Absurdũ herclè minimè fuerit, hic quoq; aliud ab Auicenna dictũ apostlema, super crassiore cerebri mẽbrana obortũ declarare. Quẽ ipse proprio idiomate {fater} et {fatera} Latinè uerò fungũ appellat. » Nosq; ĩ catalogo. 17^m. ordine cõputauimus. Inqt.n. Princeps[y] {Et qñ frãgitur craneũ, et egre » ditur uelamẽ, et fit apostema, quod noĩatur fatera, tũc tibi inest in eo, quod diximus. etc.} Huiusmodi fungũ, ueluti pertrãsẽnã à Galano[z] prætactũ offendimus. quũ sic ait {iã uerò ex his » ẽt, q̃ adnascũtur rebus, affectæ sedis notæ petũtur: Quippe res adherẽtes cẽntiæ proprietatẽ obtinẽt quemadmodũ fungi (μυκῆτας Græci uocãt) si fracto capite menix fuerit affecta.} Fieri aũt solet fungus hic nõ secùs, ac in lucernis, hyemali præsertim tẽpore, fungus in elych=

Cõtra Manardum.

q 7[a] aphor. 50 et uide. 2° et 3°. de morbis de cerebri sphacelo.

r p°. lib. Cõtin. cap. 9. lit. hh.

Sekakilos.

Scaculos.

s p[a] 3[i] tr. 3. ca. 2. circa finẽ.

t lib. 3. cap. 6.

u 3°. de loc. aff. 5°. in fine.

x p[a]. 3[i]. tr. 3. cap. 6.

Sibare.

Fater.

Fatera.

Fungus.

y 5[a]. fen. 4[i]. tr. 3. cap. p°. uersus medium.

z p°. de loc. aff. circa prin[a].

μυκῆτας.

nij uertice oboriri solet,futuræq; pluuiæ uel mulierculis præsagiũ.quẽadmodũ Poeta,[a] et Plinius[b] quoq; testãtur.Etenĩ cũ aer humidus eẽ ceperit,fauilla, quæ cũ fumo solet egredi,prohibita ob aeris crassitatẽ in lucernis residet,& quasdã uelut fungorũ imitatur imagines. Ita igitur in discooperta reuelatáq; cerebri mẽbrana,quædã priùs substãtia gossipinæ lanuginis imaginẽ repñtat.Deĩ uerò per halitũ discussi uapores,fumiq; ob aeris frigiditatẽ ĩ ea substãtia cõglobati paulatĩ ab ĩteriori calore deurũtur,siccãturq;,donec fungo quoq; similis substãtia appareat,alteratã eẽ ab aere mẽbranã significãs.Id quod aliqñ nõ sine maximo ægrotãtiũ periculo cõspeximus. Quã ob rẽ negligenda fortassis non est antiquior Auic.litera,quæ loco uerbi {egreditur} ut Belluñ.corrigit {infrigidatur} habet.sic uidelicet dicẽs. {Et qñ frãgitur craneũ,& infrigidatur uelamen,& fit apostema.etc.} Tumor quidã præter naturã dici põt: ex eorũ tñ albo,quæ cũ priùs oĩnò nõ fuerint,postmodũ sunt orta.[c] Qua de re exqsitissimè rerũ naturas perpẽdẽtib⁹,nõ propriè apostema dicẽdũ uenit {futurati} ẽt Arabicè legitur, siue cũ articulo {alfuturati} et ĩterdũ {fururati,} et {frutatẽ.} S; idẽ,quod {fater} seu {fatera} hoc est fungũ præseferũt.Sed hucusq; cõsequẽtiæ necessitate ducti, peruenire coacti sumus. Ad phrenitidẽ ergo reuersi,dicamus ipsam quoq; in libro de tumoribus præter naturã aliquo mõ cõmemoratã.ubi.s.de erysipelate,ac phlegmone,itemq; cõposito ex ijs tumore mẽtio facta est. ad quæ phrenitis,ut spẽs ad genus suũ necessariò refertur. Inuenitur autẽ aliqñ in Arabicorũ libris {Alumbetis tracti.} hoc est phrenitici. Vt antiquus Arabicorũ noĩum interpres ait.[d]

PRENITIDI Contrarius (licet in eadem nihilominus sede obortus) affectus est,qui qdẽ Græcè Λήθαργος,dicitur, Latinè aũt Recentiorũ nõnulli[e] ueternũ uocarunt.Vt sæpè Græcorũ Medicorũ interpretes,ubi Græcè Λήθαργον legũt,nobis ueternũ interpretati sint. Sed minùs rectè.Cùm ueternus non huiusmodi morbũ certa quadã , specialiq; significatione , sed ignauiam,segnitiemq;,aut torporẽ,& otium,nec non somnolẽtiã, aut grauẽ aliquãdo somnũ, Ciceroni[f] meritò (ut Plinius[g] ait) Luci doctrinarũ alteri,Itemq; Vergilio,[h] Marco Cælio,[i] Columellæ,[k] Plauto ,[l] Terẽtio,[m] Ausonio,[n] ipsiq; demùm Plinio[o] præsefert.Quãq; nõ desunt,quibus ob eandẽ ignauiã,segnitiẽq; Hydropen referat.[p] Cõmune igitur qdpiã caro,comati,cataphoræ,torpori,atq; etiã fatuitati,nedũ lethargo,ueterni nomen significat. Cur ergo uni duntaxat affectui, uel inuitis (quos æmulari necessum fuerat) Romanis,nomẽ dedicarũt? Vñ non parua Græcarũ literarũ expertibus cõfusio,æquiuocationis rõne,offertur. Cũ nõnulli nõ lethargũ,sed caron. Alij uerò,quod Græci coma nuncupant,seu cataphoram, Latinè ueternũ interpretentur.quod nomen Græcis dictionibus {νωθρόν,} et {νωθρότης.} appositè apud nos respondet. Quas ob causas Romanorũ Medicorũ coryphæus Celsus,[q] atq; ipse itidẽ Plinius,[r] & qui Plinio ascriptus est liber,[s] Aemilius Macer,[t] Quintus Serenus,[u] ac Theodorus quoq; Priscianus[x] Græco nomine (ob Latini penuriã) usi sunt, lethargicum morbũ,& lethargon,seu lethargũ, et quandoq; lethargiã,ipsum affectũ:lethargicos uerò q eũ patiuntur,nuncupantes. Nec secùs ab Arabibus:ut Raze[y] Auicẽna[z] HaliAbbate[l] Serapione[a] atq; ipso demũ Costãtino Africano[b] obseruatũ offendimus. Ab Albucasi aũt[c] obliuionẽ uocari legimus. Dicitur enim {λήθαργος} à nomine {λήθη} quod est obliuio. Vnde et lethe,ac lethusa (Apuleio Madaurensi[d] teste) syluestre papauer nuncupatur, quoniam.s. degustatũ obliuionem inferre solet. quẽadmodum & de fluuio apud inferos Poetæ fabulantur.ut ipsa deniq; mors,lethũ propter omniũ rerũ obliuionem appelletur. A nomine igitur

lethe

a p°. Geor.uer. 492.
b lib.18. ĩ fine.
c ut 14ⁱ. meth. 17°.circa prinᵃ.
d litera A .ĩ expõn.nom. Arab.
e ut Probus in p°. Geor.& Beroaldus super Columel.8.cap.5.
f Epist.2ⁱ.13ᵃ. ueternus ciuitatis
g lib.17.ca.5.
h p°.Geo. uersu 124.Nec torpere graui.etc.
i 8ⁱ. Epist.Cice. Epistola.6ᵃ.
k 8ⁱ.5°.post pricipia. 10°. circa medium
l in Menæh.
m in Eunucho.

Tumor.9°.

Lethargus.

n uide Rhodig. lib. 11.cap.11.
o 8ⁱ.36.et.20ⁱ. 4°. Spurij. 4ⁱ. 24°.

Cõtra multos Græc.Interp.

p ut Cato scribẽs {ueternosus q;plurimũ bibit tãplurimũ sitit.}
q 3ⁱ.cap.20.
r 20ⁱ. 4.5.12. 13 22.=lib. 22ⁱ. 13°=lib.23. p°. 4.8=lib.24ⁱ.6. 7.9.= lib. 26ⁱ. 11.=lib 28ⁱ.17.= lib 29ⁱ 4°.=lib 30ⁱ.11°=lib.32ⁱ. 10.& sæpè.
s lib 3ⁱ.ca.7°.
t ca.de satureia.
u cap.56.ĩ tit.
x 2ⁱ.cap.3°.
y lib Diu c.6 = pⁱ Cont. 8.lit.u.
z pᵃ.3ⁱ.tr.3. ca. 7.8.9.
l 9ⁱ.Theor.5°=&.5ⁱ.Pract.15.

lethe, quod est, obliuio, & {ἀργὸς} quod est {ignauus, ociosus, desidiosus, inutilis, & similia, dicitur lethargus, sicuti ab {ἀργία} quod est, ignauia, ocium desidia. etc. dici etiam potest lethargia. significabit ergo lethargos, siue lethargia uel obliuiosam desidiã, uel desidiosam obliuionẽ. utrũq; autem obliuio inq̃, & desidia, cum uehementi ad somnum delatione, huiusmodi morbum sequitur. Vnde morbum quoq; pigrum Aemilius Macer [d] nominauit, Dicens {Est quidam morbus lethargus nomine dictus: Oppositum medici quem dicunt esse phrenesi: Quod uetat hæc somnum, somno grauat hic nimis ægrum. Hoc tam lethali somno depressus aceto: Thymbram commiscens, foueat caput inde frequenter. Sic uitium pigri poterit depellere morbi. etc.} Quòd si à nomine {ἄργη} quod est Latinè {captura} deductum nomen uolueris: obliuione captum, siue obliuiosum, lethargum interpretaberis. Lethargum igitur, cũ ratiocinatricis animæ noxa sit, locum eundem, quem phrenitis nempè cerebrum occupare: materiam uerò mali cõtrariam esse Alexander, [e] & Paulus [f] Galeni [g] dogmatibus innixi scripserunt. Cerebrum tamen hìc nõ ipsas cerebri membranas, uelut in phrenitide, cum Introdudorij Authore, [h] intelligas. difficillimè nanq; in membranas pituita inseritur: quam ob rem eos, qui acidum eructant, ut pituita refertos, non admodum laterali morbo corripi, Antiquus senex [i] ait. Ipsam ergo cerebri substantiam pituita deprehendi, atq; occupari in lethargo, ex Galeno quoq; intelligas, sic aliàs [k] scribente {Neq; hìc quidem causas illorũ, quæ diximus, inuenire magni laboris fuerit: si scias generari à bilioso humore phrenitim, ut lethargũ à pituitoso. Si itẽ hoc teneas, lethargũ ex ipso magis cerebro, phrenitim uerò gigni maximè ex tenui menynge, & ex septo transuerso.} quanq̃; & ex septo transuerso fieri posse lethargum, ex Archigene, & Possidonio Aetius refert. [b] Quotiès igitur eandẽ partem in alterutro morbo teneri scriptũ est, nempè cerebrũ: nõ pro similari, simpliciq; substantia cerebrũ capere oportet, uerũ, ex ipsius quoq; Galeni dogmate, pro organico mẽbro. Aliquãdo. n. [l] inter organica, cõpositaq; membra cerebrũ connumerat Galenus. ubi uidelicet totũ, quicquid intus craneũ cõprehẽditur, cerebri nomine intelligit, q̃q̃; et alias [m] inter simplicia numerare cõsueuit. qùm. s. ipsam cerebri medullarẽ substantiam concipiebat. Eadem igitur affecta pars in utroq; morbo est. quia cerebri organum, etiã si phrenitis à mẽbrana, lethargus uerò ab ipsa cerebri substãtia magis, frequentiusq; exordiũ sumpserint. Haud. n. inficias intereà nos ibimus, phrenitidem aliquando à cerebri substantia (id quod anteà [n] iam supposuimus) atq; lethargũ quãdoq; à mẽbranis primã suæ generationis originẽ suscipere. Quanuis Auic. [o] in cerebri meatibus gigni lethargũ frequentiùs, q̃; in ipsa etiã substãtia, & uentriculis uoluerit. Quicquid tamen sit quamplurima de huiuscemodi tumoribus disputanda, & quidẽ uberrimè ad propria cuiusq; capita reseruauimus. Hunc uerò sat superq; est, in tumorũ catalogo non minùs, q̃; phrenitim collocandũ esse lethargum, in quo propter humoris putredinem, non caliditas modò, sed febricula etiã necessariò excitatur, ut q̃q̃; inter frigidos ab initio tumores numerandus, et inter œdemata locandus, nihilominùs tamen ad calidos tandẽ, putredinis ratione, reducatur, atq; in phlegmonarum catalogo reponendus ueniat. Fit. n. & à pituita, ueluti & ab atrabilario succo cõmuniter dicta phlegmone. Quemadmodũ de pleuritide à Galeno [p] præscriptũ est. putrefactis inq̃; hisce humoribus, & calorem nactis. Fiunt [q] autem lethargi (inquit Definitionum Medicarũ Author) οἱ μὲν παθούσης τῆς ἀρχῆς, οἱ δὲ ἐπὶ ἀποστάσει {quod est {hi qdẽ patiente principio, hi uerò propter abscessum} Quæ uerba duplicẽ possunt, no-

a p°. Breu. cap. 17.
b lib p°. de morborũ curõne & agn. cap 14.
c ca. 9. libri p[i].
d cap. 53 libri de uirtutibus herbarum.
d ubi supra. s. cap. de satureia.
e lib. p°. ca. 14.
f lib. 3 cap. 9.
g 13. meth. cap. 21. = 4[i]. de caus. Puls. 14. 15. lib. φ. animi mores corp. tẽperaturã in seq. cap. 3. & 3[i]. Aphor. cõ. 30
Cõtra Introductorij Authorem.
h cap. 14.
i 6[i]. Aphor. 33
k 4. de pulsuũ causis. cap. 15.
b lib. 6. cap. 3.
l ut lib. de cõst. art. med. cap. 11. et de morb. dif. cap 3.
m ut p°. de elemẽtis. ca. 10. & 13. q̃q̃; dicit ibi μυελός. i. medulla. sed uide p[i] de pot. naturalibus cap. 6.
n in sermone de siriasi et phrenitide. s. tum. 7°. & 8.
o p[a]. 3[i]. tr. 3°. cap. 7. in prin°.
p circa mediũ.
q 6[i]. Aphoris. 33. lib de const. art. med. ca. 15. et. 5°. de loc. af. ca. 2. post prin[a]. 2°. de crisi cap. 10. et. 2°. de differẽtiis febriũ. cap. ultimo.

bis sentētiā ostēdere. Quarū prima est, capiēdo apostasin pro transitu unius morbi in alterū.
ueluti apud Hippocratē aliqñ [r] legi, nos anteà [s] scripsimus. Adeò ut sensus sit, fieri lethargū,
aliqñ primogenio cerebri affectu, aliquando uerò consensu, uel transitu, permutationeq; morbi
alterius: ut quùm ex perperàm refrigerata phrenitide, in lethargum transitus fit. Vel alte-
rius etiā partis, in ipsum cerebrum. Secūda uerò, quæ magis mihi arridet sentētia est. fieri nō
nunq; lethargū patiēte cerebro, absq; ulla partis corruptiōe, nō secùs ac phlegmonen, atq; ery
sipelas, inspersis inq; sanguine, aut bili, uel utroq; humore per ipsam cerebri, mēbranarum'ue,
aut utriusq; substātiā: nōnūq; aūt propter apostema siue abscessum, propriè. s. capiendo aposta
sin, pro eo, in quo intermediū quoddā uacuū fit, corruptis uz aliqbus interiacētibus particulis,
quē affectū ab Arabibus propriè {dubellet} nūcupari præscripsimus [t] (Quāq; largè sūpto apo-
stematis noīe, apud Barbaros, et phrenitis, et lethargus, sed et oīs ferè tumor apostema nomi
natur) tūcq; perniciosissimus huiusmodi lethargus erit. Sed de his aliàs uberius repetemus.
Hoc dūtaxat impræsentiarū apponere nō grauabimur, quoniā Galenus præsagitionē ex pul
sibus docēs, [u] ex sola uidetur ītēperie humida cerebri lethargū cōcedere. Id quod tā ipsiusmet
dogmati aduersum est, pituitæ germen esse lethargū q; pluribus in locis determinātis, q; nobis
ēt ponētibus ipsum perpetuò inter tumores præter naturā. Sunt aūt Galeni uerba hæc {Hu-
midæ intēperaturæ cerebri molles diuturnitate efficiunt pulsus, ac hoīem comatosū. Si ad illas
accesserit febrilis calor, morbus appellatur lethargus, et pulsus est non modò mollis, sed ma-
gnus. Si uerò putrida pituita ita cerebrū afficiat: erit tū etiā morbus lethargus. etc.} Pro cu-
Letharg⁹. 2^x. p⁹. 2⁹.
ius sententiæ claritate, Nota, quoniā Galenus ibi duplicē uidetur lethargū ponere, Alterum
qdē ex sola intēperie humida cū febre, uidelicet per consensum, et per quādā euaporationē. Al
terū uerò per protopathiā, & est quū pituita in cerebro aggregata putrefit, & hic uerè ac
propriè lethargus est. Vbi nota uerba. Etenim de prima specie ait, {appellatur lethargus} de
2ª uerò {est lethargus.} Itē circa secūdā aduerte, quoniā Græcè dicitur {εἰδὲ ἐπὶ σηπομένῳ
φλέγματι κατὰ τὸ ἐγκέφαλον ἡ τοιαύτη γίνεται διάθεσις} hoc est {si aūt à pituita pu
trefacta in cerebro (.q.d. primogenio affectu, & in cerebri substātia, non per euaporationē, et
consensum, aut ex sola ītēperie humida) huiusmodi dispositio fit: erit tū & hic morbus lethar
gus. etc.} Hāc duplicis lethargi distinctionē ex ipsomet alibi [x] collegisse difficile nō ē. Expres-
sit tñ Aetius [y] ex Archigene, et Possidonio. q; q; à Galeno [z] difformes sint, minutissimum, &
ægrè mobilē pulsū esse dicētes eorū, q semper affecti sunt. q. s. uerè lethargici sint. Quoniā
uerò q per consensum uerè lethargus non est. sicut neq; per consensum facta phrenitis, adeò
ut uelut hæc paraphrenitis dici consueuit, ita & illū paralethargū uocare queamus: Idcircò
Galenus simpliciter describens, lethargū, alibi non semel, præsertimq; methodi. 13. [a] de uero
intelligēs, ex putrida ī cerebro pituita fieri protulit cū febre. AD 10^m uerò tumorē cō
10⁹. 11. 12. Tumor insimul. Typhomania.
uertamur, q; typhomaniā uocauimus, propter id, quod dicemus. A Paulo aūt speciatim {κῶμα
ἄγρυπνον} Græcè nominatur. q.d. {somnus uigil} Etenim coma nō aliud, q; in somnū dela-
tionē nobis præsefert. Dicitur. n. à uerbo {κῶ} quod ē, dormio (ut in Etymologico scriptū ē) 1.
Coma unde dicitur.
uñ formatur {κῶμα} ex quo ueteres {κώμους} et {κώμας} noīarūt loca, ī qb⁹ erāt dormituri.
Vel à uerbo {κοιμῶ} quod ēt {dormio} significat. Vñ {κοίμημα}. i. somnus, et per syncopen 2.
fit {κοῖμα} dein mutata {οῖ} in {ῶ} fit {κῶμα} uel 3°. nūcupationē hinc productā, ex Cælio
Rhodigino, [b] determinabimus. quoniā substratis pellibus, q {κῴδια} uocāt, indormirēt priores. 3.

Nōnulli

r p°. de morbis uulg. cōmētario 2. tex. 21.
s supra fol. 29. lin. 30.
t Ibidē lin. 37.
u lib. 4. de præsagit. ex pulsibus. cap. 8.
x 3°. de locis affectis. ca. 5. post principia.
y lib. 6. cap. 3.
z 4°. de causis pulsuū c. 14. & de puls. ad Tyrones. c. 15. et. 4. de præsag. ex puls. cap. 8.
a cap. 21.
b lib. 11 cap. 11. ante medium.

Nonnulli autem & quartò ἀπὸ τοῦ κωμάζειν, quod est, crapulosè inebriari dictum esse coma, Galeno [c] referente, uoluerunt. quoniā ebriorū instar, inconstans uniuersum corpus in motibus, titubansq; comatosi habent: ultra ꝙ uigilantes in somnum quoq; deferuntur. Sed hæc ad Grammaticos. Satis.n. fuerit nosse coma somnū quodammodo significare: determinatum uerò id nomen ad speciem quandam, quæ non naturalis, at morbosa quædam ad somnum inclinatio est, & ut Etymologicus Author inquit {ληθώδης καταφορὰ} hoc est {obliuiosa ad somnū delatio} Pro cuius nominis exquisitiore notitia, ex ijs, quæ Galenus libello de comate scripsit, notandum est, non aliud Galeno καταφοράν, q̄ Hippocrati κῶμα significare. Dicitur.n. cataphora à Græco aduerbio {κάτω} quod est {deorsum} & nomine {φορὰ} quod est {delatio} Etenim κάτω φέρονται, hoc est, deorsum ferūtur hi, quos somnus inuasit. Qua de re nō est aliud cataphora, q̄ in somnū delatio. Itidemq; (Galeno docente [d]) apud Hippocratē coma significat. Sed ne intelligas quidem cataphoram, coma'ue, quoniam in somnū delationem esse interpretati iā sumus, Idcircò somnolētā semper, ad somnūq; peruenientē cataphorā esse. Haud.n. necessariò somnū coma, cataphora'ue inducit, nisi in lethargicis. Sæpiculè aūt insomnis uigil'ue, ut in phrenitide erit. Quāuis ergo in somnū inclinet, deferatq;, ac impellat, nō tñ semper dormiūt qui comate oppressi sunt: Sed eorū oculi nonnunq̄ grauati sunt, ut uix conniuere queant, & quadā inclinatione in somnū adeò tenentur, ut sperare possis, si illis hoc ipsum cōcedas, eos facillimè somnū consequi. Verùm nō solùm nō dormiunt, sed etiā spe, quam anteà habebāt, ut dormituri essent, omninò destituūtur. Duplex igitur cataphora, coma'ue est, tùm somnolenta, quā lethargicis propriam esse Galenus ait, ubi somnus, & quidē profundissimus existit: tùm insomnis, quæ tametsi phreniticis propria non est, illis tamen aliquando adiungi uidetur. Primam ex Hippocrate coma soporiferum nuncupabimus, secùndam uerò, coma uigil, quod ob admistam pituitæ bilim aduenit. Pituitæ.n. causa, in somnum inclinatio quædam fit: Bilis uerò ratione, uigil est. Atq; idipsum rursùs bifariàm esse potest. Vel.n. dominante bili: & coma uigil, Græcè {ἄγρυπνον κῶμα} ex Hippocrate, uel cataphorā uigilem ex Galeno simpliciter, generisq; nomine appellabimus, & hæc pigra non est. De qua ut decimo tumore loquēdū proposuimus. Sic.n. uocari ab Hippocrate cōsueuit {coma uigil} seu {comatosus uigil} non infrequenter proferente.[e] Sic etiā Paulus nominauit. Vel superāte pituita coma uigil fit. Et hæc secūda spēs est, quā uel coma uigil pigrū, uel ēt ex Galeno cataphoram uigilē pigram nuncupabimus: Magis.n. hi dormituriunt, ipsoq; à somno grauantur, ut nō multū moueātur, immò segnes in lecto decūbant. cū tñ excitantur, uiolētāq; ab astantibus patiuntur, ut surgant, magis intelligūt. Quòd si quieti remissis in illis coma sæuire permittas, eos magis, ac magis tūc desipere uidebis. Vetustiores Galeno Medici (Paulus ait [f]) malū id catochon (masculino genere) nūcuparūt. Estq; is tumor in cerebro factus, ex lethargo & phrenitide admistus, eo uidelicet superante, hac uerò subdominante. Quā ob rem somni plus, q̄ uigiliæ cōtinet. Adeò ut uel ipsa etiam uigilia pigra, grauisq; sit, & (ut ita dixerim) soporifera uigilia. Hic demū tumor est. quē ordine undecimū anteà proposuimus, & catochon ex Paulo uocauimus. Ex Paulo inq̄, Quāuis.n. ex ueterū, nō proprio, dogmate Paulus catochū nominarit. Quia tamē illi ueteres ignoti nobis sunt, Eapropter nomenclaturæ dignitatem Paulo dedicasse libitū est. Aliud interim annotantibus, huiusmodi. s. catochū nuncupatum. ab Hippocrate, Coma uigil pigrum, à Galeno autē cataphorā pigrā, aliud morbi genus esse ab eo, quē

[c] lib. de comate post principia.

Cataphora qd et unde dicitur.

[d] Libello de comate.

Coma seu cataphora .2x.

Coma uigil duplex.

Coma uigil pigrum.

[e] Vt lib. pº. prorrhet. in prinº. et 3. epid. commentario. 3. tex. 73. & 84. & alibi sæpè.

[f] lib. 3. cap. 6.

Catochus Pauli.

Galenus,[g] Ideq; Paulus alibi,[h] ex ueterum quoq; sententia, fœminino genere catochen, seu catocham, & catalepsim. quasi dicat detentionem, deprehensionemq; nominant. Quemadmodum, & eo morbo, pressos homines κατόχους, & κατεχομένους. q.d. deprehensos, detentos'ue, aut occupatos ex uetustioribus appellabant. ἀπὸ τοῦ κατέχεσθαι, quod est, detineri, occupariq;. Hic.n. affectus (quem nos ordine duodecimum in catalogo declarandum proposuimus) minimè compositus esse scribitur, ut ille, qui ex lethargo, ac phrenitide mistus dicebatur. Verũ ad humorem melancholicum in posteriore uentriculo residentem, ut propriam ipsius causam refertur. Quanq; libri de locis affectis interpres Copus[a] quẽ incõsultò Agricola[b] trãscripsit, ubi Græcè Galenus habet {κατὰ δὲ τὰς καταλήψεις τε, καὶ κατοχὰς ὀνομαζομένας} quod est {in uocatis autem catalepsibus, & catochis} uel sic {in ijs autẽ, quas catalepses, & catochas uocant} utroq;.n. nomine eundem affectum uocari insinuat. Interpres aũt ita uertit {in catalepsi uerò, & uigilanti sopore (Græcè catoche) posteriora cerebri. etc.} ubi quidem non in eo tantummodo aberrat, quoniã catochen pro uigili comate interpretatur. Sed in alio etiam. Nam dictionem {sopor} paulò ante Græcè dicto {κάρῳ} dedicarat. Deinceps autem coma uigil insinuare uolens {uigilantẽ soporẽ} conuertit. quod aliquis pro uigilãte caro intelligere posset. de quo tamen infrà, A Raze,[i] Serapione,[k] & Auicẽna,[l] Practicisq; uocatis passim (ut uidebimus) congelatio dicitur, quam nos catalepsin, & fœm. genere catocham appellauimus. Hanc quoq; mascul. genere catochum proferre possumus. Adeò ut duæ sint catochi species. Prima, quam anteà tetigimus, compositum esse, ac mistum ex lethargo, et phrenitide affectum dicentes, uocariq; etiam coma uigil pigrum, seu cataphoram uigilem pigram. Secunda uerò species est, quæ frequentius. fœm. gen. catoche, seu catocha, & specialiori nomine catalepsis nuncupatur. Hanc ob causam Paulus,[m] ubi & primi catochi, compositi. s. ac uigilis comatis non pigri (de quo rursùs posteà loquemur) curationem proposuerat: Expeditisq; iam utriusq; comatis, cataphoræ'ue uigilis inditijs, tùm. s. pigræ, quã ex Galeno uetustioribus catochum nominauerat,[n] tùm non pigræ, quã generis nomine simpliciterq;, coma uigil, Græcè ἄγρυπνον κῶμα nũcuparat: sic demùm subdit. {ἔστι δὲ ὅπου τὸν κάτοχον ἕτερόν φασι, παρὰ τὸ ἄγρυπνον κῶμα. etc.} quod est {Est autem ubi alterum catochũ dicunt, præter uigilans coma} sic.n. Latinè uertenda Pauli prima uerba sunt, ut apertiùs eius sententiam ostendant {quòd simplicem, non mistam habet causam, nimirum frigidiorem, sicciorem q; materiam, quæ posteriore cerebri uentriculo obstructo, malum id excitarit. Ob quã etiam æger, si corripitur subitò in illa permanet figura, qua correptus est. stans. s. uel sedens, clausis oculis, aut respiciens. etc.} Dicebat ergo Paulus alterum esse catochum, præter uigilans coma. Quæ uerba duplici modo intellecta, semper uerũ præ se ferent. uidelicet[1] {præter uigilans coma,} tã pigrũ, q; non pigrũ. ut totum exclusisse genus uoluerit, cuius species alter catochus erat. Aut[2] {præter uigilans coma} hoc est, præter eã comatis uigilis speciẽ. s. nõ pigrã, quã ipse paulò priùs,[o] generis noĩe, uigil coma, Græcè ἄγρυπνον κῶμα, nũcupauerat, à quo uigili comate, seu uigilis comatis specie diuersus positus erat catochus primus. Subdit ergo alterum adhùc esse catochum, à uigili comate. s. non pigro diuersum. Vt non ille tantùm catochus, sed hic etiam à uigili uocato comate non pigro diuersus sit, qui simplicem habet causam. etc. In idem uerò semper uenit: duas uidelicet catochi species esse, quarum prima est, quæ undecimum à nobis propositum tumorem ostendit. Secunda duodecimum præ se fert. Primam

alio

g p°. prorrheticorum parte. 2ª. cõm. 56. & 13. meth. c. 21. uersus finẽ et lib. de puls. ad tyrones. ca. 17. & 4. de cau. pul. c. 17. 3° de loc. affec. c. 4 circa finẽ. et. 4ⁱ. 2° post me^m.

Catoche, seu Catalepsis.

h lib. 3. cap. 10.

Cõtra Copũ, & Agricolã.

a 4°. de loc. affectis. 2°. et uide ĩ c. 3ⁱ. 4°.

b Agricola ĩ eiusdẽ lib. annot. cap. 4ⁱ. 2°.

i 9. ad Mãsorẽ cap. 5. et p°. cõt. cap. 8. littera. BB.

k p°. Breuiarij. cap. 18.

l pª. 3ⁱ. tr. 3. c. 12

Catochi spẽs duæ.

m lib. 3. ca. 10.

n cap. 6.

Pauli loc^us expositus.

Expõ pª.

2ª.

o .s. ĩ titulo eiusdẽ, & cap. 6.

alio nomine coma uigil pigrum nominabimus, mistũ ex lethargo dominante, ac suppoſita phrenitide affectũ dicẽtes, Secũdã adhùc alio uocabulo catalepſin, lucidioris doctrinæ ſtudio, uocabimus: Simplicẽ intereà tumorẽ ex melancholico dũtaxat ſucco obortũ eſſe determinãtes. Hũc Galenus [p] affectũ, in ſuo condiſcipulo uidit {cũ.n. ille aſſiduo diſciplinarũ ſtudio ſe fatigaret, hoc malo correptus eſt. {Iacebat.n. (ut ait) ueluti lignũ, prorsùs inflexus, rigiduſq́; atq; extenſus. Videbaturq́; oculis apertis ita nos intueri, ut ne conniueret quidem, nihil tamẽ loquebatur. Is quoq; tempore eodem, quæ loqueremur audire ſe dixit, q̃q; non euidenter, clareq́;. Nonnulla itẽ & memoria tenens referebat, præſenteſq́; omnes ſeſe cõſpicere dixit. Ita ut quorundã actiones recordatus exponeret: ſed neq; loqui poſſe, neq; membrũ ullũ mouere. etc.} E quibus Galeni uerbis unà cũ alijs ab eo ſcriptis, perſpicuũ ſit, Aetium [q] ab eius, Pauliq; ſententia q̃plurimùm aberrare. ut qui catocham, catalepſim'ue, aut ſi mauis dicere ſecunndam catochi ſpẽm. cum prima, quã coma uigil pigrũ nominauimus, admiſcet: ſigna qdẽ turpiſſimo errore confundens (coma uigil non pigrum intereà omittens.) Adeò ut ſimplicem cauſam, humorem .ſ. melancholicum ponẽs, quæ ſecundi catochi eſt, mediam tamen inter phrenitidem, et lethargum affectionem ſcripſerit, quod primæ catochi ſpeciei intereſt. Prætereà & huius delirium, inordinatoſq́; manuum motus, & febrem, atq; oculorum aliquando clauſuram, ut dormire uideãtur, (quæ ſymptomata primi catochi ſunt) & fixos, intentoſq́; oculos, et palpebras immobiles, (quæ ſecundi catochi ſunt,) admiſceat. Cùm tamen Galenus [p] catocham, catalepſim'ue abſq; febre inuadere, ultráq;, eos, qui eo malo correpti ſunt, audire, ac uidere, quin & memorari (q̃q; poſteriorẽ cerebri partem occupari potiùs contingat) & demũ, quia immoti permanent, & ſine loquela, deſipientiam in ipſis cognitu (præterq̃ in principio morbi) impoſſibilem ait: Aetius tamen ab Alexandro [r] (ut perpendenti liquet) aliqua tranſcribẽs, de falſo lethargo loquẽte, eoq; nomine utrũq; comatis uigilis modum intelligente, ſenſu etiã priuatos eſſe minimeq́; audire, adiunxit, ac ſi caro, ſopore'ue inſimul affecti ſint. Quã ob rẽ condemnanda quidem Aetij cõfuſio eſt. Niſi ab oĩbus prædictis iam affectibus, cõpoſitum quẽdã, miſtumq́; ex utraq; catochi ſpecie, atq; etiam caro affectum intellexerimus. quem Aetius catochæ, catalepſiſq́; nomine intellexerit. Quæ morborũ confuſio impoſſibilis non eſt. Quemadmodũ & cauſæ, humores'ue ipſi etiam confundi poſſunt, & plura inſimul affici loca, à diuerſis interim humoribus, uel eiſdem patientia. Quibus porrò poſitis, piè ſtatim Aetium excuſabimus. Intereà tamẽ annotantes, ꝙ ſi ſic Aetium ab errore immunem reddere conabimur, aliam Aetij catochen, catalepſim'ue, à catoche, catalepſi'ue Galeni, quin etiam à prima catochi ſpecie diuerſam omninò eſſe, confiteri neceſſum eſt. Quam fortaſſis intentionem Aetius non habuit. Eam.n. (ut ſui moris eſt) expreſſiſſet. Verùm hæc obiter intantùm dicta nunc ſint. Ad propoſitũ ergo reuertamur. COMA inq; uigil non pigrũ, quod pro decimo tumore nunc enarrãdũ propoſuimus, Paulus ex Hippocrate ſimpliciter {coma uigil} Græcè {ἄγρυπνον κῶμα} nũcupat: Nil prætereà adiungẽs, ſicq; nos etiã generis nomine utentes, agrypnon coma, decimũ tumorem nominauimus. Coma .ſ. uigil non pigrum intelligentes. Tumor hic eſt, q̃q; ex lethargo etiam, & phrenitide commiſtus, Nihilominùs tamen plus phrenitidis. q̃ lethargi, quoniam plus bilis, q̃ pituitæ particeps eſt. Quam ob rem & ſi ad ſomnũ inclinant, deferunturq́;, magis tamen uigilantes, q̃ dormientes ſunt, quicunq; hoc mali genere affecti ſunt. Atq; adeò multùm, facileq́; mobiles exiſtunt, ut neq; aliquam corporis partem (ut Galenus ait [s]) uehemẽter

[p] p°. prorrheticorũ. cõmẽtario. 2°. com. 56.

[q] lib. 6. cap. 4.

Cõtra Aetiũ.

[p] 13. meth. cap. 21. uerſus finẽ.

[r] lib. p°. cap. 14

Aetij quædã excuſatio.

Agrypnon coma.

[s] libello de Comate cap. 3.

menter mouendo, neq; alta uoce clamando deficiant. Quòd si eos concites, aut cum illis loquaris, toruè te intuentur, atq; etiam magis ab se alienantur: inferreq; malum tentant, & ad audiendum promptissimi fiunt: Nullaq; in re sunt ijs, qui summè desipiunt dissimiles.} Huiusmodi affectum, sicuti & alium quoq;, uidelicet coma uigil pigrũ iam iam declaratũ, Galenus alios se uetustiores imitatus ex phrenitide & lethargo mistum appellat,[t] nonnulli autem uocant (ut idem[u] ait) Typhomaniam. q.d. Latinè fumosam insaniam: quoniam. s. febrem, non sicuti pura, exquisitaq; phrenitis incendentem, at succensam, & ueluti ex uiridibus lignis eleuatũ ignem, tùm debilem, tùm fumosam, & resolutu difficilem excitat, ob pituitæ admistionẽ, quæ, uiridium lignorum instar, succendi, atq; effumare, non uehementer incendi solet. Vnde & febres fumosæ, uaporosæq;, ac humidæ non ἑλώδεις modò. q.d. palustres, humidæ'ue (ἕλος. n. paludem significat) quoniam. s. paludis ritu continuos uapores humidos emittant, uerùm & τυφώδεις à uetustioribus, Galeno[x] referente, nuncupantur. q.d. fumosæ. τύφω enim, & τύφομαι, idem est, quod fumo, seu fumigo. Magis tamen fumosum est coma uigil pigrũ, ut in quo pituitæ, lethargiq; plus, q̃ bilis, phrenitidis'ue inuenitur. Hinc lethargo propinquiorem typhomaniam illi crediderunt, ut ex Galeno colligi potest.[o] Fumosissimũ uerò somnolentum coma'est, quod quia lethargicis ut proprium inest, lethargicum coma dixisse absurdum non est. Quanquã uerò ita est, uidelicet typhomaniæ nomen de admisto phrenitidi lethargo, tam. s. pigro, q̃ non pigro dici, proprieq; magis (uti dictũ est) de pigro: Nobis tamen, qui proprijs, specialibusq; nominibus designatos tumores in catalogo uestigamus, cùm alteri speciei, uidelicet pigro comati nomen ex Paulo determinatum inuenerimus, illiq; catochi nomenclaturã determinarimus, Alteri uidelicet non pigro comati dicto, ubi (ut diximus) bilis dominatur, tanq̃ speciale nomẽ Typhomaniã ascripsisse placuit. Tuũ uerò fuerit quouis nomine appellare, modò rerum differentias obseruaris. Nonnulli autem potius {Typhoniam} per syncopen proferunt. Coma, seu cataphorã quãlibet Princeps[y] Arabicè {subeth} nũcupat, sic etiã Razes,[z] Serapion[a] & Abẽzoar.[b] Subeth simpliciter dicti nomine tã coma, q̃ caron (de quo mox loquemur) intelligentes. Hali Abbas[c] aũt (ut eũ Latinè loquentem legimus) obstupefactionẽ simplicem, utrunq; affectũ, coma uidelicet, atq; caron uocat, fortassis uerò & subeth proprio idiomate scripsit. Sed de comate simpliciter enuntiato, quemadmodũ & de caro mox deinde repetemus. Quod autem nos paulò ante coma uigil pigrum, ubi lethargus phrenitidẽ excellit, seu cataphoram pigram, seu cum Paulo catochũ diximus, Auic.[d] subeth alshari, uel shari, uel alsahara, uocat. q.d. (ueluti apud Serapionem[e] legimus) subeth uigilatiua. Est. n. (ut idẽ Auic.[f] inquit) sahara superfluitas in uigilia, et egressus à re naturali. etc.} Si uerò coma uigil non pigrũ sit, ubi phrenitis, ac per hoc uigilia superat, ab Auic.[g] sahara, seu shera subethia nuncupatur. Serapion[h] utrunq; subeth uigilatiuam nuncupabat. sic etiam Razes.[i] Alexander[k] autem falsum lethargum uocat. Hali Abbas[l] demùm, corrupto quadantenùs Græco nomine, cuma, utrunq; uigil dictum coma nuncupauit. (exponitq; interpres. i. ob stupefactionẽ peruigilatiuam.) Alteram uerò catochi speciem, quam propriè catalepsim, & catochen uocari prædiximus, Serapion[m] congelationem habet, qui tamen {cathacheis} corruptè, pro {catochis} legit. Itidemq; Razes congelationem uocat.[n] qui tamen catalensim, & catalasim, & catalensiam, deprauatè, pro catalepsi habet. Distinguere tamen uidetur à congelatione sachos, siue saccos, aut succos, Latinè dicemus extasim, hoc nomine, subeth uigilatiuam intelligẽs. Aduersus

uersùs

t lib. de comate: cap. 4. in fine et p°. prorrhet. cõmẽtario p°. com. p°. & de puls. ad Tyrones. 16. et. 4. de puls. caussis cap. 16. et. 3ª. de loc. affect. ca. 4°. & uide. 4. de præsagit. ex puls. cap. 8.

Typhomania.

u lib. de comate cap. 4° & p°. prorrhet. cõ. p°.

x lib. cõtra Lycũ. cap. 2. et. 7ª. Aphor. 42. et pª. Aphor. 12°.

o Lib. lio de comate c. 7. ĩ fine.

y pª. 3ª. trac. 4. cap. p°.

z p°. Cont. cap. 8. litera. cc. & 9 ad Mãsorẽ ca. 5. lib Diui. cap. 6.

a lib. p°. Breu. cap. 17.

b lib. p°. tr. 9. cap. 13.

c 9. Theor. c. 5. & 5ª. Practicæ. cap. 16.

d pª. 3ª. tr. 3. cap. 12.

e lib. p°. Breu. cap 19.

f Ibidem tr. 4. cap. 4.

g pª. 3ª. tract. 3. cap. 12.

h p°. Breu. c. 19

i p°. Cont. ca. 8. litera dd.

k lib. p°. ca. 14

l 9. Theor c. 5. &, 5°. practicæ cap. 17.

m p°. Bre. c. 18.

n 9ª ad Mãsorẽ ca. 5. et p°. Cõt. ca 8. litera. bb. et cap. 4. litera. S.

» uersus quem tamen Auic.[o] inquit { De subeth alshari: quam quidam Medicorum nominant sa- » chos: sed non est ipsa: Immò sachos est species congelationis. } Opinor autẽ corruptam esse dictionem hanc à nomine {catochos} & per syncopen {cachos} scriptum esse: mutatâq; deinceps litera.c.in.s. factum esse {sachos} adaucta deinceps corruptione {saccos} & demũ, {succos} in Barbarorum libris legi. Razes tamen à Paulo[p] sumpserat, catochum quoq; ex ueterũ sententia nuncupante, quod Hippocrates coma uigil pigrum intellexerat. Principis ergo dictum contra Paulum quoq;, ac ueteres, à quibus Paulus sumpsit, dirigi potest. Omnes tamen defendũtur. quoniã æquiuocũ nomen catochos est. Diuersus nanq; catochos est, quã uulgò cõgelationem dicimus, à catocho, quam Barbari subeth uigilatiuã nũcupant. perindè ac ad nauseam usq; præostensum iam est. Definitionum Medicarum Author sub catochi noĩe utrãq; comatis spẽm, somnolẽtã. s. & insomnẽ, atq; etiã catalepsim Catochen'ue intellexisse uidetur. Tres enim catochi species ponẽs, Primam ait somniculosam esse, lethargo proximam. Nos coma somnolentum, Galeni, atq; Hippocratis dogmate, appellauimus. Secundã uerò speciẽ ait uigilantem, cui tetanũ, & uuluæ præfocationem proximos, affines'ue affectus esse adiunxit. Nos hanc catalepsin, & fœm. gen. catochen, seu catocham uocari prædiximus. Tertiã deniq; catochi spẽm Author ille posuit, phreniticã. s. ex catocho detentione'ue (intellige secũdæ speciei) & phrenitide mistam. Veluti ut subdit Typhonia delirus lethargus, uel lethargicum delirium. q. d. ex lethargo et phrenitide compositus affectus est. Priùs uerò communiter catochum definiens, simplicem catalepsin, congelationem'ue generatim esse supposuit. dicens sensu priuari animam, corpusq; uniuersum uelut gelu obrigescere. Quæ omnia dicta quomodo et à se inuicem repugnent, & Galeni placitis refragentur, ex ijs, quæ de catochis, & comate præscripta iam sunt, dicendaq; adhùc nõnulla supersunt, liquere perfacilè potest. Quod enim sensu destitutum est, an phreniticum sit, deliret'ue, cognosci (Galeno[q] docente) nequit. Ex eo fortassis Definitionum Authore Aetius[r] suam fabricauit catocham.

o pa. 3i. tr.3. c. 12. in titulo.

p lib.3. cap.6.

Catochos nomen æuocũ.

Cõtra Defin. Authorem.

q pº. prorrh. cõmẽtario. 2º. cõm. 56.

r lib.6. cap.4. quã uide supra fol. 319.

EXPOSITIO LIBELLI DE COMATE.

VERVM Enimuerò quoniam de Comate meminimus. Est autẽ Coma genus (ueluti prætactum est) ad coma somnolentum, quod lethargicis proprium est, unde lethargicũ coma dici potest, et ad coma uigil, quod phreniticis inesse nonnunq; solet, q;uis illorum proprium nõ sit: (exqsitis. n. nõ inest, sed mistis.) Rursúsq; coma uigil subdistinguitur in pigrum, & non pigrũ: perinde ut ex Galeno in libello de comate collegimus. Quanq; Aetius[s] Possidonio potiùs, q; Hippocrati, Galenoq; innixus, aliter coma, & quidem satis obscurè definiuit. pro quolibet profundiore, ac insimul deliro somno capiens. Hanc ob causam & hoc loci pro Tyronibus, & ijs, qui singula exquisitiùs pernoscere optarint, Galeni libellum de comate summa diligentia correctum inserere decreuimus. quem in octo capita, distinctioris doctrinæ, ac facilioris memoriæ causa, distinximus: Cuilibet interim capiti propriam intentionem præponentes, atq; Hippocratis loca, unde Galenus suam extraxerit sententiam, in margine apponentes. Quamprimùm nanq; perlecto opusculo, & Authoris intentionem percipere, & memoria tenere, cuiuis uel medicinæ candidato promptissimum erit. Priùs uerò q; ipsius Galeni uerba referamus: Duo prælibanda sunt: Alterũ est, scribendi occasio: Alterum uerò totius opusculi summaria intentio. Primum quidem sic

s lib.6. cap.6.

Cõtra Aetiũ.

dem sic

Scribendi occasio. — *r in principio.*

dem sic absoluitur. Quoniam Hipp. libro Prorrheticorũ primo[r] de comatosis quibusdã loquẽs, atq; unà uigilãtibus, an phrenitici sint, dubitat. Cõmunis aũt uulgarisq; opĩo est, comatis nomẽ de profundiore somno intelligere: phrenitici uerò uigiles sunt, ac delirãtes: Eapropter stulta, nec non uana Hippocratis dubitatio apparet, an. s. phrenitici sint, qui comatosi iã esse præposi ti sunt. Vltra q̃ impossibile uidetur insimul comatosos. q. d. dormiẽtes, ac uigiles existere. Om nibus. n. apparet, q̃ si comatosi, sõnolẽtiq; sint, uigiles ĩtereà, phreniticiq; simul esse nequeũt. et ecõtrà. Illius ergo Hippocratici textus occasione, opusculum id scribere Galenus coactus est.

Totius opusculi summa. — *s cap. primo.* — *t cap. 2.* — *u cap. 3.* — *x cap. 4.* — *y cap 5.*

IN Quo (ut secundũ quoq; propositum absoluerimus) proposita circa textum difficultate,[s] uigiliæ coniunctũ aliquando esse coma, ex Hippocratis monumentis, ostendit. Vt uanam non esse dubitationem liqueat. sicq; statim difficultatis solutio data sit. Ex altero tamen, aduersoq; latere,[t] aduersum esse uigiliæ coma, uel eodem ex Hippocrate docet. E quo[u] magis augetur ambiguitas: cùm superfluus esse Hippocrates uideatur { coma non somnolentum } aliquando proferens. Hanc igitur soluit. Addens[x] statim, quomodo possibile est unà hominem comato sum, ac uigilem esse. quanq; contrarium uigiliæ coma est. Quoniam uerò[y] dũ coniunguntur, coma uigil dicitur, hoc autem duplex est. s. pigrum, & non pigrum, Ideò utrũq; declarat: cun cta semper ex Hippocratis monumentis comprobans. Quibus expeditis, ad primæ quæstio nis solutionem reuertitur,[z] cur. s. Hippocrates dubitat, an phrenitici sint? Improbatáq; aliorũ respõsione: Propriã[a] deniq; solutionem repetens, eã clariùs assignat. per quam omni ruditate immunis Hippocratis quæstio redditur. Ab alterius demùm[b] quæstionis determinatione se absoluit, excusatq; Galenus. An. s. de præsentibus, an de futuris phreniticis Hippocrates in præassumpto textu intellexerit. Sunt aũt Hippocratis uerba,[c] in quibus orta quæstio est, hæc. { οἱ κωματώδεες ἐν ἀρχῇσι γινόμενοι, μετὰ κεφαλῆς, ὀσφύος, ὑποχονδρίου, τραχήλου ὀδύνης, ἀγρυπνέοντες, ἆρά γε φρενιτικοί εἰσιν; } quod est Latinè { Qui comatosi ĩter initia fiunt, cũ capitis, lumbi, hypochondrij, colliq; dolore uigilãtes, an phrenitici sunt? } Quan uis autem liber Prorrheticorum omninò legitimus nõ sit. Præscriptam nihilominùs sententiã Galenus ut Hippocratis germanam admittens, in examen reuocat. Commentariolum uerò hunc de comate Galeni legitimũ esse, ultra proprij dogmatis concinnitatẽ, ex multis etiã eius dem Galeni locis[d] compertissimum est. Sed Galenum audiamus.

z cap 6. — *a cap. 7.* — *b cap. 8.* — *c in prin°. prorrheticorũ.* — *Quòd liber de camate sit germanus.* — *d ut libro. 4. de præsagit. ex pulsibus. cap. 8. in com. p°. p¹. prorrheticorum. 3¹. epid. part. pª. cõm. 7. in prin°. et libello de linguarum Hippoc. expone dictiõis. κῶμα.* — *Idẽ proponendi modus est ĩ principio libelli de optima corporis cõstitutione.*

CAPVT PRIMVM.

In quo proposita quæstione quadrimembri, quid nam comatis nomine apud Hippocratem intelligendum sit. Quanq; apud Homerum, aliosq; ueteres significet somnum (ut ex duobus Poetæ locis ostendit) quod erat. 2m quæstionis membrum. Ex Hippocratis tamen quatuor locis, coniunctũ esse interdũ uigiliæ coma, demonstrat. Adeò ut nec somnum, neq; cataphoram, aut aliud quidpiam uigiliæ oppositũ esse concludatur. Insimul. n. sta re nequirent. Quod demũ ex nominis etymo ab expositoribus assignato quasi corollariè cõfirmat. Declarans intereà tria in quibus comatosi conueniãt cum his, qui comazant, ebrijue sunt, duóq; alia in quibus ab illis differant. Hippocratis tandem dubium soluens, dubitandiq; rationem ex eis inferens, quæ de comatosis, atq; ebrijs præscripserat.

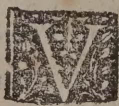
VID Nam significat comatis nomen apud Hippocratem?[1] Vtrum ne insomnem cataphorã? (ut aliqui expositores affirmarũt)[2] An somnum ipsum?[3] An (sicut alij) somnolentam cataphoran? sic. n. quidam illam nominauerunt, compositaq; appellatione uocabulum ex posuerunt.[4] Nonnulli tamen non his uocabulis, sed lethargicam cataphoran ab hoc uiro coma nominari asserunt. Verũ ab alijs anti quis

quis testimonium maximè fidedignum nullum factum est. Licet.n. hoc uocabulum de alia re
illi, præcipuè ferant: Nihil temen prohibet Hippocratem ipso diuersimodè uti. Cōfestim.n.
1. apud Poetam hoc uocabulū somnum significare uidetur, quū ait[e] {coma mihi grauiter patiēti
2. lumina texit} & alio in loco[f] {Quoniā ipsum molli comate obtexi} Hippocrates autem
hac uocabuli significatione (ut apparet) minimè utitur. Etenim unà cum uigilia coma fieri, et
1. phreniticis assidere autumat. In principio nanq; prorrhetici hæc scripta reliquit[g] {Qui co=
» matosi inter initia fiunt, cum capitis, lumbi, hypochondrij, colliq; dolore uigilātes, an phreni=
2. tici sunt?} In tertio quoq; epidemiorum[h] (ex quibusdā.n. concessis ipsius legitimis cōmenta=
» rijs testimonia accepimus) hoc modo dicit {Vndecima intelligebat, sed erat comatosa: urinæ
multæ, tenues, & nigræ, uigilans.} Atq; hæc deinceps ait[i] {Vrinæ huius perpetuò nigræ
3. erant, tenuesq;, & dilutæ, comaq; consequebatur, cibum non sumebat, inanimosa, uigil} In om
nibus.n. prædictis sermonibus, de uigilia, comateq; (ut uidetur) meminit. Rursusq; in eodem
4. libro alium infirmum describens, inquit[k] {Huic semper, postq; hominem ego uidi, aluus tur=
» bata fuit, urinæ tenues, & nigræ, comatosus ipse, & uigil.} Qua de re omnibus clarū extem
plo fit. nec somnum, neq; cataphoram comatis uocabulum significare. Quocircà expositores nonnulli (ut arbitror) à comazando, hoc est, inebriando, comatosos nuncupari asserūt. Nā & qui comazant, quod est, inebriantur, uigilant quidem, Vigilātq; etiam, & illi (ut inqunt) qui comatosi sunt. Verū hi non ita læti degunt, sicut qui comazant, ebrij ue sunt. Quemadmodum contrà[z] qui comazant non ualde quicq; annuūt, ut ille, qui comatosus est. Quos præsertim[b] ex oculis licet deprehendere. Humidi.n. ipsis sunt, & rubei, ac minimè firmati, sed uicissim nūc sursum, nūc deorsum obuoluuntur. Nihilominus uniuersum corpus utrisq; fallax, inconstansq; in motibus est, eodemq; in loco permanere, cōtineriq; minimè potest. Qua de re de uniuerso accidentium cōcursu non immeritò Hippocrates ambigit, an phreniticos siue quid aliud ipsos nominare expediat. Phreniticos.n. uocare illos ueretur, cū non delirent: Omnia autem phrenitica symptomata uideat. Capitis.n. lumbi, hypochondrij, colliq; dolores, atq; alia phreniticorum symptomata[l] illis utiq; insunt. Quo fit ut hunc uirum neq; errasse, neq; ignorasse aliquid certum sit.

e lib.
f 14. Iliados uersus finem.
g tex. p°.
h cometario. 3°. tex. 73. āte me̅m de muliere, quæ in Thaso ægrotabat.
i Ibidē circa finē tex. ubi deprauate {κᾶυμα} .i. æstus, pro {κῶμα} legitur quod nō aduertit Cruserius.
Corolla. p^m.
k Ibidē tex. 34. in fine.
Cōuenien. p^a.
Differen^a. p^a. 2^a.
Cōuenien. 2^a. 3^a.
Coroll. 2^m.
Hipp. dubiū.
Dubitādi rō.
l Alia qdē symptomata sunt. ut uigilia. stillatioq; è naribus, præsertim die. 4°. quæ ibi. & corporis ī cōstantia, seu titubatio. quas hic prædixit.
z comatosis mēs promptior est ut quidpiā liberalius annuant am bobus uerò oculi grauati sunt. etc. ut infra cap. 7.

CAPVT SECVNDVM.

In quo clarioris, certiorisq; dogmatis gratia, q̄q; primo capite soluta probabiliter difficultas est: quia tamen non ex Hippocratis dictionibus totum, sed dimidium ferè, plurimū uerò ex commentatorum sententijs collectū est: Idcircò boni Interpretis munus obire uolens Galenus (ut. s. nō uera modò, sed Authoris quoq; menti conformia referat) ex quatuor ipsius met Hippocratis seriebus, uigiliæ oppositum esse coma, elicit. Vnde contrarium eius quod dictum est, inferri uideatur. Quam oppositionis intentionem, comatis. s. ac uigiliæ (ut magis elucescat) iuxta loquendi, alijs etiam in rebus, consuetudinem, ex undecim eiusdem Hippocratis locis manifestat.

VERVM Et si hæc haud esse probabilia nullus unq; dicet: Ea tamen mihi nec sufficienter, neq; cum demostratione prolata esse uidentur. Opus.n. erat ex ipso Hippocrate dictionem exponere. Vt non solum ea ratione probabili declarata esse, uerū etiam secundum illius mentem exposita diceremus. Nanq; ut arbitror boni expositoris[e] munus est, considerare non solū an ratione probabili, aut uera exposuerit: Sed etiā an authoris mētem quod dixit obtineat. Quod quidē in priori sermone minimè obseruatum est. Quanuis quædam uocabuli pars ex illius Senis sententia declarata sit, per illas dictiones, quibus uidetur declarare uigiliæ speciem esse coma. Et quispiam fortasse integram rei sententiā habere

Boni expositoris munus.
e uide in prin°. nostræ præfationis supra folio. 13.

haberé iam utiq; arbitratur. Verũ si paululùm expectauerit, atq; audiuerit eiusdẽ libri epidemiarum tertij dictiones alias: Is profectò inueniet quo pacto non intelligat, non solùm huiusce rei sententiam integram, sed neq; dimidium totius se cognoscere deprehendet. Ea igitur considera, quæ de infirma quadam muliere uerba dicit[m] {Alteram ex abortione ad quintum mensem, domestici cuiusdam uxorem ignis corripuit. quæ inter initia comatosa erat, et rursus uigil.} Hac.n.uerborum serie coma ab ipsa uigilia, ea oppositione, quæ est inter contraria, distinguere uidetur. Rursùs autem in pestilenti statu inquit[n] {comatosi ut plurimũ, & rursùs uigiles erant.} & Paulò post[o] {Plerosq; uerò semper aut graue coma sequebatur: aut tenues, paruosq; somnos dormiebant.} Prætereà etiam sic[p] {In thaso Parium quendam, qui supra Dianæ templum decumbebat, febris corripuit acuta, primò continua, & ardens, ipse sitibundus, & initio comatosus, & rursùs uigil erat.} In omnibus.n.hisce uigiliam comati opponit. Quòd si de more hoc modo Hippocratem exposueris deciès miliès ipsum, quùm de rebus contrarijs mentionem facit, hoc pacto scribentem comperies. Immò nec aliter urq;. ueluti ex multis pauca ascribam, ex eodẽ tamen libro. Ex uno.n.libro cuncta exempla accipere, pulchrius, honestiusq; esse uidetur. Duas igitur lege mulieres quas ante pestilentem statum describit. De prima.n. sic ait.[q] {Qinto cuncta exacerbata sunt, multùm delirauit., statimq; ad mentem redijt.} De Secunda autem muliere loquens,[r] sic aduerbum scripsit {nonnihil delirauit, statimq; ad mentem redijt. Contrarium.n.est delirium, mentis constantiæ, siue intellectioni. Deinceps autem in peste multos infirmos describit. Atq; omnium primum illum enumerat, de quo paulò suprà mentionẽ feci, qui uariè, inæqualiterq; ægrotauit. Nec non sæpenumerò quamplures accedentes, & recedentes spontaneas in contraria mutationes fecit. Hoc autem pacto incipit[s] {In Thaso Pariũ quendam, qui supra Dianæ Templum decumbebat febris corripuit acuta} uerùm primarum dierum numerum in præsenti sermone scribere haud opus est. De illis ergo duntaxat, quibus egeo, mentionem faciam {Vndecima sudauit, nõ toto autem corpore. refriguit, Moxq; recaluit.} Etenim refriguit, moxq; recaluit, inter se contraria esse uerũ est. Postea subiungit {Duodecima febris acuta, deiectiones biliosæ,} & cætera, quæ ad uigesimum quartum usq; diem. {Vigesima quarta recidiua fuit febris. Trigesima autem quarta ille sine febre fuit. Aluus non constitit, & calor redijt. Quadragesima sine febre fuit. aluus paruo tempore constitit, à cibo, abhorrebat, rursusq; aliquantulum febricitauit.} Prætereà hæc {Nam si quando intermitteret, essetq; leuior: Mox rursùs grauabatur.} Grauari enim, & leuari, contraria sunt. Deindè hæc subijcit {Aluus adstricta, rursusq; laxata} Aluo nanq; restringi, eaq; rursùs laxari, contraria sunt. Deinceps alia quadam infirma exposita inquit[t] {Die octaua, proximisq; diebus multũ delirauit, statimq; ad mentem redijt.} Deinceps etiam dicit {Vigesima aliquantulùm friguit, statimq; calor redijt.} Et iterùm {Vigesima septima sine febre fuit, aluus substitit. nõ multò post dextera coxendix grauiter illi diu doluit, & febres iterùm reuersæ sunt} Deinde etiam sic {sequentibusq; diebus obmutuit, rursusq; ad mentem redijt, & locuta est.} Sed quid omnia exempla memorare, multiloquioq; uti opus est? Cùm præcipuè deciès milliès decem millia numero sint eiusmodi apud Hippocratem dicendi formæ, abundeq; constet interpretatio. Qua de re quùm sic dicit {Comatosus est, & rursùs uigil} Coma ipsi uigiliæ opponere compertissimum est.

m li.3°.epidem. commentario 2°. tex.8.in prin°.

n Ibidẽ cõmẽtario 3°.tex.16.

o Ibidẽ tex. 63.

p Ibidẽ tex.77 in prin°. et uide rursùs post me^m.

Hipp. mos de cõtrariorũ enũtiatione.

q 3°.epid.cõmẽtario 2°. tex.8.

r Ibidem tex.9. circa me^m. Eundẽ uerò sermonẽ uide ibidẽ tex.3. qùm de Euryana cte loquitur.

s Ibidem cõmentario.3°.tex.72.

t 3°.epid. cõmẽtario.3 tex.73.et uide tex.66.{uẽtres uariis modis etc.}

CAPVT TERTIVM.

Quoniam uigiliæ contrarium coma esse, prædictũ secundo capite fuit. Quod nil aliud esse apparet, q̃; cataphoran quandã ad somnũ. propterea dubium proponit. Cur.s. aliquando {coma non somnolẽtum} profert. Cui dubio statim respondet. Quia.n. consequi ut plurimũ & sui rõne somnus consueuit: Idcircò subintelligendũ necessariò uidetur: Cùm simpliciter {coma} seu {comatosus} profert. ut in ultima huius capitis authoritate manifestatur. Quoniam uerò nonnunq; licet rariùs, insomnes uigiles'ue remanent, q̃;q; ad somnum inclinentur, impellanturq;. Ideò ad determinandum id quod rarius, & præter morbi rationẽ contingit {nõ somnolentum} ab Hippocrate nonnunq; addi, proferriq; {non somnolentum coma} ostendit: sex quidẽ ex locis, in alijs etiam similibus dictionibus, comprobans. Duo in omnibus ex tali modo loquendi ab Hippocrate significari dicens, alterũ.s. ea, quæ morbi ratione consequi solent, alterũ uerò insimul, quæ præter morbi rationem aliquando adnecti etiam syptomata inueniuntur.

T Si potes cataphoram delationem'ue ad somnum uigiliæ opponere: Nihil aũt aliud esse apparet cataphora, nisi quod rursùs ex hoc uocabulo coma significatur: Quid ergo erit, Cũ dicit hoc modo? [u] {Detinebãtur aũt aut comate perpetuo non somnolenti, aut uigilantes cũ laboribus erãt.} Etenim tale genus expositionis Hippocrati propriũ est, subindicare.s. eo loquendi modo partim qdẽ ea, quæ consequi consueuerunt, partim uerò ea, quæ præter morbi rationem adueniunt. Velu-
1. ti qùm dicit[x] {Ardẽtes uerò febres paucissimos arripuerunt, & minimè ex ægris ij labora-
uerunt. Nec sanguis de naribus, nisi paucis, & admodùm paucus profluxit, nec delirabant.}
2. Deinde Paulò post ait[y] {Nullumq; tunc febre ardente uidi mortuum, neq; in phrenitim incidisse} per quæ, cũ copiosi sanguinis effluxus à naribus abesset, morbũ non tangere mẽtem, neq; properè obuenire pericula significabat. Nã si sanguinis copia de naribus profluxisset, mẽtem morbus utiq; tetigisset, acutaq; pericula contigissent, quibus resistere non oẽs utiq; po-
tuissent. Et quod infert, uidelicet {Neq; in phrenitim incidisse} cõsimili modo dictũ est. Iisdẽ .n. tẽpestatibus, & ijsdẽ causis febres ardentes, & phrenitides exoriuntur. In æstiuo.n. tempore, in regionibusq; calidioribus, & in adultorũ ætate, & in naturis calidioribus, in uiuendi quoq; rationibus, uitæq; institutis modo simili, siquidem febres ardentes plurimos inuaserint, quòd phrenitica abundarent, dignum erat putare. Quam ob rem non esset illi consentaneum plaudere, si decepisset, dicendo {phrenitides quidẽ haud oĩnò, febres uerò ardentes multæ
3. fuerunt.} In eadẽ quoq; sententia hæc dicta sunt[z] {Febrium aũt ardentium, quæ uigebant,
hæc erat constitutio. Initio comatosi erant, fastidiosi, inhorrescebant, febris nõ acuta, neq; ma-
4. gnoperè erant sitibũdi, neq; deliri.} Et paulò post[a] {Neq; sanguis ritè profluxit, neq; alius
quispiã cõsuetus fiebat abscessus decretorius.} At illa quomodo dicta sunt?[b] {Tubercula aũt secũdũ alterutrã aurẽ multis, secũdũ uerò utrãq; plurimis erãt, q flãdo in erectũ, febre care-
bãt: nõnullis, aliquãtulũ accẽdebãtur, sed oĩbus extincta sunt, citra alicuius incõmodũ, neminiq;
suppurarũt cuiq;: Vti solent, quæ alijs ex occasionibus extuberãt} Verè.n. præter morbi[c] rõnẽ
6. erat, ea nihil suppurasse, neq; rupta, aperta'ue esse. Deinde subinfert {Horũ aũt modus erat
talis, laxa erant, magna effusa, citra inflãmationẽ.} Id.n. morbi rõni cõsonũ nõ erat, quod oĩbus absq; inflammatione, circa aures abscessus fierent. Quas ob res & hoc in loco[d] rursùs coma
somnolentam cataphoram esse (ut uidetur) his uerbis declarat {Erat autem coma continuum non somnolentum} Hoc enim dicit, ac si coma ipsum somnolentum esset, ac ueluti tale ut plurimũ[e] fieret. Prætereà nunc, quæ præter rationem rarò fiunt, indicat. Quando autem in eodẽ tertio epidemiarum libro, de Pythione dicit[f] {Nona comatosus erat, cùm excitaretur, fastidiosus.} Hoc in loco coma cataphoram quandam esse, manifestè declarare uidetur.

Dubium.

Rñsio.

u 3°. epid. commẽtario. 3°. tex. 39.

x p°. epid. cõmẽtario. 2°. tex. 15. 16. cum. 17.

y Ibidẽ tex. 19.

z 3°. de morb. uulg. cõmẽtario. 3°. tex. 34.

a Ibidẽ tex. 42.

b p°. lib. eiusdẽ commentario p°. tex, 10.

c Morbũ intelli ge, ardẽtẽ febrẽ, cuius rõne hæc nõ sunt, sed tempestatis aquiloniæ etc. Vide prohis p¹. 2°. cõ. 17. et. 3¹. 3°. cõ. 34. & cap. sequenti huius.

c lib. 3. cõmẽtario. 3°. tex. 39.

e uide adhùc clarius cap. sequẽti.

f cõmẽtario. 3°. tex. 74.

CAPVT QVARTVM.

Quoniam insomne coma inueniri præpositum est, id aũt cataphoram esse prædixerat: Ideò non temerè dubium incidit, quomodo insimul uigilia, cataphoraq́; compossibiles sunt? Responsionemq́; subdit, duplicem uidelicet cataphoram esse dicens. Alteram s. quæ in somnum iam peruenit, minimè uigilans, quæq; lethargicis propria est: Alteram uerò quæ in somnũ licet impellat, atq; inclinet: nequaq̃; tamẽ lucrari somnũ potest. Atq; hæc q̃,q̃; phreniticorum propria non est, illis tamen assidere, adiungiq́; interdum solet. Quam tunc nonnulli ex lethargo & phrenitide mistam non temerè arbitrati, Typhomaniã uocarunt. Vtranq; autem cataphoræ spẽm, apud Hippocratẽ coma dici ait. Adeò ut minimè repugnet, absurdumue sit, si qdẽ coma nõ somnolentum, seu uigil sæpenumerò pronũtiarit. præsertim quia uigiliæ phrenitidiue cataphora etiã pigra coiũgi solet. uti ex Hippocratis etiã authoritate demũ cõprobat. q̃,q̃; nõnulli, q se Hippocraticos putãt ĩpossibile reputarũt.

Erùm nullo modo fieri posse dicunt, ut idem simul cataphorã patiatur, & uigilet. Hæc. n. admirabiles isti expositores inquiunt, haud cognoscẽtes duas esse cataphoræ species (ut probatissimi Medicorum scriptum reliquerunt: & effectus ipsi, qui in hac re quotidiè apparent, expressè testantur) Quarũ altera quidẽ somnolenta est, altera uerò insomnis. Dicũtur autẽ ambæ comata, siue cataphoræ. Nã in utraq; commune est, ut oculos attollere nequeant. Sed cum eorũ grauedine sint, & dormire desiderent. Alterius autem peculiare est, ut hi quidem mox, profundeq́;, & diu dormiant: Illi autem uigiles, & uersuti maneant. Cũ ipsis diuersæ, uariæq́; imagines rerũ semper succedant, quæ illorũ mentem moueant, interrumpantq́; somnum. Quamobrem insomnes quidem extant ut plurimũ. De lecto autem surgere, uigilantiumq́; opera exercere nequeunt. Hæc. n. opera non adeò exactè persoluunt, ut facerent, si sine infirmitate uigilarent. Oculi nanq; illorũ grauedine quadam correpti sunt: Cataphoraq́;, uidelicet insomnum inclinatione tenentur, adeò ut sperare possis, si illis hoc ipsum concedas, eos facillimè somnum consequi. Verùm non solũ non dormiunt: Sed etiam, in quam anteà coniecti erant, spe dormiendi priuantur omninò. Quare hoc in loco potes intelligere, quòd coma, ueluti commune uocabulum de utraq; cataphora prædicatur. At de illa præcipuè, quam cataphoram absolutè de more uocamus. Nã si somnolentam cataphoram duntaxat intellexeris: decipieris quidem, ea de causa, q eam cataphorã, quæ somnolenta non est, ab hac uocabuli nuncupatione separabis. Quæ quidem non minùs, q̃; altera cataphora s. somnolenta, sub appellatione comatis uocabuli continetur. Siue igitur somnolenta, siue non somnolenta cataphora fuerit: hanc Hippocrates coma uocare cõsueuit. Neq; tamen ea inter se repugnant, quæ in exemplis particularibus protulit. Prætereà non sine ratione aliquando in tenuibus, paruisq; uigilijs: aliquando in somno, coma deprehenditur. Cataphora nanq; nunc cum somno, nunc absq; somno uenit. Qua de re qui cataphora tenentur, eos insomnes esse solũ, uel solùm dormitare, dicere non possumus. Sed ea ratione differunt, q illorum plures dormiunt, pauci uerò, qui sic se habeant, insomnes permanẽt. Vnde & si utriusq; sit affectus idem: longè tñ in dormientibus peculiarior inuenitur. Hoc igitur est, quod sic ait [e] {Detinebãtur aũt comate perpetuo nõ somnolento} ac si somnolẽtũ coma utplurimũ fieret. [f] Quòd si utriusq; est cõmune uocabulũ coma, et magis, proprietate quadã, somno conuenit. Is qdẽ quũ sõnolẽtã cataphorã uult indicare, maxima cũ rõne ægrotũ comate teneri absolutè dicit. Quũ uerò cataphorã sine sõno significare illi in aĩo est, nõ absolutè, sed cũ epitheto sic ait {comate ĩsomni tenẽtur} Nouit. n. utrũq; Hippocrates, q. s. coma sõno peculiare est, cũ sit sõni naturæ magis simile, & q aliqñ nõ sõniculosum uenit. Cæterũ si hæc ita se habent, minimè mirandũ est, si coma nõ solũ lethargicis, uerũ etiam phreniticis accidat. Ignorare autem

non

Cataphoræ spẽs. 2x.

Somnolenta.

Non somnolẽta seu uigil.

Coma utriq; cataphoræ cõmune nomen est.

e 3º. epid. cõmentario. 3º. tex. 39.

f Idem cap. precedẽti prope finẽ

non debemus, ꝙ somnolentũ coma lethargicis propriũ est. Insomne autem uigil'ue coma, quãq; phreniticis propriũ nõ est, [g] aliqñ tñ solet illis euenire. Multos.n. phreniticos inuenias, q de lecto surgere qdẽ possunt: oculos aũt minimè tollere possunt, et lethargicorum more semper in eodẽ loco permanent. Quã ob rẽ ꝗ plurimi, sed indocti medici quo uocabulo sit opus eos noĩare, minimè norũt: et in ea re penitùs ambigui sunt. Ipsisq; hic affectus sine nomine, & extraneus esse uidetur. Quãuis illorũ quidã ex phrenitide & lethargo affectum commistũ esse arbitrentur: Quẽqdẽ Typhomaniã uocauerunt. Id uerò etiã peius ĩter cætera habetur, ꝙ aliq se fatentur sectatores Hipp. & illud ipsum asserũt. Cũ tñ Hipp. in tertio epidemiarũ (quiqdẽ liber inter legitimos Hippocratis et est, & haberi debet) adeò apertè, & manifestè ita scripserit [b] { Nec phreniticorũ mania correptus fuit quispiã: quod alijs usu uenit: sed alia quapiã » cataphora pigra grauiter peribant } Id.n. declarauit, ꝙ non modò cataphora interdũ phreniticis adueniat, uerũ etiam ꝙ illis pigra quædam cataphora sæpenumerò accidat.

g Ibidẽ ĩ prin°. capitis sequẽtis.

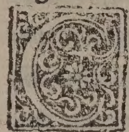
Typhomania.

Asserũt illi ĩpossibile esse simul cataphorã pati, et uigilare, seu phreniticos esse.

b cõm:tario. 3°. tex. 45.

CAPVT QVINTVM.

Quoniam non solũ de somnolenta cataphora lethargicis propria meminit Hipp. sed etiam de uigili phreniticis nonnũq; eueniente, Rursusq; de hac interdũ pigra: Idcircò duplicem esse cataphoram repetens, eam, quæ uigil, insomnisq; est, iterùm in duas spẽs subdistinguit, uidelicet pigram, & non pigram: Ambasq; proprijs inditijs definit. Hipp. intereà morẽ declarãs, q nil superfluũ, aut ociosum (ut Poetæ faciunt) adiũgit. Quinĩmò nõ generi tãtũ, sed spẽbus quoq; morborũ, et eorũ gradibus, pro clariore dogmate noĩa adinuenire consueuit.

Aeterùm si uis in hoc sermone intelligere quid sit pigra cataphora, Id opus est, ut memoria repetas eam diuisionẽ, quæ superiùs facta est: aliam. s. esse cataphoram somnolentã, aliã uerò nõ somnolentam. Quæ cũ somno uenit, eã esse lethargicorũ propriã, & illis inesse semper. Quæ uerò sine somno est, eam non esse phreniticorũ propriã, [i] neq; semper illis adesse. Somnolenta igitur (quantũ ad præsens negotiũ attinet) lethargicis ipsis accidit. Quæ uerò sine somno uenit, & phreniticis euenire solet, eam distinguere tentabo. Quò facilè queas ĩuenire quid differẽtiæ sit in eo, quod ab Hippocrate dictũ est. Hippocrates.n. non est habendus in numero illorum, qui rebus nomina frustrà imponũt. Neq;.n. temerè cataphoran pigram uocauit. Nec usus est epithetis ociosis, aut superfluẽtibus, ut Homerus, qui humidum, aut pingue oleum, & lac album dixit. Omne.n. lac album, et omne oleũ humidũ, & pingue est. At in huius libris nõ dictio, nõ syllaba, nõ deniq; litera est, quæ nõ aliquid maximè aduertendũ significatione determinet. Quam ob rem quũ de phrenitide loquitur (id.n. quod in proposito utile est, eos docere uolo, qui eius loquendi consuetudinem cognoscere cupiũt) sic aliqñ dicit { Amens est: } Aliquando autẽ { Delirauit } Aliàs etiam sic { intermisso spiritu locutus est. } Atq; aliàs { Desipuit } Interdùm etiam dixit { non fuit apud se } Et interdùm { mania correptus fuit } aliqñ { Mania tenebatur } Et aliàs { non intelligebat } aliàs { rationi dissona loquebatur } Hæc.n. sunt omnia ex his, quæ solẽt illis euenire, qui læsione quadam mentis oppressi sunt. Quos quidem uniuersos desipientes uocare potes. Hippocrati tamen genus duntaxat proferre haud suffecit: Sed unicuiq; speciei, in desipientiæ magnitudine, proprium uocabulum adinuenit. Vt in febribus etiã solet. Ait enim { calescens cœnauit homo. } Neq; enim ausus est uocare, febrem, tantum caliditatem, in qua cœnare quispiam potest. Præterea cùm febris magnitudinem uellet ostendere, dicere de more ipsius est { ignis eum corripuit } ueluti quùm dixit [k] { Mulierem quandam, quæ decumbebat in littore, trimestri fœtu grauidam ignis corripuit. } Verùm de his hactenùs.

i Idẽ cap. præcedẽti uersus finẽ.

Hipp. mos circa noĩum usũ.

Oppositũ huius 7[1]. aphor. cõ. 29 de alba pituita. simplici.n. adiectione. etc. Respõsio. non simplici oĩnò, ut Poetæ q ob carminis decorũ, uel cõplementũ pleonasmo sæpè utũtur. sed ad ostẽdẽdũ rei proprietatem 4[1]. ut aphoris. 28. & 3°. de artic. cõm. p°. l3 aliter Leonicenus in Antisophista.

k p°. epid cõmẽtario. 3. tex. 30. uide pro his quæ .2. de crisi. cap. 13. 16.

Id.n.satis est,in quo fuimus occupati in ostendenda,circa uocabula,uiri huius diligentia. Nũc in illorũ gratiã, q persuasi sũt,ad propositũ reuertamur. Duæ igitur sunt ĩsõnis cataphoræ

Vigilis cataphoræ species duæ.

y .f.3°.epid. cõmentario 3. tex. 45.

z ut ĩ alijs multis locis suprà allegatis.

spẽs. Quarũ altera dicitur pigra: Cuius nunc [y] Hippocrates mentionẽ facit. Alteram autem uocabulo generis nominat. [z] Commune autem utrisq; est, quo etiam à somnolenta maximè differunt, scilicet quia delirent, neq; rationi consentanea loquantur, & ad surgendum promptissimi sint. Quorum nihil in lethargicis cataphoris uidere est. Haud enim qui lethargicis affecti sunt, ij seorsùm aliquid, aut sapienter loquuntur, sed difficulter quidem sentiunt, neq; acclamati, neq; puncti faciliter excitantur. Quod uerò coma phreniticis accidit: Id quidem est insomne, & citra sentiendi, mouendiq; difficultatem. Cùm enim qui eo comate laborant, uocẽ, sonum'ue audiãt, exurgunt faciliter. Quòd si quis eos aliqua in corporis parte cõtingat, mox oculos tollunt, & in tangentem respiciunt. Cùm uerò cataphora laborãt, aut manus, aut crura motant, iactantq;, aut toto se corpore repentè attollentes, mox reuoluuntur, nullaq; habita ratione desipientes, illorum more, q conuulsionibus quibusdam cruciantur, se exagitant, & quodammodo debacchari uidentur. Hæc igitur, et alia huiusmodi faciunt: & si qd loqui uolunt, eorum sermo stultus est. Quorum quidẽ nihil in lethargicis uidemus cataphoris. Immobiles.n.qui eiusmodi cataphoris laborant, & ueluti muti semper decumbũt, ijs qui pro-

Cataphoræ uigilis nõ pigræ inditia.

fundo sopore (quem Græci κάρον uocant) tenentur, ualde similes. At illorũ, qui insomni cataphora tenentur, Alij quidem adeò multùm facileq; mobiles existunt: ut neq; aliquã corporis partem uehementer mouendo, neq; alta uoce clamando deficiant. Quòd si eos concites, aut cũ illis loquaris, te toruè intuentur, atq; etiam magis ab se alienantur: Inferreq; malum tentant, & ad audiendum promptissimi fiunt, nullaq; in re sunt ijs, qui summè desipiunt, dissimiles.

Cataphoræ pigræ inditia.

Alij uerò cõtra, quũ surgunt, magis intelligunt, nec multũ mouentur. Quòd si in illis coma sæuire permittas, eos magis, atq; magis desipere uideas. Hac igitur ratione hos ab illis, qui lethargica cataphora correpti sunt, agnoscere licet. Hæc itaq; est illa cataphora, quæ ab Hippocrate pigra dicitur.

CAPVT SEXTVM.

Ad principalis quæstionis (cuius ratione cõmentariolũ scripsit) solutionẽ reuertitur. Cur.s. Hippocrates ambiguus in prorrheticis sit, an eos, qui comatosi erant, atq; unà uigiles, etc. phreniticos esse pronunciandũ sit? Repetita igitur quæstione, ac dubitandi ratione, aliorũ responsionẽ assignat. qui dictionem {ἆρα} (quam nos interrogatiuè traduximus {an} siue {utrum}) syllogisticè, atq; illatiuè interpretantur. ut significet idem, quod {ergo} uel {igitur}. Adeò ut secundũ illorũ expositionẽ, non dubitet Hippocrates {num phrenitici sint} sed determinatè potius inferat, sic interpretando {Ergo phrenitici sunt.} Quorũ quidẽ expositionẽ duabus rationibus improbat. Primò quia non potest sine præassumptis syllogistica illatio fieri. Secundò quia in textu dictio {ἆρα} præponitur, ut mos est, quũ dubitatiua est quotiès n. illatiua fuerit, ĩ medio potius locũ sibi uẽdicat, sic dicẽdo {phrenitici ergo sunt.} Suãq; interpretationẽ deniq; ex quatuor Hippocratis seriebus cõprobat. Quibus possemus nos tertiã rõnẽ adiũgere, quoniã differũt, quia quando dubitatiua hæc dictio ẽ, accẽtu circũflexo scribitur in penultima, ut idẽ Galenus in primo prorrheticorũ [a] insinuat, atq; etiam Ammonius [b] testatur. sic uidelicet {ἆρα} Quando autem illatiua dictio est, paroxitonos est, hoc est, accẽtũ acutũ in penultima habet, sic {ἄρα.} Sed hanc Galenus hic non ponit: quoniam hoc, an illo modo Hippocrates scripserit, compertum non est, nec demonstrari potest.

a cõ. p°. uersus medium.

b in tract. de simil. ac differentia dictionum.

c ca. præcedẽti.

Voniam autem non solũ cataphora affici phreniticos quosdam, sed etiam pigra: de qua maximè quispiam dubitare poterat, apertè didicimus: [c] Ad reliquam dubitationem transeamus. Cuius si aliquam solutionem profectò inuenerimus: iã de comate totum, idemq; perfectum negotium habebimus. Hæc autem dubitatio talis est. Hippocrates postq; in principio prorrhetici de his, qui insomni, uigili'ue comate tenentur, meminit:

Id

Id ambigit, utrũ phreniticos, an quid aliud eos nominare expediat. Eius autem uerborũ se- » ries talis est { Qui comatosi inter initia fiunt, cũ capitis, lumbi, hypochõdrij, colliq; dolore ui- » gilantes, ἆρα, quod est, an, phrenitici sunt? } Bifariã autem ea uerborũ series describitur. In aliquibus.n. exemplaribus habetur, ut hic notatum est. In aliquibus autem absq; particula illa {εἰσὶν} hoc est {sunt} scripta est.[d] {an phrenitici?} Nunc igitur scrutandũ primò restat, cùm duæ sint comatis primæ species: quarum altera semper lethargicis, altera phreniticis interdũ accidat: Quare nũc Hippocrates ambigit, an illos, qui sic habeant, expediat nominare phreniticos? Id.n. non solũ dubitabile non esse apparet: Verùm etiam in promptu est, ut eius contrarium inueniamus. Cùm.n. duo comata sint, alterũ insomne, somnolentum uerò alterũ. Cũq; hoc, quod cũ somno est, ipsorumq; lethargicorum proprium intelligi nequeat: Dictio.n. {uigilantes} addita id significari non permittit, Reliquum est de altero comate, ꝙ phreniticum sit, uideri enuntiandum. Quare igitur dubitat Hippocrates? SYLLOGISTICA Illatiuaq; coniunctio est illa dictio {ἄρα} (inquiunt nonnulli) & non dubitatiua. Sed hanc quidem expositionem fortasse probarem, si interpretationem barbaram, omniq; Græcorum consuetudine dissonam non haberet. Cùm uerò nec Hippocrates, nec alius Græcorum tali propositionũ cõpositione in scriptis usi cõperiatur: Qualiter ego cõiunctionẽ {ἄρα} ibi syllogisticã esse cõcedã? Ante.n.q; assumptis propositionibus in ratiocinatione utamur, easq; conclusioni accomodemus, ratiocinari, syllogizare ue non possumus. Vt uerbi gratia (quò his etiã, qui in disserendi ratione minùs exercitati sunt, id quod dicitur manifestum fiat.) hæc oratio {ἆρα γ᾽ ἡμέρα ἐστί;} quod est {an dies est?} et {ἆρα σήμερον ἐλεύσεται;} idest {an hodie ueniet?} habet illud {ἆρα} quod est {an} dubitatiuum. Quòd si oratione enuntiatiua illud explicare uoluero: Aut simpliciter, & absq; omni demonstratione, sic dicam {ueniet hodie} Aut cũ demõstratione, sic {si sol est super terrã, ἄρα, hoc est, igitur dies est.} Item {si ambulat, ἄρα, quod est, igitur mouetur} Cùm autem sine demõstratione aliquid enuntiamus, ea coniunctione non indigemus. In ea.n. oratione superflua esset: nec ullus propriè enuntiando sic dixerit {dies est igitur} neq; sic {Igitur dies est} Cùm sic liceat absolutè dicere {dies est} Sed neq; sic in demõstratione possibile est uti hac coniunctione {ἄρα} idest {igitur} Etenim si omnis demonstratio ex alijs præassumptis propositionibus, aliam assumptam propositionem comprehendit: Nullamq; nunc assumptam propositionem syllogisticam ad demonstrandũ accipere uideatur Hippocrates: Id sequr, quòd ea demonstratio nõ est. Quomodo ergo {ἄρα} coniunctio ex dubitatiua fiet syllogistica, & illatiua? Adde ꝙ neq; eundẽ locum obtinet dubitandi coniunctio, & syllogistica, & illatiua uocata. Dicimus.n. dubitatiuã esse, quũ præponitur cũ interrogatione, syllogisticã uerò & illatiuã, quũ sine interrogatione inter nomen & prædicatũ collocatur. Cũ.n. dubitamus, hoc modo dicimus {ἆρα ἡμέρα ἐστί;} quod est {an dies est?} Cũ uerò rõcinamur, sic {ἡμέρα ἄρα ἐστί} hoc est {dies igitur est} Quoniã ergò cũ iterrogatione prælocata cõiũctio {ἆρα} est: Nõ debemus ipsam accipere, ut syllogisticã, sed ut dubitatiuã ĩterpretari. Nõ.n. sic extat prolatũ {φρενιτικοὶ ἄρα εἰσίν.} quod ẽ {phrenitici igitur sunt} sed sic {ἆρά γε φρενιτικοί εἰσιν;} hoc est {an phrenitici sunt?} Quocircà Hippocrates apertè dubitauit, neq; expressè affirmare ausus est. Quẽadmodũ sæpius ferè eum fecisse uidemus. Verùm mihi libet unum, aut alterum exemplum adducere. Ne in re adeò manifesta diutiùs immoremur. In primo igitur epidimiarum[e] sic ait {postea omnes hi dysenterici fa-

d Idẽ uide cap. ultimo.

Quõ p[a]. cur ãbigit Hipp.

Quæstiõis rẽ. ga. s. dubitare nõ debuit Hip.

Solutio aliorũ.

Impugnatio dupliciter.

p°.

2°.

Nec aliter Ammonius in cõm. de simil. et dif. dictionũ suis exemplis ostendit.

e cõmẽtario. 2°. tex. 71.

cti sunt: An qa (Græcè ἄρα ὅτι) dilutas urinas emiserit? aduertendũ est.} Quod hic ait {aduertendum est} nec impundentissimus quidem permittet aliter intelligere: q; coniunctionem {ἄρα} dubitatiuam. In sexto quoq; epidemiarum f sic {post mictum cõcretio pueris magis, ἄρα ὅτι θερμότερα;} quod est {an quia calidiores?} In ipso etiã prorrhetico g inquit {phreniticis alba deiectio mala est, ut Archecrati, An et his pigrities aderit?} Et rursùs h {In priuatione uocis spiritus promptus, ut est in his, qui strangulantur, malum est. An hoc delirium portendit?} Quare si modum, finemq; orationi facere oportet, neq; alius quispiam Græcorum unq; coniunctione {ἄρα} eo modo usus est, neq; etiam (ut nunc ostendi) ipse Hippocrates: Id sequitur (ut puto) q aliquis eos meritò reprehendere possit, q coniũctionẽ illã {ἄρα} ut non dubitatiuam exposuerunt.

f cõmentario. 3° tex. 15.
g lib. p°. cõmentario p°. tex. 13,
h Ibidẽ tex. 14.

CAPVT SEPTIMVM.

Quoniam aliorum solutio reprobata iam est, exponentium s. {ἄρα} ut illatiuam, quò Hippocratem à calumnia uendicarent. Vt qui non dubitet (secundùm illorum expositionẽ) sed assertiuè inferat phreniticos esse. Si autem nos exponimus {ἄρα} ut dubitandi coniunctionem, augeri tantò magis contra Hippocratem proposita quæstio uidetur; quoniã de re non dubitabili dubitet. Cùm insomnis cataphora non lethargicis, at phreniticis euenire soleat. Nõ ergo dubitandum fuerat, an phrenitici sint: sed certè affirmãdum. Ideo Galenus hic, repetita priùs quæstionis ratione, ueram pro Hippocrate responsionem subiunxit. Ideò scilicet ambiguum fuisse: quoniam morbus ille adhùc circa principia erat, in quibus similia symptomata ebrijs euenire solent. mistis uidelicet biliosis cum pituita succis. progressu uerò temporis, uel in phrenitidẽ (acriore bili reddita) uel in lethargũ (ea discussa, dominanteq; interim cruda pituita) conuerti morbus consueuit. Hanc ob causam nõ temerè circa morbi principia dubitat Hippocrates, an phrenitici sint? Decenter igitur soluta iam quæstio est.

Quæstionis repetitio.

Vera Galeni solutio.

T qui scio me difficiliorem orationem fecisse. Nam cùm somnolenta, cataphora distincta sit à nõ somnolenta, quæ phrenitis iam est: quomodo absurdũ non uidebitur firmè, grauiterq; non enũtiare phreniticos esse hos? Verùm quia mihi non minor est cura difficultatis uerborum, q; ueritatis: Eam esse coniunctionem dubitatiuam fateor. Causamq; ostendam quare non sit ausus Hippocrates enuntiare eos esse phreniticos, atq; adhuc dubitet. Etenim ea uerba {ἐν ἀρχῇσι} quod est {inter initia} in serie apposita totam orationis habent uirtutẽ. quod expositores multi, ueluti superflua scripta prætermittunt. Consimile. n. quodpiam pluribus incipientibus ægritudinibus euenire solet. Quemadmodum fieri in quibusdam ebrijs uidere est. Cùm quidem comate laborant, & titubant, & grauedine capitis occupantur: Neq; si cogantur, palpebras tollere possunt. Ob hanc autem rursùs grauedinem affecti tædio, seq; ipsos & reuoluentes, & exagitantes, atq; etiam ex alia in aliam faciem, situmq; mutantes, dormire nequeunt. Hæc. n. fieri sæpenumerò uidere licet in ebrijs. quando ebrietate caput ipsorum grauatum est, atq; inde simul in coma ex grauedine trahitur, simulq; somno prohibetur. Hoc igitur modo cũ aliqua humorum incoctorum copia caput inuaserit, uno & eodem tempore comatosi sunt, & uigilant. Initioq; morbi eiusmodi facto, interdũ patiuntur quidem: Veluti si ex uino talis affectus ipsis accidisset. Verũ sic neq; lethargus, neq; phrenitis consecuta est. Interdũ uerò si incocta humorũ multitudo facta sit acris, in phrenitidẽ terminata est. Multis autem eius portio subtilior uel concocta, uel per uapores discussa euacuata est, quæq; crassiore materia fuerit, ea remansit. Atq; eo modo lethargus factus est. Igitur si talis [a] ille morbus inualuerit, is affectus (quemadmodum nos ostendimus) iam phrenitidi proximus est. Vt uerò putant illi qui ex lethargo, et phrenitide affectũ comistũ ĩtroduxerũt [i] lethargo magis affinis esse uidetur.

a talis ĩtellige de eo, prius q; ĩ phrenitidẽ, aut lethargũ terminetur. dũ tamẽ comatosi sunt, et uigilãt Ideo Typhomaniam illi nuncuparũt q. d. leuiter succensam maniam. etc.

i quos uide supra cap 4°. uersus finem.

Quoniam

CAPVT OCTAVVM.

Quoniam duplex litera Hippocratis est, & cũ uerbo{ sunt }& sine illo: propterea quæstione altera proposita, an s. de præsentibus, an de futuris phreniticis prima quæstio intelligenda sit. Respondet, alibi determinandum, præcipueq; ob illud uerbum { sunt } si.n. ponitur. tũc quæstio erit {an sunt phreniti an non? } si uerò non ponitur: tunc & sic etiam intelligi potest, & hoc modo{an futuri sunt phrenitici, an nõ? }Cùm igitur diuersa sit quæstionis forma diuersus quoq; esset respondendi modus. Eapropter se nescire quomodo respondendum sit, fatetur. Sed hanc, ueluti ad propositum minimè conducentem omittit. Cùm hic quæ sit uocabuli comatis significatio duntaxat uestigare proposuerit.

VTrum autem qui sic affecti sunt, an qui paulò post futuri sunt, eos phreniticos nominare oporteat, impræsentiarum determinandum non est, tùm quia hoc alterius erit considerationis, quæ quidem ad propositam rationem nihil pertinet. tùm magis quia nescio quomodo. propter illud uerbum {εἰσὶ} hoc est { sunt } quod illi particulæ {an phrenitici} aliqui quidem ascribunt, aliqui uerò non apponunt.

2a. quæstio circa eundẽ Hippocratis textũ ĩ prorrheticis.

Finis Libelli de Comate, qui tametsi ex Græco exemplari, & antiqua uersione, per Montesaurum restitutus, à nobis tamen in q̃plurimis locis rediuiuus penè redditus est. Vt cuiuis singula perlibranti liquere potest.

HAec sunt, quæ de comate, ipsiusq; speciebus, pro decimi, & undecimi propositi iam in catalogo tumoris enucleatione, intantũ hoc loci dicta sint. Donec. s. mistos esse tumores ex bili, ac pituita pernouerimus, q̃q; in decimo, bilis, in undecimo uerò, pituita dominatur. Ad calidos tamen ambo tumores redducuntur. Cum his autem et de catalepsi, duodecimo inq; tumore, tetigimus. Etenim & hunc in eorum albo collocasse nõ dedecet. Cùm eadem ratione, qua præscripti, generationem recipiat, & si posteriorẽ magis partem occupet. Verùm enimuerò inter melãcholicos hic tumores computandus, ad frigidos statim reducendus uenit. AT Priorem prædictis affectum consideremus, quem Græci {κάρον} uocãt, nosq; ordine tertiumdecimum anteà proposuimus. Dicitur autem κάρος à nomine {κάρα} seu {κάρη} quod significat caput, unde {καρηβαρία} fit. i. capitis grauitas. quoniã. s. caput huiusmodi symptoma mirũ in modũ molestare, grauareq; solet. è quo noĩe {καροῦσθαι} uerbum, quod est, perturbari, capiteq; grauari, & {καρωτικὰ} ea dicta sunt, quæ in profundam, et malam huiusmodi quietem hominem trahunt. Quanq; uerò ebrietatem, uertiginemq;, nec non & quamlibet capitis grauitatem, siue molestiam (uti Cælius quoq; annotat [k]) significare potest: Nihilominus tamen apud Medicos, uti nos impræsentiarum capimus, affectum quendam soporiferum præsefert, apoplecticis proximum. Etenim nisi dùm acriter pungũtur, sentirent, apoplectici esse dubio procul omni iudicarentur, q̃q; nec si puncti sentiũt, aliquo pacto respondent. uel alijs præter tactum sensibus uti possunt, ueluti nec motibus, nisi quùm fortissimè punguntur. Est igitur propriè caros, inquit Galenus [l] (Leonicenus uertit Latinè stu-
pa. por) totius corporis insensibilitas, atq; immobilitas repentina. Contingit [l] tamen (ut alibi dixit [m]) sentire. quod intelligendum (ueluti prædictũ iam est) quotiès punguntur. Quòd si neq; tunc sentiunt, apoplecticos esse determinat, utrosq; Hippocrates aliquãdò [n] mutos nuncupat, ab uno symptomate, quod est, uocis priuatione nomen imponens. Differũt uerò ab apoplecti-
2a. cis etiã, uti ex eodẽ Galeno [o] didicimus, quoniã in apoplexia stertor [2] esse solet, ac respiratio
necessariò læditur. [3] Idq; quadrifariam. [p] Vel. n omninò auferri, apparet. Vel si remanet, ma-
3a. gna cũ ui cõpletur. Vel tertiò intermittens, atq; inæqualis remanet: quæ tres fortis apoplexiæ

Tumor. 13us. et 14us.

Caros, et Apoplexia.

k lib. 11. lectionũ antiquarum, cap. 11.

l quinti Aphorismorũ, com. 5o.

Differẽtiæ ĩter apoplexiã et carũ quĩq;.

m 6i. Aphor. cõ. 51o. circa prinª.

n ut in prædictis Aphor. In. 5i. n. 5o. intelligit caromenos. i. caro affectos. ĩ. 6i. uerò. 51. apoplecticos

o 4i. de locis affectis 2o. et præallegatis Aphor.

p ex. 2i. Aphor. cõ. 42. & uide. 3i. de locis affectis. 10.

species

species sunt,uel demũ,si non omninò,aliqualem tamen ordinem seruare uidetur. Atq; hæc le-
uis apoplexia ab Hippocrate nũcupatur. Carus autẽ profundissimè dormiẽtis instar, anhe-
litũ apparenter impeditũ nõ habet,neq; stertor ipsi adest.nisi ex cõsuetudine stertens hõ sit.
Præter has uerò tres penès symptomata differẽtias,ex sensu,uidelicet,stertore,acrespiratio-
q 4°. de locis affectis.2°. — ne sumptas,adhuc duas eodem ex Galeno penès sedem affectam collegimus.[q] Etenim quanuis
uterq; affectus in cerebro fiat:Carus tamen anteriora magis,[4] præcipueq; primos uentricu- 4ª.
los,consensuq; deinde medium: Apoplexia uerò totum cerebrum afficit. Item [5] Carus uẽtres 5ª.
magis,cerebri corpus minus: Apoplexia autem corpus magis affici significat. Est autem am-
r Ibidem. — borum affectuũ causa frigidus, & crassus,aut omninò uiscidus humor (idem Galenus [r] ait)
quanq; et alijs cõsentire affectibus Carum dixerit,præcipueq; musculis temporum mirũ im-
modũ læsis,aut ubi quæpiam caluariæ fractæ,depressæq; portio mediũ uentriculum cõterat.
Verùm de his,atq; alijs multis,aliàs uberior sermo habendus est. Nunc igitur sat superq; sit
scire, ꝙ maxima ex parte impactos cerebro humores Carus sequitur,rarissimeq; aliter adue
nire solet,paucissimiq; uisi sunt,qui superstites euaserint. Si.n.ex impactis cerebro humori-
bus,crassis quidem (ueluti prædictũ est) ac frigidis,uiscidisq; fit morbus, ad mortem sæpis-
simè hominem perducet. Quòd si uehementior aliquãdò febris,q; in lethargo sit,Carũ præ-
s lib.3°.ca.5°. t lib.6.cap.5. — cedat (quemadmodũ Paulus ait[s]) Debilis tamen febris inest, Aetij,[t] & Possidonij dogma-
te. Quùm ex prænarratis humoribus,& nõ cõsensu Carus fit.quinimmo ex crapula, uiniq;
a 5. Aphoris. Aphoris.5°. — potione absq; febre nonnunq; fieri Hippocrates ait.[a] quem posteà febris superueniens sanat
u lib.p°.ca.14. — At lethargo peiorem esse Alexander insinuat,dũ in caron lethargum aliquando ægros per-
ducere protulit.[u] Quemadmodũ et ipsum Carum in apoplexiam,ut fortiorem morbum ue-
Subeth. — here consueuisse compertum iam est. Arabes subeth nomine tam coma, q; Carum, atq; omnẽ
Nota contra plurimos interpretes Græcorum. — deniq; cataphoram comprehendunt. Vt ijsdẽ locis,quibus de comate scripsisse prænotauimus,
de caro etiam intellexerint. Latinorum recentiorum plurimi,præsertim,qui Græcos nobis au
thores interpretantur {soporem} Latinè conuertunt. Sed minus (ut mihi uidetur) appositè.
Sopor. — Quoniam sopor naturalem,atq; optatum,uel Ciceroni[x] somnum significauit. Vnde Quintus
Serenus[y] ait. {optato pergit uiduare sopore} quanq; de lethargo loquens posteà soporem al-
x p°. de diuinatione. & in Sallustium. — tum uocauit.[z] Quemadmodũ & grauem somnum quoq; appellat. Commune igitur nomen
{sopor} est,ueluti & {somnus} quæ uocabula pro epitheti conditione,bonum, uel malũ si-
y cap.55. z cap.56. — gnificabunt. Quòd si unus aut alter Latinorum pro malo sopore sumpserit. Alij tamen pro
Græcorum caro,nonnulli pro illorum comate usurparunt.ut sæpè in epidemijs liquet. Quo-
niam ergo reliqui (uti dictum est) ut commune uocabulum intelligunt. Eapropter securita-
Apoplexia. — tis,& euitandæ æquiuocationis gratia,nos Græco nomine caron,siue carũ semper nuncupa-
a lib 3°.ca.26. — bimus. Ita etiam & apoplexiam,tametsi Celsus[a] attonitum uocat,quinimmò exquisitiùs per-
Attonitus morbus. — pendentibus non attonitum morbũ nũcupat,prout multi usurparunt,sed attonitos homines,qui
tali morbo deprehensi sunt. Fiunt uerò (eodem enarrante) ictu quoq; fulminis interdùm atto-
Attoniti. — niti. Quam ob rem peculiare morbi nomen illud non est. Neq; aliud s. paralysin, quum ait[b]
Paralysis. — {Nunc utrũq; paralysin appellari uideo.} Adeò ut commune uocabulum et hoc apoplexiæ,
b Ibidẽ ca.27. in principio. — ac neruorum secundũ partem factæ resolutioni sit.ultra ꝙ hoc Græcum nomẽ est. Compers
Sideratio. — tum uerò est & Siderationis etiã nomen,quo plurimi interpretes utuntur,huic morbo ut pro-
c lib.17.cap.24 — priũ dedicari non posse. Cùm sideratio quoq; nomen commune sit. Inquit.n. Plinius[c] {Side-

ratio

" ratio tota è cœlo constat. Quapropter & grando in ijs causis intelligi debet, & carbunculatio. etc: } Commune igitur uitium est è sidere aduenieus, non in humanis, aut animalium duntaxat corporibus: uerùm etiam plantis. Adeò ut plurimi quoq; { σφάκελον. } Alij autem { βλητοὺς } Latinè { Siderationē, } & { Sideratos } interpretentur. Nec leuis, aut contemnenda pauperculis, miserisq; uel grammaticen Latinam, nedū Græcā ignorantibus studentibus accedit. Serapion,[d] Razes,[e] Auicēna,[f] Hali Abbas,[g] Atq; ipse etiam Abenzoar[h], Græcorum seruato nomine, apoplexiam uocant. q̄ḋ Serapion subdit Arabicum nomen dicens { & est alsecati } Alexander,[i] & Paulus[k] eodē insimul capite de apoplexia, & paresi, seu paralysi, siue quæ apoplexiam aliquandò sequitur, propriè uocata (iuxta Galeni etiā decreta[l]) paraplegia, determinarūt. Aetius uerò seorsum de apoplexia prius[m] (quam Cornarius Siderationē uertit) ex Galeni monumentis, deincepsq; ex Archigene locutus est. Post deinde autem[n] de paralysi resolutione'ue, ex Archigene tantū determinauit. Sed omnia sigillatim, atq; uberiùs proprijs capitibus disputabimus. Nunc uerò propositum quod intendimus, exequamur. Dicitur ergo à Græcis { ἀποπληξία } à uerbo { ἀποπλήττω } quod est Latinè { percutio } quoniā. s. ueluti percussi, et fulmine icti extēplò decidūt, et attoniti iacēt. q hoc morbo deprehēsi iā sunt. Vn̄ et { ἀπόπληκτοι } dnr, hoc est, attoniti, stupidi, īsensati, stolidi. etc. Quoniā uerò ex frigidis, crassisq;, nō pituitosis modò, ac per hoc uiscidis, sed aliqn̄ etiā (ut cū Hippocrate Galenus ait)[o] melācholicis fit. Idcircò ad frigidos tumores referendus hic uenit. Vn̄ inter acutos morbos, q sine febre sunt, à Galeno[p] cōnumeratur. īmò eius remediū, salusq;, superueniēs febris est.[r] Nisi ex phlegmonode aliquo affectu gignatur. uti nonnunq; (licet rarissimè) fieri posse Galenus affirmat.[s] Idem quoq; de caro dicēdum, Cùm (ut uidetur) in eo, quod magis, minus'ue est, ab apoplexia differat. Quanq; ille ob aduenietem humori putredinē, unde frequentior febris est, lethargicorum instar mox ad calidum uergit, qui ab initio frigidior exortus est. Verùm de his hactenùs. TVMOR autē ordine quintusdecimus Arabicè uocatus { Rhia alsabian } suprà, in sermone de phrenitide, octauo inq; tumore, declaratus iā est. ut ipsum repetere superpondium sit. Illùc ergo recurre. Vbi etiam & Sextumdecimū Arabibus { sibare } dictū inuenies. Itemq; Septimūdecimū, quem ex Auicēna { fatera } nominauimus. atq; demùm Duodeuigesimum { sekakilos } dictum, ibidem à nobis obiter declaratos offendes. Quamobrem ad Recētiorum nomina pertranseamus. TVMOR Igitur Vndeuigesimus ordine sequitur. quem nō ex Græcis, aut politis illis Romanis declarare possumus, sicut nec alios quoq; quatuor insequentes. Verū ex Barbarolatinis potiùs chirurgicis describere conabimur. Qui tamen ab inuicem circa huiusmodi nomina interdùm dissentiūt: Testudo igitur abscessus est magnus, humoralis, mollis, uel non ualdè durus, latiore forma in modū testudinis (uti Lanfrancus,[t] et Guido[u] aiūt) à cuius similitudine nomē accepit (Quāq; Rolādus[x] qn̄q; ī modū oui, qn̄q; aūt in modū castaneæ nasci uoluit.) Sic. n. circa principia fieri pōt progressu uerò temporis satis magnū fieri tumorē Recētiores aiunt.[y] in quo tamen pinguis materia tunica quadā obtecta continetur (quā cistim uocant) quæ caluariæ ita inhæret, ut ipsam plerūq; uitiet. Rarò. n. ī alijs partibus, præter q; sub capitis cute, oriri Brunus[z] testis est. Qui uarias in uarijs partibus habere formas, alibi[a] subiungit. Si uidelicet interdū in alijs à capite locis oriatur. Hanc non est dubium (Præceptor noster ait[b]) de numero esse abscessuū, subq; meliceride, uel atheromate contineri uidetur. tamen ad meliceridem magis inclinare. Cū

pulte

d p° Breuiarij. cap. 24.
e 9. ad Mansorē. 4. et lib. Diu. c. 12. et p°. Cōt. cap. p° littera. D.
f p^a. 3^i. tr. 5 ca. 12. 13 14.
g 9 Theor ca. 6. & . 5. Pract. cap. 22.
Alsecati.
h p°. Theysir. tr. 9 cap. 11.
i lib. p°. cap. 16.
k lib. 3 cap. 18.
l 4. de rōne uic. acut. com. 23.
Apoplexia un̄ dicitur.
m lib. 6. ca. 27.
n Ibidē cap 28.
o 6^i. Aphoris. 56. 57.
p 2^i. Aphor. 19. et. 5^i. eiusdem. 30. & sæpè.
r ut 6^i. Aphor. 51.
s 2^i. Aphoris. com. 42.
Tumor. 15^9.
Alsabian.
Tumor. 16. 17 & 18.
Tumor. 19^9.
Testudo.
t tr. 3. doc. 2e. 3°. in chir mag.
u Trac. p°. doc. p^e. 4°. et 2e. p°.
x lib. p°. ca. 16.
y ut Manardus Epist. 7^i. p^a. & Tagaul. de tum. præt. nat ca. 13.
z lib 2. cap. 7. rubrica 4^a.
a lib. 2. cap. 3. in principio.
b Manar. epist. 7^i. 2^a. cuius uerba exscripsit Tagaultius. cap. 13.

pultæ liquidior ſub eo contineri humor inueniatur. qui os etiam contaminare, & in cariẽ perducere uideatur. Hunc tumorẽ nos ſæpiculè in ijs, qui Gallica lue infecti ſunt, conſpeximus. quo diſſecto, eroſum quoq; craneũ inuenimus. Quã ob cauſam & eundem quoq;, Talpã Lanfrancus[c] *& Topinariã uocari ait, quoniam. ſ. ſicut talpa ſub terra deambulat, ita hic ſub cute craneum quoq; depaſcitur. Ex tenui, muccoſoq́;, hoc eſt, glutinoſo phlegmate fieri Lanfrancus ait Theodoricus autem.*[d] *Rolandusq́;*[e] *melancholicum ſuccum eius generationi adiungũt. Haud uerò aquoſum tenuis nomine intelligas, uti id eſt, ex quo œdema fit. ſed tenue quidem ait, quod à craſſo, duroq́;, & aſſicato differt. à quo abſceſſus alij gignuntur: in quibus lapidi, aut arenæ, uel cuipiam huiuſmodi duræ naturæ ſimile continetur. quos omnes Chirurgorum grex nodos ex Auicẽna uocare conſueuit. Veroſimile autem eſt, & nitroſæ quidpiã pituitæ, atq; etiam aliquandò atræ bilis admiſceri. quorum ui & os quoq; ipſum uitiare, corrumpereq́; poteſt. {Et ego (inquit Guido.*[f]*) ſicuti Lanfrancus, uidi hominẽ, qui habebat talpam (pro teſtudine noſtra accipit, ut poſteà uidebimus) ulceratam ſupra proram capitis, cum corruptione oſſis, adeò, ꝙ ita perpendebatur panniculorum motus, ac ſi locus eſſet diſcoopertus.} Frigidus qdem tumor eſt, calefieri tamen interdũ ſolet, increſcente putredine.*

Tumor. 20°. Talpa.

EST *et alius, quẽ ordine uigeſimũ poſuimus, Talpãq; nũcupauimus. Hũc maior Chirurgorũ pars pro eodem cum teſtudine ſumit. Sic.n. Brunus,*[g] *Theodoricus,*[h] *& Rolandus*[i] *intelexiſſe uidentur, uidelicet ſub teſtudinis nomine talpam. Cùm de teſtudine mentionem facientes, nil de talpa dixerint. Argellata*[k] *uerò clariùs ambas confudiſſe apparet: de teſtudine, ſiue talpa, tanq̃; de eodem affectu loquens. Nec aliquam expreſſit differentiam Lanfrancus,*[l] *qui Topinariã quoq; pro eodẽ intellexiſſe apparet. Verùm Guido Cauliacus*[m] *nomen teſtudinis ueluti genus commune talpæ, ſiue talpariæ, boccio, & herniæ poſuit. Si.n. in capite naſcatur, Talpariam, in collo bocium, in teſticulis herniam uocandam præcipit. quam rursùs cum ſanie interdũ, & ſquamis, aut fiſtulis, hoc eſt cuniculoſis quibuſdam anfractibus reperiri adiũxit. Manardus*[n] *uerò (cuius uerba Tagaultius*[o] *imitatur) diuerſam eſſe ſpeciem à teſtudine talpam, ex Recentiorũ ſententia reputauit. Id quod dubio procul omni uerũ nõ eſt. Etenim uel cum Guidone, Teſtudinem Talpæ genus eſſe, uel cum alijs, pro eodem ambo uocabula ſumi, & Talpam, ſeu Talpariam non aliud, q̃; Teſtudinem ſignificare proferendũ eſt. Solũ legimus Vigonẽ,*[p] *qui expreſsè Talpam à Teſtudine diſtinguit. Nos igitur etſi diſtinctam à Teſtudine Talpam poſuerimus, Haud tamen eadem culpa redarguimur. quoniam non ex aliorũ ſententia locuti ſumus. quorum interpres fidus eſſe cupiens, iuxta eorum mẽtem loqui debet, q̃; q̃; falſum expoſuerint.*[q] *Manardo nihilominùs, Vigoniq́;, ac Tagaultio ĩ eo ſubſcribemus: ut ſi craſſior materia fuerit, pultiq́; potiùs, q̃; mellis ſubſtantiæ aſſimilis (nuper determinata, & uſurpata uocabuli ſignificatione, diſtinctioris dogmatis gratia) Talpam, & non teſtudinem appellemus. Quam deinceps ad atheromata, quemadmodũ, & teſtudinem ad meliceridẽ referamus. frigidũq; iterea tumorẽ ĩtellexerimus. De utriſq; Celſus ĩ capitis affectibus loqtur.*[b] *Nos aũt ſuprà de atheromate,*[r] *meliceride q́;,*[r] *ac ſteatomate*[s] *fuſiùs determinauimus.*

Tumor. 21°. Topinaria.

PRAETER *hos autem alius reſtat tumor, quem Topinariam nuncupant, noſq; ordine primum ſupra uigeſimum collocauimus. Quanuis n. (uti dictum eſt) Lanfrancus cum Talpa, & Teſtudine confudiſſe: uideatur diuerſus tamen affectus eſt, & pueris (uti Gulielmus, Placentinus*[t] *& Argellata*[u] *ſcripſerunt) familiarior. {ſitq; (ut aiunt) ex phlegmate dulci,*

quod

c tr. 3. doc. 2. ca. 4. in prin°.
d lib. 3. ca. 24. in prin°. et uide cap. 26. 27.
e lib. 2. cap. 3. in principio.
f tr. 2. doc. 2ª. cap. p°.
g lib. 2°. cap. 7. rubr. 4.
h tr. 3. cap. 24. 26. 27.
i lib. p°. ca. 16. et. 2ⁱ. 3°.
k tr. 2°. cap. 2. libri. 2ᵗ.
l tr. 3. doc. 2. c. 3.
m tr. 2. doc. pª. c. 4°. circa mem
Contra Manardum & Tagaultiũ.
n Epiſt. 7ⁱ. 2ª.
o de tum. ca. 12.
p li. 2. tr. 3. c. p°.
a uide ſup. fol. 13. in prin°. & 323. uerſus finẽ.
p lib. 7. cap. 6.
q fo. l. 83.
r fol. 84.
s ibidem. et uide ſupra de ganglio fol. 305. lin. 34.
t lib. p°. chirurgiæ cap. 5°.
u li. 2. tr. 2. c. 3.

quod declarat uiscositas saniei, & albedo eius. Et aliquando fit ex phlegmate misto cũ sanguine: quod declarat eius color, qui est rubeus, et citò ad maturitatem deuenit. Et aliqñ fit ex melancholia, uel cholera, sed tamen raro. Ideo rarò uidetur citrinitas, aut nigredo in eius sanie } Hunc uerò tumorem nos ad hydrocephalon intrepidè reducendum censemus. de quo priùs iam locuti etiam fuimus. [x]

x fol. 308. in declaratiõe tumoris sexti huius noui catalogi.

PRAETER hunc uerò alius quoq; tumor succedit, pueris, quinimmò lactentibus infantulis frequentissimus. Quem aliqui lactumen, Alij lactucium, Alijq; latimum uocant. Nos in catalogo uigesimum secundum statuimus. Huiusmodi autem nomina à lacte Recentiores impo suerunt, Quoniam. s. lactis impuritatem sequi putabant. Qua de re Argellata inquit [y] { latimũ generatur in pueris, maximè ex acuitate lactis, unde caput efficitur crustosum } uberiusq; Gulielmus Placentinus [z] ait { Hæc ægritudo non nascitur nisi in pueris, cum lactantur, & uocatur crusta, Et fit eis in fronte, & capite. Et multotiès diffunditur ad alia membra. Nascitur hæc ægritudo in pueris, propter acuitatem lactis inducentis salsedinem in nutrimento pueri, uel in materia, quæ debet in nutrimentũ cõuerti, quæ materia humida est, et uiscosa. Et signum quod acuitas lactis cum tali materia est causa huius ægritudinis (q. d. nitrositas glutinositati adiuncta, ueluti de achoribus, & fauis prædictum iam alibi [a] fuit) est asperitas reperta in crusta, cum tenacitate crustæ. Nam asperitas crustæ significat super adustionem, sed tenacitas, & adhærentia super uiscositatem. } Hæc (inquit Manardus [b]) { non est dubium ad achoras, & uel ceria, uel psydracia, uel exanthemata antiquorum pertinere. } Cur autem sic disiunctim loquatur, rationem adiungit, dicens { Licet. n. eodem semper nomine lactuminis à mulieribus appellentur: uariant tamen multùm, iuxta materiæ, à qua gignuntur, uarietatẽ } Nos autem etsi quodammodo ad prædictos referri posse morbos, materiæ. s. nitrosæ, atq; insimul glutinosæ ratione admittimus: Differre tamen ab illis, forma, & curandi etiam methodo hunc affectum arbitramur. Maxima. n. curationis indicatio hic est, post conueniens nutricis regimen, crustas humectare, quò decidant, & huiusmodi cutaneam expurgationem adiuuare potiùs, quàm exiccãtibus ad sanitatem perducere. Infantibusq; (uti dictũ iam est) lactentibus proprius affectus est. Illi autem morbi adultioribus aduenire solent. Ad capitis ergo scabiẽ referre quispiam posset, quod Abenzoar [c] sagrum uocat, de quo nos etiam suprà, [d] in sermone de Cerio, meminimus. Verùm exquisitiùs perpendentibus eueſtigiò compertissimum fiet, neq; scabiem esse hunc affectum, quod lactumen uocamus, nullum n. in infantium capite ulcus fit, sed glutinosus quidam humor per poros sudoris instar emanat. q statim qdẽ, quod à porulis illis foràs egreditur, à continente densatur, gelaturq; ut crustæ formã recipiat. Qua tamẽ decidente mollientis, atq; humectantis alicuius medicaminis ui, nullus ibi morbus apparet, neq; tumor aliquis affatu dignus. Ex quo mulieres crustam decidere, capitis morbũm sanari dicũt. Quæ quidem Neapoli populari uocabulo { Ruuã } appellãt. Videtur igitur nõ aliud, quàm expurgatio quædam esse à Natura quidem facta, sed præternaturalem interea causam, uidelicet uitiosos succos, exterioremq; alteram, & quidem priorẽ. s. lactis, ac nutrimenti uitium præ se ferens. In synonymis continentis Rasis legimus { Anacarsius } & { anatatare } .i. pustulæ quæ sunt in capite. Alios tñ potius, quàm hũc affectũ ĩtelligimus. Vbi. s. pustulæ sunt. Sed alia percurramus.

Tumor. 22.us Lactumen. Lactucium. Latimum.

y libro. 5. tr. 3. cap. 4.

z lib. p°. chirur. cap. 2.

a sup^a. fol. 167. 168.

b Epist. 7^l. 2^a.

Cõtra Manardum.

c p°. Theysir. tr. p°. cap. p°.

d fol. 175. linea. 39. 40.

Ruua.

Anacarsius. Anatatare.

CORNV Igitur consequens est, tumor qdem ordine uigesimustertius anteà propositus. Ex uerrucarũ genere est, atrabilario ex succo generationis originem sumens, nõnunq; uerò ab

Tumor. 23.us Cornu.

ab aſſiccata pituita, magis aũt ab utroq; humore commiſto. Quanq; iuncturis omnibus, quæ in extremis partibus ſunt, cõmunis ab Auicẽna deſcribitur, ſic dicente[e] {Cornua ſunt additiones ſpiſſæ, recuruæ, naſcentes ſuper iuncturas, in extremitatibus, propter uehementiam operationis}. q. d ob motus uehementiam, cuius ratione caleſiunt iuncturæ, indeq; attrahunt, attractũq; humorem craſſum, (ſiquidem hic in corpore abundabat) tenuioribus partibus diſcuſſis, ad lapidem conuertunt. Sunt autem inſtar cornuũ, à quorũ ſimilitudine nomen ipſis impoſitũ eſt, in ſummo acutiores tumores, circa baſim uerò craſſiores: tũ quia craſſiſſimæ partes in radice, ac baſi reſident, tenuiores uerò, ſiue minùs craſſæ ad ſuperiora magis eleuantur. tũ ſecundo quoniã ab eiſdem humoribus magis, ac magis continuò nutritur, Indeq; augetur baſis, ſumma uerò extremitas, deficiente eouſq; humoris penetratione, gracileſcit, magisq; tamẽ intereà dureſcit, ac ferè in lapidem conuertitur. ob ſiccitatem quoq; quaſi conuulſionem quandam paſſa recuruatur. Quanuis inq; Princeps iuncturis propriũ hũc tumorem præſcripſerit: Plurimi tamẽ ex Recentioribus[f] (quorũ nomina impræſentiarum enarranda propoſuimus) inter capitis affectus unà cũ teſtudine, ſiue talpa adnumerarunt. Quo in loco nomen id mereri decentius eſt, cum ibi cornua naſcantur. Sed ne impoſſibile quidem eſt uſq; adeò nonnunq; huiuſmodi cornua indurari, atq; in oſſium naturam conuerti, ut oſſi os adnaſci, uel ex ipſo etiam oſſe emergere uideatur. Quocircà Lanfrancus[g] ait {Vidi quoq; cranei manifeſtas eminentias, ſicut cornua. Nam uidi hominem, qui uenit ad me pro cõſilio, qui habebat in capite ſeptem eminentias, unam alia maiorem, & in diuerſis locis. Quarum aliqua erat ita magna & acuta ſicut cornu capreoli, uel longitudinis, pollicis, & multum lædebat cutem. Et miratus fui quomodo cutis non fuerat ulcerata. Quùm ergo uidi ꝙ habebat à craneo ſuam originẽ, & radicẽ non me uolui de cura intromittere. Sed ægro conſului, ne ſe poneret in manu alicuius, propter curã. quoniã mihi impoſſibilis uidebatur.} Hæc Lanfrancus.

Hiſtoria. Nos autem Panhormi unà cũ ſolertiſſimo chirurgo Iacobo à Sory, noſtro à pueris ferè familiariſſimo, nobilẽ quandã puellam uirginem, q; plurimis recuruas, ſimulq; in ſummo exacutas, cornuũ uitulorum inſtar, effigies repræſentãtibus, & omnibus ferè artubus, præcipueq; manuum, cubiti, & genuum correptam conſpeximus, atq; etiam in capite, & fronte. Verũtamen nõ ſub cuti, ſed ſuper ipſa oborti erant tumores illi, & quidem nouo quodam generationis ordine. Etenim uelut lapidis generatio contingit in ueſica. ut. ſ. alia paulatim, atq; alia ſuper aliã uelut tunica adueniente, in magnitudinem increſcat: Ita & in illis aſpeximus plurimas ueluti oſſeas cruſtas, ſibi inuicem inhærentes, non ſecùs etiã, ac ſi auellanarum cortices dimidios, alterũ alteri ſuperimponas, minorẽ tamẽ maiori, ut in acutum, Pyramidisq; effigiẽ cõiungãtur. Tacti aũt ſummoperè circa baſim dolebant, & intantũ firmiſſimè, ac ſumma duritie inhærebãt: ut nemine medicorũ aliquo remediorũ genere ſuccurrere ualente, ad nos tandẽ, poſt multos iam ſui morbi, atq; ortus horum annos, cõſanguinei uenerint. Cõtinuò enim & magnitudine, & alijs nouis enaſcentibus numero etiam augebantur. Quam Dei Opt. Max. gratia pauciſſimis diebus ad ſanitatem reduximus, priſtinamq; pulchritudinem. Cùm tamen turpiſſima euaſerit, demoniũ potiùs, q; hominẽ præ ſe ferens. uſq; adeò ut parentes libentiùs mortem, q; uitã illi optarint. Sed curandi rõnẽ locis deindè proprijs recenſebimus. Nũc uerò quod propoſitũ, eſt, abſoluamus. Melancholicus proculdubiò tumor, terreſtrisq; eſt, etiã ſi à lenta pituita principiũ duxiſſe nõnunq; potuerit. Qua de re ad frigidos dubio procul oĩ referẽdus eſt.

Verum

[e] 7ª. 4¹. tr. 3º. cap. 14. & uide prius in titulo capitis. 12. eiuſdẽ.

[f] uide Theodoricũ. 3¹. 27º. & Lanfrãcũ. tr. 2. doct. 2ª. cap. 3.

[g] tr. 3. doct. 2ª. cap. 3.

VERVM Enimuerò his expeditis ad alios cutaneos potiùs tumores accedamus. Iuxta seriẽ igitur catalogi ordine quartus supra uigesimum succedit, ἀλωπεκία. Cum qua insimul & de ophiasi, consequentiæ necessitate determinabimus. {Vnũ.n.ambæ, secundũ morbosam affectionẽ, malũ sunt (ait Galenus[h]) Nomina autem iuxta figuram habentes diuersa. Serpenti.n. (qui Græcè ὄφις dicitur) similis læsa capitis pars in ophiasi apparet. Alopecias autem ob id appellatas ferunt, quòd uulpibus frequenter accidat.} Hæc Galenus, qui utriusq; morbi nomen à similitudine impositum à ueteribus esse ostendit. Verùm in quo stet similitudinis pa. ratio, quibusdam ambiguum adhuc extitit. Nonnulli.n. Græcorum ἀλωπεκίαν, & ἀλωπεκίασιν inde sic dictam esse alteram morbi speciem uolunt: Quoniam (uti iam iam ex Galeno præscriptum est) Vulpi, quæ ἀλώπηξ Græcè dicitur aduenire huiuscemodi pilorũ casus aliquãdo consueuit. Etenim (ut Albertus[i] testis est cognomẽto Magnus) capitis aliquando patitur calefactionẽm, & præcipuè tempore æstiuo, & curatur sanguine ad extra fluente, & pellem ulcerante, & ideò cadunt tunc ei pili} Quo tempore uenatorum canes eam abhorrent. Intellexit autem Albertus per sanguinem, uitiosũm humorẽ (ni falsus sit.) Qui.n. doloris causa fuerat uitiosus humor ad cutim deinde à natura depellitur. Quam ob rẽ & Galenus à præsciptis uerbis alibi[k] subdit {quod aliud est nihil, q̃; pilorum denudatio, qua locus affectus apparet colore prorsùs exangui.} Galeni uerba Paulus,[l] Aetius,[m] Auicenna,[n] Serapion,[o] Hali Abbas,[p] atq; Abenzoar[q] exscripserunt. 2a. Nonnulli autem (ut in Etymologico, Antiquorumq; lectionibus[r] scriptùm est) alia similitudinis ratione, deductum esse à uulpibus id nomen asserũt. Vbi.n. uulpes ipsa lotium effuderit, euestigiò locus ille infructuosus redditur. Arescentibus herbis, nec alijs denuò succrescentibus nouis, ut area q̃; primum fiat. Eadẽ igitur ratione morbus hic pilos diruit, qui iam præorti fuerant, nec alios renasci sinit. Definitionum uerò Medicarum Author tertiam ab ijs diuersãm duntaxat similitudinis rationẽ perpendisse apparet, quoniam.s. uulpis pilos colore aureos, flauos'ue repræsentare hoc morbo affecti capilli uideantur. 3a. Sic.n. ait iuxta Syluanij interpretationem[s] {Alopecia est, quùm color (intellige pilorum, de quorum affectibus ibi loquitur) albidior redditur. Qua mutatione, auri colorem referentes pili radicitùs decidũt} ubi patet Syluanium legisse {χρυσίζουσαι τρίχες} quod est {auri colorẽ referentes pili} cui sententiæ Oribasii antiquus interpres assipulatur.[t] Cùm dicit {Alopecia autem uocatur, quia uulpis similat colorem} Quæ interpretatio non modò ab Oribasii mente dissentit, uarios ibi colores, pro humorum uarietate, referentis, sed ob eandem rationem falsissima est: cum præscripto Medicarum Definitionum Authore. Haud enim flauus tantùm, aureusq; color ex huiusmodi morbo fit, q̃q; interdùm fieri contingit, quùm scilicet ex flaua bile, aut pallida originem acceperit, uerùm si ex pituita, albus, quemadmodùm si atrabilario ex succo generetur, niger color resultare, (uel Galeno, ac uniuerso medicorum Grege testibus) conspicitur. Sed ne hi quidem colores in pilis (ut aiunt) at in cute, ob insperfos, impressosq; inibi humores, euadunt. Noster uerò Græcus Codex, ubi Syluanius legit {χρυσίζουσαι} habet {διὰ ἣν χρονίζουσιν} quod est {Qua mutatione diu perdurante, siue (ut alij interpretantur) inueterascente, pili radicitùs decidunt.} Quouis autem pacto legerimus, ab errore immunis reddi Author ille non potest, albidiorem fieri pilorum colorem simpliciter, uniuersaliterq; definiens. Nos uerò primam similitudinis rationem cum Galeno, & Medicis ferè omnibus insequamur. Secundam intereà

Tumor.24[9]. & .25[9].

Alapecia & Ophiasis.

[h] p°. de comp. med. secũd. loc. cap. p°. circa prina.

Alopeciæ morbi ad uulpẽ similitudinis rõ triplex.

[i] lib.22. de animalibus. litera. V

[k] de Rẽm paratu facilibus. 13.

[l] lib.3. cap. p°.

[m] lib.6. ca. 55.

[n] 7a. 4i. tr. p°. cap. 5.

[o] p°. Bre. c. p°.

[p] 8. Theoricæ. ca. 18. post prina.

Cõtra definitionũ Medic. Authorẽm.

[q] p°. Theisir. tr. p°. cap. 3.

[r] lib. 19. ca. p°. Cælius Rhodig.

[s] post meṁ. libri

[t] lib. curõnum cap. 13.

Cõtra Oribasii Interpretẽ.

Ophiasis nomen à similitudine.4[r].

minimè despicientes. Nec minùs alterũ nomen à similitudine impositum est. s. {ophiasis} .q.d. Latinè {serpentatio} quoniam serpenti, qui {ophis} Græcè uocatur, læsa capitis pars in eo morbo apparet. Sic.n. Galenus ait.[u] Qui tamen similitudinis rationem. quomodo. s. serpentis formã læsa pars repræsentet, non expressit. Nec etiã (ut qui eius dũtaxat uerba transcripserũt) Paulus,[x] & Aetius.[y] Definitionũ tamẽ Author Galeno ascriptus eam declarasse apparet, subdens { cũ tortuosa nudatione} Græcè { μετὰ τοῦ σκολιοῦσθαι τὴν ψίλωσιν.} Celsus.[z] p[a]. uerò de tortuosa nuditate nil meminit. In eo tamen serpenti assimilari insinuat: quoniam il- 2[a]. lius animalis instar serpit, ab occipitio exordiens, ad frontem usq;. duobusq; serpẽtibus, quasi in occipitio adnexi sint, assimilare uidetur. quorũ alter in dextra parte, alter uerò in sinistra antorsum, & frontem uersùs ad aures serpat. Sic.n. huiusce depilatio deambulare uidetur, extendiq;. Haud tamen relicto priore loco (quẽadmodũ de herpete alibi[a] Galenus ait) In occipite.n. oriens, ibiq; uehementiùs affixus ad anteriora nihilominùs expanditur, uel ad aures usq;, uel magis interdũ. s. ad frontem, donec hinc & inde serpentia capita coniungantur. Sed ipsum Celsum audias { Id uerò, quod à serpentis similitudine ophiasis appellatur, incipit ab occipitio, duorũ digitorum latitudinem nõ excedit: ad aures duobus capitibus serpit: Quibusdam etiam ad frontẽ: donec se duo capita in priorem partem committant.} Priorẽ similitudinis rationẽ innuit Princeps,[b] quùm ait { Et fortasse accidit in ea figuratio proueniens, sicut figura serpetis.} Cui tñ nõ adeò inhærere uidetur, utens aduerbio { fortasse} uti alteri quã præscripserat, et nos ut tertiã narrabimus. Quinimmò Hali Abbas illi ĩtãtũ assentit, ut hãc reprobet: sic dicens[c] { Aiunt autẽ nõnulli Tyriam (sic.n. uocant oẽs Arabes, quoniã serpentes omnes, præsertimq; uiperas Tyri nomine intelligũt) dici quoniã in hac passione, pilorũ fit euulsio, ipso in loco contorta, & incurua, qualis est serpentis reflexus. sed nihil est quod proponunt.} Est ergo similitudinis ratio uerior, cui non Hali Abbas modò, sed ipse etiam Auicenna subscribit: 3[a]. Quoniam scilicet non solùm ibi pili cadunt, ut in alopecia. Verùm id plus est, ꝙ excoriatur cũ ea cutis tenuis, sicut accidit serpẽti. Nec aliud mea sententia uoluit Serapion,[d] dicens { Et eueniunt cortices ei, sicut quùm excoriatur serpens } Abenzoar autem solus Definitionum Authoris sensum comprobat. Qui deinceps rationem eiusmodi tortuositatis uestigat, sic scribens[e] { Et dicitur tyria, eo ꝙ depilatio cutis fit per uiam tortam. Et causa istius tortuositatis est paucitas phlegmatis in quantitate, cum non ultima subtilitate. quoniam si esset in subtilitate ultima, fieret depilatio per uiam rectam. sicut facit aqua, quando cadit super terram. Sed quia retinet aliquid grossitudinis, & non est æquale, accidit ei, quod accidit aquæ, quando aliquid luti ei superspargitur: quia cum cadit in terram, facit uiam tortuosam, & non rectam. Et propter hoc ab antiquis nominatur nomine serpentis, scilicet tyria.} Dicit autem Abenzoar in præscripto sermone, phlegmatis, & nõ alterius humoris inæqualitatem: Quoniam hunc duntaxat humorem causam esse amborum affectuũ cognouit. VERVM enimuerò diminutum hoc est: Tres enim humores Galenus, ac post eum Oribasius, Alexander, Palusq;, & Aetius,[f] cumq; his etiam Razes[g] declararunt: bilim uidelicet utranq;, ac nitrosam pituitam. Quibus quidẽ Serapion, Auicẽna, Hali Abbas,[h] & Constãtinus Africanus[i] quartã nõ temerè (ut mihi uidetur) causã addiderunt: sanguinẽ, uidelicet corruptũ. Sæpè.n. et nos hũc uidimus. ut copiosa, et sæpius repetita sanguinis missione, ĩtermissisq; unà purgationibus opus fuerit ad sanitatẽ. Hoc præsertim æuo, quo Gallica lues huiusmodi affectuũ occasio

u Vbi supra. s. p°. de cõpo. med. secũdũ loc. cap. p° & de paratu facil. 13.
x lib. 3. cap. p°.
y lib. 6. cap. 55.
z lib. 6. cap. 4.
a 2°. meth cap. 2°.
b 7°. 4[i]. tr. p°. cap. 5°.
Tyria.
c 8. Theoricæ cap. 18.
d p°. Bre. c. p°.
e p°. Theysir. tr. p°. cap. 4.
Cã tortuositatis, ĩ ophiasi.
Cõtra Abenzoarem.
f Oẽs hi locis supra notatis
g lib. Diuisionũ. cap. p°. & 5[i]. ad Mãsorẽ. cap. 2. & uide. 25. Contin. cap. 21.
h 4. Prac. cap. 12.
i lib p°. cap. p°.

occaſio fit. Adeò ut quibus pili cadunt, excuſari nequeant, etiā ſi omninò careant, quin eo contagio infecti à uulgo determinentur. Quemadmodū uerò diminutū illud eſt. unū. ſ. tantū humorē horū morborū cauſam eſſe: Ita & Abēzoaris ratio rhetorica potiùs apparet, q̄ demonſtratiua. Etenim humores, qui ab uniuerſo corpore in totū caput defluūt, non aquæ unitæ inſtar, ſuper aliquo plano defluūt: ut huiuſmodi tortuoſum iter fiat. At per euaporationē quandā aſcendūt. Adeò ut, ſi aliqua pars magis affici contingat, promptior quidē ea erit, quæcunq; ſuturis, et ex oſſibus, ijs, quæ in Bregmate ſyncipite'ue ſunt, ſuperſtat, inſidetq;. Quòd ſi per uenas huiuſmodi humor exiliat, ubiubi quidē uenæ ſunt, è quibus effundi humor poteſt, ibi affectū gigni poſſe compertū eſt. Diuerſitatis tamē cauſa nōnunq; eſt, ut in parte cadant, in alia uerò non, ipſa loci diſpoſitio. Quēadmodum & in alijs omnibus affectibus pronūtiandū. Nā ꝙ in hac, uel illa parte tumor, uel intemperies, aut abſceſſus, ſeu dolor, ſiue quduis aliud præter naturā acciderit: ab uniuerſa tū Philoſophorū, tū Medicorū ſchola nō alia aſſignari unq; potuit ratio, præter eius partis diſpoſitionē. Cuius adhùc diſpoſitionis interdū manifeſta cauſa eſt, nōnunq; uerò uſq; adeò abdita: ut ſat ſuperq; nobis ſit dicere, hanc partē ideò magis affici, quoniā ad recipiendū affectū diſpoſita magis eſt. At enimuerò q̄ q̄ innumeros ferè depilatos conſpeximus: nunq; tamen uel huiuſmodi tortuoſis areis, uel (ut Celſi definitio eſt) ea circulari depilationis effigie uel in infantibus, uel in natu maioribus uidimus. Impoſſibilem tñ eiuſmodi formas euenire, non dicimus. Verū ex accidenti fient, ſicuti & alias multas, diuerſaſq;, ſi quiſpiā numerare uellet, figuras inſpeximus, ob diuerſas (uti præſcriptū iā eſt) partiū diſpoſitiones. Mea quidē igitur ſententia, uerior ſimilitudinis ratio eſt, quā tertio loco recenſuimus.

4ª. Quòd ſi peregrina mente ſingula perlibrarimus, ac præterea rationem ipſam experimentis, & ijs, quæ oculis euidentia ſunt, cōprobarimus: veriſſimā ſimilitudinis, rationem, & inde morbi ſpēm, atq; ophiaſeos ab alopecia differentiam inueniemus. Etenim quia tenuis cuticula non in ophiaſi modò, ſed in ipſa etiā quauis alopecia quotidie reſoluitur, contabeſcitq;, ita ut furfurū unà copia (uti poſt hæc enucleabimus) decidat: Eapropter non quia ſerpentiū ſenectæ aſſimiletur, ophiaſis, aut ſerpentantio dicetur. Verū quia ob uehementiorē aduſtionē, gignentiſq; humoris craſſitiem, ſquamulæ quædā (ut in lepra contingit) à patiente loco decidant, ſerpentū ſquamulis perſimiles. Quēadmodū perbellè (mea quidē opinione) Theodorus Priſcianus ait.[k] Huiuſmodi ergo affectū, qñ contigerit, non alopeciam, ſed ophiaſin appellabimus. Ab ea nihilominùs, in eo, quod magis eſt, ob maiorē uidelicet cutis exuſtionem, differre determinabimus. Qua de re bilis atræ plus, ac groſſioris nitroſæ pituitæ, in ophiaſis generatione, At in alopeciæ ortu bilis, ſanguinis'ue corrupti plus concurrere, Itemq; alopeciam, perdurante affectu, & increſcente ad ophiaſim deniq; permutari poſſe decernimus. E quibus rurſùm liquet tantū diſtare, ut ophiaſis infantulis accidat, ac per ſe (Celſi dogmate) finiatur, ut difficilioris curationis (ut Serapion rectè expreſſit) exiſtēs, q̄ alopecia, natu grādioribus, & qbus copia exuſtorū humorū maior ſit, frequentiùs aduenire queat. Niſi Celſi ophiaſin aliū ab ea, quā hic ueſtigamus, affectum intellexiſſe malueris. Tuū uerò eſt quouis modo noīs rationē intelligas, dūmodo rerū differentias, ac per has methodi intētiones peruoueris. Quæ aduertēs Galenus[l] ſtatim ſubdit. ,, {Nos aūt propter qd ſic appellari cōtingit, nō quærimus. Vñ uerò oriantur, cauſa quærētes. etc.} Quæ uerò Albanus ī Alexādri interpretatione partim ex antiqua uerſione, partim proprio pedagogi marte, deliria cōtexuit de ulceribus, ac plagis. etc.

k lib. p°. ad Timoteū cap. 6.

Cōtra Celsū.

l p°. de compo. med. ſecūdū loc. cap. p°.

Cōtra Albanū Torinū.

falsissima esse, & ab Alexandri sententia prorsùs aliena, tùm ex Græco Alexandri codice, tùm ex Andernaci nuper ædita interpretatione liquet. Quãuis impossibile non est, ubi alopecia, præcipueq; ophiasis malè curata inueterauit, cutem in ulcera, ac deinde, achoras, uel ceria, uel aliquẽ huiusmodi ulcerosum affectũ perducere. Sed tunc alterius generis morbus est. non ꝙ ulcera sint, uel alopeciæ, uel ophiasis propria symptomata. Celsus aream uocauit utrunq; affectum. s. alopeciã, et ophiasim. Quoniã arida, sterilis, ac pilis destituta cutis, ut herbis area terræ locus fit. Plinius nullibi (quod uidisse recolam) de area, pro huiusmodi morbo, uel de ophiasi nomine mentionẽ fecit. Ex quo sub Alopeciæ uocabulo subintellexisse utranq; speciẽ autumo. Cuius sæpissimè in suo de naturali historia meminit.[l] Pliniumq; (uelut in alijs quoq; consueuerunt) secuti sunt et Marcellus Romanus,[m] & alter quoq; Plinio ascriptus[n] de medica re liber. { Alopeciæ (hic inquit) magnã fœditatẽ afferunt: & propter hanc seruorum pretia diminuũtur. } Q. Serenus[o] sub capillorũ fluore intellexit, quẽ ex ueneni potione, aut Salamandræ tactu nõnunq; euenire ait. Quẽadmodũ et ex animalis uenenosi morsu, aut esu, uel ciborũ quoq; uitiosorũ frequẽti usu cõtingere solet. Perindè ac de Adolescente Galenus[p] refert sibi familiari. Quiquidẽ per tres, aut quatuor menses quotidie se fungis explebat. Vnde in alopeciã cecidit. Quanq; aũt non capiti modò, sed uniuerso etiã corpori cõmunis uterq; affectus est: Quia tñ pilorũ usus maior in capite, superciliјs, et palpebris est: Ibiq; pilorum copia maior: Idcircò euidentior, & pilorũ usui magis oppositus in capite existens, ac turpiorem inde hominẽ reddens, tanq; capiti proprius morbus ab omnibus describitur. Ex eo morborum genere hos esse Galenus ait,[q] in quibus naturalis aliqua pars, quæ utilis anteà fuerat, amissa est. Qua de re morbũ esse in numero diminuto determinandum. Erant aũt utiles pili, tùm ad defensionem, & cooperimentum, ut præcipuè capilli, atq; etiam barba sunt, tùm ad decorũ, uirilitatisq; inditiũ, ut præsertim barba. tũ tertiò ad oculorũ tutelã, ac exquisitiorẽ quoq; uisionis actionem, ut palpebræ, nec nõ supercilia sunt. (Quẽadmodũ ex Galeni[r] quoq; monumẽtis dedicisse promptũ est.) Itaq; quoniã nõ turpitudinẽ modò, sed alicuius etiã usus, ac uidendi quoq; actionis læsionẽ huiuscemodi pilorũ casus inducit: Ea propter Galenus in morborũ catalogo recẽsuit, quiquidem in diminuto numero facti sint. Sed ne obstat quidem, ꝙ alibi[s] non morbũ, sed symptoma esse insinuet. quã ob rem causæ, quæ morbus est, occurrẽdum esse præcipit. Etenim qui morbus est, alicuius symptomatis respectu: Alterius morbi ut causæ cõparatione symptoma dici potest. Nec aliũ ibi morbũ ponit. q huius depilationis, ut symptomatis causa sit, nisi uitiosos ipsos humores, qui pilorum radices erodunt, corrumpũtq;. Sunt ergo ĩmediata causa casus pilorũ. Haud. n. ĩtemperies causa. Nã sic ex sola intẽperie caderẽt. Neq; ratione tumoris: quoniã tũc in omni tumore pili deciderent. qui tñ uehementer fixi permanẽt, quo uis tumore, aut in temperie in mento factis. Cũ uerò neq; solutionis continui causa cadãt pili. Sic. n. à uulnerata parte statim & ipsi defluerẽt. Reliquũ est igitur ut per se humores illi casus pilorũ causa sint. Quã ob rẽ in numero morbi humores illi sub cute aceruati dicẽdi sũt, sed qdẽ adaucto. E qbus rursũ euestigiò seqtur morbũ in numero adaucto causam esse alterius morbi, qui sit in numero diminuto. Sed de his, atq; alijs maioribus difficultatibus aliàs uberiùs disputandũ reseruauimus. Nunc uerò nouisse duntaxat satis est, in huiusmodi succorũ circa cutim facta aggregatione, nonnihil tumoris, & quidẽ maioris, q̃ in herpete, ac simplici erysipelate fieri, ut nõ temerè inter tumores à nobis collocentur. Pro humorũ uerò natura, & tẽ-

peramẽtũ

l ut lib. 20. cap. 5. circa finẽ. 8. post prin[m]. 13. post princi[a]. 22. post princi. 23. circa finẽ lib. 21 ca. 19. post prin. 32. lib. 22 cap. 21. circa finem 22. post princi. lib. 23 cap. 4. circa me[m]. 6. circa principia. 7. post principia. 8. ante me[m] li. 24 cap. 4. uersus finem 5. ĩ prin[o]. 7. prope me[m]. 11. post princi. 14. circa princi. 19. circa principia. li. 25 cap. 2. circa finẽ 11. in principio lib. 27. cap. 13. uersus me[m]. lib. 28. cap. 11. circa principiũ. lib. 29. cap. 6. sæpè. lib. 32. cap. 7. 10. circa finẽ. li. 34. ca. 15. post me[m]. & alibi sæpe.

Alopecia, & Ophiasis ex quo morborũ genere.

Contradictionis Galeni solutio.

m de medicamentis cap. 6.

n cap. 6.

o cap. 8.

p p[o]. de compo. med secũdũ loc. cap. primo.

q 14. meth. cap. 17 in principio & fine et uide cap. 18.

r 11. de usu partium cap. 14.

s primo de cõp. med. secũdũ loc. cap. p[o]. post prin.

peramentum quoq;, uel calidum, uel frigidum nanciſcētur. Omnis autem pilorũ caſus à præternaturali cauſa factus, ſiue hi affectus iam iam prædicti adſint, ſiue propter ulcera, uel tineã pili cadant, in libris Arabicorum (uti Bellunenſis [l] ait) inuenitur nominatus { alcharba nonnaturalis } quemadmodum naturalis ipſa caluities, quæ Græcè { φαλάκρωσις } dicitur, apud eoſdem { alcharba naturalis } appellatur.

EADEM quoq; ratione in tumorũ albo reponendus alter eſt affectus, quẽ ordinẽ uigeſimũ ſextum propoſuimus. Græcè { πιτυρίασις, } Latinè interdum porrigo, interdũ uerò { furfures, } et aliqñ { furfur } appellatur. Etenim { πίτυρον } Græcè nobis { furfur } ſignificat. Vñ in numero plurali nõnulli dicũt { πίτυρα } quod eſt { furfures } et inde { πιτυρίασις } q.d. { furfuratio } deriuatur. Quanq; nonnulli pityriaſim urinæ incontinẽtiam ſignificare Græcis aiũt. Sed mea quidem ſententia, non rectè. Volunt.n. illi aliquando urinæ uitiũ intelligere: quotiès uidelicet furfuraceæ quædã ſubſtantiæ, ſquamulæ'ue in urina reſident: de quibus in Aphoriſmis, [t] & prognoſticis, [u] ac ſexcentis ferè in locis ſcriptum eſt. Et ſi retentionis urinæ cauſa fieri poſſint, ubi furfuracearum ſquamularũ aceruus meatum obſtrueret. { πιτυρίασιν } ergo Galenus, [x] Alexander, [y] Paulus, [z] & Aetius [a] Græcè nominarunt. Arabes reſpondente Græcæ dictioni uocabulo { albebrie } appellarunt. quod aliud nil eſt, q̃ Latinè { furfur. } Eapropter Serapion, [b] Razes. [c] Auicenna, [d] Hali Abbas, [e] Abenzoar, [f] Meſue, [g] Conſtantinusq; demum Africanus, [h] prout nobis traducti ſunt, furfures nominant. Quæ quidem nomina conſideraſſe operæpretiũ fore duximus. Cùm multa circa hæc apud Authores, præſertimq; Romanos ambiguitas occurrat ijs, qui diligentiùs cuncta perpendunt. Vltrà quòd penes morbi eſſentiam, cauſaſq;, & ſedes quoq; affectas: Indeq; penes morbi notas, & uniuerſam curandi methodum, maxima (ob Authorum diuerſitatem) confuſio exiſtit. Quam pro uiribus elucidare, atq; omnes ferè concordes reddere pauciſſimis, quoad poſſibile fuerit, enitemur, à nominis uſu exordientes. Celſus [i].n. ſub porriginis nomine intellexiſſe hunc affectum, perſpicuum iam eſt. Nullibi.n. de furfure meminit. Ita etiam. Q. Serenus, [k] quùm ſic in carmen redegit { Eſt inſenſibilis morbus, ſed noxia forma: Cùm caput immenſa pexum porrigine ningit: Copia farris uti frendẽtibus ædita ſaxis } Nec aliud Horatius uoluiſſe apparet, quùm ait [l] { Vngere ſi caules oleo meliore, caputq;: Ceperis impexa fœdũ porrigine. etc. } Scribonius Largus, [m] uel (ſi Græcus author fuit, ueluti nos opinamur) eius interpres { totius corporis porriginẽ } habet. Aemilius uerò Macer [n] neutro gñe, ſingulariq; numero { furfur } uocat. Nec aliud hic furfuris uocabulo, q̃ illorũ porriginẽ intellexiſſe apparet. Etenim à ſimilitudine deſumptũ furfuris, ſeu pityriaſis nomẽ eſt, quoniã corpuſcula quædã furfuribus ſimilia à cute reſoluũtur. Aliaq; rõne porrigo nuncupatur à porrigendo (ut aliq exponũt) quod eſt, extẽdẽdo, qa creſcẽdo porrigitur, extẽditur'ue nõ modò qa parua incipiẽs, increſcit poſteà: ſed quoniã priùs à capite exordiẽs, dein barbæ, ac cilijs, & ſupercilijs: poſtmodũ uniuerſo etiã corpori cõmunicari ſolet. Plinius aũt ĩter furfures, et porriginẽ, quãdã ſubĩtelligere differentiã inſinuat. Primò quoniã ſeorſum de porrigine, et furfuribus meminit: Secũdò quoniam uel in eodem capite, non ſecùs ac de rebus ab inuicem differẽtibus loquitur, furfures inſimul porrigine fortiores eſſe innuens. Propter primum conſidera quoniam per ſe interdum porriginem profert: [o] interdum uerò [p] addita dictione { capitis } ſic { ad porriginem capitis. } De furfuribus aũtẽ ſic meminit. Aliquando [q] enim { furfures } capitis ait: Aliquando [r] furfures in

[l] ĩ expo. Arab. nom. litera. A.

Tumor. 26°.

Pityriaſis.

[t] 4ᵗ. aphor. 77

[u] 2ᵗ. Progn. 28.

[x] p°. de cõpoſ. med. ſecũdũ loc. cap. 8.

[y] lib. p°. cap. 4.

[z] lib. 3. cap. 3.

[a] lib. 6. ca. 66.

[b] p°. Bre. ca. 4.

[c] 5ᵗ. ad Mãſo. 4°. 2 lib. Diuiſ. cap. 109. 3. 25. Cotin. cap. 22. litera. N.

[d] 7ᵃ. 4ᵗ. tr. p°. cap. 24. et ſequẽtibus.

[e] 8. Theoricæ 18. et. 4ᵗ. Practicæ. 13.

[f] lib p°. Thei. tr. p°. cap. 10.

[g] De ægrit. capitis. cap. 2.

[h] lib. p°. cap. 5.

[i] lib. 6. cap. 2.

[k] cap. 3.

[l] 2°. Sermonum ſatyrã. 3ᵃ. ante mediũ.

[m] cap. 243.

[n] cap. 22. de lilio circa finẽ: et 40. de uiolis, et 62. de Malua.

[o] 29ᵗ. ca. 6. poſt prinᵃ. 20ᵗ. 14. circa prinᵃ. 24ᵗ. 5°. circa meᵐ.

[p] 24ᵗ. cap. 19°. circa finẽ.

[q] ut. 20ᵗ. 9. uerſus finẽ, & cap. 21. poſt prinᵃ.

[r] 21ᵗ. 19°. ante meᵐ. 22ᵗ. 21°. prope finẽ. 24ᵗ. 5°. circa prinᵃ. 19. circa finẽ.

facie, Nõnunq; [s] furfures ex facie, Nõnunq; [t] furfures corporis: Atq; alibi [u] demùm furfures cutis expressè scripsit. Vt non in capite solùm, sed in facie, ac uniuerso etiã corpore furfures generari significet. Ex quo & alibi sæpissimè simpliciter, & absq; ulla penitùs additione, ad furfures remedia præscripsit. [x] Propter secundũ. cuiuis Plinij uerba legenti porriginem à furfuribus secreuisse liquebit: quùm de fœnugræco loquens, sic ait [y] {Farina porrigines capitis, furfuresq; cum uino, et nitro celeriter tollit.} Longè autem apertiùs idem cõfirmat. Vbi de ursino adipe, atq; hircino demũ felle, præter alia remedia, loquẽs, sic etiã scripsit [z] {Porrigini cum uino prodest (scilicet adeps ursinus) Ad hanc & cornus ceruini cinis è uino. utq; non tædia animalium capillis increscant: Item fel caprinum cum creta cimolia, & aceto: sic ut paululũ capilli inarescant. Item fel hircinum cũ urina tauri. Si uerò uetus sit, etiam furfures, adiecto sulphure emendat} In quibus quidem uerbis nulli nõ apertum fieri opinor, non modò à porrigine furfures differre, uerũ etiam difficiliorem affectum esse: ut cui præter tauri urinam, sulphur quoq; hircino felli adiunxit. Eandem uisi sunt differentiam obseruasse alter quoq; Plinius, [a] & Marcellus Romanus, [b] atq; etiã Apuleius Madaurẽsis. [c] Apertissimè nanq; hi (ut cuiq; apud eos uidere facile est) differentiam faciunt. Hanc differentiam & si recentiores (quos uidimus) omnes uel nõ aduertunt, uel fortassè neglexerũt, Marcellus tamen Vergilius [d] in Plinij monumentis olfecit. Quanq; non rectè decernit in triplici determinationis modo. peiusq; in primo, dũ porriginis & furfurũ uoce, unũ idemq; Plinio mali genus significari ait, uniusq; mali duas fuisse quondàm appellationes, quod Celsus etiam indicare uidetur} Hæc. n. Marcellus. Sed q̃uis unum esse mali genus intelligere admittimus; Aliquam nihilominùs differentiam, saltem in eo, quod magis, minus'ue sit, eligere præscriptis ex Plinij utriusq;, ac Marcelli Romani, et Apulei quoq; debuerat. Qua de causa neq; huiusmodi responsio mentem eius placauerat. Vnde & secundò rursus subdit, dicens {Aut porriginẽ, capitis: furfures uerò, reliqui corporis fuisse.} Cui rursùs intellectui acquiescere nõ potuit. Quoniam capitis, & faciej quoq; furfures (ut iam iam ex Plinij locis adnotauimus) scriptum inuenimus: perindè ac in Scribonij Largi compositionibus [e] totius corporis porrigines, aliquando legimus. Quam ob rem & tertiam subiungit expositionem, dicens {Aut madefacere porriginem, furfures uerò siccos esse} Adeò ut in hoc differant. quoniam. s. porrigo humida: furfures uerò siccæ sint. Sed ne hunc quidẽ sensum admittimus. Quæ. n. humida est manantis alicuius ulceris ratione humida fit. Quocircà fortioribus medimentis indigeret. Plinius autem addens ad furfures sulphur, uti præassumptum est, [f] ualidioribus indigere desiccantibus furfures ostẽdit. Hermolaus Barbarus [g] à furfuribus pityriasi'ue diuersam esse porriginẽ telligit, ac ad Græcorũ λεπίδας, hoc est, squamulas reducit. quoniã quasdã quasi squamulas à cute resolui Celsus ait. Nos aũt, quanq; ꝙ apud Celsum, aliosq; multos Romanos, ueluti prætactũ est, porrigo furfures, pityriasim'ue cõprehẽdit: prout pityriasis furfuratio'ue, apud Græcos, & Arabes, porriginem quoq; continet, inficias non imus: Duas tamen esse species ostendemus: Quarum quæ leuior est, & capiti magis propria: porriginem, quæ uerò fortior, & nõ capiti modò, sed toti etiam corpori communicari solet, furfures, iuxta Plinij, & eum insequentium placita, nuncupari, præsenti quidem animo decernimus. Pro cuius exquisitiore notitia, duplicem hanc speciem enucleare certum est, quo tot, tantæq; de causa morbi diuersitates concilientur. Etenim Galenus, [h] cui ad uerbum subscripsit, Aetius [i] ex uitiosis

s ut lib. 23. ca. 8. post principia.
t ut lib. 22. cap. 25°. post prin^a. et. 3 5^i. 15°. circa finem.
u Vt lib. 26 ca. 8. post prin^a.
x 23^i. p°. uersus finẽ. cap. 2. post mediũ. 3. uersus me^m. 4. ante mediũ. 7°. ante mediũ. 8°. uersus finẽ. 9°. post prĩ^a. lib. 24. cap. 11. circa prin^a. & sæpè alibi.
y lib. 24 ca. ult. in fine.
z lib. 28. cap. 11. in principio.

Cõtra Marcellũ Vergiliũ.

Cõtra R̃sionem primã

Cõtra. 2^am.

a lib. p°. cap. 4.
b de medic. c. 4
c de uirtut. herbarum. cap. 20.
d lib. p°. cõmentariorum Dioscor. ca. 28.
e cap. 243.

Cõtra 3^am.

f ex lib. 28. ca. 11. in principio.
g in Glassemat. in Pliniũ.
h p°. de compo. med. secũdũ loc. cap. 8.
i lib. 6. cap. 65.

De cã pityriaseos uariæ sententiæ.

p^a.

tiosis ichoribus fieri hunc affectum scribit: Haudquaq; intereà declarans ex quo humore, seu
2. cuius humoris ichore fiat. Alexāder[k] autem, cuius uerba transcripsit Paulus,[l] ex uitioso hu- k lib.p°.ca. 4:
more .s. uel salsæ pituitæ, uel biliosi, & melancholici sanguinis, generari uitium id determi- l lib 3.cap.3.
3. nauit. Serapion[m] uerò ab ijs diuersus utrisq; est. Etenim cùm priùs dixerit accidere ab humo- m p°. Breuiarij cap.4°.
re, aut à ueneno malo (quasi per humores Alexandro, & Paulo astipularetur: per uenenum
uerò, quo nomine semper Græcorum ichoras intelligere consueuit, Galeno, & Aetio subscri-
bere uellet, sicq; illos conciliaret, quoniam ex utraq; causa fierent .s. ex humoribus, atq; ip-
» sis etiam ichoribus) statim qdē post hæc subdit. {Et generatur à duabus causis: quarum una
» est, ut sit complexio capitis calida, exiens à natura sua, mala, generans furfures, & humores
remanentes cum dispositione sua in natura. Et fortassè generatur ex superfluitate humorū
» calidorum, quando effunduntur ad caput.} In quibus quidem uerbis apertissimè ostendit, ma
gis ex calida intemperie, q̄ ex humoribus gigni affectum, ijsq; humoribus calidis, quādo con
4. tingit. Adeò ut ex pituita fieri non queat. Razes quanq; ad Mansorem scribēs,[n] & libro Di- n s[i].ad Māsorē cap.p°.
uisionum[o] nullam expressit causam: Nihilominùs tamen in Continente,[p] authoritate Aaron o cap.109.
priùs fieri hunc affectum ex phlegmate salso ait: Mox uerò deinde ex Alexandro phlegma p lib.25.cap.22
5. salsum, & humorem melācholicum adiunxit. Licet nō rectè, ubi Alexander habet {ex caco- litera.N
chymia} hic {ex mala complexione} referat. Demùm ubi nullum nominat authorem, ex Rasis locus.
6. propria uidetur sententia, phlegma, & choleram causas ponere. cùm de phlegmatico, & cho-
7. lerico capite mentionem faciat. Hali Abbas[q] phlegma salsum, & melancholicū humorē in q 8. Theoricæ cap.18.
causa ponēs, nil de cholera, uel ītēperie meminit. Auicēna.[r] bilim prætēriēs, phlegma salsum, et r 7[a].4[t]. tr.p°.
8. melācholicū sanguinē morbi causas esse, ac interdū solā intēperiē posuit. Qui tn̄ etsi cū Sera- cap.24.
pione cōuenit, solā aliqñ intemperiē ponēte, ab eo nihilominùs discrepat, dùm nō ut ille calidā,
9. sed siccam intemperiem declarauit. Mesue[s] calidos & frigidos humores ait: nullum tamen s cap.2°.
10. proprio nomine distinguens. Constātinus Africanus,[t] uel ex cerebro exire, uel ex fumo cu- t lib.p°.cap.5.
iuslibet humoris caput ascendentis nasci morbū declarat. Cumq; dicat {cuiuslibet humoris}
11. sanguinē quoq; affectus causam uoluisse īsinuat. Quem nullus aliorū expressit. Abenzoar[u] u p°. Thysir tr.
demū prædictis omnibus authoribus aduersatur. Vt qui unā duntaxat causam posuit, uideli- p° cap.10.
cet pituitam, sed ne hanc quidem salsam, tenuem'ue illius ichorem, sed crassam dixit. nil peni-
tùs de alijs humoribus, aut ichoribus, uel intemperie mentionem faciens. QVIBVS pro-
fectò ītellectis authorum ferè omnium, in nomine priùs, ac deinceps in causæ assignatione di-
uersitatibus quem sequi ex ijs cōgruētius sit, quāq; īde curationis methodum eligere debea-
mus, latet: priùs q̄ aliquā concilij formam inuenerimus. cùm unusquisq; propriam sententiam
& rationibus, & experimentis comprobare queat. Nullus.n. condemnandus inconsultò est,
priùs q̄ eius, qua mouetur, ratione mintellexerimus. Pro cūctorum igitur concilio, simulq; nō
modò nominum, sed rei quoq; differentiarum intelligentia, Notandum imprimis est, q̄ duplex Pityriasis duplex spēs.
huiusmodi pityriasis est, duplicem quoq; habens originem. Interdùm.n. furfures sunt ex
tenaci, pituitosoq; humore. sed ne absurdū quidem est, ut ex melācholico etiā generari queāt:
Præsertim quotiès nonnihil tenacis pituitæ admistum illi sit. Non quia huiuscemodi humores
ad caput fluant, uel cutim ipsam, ibiq; aceruētur: sed uapores duntaxat, q paulatim & caloris
ui ducti exhalantes, inter barbæ pilos, atq; capillos extra cutim eijciuntur, ibiq; ob tenacitatē,
uel terrenam quandam substantiam retenti, maximeq; à pilis, ne in halitum digerantur, impe-
diti

diti, demū à cutis calore usq; adeò exiccantur, donec dealbati furfurum hordeaceorum figuram repræsentent. Id quod rursùs difficile uideri non debet. Cùm & lapides, et multa qdem diuersissima secundùm figuram, atq; substantiam, non in renibus modò, aut uesica, sed in intestinis, ac dentibus, & in ipsis deniq; dissectis frigidis apostematibus, generari quotidie conspexerimus. Est autem furfuratio hæc symptoma potiùs, q; morbus, ad exiens mutatum reducibile. Vnde turpitudo quædam, ac fœditas resultat in capillis, ob furfurum abundantiam. Alia tamen ex parte tantùm abest, ꝙ naturæ functio uituperanda sit, ut laudanda potiùs ueniat. cū extra cutim uitiosos humores, à se priùs in uapores conuersos, expurget. Qui si retinerētur, uel obstructionem, uel aliud aliquod effatu dignum potuissent nocumentum in uisceribus, aut ipso fortassis cerebro inferre. Symptoma igitur est, quod tamen sæpè, quùm sanissimis corporibus aduenit, σύμβεβηκός, Latinè accidens, siue concidens, propriè (iuxta Galeni[x] decretū) dici posset. Huius itaq; causa crassior, lentaq; pituita, uel melancholicus humor esse potest, uel ex ambobus mistus, non humorali quidem præsentia, sed uaporosa: quatenùs. s. in halitus conuersi huiusmodi humores ad capitis, facieiq; superficiem ascendunt. Quas porrò causas considerasse uisus est Archigenes. Vt qui (Galeno referente[y]) uictum flatuosum, crassi succi quidpiam admistum habentes cibos prohibeat. Qua quidem uictus ratione, tam crassam pituitam, q; melancholicum succum, uel mistum ex ijs, huiusmodi affectus causas esse insinuat. Ex ijs enim flatuosi spiritus promptissimè gignuntur. quorū natura est facillimè ad caput ascendere. Præcipueq; ubi uel uniuersum corpus, uel hepar, calidi temperamenti sint. Maximeq; caput ipsum repletur, si calidum, atq; humidum fuerit. Diminutis ergo crassis succis (uidelicet pituita, & melancholico succo) aut ablatis, Archigenes diminuere, uel auferre pityriasim uolebat. Verū enimuerò quoniam ex tenaci succo faciliùs huiuscemodi affectum generari uerisimilius est: ultrà ꝙ huiusce humoris copia perpetim circa cerebrum maior aceruari consueuit, indeq; per suturas, craneiq; porulos expurgari: Idcircò frequentiùs ex phlegmaticis, crassisq; uaporibus, q; melancholicis (nisi admisti sint) gigni prædictam furfurationis speciē decernendum est. Hanc ob causam Abenzoar[z] duntaxat ex grosso phlegmate fieri determinauit. Sic. n. excusare Senem Arabem magis pium est. Quoniam. s. de eo, quod maxima ex parte contingit, ipse intellexerit. Quanq; dubio procul omni tanq; diminutus alia ex parte increpandus uenit, qui unam duntaxat speciem, unamq; causam declarauit, ac per hoc unici affectus curationē breuissimè docuit. Hæc igitur prima species, quam hucusq; declarauimus, est, Qua oēs ferè homines, qui non assiduis lotionibus, uel satē cōtinuò pectentes caput repurgāt, magis, minus'ue tentati fœdātur deturpanturq;. Nec inter morbos, sed inter naturales capitis expurgationes numeranda hæc est (Nisi ob hominis fortassè pigritiem caput non aliquando pectentis, intantū increuerit, ut alicuius intemperiei, uel ulceris fortasse, aut pediculationis causa tanta sordities retenta fiat) Tunc nihilominùs medicorum præsidia efflagitans, quando propter nimiam pituitæ, uel melancholici etiam humoris, siue in toto corpore, siue duntaxat in capite congestam copiam, adauctis euaporationibus, ad fastidium usq; furfuratio increuerit. Hæc quoq; species in capite, ac barba, itemq; palpebris, superciliјs, & nōnunq; alijs in locis, ubi pilorū copia sit, ueluti præsertim ex alijs, in pectine, gigni solet. Alterà uerò species est, quā non eadem ratione, uidelicet ex ipsis resudantibus uaporibus afficcatis extra cutim, furfuriq; similem quandā effigiem adeptis fieri definimus: At ex ipsiusmet cuticulæ (quā Græ

Furfuratio symptoma.

x p°. meth. ca. 9. et 2°. art. medicinalis. tx. 2.

y p°. de comp. med. secūdū loc. cap. 8.

z ubi supra. f. lib. p°. tr. p°. cap. 10.

Abēzoaris excusatio.

Abenzoaris defectus.

Pityriasis species 2ª.

ci

ἣν ἐπιδερμίδα uocant) corruptione gigni decernimus. Contabeſcit.n.deſquamaturq́;, & reſoluitur fruſtulatim cuticula, uſq; adeò interim perſiccata, ut ad albidius uergens, quaſi in ſquamulas piſcium reſoluatur. Qua quidem priori reſoluta, q̃; primũ & alia gignitur, cũ nõ aliud q̃; ipſius ueræ cutis effloreſcẽtia quædam, uel (Galeno [a] docente) ſuperficies ſit cuticula hæc. Qua rursùs, atq; iterũ reſoluta, denuò ſemper alia noua perpetim regenerata inſtauratur, non tamen adhùc firma, ſed quoniã uitioſis ichoribus infarta cutis eſt, Idcircò & reſolubilis etiam hæc regignitur. Quem deſquamationis modũ in lepra, lichenibus, & ſcabie (uti Galenus [b] ait) atq; ipſorum quoq; uiſcerum affectibus quibuſdam, præſertimq́; ueſicæ, aduenire in dies conſpeximus. Nobis autem huiuſmodi furfurationẽ maximè in alopetia, magisq́; adhùc in ophiaſi non ſemel inſpexiſſe permiſſum eſt. Quinimmò & nouacula caput radente chirurgo, aut quouis tonſore, qualibet raſura, ſic deſquamari, ac reſolui cuticulam uidere unicuiq; in promptu eſt, ut cornu inſtar, uel cæpæ multis ex folliculis cõpoſitã eſſe cutim, quiſpiã ſuſpicari queat. Eoq́; magis, quò uetuſtior, aut maior uel ophiaſis, uel alopecia ſit. De hac igitur ſpecie, tanq̃; morboſo quodã affectu Galenus, eiusq́; ſimia Aetius, præter eã, quæ ex Archigene colligitur, & Abenzoare deſumpta eſt, intellexerunt. De hac quoq; nõ Celſus modò ſed ipſe etiam Alexander, Paulus, Serapion, Razes, Auicenna, & Haliabbas, Meſue, Conſtantinusq́; Africanus loqui intendebãt quũ in morborũ catalogo repoſuerunt. Primam uerò ſpeciem, uel neglectã ab his, ut minimè ſui ratione morboſam, uel ſub hac ſecunda comprehenſam eſſe ab his omnibus Authoribus, præcipueq́; à Celſo (ut patet) determinandũ eſt. Quanuis autem furfuratio hæc morbus non ſit, morboſum tamen ſymptoma eſt. cuius cauſa (ut uidebimus) in intemperie ſicca morbus eſt. Cuius adhùc morbi cauſas eſſe ichores ex Galeno declarabimus. Hæcq́; rursùs eſt, quã (licet rariùs) nonnunq̃; tamen ulcerari & Celſus, & Alexãnder, Atq; noſter etiam Arabum Princeps teſtes ſunt. Quanq̃; Paulus, & eum hac in re tranſcribens Haliabbas ſimpliciter, abſq; ulcere fieri affectionem hanc aiũt. Qua in re de Paulo mirandum eſt, qui Alexandri (ut liquet) uerba exſcribens, dictiones tñ {κατὰ τὸ πλεῖστον} quod eſt {ſecundũ plurimũ} non ſcripſit. Aut ergo in Alexandri, quem Paulus exſcripſit, codice non erant uerba hæc, Aut (quod potiùs reputo) in Pauli codice nunc deſiderantur. Niſi ueritati, nedùm Alexandro repugnantem Paulum intellexiſſe malueris. ob ichorum nanq; acrimoniam exulcerari nonnunq̃; inſpeximus. Quam ob rem Alexandrum Græcè loquentem legentibus perſpicuũ exemplò ſit, dictionem {plurimũ} non uerbo {reſoluuntur} conſtruendam: ut Andernacus fecit, legendo {plurimùm reſoluuntur} neq; cum Albano Torino interpretandum eſt {κατὰ τὸ πλεῖστον} Latinè {confertim} qui Alexãdri ſenſum minimè olfaciens, confertim reſolui corpuſcula intelligit. Quò autem omnes rei ueritatem perſpiciant, Alexandrum Græcè loquentem audiamus {ἡ πιτυρίασις ἐστὶ (συντόμως εἰπεῖν) λεπτῶν πιτυροειδῶν σωμάτων, ἔκ τε τῆς ἐπιφανείας τῆς κεφαλῆς, ἢ καὶ ἐκ τοῦ ἄλλου σώματος, ἀπότηξις, χωρὶς ἑλκώσεως κατὰ τὸ πλεῖστον.} quod eſt, Græcis Latina uerba reddendo {Furfuratio eſt (ut compẽdiosè dicam) tenuium, furfuraceorũ corporum, ex ſuperficie, tùm capitis, tùm reliqui corporis reſolutio, abſq; ulcere ſecundũ plurimùm.} In qua quidem dicendi ſerie, uerba {ſecundùm plurimũ} non alteri dictioni accommodari poſſe perſpicuũ ſit, q̃; ultimò, et ſtatim antehæc dictis. ſ. {ſine ulcere} Sed de his, atq; alijs multis alibi. Hæc iterùm ſecunda ſpecies non tantùm capiti, & barbæ, locisq́; pilo infartis,

ſed

a 4i. aphoriſmorum. 77. et. 2i. prognoſticorum con. 60. in fine.

b 4i. aphoriſmorum. 77.

Pauli locus.

Cõtra Andernacũ, et Albanũ Torinũ.

sed uniuerso etiã corpori cõmunicari solet. Cũq; in capite inualescit, in achoras, uel aliud capitis ulcusculũ, uel interdũ alopecias, aut ophiases permutari (nisi curetur) consueuit. Quũ uerò totũ corpus acriter afflixerit: in psoras, lepras, aut lichenas pertrãsire nõnunq̃; uisa est. Totius enim corporis cutis albescit. à qua nõ secùs atq; ab ipso capite (si pectine, aut strigili fricueris) furfuraceæ multæ ueluti squamulæ substantiæ resoluentur. Intellexit autem Alexander per humidas, eas, quæ iam exulceratæ sunt, ut è quibus aliquid saniei emanare appareat. Ex quo mirandũ magis est, Paulum Alexandri uerba, de humidæ pityriaseos curatione, transcribentem, Nihilominùs tamen absq; ulcere illas fieri simpliciter protulisse (Nisi pro ut anteà diximus) mancã Pauli literam esse suspicemur. Distinguemus uerò primam speciẽ, à secunda. Etenim ex prima pingue, sordidiusq; caput apparet, & frigidum potiùs sentitur. ut capitis tegmina citò, uelut oleo intincta fuerint, sordidescant: squamulæ item, furfuresꝗ́ue grossiores, quæ grossi phlegmatis atq; unà tenacis inditia erunt. Capilliq; lenes erunt, et plurimis ad albũ citiùs peruenient. In secunda uerò siccitas quædã, leuiusculusq; sæpiculè pruritus in capite, ac aliis ubi inualuerit partibus. absq; oleagina illa sorditie. Vltra quæ squamulæ etiam tenuiores, aridioresꝗ́; cũ quibus sæpenumerò pexo capite plurimi etiã pili cadũt. Quòd si pectendo quadantenùs cõprimas, infricesꝗ́; facilè multotiès caput rubefiet. Capilli aridiores, ac sæpè fissiles ob ariditatem fiunt. Præter hæc demùm omnia, prima spẽs uel in corpore, secundũ alias omnes operationes sanissimo, euenire solet: Secunda uerò non nisi uitiosis humorũ ichoribus redundans ipsum corpus fit. Sed hæc satis, atq; intantũ dicta sint hoc locò. Vt duæ furfurationis species à nullo unq̃; uberiùs enucleatæ innotescant. Reliqua propriis locis discutienda reseruauimus. Ad id ergo reuertamur, unde digressi fuimus. Duæ nanq; difficultates propositæ sunt. Quarũ prima fuit de porriginis, ac furfurum uocibus apud Pliniũ. Atq; hanc enodabimus, dicentes, Plinio, eiusq; sectatoribus altero Plinio, ac Marcello, & Madaurensi Apuleo porriginis nomen, primam iam dictam spẽm: furfures uerò secundam præsetulisse. Altera uerò & maioris quidem momenti difficultas de causis fuit. Cũ tot uariæ Authorũ sententiæ extiterint. Pro huius ergo confusionis elucidatione, imprimis quid nã ichoris nomine Galenus intellexerit, enucleare operæpretiũ est. Quãuis n. ἰχώρ multa apud ueteres Authores repræsentare appareat: Idẽ nihilominùs omnibus præsefert: uidelicet substantiam quandam tenuem, serosamq̃; & aquosam, quam in corpore, ac intus uasa adhùc existentem, serosam humorum partem, siue serosum humorem, siue quod clarius est, humorum (ut puta sanguinis, aut alterius bilis, aut pituitæ) serũ, siue serositatem dicere possumus. Extra uasa autem, ac foràs, extra corpus defluentem, saniei quandam sic nominatam speciem, ex Celso, generisq; nomine cũ Plinio saniem uocare possumus. Nec. n. aliud q̃; præscriptũ illiusmodi serum Plato uoluit, quum ait[e] {Ichor autem, sanguinis quidem serũ, mite: Nigræ uerò bilis, sed acutæ, immite.} Siquidem hæc uerba ex Græco habentur. q̃q̃; prima confundat Marsilius, sic interpretans {cruor præterea, qui sanguinis residuum, & defluxus est. etc.} Nec aliud unq̃; Hippocrates (Galeni expositione) intellexit.[d] Vel etiam Aristoteles,[e] quũ exquisitè perpenditur. Itemq; Diocles,[f] Anteq; hos omnes Homerus.[g] quũ à sauciata per Diomedem Venere ichorem promanasse effinxit. Quanq; alii cruorem, alii saniem Latinè interpretati sunt. Minimè aduertentes ꝗ Latinum id nomẽ {sanies} tametsi apud Pliniũ Græcorũ ichori aliquando respondens, aquosum quendam sanguinem, ac serosum significet, siue ab

Primæ spẽciei inditia.

2a. spẽi ĩditia.

ἰχώρ quid?

c in Timæo uersus finẽ.

d ut patet. 4i. de rõne uic. in morb. acut. tex. p°. & . 6. epid. cõmẽtario. 2. tex. 38. et 2°. epid. in principio.

e 3i. de hist. aĩa liũ. 19. in fine. et 20. ante mem.

Cõtra Marsilium.

f in epist. quam Antigono Regi scripsit, quam Paulus refert libro p°. cap. ult°.

g lib. 5. Iliados.

ab assato iocinore,[h] aut pulmone[i] defluentē siue è cerebro uiperæ punctis emissam[k] scripserit: Vt eundē aliqui cruorem,aliqui uerò sanguinem simpliciter uocarint. Celso[l] tamen uocabulum { sanies } æquale ichori non est,sed ichorem sub se,uelut speciem, atq; etiam alterā, quam meliceriam uocat,comprehendere hic uoluit:ac utranq; saniei speciem;nec in uenis,aut sanguine posuit,neq; ab assatis iocinore,uel pulmone,sed à malis ulceribus emanantem intellexit. Ichorem intereà tenuem, subalbidum, maximeq; ubi neruo læso inflammatio secuta est: Meliceriam uerò crassiorem,& glutinosiorem,subalbidam,melliq; albo subsimilem,atq; ubi nerui circa articulos læsi sunt,& inter hæc loca,maximè ex genibus defluentem definiens. Qua de re ab æquiuocatione tutum non est,uel saniem,uel cruorem, qui Græcè ἰχὼρ dicitur interpretari:sed tutius quidem uelut in alijs quoq; multis uocabulis ostendimus,Græcū nomen usurpare:sicq; ichorem appellare. Id nihilominùs memoria tenentes,quod iā anteà admonuimus,serosum quēdam humorem, tenuiorem'ue humorum partem, priùs q̄; extra uenas eiecta putrescat, ichoris uocabulo significari. Cū uerò corruptus iā est, atq; in tenuius, serosiusq; conuersus est sanguis,uel quiuis alter humor,q̄;q̄; non aliud,q̄; serosam, tenuemq; illam substantiā præseferat, generali tū uocabulo, Celsi dogmate,saniem,ex Auicēnæ aūt interprete,uirus,aut uirulētiā, ex Serapionis uerò traductore,uenenū subtile nūcupare possumus. De quo quidem ichore apud Galenum quoq; nonnihil aliquando legimus.dùm scilicet ab ulceribus siccandum ichorem,abstergendamq; sordem docuit,[m] Atq; ubi quatuor ulcerum tempora definiens,[n] ichorem priùs,ac deinde pus emanare uoluit:pus ichore crassius,quemadmodum & Celsus[o] quoq; supponens. E quibus omnibus mirum non est si Dioscorides[p] ex uirētibus,intensisq; uiridibus arboris Corni folijs,uel rectiùs legendo,lignis emanantem liquorem,tenuem'ue aquam, siue (ut Plinius[q] idem uocat) sudorem {ichorem} nuncupauit. Sed nostrum prosequamur intentum. Galenus[r] igitur (non secùs ac de Homero, Hippocrate, Platone, Aristotele, atq; etiam Diocle præscriptum iam est) in danda pityriaseos causa,ichoris nomine tenuiorem,aquosiorem'ue humorum,uel sanguinis partem intellexit. Pro cuius rei notitia,omissis ijs,quæ ab ipso,ex libro de elementis secūdo,[s] ac de tuenda ualetudine sexto[t] dicimus (quanq̄; ibi liquorem, hic uerò saniem interpretes conuerterunt) Ea præ cæteris exquisitè perpendamus,quæ in sexto epidemiorum[u] perbellè scripsit Galenus. Quoniam.s. quilibet ex quatuor humoribus habet proprium ichorem. Adeò ut ichor quidam sit sanguinis, & hic mitior cæteris omnibus est: Itemq; alius ichor pituitæ,uel dulcis, aut acidæ,aut etiam salsæ,quorum qui dulcis pituitæ ichor, serum'ue,aut colamentum est, mitior reliquis est, q̄;q̄; & hic minùs est, q̄; ichor sanguinis,ut quartæ substantiæ, Minusq; adhùc q acidæ,minimeq; omnium,qui salsæ.acrior autem qui flauæ,quemadmodum & acerrimus qui atræ bilis ichor & ueluti serum quoddam est. In omnibus autem (ut ab initio sui sermonis annotauit Galenus) uenenosa quadam; & maligna facultate præditam tenuiorem humoris partem intelligit.licet magis,minus'ue hic,aut ille huiusmodi facultatem (uti prædictum est) participet.cū iuxta humorum, quorū ichores hi superfluitates sunt, naturas à se inuicem differant. Quas ob res bonum ichorem eum,qui sanguinis est,uel ex Hippocratis intentione, uocat: aliorum comparatione,qui peiores sunt,ut præsertim qui salsæ pituitæ,uel flauæ,aut demùm atræ bilis ichores existunt.q.d.illum minùs malū esse. Quibus quidem omnibus prælibatis, ad dubij enodationem reuertamur. In primis.n. Galenus[x] (cui ad uerbum Aetius[y] subscripsit) pi-

tyriasis

h ut lib.28. ca. 11.ante medium.
i ut lib.30.cap. 8.post medium.
k lib.30.ca.14 post principia.
l lib 5.cap.26. sec.17.
m 3°.meth.c.3.
n lib. de totius morbi temporibus cap.3.
o lib.5.cap.26. sec.17.
p lib p°.cap.de cornu. secūdùm Marcellū.140 qui traduxit {humor.}
q lib.23.cap.8. parū post me^m.
r p°. de comp. med. secūdū loc. cap.8.
s cap.p°.
t cap.13.et.14
u cōmētario.2. cōm.38.
x p°.de comp. med. secūdū loc. cap.8.
y lib.6.ca.65.

tyriasis causam esse ait, uitiosos ichores, intellige uti iam iam prædictũ est, tenuiores, serosioresq́; partes bilis utriusq́;, s. tam flauæ, q́; atræ, atq́; etiã salsæ pituitæ. Per id enim quod addit {uitiosos} ab ichoribus sanguinis distinxit, qui, horum respectu, boni potius ichores dicuntur. quemadmodũ ex ipso etiam Galeno [z] didicimus. Hanc Galeni, atq́; Aetij comprobantis sententiam Alexander,[a] & Paulus [b] tantùm abest, ut reprobarint: ut potius magno cum artificio simul exponentes approbarint. Etenim Alexander non dixit inde fieri uitium, ꝙ pituita salsa, aut biliosus humor, aut melancholicus sanguis in caput efferantur. Sed eius uerba hæc sunt {γίνεται δὲ τὸ πάθος τοῦτο διὰ τὸ κακοχυμίαν τινὰ ἀνενεχθῆναι ἐν τῇ κεφαλῇ, φλέγματος ἁλμυροῦ, ἢ χολώδους, καὶ μελαγχολικοῦ αἵματος} quod est, ad uerbũ interpretando {Fit autem affectus hic, quoniam humoralis quædam prauitas phlegmatis salsi, uel biliosi, & melancholici sanguinis ad caput ascendit} Vbi κακοχυμία (quã exposuimus ut sonat, humoralem prauitatem, seu uitium) huiusmodi prædictos ichores significat. Ideò in Genitiuo casu ponũtur humores. q. d. quoniã ichores pituitæ salsæ, uel flauæ bilis, aut atræ ad caput ascendũt. Ita etiã peregrina mente perpendendo Pauli uerba intelligẽda sunt: quùm sic etiã ait, ferè per eadẽ uerba {Fit autem cacochymiã} idest humorali uitio, seu dixisse mauis uitioso humore. Haud. n. addendũ ab Andernaco fuerat {corporis} Fit ergo, inquit Paulus, ex cacochymia uel salsæ pituitæ, uel biliosi, & melancholici sanguinis in caput ascendente} Si ergo inuicem comparentur alter alterius expositor fit. Verbi gratia dicit Galenus ex uitiosis ichoribus fieri affectum hunc, si tu ergo adhùc quæras, ex quibus nam ichoribus? Respondebit Alexander cum Paulo, ex ichoribus. s. salsæ pituitæ, uel bilis flauæ, aut atræ. Quòd si priùs Alexandrũ, Paulumq́; legeris dicentes fieri ex cacochymia salsæ pituitæ, uel alterius bilis: Dubitare statim posses, quomodo ex horum cacochymia? Ex Galeno, atq́; Aetio respondere poteris, dicens, ex cacochymia. i. ex uitiosis horum ichoribus. Sic igitur Græci authores conciliantur: qui præsertim de secunda, tanq́; morbosa specie loquuntur. Serapion [c] uerò non aduertens Alexandrum, et Paulum in Galeni sententiam peruenire: hosq́; de humoribus intellexisse opinatus, utranq́; causam retulit, dicens {Hæc ægritudo accidit ab humore, aut ueneno malo} per uenenum. n. ut aliàs diximus, ichorem intelligit: dixitq́; {malo} sicut illi {uitiosis} addebant. Tu autem ex illorum sententia, humoris uenenum malum, seu uitiosum ichorem intellige. Si. n. humores adiungantur, uidelicet crassiores humorum partes, aliquem furfuribus peiorem affectum gignerent, magisq́; in profundioribus consistentem. Nec aliud intellexisse Principem dicemus, quùm ait [d] fieri ex materia acuta baurachiati. etc. quasi per acutam materiam, ipsum uoluerit tenuẽ ichorem, q́; q́;, ut Arabum moris est, uel fortasse interpretum, Barbaro loquẽdi modo ueritatem perturbat. Præsertim cùm nil de bili meminerit. Cũq́; ex superfluitate humorum calidorum Serapion in fine generari adiunxerit: nõ aliud, q́; quod dictum est insinuat. Etenim calidi iam prædicti ichores sunt. Haud. n. ex dulcis, uel acidæ pituitæ ichoribus fieri Alexãder, Paulusq́; ait, qui frigidi sunt, sed salsæ pituitæ, aut bilis, uel atræ, siue melãcholici sanguinis. Si quispiam ergo quæreret, In quo morbi genere hic affectus est? & an calidus, uel frigidus? siq́; ichores illi cuticulam illam contabe faciunt, qua id qualitate agunt? Respondet Serapion ꝙ calida. Vt ad calidos affectus reducendus hic sit, et in genere morbi, quod est, intemperies calida computandus. Princeps uerò ex sicca intemperie gigni uoluit. Innuuntq́; hi ambo, ex sola etiam intemperie fieri posse. Id quod prorsus impossibile

[z] 6. epid. commẽtario. 2. cõ. 38.
[a] lib. p°. cap. 4.
[b] lib. 3. ca. 3. in prin°.

Cõtra Andernacum.

[c] p°. Breu. c. 4.

[d] 7a. 4i. tr. p°. cap. 24.

Pityriasis species. 2a. ex sola ĩt ĩtẽperie.

ſibile de ſecũda ſpecie nõ uidetur. Nec uetuſtioribus aliquid addere abſurdũ eſt, qn potiùs laudandũ: quotiès aliquid uerũ adiungitur. Nam & ex inſolatione, atq; immodica nonnũq; ſiccitate, cuticulã excorticari, ac deſquamari uidimus. Verũ eſt tamen ꝙ calor, inductæ ſiccitatis ratione, id efficiet. Diſtinguentur autem hæ ab ijs, quæ ex ichoribus fiunt, quoniã quæ ſola ex intemperie fient furfurationes pauciſſimæ erũt. Idcircò fortaſſis eam negligentes Græci omiſerunt. Præſertim cũ durare nequeat, quin ad cutim peruenientes humores deniq; corrũpantur. In oĩbus tamen, quorũ cauſæ prædicti ichores ſunt, caliditas cũ ſiccitate redundans eſt. quemadmodũ in prima pityriaſis ſpẽ, potiùs frigiditas, nõnũq; cũ humiditate, nonnũq; uerò cũ ſiccitate exuperat. Nec aliter ĩtelligere oportet Razẽ, q tametſi alicubì omiſit bilim,[e] Alibi f tñ, uti præſcriptũ eſt, tetigit. Quã nihilominùs hAli Abbas,[g] uel eius ĩterpres omiſit. Vt ſupplere illius defectui opus ſit. Meſue,[h] Cõſtãtinusq; Afric.[i] frigidos, calidosq; hũores ponẽtes cõdẽnãdi nõ sũt, ſi utrãq; ſpẽm cõprehẽdere uoluerĩt. A qbus eleuati uapores, iã tenuiores exiſtẽtes portiones, pro ipſis ichoribus ĩtelligi poſſunt. Nec abſurdũ eſt à sãguinis uitioſo ichore fieri, sãguinẽ pro aggregato ex humoribus quatuor ĩtelligẽdo, uel ſi de 4ª. ĩtelligimus ſubſtãtia, ipsũ uitiosũ ſupponere. Vt uitioſus quoq;, ac acris eius ichor ſit. Qua de re Cõſtãtinũ quoq; à culpa liberabimus. Abẽzoarẽ[k] uerò de prima pityriaſis ſpẽ uerũ dixiſſe præſcriptũ iã ẽ. Quorũ porrò redũdãtiũ humorũ, ſiue ichorũ notæ, quẽadmodũ ĩ alopecia, & ophiaſi dicitur, ex colore cutis diſtinguẽtur. q̃q; furfurũ color, ob nimiã cuticulæ ſiccitatẽ, uel ẽt pituitoſi humoris, ut ĩ prima ſpẽ, ad albũ sẽper uergit. Hæc ad nauſeã uſq;, et præter noſtrã ĩtentionẽ dicta ſint: Ob noĩum, cauſarũq; tãtã apud Authores cõfuſionẽ, ut cui credẽdũ ſit, minimè cõpertũ hucuſq; fuerit. Præſertĩ qa multi noui ſcriptores hodie nil, præter id, quod ab alijs præſcriptũ iã eſt, addere, ſed eorũ dũtaxat monumẽta exſcribere decreuerũt: Nil unq̃; uel etiã exponentes, uel (præter q̃; in pauciſſimis, & ubi nulla ferè difficultas occurrit) annotantes.

AD aliũ igitur affectũ pertrãſire tẽpeſtiuũ eſt. quẽ numero. 27m. propoſuimus, et {φθειρίασιν} Græcè, q.d. Latinè {pediculationẽ} uocauimus. Etenĩ {φθείρ} Græcè, Latinè pediculus ẽ. Vñ nõnulli ad pediculos, quaſi ad morbũ remedia docẽt. quare Paulus[l] {πρὸς φθεῖρας} hoc eſt {Ad pedũculos} Galenus[m] uerò, et Aetius[n] {περὶ φθειριάσεως} quod eſt {de pediculatione} ſcripſerũt. De hoc affectu nõnihil anteà tetigiſſe recolo. Vbi. ſ. de cerio loquebamur.[o] Cuius causã aliqñ eſſe, Prĩceps dicebat, morſus albeud, hoc eſt, pediculorũ Pharaonis. q.d. feralũ. Inqt. n. Cælius Aurelianus[p] {Antecedẽte cachexia, ẽt hoc ſymptoma gñatur, quod nos ac

» cidẽs dicere poterimus. Sũpſit igitur nomẽ, nõ à genere, ſed à multitudine pediculorũ. Plurimi

» .n. creãtur, nũc per totũ corpus, nũc per eas partes, quæ capillatura cõceptæ sũt. Et nũc cõſueti,

» atq; ſimplicis formæ, nũc ignoti, hoc eſt, latiores, et duri magis, ac ſæuiẽtes morſibus uehementer,

» quos qdã ferales appellãt. Nã ẽt ſæpè ſub capillis ĩueniũtur corpora penetraſſe.} Id genus morbo Pherecydẽ philoſophũ haud incelebrẽ, Poetamq; Tragicũ cõſumptũ eſſe frequens apud Authores memoria eſt (uti rectè Rhodiginus[q] inquit.) Ad eum grauiter affectum quũ uiſendi gratia Pythagoras diſcipulus aduenifſet, ac quo nam pacto haberet ſciſcitatus eſſet: immittens is digitum per ianuam, inquit {χροΐ δῆλα} quod eſt, ex corpore palam eſt. Et per numinũ, maximeq; Apollinis irã immiſſum referũt Græci ſcriptores, præſertimq; Aelianus. De hoc igitur. Q. Serenus[r] ita ſcripſit {Noxia corporibus quædã de corpore noſtro: Pro-

» genuit natura uolẽs abrũpere sõnos: Sẽſibus, et monitis uigiles ĩtẽdere curas. Sed qs nõ paueat

» Pherecydis fata tragœdi? Qui nimio ſudore fluẽs, aĩalia tetra, Eduxit turpi miſerũ quæ mor-

Tumor. 27.

Phthiriaſis.

e lib. 25. Cont. cap. 22. litera. N ante mem.
f Ibidẽ uerſus finem.
g 8. Theoricæ. cap. 18.
h cap. 2.
i lib. pº. cap. 5.
k pº. Theyſir. tr. pº. cap. 24.
l lib 3. cap. 3. in fine.
m pº de comp. med. ſecũdũ loc. cap. 9.
n lib. 6. ca. 67.
o fol. 174.
p lib. 4. cap. 2. in principio.
q libro. 14. lect. Antiq. cap. 13.
r cap. 5.

te tulerunt.} Quas ob res peripateticorũ Princeps ait {Pediculi ex carne fiũt, qbus futuri, ceu ionthi qdã sine pure emergũt exigui: quos si pungas pediculi exeũt. Accidit morbus hic nonnullis hoĩbus præ nimio corporis humore. Et qdẽ aliquos fœditate obijsse proditũ est ut Alcmanẽ Poetam, et Pherecydẽ Syrũ.} E qbus et Plinij[s] locus explanatur, quũ ait {Morborũ uerò tã infinita est multitudo, ut Pherecydes Syrus copia serpentiũ ex corpore eius erũpente, expirauerit.} Etenĩ qa solẽt Græci ἑρπετά simpliciter, et ἑρπετὰ ἐν τῇ κεφαλῇ pediculos appellare. Idẽ uerò ẽ Græcè ἑρπετόν quod latinè serpẽs, seu repẽs, à uerbo {ἕρπω} quod est, repo, seu serpo. Inde igitur Plinius Græcorũ imitatione, serpẽtes uocat pediculos: quoniã super corpus ipsum serpunt, præcipueq; ĩ capite. Non ut aliq opinantur colubri, aut uiperæ forsitan è Pherecydis corpore exudarũt. Id etiã genus incurabili morbo Sylla Dictator, et Aleman (teste Plinio[t]) interierũt. Vt mirũ sit nasci quoq; in sanguine ipso hominis aĩalia (aliàs inquit)[u] exesura corpus. Quã ob rẽ alibi[x] de eodẽ Sylla testatur. q sibi fœlicis cognomen asseruit {Age, Non exitus uitæ eius, oĩum proscriptorũ ab illo calamitate crudelior fuit, erodẽte se ipso corpore, et supplicia sibi gignẽte?} Quocirca Serenus quoq; subdit[y] {Sylla quoq; infœlix tali lãguore peresus, Corruit, et fœdo se uidit ab agmine uinci.} Forteq; ob id, ĩ Cornelia domo, nemo ante Syllã Dictatorẽ traditur esse crematus. Cõburi .n. suũ corpus uel ipse, uel quiuis alter iussit, ob tantã fœditatẽ. q̃q; Plinius[z] nõ hãc ob causam cẽset: sed id eũ uoluisse, ueritũ talionẽ, eruto Cai Marij cadauere. Quicqd tñ de hoc sit, quod nostrũ ẽ exequamur. {Aegyptij Reges, (inqt alter Plinius[a] recẽtior) qbus erat studiũ scrutari corpora mortuorũ, et causas ualetudinũ, oculata fide recognoscere: in corde ipso nasci eiusmodi uitiũ. s. phthiriasim prodiderũt} Eius uerò curationem alibi[b] Marcello[c] congruens edocuit. Celsus de pediculis palpebrarũ loquens, ex Græcis etiã φθειρίασιν uocat.[d] Veluti et q̃; plurimis in locis Plinius.[e] Galenus[f] uitij causam ita definit {pediculorũ generatio quibusdã in capite cõtingit ἀθρόως (hoc est aceruatim. q. d. simul copia multa) ex multis uidelicet humoribus, calidis qdẽ, sed nõ ad tantã caliditatẽ progressis, ad q̃tã peruenĩũt acres ichores. Quare manifestũ est in profundo cutis pediculationis affectionẽ fieri. Vbi etiã aĩalia hæc generari possibile est: nõ in superficie cutis, ĩ qua furfurationẽ cõsistere diximus} Eadẽ ferè tũ Aetius,[g] tũ quoq; ex Arabibus Serapion,[h] ac Razes[i] exscripserũt. E quibus liquet non ex ichoribus, at ex ipsa humorũ substãtia fieri pediculos. Vt nõ temerè Auicẽna[k] ad ea, quæ ferè mediocria secũdũ substantiã sunt, referre uisus sit. Quòd si Hali Abbas grossam humiditatẽ scripsit.[l] si tñ exquisitiùs perpendatur eius sententia, deductoq; liuore, Tenuissimorũ relatione grossam ĩtellexit: eorũ s. è qbus furfures fiũt, uel q per halitũ insensibilẽ digerũtur, aut in sudorẽ, uel in sordes conuertuntur: ueluti perbellè Auicenna declarat. Nec eiusmodi calidus humor bilis rubea tantũ est: ueluti eã solã Cælius Aurelianus[m] expressit. Verũ qlibet humor, præcipueq; (ut opinor) sanguis, ac pituita, quibus putredinalis calor aduenerit, non multus, nec (ut Abẽzoar[n] ait) in facto esse: sed in fieri. quousq; s. aĩatũ qd fieri (Auicẽna explanãte) põt. Vñ pediculus Græcè dictus est {φθεὶρ} à uerbo φθείρω, quod est putresio: quoniã ex corporis putredine fit. Vt in Etymologico legimus. Quanq; communis pediculorum generatio, absq; tumore euidenti fieri queat. In ea tamen de qua hìc loquimur, pediculatione, ob infartam esse cutim & putridis illis humoribus, & pediculis etiam, quibus adhùc erodentibus, dolorem fieri, mordicationemq;, & inde ulcuscula cõtingit: tumores quoq; eleuari necessum est. Vltra q uelut ionthi præexistunt, perinde, ut Aristoteles[a] inquit, quibus apertis pediculi exeunt. Ad calidos uerò hic

a 5[i]. de hist. animaliũ cap. 31.
s lib. 7. cap. 51.
Plinij locus expositus.
t lib. 11. ca. 33.
u lib. 26. ca. 13. in fine.
x lib. 7. ca. 43.
y cap. 5.
z lib. 7[o]. ca. 54
a libro. 4. de re medica. cap. p[o]. ubi de raphani uiribus loquitur.
b lib. p[o] cap. 4. de re medica.
c lib. p[o]. cap. 4. de medicametis.
d 6[i]. 6[o]. sec. 15.
e ut præter allegata loca etiã lib. 20. c. 6. post me[m]. 22. post pricipia lib. 23. ca. 4[o]. uersus finẽ. p[o]. post prin[a]. 8. uersus finẽ. lib. 24. cap. 5. circa. me[m]. 9[o]. ĩ fine. 10. ĩ prin[o]. bis. et circa me[m]. li. 25. ca. 5. ĩ fine. lib. 30. cap. 14. post me[m]. et alibi sæpè.
f p[o]. de comp. med. secũdũ loc. cap. 8.
g lib. 6. cap. 67.
h p[o] Breu. c. 5.
i 25. Cõt. c. 17.
k 7[a]. 4[i]. tr. 3[o]. cap. 26.
l 8. Theoricæ. cap. 17.
m li. 4. Chroniõ c. 2. circa prin[a].
n libro p[o]. tr. p[o]. cap. 11.

rò hic affectus putredinis ratione referendus est. Arabicè {Motes immores} .i. pediculi exponitur in synonymis continentis Rasis. Sunt uerò & quædam species pediculorum, qui dicuntur Arabicè {alcarad} à nostris uulgò piattolæ dicūtur, in Sicilia chattilli. Abēzoar[b] uocat pla tulas. Nec aliā intelligi opinor, q̄ hanc spēm apud Arabes nomine {alguardan} & interdū sine articulo {guardan} et {gardan} atq; ēt {alfeed} quā in inguine, atq; axillis præcipuè oriri, antiquior Arabicorū noīum Auicennæ īterpres ait. Præter hāc uerò pediculorū speciem alia est, sub cuticula oboriens, ibiq; affixa permanens, aut parum deambulans, præcipueq; in manibus, & pedibus, frequētiusq; ī pedibus infantiū, non permittens illos quiescere: Dīr Arabicè {assoab} apud Abēzoarem, à nostris uulgò pedicelli, dicunt aliqui pedoscelli. Mirum herclè dictu, q uti perbellè Abenzoar descripsit, cū excoriatur cutis (ubi s. minimus ille ionthus uarusus'ue, cuiusdā sudaminis īstar, apparet) exeūt aīalia uiua, tā paruūcula, q uix possunt uideri.

b. p°. Thev. fir. tr. 8. cap. 8.

c 2°. Thev. tr. 7°. cap. 19.

ED Alios quoq; tumores à Galeno, in suo de tumoribus cōmētario, minimè tactos perpēdamus. In ipsis uidelicet oculis, eorūq; partibus nouū hūc iā inceptū catalogū cōtexentes: siue Græcis, siue Latinis, aut Arabicis noībus uocentur. Quēadmodū ergo Galenus pterygion, ipsius adnatæ oculi tunicæ morbum, et staphyloma, ipsius ēt oculi tunicæ corneæ uocatæ affectū in tumorū albo recēsuit: Quos ātea nos ordine sexagesimū,[o] et 61[m].[p] declarauimus. Itēq; ut angulorū oculi morbū Encanthida recoluit: Quē rursùs ordine 59[m]. supra[q] enucleauimus: Quam ob causam plures alios tùm totiùs oculi, tū et earūdē tunicarū, atq; uueæ ēt noīatæ, sic & alios angulorū, ac deniq; palpebrarū quoq; tumores omisit? Nullamq; nihilominus tumorū speciem remanere gloriatur, quā in eo cōmentariolo non tetigerit? Sed qui sint, & quales hi tumores enumeremus, à totius oculi tumoribus exorsi, numerum tamē inceptum, pro clariore noui catalogi numero, obseruātes.

Repetitur obiectio aduersus Galenū.

o sup. fol. 284.
p fol. 291.
q fol. 283.

Totius Oculi & partium eius Tumoris numero. 63.

Totius Tumor.
28. Proptosis Galeni siue epiesmos Pauli
Totius sed præcipuè Mēbranæ adnatæ Tumores.
29. Taraxis.
30. Ophthalmia.
31. Epiphora Introductorij
32. Chemosis.
33. Xerophthalmia.
34. Sclerophthalmia.
35. Scirrhopthalmia.
Mēbranæ corneæ tūores.
36. Phlyctæna.
37. Bothrion.
38. Cœloma.
39. Argemon.
40. Epicauma.
41. Encauma.
42. Myocephalos.
43. Melon.
44. Clau⁹ Pauli, & Aetij.
45. Clauus Introductorij. et Celsi.
46. Hypopyon.
47. Onyx. i. unguis.
Adnatæ atq; etiā corneæ communes tumores.
48. Hyposphagma.
49. Achlys Aetij.
50. Nephelion Aetij.
51. Vla, seu Nepheliō.
52. Leucoma. (Pauli.
53. Sebel.
54. Bothor Auic.
55. Hymenepanastasis
56. Nyctalopia.
57. Anthracosis.
58. Carcinoma.
Vueæ mēbranæ tumores.
59. Synchysis.
60. Mydriasis.
61. Proptosis, Pauli.
Palpebrarū tumores.
62. Ptilosis.
63. Madarosis, seu Milphosis.
64. Pladarotes.
65. Emphysema.
66. symphysis, siue ancylosis.
67. Ettropion.
68. Lagophthalmos.
69. Trachoma.
70. Sycosis.
71. Tylosis.
72. Dasyma.
73. Pachytes.
74. Barytes.
75. Hydatis.
76. Psorophthalmia.
77. Crite.
78. Chalazion.
79. Poriasis.
80. Lithiasis.
81. Alantifac.
82. Sude: Auic.
83. Sarcosis.
84. Lupia.
85. Mydesis
86. Pustula Abēzoaris
87. Scleriasis.
Angulorū oculi tumores.
88. Anchylops.
89. Aegylops.
90. Epinyctis. Plinij.

Tumor. 28. Proptosis, uel Ecpiesmos. r fol. 297. s post me^m. t cap. 15. u lib. 3. cap. 22. prope finem. x lib. 7. cap. 55. y lib. 7. cap. 24. & uide. ca. 2. in fine.

PRIMVS Ergo tumorum oculi propriorum, qui octauus supra uigesimum ordine dicendus est, à Galeno Græcè πρόπτωσις. q. d. Latinè procidentia uocatur. De hoc nonnulla obiter à nobis præscripta iam sunt. Vbi de staphylomate propositus, ex Galeni catalogo, sermo fuerat.[r] Illùc ergo recurras, Denuóq; illis exactè perpensis, hùc reuertaris: & causas morbi consideres. Etenim Definitionum Medicarum Author[s] ab ictu uiolento[1] (ut in athleticis certaminibus contingere solet) uel strangulatione,[2] cū febre[3], uel capitis dolore[4] fieri proptosin, procidētiam'ue definiuit. Introductorius[t] uerò qntā causam posuit, ipsam uidelicet inflāmationē, qua moti oculi à sede sua procidunt. Sextam ex Paulo[u] adiungemus (qui ἐκπιεσμὸν. i. expressionem intereà nuncupat) ex uehementi uidelicet dolore (intelligo oculorum, aliter eadem esset cum quarta.) Atq; ex eodem septimā discas, quoniam. s. mulieribus ex uiolēto partu nonnunq; contingit. Octauam ab Aetio[x] sub ἐκπιεσμοῦ nomine intelligas. Ex fluxionibus. n. plurimis, quæ aceruatim à capite defluxerunt (etiam si phlegmone non fit, percipito) exprimi oculum cōtingit. Quanq; Aetius seorsum de proptosi loquens,[y] longè peiorem affectū intelligit. ut ἐκπιεσμὸς, quod est Latinè expressio prominentiam quandā ipsi præfecerat: haudquaq; tamen procidentiam. Sed πρόπτωσις, de qua iam anteà locutus fuerat,[y] est qum totus oculus foràs procidit: Vt à palpebris contegi non possit: Aliquando etiā usq; ad malas, & supercilia. Atq; hoc maximè contingit ex casu ab alto loco, aut ex plagis ictibus'ue capitis uiolentis. Prædixerat uerò uel ex ulceribus carbunculosis,[9] aut internis uasis, ac pelliculis, qbus adhæret oculus ruptis, aut laxatis,[10] eiusmodi affectū aliqñ euenisse. Præter quas omnes prædictas causas, ab Arabū Principe[z] quatuor alias collegimus, uidelicet septimi oculos cōtinentis musculi paralysim[11] (quam Razes quoq; insinuat[a]) uehementem uomitum,[12] clamoremq;,[13] ac tinesmum.[14] A quauis autem causa euenerit, tumor quidam in oculis apparet. qui si ex humoribus factus sit, Ad calidos, uel frigidos, pro humoris ipsum efficientis ratione reducetur. Arabicè dicitur {almahagiat} Bellunensi[b] teste. Antiquus uerò Arabicorū nominum Interpres habet {alicod. i. ægritudo, qua oculi mouentur ad exteriora.}

z 3^a. fen. 3^i. tr. 2. cap. 30. a 2. Cōt. cap. 2. litera z. b in expositione Arabic. noīum. Almahagiat. Alicod. Tumor. 29. Taraxis. c cap. 15. d lib. 3. cap. 22. circa prin^a. e lib. 7. cap. 3. f 3^a. 3^i. tr. p^o. ca. 6. i prin^o. g Ibidem, post principia. Aphriben.

AB Hoc uigesimus nonus tumor sequitur, qui Græcè {τάραξις} dicitur, Latinè resonans {perturbatio} à uerbo {ταράττω} quod est, {perturbo.} De qua sic Introductorius Author ait[c] {Taraxis perturbatio'ue est, quum oculus leuiter, ac mediocriter commotus tandem rubicundior euadit.} Paulus[d] oculi humiditatem esse definit, & calorem cum rubore præternaturali: nō ex corpore, sed ab externa aliqua causa prouenietē. Vt à sole, fumo, puluere, uel oleo. Qua de re occasione ipsius ablata, promptissimè soluitur. Nec aliud Aetius[e] insinuat. Auic. f. ophthalmiā nō uerā, et ueræ similē, et cōturbationē, seu turbulētiā uocat. Antiqor litera habet {uacillationē.} Quauis posteà[g] Græco nōie utatur quadātenus corrupto. dicēdo {tarasis} uel ut alia dicit {tharachsis} Dixitq; {cū permutatur, & est in principio permutationis, i. ophthalmiā, noīatur Græcè, aphriben} Incognitū ferè nomen è quonam Græco deriuetur, usq; adeò corruptum est. Græca tamen dictio est {ἐπιφορὰ} de qua posterius loquemur. Aliquis ibi tumor calidus, & sanguineus existit, quanq; leuis adhuc, uaporosusq;. Calidus ergo est.

Tumor. 30. Ophthalmia. h 4°. de comp. med. secūdū loc. cap. 2. i 2°. meth. ca. 2.

OPHTHALMIA uerò manifestior tumor, atq; interdum ingens, cū uehementissimo dolore fit. Hūc trigesimum ordine proposuimus. Membranæ oculi adnatæ phlegmone est: quā propriè Galenus ait[h] {ὀφθαλμίαν} dici, noīe (ut alias[i] inquit) sumpto à sede affecto. Etenim {ὀφθαλμὸς} Græcè idē est, q Latinè {oculus,} uñ {ophthalmia} deriuatur, quasi dicat {ocularis}. Notissimus quidem omnibus affectus est, quem non Celsus, modò, ac Plinius, sed Romani oēs

ni omnes lippitudinem unanimi cõsensu uocarunt.

QVOTIES autem unà cum ingenti phlegmone, humoris etiam copia influxerit, Introductorius Author epiphoram (Latinè defluxionis impetum nonnulli conuertunt) propriè nominari uoluit. Tametsi (ut ait) commune nomen id est, tùm inflammationis magnæ uniuerso illatæ corpori, tum largorum fluorũ. Adeò ut de testiũ quoq; epiphoris Plinius aliquãdo meminerit.[k] qui tamen sexcentis in locis epiphorã eam, quæ in oculis fit, intelligit. At lachrymarũ quoq; copia etiam sine phlegmone, aut ullo tumore sub epiphoræ nomenclatura intelligi potest. Propterea nonnulli, pro lachrymarũ defluxu immodico, epiphoræ nomen usurparunt. Ni ex gemitu, ac tristitia fiat. De morbosis.n.lachrymis nũc sermo est, ꝙ epiphoræ nũcupentur. Sic Largus,[l] & Columella,[m] ultra Plinium, epiphoram intellexerunt. Quam Celsus[n] pituitæ cursum uocat. Nos autẽ hic ex Introductorio magnã intelligimus phlegmonen, unde pituitæ cursus emanet, lachrymæ'ue, et fluxionis impetus fit. Quocirca à propriè dicta ophthalmia, lippitudine'ue, in eo quod maius est, differt. Quã Celsus his uerbis descripsisse apparet: quũ sic ait[o] {Hos igitur interdũ inflãmatio occupat, ubi cũ tumore in his dolor est, sequiturq; pituitæ cursus, nonnunq; copiosior, uel acrior, nonnunq; utraq; parte moderatior.} Nos intelligemus, ubi acrior, copiosiorq; pituitæ cursus fit, epiphoræ noĩe tumorẽ qdẽ hũc, quẽ trigesimũ primũ ordine recensuimus. Idẽ quoq; apud Galenũ[p] Alexãdrũ,[q] Paulũq;[r] intelligo E quibus rursũ liquet, ꝙ Auicẽna rectiùs dixisset {aphriben} .i. epiphorã uocari, qñ ex ophthalmia trãsitus fit ĩ chemosin: adaucta.s. ophthalmia (q̃q; et saluari eius sentẽtia põt, largiùs epiphorã capiẽdo.s. pro humorũ ad oculos effluxu. Cũ taraxis ipsa, præter euidẽtẽ effluxũ extiterit.

EST aũt χύμωσις, uel (ut alij per.η. scribũt) χήμωσις (Paulo[s] definiente) Cũ utræq; palpebræ ex uehementi inflãmatione inuersæ fuerint. Vt uix oculi ab ipsis cõtegantur, et albũ oculi nigro sublimius euaserit, rubrũq; iã redditũ plurimã nigri partem occupet. Nec aliud Aetius[t] esse innuit. Si ergo scribatur per. υ. {χύμωσις} formari dicemus à uerbo {χύω} quod ẽ {fundo} ut nil aliud sit χύμωσις, q̃; fusio quædã. q. d. copiosa defluxio, ac sparsio sanguinis in adnata. Hac igitur ratione scribetur Latinè {chymosis} Nobis uerò magis arridet, ut scribatur per. η. {χήμωσις} q. d. Latinè {hiatulatio} nuper usurpato uocabulo, à similitudine hiatulæ, q̃ Græcè {χήμη,} à qbusdã etiã ex nostris {chame} nũcupatur. Quarũ caro circũcircà rubidior existẽs, ĩ medio cauã, nigrãq; cõtinet. Quocirca Introductorius Author[u] ait {χήμωσις ex ĩflãmatiõe uehemẽtiore utrasq; palpebras ĩ exteriorẽ partẽ detorquet, ne totũ oculũ cõtegãt. Propriè uerò χήμωσις dicitur, quũ albũ utraq; iridis parte ĩflãmatione afficitur. Iuxta irim aũt cauũ, hiatularũ similitudine, apparet} Idemq; Definitionũ Author[x] ĩnuit, dicẽs {chemosis est ambiẽtis oculũ mẽbranæ, quod albũ quoq; appellatur, affectus, hiatulæ carni persimilis} Sic.n. Græcè legẽdũ {ὅμοιον χήμης σαρκὶ} ubi dicitur ĩ ĩpresso codice {ὅμοιον λευκῇ σαρκὶ} quod est {similis albæ carni} Hac igitur rõne scribendũ nostris characteribus {chemosis} Quouis aũt modo scribatur, uel proferatur, satis est affectus differentiam pernouisse. Si.n. tædio affectus q̃spiã, ophthalmiæ spẽs esse, chemosin, epiphorãq;, ac taraxin, & eam, quam proprio, specialiq; rursus nomine, ophthalmiam appellauimus, recenseat. Velut Arabes obseruarunt, nihil interest. q̃q; illi tres expresserunt spẽs, epiphoran intereà sub ophthalmia propriè dicta, uel chemosi comprehendentes. Taraxis à Serapione[y] (quam primam speciem ophthalmiæ dixit) corruptè {Tarkinisis} dicitur. Secũda species {Noutelinie}

Tumor. 31.
Epiphora.
k lib. 20. ca. 13 prope finem.
l cap. 19. usq; ad. 27. sæpè.
m lib. 7. cap. 17 prope finem.
n lib. 6. cap. 6. sæpè præsertim. sec. pª. et. 8. et uide. lib. 7. cap. 7. sec. pª. & præsertim. 14.
o lib. 6. cap. 6. sec. pª. ãte mẽm.
p 4º. de comp. med. secũdũ loc. cap. 5.
q lib. 2. cap. pº.
Tumor. 32.
Chymosis.
r lib. 3. cap. 22. sec. 5.
χύμωσις.
s ubi supª. sec. 6
t lib. 6. cap. 5.
χήμωσις.
u cap. 15. post medium.
x post meᵐ. lib.
Definitionum libri locus.
y lib. 2º. Breu. cap. pº.

& est, quam propriè ophthalmiam ex Galeno uocauimus. Tertia species nominatur ab eo {kermusilis} q.d. chemosis. Tres quoq; has ut ophthalmiæ species Hali Abbas [z] declarat. Razes ad Mansorem scribēs, [a] & in Diuisionibus [b] sub ophthalmiæ, corrupteq; obtalmiæ nomine cunctas cōprehendit. In Continente [c] uerò tametsi non aliud uoluerit: speciatim nihilo minùs Græcorū {chemosin} ipse Arabicè {guardinigi} appellat, et {Rosariū} Tresq; Ioānitij authoritate species aliquando [d] declarat. Arabum deniq; Princeps noster [e] ultimam speciem ex Græcis {chymosin} corrupteq; in quibusdam codicibus {scinosin} appellari ait. subdens {Et apud nos dicitur alguardenisi} secundū nouam autem literam {aluardinegi} De quo tamen uocabulo paucula quædā à nobis scripta [f] legas, ubi de encanthide sermocinati sumus. Siue autem tres, siue quatuor ophthalmiæ species ponantur, quanq; ex omnibus humoribus gigni (Auicenna docente) cōtingit, quia tamen inclusi putrescunt, calefiuntq;, ut phlegmonen in oculis inducant: Idcircò ad calidos referēdi tumores sunt. Præsertim quia rarissimè ab alio, q; à sanguine bilioso, uel sanguinea bili gignuntur. In synonymis continentis Rasis legimus {fartis} .i. ophthalmia de motu pectoris, & pulmonis. Sed alia contemplemur.

z 9. Theoricæ cap. 12. et 5. Practicæ. cap. 34.
a lib. 9. ca. 15.
b cap. 19.
c lib. 2. Cōt. ca. p°. et. 2. litera D
d Ibidē. cap. 2. D. circa me[m].
e 3[a] fen. 3[i]. tr. p°. cap. 6. post principia.
f supra fo. 284 in medio et ī de.

Tumor. 33[°]. Xeropthibalmia.

AB His sequitur trigesimustertius tumor; qui {ξηροφθαλμία} q.d. Arida lippitudo dicitur. Haud n. obstat, quoniam Celsus [f] non tumere oculos ait. Verum nanq; esse admittimus euidentem tumorem non habere oculos. Intrinsecùs tamen aliquis tumor est, humoris inspersi ratione, Vnde & rubedo, & grauitas succedit, atq; etiam dolor. Introductorius Author [g] inter oculi totius affectus (nō temerè, ut mihi uidetur) annumerat. Ita etiā Paulus. [h] Præcipuè autē adnatæ esse, ueluti præscriptos, determinamus. Nec aliud uidetur [i] Aetius uelle, qui communem oculis, ac palpebris posuit. Potest enim priùs oculorum morbus esse, interim uerò & ipsis palpebris communicari. Arabum uerò Princeps inter palpebrarum (ut uidebimus) morbos recenset. Sed morbi definitionem intelligamus. Inquit ergo Introductorius. [k] {xerophthalmia est cùm anguli, ulcerosi, exasperati, & pruriginosi sunt, palpebræ rubent, lachryma salsa & nitrosa profluit.} Ex qua quidem admissa definitione non arida penès hunc Authorem diceretur. qa. s. nihil penitùs inde effluat, quēadmodū Paulus [l] uoluit, Aetiusq; [m] (licet non expresserit) insinuare tamen uidetur. Sed quoniam quod defluit arefactiuum est, quia nitrosum, salsumq;, ac per hoc pruriginis inductiuum. Introductorio Hali Abbas [n] adhærere uidetur, qui pruriginem uocat. Arabum uerò Princeps, [o] oculi siccitatem nūcupans, Paulo magis assentit. quoniam. s. nulla inde materia defluat. Id quod sæpenumerò propter materiæ grossitiem euenire ait: nil. s. humoris effluere. NOS autem Maxima ex parte sic esse, uti Paulus ait, nōnunq; uerò cū Introductorio salsas, acresq;, et nitrosas emanare lachrymas posse, aliquando affirmauimus. Itaq; Authores quodammodò conciliauimus. Tumoremq; ibi aliquem inesse adiunximus, ob infertos humores, qui ruborem, pruritum, ulcera, & asperitatem efficiunt. Citra duritiem tamen esse Aetius inquit. Verùm si exquisitiùs singula perlibrarimus, ut nos posteà obseruauimus, Introductorij Definitionem, ipsius psorophthalmiæ esse, à Paulo, magisq; ab Aetio declaratam inueniemus, de qua tamen psorophthalmia posteriùs loquemur. Attamen restat mox considerandum, quoniam Hali Abbas seorsùm, de oculi prurigine, quam diximus, [p] & de alia [q] loquitur, quam inter palpebrarum morbos recenset, ac scabiem quoq; appellat, in quatuor (ut uidebimus) species distinguens. Vel ergo Introductorij Codicem deprauatum esse existimandum, & psorophthalmiam xerophthalmiæ lo- p°.

a lib. 6. cap. 6. sec. 29.
g ca. 15. ī pri°.
h libro. 3. cap. 3. sec. 9.
i lib. 7. cap. 2.
k ubi sup[a]. post principia.
Obiectio.
l ubi sup[a] sec. 9
m lib. 7. ca. 75.
n lib. 9. Theoricæ cap. 13. post prin[a] et uide. 5. Pract. cap. 37.
o 3[a]. 3[i]. tr. 3. ca. 5.
Rn̄sio p[a].
2[a].
p 9. Theor. cap. 13. post prin[a]. et 5. pract. ca. 37.
q 9. Theor. ca. 13. post me[m]. et 5. Pract. ca. 48.

ea ponendū est,tuncq; xerophthalmiæ iam definitio deerit. Hoc interim annotantibus, quoniā
s.penes Introductorij Authoris decreta differūt psorophthalmia, & psoriasis. Illam.oculi
2°. affectus scabies'ue est,hæc uerò ipsius palpebrarum coronæ. Vel secundò Authorem illum
condemnare oportet, Pauloq;, Aetio,& Auicennæ inhærere nil inde profluere determinan=
3°. tibus. Vel quod magis pium est (uti iam prætactum est) sic inuicem conciliare. Vt magna.s.
ex parte aridi,nihilq; manantes oculi sint, Aliquando tamē,ob ardoris,pruritusq; uim lachry
mæ moueantur,quæ nihilominùs pauciores sint, q̄ in ipsa psorophthalmia. Quòd si nil inde
emanet,adhùc tamen in tumorum catalogo reponimus, tùm rōne humoris nitrosi pruriginem
inducentis copia,tùm ratione pruritus,quoniam assidua fricatione oculos,palpebrasq; tumere
necessum est. Ad calidos uerò potiùs referrem.
NEC Minùs inter oculi affectus,atq; huius præsertim adnatæ,alius quoq; à Paulo,[r] Intro= Tumor.34°.
ductorijq; Authore descriptus tumor est, qui σκληροφθαλμία.q.d. dura lippitudo nuncu= Sclerophthalmia.
patur. quē tumorem ordine quartum & trigesimum proposuimus. Quanq; Aetius,[s] cōmu=
nem oculo & palpebræ posuit. Cuius definitionem à Demosthene præscriptam,ut reliquis co r lib.3.cap.22.
» piosiorē enarrabimus. Inquit ergo ex Demosthene Aetius { Sclerophthalmia est, quùm pal= sec 9.
» pebræ duriores fuerint,& ipse oculus durior,& ad motum pigrior fuerit, dolensq;,ac ru= s lib. 7. cap. 2. & .74.
» bicundus. Et præsertim quùm post surrectionem ex somno, palpebræ difficulter aperiri pos=
» sunt:& nulla humiditas euacuatur: Gramæ uerò in angulis consistunt paruæ,contortæ sub=
» aridæ. Et quùm ipsas palpebras euertere uolumus,non facilè à nobis euerti possunt, ob duri=
tiam.} Hanc ferè definitionem Hali Abbas[t] transcripsit,qui duritiem in oculo uocat. Nec dif= t 9.Theor.cap. 13 post prin[a]. et
fert Razes,[u] duritiem quoq; appellans,ac deniq; Auicenna,[x] qui { Gesse } Arabicè nuncu= 5.Pract.ca.36.
pat. Qui unà cum Raze lippitudinem aliquando aridam,grossamq; inesse dicentes, non aliud u lib.2 Contin.
lippitudinis nomine intelligunt,q̄ prædictas gramas,hircquorumq; lemas. Haud enim,ut ex cap.2.littera.FE.
Romanis prædiximus,ophthalmiam. Huius origo esse solet, post ophthalmiam,uel chemosim, x 3[a].3[i].tr.3[a]. cap.5.
uel epiphoram,quotiès,uel nimium congelatæ, uel acrioribus medicamentis assiccatæ ab in=
consultis medicis fuerint. Quanuis ergo nonnihil adhùc calidi particeps sit:ad frigidum nihi
lominùs uergit. Cū glutinosa,atq; siccata pituita,uel melācholicus humor dominetur. Eoq; ma
gis aduenire huiusmodi tumor cōsueuit, quò durior, grossiorq; ophthalmiæ humor extiterit.
INTRODVCTORIVS Autem liber ὁ περὶ ὅρων,ut à sclerophthalmia diuersum af= Tumor.35°.
fectum adiunxit,tametsi duritiem nomen id non minùs q̄ σκλήρωσις significat. Nos ergo Scirrhophthalmia.
ex eius placitis hunc tumorem ordine trigesimum quintum addidimus,& quoniā in oculis etiā
aduenit,quò ab aliorum membrorū duritie differat, scirrhophthalmian appellauimus { Ori=
» tur autem (ut ait) ex inflammationis diuturnæ uehementia, carne increscente, & subliuida}
A Quo statim reliquos percurramus affectus ipsi quidem mēbranæ dictæ corneæ proprios. Tumor. 36°.
De quibus quidem omnibus iam,tametsi obiter, Nihilominùs tamen plurimū quod ad propo= usq; ad. 47[m].
situm spectat absoluimus. Vbi de pterygio, sexagesimo quidem,ex Galeni catalogo,atq; etiā
de staphylomate,sexagesimoprimo & hoc tumore, sermonem habuimus. De hypopyo qdem,
& onyche,ungue'ue,tumoribus proculdubiò calidis, in sermone de pterygio[y] satis superq; y fol 284. 30. et sequētbus.
præscriptum est. De reliquis uerò omnibus,ut phlyctænis,quas Aui.uesicas uocat, Bothrio,
cœlomate, Argemo, Epicaumate, Encaumate, Myocephalo, Malo, & Clauo utrisq; calidis
quidem et ijs,quatenùs erodentem,siue nitrosam.putridamq; pituitam,siue bilim, uel admistū
humorem

a fol. 294. & sequentibus.
Colcotana.
z 3ª. 3ᵗ. tr. 2. cap.10.
Calcathara.
Calcataren.
Calcuteron.
Tumor.48. usq; ad.53ᵐ.
Hyposphagma.
Anisum.
Ammyun.
Analotira.
Anosikima.
a sup.fo.111.32
b 9 Theoricæ
z 3.post prinª. et.5.Pract.c.39.
c pᵗ.8º.cap.26.
k 2.Cōtin.c.2º.
l litera.kk.
λεύκωμα.
Leucoma qd?
Nephelion Pauli.
m litera.ɋɋ.
d fo.295.296. 297.
e 24.Cont.col. pª.rub.secūdæ.
f lib.3.cap.22. sec.25.
g post meᵐ.
h ca.15. uersus finem.
i lib.7.cap.37. in prinº. et uide usq; ad. 40ᵐ. caput.
k supª.fo.296
l lib.7.cap.25:

humorem in tunicis inspersum, ut mali causam habent: In sermone, quem uberrimè de staphylomate habuimus, determinatum iam est.[a] Quam ob rem hic repetere superpondium foret. Illùc ergo repetas. Quibus euestigiò intellectis, mox deinde hùc reuertare. Atq; illis paucula superaddas. Etenim in synonymis Razis legimus {colcotana, idest pustulæ, in cornea.} credo autem aliud nolle, q; id, quod apertiùs Arabum Princeps[z] de sanie sub cornea loquens (quam nos ex Græcis ὄνυχα.i.unguem, & ὑπόπυον.q.d. suppurationem uocari diximus) ait {Et quando corroditur cum ea pars.s.corneæ, nominatur calcathara} uetustior autem litera habet {calcataren} aliqui dicunt {calcateron} usq; adeò Arabicorum nominum corruptio, uariusq; apud uarios illius Idiomatis Authores usus est. Rursusq; in ijsdem synonymis Serapionis legimus {alfucboach.i.ungula oculi.} Pluraq; in his alia. Quæ, ne in Barbarorum barathrū ceciderimus, omisisse certum est.

ITAQVE ad tumores adnatæ, corneæq; communes accedamus. à quadragesimo octauo exorsi, hyposphagmate inq;. Pro cuius iterùm enucleatione, quæ à nobis anteà obiter scripta sunt, perpēdito. Vbi. s. ecchymoseos speciē secundā explanauimus.[a] Halia Abbas[b] {Tarsam.} nominat. Abenzoar[c] uerò {taffam.} In synonymis Contin. Rasis legimus {anisum} & paulò post {ammyum idest sanguis ligatus in cornea,} Sed primū superficialiùs, secundum profundiùs consistere significat. Item paulò post ibidem scribitur {analotira.i.tarsa.i. sanguis ligatus in oculis} Ibidemq; {anosikima} idem morbus appellatur. Alibi uerò[k] {sanguinē mortificatū in oculis[l]} & {maculā[m]} uocat. DE Pauli autem Nephelio, atq; Aetij tam Nephelio, q; Achly, hoc est, caligine, prædictum quoq; est, in eo sermone, in quo de staphylomate pertractabamus.[d] Nunc uerò sat est annotasse, quoniam Arabicè {ketamon} dicitur ab Antiquo Arabicorū nominum Auicennæ interprete, quod est in oculo quasi nubes. Atq; in synonymis Razes[e] ait {Agildis est ulcus in mēbro corneæ: Cuius color est, ut fumus} credo q; corruptum sit nomē {achlys} quod est Latinè {fuligo.} Quod autē λεύκωμα dictum est. q.d. Latinè {albugo} cicatricis quædam species est, profundiùs consistens, q; altera species, quā generis nomine οὐλὴν.i.cicatricem, speciatim, uerò (Paulo[f] docente) νεφέλιον, hoc est, nubeculam nonnulli appellant. Quocirca Definitionum Author[g] ait {leucoma albugo'ue, cicatrix est, crassa & profunda, ulceri inducta} Introductorius uerò liber[h] distinctiùs cicatricem (quam Paulus Nephelion, idest nubeculam uocabat) & leucoma, siue albuginem definit, sic dicens {cicatrix est, ubi nigro oculi ex alto ulcere membranæ crassities superuenit, & color albior apparet: Accidit quoq; albæ membranæ dictæ, sed non perspicitur. Albugo autem nihil à uocata cicatrice differt: Nisi q; ex ulcere maior cicatrix, simul & crassior in iride nascatur, quam leucoma, hoc est, albuginem uocant.} Cur uerò albidior cicatrix fiat, Aetius[i] declarat, sic dicens {omnes cicatrices in nigro oculi albæ apparent. Densata.n. corniformi tunica, subiectus ipsi cæruleus color non translucet.} A quo quidem Aetio discas, generis nomine uocari primam speciem. s. cicatricem, haud quidem Nephelion, uti Paulus fecit. Etenim id nomen (ut aliàs[k] declarauimus) alteri morbo Aetius dedicarat,[l] unà cum Introductorij, ac Definitionū Authoribus, uidelicet cuidam superficiariæ in cornea factæ ulcerationis speciei. Quam ob causam & nos in catalogo addidimus, dicentes {Nephelion Pauli} & {Nephelion Aetij} q; q; id nō Aetij modò, sed Introductorij quoq;, ac Definitionū Authoris est. Maximè tamen supereminentes (hoc est supra tunicam, calli cuiusdam instar, eleuatæ) cicatrices

albescūt

albescunt(uti perbellè Aetius idem ait)[m] planæ autem, & tunicæ æquales, minùs sunt albæ. Cauiores uerò.s.quæ ad æqualitatẽ non peruenerũt, quodãmodo cœrulores sunt nigro; Cuius rationem in promptu habemus. quoniam.s. quò maior, grossiorq́; & eleuatior, cicatrix est, eò densior est, ut subiectus ipsi cœruleus color minùs quoq; transluceat. Auicenna[n] Pauli uerba de nubecula, & albugine transcripsisse apparet. Verũtamen ubi ex Paulo utranq; speciẽ cicatricis nomine appellare potuerat. Ipse tamen ambas albuginis uocabulo nuncupauit. Dicẽs {Scias quod albugo in oculo alia est subtilis, proueniens in superficie apparente; & nominatur nebula, Et alia est grossa, & nominatur albugo absolute} Haudquaq; uerò Auicennam errasse dicimus, quia utranq; albuginem uocet. Possunt.n. sic uocari. Cùm utræq; cicatrices sint, & ratione supradicta etiam albæ. Hali Abbas quandoq;[o] {albedinem} uocat, & {pannum} utranq; speciem. quandoq;[p] autem {maculam,} & {albu'am} nuncupat. Distinguens posteà in subtilem, & grossam: uidelicet subtilem, nubeculam, cicatricem'ue dictam, grossam uerò albuginem uocatam intelligens. In synonymis continẽtis Razes {coloma} uocat {albedinẽ in oculis grossam, et profundam, de uestigijs cõcauis.} Leucoma igitur ipsum uoluisse intelligimus. Qui tamen alibi[q] {pannum, & cicatricem post consolidationem} appellat: utranq;(ut opinor) speciem intelligens, quam alibi[r] albedinem uocat: aliàs[s] autem ex interpretum diuersitate albuginẽ, quã rursus in tenuem, & grossam distinxit. Quo in libro[t] {pannũ} pro ipso affectu, quod hypochyma Græci dicunt, uulgò catarrattam uocant, accepit. Id quod nõ nisi ob Interpretum discoliam succedit. De Sebel autẽ plura iã diximus,[u] ubi de pterygio determinandum proposuimus. Illùc ergo, reuolutis quibusdam folijs, reuertare. Nunc autem id adiungemus, quoniã frigidus tumor est: sicuti et Pauli nephelion, & leucoma. Veluti cõtrà Achlys.i. caligo Aetij atq; eiusdẽ nephelion ad calidos potiùs referenda sunt. cũ erodens ibi humor insit. Prætereà de sebel speciatim id annotemus, quoniã Razes in synonymis Cõtin. ait {Mialana crolni, hoc est uitiũ sebel in oculo.} Nec aliud uoluisse apparet in synonymis Serapion, dictione {serasiph} Atq; idem significat {albasue} ut Antiquus Arabicorũ nõium Auicẽnæ ĩterpres, ait sic {Albasue.i. ægritudo oculi similis fumo, et pulueri super nigro oculi existẽs}

SED alia percurramus. Ab his.n. omnibus succedit, quẽ ordine quartum supra quinquagesimum proposuimus, tumor dictus ab Auicenna[x] {Bothor} speciali quadam nomenclatura. quamq; {bothor} apud eum quodlibet, & in quauis parte factum apostema paruũ significat. Razesq;[y] {bothor} in oculo pro eodem cum pustulis accepit, Hali Abbas[z] uerò pustulas dicit, suntq; hi affectus tũ à Raze, tùm ab Hali Abbate intellecti, quos alibi nos, ex ipsomet Principe,[b] uesicas, à Græcis uerò phlyctænas appellari prædiximus. Nunc uerò non illas inquirimus, sed alium affectum, de quo distincto capite Auicenna loquitur, uocans {bothor in oculo} In cuius quidem definitionis exhibitione, propriam uidetur uocem ignorare. Nam definitio, quam dat, ad uerbum est tertiæ speciei ulcerum corneæ, quam ipse coronalem uocauit.[c] Nos autẽ unà cũ Græcis Argemon appellauimus.[d] Præsidia uerò transcripta sunt à Paulo,[e] quũ σύγχυσιν, quod est Latinè confusionem curabat. Adeò ut nil aliud uoluisse {bothor} nomine præseferat, quàm synchysim intelligere. tametsi malè ab ipso definita fuerat. Hic ergo affectus, quanq; ex definitione Auicennæ, inter eos, qui sunt corneæ, atq; adnatæ communes, annumeratus à nobis in catalogo est. Exquisitè nihilominus perpensus, quia nõ aliud, quàm synchysis est, in uueæ tumorũ catalogo reponendus uenit. Idcircò paulò infrà,[f] quum synchysim declarabimus,

m lib.7.ca.37. in prin°.

n 3a. 3l. tr. 2. cap.17.

o 9. Theoricæ. cap.13. de passionibus corneæ ĩ fine.

p 5. Pract. c. 45

q 2°. Cõt ca.p°. et 2°. litera O.

r 9. ad Masorẽ cap.18.

s lib. Diuis. c.21

t cap.32.

Sebel.

u supa. fol. 289. 40. & sequentibus. 290. 291.

Tunor. 54.

Bothor.

x 3a. 3l. tr. 2. cap.8.

y 2°. Cont. cap. 2. litera O. et cãt. p°. litera. O.

Cõtra Auic.

z 9. Theor. ca. 13. ante. mem.

a supra ĩ declaratione. 36. & anteà fol. 294.

b 3a. 3l. tr. 2. cap.p°.

c 3a 3l. tr. 2. c. 3

d fol. 294. 295.

e lib.3. cap.22. sec. penultima.

f In declarõne tumoris. 59.

bimus, ipsum exactius intelliges.

Tumor. 55. Hymenepanastasis.

ALIVM Ergo expediamus, quem nos {ὑμενεπανάστασιν} uocauimus. q.d. (nouis effictis uocabulis) Latinè {Membraneruptionem} Galenus [g] duobus distinctis nominibus {ὑμένων ἐπανάστασιν} uocauit, hoc est {membranarum eruptionem, siue extuberantiam.} Quæ quidem, ob humorum quandam in membranarum substantiam inspersionē, ac sub ipsis quoq; factam aceruationem, usq; adeò ut extuberent, succedit. quisquis ille humor fuerit. Cornarius {pelliculorum eminentias} Latinè interpretatur. Verisimilius autē est flatuosos spiritus esse, qui recludantur. Qua de re ad emphysemata illorum referendus tumor sit.

g 4°. de comp. med. secūdū loc. cap. 5. sec. 5. post prin[a]. secūdū distinct. Cornarij.

Tumor. 56. Nyctalopia.

SED Ne indecens quoq; est, in tumorū catalogo recensere nyctalopian. Cùm maximè ob uisiui spiritus crassitudinem, itēq; reliquorū oculi humorum, ac tunicarum (Aetio [h] docēte) fiat. Præcipueq; corneæ. Quæ tunicarum crassitudo non fit, ni crassis quidem succis infartæ illæ sint. quanq; & ob capitis imbecillitatem fieri potest. Verùm quia ad hanc quoq; imbecillitatem crudorū humorū, crassorūq; copia sequitur: Idcircò difficillimum uidetur huiusmodi affectum absq; tumore fieri. Galenus [i] absq; ulla morbi definitione ueluti per se notum affectum supponens, eum curat. Qui tamen alibi ab exteriore symptomate, atq; interiore nomen impositū esse innuit. [k] Ab hoc quidem quia uisiuæ actionis læsio in diminutione est. ab illo uerò, quoniam. s. noctu minimè hos uidere apparet, qui. s. huiusmodi morbum patiuntur. Etenim prout non Aetius modò, sed Paulus [l] quoq;, ac Arabum Princeps [m] comprobant, Die quidem homo cernit, Sole dein occiduo, obscuriùs: Nocte uerò demùm penitùs nihil uidet. Libro tamen de linguarum Hippocratis expositione ait {Nyctalopes per noctem non uidentes} Alexander [n] unà cū Galeno de nocturna duntaxat cæcitate meminit. sub quo tamen uerbo iam reliqua comprehenduntur. Nam si nocturna cæcitas esse dicitur: statim concipi necessum est interdiù uisum adesse. Aliter absolutè cæcitas diceretur, non solum quæ noctu adueniat. Quòd si quidem interdiù cernendi facultas adest, noctu autem oboletur, quamprimùm ratio dictat, quò magis occidente Sole deest lumen, eò magis & cernendi uim diminui. Quam ob rem occidente Sole obscuriùs cernūt quicunq; talem affectum patiuntur. Hi uerò Nyctalopes dicuntur Latinè lusciosi, siue luscitiosi, & lusciti. atq; in singulari numero Nyctalops. Ipse autem affectus dicetur nyctalopia, Latinè luscio. Quanq; Græcis omnibus medicis Nyctalops in communi usu est. Vnde Plinius [r] ait {sanguine hircino sanari lusciosos putant: Nyctalopas appellant Græci. etc. Componitur autem nomen id {νυκτάλωψ} ex tribus dictionibus, scilicet {νύξ, νυκτὸς} quod est nox, & {ἀλῶ} quod est idem, quod {πλανῶ.} idest decipio, impono, seduco, atq; etiam erro, & {ὄψ, uel ὢψ ὀπὸς,} idest uisus. Quoniam. s. in nocte uisus decipit. q[uonia]m deest, uel errans est, hominēq; uidere sperantem decipit. Dicetur ergo {νυκτάλωψ, παρὰ τὸ ἐν τῇ νυκτὶ ἀλᾶσθαι, ὅ ἐστι πλανᾶσθαι τὴν ὦπα} quod est {ex eo quod in nocte imponit, hoc est, decipit uisum.} Vel potiùs, quoniā {λάω} Græcè idem est, quod {uideo} addita {ἀ} ἀλάω. unde contrahitur {ἀλῶ} hoc est {non uideo} hinc fit ἀλαός, qui. s. non uidet. Vnde Galenus libro de linguarum Hippocratis expositione ait {νυκτάλωπες, οἱ τῆς νυκτὸς ἀλαοί} hoc est {Nyctalopes, siue luscitiosi, qui nocte non uident.} Ad hunc sensum Plinius quoq; accepit, Quū ait [o] {caprinum iecur si uescatur, restituit uespertinam aciem his, quos nyctalopas uocant.} Qui eodem quoq; nomine quādam Plantam alibi [p] uocat, quoniam. s. è longinquo noctibus luceat. Celsus [q] imbecillitatem oculorum nominat, ex qua quidam interdiù satis,

h lib. 7. ca. 46.

i 9°. de comp. med. secūdū loc. cap. ult°.

k 2°. meth. c. 2°

l lib. 3. cap. 22. sec. 32.

m 3[a]. 3[i]. tr. 4°. cap. 5.

n lib. 2. cap. 6. in prin°.

r lib. 28. ca. 14. ante me[m].

o lib. 8. cap. 50. post medium.

p lib. 21. cap. 11. circa principia.

q lib. 6. cap. 6. sec. 38.

ſatis noctu nihil cernũt. Definitionum uerò Medicarũ Author oppoſitum de nyctalopis mor=bi ſignificatione ſenſit. Videlicet hos interdiu nihil, noctu uerò naturaliter cernere. Cuius qui dem uerba correxiſſe promptiſſimum, tranſpoſita negatione, fuerat. Legẽdo. ſ. {ἡμέρας μὲν ὁρᾶν, νυκτὸς δὲ μὴ βλέπειν} quod eſt {die quidẽ uidere, nocte autem non conſpicere} Sed illius fortaſsè Authoris hæc intentio fuit. Vnde Definitionũ Author utraſq; fortaſſis opinio=nes aduertens, utrunq; hoc nomine ſignificari cenſuit. Sic ſcribens[r] {Nyctalopes uocantur, qui die uident obtuſius, ſole occiduo acriùs, nocte magis adhùc. Vel contrà, die parùm, ueſpe=re autem, uel nocte, prorsùs nihil.} Tuũ uerò eſt ſi Authorẽ ſecundi prorrheticorũ[b] ſic quoq; intelligere uelis. ut dicat affirmatiuè, quia. ſ. in nocte uideant) uel negationem adiungere: ut nõ Celſus modo, et Galenus intellexiſſe apparẽt, ſed ipſa ſermonis ſeries oſtẽdere uidetur. Nos autẽ neglectis huiuſmodi adulterinis libris, Galeno, Paulo, Alexandro, Aetio cæterisq; tam Græcis, q̃; Latinis, atq; Arabibus etiã adhærẽtes nyctalopẽ pro ueſpertina cæcitate perpetim intelligemus. Quã Serapion[s] Arabicè {ſubrucati} nuncupat. Hali Abbas[t] {ſebequera} & {tenebroſitatem} uocat. Razes aliquando Græco utitur nomine:[u] Aliquando[x] autem Arabi=ca dictione {Aſche} utrunq; contrariũ affectum intelligens, Itemq; alios, quando. ſ. de longe uidet, & nõ de prope, & econtrà. Auicẽna autem, qui primum, quem præ manibus habemus, Nyctalopen uocauit.[y] Eius tamen oppoſitum, ut. ſ. in die non uideat, noctu autem conſpiciat, proprio idiomate {algiebar} corruptè autem in antiqua litera {alibar} nominat. frigidus affe ctus eſt, quem ueſtigamus, & uel melancholicus, uel phlegmaticus, aut miſtus.

AB Hoc alium contemplare tumorẽ, quem ordine quinquageſimumſeptimũ propoſuimus. quiq; nõ modò corneæ adnaſci ſolet, ac adnatæ membranæ communicari, ſed ipſis etiam pal pebris, Græcè ἀνθράκωσις dicitur. q. d. carbunculatio. Celſus carbunculum uocat. Sic dicẽs[z] {ſolent etiam carbunculi ex inflammatione naſci, nonnunq; in ipſis oculis, nonnunq; in palpe bris. Et in his ipſis. modò ab interiore, modò ab exteriore.} Nos multa de anthrace generatim anteà[a] locuti ſumus. Ad quem locum reuertare. Quemadmodũ etiam ea, quæ de cãcro (quod Græci καρκίνωμα uocant) generatim dicta iam ſunt,[b] repetere potes. Deinde quæ à Paulo[c] dicuntur intellige. Vberiùs autem, & ita ut à nullo exquiſitiùs referantur, quæ de anthraci=bus, carbũculis ue Aetius[d] ex Seuero, & de canceratis deinde oculorum ulceribus[e] ſcripta nobis reliquit. Qua de re non eſt, ut à nobis hìc referantur. ſed ab ipſis diſcas. Auic. de can=cro locutus eſt[f] (quem hic ordine quinquageſimum octauum ſtatuimus) atq; etiam Hali Ab=bas.[g] Anthracoſin uerò ſub hulcerũ fortè ſpẽbus, aut ſub cãcro hi Arabes intellexerũt.

SVPEREST Ergo, ut uniformis tunicæ affectus conſideremus. inter quos eſt ille, quẽ or=dine quinquageſimum nonum poſuimus. diciturq; Græcè {σύγχυσις} q. d. Latinè {confuſio} Hic eſt, quem Auicenna {bothor in oculo} uocauit. q̃q; (uti prædictũ iã in declaratione quin quageſimi quarti eſt) propriam Arabs uocẽ ignoraſſe oſtendit. Galenus,[h] ac Paulus[i] abſq; ulla morbi definitione curãt. Niſi ꝙ Galenus addit {ubi multa ſanguinis effuſio fit in æſtate} Paulus uerò confuſiones ex ictu aduenire inſinuat. Quid nam autem ſit, non explanant. In=troductorius uerò Author[k] inquit {confuſio autem eſt, quotiès humores oculorum ſuo loco non conſiſtunt, proprium ordinem ſeruantes, ſed perturbati ſunt.} quod uerbum {πεταραγ=μένα} quod nos uertimus {pertubati ſunt} interpres uertit {hùc, illucq; feruntur} Apertiùs multò Definitionũ Medicarum Author[l] ait {ſynchyſis, confuſio ue eſt ruptio tunicarũ, quæ in

q poſt mem.
r cap. 15. circa finem.
b circa finẽ lib 2°.
s Bre. ca. 10
t 9. Theor. cap. 13 uerſus finem et. 5. Pract c. 61.
u 9. ad Mãſorẽ cap. 28.
x 2. Cõt. cap. 2: litera. BB. etiam cap. 4.
y 3ª. 3ª. tr. 4: cap. 5.
z lib. 6. cap. 6. ſec. 10.
a ſupra. fol. 85. 86.
Tumor. 57. 58
Anthracoſis.
b ſupra fol. 87. et ſequentibus.
c lib 3. cap. 22. ſec. 29.
d lib. 7. cap 30.
e ibidẽ cap. 31.
f 3ª. 3ª. tr. 2. cap. 12.
g 9. Theoricæ cap. 13. de paſſionibus quæ in cornea in prin°. & 5 Pract. ca. 46
Tumor. 59. 60
Synchyſis.
h 4°. de comp. med. ſecũdũ loc. ca. 5. ſec. 6. ante mem. ubi Scriboniĳ largi compoſitionẽ refert.
i lib. 3. cap. 22. prope finem.
k cap. 15. circa finem.
l poſt mem. lib.

in profundo sunt, aliquando quidem ex percussu, interdū uerò spontina cū profusione humorum, & pupillæ alteratione.} E quibus uerbis huius Authoris aliquo modo tumorē esse elicitur, atq; pupillæ dilatationē ob huiusmodi humorū profusionem fieri. Diligentiùs uerò, atq; apertiùs hunc Aetius [m] affectum nobis enucleat, dicēs {confusio oculi plerunq; ad uehementes plagas consequitur. Sed et ex uuiformis tunicæ inflammatione contingit, ruptis in ipsa uasis. Pupilla uerò colore turbida fit, & aut maior, aut minor seipsa euadit.} Sic ergo tumor necessariò fuerit, dum ex inflammatione uueæ confusio fit. à qua nihilominùs phlegmone penitùs absolui nequit, quotiès ex uehementi percussione conturbatio humorum fit. Hanc ex tali phlegmone factā synchysim bene innuit Auic. [n] quando de pupillæ dilatatione loquitur, quā ipse {alintisar} Arabicè nominat, Græci uerò {μυδρίασιν} appellant. Nos tumorem numero sexagesimum posuimus. Ita etiā & Hali Abbas [o] ex apostemate in uuea orto fieri foraminis dilatationē, aut coartationē posuit. Quomodo autem uel maior, uel minor aliquando pupilla fiat, alibi discutiendū erit. Nūc uerò sat superq; fuerit synchysim, ac mydriasim quoq; maiore ex parte in tumorum catalogo, causarum ratione, reponendas esse. Mydriaseos causas à Paulo, [p] & Aetio [q] perlegas. Ambo.n. ob humorum copiam affusam, aceruatamq; fieri aiūt. Quanq; nō me latet aliquando, licet rariùs, ob membranæ uueæ siccitatem, Galeni [r] dogmate fieri posse. de qua tamen ut dixi aliàs sermo fiet. RaZes aliquādo [s] dilatationē pupillæ habet, Aliquando [t] autem Arabicū nomen {alintisar} in eius scriptis inuentum est. AbenZoar [u] & synchysim, et Mydriasim sub pupillæ dilatatione cōprehēdisse uidetur, sicut alij quoq;, Arabes fecerunt. In synonymis Serapionis legimus {alurasar} Alij habent {alustasat} .i. pupillæ dilatatio. Priùs uerò q̄ alia consideres, aduerte hìc ꝙ idem non est synchysis, & hypochyma, siue hypochysis, latinè suffusio. Hæc.n est, quā uulgus catarractam uocat, & aliqui guttam serenā, et aquā descendentē ad oculū dicunt alij. Cuius principium uocāt imaginationē Arabicè in synonymis cōtinentis Rasis dicitur {Anusmuma} de qua tñ suffusione aliàs loquemur.

TVMOR sexagesimus primus, uidelicet Pauli proptosis, declaratus iam à nobis est, supra in sermone, quem de staphylomate scripsimus. [x] Est.n. genus quoddam ad myocephalon, malum, clauumq;, et staphyloma. ueluti uberrimè ostendimus. Communes affectus hi corneæ & uueæ sunt. Qua de re ad alia pertransire occasio præceps accelerat. Itaq; tumores in palpebris obortos perpendamus. Inter quos primùm occurrit, quam Græci {πτίλωσιν} uocant q.d. Latinè deplumationem. Etenim πτίλον (unde πτίλωσις deriuatur) apud Græcos idem significat, quod apud nos {pluma} .s. pēna mollis: cui palpebrarū pilos assimilarunt. Vnde & πτίλοι etiam dicuntur, quicunq; morbum hunc patiuntur. Inter morbos à Galeno [y] cōnumeratur, in quibus aliqua utilis pars deperdita est. Vt in numero morbus sit diminuto. Sed ultra pilorum defluuium, crassities quædam palpebris inest, callosa, & rubicunda, quemadmodū Paulus [z] ait. Vt composita sit affectio (Aetio [a] docente) ex madarosi, et sclerophthalmia. Nec semper inesse pilorū casum innuit Paulus, at sæpè. Quo circa prima ratione callosus quidā tumor est. Introductorius uerò Author [b] aliter ptilosin, q̄ Paulus, atq; Aetius, definit. Etenim sic ait {ptilosis est, cùm alij quidem subnascuntur, Naturales autem collapsi, fractiq; stimulant, ac pungunt.} Eo modo, quo in dentium regeneratione pueris contingere solet. Inde igitur motus est Cornarius, qui præter Galeni intentionē, ubi Græcè ille scripsit [c] prius {πρὸς πτίλους} quod est {ad ptilosi affectos} Hic Latinè traduxit {Ad glabras, simulq; nascentes

alias

---

m lib. 7. ca. 56

n 3^a. 3^i. tr. 4. cap. 12.

Alintisar.

Mydriasis.

o 9. Theoricæ. cap. 13. de passionibus uueæ. ī prin^o et. 5. Prac cap. 47.

p lib. 3. cap. 22. sec. 30.

q lib. 7. cap. 52.

r p^o de sympt. caus. cap. 2.

s ut 9. ad Māsorē. cap. 29.

t ut lib. Diuis. cap. 34. & uide pro utroq; . 3°. Cōt c. 3. lit. PP.

u lib. p^o. trac. 8. cap. 17.

Tumor. 61.

Proptosis Pauli.

x supra. folio. 297. et sequentibus.

Tumor. 62.

Ptilosis.

y 14. meth. ca. 17. in prin^o. & in fine.

z lib. 3. ca. 22. sec. 17.

a lib. 7. cap. 78.

b cap. 15. ante medium.

Cōtra Corn^m.

c 4°. de comp. med secūdū. loc. cap. 8.

alias palpebras, ptilos Græcis dictos} rurſusq; ſubdit Galenus {ἐπὶ δὲ τῶν πτίλων} quod eſt {in his aũt, qui ptiloſi affecti ſunt} Hic Latinè interpretatus eſt etiam {in his, qui glabras, ſimulq; naſcentes alias palpebras habent} Quæ uerba cũ Galeni non ſint: addenda quidem eius ſeriei non erant. Ne his, quibus Græca lectio ignota eſt, blaterandi occaſio ſit. Etenim Galenũ quaſi Latinè loquentem, non Cornarium, aut alium quemuis interpretem fimbrias dilatantẽ audire optamus. Propriam uerò phãtaſiam alibi ſeorsùm huiuſmodi Interpres, quibuſdam ueluti ſcholijs, oſtendere potuerant. Sed quamprimũ à nobis ſcripta hæc ſunt, Vltimam Cornarij correctionem conſpicere occurrit. Vbi uerba hæc ab eo, non ampliùs ex Introductorij, ſed Pauli, atq; inſimul Aetij definitione, ſic uerſa inuenimus {Ad eos, qui craſſas, calloſas, ac rubras, glabrasq;, & pilis nudatas genas hñt, ptilos Græcis dictos} Rurſusq; alia uerba ſtatĩ ſic {In his, q craſſas, calloſas, ac rubras, et glabras palpebras, ſiue genas hñt. etc.} Quã adhùc expõnẽ, ex quouis Authore excepta ſit, immo etiã ſi ex ipſius Galeni alibì ſcripto dogmate, nõ laudo. Fidus.n. interpres nõ eſt, q tot tantaq; aceruat. Tutius ergo eſt, uel Græcũ nomen uſurpare, uel aliud potiùs nouũ nomen Græco reſpondens (Ariſtotelis [d] ẽt uenia) effingere, uti nos fecimus {ptiloſim} deplumationẽ, {ptilos} uerò deplumatos appellãtes. Quòd ãt glabrities neceſſariò ptiloſi non inſit, Galenus quoq; uidetur Paulo fauere: quũ ait {ἐπὶ δὲ τῶν πτίλων, καὶ τρίχας μὴ ἐχόντων.} quod eſt {In ptilis autem (ſiue his, qui ptiloſi correpti ſunt) & ijs, qui pilos non habent} Si.n. ptili ſine pilis ſunt. Cur addit Galenus {et pilos non habentibus?} Alios ergo per, pilos non habentes, intellexiſſe uoluit, quod poſteà ſtatim {μίλφωσις} uocat, quaſi dicat, pilorum palpebrarũ defluuiũ patientes. Eſt enim {μίλφωσις} (ut alium quoq; numero ſexageſimum tertium Tumorem ſimul abſoluerimus) communi omniũ, præſertimq; Pauli [e] uoce, pilorum palpebrarum defluuium, quod etiam à Græcis {μαδάρωσις} dicitur, à uerbo {μαδάω} quod eſt {caluus ſum, calueſco, glabreſco. Vnde et {μαδαρός} i. caluus etiã deriuatur. Inde & madaroſis, et madiſis pilorũ quidẽ defluuiũ, ex acri fluxione obortũ (uti Aetius [f] inquit.) E quibus omnibus liquet, eã potiùs literam cõmendandã eſſe libri Defin. Medic. Auth. [g] in qua habet {Milphoſis eſt defluuiũ palpebrarũ, ex acerrimo defluxu} q̃ alia litera, ubi habet {ptiloſis} Serap. [h] caſus pilorũ palpebrarũ duas ſpẽs facit. quarũ prima eſt hæc milphoſis, ſeu madaroſis nũc dicta, quàm uel acuta humiditate, uel alopecia fieri ait. Secunda uerò eſt, quam nos hic primo loco declarauimus, & ptiloſim appellauimus. Qui ẽt rubedine, ac dolore perſeuerante, pilos ibi gigni impoſſibile ait. Razes primã à nobis dictam ſpeciem {ſilac} & {ſulach} uocat [i] Secundam uerò ſcilicet milphoſim ipſe {morbum uulpinum} quaſi dicat alopeciam nominat. [k] Abenzoar {caſum pilorum palpebrarũ} habet. [l] Princeps autem Medicorum Arabum, priorem (quam nos ptiloſim uocauimus) Arabicè {ſilac} etiam appellat. [m] Addens {Et eſt Græcè, anuſeme,} alia litera habet {abuſimi} alia uerò {aſuſimi} aliaq; tandem {abirſema} Qui & ulcerationem extremarum partium, unde pili cadunt, fieri adiũxit. Plurimumq; opthalmiæ ſuccedere, atq; inde oculi corruptionem ſequi uoluit. Diſtinguẽs prætereà in recẽtẽ, et antiquã. De milphoſi uerò ſeorsùm ab hac loquitur, ſub noĩe {caſus pilorũ} [n] Hali Abbas [o] deniq; {palpebrarũ caſum} utranq; ſpẽm appellat.

SED Alium intelligamus, quem ordine ſexageſimum quartum ſtatuimus Græcè {πλαδαρότης} nuncupatur, quaſi dicat flacciditas. De hac Introductorius [p] loquitur. Sic dicens {Pladarotes eſt, mollia ueluti corpora, uetuſta, & maximè decolora, palpebrarũ parte interna, nõ dũ aſpredinẽ hñtia. Propterea πλαδαρότης à Græcis uocatur.} Dicit aũt ſic quoniã apud

Nota contra multorũ Interpretũ uſum.

d in Prædicamẽtis cap. de res latiuis ãte me.

Tumor. 63.

Milphoſis. ſeu Madaroſis.

e lib. 3° cap. 22. ſec. 16. 18.

f lib. 7. cap. 78.

g Vbi de oculis loquitur in fine.

h 2°. Breu. c. 6.

i lib. Diuiſ. cap. 24. et. 2. Contin. ca. 12. et. 6. lit. Q.

k 2°. Cont. cap. p°. 2. 6. lit. Q.

l lib. p°. trac. 8. cap 7.

m 3a. 3i. trac 3. cap. 3.

n Ibidẽ. ca. 29.

Tumor. 64.

Pladarotes.

o 9. Theor. cap. 13. de paſſionib. palpeb. in fine e

p 5. Pract. cap. 52

q 2°. Cont. cap. 2. litera. II.
r 3ª. 3ª. trac. 3. cap 20.

Græcos πλαδαρὸν, nō humens simpliciter significat, sed quod cum humore flaccescit. Oportet ergo intelligere in eo, quod pladaron est. q. d flaccidum, & humorem, & ex humore infirmitatem. Hinc solent illi quædam ulcera πλαδαρὰ, idest laxa, & mollia, seu flaccida nominare. Hunc morbum aliud non esse opinor, q̄ illud, quod à Raze [q] dicitur { celsum } ab Auicenna [r] { susati } siue rectiùs, secūdū nouam literam { althute } quod nomē interpretatur { morū } idcircò & ab Hali Abbate [s] { morum } scriptum inuenimus. Haud. n. ullis assentimus, qui ad scabiem fortem, ex Auic. referunt. Quāuis ei quod corrosiuum est, illius fortis scabiei remedijs succurrendum uoluerit. Inquit ergo de hac Razes. à quo Auic. & Hali Abbas transcripserunt { De celso. Hic morbus accidit ex corrupto sanguine malo. & inuenitur caro interior palpebrarum, aut nigra, aut rubicunda, mollis. & fluit ex eo sanguis continuè.

Contra Manardum.
s 9. Theor cap. 13. de affectibus palpeb. uersus finem. et. 5. Pract. cap. 57.

Tumor. 65. Tebegi.
t 3ª. 3ª. tr. 3°. cap. 8.
u supra fol. 113. cū sequentibus.
x 3ª. 3ª. trac. 3. cap. 25.
y in expōne tumoris. 81.
z lib. p°. trac. 8. cap 3. in fine.
a lib. 6. cap. 15.
b lib. 7. ca. 64.
c lib. 7. cap. 7. sec. 6.

AB Hoc alium proposuimus tumorem numero sexagesimum quintum. qui ab Auicenna [t] { Tebegi } & cum articulo { altebegi } uel cum aspiratione, ut alij scribunt { Thebegi } & { althebegi } nuncupatur. q d. Latinè { inflatio } de hoc generatim, quia uniuerso potest corpori, & cuius parti aduenire, suprà & quidem uberrimè locuti fuimus, quū de œdemate, pro absoluendo Galeni catalogo, sermonem faceremus. [u] Quoniam igitur facile est, reuolutis quibusdam paginis, eò reuerti, satis quidem superq; hic fuerit, alteram œdematis speciem hoc nomine significatā esse Auic. eam. s. quæ uaporoso spiritu repleta est, ac nō morbū, sed symptoma potiùs appellauimus. Verū deinceps pulchriora, intelliges: Cùm de alātisac, ex ipsius etiā Principis [x] decreto, sermonem faciemus. [y] Fortassis hunc intelligit Abēzoar [z] quū uocat Arabicè { scarnabe } quod Latinè etiam sonat { inflatio } Legimus quandoq; in Arabum monumentis { Thebebusi } hoc est { Thebegi } Primam uerò œdematis speciem Bellunensis { Trebel } uocari insinuat. dū in expositionibus Arabicorū nominum, eius à thebegi differentiam posuit.

Tumor. 66. Symphysis.
d 2°. Cont. cap. 2. litera MM.
e 3ª. 3ª. tr. 3. ca. 10 & 34.
f 9. Theor. cap. 13. de passionibus, quæ in palpebris. circa mem. et 5. Pract. c. 51.
g lib. p°. trac. 8. cap. 5.
h cap. 15 ante medium.
i de affec. oculorū. in fine.

AT Sexagesimumsextum contemplemur. qui Græcè à Paulo [a] σύμφυσις. q. d. Latinè coalescentia, siue conglutinatio uocatur. Ab Aetio [b] autem πρόσφυσις, hoc est, agglutinatio, dicitur generatim, siue inuicem palpebræ coalescant, siue albo, aut nigro, uel toto demū oculo. Quotiès uerò albo palpebræ agglutinantur, & oculi motus impeditur (inquit Aetius) affectionem hanc ἀγκύλωσιν. q. d. Latinè detentionē, seu cōtractionē uocat. In idē ferè tendit Introductorius Author: Celsus [c] uerò affectum hunc, quouis modò fiat, { ἀγκυλοβλέφαρον } q. d. { palpebrarum detentionem, } ex Græcorum quoq; placitis, nūcupat. Razis Interpres [d] inuiscationem, & consolidationem palpebrarum uocat. Sic Auicenna [e] inuiscationem, Hali Abbas [f] conglutinationem, & consolidationem dicit. Abenzoar [g] tandem coniunctionem, seu sigillationem palpebrarum appellat. In synonymis continentis Rasis legimus { anitusina, idest apostema quod nominatur inflatio } Apertiùs uerò paulò post { ancrisina. i. inflatio in oculis. } Tumorem ibi aliquem inesse, quin sæpiùs ex tumore quopiam ortum habere huiusmodi coalescentiam, pro comperto habemus. Quocirca ad sexagesimum septimum accedamus. atq; unà cū eo sexagesimū octauū cōsideremus. Illū Græcè { ἐκτρόπιον } hūc uerò { λαγώφθαλμον } uocant. Dicitur. n. { ἐκτρόπιον } à nomine { τροπὴ } quod est { conuersio } & præpositione { ἐκ } quod significat { extra } q. d. ad exteriora conuersio. Quod nomen quanuis de inferioris, superiorisq; inuersione dici queat, eo modo quo simpliciter intellexisse Introd. [h] ac Defin. [i] Auth. apparet. Qui absolutè palpebrarū uitiū posuerunt: nil intereà de lagophthalmo exprimētes. tametsi et hi aliàs lagophthalmū noīarunt. [k] Nihilominùs tñ Alij [l] Græ-

Tumor. 67. 68. Ectropiō. et lagophthalmos.
k Introd. cap. 3 Defin. Author supra cū enumerat palpeb. aff.
l ut Paulus. lib. 6. cap. 10. et. 12.

ci

ci, ac Celsus [m] etiam ectropion inferioris, lagophthalmion autem superioris palpebræ inuersionem significare statuerunt. Dicitur uerò {λαγώφθαλμος} à nomine {λαγώς} quod est {lepus} uel {λαγωός} quod est {leporinus} & {ὀφθαλμός} quod est {oculus}. q. d. {leporinus oculus} quoniã. s. adapertus est ijs oculus, qui hunc affectũ patiuntur, inter dormiendum (inquit Aetius [n]) uelut in leporibus fieri solet. Ea nanq; aĩalia oculis apertis dormire certum est. Vnde nonnulli [o] aiunt leporem dici {λαγὰν} à uerbo {λάειν} quod est uidere, quasi uidere existimentur dormientes. cũ oculos non claudant. q̃. q̃; alij à dictione {λα} quæ intensiua particula, & {οὖς, ὠτός,} .i. auris, deriuari componi' ue {λαγώς} nomen aiunt. Quoniã. s. magnas auriculas habeant huiusmodi animalia. Sed prior etymi ratio ad nostrum propositũ spectat. Quare Auicenna. [p] qui utranq; speciem sub nomine inuersationis palpebræ: Arabicè autem {alsathere} uel sine articulo {sathere} in ueteri codice corruptè {ascera} in eodẽ capite determinat. sic ait {& nominatur oculus huiusmodi oculus leporinus} Razes, [q] & Abenzoar [r] utrunq; morbũ sub noĩe etiã {inuersationis palpebrarũ} scripserunt. Hali Abbas [s] separationẽ palpebrarũ nominat. Siue aũt ulceratione prægressa, & carne ipsarum superaucta, queadmodũ sæpius contingit, siue à duriore cicatrice palpebra cõtrahitur, ac euertitur, siue ex carbunculis, aut alia quauis occasione, absq; aliquo subinclusо tumore huiusmodi euersionẽ fieri difficillimũ, atq; rarissimũ est. Ea propter in tumorũ albo recensuimus. Ectropion Albucasis uocauit simpliciter [t] {xatrati} seu cũ articulo {alxatrati} lagophthalmon uerò nuncupat {xatrati. seu alxatrati leporinũ} [u] Apud antiquũ Auic. interpretẽ legimus {asestra, hoc est, inuersatio palpebræ} forteq; uoluerũt per hãc dictionẽ Arabes {ectropiõ} per aliã uerò dictionẽ, q̃ ibidẽ exponitur, {lagophthalmon.} Est aũt alia {asarnach} .i. ægritudo palpebræ superioris.}

MOX Deinde quatuor insimul perpẽdamus, de q̃bus eodẽ capite Aetius [x] ex Seueri monumentis loquitur, quorum primus est, quem sexagesimum nonũ ordine proposuimus, & {τράχωμα} seu {τραχύτης} Græcè dicitur, quod est Latinè {asperitas} siue {aspritudo} post quem septuagesimus est, qui {σύκωσις} .q. d. {ficositas} dicitur. Et deinde septuagesimus primus {τύλωσις, & τύλη} quod est {callositas, & callus} uocatus. Præterea septuagesimus secundus, qui {δάσυμα} & {δασύτης} Græcè, quod est, Latinè {densatio} seu {dẽsitas} appellatur. De tribus primis duntaxat Paulus [y] insimul determinat. Razes autem, quanuis aliquando [z] de oculorum scabie locutus, nil de speciebus meminit: In continentis tamen uolumine [a] quatuor hæc, ad Seueri exemplar, definit: scabiei species esse supponens. Nec aliter Hali Abbas, [b] & Auicenna [c] quatuor has pruriginis, & scabiei species definiunt. Atq; etiã Serapion, [d] Qui corruptis Græcis dictionibus loco {Dasytes} quod est {dẽsitas} habet {dissuris} loco {trachytes} .i. aspredo habet {tricutis} sycosim uerò dicit {fucusuris} et tylosim deniq; hoc est callum uocat {fulusuis} Abenzoar [l] idem intellexisse apparet, q̃. q̃; unam duntaxat speciẽ expressit, dicens eam, quæ corticibus ficuum assimilatur cæteris deteriorem esse. Quã. n. granulosam uocat, chalazio potiùs conuenire uidetur. Ni uelis per granulosam scabiem, eam intelligere asperitatem, quam Aetius absq; defluxione fieri ait. in qua uelut milij grana, et erui parua semina uideri scripsit. Verùm & hic peior Abenzoaris error esset. Nam granulosa hæc tùm ficosæ, tũ quoq; tribus alijs spẽbus iã iã prætactis cõmune genus (uti uidebimus) est. Sed Aetij ex Seuero uerba intelligamus, unde Arabes hi transcripserunt. quò rectiùs iudicare queas, an hi uera retulerint. Inquit ergo {[m] Asperitates, quæ etiam ab aliquibus densitates

m lib. 7. cap. 7. sec. 9. & 10.
n lib. 7. cap. 73.
o uide Etymologicũ & Cæliũ Rhodig. lib. 26. cap. 29. & 30.
p 3[a]. 3[i]. trac. 3. cap. 12.
q 2. Cont. ca. 2. 6. littera. N N.
r p[o]. Theysir. tr. 8 cap. 2.
s 9. Theoricæ. cap. 13. de morbis in palpebris. circa me[m]. & 9. Pract. ca. 20.
t lib. 2[o]. cap. 14.
u ibidẽ. cap. 13.
Tumor. 69. 70. 71. 72.
x lib. 7. cap. 43. uide. 3[i]. Epid. cõmẽtario. 3[o]. tex. 23.
y lib. 3. ca. 22. sec. 12.
z Vt. 9. ad Mãsorẽ cap. 19. & 20 et lib. Diuis. cap. 22.
a lib. 2. Contin. cap. 2. littera. AA
b 9. Theor. ca 13. et. 5[o]. Pract. cap. 49.
c 3[a]. 3[i]. trac. 3. cap. 23.
d 2. Breu. ca. 5.
l p[o] Theysir tr. 8. cap. 4.
m lib. 7[o]. c. 43.

tes uocãtur, ex mala curatione ſæpè fiunt. Dũ medici diutiùs collyria inſtillant. Quemadmodum.n.in externis uulneribus pinguium adhibitio, carnium quarundam inutilium cauſa eſt: Sic etiam in præſenti fieri cogitare oportet. Sint autem & ex fluxione (hoc eſt collachrymatione diuturna minimè mordaci. Si.n.acris eſſet, citiùs oculis damnũ induceret, q̃; palpebris affectionẽ inſeminaret. Fit etiam aliquando nõ prægreſſis fluxionibus lachrymis'ue, neq; manifeſta cauſa præſente. Et ſunt huiuſmodi nõ ſimiles his, quæ ex fluxionibus fiunt. In illis.n. (.ſ.quæ ex fluxionibus) denſiores, & aſperiores, & cruentiores euerſæ palpebræ apparent. In his uerò uelut milij grana, ac erui parua ſemina uidere eſt intra palpebras exurgentia. Eſtq; hæc ſpecies, reliquis curatu difficilior. Differunt tñ hæc inter ſe Nam {δασύτης} denſitas'ue in ſuperficie eſt, & cũ rubore. τραχύτης autem, Aſpritudo'ue maiorẽ inæqualitatem, ac eminentiam habet, cũ dolore ſimul, ac grauitate. Ambæ autem oculos humectant. Quæ uerò ſycoſis dicitur altiores eminentias habet, & uelut inciſas. Et cui aly rei, q̃; ficui hianti ſimilis eſt? τύλωσις uerò, ideſt calloſitas, aſpritudo eſt diuturna, induratas, et calloſas inæqualitates habens. {Hæc Aetius. qui tantũ abeſt, ut ſcabiei ſpecies ponat (quemadmodũ Arabes egerunt) ut ſatis diſtanti capite ſeorsùm de ſcabie palpebrarum, tanq̃; diuerſa morbi ſpecie ab his quatuor pertractarit. De qua tamen ſcabie ſic ait[e] {ψωροφθαλμία, quod eſt, lippitudo ſcabra eſt, quũ anguli ulceroſi ſunt, ac rubicundi, & ualde prurigino ſi, & palpebræ rubicũdæ, & lachrymæ ſalſæ, ac nitroſæ deſtillant.} Nec aliud uoluiſſe Paulus [f] inſinuat. Sicq; Definitionũ Author, et Introductorius quoq;, qui pſoriaſim. q.d. ſcabioſitatẽ appellauit. Hi.n. diſtinctam ſcabiem ab illis affectibus intellexerũt. Quanq; Introductorius nonnulla de ſpeciebus illis dicit, quæ à præſcriptis diuerſa apparent, ſed tamen quæ de tyloſi dixit. exquiſitiorẽ rei definitionẽ, ſi ijs, quæ hìc dicũtur adiunxeris, efficient. Ex diuturnitate.n. craſſiores, albidiores, & parùm ſenſiles, fieri palpebras ait, eoq; difficulter ſanabiles. Dũ uerò de aſperis loquebatur, eas, quæ ex fluxione gignuntur (uidelicet ſanguinolẽtiores eſſe, magisq; aſperas, & carnoſas) cũ his, quæ ſine fluxione ſunt (q.ſ. fici acinis ſimiles ſint) admiſcet. Sunt enim acini ficus, milij quoq; ſeminibus perſimiles. Quod demùm de ſycoſi ait. (carni uidelicet quid ſimile adnaſci), Seueri, Aetijq; illum enarrantis ſententiæ minimè aduerſatur. Quas enim illi poſuerunt maiores eminentias, carneas eſſe ex hoc Authore intelligas, quæ proculdubiò oculi motum aliquo modo impedient.

PRAETER Hæc uerò, craſſas quoq; palpebras definit Introductorius. Vnde nos aliã elegimus tumorũ ſpeciem: & numero ſeptuageſimam tertiam collocauimus {παχύτης} quod eſt, {craſſitudinem} uocantes. Eſt.n. (ut inqt) ubi euerſæ palpebræ duriores ijs, quæ naturaliter ſe habent, exiſtunt, & ſcabris magis carnoſæ. Auicenna [g] {groſſitudinẽ palpebrarũ} uocat. Ac ſcabiem aliqñ ſequi, nõnunq; uerò nimiũ frigefaciẽtibus præſidijs ſuccedere uoluit.

POST Hũc uerò alius prætermittẽdus nõ eſt, q ab Hali Abbate deſcriptus eſt, noĩatus ĩterim {grauitas} Græcè {βαρύτης} dici põt. Inqt ergo Hali Abbas[h] {grauitas ãt palpebræ ex uẽtoſitate groſſa fit, quã q patitur, cũ à sõno excitatur, ĩuenit in oculo tãq; arenæ qd ſimile, et pulueri.} De huiuſmodi etiam grauitate ab alijs affectibus diſtincta loqtur etiam Princeps.[i]

SED Aliũ quoq; ĩtelligamus, qui à Galeno[k] Paulo[l] et Defin. Auth. Græcè {ὑδατίς} q.d. Latinè {aquula} nuncupatur, Celſus[m] uerò ueſicã noĩat pinguẽ, Auicenna[n] {alſarnac.} Hali Abbas[o] uerò proprio idiomate {auratus} uocãt, eiusq; interpres exponit Latinè {fiſſuram}

Legimus

Dasyma. Trachoma. Sycosis. Tylosis.

e lib.7.ca.76. et uide etiã.77.

Psorophthalmia.

f lib.3.cap.22. ſec.8.

g 3[a].3[i].tr.3.c.7

h 9.Theoricæ. ca.13. de. morb. palpebrarũ poſt me[m] & uide.5. prac.cap.

i 3[a].3[i].trac.3. cap.9.

k 14. meth.ca. ultimo.

m lib.7.cap.7. ſec.prima.

n 3[a].3[i].trac.3. cap.17.

Tumor.73. Pachytes.

Tumor.74. Barytes.

o 9.Theoricæ. cap.13. de palpebrarũ morb. ĩ prin[o]. 5[o].Pract. cap.48. & 9. Pract.21.

Tumor.75. Hydatis.

legimus[n] in ſynonymis Razis, quòd {Aurus} illorum idiomate ſignificat oculos. Vnde nomen {auratus} efformatum eſt. Quanquam in alijs eiuſdem ſynonymis legatur {auratis.i.noduli palpebrarũ ſuperioris pinguedinis.ſ.ſarnach} Albucaſis[p] eundem affectum uocat {axirnath.} {Eſt autem huiuſmodi affectus (inquit exactiùs, quàm reliqui Paulus) pinguis quædã ſubſtãtia, palpebræ cuti præter naturam ſubſtrata} Intellige non interna palpebræ regione, ſed inter duas portiones perioſtij corporis mediam uti Galenus ait,[q] ac ſuperioris quidem palpebræ. Vt ab alijs ferè omnibus determinatum eſt. Eo nanque loco uiſcoſa quædam, pinguiſque, et unctuoſa ſubſtantia ſecundum naturam genita eſt, molliendarum.ſ. ſua pinguedine palpebrarũ gratia. Hac igitur ſupra modũ aliquando naturalem aucta, hydatis uocatus affectus gignetur. {In aliquibus autẽ (ſubdit Paulus) et præſertim pueris, ceu natura humidioribus augeſcens, malorum ſuperuenientium cauſa redditur: dùm oculum pondere ſuo grauat, eoque fluxiones lachrymaſue excitat.} Razes[r] autẽ ipſe uocat {ſchernach} ſiue cum articulo {alſchernach} & Minnulam, quoniam ſ. (ut ait) aſſimilatur capitellis mãmillæ. ut à nobis quoque papillæ dici queant, Græcè θηλαί. Diuerſæ tamen interim affectiones ab alijs papillis, quas in capitis cute oriri anteà præſcripſimus.[s]

p lib.2.cap.10.

q 10.de uſu partium cap.7. poſt principia.

r 2°.Cõt cap.2 litera.bb.

s fol.303.

DE alio autem tumore, quam ψωροφθαλμίαν. q.d. oculorũ ſcabiem, ſiue ſcabram lippitudinem uocari prædiximus, et ſeptuageſimum ſextum ordine tumorẽ propoſuimus: anteà iã, quũ de trachomate, ſycoſi, & tyloſi loquebamur, quos affectus ſcabiei ſpẽs Arabes ponebant, nos, quantum ad huiuſmodi propoſitum ſpectat, ſatis ſuperque ſcripſimus. Ad hãc referri uidetur quod nonnulli Arabes[t] {ſulatum} uocant. Aiunt.n. {quòd eſt ægritudo oculorum, quæ accidit pueris, propter fletum, & eſt quaſi ſcabies.} Niſi uelis id, quod anteà diximus {ſulach} intelligere, quã ptiloſim græcè nuncupauimus.[u] In ſynonymis Contin. Raſis legimus {draſmotus.i. leuis ſcabies oculorum.}

Tumor.76 Pſcropthalmia.

t Vt in antiqua Arabicor.noĩum Auic. interpret.

u ſupra fol.361

AD alia igitur accedere, occaſio præceps accelerat. Succedit ergo tumor ordine ſeptuageſimus ſeptimus, Græcè {κριθὴ} quod eſt Latinè hordeũ, ſiue hordeolum, ab eius grani ſimilitudine uocatum. Tuberculum quidem hordei inſtar, oblongum, ſuper pilorum locũ, quod Græcè πορσὸν Paulus[x] appellat, enatum {ποσθίαν} Galeno[y] referente, uel numero plurali {ποσθίας} ueterum quoque Græcorũ nonnulli uocarũt, prout ab Introductorio[z] quoque, ac Aetio[a] comprobatur. Cornarius Aetij interpres {ποσθίαν} Latinè uertit {præputiolum} à ſimilitudine (ut putauit) ad πόσθην, ideſt præputium, pudendi uirilis nomine deducto. Sed quã habeat cum præputio, uel ipſo etiam pudendo ſimilitudinẽ, haud intelligo, Nec ipſe nominis uim perfectè conſiderauit. Etenim eadem ratione, qua præputium uirilis membri {πόσθη} eadem quoque, morbus hic {ποσθία} dicitur. Deducuntur enim à nomine {πόθος} & {ποθή} quod eſt Latinè deſiderium, Addita enim {σ} figura pleonaſmo dicta, fit {πόσθη} quoniam à mulieribus deſideratur, uel deſiderium illis auget. Vnde {ποθέω} uerbum eſt ſ. {deſidero.} Quoniam uerò uulgaris opinio mulierum eſt, ut in Italia, ſic opinor in alijs quoque regionibus, ob mulierum utero gerentium deſiderium, alijs huiuſmodi morbum aduenire: Quotiès usque quidpiã deſiderant, quod in alicuius alterius manibus ſit: Niſi.n. deſiderãti grauidæ illud præbeat qui poſſidet, hordeolũ ſibi adnaſci ait: Quocircà ſolent grauidæ mulieres dicere, Da mihi hoc, Aliàs ad te mittã hordeolũ. Inde igitur ex cõmuni plebis opinione {poſthian}.q.d. {deſideriũ} ſeu dixiſſe mauis {deſideriolum} ueteres nuncuparunt. Nec mirũ, aut nouum quid eſt,

Tumor.77. Crithe.

x lib.3.cap.22. ſec.14.

y 4°. de comp. med ſecũdũ loc. ca.5. ſec.4. uerſus finẽ. & in fine libri.

z cap.15. ante mediũ

a lib.7. cap. 8.

Cõtra Cornarium.

nomina, ex uulgari hominum opinione imponere. Vt de crisi (Galeno docente[y]) liquere potest, alijsq; nō paucis. Ex superabundanti sanguine fieri, Princeps hordeolum ait.[z] Abenzoar[a] uerò ex humore acuto. In idem reduci potest, capiendo acutum largè (ut calidū. s. humorem connotat) Tunica tamen quiddam quod difficulter maturescit, comprehensum esse docuit Celsus.[b] Razes[c] quoq; hordeolum uocat. Qui non temerè uiscosum esse tumorem ait. Etenim sanguinem, pituitæ nihilominùs admistum, huiusmodi tuberculi causam esse reor. Definitionū Author[d] nil à præscriptis Authoribus differt. Introductorius uerò Author[e] quidpiam nouum habet. Nam non modò in extremis palpebrarum partibus (ubi s. pili nascuntur) gigni hordeolum uoluit: Verū & in interna palpebræ regione, iuxta coronam (oculi intelligo, uidelicet iuxta Iridem) suppuratum tuberculum hordei grani formam referens eodē nomine appellat. sed hunc {abscessum in palpebris} uocat Aetius.[f] Possemus autem Introductorij uerba & aliter intelligere. quū s. ait {πρὸς τοῖς στεφανιαίοις} quod est, ad coronas, seu prope coronas. ut non coronam oculi, quam & iridem uocamus, intellexerit, sed ipsarū palpebrarum extremitatem, circuitum'ue, quem Paulus tarsum nominabat: In quo loco hordeolum nascitur. Dici autem potest cum Aetio forinsecùs, quoniam. s. nō interiori loco, sicuti grando, nascatur. Alia tamen ratione intùs dici absurdū non est. quoniam neq; in exteriori palpebræ cuti oboritur. sed cum in tarso nascatur, à cartilagine potiùs emergere uidetur. & sic ab interioribus. q.q; ut in medio existens rectè extremorū cōparatione, intrinsecum, & extrinsecum esse tumorem, diuersis respectibus, quemadmodum & neutrum, proferri potest. Marcellus Romanus[g] uarulum nominat: Hali Abbas {Hordeum.}[h] In synonymis continentis legitur {filca} & {Carui} idest hordeolum.

TVMOR uerò septuagesimus octauus est, qui Græcè dicitur χαλάζιον, quod est Latinè {Grando} à Definitionū. Authore {χάλαζα} quod idem est. Et {χαλάζωσις} q. d. {Grandinatio} ab Introductorio[i] nominatur. Otiosi humoris (præsertimq; lentæ pituitæ) cōcretionem in palpebris esse, ait Paulus.[k] Cuius ratione rotundæ quædam eminentiæ, pellucidæ, grandini similes (Aetio docente[l]) apparent. Quibus dissectis humor euacuatur, similis candido oui. Arabum Princeps[m] non semper grandinis instar pellucere insinuat. Nec temerè, quoniam (uti Paulus[n] ait, anteq; ipsum Celsus[o]) nō semper ab interiori parte palpebræ, per cartilaginem intermediam lucet. Quandoq; n. in exteriori parte sub cuti aggregatur, ut incisa cuti ab exterioribus tumorem sanare debeamus. Alia igitur, et quidē uniuersalis erit similitudinis ratio. quoniam. s. dura simul, ac rotunda eius substātia grandini assimilatur. Quā Introductorij quoq;, ac Definitionū Authores, & Celsus, ac demū Albucasis[p] uoluisse insinuāt. Mobiliaq; esse tubercula, simul atq; digito hùc, uel illùc impellūtur, ait Celsus. Nec mihi tantūmodò magnitudinē refert (uti Definitionum Author ait) sed usq; adeò nonnunq; increscere uidimus, ut lentis, quæ si non curatur, parui ciceris, dein magni, quantitatem superet, Razes[q] {niueum} simpliciter, et {morbū niueum, seu morbū niuis} uocat. Sed Aetius[r] Ganglia quoq; seorsùm ueluti, et steatomata, atheromata, et meliceridas, præter grandinem in palpebris adiunxit. Quatuor pustularum species Abenzoar esse ait.[a] Quas tamen huiusmodi species Paulus uel sub generali de illis alibì scripto sermone, uel sub grandinis uocabulo intellexisse uoluit. Hali Abbas[s] grandinem quoq; eum, quē præ manibus habemus uocat. Abenzoar[t] autem granulosam scabiem, & granula nuncupat, Arabicè {halbarda} ut idem ait.[a]

Hæc

y p°. de diebus decret. cap. p°. 3[i]. de crisi. ca. 2. et. 3[i]. prognost. cōm. p°.
z 3[a]. 3[i]. tract. 3. cap. 15.
a p°. Theysir. tr. 8. cap. 9.
b lib. 7. cap. 7. sec. 2.
c 2°. Cont. cap. 2. litera. D. et lib. Diuis. cap. 36.
d de affec. ocul. uersus finē.
e cap. 15. ante medium.
f lib. 7. ca. 79.
g de medicamētis. cap. 8. sec. 6.
h 9. Theor. ca. 13. & 5. Pract. cap. 51.
Tumor. 78. 79. 80.
Chalazion.
i cap. 15. ante mediū.
k lib. 3. cap. 22 sec. 13. et lib. 6. cap. 16.
l lib. 7 cap. 81.
m 3[a]. 3[i]. trac. 3. cap. 11.
n lib. 6. cap. 16.
o lib. 7. cap. 7. sec. 3.
p lib. 2. cap. 9.
Cōtra Defin. Authorem.
q 2°. Cont. cap. 2°. litera. D.
r lib. 7 ca. 83.
s 9. Theoricæ. 13. et. 5°. Pract. c. 50. 9[i]. Pra. 23
t lib. p°. trac. 8. cap. 4.
a Ibidē. cap. 3.

HAEC autem grando, si malè curata magis indurescat {πωρίασις} dici potest, ex Introductorij Authore[u] uel πώρωσις. q.d. Latinè] {Tosatio} siue mauis dicere {Tofus} quanq; non definit posteà propositũ à se hũc tumorẽ ille, Author. Ni mancus (ut opinor) Liber sit. SIN niq; usq; adeò indurescat, ut in lapideam substantiam pertrãscat {λιθίασις} ex eodem nũcupabitur (quanuis ipse hanc in exteriore, illam uerò. s. poriasim, interiore palpebræ parte fieri supposuerit.) Sed quauis in regione fieri utranq; euenit, rationabileq; est. Aetius[x] autẽ idẽ per lithiasim q.d. lapidositatem, siue lapideitatem, & poriasim intellexisse uidetur. Verũ tamen est, ꝙ de hac seorsùm à grandine pertractauit. Sic & Arabum Princeps[y] (qui aliquando sanguinem à lapidositate emitti adiunxit) atq; etiam Hali Abbas.[z] Paulum uerò cùm nec de poriasi, neq; de lithiasi ullibi meminerit, sub grandine intellexisse uerisimile est: Quas ob res & Definitionum Authoris negligenda sententia non est: cum de chalaza locutus, q̃; primum subdit. {Eadem quoq; est lithiasis.} Nos uerò distinctioris doctrinæ gratia, præsertim cùm diuersa inter hos tumores materia appareat, distinctè grandinem, poriasim, & lithiasim in catalogo proposuimus. Suntq; hi ultimi tumor septuagesimus nonus, & octogesimus.

u cap. 15. circa principia.
Poriasis.
Lithiasis.
x lib. 7. cap. 80.
y 3a. 3i. trac. 3. cap. 21.
z 9. Theoricæ. c. 13. et 5. Prac. cap. 51.

QVIBVS octogesimus primus succedit: quem Auic.[a] uocat proprio Idiomate {alantisac.} Razis[b] autem, et Hali Abbatis[c] Interpretes {Inflationẽ.} Sed Hali Abbas, qui tumorẽ quoq; dicit, inter totius oculi morbos Aetij,[o] et Demosthenis imitatione: Illi uerò inter palpebrarum affectus annumerãt. Omnes tamen quatuor huiusce morbi species declarant. quas Razes ex Ioannitij monumentis didicisse refert. Primam uentosam, Secũdam phlegmaticam, ex phlegmate non grosso adueniẽtem. Tertiã aquosam, & Quartam melancholicã ponunt. Proprijsq; singulas inditijs perbellè describunt. quæ apud eos uidisse inutile nõ fuerit, nec te uidisse pœnitebit. Sed tamen ab Aetio melius didicisse fuerit, qui primam quidem speciem emphysema nuncupauit,[p] secundam uerò, & tertiam œdema.[q] Secundam quidẽ simpliciter œdema, tertiam uerò, cũ additione {σομφὸν} quod est laxũ. Quartam deniq;[r] scirrhosum, induratum' uè œdema nominat. Frigidi tumores sunt omnes quatuor species. Ad uentosum prima, secunda uerò ad flegmaticum, tertia ad aquosum, quartaq; demũ ad melancholicum referuntur.

Tumor. 81.
Alantisac.
a 3a. 3i. tr. 3. c. 25. 26. 27.
b 2. Cont. cap. 2. litera. X.
c 9. Theor. ca. 13. post prin a. et 5. Pract. cap. 35.
o lib. 7. cap. 12. 13. 14.
p cap. 12.
q cap. 13.
r cap. 14.

PRAETER hos uerò Princeps[d] alium habet, quem octogesimum secundum ordine proposuimus. Ipse autem uocat Arabicè {sude} siue cum articulo {alsude} Interpres uerò antiquus uertit {Morum.} Definit autem ipse, ꝙ {est caro bothoralis, addita in oculo} Credo non aliud intellexisse Introductorij Authorem,[e] (q̃; q̃; posteà definitionem haud adiũxerit) hoc nomine {σάρκωσις} q.d. {carnositas} Hali Abbas[f] carnem superfluã uocat. Sed notandum interea est, Auicennam in alio codice non alium describere tumorem; Sed pro curatione inuiscationis palpebrarum, de qua iam anteà locutus fuerat, cõsiderare, si causa illius sit carnis incrementum, quid nam agendum ueniat. Verũ quicquid sit, sarcosis huiusmodi tumor est. Qua de re quãuis distinctã, arguendi gratia, proposuerimus sarcosin à sude, pro eodem tñ capiãtur.

Tumor. 82. 83.
Sude.
d 3a. 3i. trac. 3. cap. 11.
e cap. 15. circa prin a.
f 9. Theor. cap. 13. de palpebrarũ morb. in fine et. 5. Pract cap. 57. et. 9. Pract. cap. 24.

QVIBVS uisis octogesimum quartum intelligamus, uidelicet quem Barbarolatini quidam è recentioribus Lupiã uocant. Theodoricus[g] enim in palpebris eam posuit, parte. s. interna, & speciem nodi reputauit. Si exquisitè quispiam consideret, apud eum non aliud, q̃; grando est. Apud Guidonem[h] uerò, quem sequitur Tagaultius[i] » {Lupia, sicut lupulus (idest paruulus lupus. Ridiculum. n. est herbæ cõparare) mollis rotunda in iuncturis. & locis siccis, suam » aperit natiuitatem.} Ad ganglion aliqui redducunt. Differunt. ergo lupia Guidonis, à lupia

Tumor. 84.
Lupia.
g lib. 3. cap. 28.
h tr. 2. doct. 2. c. 4. circa mem.
i cap. 13. libri primi post pri a.

Theodorici

Theodorici. Haud uerò Aetij ganglion est, in palpebris descripta lupia. Cùm Theodoricus intùs genitam, indeq; aperiendam uoluerit: quemadmodum de grandine scribitur: Aetius[k] aût in exterioribus ortã (ut patet) mollientibusq;, ac discutientibus medicamẽtis curare docuerit.

k lib. 7. ca. 83.

Tumor. 85. Mydesis.

OCTOGESIMVS Quintus tumor est, quem Introductorij Author {μύδησιν} Græcè uocat. q. d. Latinè {putridam tumefactionem} à uerbo. n. dicitur {μυδάω} quod est, {putrefio, tumeo, inflor. etc.} Inquit ergo {Mydesis commune nomen est partium, quæ ex putrefactione contabescunt. Palpebræ quoq; eadem laborant: ubi & tumentiores apparent, & assiduè diffluũt, adipem paulò copiosiorem sortitæ.} posset ad putridam hydatidem reduci. quam sæpè uidimus in gangrænã deniq; terminari, ac sphacelon superioris palpebræ, præsertim anno 1539. ut ob adustionem, quæ necessaria fuit, lagophthalmi facti sint hoĩes, qui passi eã sunt.

Tumor. 86. Pustula.
l lib. p°. tr. 8. c. 3
m lib. 7. ca. 83.

OCTOGESIMVS sextus præscriptus tumor est, quem Abenzoar[l] sub pustulæ nomine descripsit. Cuius quatuor species definiuit. Primam, cuius humor melli similis est, et hæc meliceris Aetij[m] est. Secundã, cuius humor similis lacti. Tertiã, cuius materia similis pultibus farinæ, que atheroma est. Quartã, in qua lacti coagulato humor assimilis includitur.

Tumor. 87. Scleriasis.
n cap. 15. ante medium.

DENIQ; tumor ordine octogesimus septimus, atq; inter palpebrarũ affectus ultimus est: qui ab Introductorio Authore {σκληρίασις} dicitur. q. d. Latinè {durities} quanq; sub sclerophthalmia includi poterat. Nos tamen ab illa distinctum tumorem posuimus. Sclerophthalmiam scilicet durum tumorem oculi prius, licet palpebræ communicatum intelligẽtes, scleriasim uerò ipsius duntaxat palpebræ duritiem, seu durum tumorem. Quocirca illam inter oculi affectus, hanc inter palpebrarũ morbos enumerauimus. Inqt ergo præscriptus Author[n] {scleriasis est tumor palpebræ cũ rubore, doloreq;: difficulter aboletur: durat magis, q̃ inflãmatio:}

o lib. 7. cap. 84
p lib. 6. cap. 17
q 9. Theoricæ. 13 & 5. Prac. cap. 57.

PRAETER hos affectus, Aetius[o] uarices, & malignas adnascentias palpebrarũ declarauit. quas ut incurabiles omisit. Itemq; Paulus[p] de uerrucis palpebrarum, meminit. Hali Abbas[q] de formicis, quæ idem quod uerrucæ sunt, & de tinea palpebrarum. Sed hæc, & alia q̃plurima ad ea, quæ uel nunc, uel in præcedentibus dicta sunt, reducentur. Quocirca præscriptis duntaxat sexaginta tumoribus oculi, uel totius, uel partium, aut palpebrarum contenti: eos qui in angulis oboriũtur (præter eũ, q à Gal. in suo de tumoribus præter naturã catalogo dictus est, encanthida) cõtemplemur.

Tumor. 88. 89. 90.
r de affec. oculorũ. circa finẽ.
s lib. 3. cap. 22. sec. 11. et uide libro. 6. cap 22.

Est. n. octogesimus nonus, qui græcè {ἀγχίλωψ} uocatur. q. d. Latinè {iuxta oculũ} Etenim {ἀγχι} significat {propè} seu {iuxta} et {ὤψ} oculum. unde {ἀγχίλωψ} hoc est {iuxta oculũ.} Vt Definitionũ quoq; Author[r] testatur. {Est enim (ut idem ait) tumor in angulo magno consurgens, & humorum collectionem habens, nõ perforatus, neq; foramine peruio præditus.} Cui quidem definitioni Paulus[s] subscripsisse uidetur. Dũ ait {Prius q̃ abscessus in ulcus erumpat, anchilops uocatur.} Postq̃ uerò in ulcus eruperit, Aegilops nuncupatur. Qui ruptus si negligatur, usq; ad os in fistulã dehiscit. quem admodum sæpenumerò nos experimentum docuit. Adeò ut ferè idem anchilops, & ægilops sint, tempore solo differentes. Quã fortè ob causam, Definitionũ Author nil de ægilope meminit, sub anchilope intelligens. Introductoriusq; expresse pro eodem sumens, ait {Aegilops, uel anchylops abscessus quidam est. etc} Inter oculum, et nares huiusmodi abscessus gignitur. Auic.[t] {garab} & cum articulo {algarab.} utrunq; appellat. Qui tamen Paulo inhærens, ait {Et exitura illa prius, q̃ rumpatur, nominatur {akilus} corruptum nomen est. Volebat. n. dicere {Aegilops} Hali Abbas[u] {coruũ} utrunq; uocat. Razes uerò aliquando[x] {garab} Ali

t 3ª. 3ᶠ. 2°. cap. 14. 15.
u 9. Theoricæ. cap. 13. de angulorũ oculi passionibus. & 5. praticæ cap. 60.
x lib. Diuis. ca. 40.

quando

quando[y] autem {in lachrymalibus fistulā.} nomineq; proprio Aegilopem corrupto uocabulo {angiles} dicit.[z] Sæpè tamen hoc {apostema in lachrymalibus} nuncupans. Nec aliter de his scripsit Abenzoar,[a] qui fistulam uocat lachrymalium. Plinius[b] uerò epinyctidas aliquando. Græcorum ægilopas uocasse uidetur (prout anteà[c] demostrauimus.) adeò ut æquiuocum ipsi etiam Plinio epinyctis nomen sit. cùm liuentes quoq; pustulas, noctibus inquietantes significare idem retulerit. In tibijs fortassè, iuxta Pollucis definitionem, ac pedibus, uel in alijs quoq; partibus eminentibus, præter oculos, uti ex Celso[d] colligi potest. Nec absurdum est, quod Plinius subdit, de angulorum quoq; ulceribus intellexisse. q. s. qdā eodem nomine appellāt pustulas liuentes, ac noctibus inquietantes, in eodē uidelicet anguli loco. quasi quod subdit priorem significationem specificans sit, haud alium ab illo diuersum affectum præseferēs. Aetius autem anchilopem[e] ut diuersum ab ægilope[f] abscessum describit. Illum enim ad atheroma, & meliceridem reducebat: Hūc uerò os corrumpentem, atq; ægrè curabilem morbum definiuit. Quas ob res & nos ut tres numero tumores in catalogo proposuimus: cùm possint distinctè tres intelligi: uidelicet ægilops, anchilops Aetij, & Plinij epinyctis (iuxta tertiā à nobis declaratā significationē:) uidelicet liuida pustula, in angulo nocte inquietans. In synonymis Contin. legitur {asilutis} corruptè à nomine {anchilops} aliàsq; ibidem {hagiloms} & & {asilus} & {abuulis} & quādoq; in antiqua nominū Arabicorū Auic. expōne {aschylus}

HI ergo tumores in oculis, uel eorum angulis adueniunt. quos memorasse Galenus debuerat, si nullam esse speciem, quæ prætacta à se in eo libello non sit, gloriari optabat.

NOS autem Galeni patrocinium sumpsimus, ita semper & in omnibus his dicentes, nullam esse speciem, quæ ad illorum aliquam, puta uel phlegmonem, uel erysipelas, aut scirrhum, aut quanuis deniq; ex ijs, quæ in libro de tumoribus inscripto prætactæ iam sunt, reducibilis non sit. Pro cuius exactiori notitia, reliqua etiam percurramus. quæ ad aures, uel his proximas partes attinent. Sat autem erit tres duntaxat scribere tumores. quorum primus erit ordine.

91. Auritus. 92. Parotis. 93. Pherea.

NONAGESIMVM Primum, auritum. q. d. magnas aures habentem appellauimus. De quo affectu Abenzoar[g] locutus est. de grossitudine. s. auris caput scribens.

NONAGESIMVS Secundus omnibus notus est, qui Græcè {παρωτὶς} , à præpositione {παρὰ} quod est {iuxtà} et {ὦυς ὠτὸς} quod est {auris} q. d. {iuxta aures} E genere sunt inflāmationum (ait Galenus[h]) fiunt autem glandulis iuxta aurē affectis. Razes[i] {cugile} uocat. Auicenna aūt aliqñ[k] {fugille,} seu {fugule} aliqñ[l] uerò {Beditus} secundū aliquos codices {ueditus} Nonunq; legitur {neditus} Græcorum, ac Romanorum Græx parotidas uocat. quanq; & illorum nōnulli (Definitionum Authoris testimonio) δυσουὲρους nominarunt.

NONAGESIMVS Verò tertius est, quem Hippocrates[m] {φηρεα} plurali numero, neutroq; genere uocat. sunt autem (uti Galenus[n] ait) oblongiores sub auribus glandulosæ eminentiæ, quales & satyri habent. quos quidam Iones {φῆρας} appellarunt. quasi diceremus Latinè {feras} Sicut. n. {θὴρ} Græcè feram significat. Ita Iones, atq; etiā Aeolici per {φ} scribere solent {φὴρ} dicentes. Propterea Galenus antiquas Hippocratis glossas exponens, sic

» ait {ἔνιοις δὲ καὶ φῆρες, καὶ θῆρες καλοῦνται. ἵνα ᾖ οἷον θηρεα ἀττικῶς εἰρημένον} .i.

A qbusdam aūt satyri Pheres, & theres uocantur: ut Atticè dictum sit therea} quasi dicat tumores, quos Iones {φήρεα} dicunt, per {φ} Attici per {θ} scribunt {θήρεα} sicuti quos illi {φῆρας}

y ut 9°. ad Mā forē. 30. & 2°. Cōtin. cap. 5. litera. uu.
z 2°. Cōtin. ca. 5. litera. TT.
a p°. Theysir. tr. 8. cap. 10.
b lib. 20 ca. 6. in principio.
c fol. 185. linea. 28.
d lib. 5. cap. 28 sec. 14.
e lib. 7. cap. 87.
f De quo anteà cap. 85. 86.

Replica°. obiectionis cōtra Galenum.

Respōsio pro Galeno.

Tumor. 91. Auritus.

Tumor. 92. Parotis.

g p°. Theysir. tr. 4. cap. 5.
h 3°. de comp. med secūdū loc. cap. 2. in prin°.

Tumor. 93. Pherea.

i 13 Cont. cap. 5. litera. k.
k 3ª. 4ᵗ. trac. 2. cap. 8.
l 4ᵗ. 3ᵗ. ca. 24.
m 6. epid. cōmēta io. 3. tex. 14.
n Ibidē in cōm. & lib. de lingu. Hip. expōne.

{φῆρας} nominant, hoc est feras, hi {θῆρας} dicunt. Quanq; Galeni contextus usq; adeò deprauatus est, ut quid nam sibi uoluerit, Interpretes minimè perceperint. Quam ob rem & Cælius Rhodiginus[p] tumores ipsos pheres, et theres ex Galeno appellari ait. quod prætactũ et à nobis anteà[q] recolimus. Ab ipsorum itaq; Satyrorũ similitudine quos pingunt, finguntq; oblongos apud aures excessus habentes, hos tumores {φήρια} & alibi[r] etiam {Satyriasmos} Hippocrates nũcupauit. Quanq; nos minimè latet nonnullos esse Hippocratis interpretes {φύρια} uocari dicentes: quoniam {φηραῖς. {Peloponnesi. ciuitate abundant. Alios uerò per {ε} scribentes dicere {φέρια} sicq; nominari, quoniam {φέραις} Thessaliæ urbe plerunq; oriuntur. Sed ueriorem nominis formationẽ esse reputamus, quã priùs enucleauimus. Potiùs hũc, q; parotidas nomine {fugille} apud Auicennam intelligerem. Sũt autem hi tumores frigidi, maximáq; ex parte pituitosi, Nonnunq; uerò & melancholici. Quemadmodum parotides crassiori ex sanguine sæpenumerò generationem recipientes, ad calidos potiùs reducibiles sunt. Sed Narium tumores percurramus, quos itidem Galenus minimè in libro de tumoribus præter naturã tetigit. Quẽadmodũ ergo ibi de polypis meminit: cur & hos omisit, q sequũtur?

p libro. 14. lec. antiqua. cap 8. in fine..
q sup[a]. fol. 163. lin. 25.
r 2[i]. Aphor 26. et uide. 7[i]. Epid uersus finẽ {qualia satyris. etc.}

94. Ozæna	96. Thelul Albuc.	98. Chaisum Arabum.
95. Sarcoma.	97. Alharbian Auic.	99. Hæmorrhoides Arabum.

Tumor. 94. Ozæna.
s lib. 9. cap. 30. in prin[o].
t lib. 6. cap. 8.
u 3[o]. de comp. med secũdũ loc. cap. 3. in prin[o].
x lib. 3. cap. 24.
y lib. 6. cap 90
z fol. 282. & 281.
a Ibidem.
b fol. 281.
c fol. 280.
d 5[a]. 3[i]. tr. 2[a]. cap 6.
e lib. Diuision. cap. 43.

QVORVM primus, ordine autem nonagesimus quartus est Græcè dictus {ὄζαινα} quasi dicat graueolens, seu fœtens, à uerbo Græco {ὄζω} quod est Latinè {oleo} Quo etiam nomine polyporum genus quoddam uocatur. Sic (Plinio teste[s]) dictum à graui capitis odore, ob hoc maximè murenis eam consectantibus. In naribus autem ulcus est plures crustas, & odorem fœdum habens, uti rectè Cælsus[t] ait. Eius enim causa non acres modò humores sunt (sic. n. haud graueolens fieret) sed unà putrescibiles. Velut Galenus[u] Paulusq;,[x] & Aetius[y] aiunt. De sarcomate autem nonagesimo qnto tumore,[z] atq; thelul quod aliqui morum uocãt,[a] et alharbian[b] et Hæmorrhoidibus Arabum,[c] præcipueq; Rasis, et Auicennæ locuti iam anteà sumus, quũ de polypo sermo à nobis fieret. Chaisum uerò, nasi quædã obstructio est, quæ tametsi ex alijs possit causis aduenire, Nunc tamen, ut ex subnascente carne, uel quopiam tuberculo gignitur, de eo loquimur. De qua Principem[d] uidere poteris, atq; etiam Razem.[e] qui uocat {alcasem.} aliqui habent {chasem} alij uerò {chaiasim} et {cassanũ} Præter hos autem & in lingua, & ore tumores qdam gigni solent. quorũ tres nõiabimus:

100. Batrachos	101. Glossomegethos.	102. Ancyloglosson	103. Aphthæ.

f lib. 8 cap. 37.
g lib. 3. cap. 26

Sicut enim epulides, & parulides. 52[m]. & . 53[m]. tumores gingiuarum tetigit: Cur & horũ oblitus omninò est?

Tumor. 100. Batrachos.
h 6[a]. 3[i]. ca. 17.
i lib 7. cap. 8.
Tumor 101. Glassomegethos.
k 14. meth. ca. 8. & uide lib. de morb. diff. ca. 8.
l 6[a]. 3[i] cap. 10. & uide cap. 21.

ERIT Ergo centesimus ordine tumor. qui Græcè {βάτραχος} Latinè ranula nominatur, sub lingua existentium partium, præcipueq; uenarum tumor est (ut Aetius[f] inquit) Maximè autem pueris aduenire Paulus[g] ait, qui phlegmonodem tumorem supposuit. Nos autẽ frequentiùs ex glutinosa materia genitum hũc tumorẽ uidimus, coloreq; (ut rectè Princeps[h] ait) composito ex colore superficiei linguæ, et uenarum eius. Veterinarij quoq; medici ranã sub pecorum lingua nascentẽ (Columella[i] docente) cognouerunt. Tumor uerò supra centesimũ primus est linguæ magnitudo, quæ nõ indecenter mea quidẽ sentẽtia {γλωσσομέγεθος} appellari posset. Hunc tumorem uidit Galenus[k] usq; adeò magnum ut linguam continere in ore homo non posset, flatuosóq; ex spiritu genitum fuisse curationis modus ostẽdit. Auicẽna[l]

linguæ

linguæ magnitudinem uocat: alijs etiam ex causis gigni posse non temerè insinuans. Abenzoar [m] inter apostemata cõputari (si uolumus) posse affirmat.

m p°. They. tr. 6. cap. p°.

CENTESIMVS Verò secundus erat tumor, qui Græcè {ἀγκυλόγλωσσον} & {ἀγκυλόγλωσσος} q.d. {linguæ detentio} dicitur, et qui eam patiuntur, ancyloglossi etiã uocari queũt. Siue naturaliter à generationis initio huiusmodi affectus aduenerit, ubi membranæ inferiores genitæ duriores sunt, siue ab ulcere præcedẽte durior cicatrix facta sub lingua sit, aliquis inesse tumor apparet. (nisi ex nuda siccitate durities illa linguæ ligaminibus aduenerit.) præsertim quia dùm contrahitur lingua, grossior euadit. quanq; alia ex ratione aliquid in diminuta potiùs natura est. ut ex Paulo, [n] & Aetio [o] colligi potest. Quam ob causam Princeps [p] {linguæ abreuiationem} appellat.

Tumor. 102. Ancyloglossos

n lib. 6. cap. 29
o lib. 8. cap. 36.
p 3ª 3ˡ. cap. 12.

TERTIVS supra centesimum tumor erat. qui à Græcis {ἄφθα} dicitur. Vnde (Rhodigino [q] teste) ἄφθιφος nuncupatur, quem huiusmodi uexat affectio. Pustulosum quidẽ oris ulcusculum est, à Græcis omnibus, ac Latinis eodem nomine definitum. q̃q; non oris modò, sed testium, ac aliarum quoq; partiũ ulcera aphthæ dici à Græcis omnibus consueuerunt. Quod nomen ἀπὸ τοῦ ἅπτειν, quod est, incendere, & exurere dicitur. quoniam. s. os ipsum, aliasq; affectas partes incẽdat affectus hic. E quo etiã & Vulcanus à Memphiticis {φθάς} & {ἀφθάς} nominatur. Auicẽna [r] {alcola} Hali Abbas [s] {calaba} nominat. Quandoq; in Arabũ libris legitur {colaham} & {alcule} & {cola} & {alcolaia} Calidus proculdubiò, atq; incensus tumor est. SED faucium quoq;, ac gutturis, & colli tumores currenti calamo pertransẽamus. Quemadmodum enim uuam, paristhmia, & antiades. 55ᵐ. 56ᵐ. & 57ᵐ. in priori catalogo tumores Galenus recensuit: Cur & alios omisit, qui etiam sequuntur?

Tumor, 103. Aphtha.

q lib. 16. lec. antiqua. cap. 20.

r 6ª. 3ˡ. tr. 23. & 3ª. pˡ. doct. pª cap. 5.
s 9. Theor. ca. 16. & 5ˡ. Prac. 74. 75. 76.

104. Cynanche.	106. Synanche.	108. Gongrona.	110. Bronchocele.
105. Paracynanche.	107. Parasynanche.	109. Folium.	111. Albadal.

MVLTA Quidem hic de quatuor primis tumoribus dicenda forent. Quæ ad alium tomum discutienda reseruauimus. quemadmodum et alia quamplurima de reliquis tumoribus obiter, & ueluti per trãsennam hoc loco prætactis. quoniam Tomus hic primus ad immodicam ferè magnitudinem accessit. Sat igitur nunc sit nosse, quoniam interioribus gutturis musculis inflammatis, κυνάγχη Græcè dicitur. Exterioribus uerò, παρακυνάγχη. Veluti fauciũ internis lõgis musculis gulam sursum attrahentibus inflammatis, συνάγχη. Externis uerò gulam constringentibus, ac per hoc uoluntariam deglutionem efficientibus (quicquid Galeni sectatores dixerint) affectis, παρασυνάγχη à quamplurimis Græcis nominari consueuerunt. quanq; id secus ex Galeni placitis declarandum restat. Generatim omnes affectus, qui nascuntur in gula, & suffocant, in synonymis Serapionis uocantur {canchuaraich} in synonymis uerò Rasis {cauguantib} Veluti {giacculi} dicitur in synonymis Contin. squinantia (sic. n. corruptè dicunt Barbari synanchem) quæ fit ex ingressione spondilium.

Tumor. 104. 105. 106. 107.

OCTAVVS autem supra centesimum tumor est, Græcè dictus {γογγρώνη} & numero plurali {γογγρῶναι} bronchocelæ quædam species est, quæ. s. rotundior gutturis eminentia cum duritie (prout ex Galeno [t] didicimus) quales in quibusdam arboribus appendices sunt quas grongros uocant. Vt etiam Theophrastus in primo de stirpibus [u] ad uerbũ ita scripsit. {Nõnulla uerò hñt et uocatos à qbusdã gongros, aut ipsis proportione respõdentia. ut Olea.

Tumor 108. Gongrona.

t 6. de morbis uulg. cõmẽta°. 3. cõm. 14. & lib. de lig. Hip. exp.
u cap. 13. circa finem.

EST autem & alius tumor, quem numero centesimum nonum proposuimus, & ex Recentioribus

Tumor. 109. Folium.

x lib.2.cap.9.

tioribus Barbarolatinis Folium uocauimus. De quo sic Rolādus [x] ait {Est alia quædam passio, quæ nascitur in ore, iuxta epiglotum (intellige, pro Barbarolatinorum more, laryngē) quæ dicitur Folium, quia sunt una, uel duæ carūculæ tenues, & latæ, ad modū folij: quæ construuntur circa tracheam arteriam, & uocem impediunt. Quū uerò patiens os aperit ad loquendum, se eleuant: & foramen tracheæ arteriæ oppilant. Quùm uerò os claudit, subsident. Vnde patiens uix potest formare aliquod uerbum intelligibile. Quæ passio nunq; curatur, nisi beneficio Chirurgiæ} Nō solùm uerò in numero morbus est: sed aliquis ibi tumor præter naturam est. Arabicè {galsania} in synonymis Serapionis scribitur. Alibi uerò {galsama.}

Tumor.110. Bronchocele. y lib.7.cap 13. z lib.15.cap.6.

A Quo declarandus restat tumor centesimus decimus, qui Græcè {βρογχοκήλη uocatur.} Increscens.n.inter cutem & asperam arteriam Tumor est (uti Celsus [y] ait) quo modò caro hebes, modò humor aliquis melli, aquæ'ue similis includitur. Interdùm etiam minutis ossibus pili immisti. Quidam uerò adiposus (Aetio [z] quoq; docente) quidam pultaceus, quidam uerò canceratus appellatur. Sepiùs autem inter asperæ arteriæ caput (quod Græcè {βρόγχος} dicitur, Latinè guttur) et cutim nascitur. Omnis autem Tumor {κήλη} dicitur. prout aliàs iā ex Aetio [a] declarauimus [b] Inde {βρογχοκήλη} quod est {gutturis tumor} appellatur. Aliqui gutturis ramicem. Alij gutturis herniam uocant. & unico nomine composito gutturherniam nuncupare possemus. Eos qui hoc morbo dehonestantur gutturosos uulgò appellamus. Medicorum Græx Botium nominat.

a ibidē in prin°. b supra fol.233

Tumor.111. Alhadal. c 4[1].Aphor.35. 2[1].epid.sec.6. uersus finē. & alibi sæpè. d 4[1].de loc.aff. 5°. & .4[1].Aphorismorū.com.35. & alibi sæpè.

ALHADAL, ait Antiquus Arabicorum nominum Interpres, apostema est, quò uidetur homini patienti, q decolletur. Vnde nomen id Latinè idem sonat, quod {decollatio} Eam anginæ speciem esse reputo, in qua colli quæpiam uertebræ ad interiora luxātur. Vt ab Hippocrate, [c] ac Galeno [d] pluribus in locis scriptum est. Hic ergo tumor est, quem centesimum undecimum ordine collocauimus. Sed faciei tumores contemplemur.

112. Dionysisci	115. Mentagra.	118. Noli me tāgere.
113. Hypopion.	116. Ephelis.	119. Buttizaga.
114. Ionthi. seu uari.	117. Ignis syluaticus.	120. Gutta rosacea.

Tumor.112. usq; ad.115. Dionysisci.

PRIMVS Ergo prædictorum est, Græcè dictus {διονυσίσκοι} numero plurali. quoniam prope tempora utrinq; nascentes osseæ quædam eminentiæ sunt (ut Definitionū Author ait) Dicuntur aūt et cornua, desumpto à cornigeris animalibus nomine. Quòd si altera duntaxat parte obortus hic osseus tumor sit, numero singulari, Dionysiscus appellari potest. Non aliū esse reor, q̄ satyriasmi secundū significatum. de quo iam anteà [e] locuti sumus, ubi Exostoseos q.d. exossationis in Galeni catalogo uigesimi septimi tumoris quādā esse spēm declarauimus.

e suprà fol.152

DE Hypopio aūt faciei affectu, quem Græci {ὑπώπιον} uocant, prætactum quoq; nonnihil & in ecchymoseos deciminoni quidem iuxta Galeni catalogū Tumoris enucleatione fuit. [f]

f supra fol.111.

SIC etiam de Ionthis, uaris'ue in sermone, quem de epinyctidibus trigesimo quarto eiusdē catalogi tumore habuimus, locuti iam satis superq; sumus. [g] Hos Barbarolatinorum Grex uocat gossos, & gossonos, & cossos, uel ad ionthos gossi reducibiles sunt. quanuis in synon. Cotin. Rasis legerimus, {cossis, species scabiei.}

g supra fol.208

h supra fol.133. & sequentibus. i lib.6.cap.5.ī principio.

QVEM admodum & de Mentagra scripsimus. Vbi lepram, uigesimum quintum à Galeno definitum tumorem enucleare conabamur. [h] Quò fit, ut alia percurramus.

Tumor.116. Ephelis.

{EPHELIS Ergo (uti Celsus [i] ait) à plerisq; ignoratur. Quæ nihil est, nisi asperitas quædam,

quædã, et durities mali coloris.} ſæpiùs ãt ex ardore ſolis progigni, excitariq; ſolet. Aſperitatis, duritieiq; ratione in tumorum catalogo numerandam cenſuimus {ἐφηλὶς} Græcè dicitur. atq; etiam {ἔφηλος} Deductum uerò nomen à ſole eſt. qui Græcè uocatur {ἥλιος} Hic ergo eſt, quem ordine centeſimum decimum ſextum propoſuimus.

QVEM Sequebatur alius, quem Recentiores ignem ſyluaticum uocant, & ignem agreſtem, & nos centeſimum decimum ſeptimum propoſuimus. De hoc igitur Nicolaus Florentinus[k] ait {φ eſt de genere ſerpiginis, ſerpens per membra uicina, urendo ſicut ignis. & eſt quaſi eſſet ſcabies ſicca} Magnam profectò exuſtionem præſe fert, & in labijs maxima ex parte, ac mento emergit. quem extractione ignis, attritione chalybis & duriſſimi ſilicis mulierculæ quamprimùm priſtinæ ſanitati reſtituere ſolent. Vbi tamen medicorum præſidijs ſæpenumerò medium unguem affectus porrigit. Non alium eſſe opinor, quem Razes in Diuiſionibus[l] {Balkiati} et {albalkiati} appellat, Guido[m] autem ignem uolagium, et {derba} uocat. Ad lichenẽ agreſtem Græci referrent.

Tumor. 117.
Ignis ſyluaticus.
k ſermone. 7°. tr. 6. ſum. 3. c. 9.
l lib. Diuiſ cap. 133.
m tr. 6. doc. p^a. cap. 3.

HOC autem longè peior morbus eſt, quem Neoterici quoq; nominant {Noli me tangere.} Tumor eſt, quem numero centeſimum duodeuigeſimum ſcripſimus. Hunc Guido,[n] Theodoricus,[o] & Argelata[p] exulcerati, maligniq; Cancri ſpeciem eſſe definiunt: Sic autem nominari, quùm in facie, præſertimq; ſupra mentum, circa os, & naſum oritur. Lentè enim creſcit (inquit Theodoricus) quaſi puſtula toto anno manens parua. Dupliciq; ratione dicitur {Noli me tangere} tùm quia contagioſus ualde morbus eſt, tùm ſecundo quia ex remedijs etiã, quæ cõgrua uidentur, uelut œſtro percitus, irritetur potiùs, q̃; mitigetur, & in ſanas partes depaſcendo uagetur. Formicem aliqui nuncupant. alij Fornicem, alijq; fornacem proferunt. Aliud tamen formicis nomine intelligunt à formica, hoc eſt, herpete. ut diuerſa ſcribentiũ capita perlibrare promptiſſimum eſt.[q] Eũdem affectum loco duntaxat (ut aliqui uolunt) differentem, ſi crura inuaſerit, Lupum nominarunt. Frequentiùs autem (uti Nicolaus Florentinus[r] ait) in tibijs aduenire ſolet. In medio corporis naſcẽtem hũc alij Cingulũ uocãt (ut inquit Guido.) Eũ eſſe reor, quem Scribonius Largus,[s] Marcellusq;[t] {Zonam} Plinio aſcriptus autem liber[u] {circinũ} quoq; uocat. Nec aliud eſſe reputo eũ, q ab utroq; Plinio[x] {Zoſter} dicitur: Ignisq; Sacri ſpẽs ponitur, hoĩem profectò pernecãs ſi cinxerit. Cãcri ergo ſpẽm præſcripti doctores poſuerunt. Rogerius[y] autem, & Nicolaus[z] ac demum Ioãnes de Vigo[a] à cancro diuerſum definierunt, capitibusq; diſtantibus.[b] In eo præſertim à cancro differre ſcribentes: quoniã ab incenſa magis bili cancer fit. Vnde cancer corrodit plus in uno die (inquit Rogerius) q̃; Noli me tangere in uno menſe. Qui tamẽ deinceps de lupo loquens, quem & herpetẽ eſthiomenũ uocat,[c] plus cancro corrodere hũc ait, in profundo, & in duplo magis. Verba autem quæ Rogerius de cancro ſcripſit, Nicolus eadem de lupo retulit. uidelicet plus uno die exedere, q̃; faciat Noli me tangere in menſe. Ob uehementẽ ergo exeſionem, eroſionem ue, et lupum, ſiue lupam, & eſthiomenũ appellarunt. Quoniam uerò Gregarij quidã chirurgi huius fraudulentiam, & lupacitatem cũ pecia ſcarlati, & cum appoſitione carnium gallinarum actu calidarum mitigare tentarunt: Idcircò uulgus (ut bene Guido teſtatur) Lupum inde nominari exiſtimat, quoniam ſcilicet quotidie unam gallinam comedit. quam ſi nõ habuerit, totum crus, ac deniq; totum hominem exederet. Quæ fatuitas ad hodiernum uſq; tempus uulgo ineſt, gallinæ carnibus ueſci ulcus illud reputanti, ac pro compertiſſimo habenti. Non temerè tam lupum, q̃; Noli me tangere Manardus[d] ad phagedænas retulit. Vterq; autẽ affectus à ſuper-

Tumor. 118.
Noli me tangere.
n lib. 4. doc. p^a. cap. 6.
o lib. 3. cap. 6. 8
p lib. 4. trac. 2. cap. p°.
q Vide Theod. ubi ſupra. et cap. 16. & Nicolũ ſerm. 7°. tr. 4. ſum. p^a. cap. 24. & trac. 5. ſum. p^a. cap. 27.
r ſerm. 7°. tr. 4. ſum. p^a. cap. 24.
s cap. 347.
t cap. 20.
u 3^l. 33. 34.
x lib. 26. ca. 11. in fine.
y tr. 2. cap. 2°.
z Vbi ſupra.
a lib. 4. ca. 24.
b Rog. cap. 5. Nicolus. cap. 22. de cãceroſis ulc. et tr. 5. ſum. p^a. cap. 29. de cãcr.
c Ibidẽ. ca. 5.
d lib. 7°. epiſt. prima.

assata bile fit:à magis tamen exusta lupus.qua de causa uelociùs erodens,& obambulans est. magisq; ob humoris grauitatem inferiùs: uelut Noli me tangere ob leuitatem superiùs emergit. Quanuis autem aliqui hos,cancri species posuerint, Alij uerò (uti præscriptum est) à cancro distinxerint, Ex Theodorici[a] nihilominùs distinctione, concordes illi fiunt. quoniam scilicet cancri generatim sumpti species erit. speciatim uerò à Græcorum, & Romanorū Cancro differt. Aequiuocum.n.nomen {cancrū} Theodoricus reputat: quoniam & phagedænam uti prætactū est, sub cancri uoce priores intelligebant. Verùm de his aliàs uberiùs loquemur.

a Ibidē.cap.5.

Tumor.119. Buttizaga.

TVMOR Deniq; centesimus undeuigesimus restat.q{ Buttizaga} dicitur à Gulielmo de Saliceto. Ab Argelata[b] scribitur {butiga} diciturq; {gutta ruonia} & {gutta rubea} à quibusdam gutta rabida, Tumor magnus, erysipelaceusq;, interdū exquisitus, sæpè autem et alijs humoribus admistus est, in facie erumpens, magnamq; homini molestiam inducens. Nicolaus Florentinus[c] {inflationem faciei} uocat. Gulielmus Placentinus[d] {aureā ceruinā} appellat. Distinctus ab hoc tumor est, quem ordine cētesimum supra uigesimum statuimus, et {guttam rosaceā} uocauimus. Sic.n.è recentioribus plurimi appellant.ut Nicolaus[e] est. Ab alijs dicitur {gutta rosea} ut à Theodorico,[f] et Argelata.[g] Razes[h] {uestigium rufum,} et {uitiū faciei in principio lepræ} appellat. Etenim elephantiasim præcedere solet. Arabicè ab Auicēna[i] dicitur {albedsanen.} Inuenitur etiam apud Bellunensis interpretationem {albédasnan} Guido simul de buttizaga, & gutta rosacea, eodem capite locutus est.[k] sicut etiam Argelata.[l] Tres guttæ rosaceæ species posuit Nicolus,[m] quem uidere poteris. Nos uerò interim ad alia transgrediamur. Mammarum ergo tumores contemplemur.

b lib.2.trac.15. cap.p°.
c serm.7.tr.5: sum.2ª.ca.54.
Tumor.120. Gutta rosacea
d p°. libro suæ chirurg.cap.18.
e serm.7.tr.6. sum.2ª.cap.5.
f lib.3.cap.51.
g lib.5.tr.4. cap.9.
h 25.Cont.ca. 11.litera.T.
i 7ª. 4ⁱ.tr.2°. cap.8.

121. Sparganosis. 122. Chondriosis 123. Trichiasis. 124. Gynæcomaston.

Tumor.121. Sparganosis.

TVMOR Centesimus uigesimus primus est, qui quidem Græcè {σπαργάνωσις} appellatur. quasi dicat abundantia, nimiaq; lactis copia. ut propterea inflāmentur, doleantq; mammillæ. à uerbo {σπαργάω} quod est {luxurior, et abūdo.} Auic.[n] {lactis superfluitatē} uocat.

Tumor.122. Chondriosis. Tumor.123. Trichiasis.

ALIVS tumor est numero. 122. qui {χονδρίωσις} & {θρόμβωσις} dicitur. q. d. Latinè grumescentia. Auicenna[o] {lactis caseationem} uocat. Qui tamen distinctū ab hoc caput scripsit, de lactis congelatione,[p] fortè intelligens alium tumorem, quem nos ordine. 123m. collocauimus, & τριχίασιν appellauimus. q.d. Latinè capillitium, siue (ut alij dicunt) capillationē. In cuius morbi causa non uehementer Aristotelem admirari nequeo, dū sic nobis scriptū reliquit.[q] {Vbera tota fungosa ita sunt, ut si in poculo pilū forte hauserit mulier, dolor moueatur in mammis. quem morbum {τριχίαν} (quod est {pilarem} appellant, siue dixisse mauis capillarem {τρίχες}.n. & pilos, & magis capillos significāt.) Nec sedatur (subdit Aristoteles) donec pilus uel pressus exeat sponte, uel cū lacte exugatur. Credit ergo Arist. pilum per os deglutitum ad mammas pertransire. Quo quidem dicto his, qui sese in Anatomicis administrationibus quantulumuis negligenter exercuerint, magis fatuū, ridiculum'ue dici nil potest. ut non minùs quoq; Aristotelis sententiam transcribentem, taciteq; comprobantem Manardū[r] admirer. Etenim & si uerū fortassis est à māmis interdùm extractū esse pilū, post illarum duritiem, phlegmonen'ue in scirrhū conuersam, (Id enim à mulieribus interdū experimento comprobatum audiuimus:) Nihilominùs tamē haud exhaustum ore pilum esse proferendū est, sed lactis in mammarum uenulis exiccationem, usq; adeò ut pilorum effigiem repræsentet. Non secùs, ac in urinis aliquando capillitium (uel Hippocrate[s] comprobante) inspeximus. quorum generationē Galenus[t] in uenis potiùs, q̄ in renibus factam reputauuit. Paulus[u] uerò in urete-

ris

k tr.6.Doct.2: cap.2.
l lib.5. trac. 4. cap.9.
m serm. 7°.tr. 6.sum.2.ca.15.
n 12.fen.3ⁱ.c.3.
o Ibidē cap.4.
p Ibidē. cap.5.
q 7.de hist. animalium. cap.11.
Cōtra Arist. et Manardū.
r Epist.7ⁱ.pª.
s 4.Aphor.76
t 6.de loc. aff. cap.3.
u lib.3.cap.45. sec.3.ante meᵐ.

ris meatibus gigni insinuat. Nos autem è renũ colatorio resudãte crassiuscula pituita, et unà durescente, non secùs ac in totius cutis pilorũ generatione cõtingit, pilos huiusmodi, seu pilorũ effigiẽ referẽtia corpuscula, semipedalẽ aliquando longitudinẽ æquantia profici(s)ci determinamus. Sic igitur & in mãmis gigni pilaris quædã substantia resudando põt. Vel intus uenas priùs exiccato lacte genitus pilus, per uenarũ reseratos porulos tandẽ erũpet. Quo qdẽ foràs egresso, (quẽadmodũ et ĩ dothienibus educto crassiusculo pure) dolor cessat, minuitur'ue.

SOLENT Autem & uiris quoq; mãmæ nõnunq; turgere (ut 124^m. tumorẽ expediamus) adeò ut mammillis mulierum similes fiãt. Tumor hic græcè {γυναικόμασον} q.d. Latinè {muliebris mãmilla} tam ab Authore definitionũ, [x] q̃; à Paulo [y] nominatur. Arabicè in synonymis Contin. legitur {geffir} Albucasis, [z] Argelata, [a] Theodoricus, [b] Lanfrancus, [c] Brunus, [d] atq; etiam Nicolus [e] {mãmillarum magnitudinem in uiris} appellarunt. Adiposus proculdubiò tumor est, pinguedine sub mãmillis increscente. Sed alios ĩtelligamus, qui thoraci proprij sunt.

Tumor. 124. Genæcomastõ
x Versus finem libri.
y lib. 6. ca. 46.
z lib. 2. ca. 47.
a lib. 2. trac. 20. cap. 5.
b lib. 3. cap. 32.

125. Pleuritis. 126. Peripneumonia 127. Phthoe 128. Althabalep. 129. Napta.

OMNIBVS Notus affectus est pleuritis, quia. s. membranæ succingentis costas inflãmatio est, Græcè. n. {πλευρά} costam, et latus significat. unde {πλευρίτις} q.d. {lateralis morbus} dicitur. Arabicè {sosati} q̃; q; nomen id aliquando significat illis apostema costarum, & præcipuè mendosarum. Interdũ legitur {sosata} Aliquando dicitur {birsen} licet nomen id generatim omne pectoris apostema (uel Auicenna [f] docente) significat. In synonymis. Cont. dicitur {Barsamut} Cuius spẽs est {sacrifilion}. Abẽzoar [g] suo idiomate noĩauit {scabusia.}

Tumor. 125. Pleuritis.
c Do. 3. trac. 3. cap. 5.
d 2ª. Chirurg. magnæ. cap. 8.
e serm. 7. tr. 5. sum. 2ª. cap. 57.

MANIFESTVS quoq; 126ᵘˢ Tumor est, Græcè dictus {περιπνευμονία.} pulmonis. n. inflammatio est. In synonymis Rasis dicitur {chaiana} Quod nomẽ aliquãdo etiam eius Genti phthisin præfefert. Dico {φθίσιν,} quã propriè Græci, præsertimq; Athenienses {φθόην} Galeno docente [h] nominant: totius uidelicet corporis cũ febre parua extenuationem, quæ pulmonis ulcera insanabilia consequitur. Nunc uerò in tumorum albo ut 127^m. cõputauimus: pro ipso uidelicet pulmonis ulcere intelligentes. cui non modò inflammationem, sed scirrhum quoq; scirrhosám'ue phlegmonen adnecti, q; plurimis dissectis, inspeximus.

Tumor. 126.
127.
f pª. fen. 3ª. tr. 3º. cap. pº.
g pº. lib. tr. 16. cap. 3.
h 7ª. Aphor. 16.

RESTAT ergo 128ᵘˢ. tumor, quem Abenzoar [i] descripsit, uocans ipsum proprio idiomate {althabalep} quo mortuum esse patrem suum ait, subq; spatulis in dextra, & sinistra parte nascens malignũ apostema esse, usq; adeò ut carnem ipsam usq; ad profundũ quoq; mortificet, interim ex adustis humoribus, interim uerò ex phlegmatico humore grosso, ac nonnunq; ex aquoso sanguine genitum definiuit.

Tumor. 128. Althabalep.
i lib 2. tract. 7. cap. 36.

NAPTA Demũ Tumor 129ᵘˢ. sequitur. Variè quidem scribitur: A nonnullis. n. {Natta} dicitur, & ab alijs {nata} Inter dorsi tumores ab Argelata [k] connumeratur. {Est autem apo-
» stema (ut inquit) magnum carnosum, & molle. In quo quidem apostemate non est dolor, Et
» si est dolor in eo, est paruus. neq; est calor, Neq; pulsatio. Et aliquando ita crescit, q; superat
» omnes partes corporis} Quanq; uerò priùs, dorsi tumorem scripsit (Dorsi nomine posteriorem thoracis partem intelligens:) Nihilominùs tamen deinde subdit {Et hoc apostema acci
» dit in humeris, & in alijs locis.} Quinimmò curationem scribens, postea sic ait {Verùm natta aliquando pendet ad modum, quo testiculi pendent: quoniam radix eius est ualde subtilis. etc.} Idem Brunus, [l] & Theodoricus [m] de huiusmodi. s. tumoris prædicta definitione aiunt, fungo hanc carnis excrescentiam assimilantes: Eandem ambo historiam narrando, de quodam. s. qui septem librarum pondere nattam habebat, & à quodam chirurgo exquisitè curatus est.

Tumor. 129. Napta.
k libro. 2. tr. 15. cap. 2. et uide Nicolũ. sermone. 7. tr. 5. sum. 2. c. 69
l lib. 2. chirurg. magnæ. cap. 8.
m lib. 3. cap. 31.

Guido[n] (quem Tagaultius[o] exscripsit) natium, ancharumq; carni comparauit, Melonis, & cucurbitæ quantitatem aliquando referre dicens: diuersamq; formam, & diuersa inde nomina secundũ diuersa quoq; membra sortiri. Bertapalea[p] Ritio assimilauit. qui ut plurimum in uola manus, aut in fronte, et capite oriri, aut in collo post terga ait. Nos autem in scapulis duntaxat ortum huiusmodi tumorem uidimus, nec uerè carnem, sed adipem in eo contentam, tametsi carnosam aliquando inspeximus. Adeò ut ad steatoma reducendum esse dubio procul omni determinemus. Fortè non alium affectum Razes, [q] {Glãdularũ magnarum} nomine, ac etiam Hali Abbas[r] dictione {selaha} ad melonis magnitudinẽ peruenire dicẽtes, intellexerunt.

n tr.2.doct. 2a. cap.4.
o lib.p°.cap.2. &.13.
p de apostematibus.cap.20.
q 7i. ad Mansorẽ,14
r 8. Theor.c.11

Quanuis ergo Medicorum Coryphæus Galenus nil de hisce multis tumoribus meminerit: Nihilominus tñ ad aliquem in eo libro præscriptorũ reduci facillimè queũt. Vt nõ temerè ab eo scriptum in calce libri sit, Nullam esse tumorũ speciẽ, quæ in eo libro prætacta nõ fuerit. Oẽs uerò deinceps uel sanguinei, uel phlegmatici, uel melancholici sunt, aut biliosi: Itẽq; uel aquei, uel flatuosi. Ac demũ uel calidi, uel nõ calidi. Vt in proposito textu præassumptũ est.

SED Non hi tantũmodò tumores à Galeno prætermissi in eo libro sunt. Vbi de tumoribus præter naturam locutus est. Verùm & in alijs quoq; partibus q̃plurimi sunt: Quos nunc insimul omnes paucissimis astringemus. ne in nimium satis tædiosum tumorem hic Tomus exturgescat. Vberiùs.n. in alio Tomo singula repetemus. Erunt ergo hi.

Dorsi Tumores.
130. Cyphosis, seu cyrtosis, & hybosis.
131. Lordosis.
132. Scoliosis.[s]

Ventriculi.
133. Cœliacus. Celsi.[t]
134. Aurys, Rasis.[u]

Intestinorum.
135. Colica.
136. Ileos.
137. Condylomata.
138. Hæmorrhoides.
139. Marisca.

Hepatis.
140. Hepaticus. Celsi,[x] et Aureliani.[y]

Vitio hæpatis succedẽtes.
141. Cachexia.
142. Altherel. Bellunensis.
143. Thebegi.
144. Altherbel. Bellunensis.

Splenis.
145. Splenicus. Aureliani.[z]

Rhenum.
146. Nephritis. pro phlegmone.[a]
147. Lithiasis.

Penis.
148. Satyriasmos. Pauli.

Muliebriũ locorum.
149. Cercosis.
150. Mola.
151. Nymphemegethos.
152. κίων. Hippocr.[b]
153. Sciroma. Pauli.

Articulorum.
154. Arthritis.
155. Podagra.
156. Chiragra.
157. Ischias.
158. Lupia[c] Guidonis.
159. Tophi.
160. Cornua. Auic.[d]
161. Ancylosis, seu Ancyla.

Extremarũ partium.
162. Paronychia.
163. Pterygiõ. Celsi.
164. Condyli.
165. Perniones.
166. Gemursa[e] Plinij.
167. Dẽtes muris. Bellunensis.

Crurium.
168. Alliathan. Interpr. Arab. nom.
169. Lupus.
170 Dactilia[f] Halia.
171. Malum mortuũ.
172. Terminthos.

Qui certam sedem nõ determinant
173. Emphysema.
174. Phlyctæna.
175 Turmusios & Aui.
176. Impetigo.
177. Essere.
178. Palmos.
179. Clauus.
180. Calli
181 Aegritudo bouina Abẽz.[h] et Albuc.[i]
182. Dracontium.
183. Syrones. seu pidicelli, Guid.[k] et Argelatæ.[l]
184. Variolæ.
185. Morbilli.
186. Rubeola.
187. Crystalli.
188. Exanthemata
189 Ectymata. Fernel.
190. Hidroa. seu sudamina.
191. Epinyctis. Romanorum.
192. Bothor lenes.
193. Ganglia.
194. Seps Hipp.[m]

s De his tribus uide.3. de articulis.cõm 2 et. 9. & .2i. Aphoris. 40.36i. 46. et 4i. de locis affec. cap. 5.
t lib. 4. cap. 12.
u in synon. Cõt fol. 481. col. 5.
x lib. 4. cap. 8.
y 3i. cap. 4.
z Ibidem.
a Ex Defin. Authore.
b lib. de natura mulieb. uersus finem.
c tr. 2° doct. 2a. cap. 4.
d 7a. 4i, trac. 3. cap. 12. 14.
e lib 26 cap. p°. circa finem.
f 8. Theor. c. 18.
g 2a. 4i tr. p°, cap. 20. in fine.
h 2i. 7°. cap. 20, 21.
i 2i. 93.
k trac. 6. doc. 1, cap. 3. in fine.
l libro. 5. trac. 2 cap. p°.
m 6. epid. part. 8. tex. 3.

195.Spina uentosa. 196.Bubasticō ulc⁹.[z] 197.Hypersarcon. 198.Cacoethe. 199.Sipedon. 200.Nome. 201.Therioma.[a] 202.Herpes Esthiomenos.Celsi.[b] 203.Herpes Esthiomenos. Auic. 204.Thymiō Celsi.[c] 205.Ignis sacer.Cel.[d] 206.Cerion Pauli.[e] 207.Paratrimmata. 208.Aposirmata. 209.Zerma. 210.Rancula. 211.Spina. 212. Morsus diaboli. 213.Patursa [f] .i.morbus Gallicus. 214.Scopuli. 215.Tincosati. 216.Pinitæ. 217.Spili 218.Tusius Auic. 219.Eparma,Hipp.[g] 220.Rosboth. 221.Cunus Rasis.[h] 222 Albothir Albucasis.[i] 223.Nakir Alb.[k] 224.Alchalā Abēz.[l] 225.Arcella Abēz.[m] 226 Rosulæ satiritiæ

HI Tumores in catalogo enucleandi remanent. Quorū profectò plurimi ad eos, qui declarati iam in præcedentibus sunt, reducuntur: Plurimi autem obiter à nobis in aliorum quorundam definitionibus satis superq; ostensi fuerunt. Qui autem adhùc noua indigent explanatione, multi iam remanent. Sed quoniam Tomus hic ad nimis immodicum tumorē præter opinionem nostram peruenit, Nos uerò ab alijs, et maioris quidem momenti speculationibus distrahimur, familiaribúsq; negotijs impediti sumus: Ea propter primo huic Tomo colophonē imponamus. Itaq; Deo Optimo Maximo æterna laus, & gloria sit.

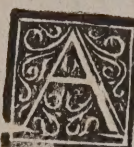
z Aetius 4[l]. et
a Celsus. 5[l].28. sec.3.
b ibidem.
c Ibidem.sec.2.
d Ibidem.sec. 4
e lib.4.cap.35.
f Ex Ioāne Alemenar de morbo Gallico in prin°.
g p°.epid.commētario.p°. tex. 10.
h 13.Cont.ca. p° in prin°.
i p[l].57.
k 2[l].95.
l 2[l].7°.cap.9.
m ibidē. cap.8.

Τέλος.

VIRO VNDECVNQVE DOCTISSIMO IOANNI Philippo Ingrassiæ, Philosopho, & Medico eminentissimo Hieronymus Modius. S. P. D.

QVVM Primùm tuus de tumoribus præter naturam allatus est mihi liber (Vir doctissime, simul & humanissime) cæteris literarum studijs intermissis, ad eum legendum me contuli, quo sanè accurate diligenterq; lecto, proh Phœbe Pater quot, quantasq; res perobscuris tenebris iandiù inuolutas q; splendidis diuini tui ingenij luminibus illustratas reperi. Nihil me hercule factum est reliqui apud Græcos, Latinos, & Barbaros de morbis, atq; Symptomatis, quod non perspicuè, copiosèq; explanaris. Dy boni q; doctè, q; planè quæstionem περὶ προσεκτικῆς αἰτίας enucleas q; enucleatè Galeni libellum huius tui cognominem explicas. q; dilucidè eiusdem περὶ κώματος restitutum libellum enodas. ita firma, certaq; toto passim opere argumenta afferuntur, ut mihi quidem non persuadere, sed cogere uideantur. nō permistè, atq; confusè, sed ordine quæq; suo disposita aguntur, scribendi genere nequaq; incondito, dissipato'ue, quod in Philosopho, Medicoq; homine, & si non admodùm animaduertitur, habet tamen hæc quoq; res negligentiæ modum. Equidem, ut ingenuè tecum agam, longè plus didici septem hos dies, quos legendis luculentis tuis lucubrationibus libentissime impendi, q; bisseptem exactos iam annos, quos in perplexis aliorum scriptis misère perdidi. Propterea uerè te πολλῶν ἀντάξιον ἄλλων, teq; μοῦνον ἐπιστάμενον περὶ πάντων, cum Poeta appellabo. Quid pluribus? Cūcta illa in tuum libellum egregiè transferri posse arbitror, quæ in deligante Medico requirit Hippocrates. ἀγαθῶς, καλῶς, ταχέως, ἀπόνως, εὐρύθμως, ἀπόρως. Itaq; præ lætitia temperare mihi non possum, quin te si non coràm, at certè literis amplectar, exosculer, atq; rogem, ut me in tuo ære, mancipioq; reponas. Vale Vir tam excellenter de literaria Rep. benè merite, cui, & tibi diù uiue felix. Cosentiæ quinto Idus Aprilis. M. D. LIII.

¶ Ne mireris candidissime Lector si duplicem inspexeris Indicem. Efflagitantibus.n.discipulis, ut de tumoribus factæ elucubrationes in lucem æderentur: imperfectus adhùc primus Tomus traditus est, usq; ad folium. 300^m. ubi Galeni liber de tumoribus præter naturam expeditus iam fuerat. Quam ob rem & primus Index ea, quæ ante illud scripta fuerant, ostendit. Pro quibus etiam & nonnulla scholia tradidimus. Quæ uerò inde scribuntur: ut qui à Galeno in eo libello prætermissi fuerunt, tumores tibi demonstrentur, q̄ q̄; ad aliquam speciem illorū, qui in eo uolumine prætacti sunt, omninò reducendi ueniunt, hoc breuiori quidem indice reperies. Totius uerò capitis primi expositionem, et quæstionem de causis doloris, quas fol.12. in hoc tomo ædēdas proposuimus, ob q̄ plurima superueniētia impedimenta, in hoc primo Tomo ædidisse non quiuimus. Quarum nihilominùs uice, libellum Galeni de Comate rediuiuū factum, simulq; summariè expositū adiunximus. Hæc igitur accipito. Quæ si quadantenùs tibi grata fuisse cognouero, quamprimùm ad reliquorum æditionem accingar. Vale.

CHARTARVM SERIES.

✠ α β a b c A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z. AA BB CC DD EE FF GG HH. Omnes sunt terniones præter .α. quaternionem.

NEAPOLI OCTAVO IDVS MADII. M. D. LIII.

DONATVS CRASSVS ALEXANENSIS
Salentinus Authoris discipulus ad Lectorem.

IN Noua si fertur tua mens, occasio nunc est:
Perlege, non dubito quin saciatus eris.
Perlege, ne credas alijs hæc scripta libellis,
Vt multi obseruant scribere quæ alterius.
Inuenies Priscis, ast hæc immersa tenebris,
Erratis multis, ordinibus'ue malis.
Corrigit, ac uertit, curtat, reseratq;, nouatq;,
Conciliat soluens, indigitatq; loca.
Nomina morborum perdocto inuenta Philippo
Concipias animo, si medicare cupis.
Haud poterat quisquam rectè curare tumores,
Hoc sine, si tentet, consulibus medicis.
Manardus cæpit, Tagaultius illa resumpsit,
Fuchsius haud aliter. Nil renouare uolunt.
Non hæc mens nostro est, aliorum inuenta, Philippo
Carpere, sed proprijs gaudet, & alta petit.
Quisquis adhuc fuerit libri lacerator iniquus,
Mens precor & guttur sit lacerata manus.
Si tamen instimulat, ratione, uel arte repugnans,
Sit fœlix donis corporis, ac animi.

Quæ per totum reperies errata, tã in Græcis, q; Latinis dictionibus corrigere facillimè poteris.

